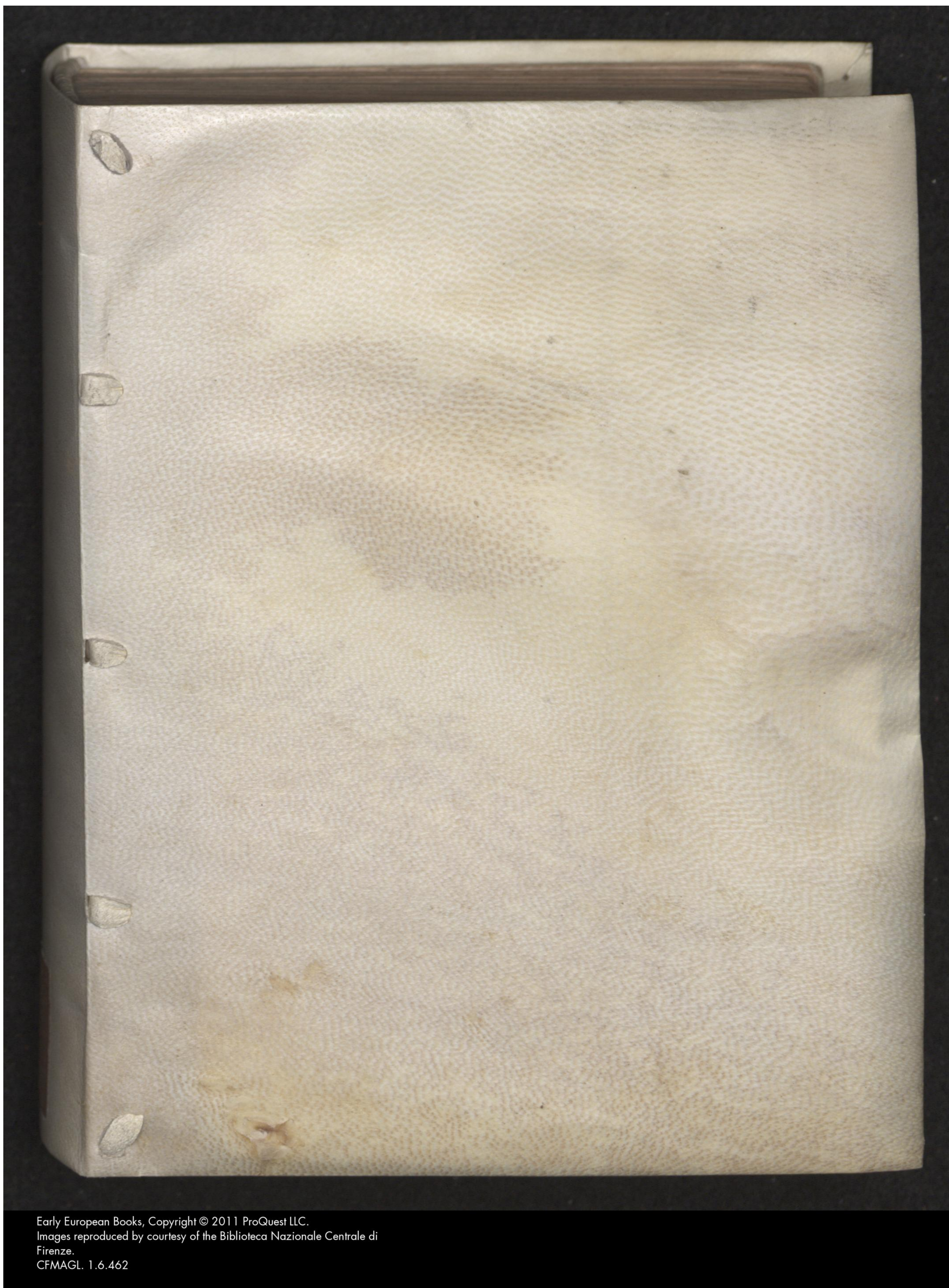
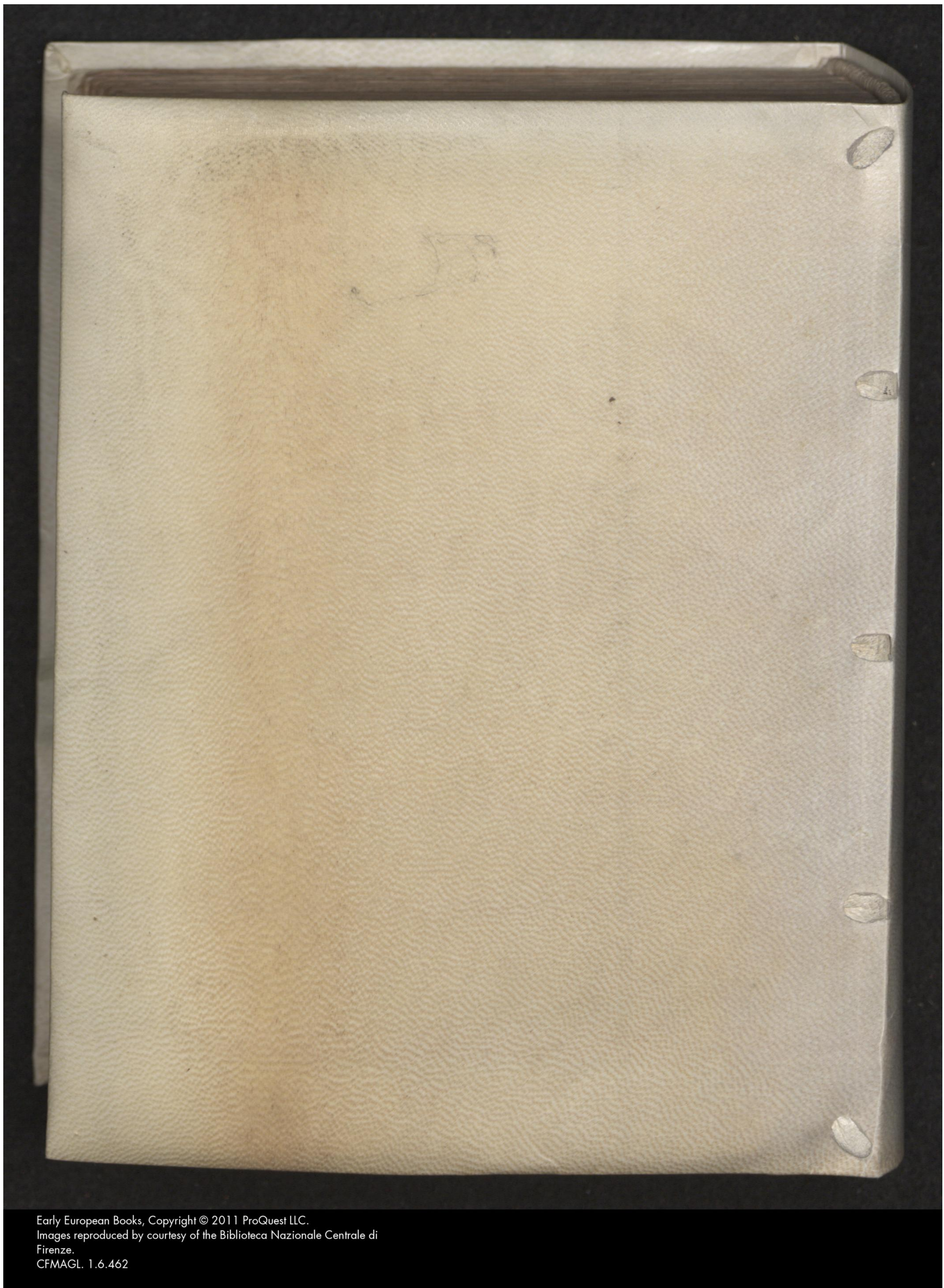

1
6
462

THERIO-TROPHEVM Silesiæ,

In qvo
ANIMALIUM,
hoc est,
QVADRUPEDUM, REPTILIUM, AVIUM, PISCIUM, INSECTORUM
natura, vis & usus sex libris perstringuntur:

Concinnatum & elaboratum
á

CASP. SCHVVENCKFELD
MEDICO HIRSCHBERG.

Omnibus Philosophiæ, Medicinæ & Sanitatis studiosis profuturum.

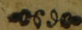

LIGNICII

Impensis DAVIDIS ALBERTI *Bibliopolæ* VratisL.

Anno MDCIII.

MAGNIFICO ET NOBILISSIMO VIRO, PIETATE, literis, prudentiâ, multarumq; rerum experientiâ clariſs. Dn.

IOANNI NOSTITZ

á Noës, in Gros & Klein Strentz, Ducc. Lignicenſ. & Bregenſ. Conſiliario, Ducatus Wolavienſis & Diſtrictus Herrnſtadiani Capitaneo, Domino ſuo & patrono benigniſſimo S.

On minus veré qvám eleganter, Nobiliſſime & ampliſſime Vir, ſapientiſſimus Athenienſium Legislator dicere ſolebat: Αἰεὶ γηράσκω πολλὰ διδασκόμενος, *id eſt, Seneſco ſemper multa addiſcens. Quo dicto innuere voluit, neminem eſſe tam felicem tamq; fortunatum, licet ingenioſiſſimus ab omnibus judicetur, qvi omnium rerum cognitionem exacté & perfecté habeat, ſed toto vitæ curriculo nobis perpetuó eſſe diſcendum, ſecundum illud Poëtæ:*

Diſcimus & morimur: Schola Vita eſt noſtra ſub ipſam
Usq; necem: doctus cætera diſce mori.

Solon ut ſummus Philoſophus, imbecillitatem qvidem ingenii humani & tenebras in Hominis mente qvodammodo perſpexit, ſed ut Ethnicus, veram & genuinam cauſſam, utpote Dei verbo, qvod Lucerna eſt pedibus noſtris, non inſtructus, ignoravit. Nos veró Chriſtiani, qvibus Jehova benignus & miſericors ex mera ſua gratia & bonitate in Verbo voluntatem ſuam revelavit, ex fontibus puræ & ſanioris Philoſophiæ ſcimus, Hominem á ſummo Rerum Conditore, ex Corpore & Anima fuiſſe coagmentatum, immortalem, nulli neq; mutationi neq; perpeſſioni, ſi in juſtitia perſtitiſſet, obnoxium: intelligentem, rationalem, hoc eſt conſilio, mente, cogitatione, pruden-

tia præditum, partim ut vitæ suæ auctorem coleret, partim ut hanc Rerum universitatem Mundiq; ornatum contemplaretur, partim ut deinceps cum reliquis Hominibus vitæ societatem placidé & qvieté coleret. Impressit præterea Divinitatis suæ imaginem, qvæ consistebat in justitia, probitate, sanctimonia cæterisq; divinis virtutibus, &, ut breviter dicam, erat tanqvam Deus aliquis terrestris, vita beata & immortali omniq; rerum scientia á Deo donatus, nullis neq; vitiis, neq; morbis aut casibus ac perpessionibus subjectus, cui terrarum omnis ambitus fruendus datus erat: peculiariter veró ad habitandum & colendum certus hortus omnium amœnissimus, qvi Paradysus dicebatur, destinatus; in qvo tanqvam pulcerrimo, amœnissimo & delicatissimo Viridario, non otio vanisq; artibus se dederet, sed Deum & Procreatorem suum veré agnosceret, celebraret, in fide atq; imperio ipsius permaneret, omnia illi accepta ferret, eoq; nomine pietatem, cultum ac venerationem præstaret. Huic á vitæ Auctore, Arbores binæ, tanqvam Relligionis notæ atq; indices assignabantur: una erat vitæ, cujus fructum certis diebus ederet; altera Notitia boni & mali, cujus poma ne attingeret interdictum erat; fore enim, si adversus edictum hoc faceret, ut morte sit moriturus. Adamus hac florente & beata vita cúm frueretur, â Satana, qvi felicitatem hanc ei invidebat, specie serpentis astuti & fraudulenti, blanditiis verborum (qvód persvasus, si Arboris illius pomis vesceretur, futurum esse, ut qvasi Jehova Deus esset, libertate uteretur, suoq; sibi arbitratu viveret) á sui Creatoris fide atq; obseqvio abductus, in perditam arrogantiam delapsus, contemnere summum illud Jehovæ interdictum cepit, vetitæq; Arboris fructu vesci. Qvo facto Homo miserrimus, qvi sibi meliorem conditionem & felicitatem, qvám ipsemet Deus protoplastes concesserat, promittebat, in tantas derepenté tenebras prolapsus ac devolutus est, & pelago calamitatum qvasi submersus, ut non solúm veste justitiæ & innocentiæ fuerit spoliatus, ac pristinam dignitatem a-

miserit, Verumetiam omnium virium actionumq́; langvorem, imò totius Naturæ depravationem sibi accersiverit. Pro Libertate enim (quam ipsemet sibi somniabat, & Satanas astuté ac callidé pollicebatur) servitutem perpetuam, pro justitia injustitiam, pro luce tenebras, pro scientia ignorantiam, pro sanitate firma Morborum mille myriades, pro vita deniq; jucunda & perpetua calamitates infinitas & mortem æternam reportavit. Qvemadmodum enim Pueri, qvi jucundo ac svavi aspectu illecti, poma Mandragoræ aut baccas Solani furiosi degustârunt, sapore, tremore, convulsionibus, amentia & aliis gravissimis symptomatibus corripiuntur, ut etiam mente conturbati, calido nativo suffocato (nisi mox antidotis vis maligna reprimatur) succumbant & intereant: ita esus pomi vetiti in Paradyso Hominem tantoperé depravavit, ut instar Opii hausti non saltem actiones omnes Corporis enervarit; verumetiam Mentem ejus adeó pervaserit, ut somno alto qvasi sepultus, stupidus & attonitus oppressus fuisset, nisi Samaritanus φιλάνθρωπος Jesus Christus, verus Medicus & Salvator, ejus calamitate motus, in continenti alexipharmacum efficacissimum ei porrexisset, vulnus alioqvin Telephium & immedicabile balsamum gratiæ infundens obligasset, & spiritus vitales pené dissolutos vino salutis colligendo recreasset, exhilarasset, firmasset. Et ut ii, qvi Opium aut aliud fortius narcoticum sumserunt, longo pòst tempore, qvamvis restituantur, ejus virulentiam in Cerebro cæterisq́; Corporis partibus & actionibus persentiunt: sic venenum illud, qvod Adamus ex pomo comesto contraxit [etsi Christi merito adeó fuerit repressum & perfractum, ut amplius nulli eum vera fide amplectenti ad salutem obesse qveat] adeó Hominis substantiam universam intoxicavit, ut toto vitæ tempore contagium illud, peccatum nimirum & omnium actionum torpor & imbecillitas percipiantur, donec tandem morte corporali in terra tanqvam magno destillatorio resolutum & penitus separatum fuerit. Hinc illi lacrumæ! hinc

imaginis divinæ in Mente humana destructio, hinc omnium rerum ἀταξία, *virium omnium & facultatum infirmitas & enervatio: ex hoc fonte Artium cum liberalium tum mechanicarum addiscendarum difficultas & labor manárunt. Qvod si Homo mandato Creatoris sui obediens fuisset, omnia facilé ac perfecté sine labore absq; molestia novisset: qvemadmodum legimus in Sacris, Adamum ante lapsum tanta sapientia fuisse illuminatum, ut non solum habuerit exactam omnium rerum cognitionem, verúmetiam ex primo intuitu Animalis universam ejus naturam & vires perviderit: at post defectionem, etiamsi totum vitæ tempus ad inqvisitionem harum rerum conferamus & qvotidie proficiamus, nunqvam tamen eam perfectionem, quæ antea fuit, assequemur. Qvamobrem, cúm omnium rerum oblivio Hominis mentē ceperit, non est qvod qvisqvā sibi imaginetur in hac vita perfectionē, sed quo diutius in hisce terris est superstes, eo plura semper, qvæ discenda sunt, inveniet. Imperscrutabilia enim sunt opera Dei, adeó ut neq; Senib⁹ [licet senect⁹ venerabilis, ut inqvit J C, in l. semper ff. de jure immunitatis, & melior sit umbra Senis qvā gladius juvenis] studium discendi abjiciendum: ad exemplum J C. Pomponii, qvi in l. apud Julianum ff. de fidei commiss. libertate inqvit: Ego discendi cupiditate [qvam solam vivendi rationem in octavū & septuagesimum annum ætatis duxi] memor sum ejus sententiæ, qvam dixisse fertur Julianus:* Κἂν τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῇ σορῷ ἔχω, προσμαθεῖν τι βουλοίμην, *id est, Etsi alterum pedem in sepulcro haberem, adhuc addiscere qvid vellem. Idipsum confirmat venerandus senex Medicorum facilé princeps Hippocrates Cous, qvi scribit Artem Medicam longiorem esse, qvám ut Homo etiamsi diutissimé vivat, eam perfecté assequi possit; cujus rei caussam assignat lib. 1. Aphor. 1. Vita, inqvit, brevis, ars longa, occasio præceps, experimentum fallax & periculosum, judicium difficile. Nec veró satis est, Medicum fecisse suum officium, nisi qvoq; Ægrotus, suum Astantes faciant, sintq;*

externa

externa rité comparata. Brevis est vita duplici ratione. Primó si conferatur cum longævitate prioris seculi. In prima Mundi ætate Hominum vita fuit longissima. Adamus enim primus homo annos vixit 930. Enos 905. Jared. 962. Omnium diutissimé in his terris immoratus est Mathusalem, qvi vitam ad nongentesimum sexagesimum nonum annum perduxit: Noachus vivendo attigit annum 950. posteá paulatim ceperunt decrescere & imminui anni. Abrahamus enim moritur anno ætatis suæ 175. Isaacus 180. Jacobus 147. veluti ipsemet coram Pharaone Ægyptiorum rege conqveritur. Dies, inqviens, peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parvi & mali, & non pervenerũt usq; ad dies patrum meorum, qvibus peregrinati sunt. Moyses vir Dei Psalm 90. idem confirmat cum ait: In diebus ipsis annorum nostrorum sunt septuageni anni, aut [ut simus valentissimi] octogeni anni, etiam excellentissimum eorum, laboriosum est & molestum, qvo festiné exciso avolamus. Hac ultima & decrepita Mundi senecta, propter magnitudinem peccatorum in genere humano usq; adeo decurtati sunt dies vitæ nostræ, ut eam potius umbram judices, si cum Majorum ætate comparetur. χθιζοι ἐφήμεροι, *inqvit Hiobus 8. sui libri capite, id est Hesterni sumus & ignoramus, qvoniam sicut umbra dies nostri supra terram.*

Nascentes morimur, finisq; ab origine pendet.

Dein Vita nostra brevis dicitur facta collatione ad artem Medicam, ut de cæteris Artibus hoc loco nihil dicam. Hæc enim multarum & maximarum rerum cognitionem reqvirit. Primo, proprium subjectum, Corpus nimirum humanum considerat, admirabilem ejus fabricam naturamq; explorat, omnium partium numerum, situm, naturam, usum, harmoniam, organa functionibus famulantia perpendit: Hinc caussas, quæ fabricam hanc & naturã conservant, quæq; eandem destruunt & demoliuntur, inqvirit: Tandem indagat præsidia, qvibus ea, qvæ Elementorum concordiã turbant, & omnis generis mor-

bos

bos accersunt, propelluntur. Qvapropter cúm singularem Stirpium, Animaliũ, & qvæ in Terræ visceribus genita eruuntur, Metallorum nimirum, Lapidum, Gemmarum, Succorum, &c. Eorum item, qvæ ex Mari & aqvis extrahuntur, vires Ars Medica explicet, hæcq; omnia Medico cognoscenda sint, fieri vix potest, ut unus Homo omnia invenire, discere & perficere possit: siqvidem Memoria debilis, tempus vivendi breve, & materia ejusmodi non uni Terrarum loco á Deo concessa, sed longé lateq; per Terrarum orbem diffusa sit. Stirpium, qvas solum Silesiacum producit, & Fossilium, qvæ terra eruuntur, Catalogum seu Indicem in tyronum gratiam ante triennium publici juris feci. Qvoniam veró inter ea, qvæ Medicinam facere volenti summoperé necessaria sunt, haud postremũ locum obtinent Animalia, qvippe sine horum cognitione, vix diætam convenientem ægro præscribere, multó minus pharmaca seu præsidia, qvæ ab iis desumuntur plurima, commodé propinare liceat, ut Memoriæ inservirem, qvæ labilis est, & studiosis gratum facerẽ, amicis urgentibus, Patriæ nostræ Silesiæ Animalia, qvæ passim & varié dispersa, partim in aëre volitant libero, partim oberrãt in sylvis, aut Montium recessibus, accessu alioqvin difficilimis vitam peragunt, partim in terræ latebris occultantur, partim deniq; in profundis aqvarum gurgitibus stabulantur, aut limpidis Montium rivulis delectantur, certo & angusto qvasi vivario includere volui: ex qvo tyrones, eorum formam, colorem, differentias, partes, locum, vitæ genus, mores, naturam & usum sine magno labore cum voluptate addiscerent, & tanqvam ex promtuario ad sanitatem conservandam, Morbosq; propulsandos, non ferinas modó & delicatas, sed salubres carnes ac pharmaca in usum Hominis depromere possent. Ut enim Remedia, qvæ ab Animalibus petuntur, facilius quám Stirpes & Mineralia, ob innatum humorem superfluum viciantur, minusq; durant, præsertim qvæ aliunde ex remotis terris acqvirere oportet, sæpé semiputrida

á Vermibus

á vermibus erosa inutilia ad nos feruntur: sic multó magis è re foret, Medicũ diligenter considerasse domi nata & suæ regioni seu patriæ propria, (utpote á qvibus possit habere remedia genuina, recentia, vegeta, incorrupta) qvám neglectis inqvilinis, exotica solúm eligere, situ, sqvalore & vetustate labefactata & viciata. Nec medico solúm utilis Animalium contemplatio, verumetiam Homini Christiano summa admiratio de infinita Conditoris potentia, sapientia, bonitate, administratione accedit. Nullum enim Animal tam exiguum, nullum insectum tam minutum, in qvo non aliqvid summum, illustre, rarum, imó non aliqvid divinum spectetur. Præclara, ait Siracides, cap. 43. ℣. 27. sunt Jehovæ opera & mirabilia, varia bestiarum genera & omnium pecorum & creatura beluarum. Item ℣. 36. Multa abscondita majora his, pauca enim vidimus operum ejus. Et *Psaltes Psalm 104. ℣. 3. Sit honor Jehovæ in seculum, lætetur Jehova in operibus suis. Taceo voluptatem, qvæ Philosopho ex harmonia, varietate, colore, cantus svavitate, concentu vario, & mira loqvacitate suboritur.*

Patriarchas legimus pecoris ditissimos ac studiosissimos fuisse. Jacobus sui avunculi Labanis, Josephus, Isaaci, & David patris sui gregem pavit. Solomon Rex omnium sapientissimus, sicuti ex libris Regum constat, præter historiam plantarum etiam Animalium naturas diligentissimé exploravit, & Avium, Reptilium ac Piscium historiam consignavit. Alexander, qvi propter rerum gestarum magnitudinem Magnus dictus, Macedonum Rex, inflammatus cupiditate Animalium naturas noscendi, Aristoteli, summo in omni doctrina viro hoc muneris delegavit, eiq; autor fuit, ut per Aucupes, Pastores, Venatores, Piscatores & alios qvoscunq;, eorum naturas diligenter percontaretur & exploraret; unde libros de Animalibus qvinqvaginta condidit; ob qvem laborem cúm ei obtulisset

octingenta talenta muneris in loco rependisse ex historiis constat. Romani prisci non alium in finem ex remotissimis terris Animalia varia & bestias indomitas Romam adduci magnis sumtibus curabant, eaq; vivariis veluti carceribus coërcita alebant, qvám ut eorum naturas investigarent: unde etiam Theriotropheia, Ornithones, Piscinas, Aviaria passim extruebant. Quare si eximios Dei viros, Reges potentissimos, Medicos excellentissimos, Philosophosq; doctissimos non puduit cum summa admiratione Creatoris, perpendere & inqvirere Animalium naturas, cur nobis dedecori esse putemus, si huic studio aliqvid temporis tribuamus? Divus Paulus Apostolus propterea Ethnicos inexcusabiles pronunciat, qvód Deum, qvem ex operibus agnoverunt, non coluerint. Hinc Sirac. 43. ✝. 32. Glorificate Dominum, qvantumcunq; poteritis, supervalebit adhuc & admirabilis magnificentia ejus. Tibi veró, Vir Nobilissime, hunc laborum meorum fœtum offerre, dedicare & consecrare volui. Primúm qvód Tibi præter L L. doctrinam, cui naturæ ductu Germaniæ & Galliæ Academias, & præsertim celeberrimam Parisiorum Scholam freqventando, animum applicuisti, inprimis veræ pietatis, sanæq; doctrinæ, & aliarum liberalium Artium studia summopere sint curæ. In te enim omnes hoc suspiciunt & admirantur, qvód ad generis nobilitatem, & nominis splendorem, exemplo clarissimorum olim in Repub. virorum, liberalium Artium cognitionem & literarum studia adjunxeris. Deinde qvód tanto amore proseqveris Artem Medicam, ut non solúm valde familiariter utaris Medicorum consvetudine, verum etiam ipse simplicium medicamentorum, qvantum tibi per graviora negotia licet, inqviras, consignes, & pauperculis subditis tuis, qvibus res angusta domi, jam ægrotantibus gratis pharmaca subministrare non dedigneris. Insuper, ut publicum extaret testimonium amoris mei erga T. M. summi, & ut grati animi

ti animi erga eximiam tuam in me voluntatem, qvæ mihi multis argumentis perspecta est, aliqvam significationem darem. Tantam enim sensi jam elapso anno, dum thermas nostras valetudinis ergó visitasses, tuam in me benevolentiam, ut nullo officio compensare posse existimem. Demum ut esset qvasi præservator sanitatis, sine qva Homini nihil utilius dari potest, nihil gratius, nihil svavius esse potest. Cúm enim præservatio ab Arthritide & Calculi torminibus, qvibus sæpé graviter divexaris, ut plurimúm consistat in proba & exqvisita victus ratione, legitimorumq; prophylacticorum usu, quæ absq; cognitione hujus materiæ vix potest attentari, reperies ea hoc Theriotropheio, qvæ eligenda, qvæ vitanda sint, non pauca εὐπόριστα, si adjunxeris Stirpium & Mineralium Catalogum, qvæ mali utriusq; vim infringant, Corpusq; ab ejusmodi molestiis liberent.

Abs te itaq;, qvod reliqvum est, Vir amplissime, summopere peto, ut hocce munusculum serena fronte tranqvillóqve animo suscipias, me uná cum meis commendatum habeas. Deus Opt. Max. qvi universum Terrarum Orbem sua omnipotentia & providentia regit & gubernat, T. M. Ecclesiæ, Reipublicæ, Patriæ, qvám diutissimé conservet, ac indies toti familiæ tuæ nobilissimæ largiter benedicat. Vale. Cervimontii Anno 1603. 20. Maii, qvo patria mea dulcissima Gryphiberga, (proh dolor) ex improviso subortis ignibus tota in cineres redacta est, qvod hoc Eteosticho Dn. Casp. Conr. continetur.

MaII LVX VICena poLo nItet eCCe sVperno,
Vt rVIt In CIneres heV GrIfeberga LeVes.

Amplitud. V.

A

CASPAR SCHVENCKFELT
MED. D.

CATALOGUS AUTORUM,

qvorum opera in hoc Theriotropheio usus sum.

Ælianus
Albertus Magnus
Alciatus
Anaxagoras
Andreas Libavius
Angelus Politianus
Annales Vindelicæ
Antonius Gvainerius
Ariſtophanes
Ariſtoteles
Athenæus
Avicenna
Autor Philomelæ
Baptiſta Fiera
Baptiſta Mantuanus
Beda
Bellonius
Biblia Sacra
Caſpar Bauhinus
Caſpar Peucerus
Celſus
Cicero
Columella
Columbus
Conradus Geſnerus
Conradus Lycoſthenes
Dioſcorides
Diphilus
D. Ambroſius
D. Auguſtinus
D. Baſilius
D. Hieronymus
Euſtathius
Felix Platerus
Ferrantes Imperatus
Franciſ. Valeriola
Franciſ. Maſſaria
Fulgoſius
Gabriel Fallopius
Galenus
Georg. Agricola
Georg. Fabricius
Gvido
Gviliel. Rondeletius
Had. Junius
Heſiodus
Heſychius
Hieronymus Cardanus
Hippocrates
Homerus
Jacobus Hollerius
Joh. Bauhinus
Joh. Bodinus
Joh. Fernelius
Joh. Goropius
Joh. Wierus
Iſidorus
Jul. Cæſar Scaliger
Lambertus Danæus
Levinus Lemnius
Macrobius
Manilius
Marcus Varro
Martialis
Mizaldus
Nicander

Nigidius

VII

Nigidius
Olaus Magnus
Oppianus
Orpheus
Ovidius
Palladius
Paræus
Paulus Æginetа
Paulus Eberus
Paulus Jovius
Perottus
Petrus Gyllius
Petrus Andreas Mattiolus
Philemon
Pisanellus
Plato
Plinius
Plutarchus
Pollux
Porphyrius
Praxagoras
Proclus
Q. Serenus
Rabi Moyses
Rembert. Dodonæus
Rhazes
Ruellius
Scribonius
Seneca
Sophocles
Strabo
Suidas
Sylvius
Theocritus
Theodorus Gaza
Theophrastus
Turnebus
Virgilius
Ulysses Aldrovandus
Wottonius
Xenophon.

AD CL. VIRUM
D. CASP. SCHWVVENCK-
FELTUM,

De Tractatu ipsius Zoographico.

NOsse DEUM & sese veré sapientia prima est,
Ultima nec, reliqva & nosse creata DEI.
CHRISTUS Doctorum Doctor ter maximus unus
Doctores nostros hæc creat atq; vocat:
Ad volucres, inquit, vestros attollite vultus,
Inspicite inculti & florida prata soli,
Ex his non dubia & Patri confidere mente
Discite, qvi certa cuncta tuetur ope.
Hujus ab exemplo doctus, Clarissime Doctor,
Si patriam sic vis nosse creata tuam,
Grata tuo tua sunt & grata futura futuro
Sæclo, posteritas si qva futura pia est.

M. Nicolaus Ludovicus
Scholæ Lig. Rector.

In opus Physicum D. D.

CASPARIS SCHWENCK-
FELDII &c.

IN dubio est ob te, Schvvenckfelde, Silesia magno,
Plus uter ex vobis debeat alterutri.
Ipsa tibi vitam, & qvidvis dedit artium, opumq́,
Tu vitam ipsi, artes, reddis, opesq́, datas.
Reddis, qvæ data sunt: patriæ tu pluráne debes?
Das, qvod non reddat: debet ea ánne tibi?

Das

Das patriæ nomen tua per monumenta, facisq; huic
Ut vita, ars & opes sint operæ tuæ opus.
Reddere perge tuæ patriæ data, plura datisq;
Omnia debere ut gaudeat illa tibi.

M. JOHANNES AB HOECKELSHOVEN.

IN NATURALEM SILESIAE HISTORIAM *CASPARIS SVENCKFELDII, MEDICI* *CELEBERRIMI*

ODE ALCAICA.

SIGNE ergo Soles atque Proserpinas,
SWENCKFELTE, totas non Cerebri sine
Sudore multo, ponderosis
Est operis amor immoriri;
Somniculosi ut raro aliquid tibi,
Quamvis per astum vimque, papaveris
Indat laborum pertinaci
Latmius Endymion, quietis
Statæ madescens largius umidam
Vapore frontem & tempora languida?
Menses per omnes arduorum
Mole frequente negotiorum

Quantum

Qvantum occuperis, novimus; & tuo in
Lare hoſpitali vidimus : anxie
Nunc CERVIMONTANO popello
Viva tuæ ſitiente Hygeíæ
Pocilla: nunc & finitimis opem
Tuam obſtinaté ſollicitantibus
Tam civibus, qvám conglobatis
Nobilium agminibus virorum;
Glebosa amœnæ jugera SLESIDOS,
Et imminentis rura BOHEMIÆ
Gaudentium impreſſis aratris
Findere, divitiore cenſu.
Qvos langṽentes Pœonium in modum
Succinctus herbis vividioribus
Succo & ſalubri tam recoctos
Et vegetos dare ſueſti : utrumque ut
Porrexe gnatum non Epidaurii,
Neque Æſculapum pharmaca creduim
Præſentius, per tempe habentes
Theſſala, ſeu Pelopis rotundâ
In Cherronéſo. Proin' quaſi nuſpiam
Alii labores ſuppeditent; ita
Miracla Naturæ propritim
SLESIDOS indigenis abundé
Indulta terris munere Cœlitum
Indagine acri nec ſine Apolline
Rimaris. Agros perque vaſtos
Vidi egomet, patriosque montes
Te curioſum ferre pedem; undique
His congerendis, quæ facerent rei &
Telæ inſtitutæ. Vidi & hujus
Ipſe domi penoris ſtupendas

Nuper

Nuper ſtruices! Segrege in arculā
Quævis videndam ſe ſpecies dabat:
Heic ſtirpium diſcrimina, illic
Cernere erat genus omne Gemmas,
Noſtris repertas finibus, haut ſine
Argenti & Auri ac Foſſilium omnium
Dite apparatu. Sentientum
Sæcula mille alibi figuris
Diverſa miris adſpiciebam; uti
Jovis ſereni filiolas, Aves,
Gregesque nantum ſqvamiveſtes,
Reptiliumque Animalculorum
Spectacla plusquám mirifica: ut Parens
Natura noſtro ſub Jove nil feré
Vi Dædaleâ exiſtimetur
Subter humum, inque eâ, & ex eâdem
Proſeminare, aut gignere in aëre
Aquisve rari & monſtrifici, in tuis
Compendioſum quod locare
Hoſpitium laribus recuſet.
At non in arcis has tacitis tibi
Gazas acervas lividus: omnibus
Sed poſſidendas liberali
Diſtribui gaüdes papyro;
Doctâ papyro, congenitabilem
Naturam & uſum ac vim generum ratam
Delineanti ſingulorum,
Et methodo facili ſtiloque.
Nondum ter acrem ſigna per obvii
Phlegonta Phœbus Zodiaci rapit,
De Plantulis ex quo peritum
Fossilibusque anui dediſti

 Librum

Librum Ævitati; nunc Animalibus
Super docendis auctor idoneus
Idem æmularis : quod bonum sit.
Macté GenI atque operæ beatæ
Suenckfelte sollers! Macte o Apollinis
Germana proles! Scilicet hoc pol est,
Hoc est benignam præbuisse
Materiam Patriæ inquilinis;
Dantis Jehovæ tot bona tantaque
Deprædicandi: hoc nempe reciproca est
Rependere Altrici benignæ
Præmia promeritasque grates.
Hoc est, Lucernam non modii invido
Damnare claustro: sed patulam suis
Aptare Lychnuchis; ut almæ
Munera lucis aliîs ministret.
Silvas Sabothis montibus arbitrer,
Ferasque silvis, gramina pascuis,
Pisces abundanti Viadro
Defore, aves per inane magnum
Non serius: quám nominis in tui
Clarore telam texet Aráneus;
Famamque Lethæus tuorum
Sustulerit meritorum Obáter.

M. Mel. Laubanus
Illustris Gymnasii Goldberg.
Pro-Rector pangeb.

Ad

Ad Patriam Apoſtrophe.

NOmina Scribenti pecudum, volucrum atq; ferarum,
Et quæ plura foves, Sleſia, jure faves.
Alma fave, firmaq; gradus conſtanter, & illum,
Atq; via ſimili qvos juvat ire, fove.
Ut faveas, foveasq;, ſatis tibi cenſeo cauſſæ :
Quód, quæ ſis, mundo jam propé ſcire datur.
Nimirum iſtud habes modò munere Palladis, in te
Quæ ſedem á Grajo tranſtulit orbe ſuam.
Teq; locans cœlo, diverſas extudit artes,
Et campum ingeniis pandit, amore tui.
Ne, veluti quondam, lateas, cúm ſcilicet eſſent
Hæc loca pellitis barbariora Scythis.
Nunc nulli cedis terrarum. Et tempore nullo
Ut cedas ulli, munus habeto Dei.

M. ANDREAS CALAGIUS
Vratiſlav.
P. C.

In Cl. Viri

D. CASPARIS SCHVVENCKFELDII PHYSICI REIPUB.

Hirschbergensis Ordinarii

THERIOTROPHEUM SILESIACUM.

Parodia ad Od. 1. lib. 2. Horat.

MOrbum ex peracto crimine noxium,
Morbiqve caussas, & genera, & modos;
Virésqve Parcarum; gravésqve
Lethi inimicitias, & ausa
Nondum expiato tetrica corpore,
Laboriosi plenum opus ingenI
Versas: & sublevas misellos
Suppositos Lachesi severæ.
Paullum perennis cura negocii
Relinqvat ædes: mox, ubi publicas
Res factitaris, grande munus
Pansophico repetis calore.
Prædulce cunctis præsidium malis,
Et concidenti, vir bone, corpori,
Cui Phœbus æternos honores
Antidoto peperit salubri;
Jam nunc sonanti murmure turgidas
Rimaris undas; jam nemora expetis:
Jam cura naturæ volantes
Qværit aves, aviumqve formas.
Videre pisces jam videor vagos
Non impedito carcere conditos:

Et

Et cuncta brutorum subacta,
Præter atrocem animum Unicornis.
Boa & repentum qvódqve nocentius
Silesianâ vixerat inscium
Tellure; cunctorum at figuras
Tu libro in hoc prior edidisti.
Qvis non celebri carmine doctior
Vates Camœnis grande negocium
Collaudat, & conscripta qvæqve
Slesiacis animata terris?
Qvis Cous? aut qvis non celebrat Sophus
Opus venustum? qvis Physices amans
Non concinit magnum laborem?
Qvæ tacet ora Librum ævi-clarum?
Sed ne relictis, Calliope, modis
Coi retardes nomina Phœbici,
Parnassico mecum sub arvo
Tange chelyn graviore plectro.

M. Caspar Conradus P. L.

In

In Historiam sive Catalogum Animalium Silesiæ,

Viri Clarissimi & Excellentissimi Dn.

CASPARIS SCHWENCKFELDII

PHIL. ET MED. DOCTORIS ac Reip. Hirschberg. Physici Ordinar.

EPIGRAMMA.

Qui nuper stirpes & fossile qvodqve docebas,
Qvod modó sub terræ viscere Slesis habet.
E terrâ ad cœlum scandis, scribisq; volucres,
Qvas modó sub cœli culmine, Slesis habet.
Addis & innumeras pecudum pecorumq; cohortes,
Atq; hominem, qvi illas nobilitate præit.
Omnia scribuntur, qvæ cerni animalia possunt,
Et Grajâ & Latiâ scripta leguntur ope.
O opus auditu rarum! visuqve venustum!
O opus & lectu dignum & amore hominum!

IN EUND. CATALOGUM &c.

Parodia Odæ Horat. *29.* lib. *1.* Carm.

Caspar, vetustis nunc Arabum invides
Libris: & altam qværis adoream,

Non

Non ante descriptis Silesis
Alitibus, variisq; brutis
Addis nitorem, quæ tibi Apollinis
Sopho-Medenti numina servient?
Phœbus quis in mundo capillis
Ad genium statuetur auctis,
Doctus volucres dicere Slesicas
Venâ politâ? quis neget urnulis
Doctum reduci posse Cöum
Tristibus, & Medicam reverti?
Cúm Tu probatos undiq; nobiles
Libros Medentûm, Slesiacum & solum
Ornare scriptis eruditis
Pollicitus meliora pergis?

BALTH. EXNERUS Hirschbergius
JC. & Poeta Cæsarius f.

PSALM 103. V. 22.

Benedicite Iehovæ omnia opera ejus, in omnibus locis Dominationis ejus.

LIBER PRIMUS

Animalium generalis consideratio.

ΘΗΡΙΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

SILESIÆ.

Θηρ, θηρίον τό, feram aut beluam veteribus proprié significat. Interpres Dioscoridis non simpliciter pro fera, sed veneno obnoxia bestia, ut Vipera, Lupo, accipit. Hinc θηριακα, á Medicis dicebantur pharmaca ex plurimis simplicibus, industria singulari, sumtu maximo congesta, composita & arte permista; vel qvód illarum carnes, ut Viperæ reciperent; vel potius qvód earum venenis adversarentur. Interdum θηρίον vocabulum etiam de Leporibus, Avibus & aliis Animalibus, veluti apud Xenophontem, intelligitur. Ex hoc lati significatione componitur θηριοτροφεῖον, Ein Thiergarten Vivarium in qvo feræ aluntur. Erant. n. *Vivaria* septa qvædam loca, in qvibus feræ vivæ pascebantur. *Marcus Varro libro 3. de Re Rustica,* Leporaria dicit appellari, inqviens: Villaticæ pastionis tria sunt genera, Ornithones, Leporaria, Piscinæ; alii Roboraria vocant.

Vivaria Aprorum & Glirium cæterorumq; sylvestrium primus togati generis invenit Q. Fulvius Lippius, qvi in Tarqviniensi septa habuit jugera 40. in qvo erant inclusi Lepores, Cervi, Apri, Capreæ, Oves feræ &c. Nec diu imitatores defuére L. Lucullus & Q. Hortensius.

Gordiano Imperatori etiamnum privato erat sylva, in qva habuit Cervos ducentos, Britannos eqvos feros 30. Oves feras albas mille, decem Capreas qvas inaurari

fecerat, Struthiones Mauros miniatos 300. Onagros 30. Apros 150. Ibices 200. Damas 200.

Aviaria primus instituit, inclusis omnium generum Avibus, M. Lælius Strabo, Brundusii: eqvestris ordinis, Ex eo cæperunt Romani carcere coërcere Animalia, qvibus Natura cœlum assignaverat. Plin. lib. 10. c. 50.

Marcus Varro Qviritium doctissimus & elegantissimus, in Ornithone qvem animi causa constituit sub Casine, longé vicit non modó archetypon inventoris ὀρνιθοτροφείων M. Lælii Strabonis, qvi Brundusii primus in peristylo habuit exhedra conclusas Aves, qvas pasceret objecto rete, sic etiam in Tusculano magno ædificio Luculli, ut ipse *Varro* tradit lib. 3. c. 3. de Re Rustica.

In villa Ostiensi M. Seius habebat greges magnos Anserum, Gallinarum, Columbarum, Gruum, Pavonum, nec non Glirium, Piscium, Aprorum, & cætera venationis, ex qvibus rebus Scriba librarius libertus in annos singulos plus qvinqvagena millia é villa carpere dicebatur.

Piscinas qvám refertas habuerint preciosissimis piscibus Romani illi nobilissimi Principes, L. Philippus & Q. Hortensius, qvos Cicero Piscinarios appellat, etiam illud indicium est, qvod M. Varro in libro de Agricultura refert, M. Catonem, qvi póst Uticæ periit, cúm hæres testamento Lucilii esset relictus, Pisces de piscina ejus 40. millibus vendidisse. *Macrobius lib. 3. Saturn. c. 15.*

Cochlearum vivaria instituit Fulvius Hirpinus in Tarqviniensi, pauló ante civile bellum, qvod cum Pompeio magno gestum est, distinctis qvidem generibus earum, separatim ut essent albæ, qvæ in Reatino agro nascũtur, separatim Illyricæ, qvib. magnitudo præcipua: Astricariæ qvibus fœcunditas: Solitariæ qvibus nobilitas.

Romanos imitati sunt Imperatores, Reges, Principes, Duces, qvi voluptatis & recreationis caussa; magnis sumtibus aliunde ex remotis terris, accersitis Animalibus vivaria extruxerunt.

Sic

Sic Imperator noster Romanus Rudolphus Dei gratia II. omnis generis bestias, veluti Leones, Tigrides, Pantheras, Ursos, Lynces, Aqvilas, Falcones albos, & alia plura, Pragæ in arce regia, certis locis tanqvam claustris coërcet.

Hodie passim extant Leporaria Ducum, Baronum, Magnatum, in qvibus cùm jucunditatis, tùm utilitatis gratia, Cervi, Capreoli, Damæ, Lepores, & similia Animalcula pascuntur.

Hunc Animalium Silesiæ discursum Theriotropheii nomine insignivi, eo nomine, qvód hîc non integra & universa Animalium historia contineatur: sed qvorundam saltem & qvidem plurimorum, eorumq; tum perfectorum, tum Insectorum, partim domi natorum, partim aliunde acqvisitorum natura perstringatur. Cujus autorem agnosco, non Q. Fulvium Lippium, non M. Lælium Strabonem, non Q. Hortensium, vel Imperatorem aut Regem aliqvem potentissimum: sed summus Rerum Opifex ipsemet Deus Vivarium hoc instituit, qvi ut universum Terrarum orbem tanqvam vivarium amplissimum & spaciosissimum condidit, (eumq; in certas qvasdam classes seu regiones distribuit, variisq; non solùm Stirpib⁹ ac Plantis adornavit, verum etiam innumera Animalium varietate prospexit, ut Homo, qvem tanqvam Cultorem & Dominum instituit, inde omnia ea ad Corporis sui sustentationem & conservationem necessaria, ceu ex promtuario qvodam desumeret, Animum voluptate recrearet, ac inprimis Deum conditorem suum veré agnosceret & jugiter celebraret) sic etiam pro immensa sua misericordia & bonitate inexhauribili, hanc terræ partem, qvæ Silesia dicitur, adeó benigné respexit, ut qvæ olim deserta, inculta, sterilis, & sylvis densissimis horrida, jam fertilis maximeq; exculta videatur. Olim erat domicilium gentis feræ, barbaræ, de Deo nullam cognitionem habentis; hodie Dei gratia Populus Deum timens & celebrans hanc incolit: olim latronibus & incursionibus, nec non intestinis bellis dilacerabatur & devastabatur,

ut peregrinari non tutum esset: nunc sylvis densis ac vastis cæsis ac diminutis, in certos Ducatus divisa, oppidis,& pagis innumeris referta est, ut cuivis tuto ac secure iter facere liceat. In summa tanta omnium rerum, sive Corporis conservationem spectes sive Animæ salutem consideres, abundantia affluit, ut nulli provinciæ qvamvis amplissimæ cedat.

Situs. Positum est in ea Europæ parte qvæ Germania dicitur sub grad. longitudinis 38. 39. 40. 41. 42. præter paucas minutas: Latitudinis veró 50. 51. 52. feré inter Bojemiam, Luzatiam, Marchiam Brandeburgensem & Poloniam.

Figura ejus non rotunda seu circularis, sed tetragoni fermé laterum inæqvalium. Longitudo enim qvæ miliarium est plusqvam qvadraginta germanicorum valde superat latitudinem qvæ vix est miliarium viginti.

Sepimentum. Munitur natura, Austrum versus muro qvadraginta leucarum, montibus videl. Sudetis, qvi ab occasu Orientem versus excurrunt, Silesiam a Bojemia & Moravia disterminantes, tandem cum Carpatho junguntur. A Septentrione & occasu occurrunt vastæ sylvæ cum Viadi parte. Occidentale latus claudunt & obvallant Aqvæ ductus qvi sunt Luza, Qvadus, Boberus.

Loca Animalibus destinata.

Sunt varia & qvamplurima:

Montes Sudetes, Carpathi juga, **Colles, Sylvæ** vastæ, **Nemora**: **Fluvii** insignes, Viadus, Boberus, Cattus, Qvadus, Torrentes & rivuli ex Montibus decurrentes innumeri: **Stagna** plurima veluti Cunicense, Slabacense, Culmense, Brenningense, Ilgense, Svibocense, Nastich dictum, & alia multa, qvæ magnam alunt piscium variorum copiam. **Piscinarũ** per universam Silesiam infinitus fere est numerus qvi Cyprinos gignunt laudatissimos præter Lucios, Carassas, Erythrophthalmos &c. **Agri, Campi latißimi, Prata, Ericeta, Vrbes & oppida** numerantur centum viginti & plura, Pagi

ultra 19000. *Arces* Ducum Baronum, Eqvitum, Nobilium, Magnatum plurimæ, reticeo *Cœnobia, Abbatias & Canonicorum collegia*, de qvibus in Catalago noſtro ſtirpium & Foſſilium Sileſiæ egimus.

Animalia qvæ in hoc theriotropheio aluntur, varia & plurima ſunt, ac ſeqventibus qvinqve libris offeruntur.

Præfectus eſt Homo non qvivis, ſed Sileſiacus, cui Deus ex mera gratia hanc terræ partem conceſſit, ut eam coleret, plantaret, & omnibus cum terræ naſcentibus, tum Animantibus in cibo & medicina pro arbitrio cum gratiarum actione frueretur. De cujus origine, propagatione, partibus internis, externis, cõſervatione, deſtructione, brevi poſt, ſi fata vitã conceſſerint, peculiari volumine diſſeremus.

De Animalibus in genere.

Ζῶον, ἀπὸ τῆς ζωῆς á vita. Animans, Animal, Eine lebendige Creatur. Corpus eſt vivum anima ſentiente præditum, ut Homo, Leo, Aqvila, Delphinus, Angvilla, Mus, Aranea.

Viventia ſeu Animâ informata Corpora triplicia ſunt. 1. *Qvædam* Animam obtinent θρεπτικὴν nutritivam ſeu vegetalem, qvæ virtute vitali qvidem vivunt, pullulant ac germinant, ſibiq; ſimile procreant, ſed omni ſenſu privantur, ut Plantæ & Stirpes. 2. *Alia* non ſolummodò vegetatricis Animæ viribus inſtructa ſunt; verumetiam ſenſuum judicio, cujus opinione ad bonum feruntur & mala declinant, præcellunt, ut Bruta. 3. *Alia* deniq; intelligentia & ratione ſunt prædita ac reliqvorum, nempe vegetantis & ſentientis vires omnes ſub ſe comprehendunt, ut ſolus Homo, qvi omnium animalium perfectiſſimum, rationalis, ad juſtitiam & ſanctimoniam veritatis ſecundum Deum fuit conditus, ut reliqvis omnibus tanqvam Dominus præeſſet ac dominaretur.

Animalium Differentiæ.

Differentiæ & ſpecies Animalium ſunt variæ, qvæ ſu-

muntur *partim* ab eorum forma; *partim* á materia sive partibus qvibus constant, qvas alia ab aliis diversas habent; *partim* ab accidente, ut á victus ratione, á vitæ actu, á moribus eorum, ab usu, á motu, colore &c.

1. Animalium *alia* sangvinem habent, ut Homo, Eqvus etc.

Alia Exangvia sunt, ut Apes, vespæ.

2. Alia vescuntur carne, ut σαρκοφάγα Carnivora, ὠμοφάγα, Leo, Lynx, Lupus, Aqvila, Accipiter, Polypus, Lucius, Astacus etc.

alia frugibus, καρποφάγα frugivora, ut Apes, Cervus, Boves, Columbus, Cornix frugilega.

alia omnia attingunt παμφάγα, Omnivora, qvæ herbis, fructibus, vermibus, seminibus vescuntur, ut Ursus, Pica varia, Corvus, Insecta nonnulla, ut Muscæ, Vespæ.

alia ἰδιότροφα cibo sui generis utuntur proprio, ut Avis Paradysi aëre, Apes Melle, Aranei venatu Muscarum.

3. Qvædam in uno vivunt Elemento:

In Aere ut Volatilia.
in Terra ut Qvadrupeda.
in Aqva ut Aqvatilia.

qvædam in duobus, ut ἀμφίβια, ἐπαμφοτερίζα; & vel *in Aëre & aqva*, ut Ardea, Mergi, Anates &c.

in Aëre & Terra Vespertiliores. *in Terra & aqua*, ut Fiber, Lubra, Crocodilus, Testudo, Ranæ. Qvædam in tribus in aëre, aqva & terra, Cygnus.

4. Nonnulla sunt Gregalia, qvæ gregatim degunt amicaq; sunt, ut Armenta, Cervi, Sturni, Columbæ, Cyprini, Lampretæ, Apes, Formicæ.

Quædam Solitaria, qvæ non gregatim inimicaq; vivunt, freqventiam vitantia, ut Leones, Vrsi, Lynces, Aqvilæ, Delphinus, Silurus, Conger, Struthiones.

Quædam ancipitem vitam agũt, qvæ modó societate, modó solitudine gaudẽt, ut Lupi.

5. Alia μονόχροα, Unicolora, ut Leones fulvi, qvorum genus totum habet unum colorem, Corvi nigri, Olores candidi.

πολύχροα Versicolora, ut Cuniculi, Porcelli Indici, Psittaci. ὁλόχροα, Toticolora, qvorum

qvorum Corpus habet qvidem unum colorem, sed non omnia ejusdem generis Corpora, ut Bos albus est, at non omnes.

ποίκιλα, varia: vel toto genere ut Panthera, Pavo: vel parte, ut Boves, Capræ.

6. Alia sunt Civilia πολιτικὰ ζῶα, qvæ labore communicant, id est qvorum opus communi efficitur opera, munusq; idem omni est, ut Homo, Grus, Apis, Formica. Horum alia sub duce degunt, ut Apes; alia nulli subdita sunt imperio, ut Formicæ.

Incivilia, qvæ inter se pugnant, ut Carnivora.

7. Qvædam sunt; Cicura, mansveta τιθασσὰ, ἥμερα, ut Homo, Mulus, Canis, Gallinæ, Columbæ.

Fera perpetuó, ἄγρια, ut Lupus, Lynx, Tigris.

non perpetuó, sed interdum mansvescunt, ut Elephas, Ursus, Corvus, Leo. *sec. illud.*

Longa dies homini docuit parére Leones.

8. Nonnulla Stabilia, sede stabili vivunt, qvam nunqvam mutant, nec peregrinantur, ut Domestica, Conchilia, Ostrea, Conchæ, Spongiæ marinæ.

Mutant, sed statuto tempore, ut Grus, Ciconia, Hirundo, Acipenser, Salmo.

9. Alia venantur, ut Lynces, Aqvilæ, Bubones, Lucii, Siluri. Recondunt, ut Cricetus, Nucifrangulus, Formicæ, Apes.

10. Alia domicilia sibi parant, ut Talpa, Meles, Vulpes, Formicæ.

nullis includuntur casis, ut Quadrupeda feré omnia, Insectorum plura.

Cavernas subeunt, ut Ursi, Lacerti, Serpentes.

per summa Telluris degunt, ut Canis, Eqvus, Armenta. tota hyeme delitescunt. Horum alia sibi annonam parant, cujus ope in vestibulis vescantur, ut Criceti, Apes, Formicæ; alia sine cibo & potu hyemem feré transigunt ac dormiunt, ut Ursi, Taxo, Mustelarum genera, Serpentes, Glires, de qvibus Poëta:

Tota mihi dormitur hyems, & pingvior illo
Tempore sum, qvo me nil nisi somnus alit.

Animal aliud
- Perfectum, Ἔναιμον, Sangvineũ, seu sangvine præditum; vel
  - λογικὸν, Rationale, ratione præditum, ut Homo.
  - Ἄλογον seu Brutũ qvod ratione & intellectu caret, aliud
    - χερσαῖον ζῶον extra aqvam degit. Terrestrium omne genus qvod vivit vel in
      - Aëre, ut Volatilia, Volucria, Aërivaga πτηνὰ vel πτητικὰ καὶ ἀερόπορα Plat. qvæ alis & plumis volant binisq́; pedibus gradiuntur, Fliegende Thier/ geflügel.
      - Terra ut χερσαῖα, Terrestria qvæ vel
        - qvaternis pedibus incedunt, ut πορευτικὰ, πεζὰ, τετράποδες, Terrestria, Qvadrupeda, Vierfüssige Thier.
        - Pedibus carent, ut ἑρπυστικὰ, ἕρπετα, Reptilia, Serpentes, Lumbrici, Kriechend Thier.
    - νηκτὸν ζῶον, Aqvaticum, qvod in aqvis immoratur, ut Aqvatilia, Natatilia, νευστικὰ Schwimmende Thier/ qvæ in aqva degunt victumq; ex humore petunt, nec sine humore vivere possunt, veluti pisces.
- Imperfectum, Ἔντομον, Ἄναιμον, Exangve, Sangvinis expers, ut insecta qvæ sangvine carent, & Corpus incisuris distinctum habent. Apis, Hirudo, Eruca.

Animalium partes.

Pars est corpus naturale consistens toti cohærens & ejusdem usui conferens, μέρος. Ein Theil.

Membrum μέλος, κῶλον, Ein Gliedmas/ Caro artus tegens.

Artus Ἄρθρον, μέλη, compages & nodi corporum. Qvædam sunt veluti vincula Membrorum qvibus arctantur & colligantur, Glieder / Gliedmassen.

Articulus Ἀρθρίδιον. Gelenck/ Gleichlin / junctura & nodus Membri.

Corpus σῶμα, δέμας, qvasi vinculum Animæ, qvo alligatur corpori, Ein Leib.

Corpusculum σωμάτιον, *id est*, parvum Corpus, Ein Leiblin.

Corpus mortuum, Cadaver, Cassum animâ Corpus, νεκρὸς, Ein Leich / Todter Cörper/ Aas.

Anima ψυχὴ die Seele. est forma vivificans.

Anima alia est Stirpium, qvæ vitam vegetalem largitur.

Bestiarum, qvæ cum vegetatione sensum & motum tribuit. Hominis, qvæ vegetalem, sensualem & intellectualem vitam largitur: hæc separata á Corpore per se subsistit & immortalis est: Illa Stirpium & Brutorum perinde ac forma domus aut fenestræ perit ædium ruina.

Partes Animalium aliæ sunt *Communes*.

Omnibus, ut Cor, Caput, Venter, Os, Oculus, Intestinum.

Pluribus diversi generis, ut Pedes Qvadrupedibus, Avibus, Homini.

Propriæ seu peculiares uni tantúm Animalium.

Generi, ut pennæ Avibus, sqvamæ Piscibus.

Speciei, ut Lana Ovibus.

Partium item aliæ sunt Similares, ὁμοιομερῆ μόρια, quæ sibi undiqvaq; similes sunt: aliæ Instrumentariæ, Officiales, μόρια ὀργανικὰ & ἀνομοιομερῆ, qvæ ex Similaribus constant.

Animalium partes Similares.

Cuticula Ἐπιδερμὶς, δερμάτιον. Ein Häutle/ Fälle/ pars similaris tenuissima Ce-

parum exteriori involucro ſimilima.

Cutis χρὼς, δέρμα, Pellis, Corium, Haut / Fähl / Leder / corpus eſt nervoſum, totam Corporis ſuperficiem exornans atq; protegens, idq́; decoris gratia; etiam ut offenſam & noxam omnem prohibeat. Contextus perpetuus in omnibus Animalibus, nec alibi interpellatur, qvám ubi naturales meatus, ut in ore & excrementorum exitibus & ungvibus.

Cutis craſſior Brutorum; tenuiſſima Hominis.

Cutis meatus, Meatus cuticulares *Plin.* Pori, Foramina inviſibilia Cutis *Celſ.* πόροι, die Schweislöchlin.

Membrana, ὑμὴν ein zart Häutlin / pars Cuti prætenui ſpiſſæq́; ſimilis in ſangvineis Animalibus, Cute ſiccior.

Membranula ὑμένειον Ein Fällichen.

Tegumentum, Animalium: vel *Molle* : & læve ut Cutis Hominis.

Villoſum, Corium Qvadrupedibus.

Durum continuum.

Corticeum, Oviparis pedeſtribus ut Teſtudini.

Cruſtaceum, Cruſtatis, Cancris, Locuſtis, Aſtacis;

Teſtaceum ſiliceum, Oſtreis.

Durum non continuum.

pennatum, Avibus.

ſqvamoſum, Piſcibus.

aculeoſum Hyſtrici, Erinaceo.

Pilus, θρίξ, craſſior & procerior lana. Gignitur ex vaporibus fuliginoſis ex Cute prodeuntibus, jam lori formam adeptis. Haar.

Pilos habent Pedeſtria, qvi differunt:

ſubſtantia, dum alii duri, molles, mediocres.

Colore, dum qvidam albi, nigri, ruffi, flavi, medii.

copia, dum pauci vel multi.

magnitudine, dum longi, breves vel criſpi.

Pili deſunt Avibus, Piſcibus, putamine Inте́ctis.

Caro, σὰρξ, κρέας, Fleiſch / Caro qvaſi carens vita, eſt veluti molle fulcimentum & pingviuſculum oſſibus impoſitum, ornandi pariter & velandi cauſa. Aboletur & in venas ac fibras tranſit, qvoties extenuatur Animal & gracileſcit. Vertitur in pingve

pingve, qvoties pabuli copia ſuppetit.

Caro triplex. 1. ſincera ſeu proprié absq; fibris, nunqvam per ſe, ſed Muſculi pars.

2. Muſculoſa.

3. Viſcerum παρέγχυμα, qvalis ſubſtantia Cordis, Jecinoris, Lienis, Renum.

Caruncula σάρκιον, σαρκίδιον, κρεάδιον Ein ſtücklin Fleiſch.

Muſculus, μῦς, Die Maus pars ex ſimplici carne & villis nervoſis contexta. Media præcipué Muſculi pars eſt caro, extrema deſinit in tendinem.

Glandula, Ἀδὴν, Ein Drüſe/ Ἀδὴν ἐστι συστροφὴ σαρκώδης, Carni proxima naturâ, veluti conglomerata Caro, ſed exangvis.

Glandulæ triplices ſunt.

1. denſæ, ſicciores, vaſorum, venarum ſcil. & arteriarum fulcimentum, neq; ſenſum neq; motum habent, neq; nervum ullum.

2. rariores, cavernoſæ, fiſtuloſæve ac madidæ, ſpongiæ in modum, humore imbutæ. ut ſalivares, Teſtes, in Mammillis &c.

3. utriusq; generis admodum exiguæ, ut vulgus ipſum lateant, veluti in Meſenterio.

Pingvedo, Adeps, Axungia generaliter ſumitur, pro cujuscunq; Animalis oleoſa & pingvi ſubſtantia, ſive dura & concreta, ſive liqvida & fluida fuerit.

Adeps, πιμελὴ, κνίσσα, Arvina, Schmer/ Schmaltz/ Feiſte. pingvedo ſubcutanea, ſeu oleoſa & pingvis ſubſtantia, Sebo liqvidior, qvæ ad ignem facilé liqveſcens difficilé rurſus denſatur, oleo longa vetuſtate incraſſato ſimilis. Gignitur ex ſangvinis parte magis aëria pingviq; & fluxili, per tenues venas effuſa circa Animalis membranoſas ac nervoſas partes, ubi cogitur & concreſcit. Reperitur in Animalibus humidioribus utrinq, dentatis, non Cornigeris & multifidis, ut in Homine, Leone, Urſo, Porco, Cane, Gallina, Aqvila, Anſere.

Sebum, Sepum ςέαρ, Adeps ſolidior, Unſchlitt/ Un-

gel/Tolch. Crassius & durius.

Adipe: fragile est nec ad ignem tam facilé liqvescit & funditur, fususq; ac liqvefactus celerrimé coit ac conglaciatur. Sebum habent Animalia terrestria & sicca non utrinq; dentata, Cornigera, ut Boves, Cervi, Hirci, Oves.

Axungia, ὀξύγγιον, Schmaltz/ Fischtron/ Adeps fluidior, Liqvamen: Pingvedo est media inter oleum & adipem crassioris consistentiæ. Raró & difficilé post liqvationem concrescit, veluti Piscium, Angvillæ, Testudinis, Lutræ.

Medulla μυελός Diosc. ἐντεριώνη, das Marck in Beinen/ alimentum est sangvineum, qvod in ossa spinamq; distribuitur, concoqvitur & in ipsorum naturam transit. Omnis medulla mollit, calefacit, rarefacit, ulcera replet. Colligitur æstatis exitu, appetente Autumno & hyeme, in usum Medicum.

Vena φλέψ, ἐπανθισμός, Blutt Ader/ sangvinis canalis. Non æqvé in omnibus patet venarum series.

Arteria, Ἀρτηρία, Ἀόρτη vena pulsatilis, sangvinem continens arteriosum, Puls-ader/ Schlagader.

Fibra, villus, ἴς, Zäderlin/ Zäserlin der Ader/ Mediæ inter nervum & venam naturæ.

Tendo, τένων, Ἀπονεύρωσις μυῶν Gal. Ein Sehne/ Seine/ SpanAder/ naturæ mistæ, mediæ inter Ligamentum & Nervum. In hos Musculi desinunt.

Ligamentum, σύνδεσμος, qvo ligantur ossa, Corpus nervosum, album, exangve, solidum sine sensu, concavitatis expers, ex osse ortum habens, Os ossi aut Musculum ossi conjungit & tanqvam vinculum continet. Haarwachs.

Cartilago χόνδρος Krospel/ Knorpel/ ejusdem feré cum Osse naturæ, ex osse ligamentoq; constans; verúm ligamento durior, osse mollior. Inseritur articulis veluti pulvinar, ne attritu mutuo lædantur ossa.

Cartilago: Terrestrium nullo foramine hiscit, nec Ossium more medullã continet.

Aqvatilium, Cartilagineis ossibus

ossibus proportionatur, humorem in medullæ speciem continens.

Gressilium Nares, Aures, Extrema, cartilagine constant.

Os, ὀστοῦν, Bein / omnium partium durissimum maximeq; terrestre, naturâ siccissimum. Ossa habent sangvine prædita omnia, qvæ ad proportionem tantummodó, duritie, mollitie, magnitudine, figura aut multitudine discrepant.

Pauló differunt Avium ossa.

Proportione eadem sunt piscium, aut aliqvod obtinent qvod vice fungitur ossium, spinam aut cartilaginem.

Ossa: *grandia*, ampliter concava & medullosa, Hominis.

Minora, solida ac sine Medulla feré, Leonis.

Densa & dura, Robustioribus Qvadrupedibus, Camelo Pantheræ, Lupo, Eqvo: Avibus, Aqvilæ, Accipitri, Corvo.

Laxa, cava & levia, Imbecillioribus Animalibus, Homini, Ovi, Capræ.

Nervus. Νεῦρον Ein Bewegender Nerve / Flachse / Τόνος pars est longa, alba, porosa, per qvam sensus & motus á Cerebro in universas Animalis partes diffunditur.

Nervi sunt omnibus Sangvineis: prætenues incerti, Piscibus juxta spinam.

Sangvis, αἷμα, Anima Blut vitæ thesaurus.

tenuior, crassior, Bubulus
sincerior, turbulentior,
frigidior, calidior.

Multa de Sangvinis Animalium viribus, á Scriptoribus prodita sunt, quæ facto periculo fabulosa potius & vana reperiuntur qvám vera. Galenus.

Cruor, sangvis ater á vulnere manans, gerunnen Blut.

Sanies ἰχὼρ inconcoctus sangvis; etiam qvod in Exangvibus vicem sangvinis præstat.

Pituita, φλέγμα, sangvis crudus imperfecté coctus, Feuchtigkeit / wässrig / roh Geblütte.

Bilis flava χολὴ ξανθὴ, Galle / Cholera. Humor amarissimus folliculo qvodam Hepati adnato inclusus.

Pauca Animalia felle carent, Asinus, Cervus.

Pleraq; habent, idqve humidius

midius ac maximé imbecillum, Majora Animalia, Qvadrupeda, Pisces, Olor.

Subtilius minora, Lynx.

Acrius & siccius, Aves rapaces, Aqvila, Accipiter.

Omnis fellis vis est acris & excalefaciens, intensis tamen & remissis viribus.

Bilis atra, μελαγχολία, χολὴ μέλαινα, sangvis crassior seu fæculentus, Schwartz Blut/ Melancholey.

Succus, χυμὸς, χυλὸς, Humor in corpore valente abundans, Safft/ qvalis est Chylus in ventriculo, & Chymus in Hepate.

Genitura, γόνος, γονὴ, σπέρμα, θορὸς, Natürlicher Samen/ Semen naturale, semen genitale.

Excrementum, περίττωμα, Wüst/vnflat/vberflüssiger vnraht.

Saliva, πτύελον, πτύσμα, σίαλον, Sputum, Geiffer/ Speichel/Oris excrementum.

Spuma, Αφρὸς, Schaum/ sordities qvædam ebulliens in saliva, in sangvine, &c.

Sudor, ἱδρὼς, Schweis/ Excrementum aqveum per cutem exudans.

Muccus, Mucus, μύξα, λέμβος, βλέννα, Narium humiditas & crassior pituita, Rotz.

Lotium, Urina οὖρον, Harn/ Bruns/ tertiæ concoctionis excrementum serosum.

Alvi excrementum, Alvus, Stercus, Merda, κόπρος, σκύβαλον, Αφόδιον γάστρος, Dreck/ Kott/ Mist/ Vnflat.

Animalium Partes Dissimilares.

Caput κεφαλὴ, κάρα, σφαῖρα, Das Häubt/ der Kopff/ superior in Animalis corpore pars, qvæ Cerebrum continet, & in qvo sensus omnes demto tactu, (qvi in toto Corpore æqvabiliter fusus est) interpretes & nuncii rerum, tanqvam in arce mirificé ad usus necessarios collocati sunt, á qvo etiam motus in universum Corpus, veluti á fonte derivatur.

Capitulum, κεφάλιον Ein Köpfflin.

Vertex capitis, κορυφὴ μεσόκρανον Orph. Der Wirbel auffm Haupte / Calvæ medium diſcrimen & æqvamentum Capillorum.

Sinciput, βρέγμα, βρεγμὸς pars prior, das vördertheil.

Occiput, Occipitium, ἰνίον, pars poſterior das hindertheil.

Calvaria, Calva, κράνιον q. κράνος id eſt, galea, qvód Cerebrum integat, Hirnſchale / Perficitur continuo oſſe, Cani compacto ex pluribus, Homini & reliqvis Animalibus.

Commiſſuræ Cranii, ῥαφαὶ, συμβολαὶ, γραμμαὶ Suturæ die Fugen der Hirnſchale.

Pericranion, περικράνιον, Cutis Calvariam integens & capillos generans, die Haut der Hirnſchale.

Corona, στεφάνη, περίδρομος, extremus Capillorum ambitus Haarkrantz.

Facies, πρόσωπον, das Angeſicht / das Antlitz / pars in Homine tantúm, qvæ in priore parte Calvæ ſubjacet. Qvia Homo unus Animalium erectus eſt, ſolus proſpicit antéverſus, vocemq; antéverſus mittit.

προτομὴ In piſce & Bove.

ῥάμφος Roſtrum, ῥύγχος. der Schnabel.

Frons μέτωπον ἢ ἴον, μεσόφρυον die Stirne / pars faciei ſub ſyncipite poſita, inter idipſum & oculos exiſtens.

Tempora, κρόταφοι, κόρσαι. ab utraq; frontis parte ſita, die Schläffe / pars inter utrumlibet Oculum, Aurem & Verticem.

Oculus, Ὀφθαλμὸς, ὄμμα Ocellus Ein Auge.

Sinus, Oculi pelvis, Oculi cavum, κόγχος Poll. πυελὶς Ruff. das hole der Augen Concavæ altitudines, qvibus Oculi continentur, qvæ Palpebras circumdant.

Supercilium, ὀφρὺς, ὀφρύων, γεῖσα, τύλοι, Augbrauen / Ductus Pilorum ſupra Palpebras Ober Augbrauen.

Intercilium, μεσόφρυον Ruff. Intermedium inter ſupercilia ſpacium, unde Naſus incipit, eſtq; depile.

Capita

Capita Superciliorum, ὀφρύων κεφαλαί, Partes Superciliorũ, qvæ Naribus proximæ sunt.

Οὖραι Caudæ qvæ ad Tempora accedunt.

Τύλοι. Pili Superciliorum.

Palpebra, Gena, *Plin.* βλέφαρον, σκέπον, κάλυμμα, pars superius inferiusq; tegens, Visus tunica operculúmve, Augendeckel / Augenlied.

Palpebra carent Pisces, Insecta, Crustacea.

Palpebrarum crepido, Ελυτρον, Εντρύχωμα, Ορχος, Extremus Palpebrarum ambitus, unde Cilia excrescunt.

Cilium βλεφαρίδες, ταρσοί, *Ruff.* pili, qvi extremo Palpebrarum ambitui adhærent, Augbrauen Haar.

Cilia obtinent omnia qvæ pilos habent. His carent Pisces, Insecta & Crustacea.

Pupilla, Κόρη, Augapffel / Augstern / pars oculi media, seu humor qvo videmus.

Pupilla rotunda in Homine; oblongiuscula veluti rima in Brutis.

Oculi nigrum, Oculi Iris, τὸ μέλαν καὶ ἶρις, Oculi circulus Pupillam ambiens, Das schwartze im Auge.

Unicolor omnibus Animalibus in sua cujusq; specie.

Atrum Boum.

Cœsium, γλαυκόν,

Fulvum χαροπόν, Aqvilæ, Lynci, Leoni.

Caprinum Αἰγωπὸν, Caprino generi.

Aqvinum ὑδαρόν, aqveum Ovibus.

Ruffum, aureum seu croceum Buboni, Oto.

Versicolor, πολυχροον, Homini, Eqvo.

Oculi candidum.

τὸ λευκόν, σφενδόνη, album qvod postremo nigrum circundat, Das weisse im Auge / Simile feré in omnibus.

Πασσαὶ partes Pupillæ proximæ.

Αλως, Circulus qvi candido proximus est.

Πρέμνον, ultima pars candidi totius.

Ηών totus Oculorum ambitus.

Anguli Oculorum.

Radices Oculorum, Εγκανθίδες, Augen ecken.

Κάνθος Oculi angulus, pars communis superioris, inferiorisq;

feriorisq; Palpebræ, Augenwinckel / qvi duplex utriusq; Oculi.

κανθοὶ, anguli Oculorum juxta nares, Augenwinckel gegen der Nasen.

παρωπίαι, anguli qvi tempora spectant.

Oculi grandiores, Homini, Lynci, Aqvilæ.
mediocres,
parvi,
prominentes, Muri Corylino.
conditi.

Auris, Οὖς, Ακοὴ, Poll. Ακουσμα, Das Ohr / pars Capitis qvâ audimus.

Auricula exterior, Omnis Cartilago Aurem ambiens.

Auricula, πτερύγωμα, qvasi Ala seu pinna, πτερύγιον, Auris Cels. Ohrleplin / Constat solúm Cartilagine & cute. Cartilaginea pars Auriculæ latior.

Auricula infima, Ansa Auriculæ, λόβος, Krospel am Ohr. Auriculas habent parvas seu perexiguas:
immobiles Homo.
mobiles Bruta.
Majores, Asinus, Cervus, Lepus.
Auriculis carent Aves, Pisces. Qvæ penna, cortice aut sqvama integuntur, iis patet meatus auditorius.

Capreolus, ἕλιξ, Ruff. κοχλία. Poll. exterior Auriculæ ambitus, Der Ohrenrand.

Scapha, Ανθέλιξ, σκάφος, Poll. pars interior, anfractus cochleæ similis, desinit in os qvod Auriculam plané imitatur.

Concha, κόγχη, κόγχιον, cavum Auriculæ.

Auris meatus, πόρος ἀκουστικὸς, Ακοὴ. Ruff. rotundum qvod in medio est foramen, Die höle des Ohres.

Testudo, Καμάρα, concamerata Auriculæ pars, ubi foramen Auris patet.

Nasus, ῥὶς, μυκτὴρ, Die Nase / pars faciei inter Oculos, olfactûs organum.

Nasum: habent spirantia, explanatiorem Homines; minus Bruta,

Non habent qvæ non spirant, ut Pisces.

Nares, μυκτῆρες μυξωτῆρες, Ruff ῥωθῶνες, μύξαι, Sophocl, partes concavæ utrinq;

positæ, qvæ meatum præbent spiritui, Nasi foramina seu fenestræ Nasenhöler/ Naselöcher.

Foramina ante os habent, sed non explanata Aves, Serpentes, Ovipara.

Interfinium, κίων, ἰσθμιον, διάφραγμα, Interseptum, Intersepimentum vel discrimen Narium, Imbrex Narium Arnob. Nasi pars cartilaginea qvæ Nares vel meatus ipsos discriminat, Mittelwende der Nasen.

Nasi orbiculus, Pirula Isid. Orbiculus protuberans, cui subsunt Nares, seu tota Nasi summitas, σφαιρίον Ruff. das runde Zäfflin der Nase.

Alæ, Pinnulæ, πτερύγια, ὑπλῶαι, externæ Narium partes seu pulpa utrinq; orbiculum Nasi sepiens.

Vibrissæ, Narium pili das Haar in der Nase.

Malæ, μῆλα, Genæ, partes sunt, qvæ sub cavis inter Nasum & Aures veluti margines leviter eminent, Oculosq; ab inferiore parte tutantur. Wange/Backen.

Buccæ, παρειαὶ, γνάθοι sub genis laxiores partes, qvæ iratis aut spiritu á pulmone revocato compressis ad hoc labiis inflantur, hilaritatem risumq; indicantes Holbacken.

Lacuna, φίλτρον, Cavum in Labro superiore sub Naribus Grüblin unter der Nasen.

Labrum, Labium, χεῖλος, ἕρκος ὀδόντων, Hom. χελώνη. Leffze/ Lippe. Caro permobilis, mollis, Naribus subjacens.

Labrum supereus. Oberleffzen/inferius, unterleffzen.

Maxilla, Mandibula. γαμφύλη, σιαγὼν, γένυς, Kinnbacken.

Mandibula superior, qvæ soli Crocodylo & psittaco mobilis: Inferior, qvam movent omnia Animalia: sursum, deorsum, in latera, Homo, Qvadrupede: sursum deorsum tantùm Pisces, Aves, Qvadrupeda Ovipara.

Os, σόμα, λογεῖον der Mund/das Maul/pars omnibus Animalibus maximé communis, qvâ cibus intró demittitur, qvo ipsa augeanur ac sustineantur: seu fissura intra Labra & Maxillas, qvâ cibus recipitur.

Os compressum,
rescissum,

amplum. Rictu Oris amplo sunt omnia Carnivora Animalia, Leo, Lupus animal, Lupus piscis, Rana piscatrix, Silurus.

Palatum, ὑπερῴα, οὐρανίσκος. Gal. der Gaumen.

Fauces, Guttur. Plin. der Rache/ φάρυγξ, φαρύγγετρον, ἰσθμός, pars illa Oris universa, qvæ Gulæ prætenditur, cibum & spiritum capiens.

φάρυγξ etiam dicitur Gulæ summa pars atq; initium, sicuti postrema Stomachus, der Schlund.

Lingva γλῶττα, πλῆκτρον γεύσιος, Nonn. pars sentiens saporem, die Zunge.

Lingva: absoluta, mollissima, lata Homini.

dura, crassa Qvadrupedibus viviparis.

longa & bifida Lacertis.

trisulca & tenuiss. vibrans & prælonga Serpentibus.

imbricatæ asperitatis ac limæ similis Lynci, Leoni, Pardis.

ossea: spinosa Piscibus qvibusdam: ut Trutis, Salmoni.

tota Certhiæ.

apice extremo Picorum generi, Jyngi.

Imperfecta,

Tota adhærens palato Testudini.

Proglossis, pars prior qvæ acuta est.

Hypoglossis ὑπογλωσσίς, Caro qvâ attingit inferiorem Maxillam.

Tonsillæ, παρίσθμια Gal. Αντιάδες ϖόγγοι Hipp. Amygdala Chir. Glandulæ, qvarum in intimo ore qvatuor conspiciuntur: binæ ad Lingvæ radicem singulæ, utrinq; conspicuæ, & binæ peculiares, qvæ μῆλα Polluc.

Columella, κίων, γαργαρεὼν das Zäpfflin/ particula carnea oris penitiore parte hærens σταφυλοφόρον, Uvula.

Gingivæ, οὖλα, Zahnfleisch / Carnes qvæ Dentes continent. Internæ, ἔνυλα: externæ, οὖλα: qvæ inter Dentes continentur, ἀρμοί.

Dentes, ὀδόντες, τομεῖς Zähne qvorum usus primarius ut cibum conficiant, secundarius, ut voci articulatæ inserviant, invadant, defendant, retineant.

φραγμὸς, totus Dentium ordo, Dentium acies. die reihe oder ordnung der Zähne.

Præſepia, φάτνια, φάτναι oſſa qvæ dentes continent.

Cavernæ, βόθρια, ὁλμίσκοι Poll. Mortariola Loculamenta, qvibus ſinguli dentes ſunt infixi, Zahnholer/ Zahnlöcher.

Dentes exerti, χαυλιόδοντες, Schiferzähne/ Hauzähne/ qvales Verri, Apro, Elephanto.

Dentes acuti, pectinatìm ſe ſtipant, ſerrati καρχαρόδοντες, qvales Piſcibus feré, Serpentibus, Canibus.

Dentes continui, continuati, Bobus, Capris, Eqvo.

Dentes: plures ſunt Maribus.
pauciores feminis.
mutantur primores, Homini, Leoni, Cani, Ruminantibus.
non mutantur, ſed perpetuó manent Maxillares.

Mentum, Ἀνθερεὼν, γένειον, das Kinn.

Collum, τράχηλος, der Hals/ pars Corporis qvæ Capiti vicina inter caput, Humeros & Thoracem ſita ſeu interjacens,

Jugulum, λευκανία, Αντικάρδιον Ruff. der Vnterhals/ A Collo communis Colli & pectoris pars ſeu cavitas prope thymum. Σφαγὴ ά σφάττω, qvód mactaturi pecudes, illum locum incídant, cúm diſſecta in ramos ibi Vena cava lædatur; hoc modo & Mors præſentiſſima adferatur.

Cervix, Αυχὴν, δειρή, ἰνίον, Ruff. das Genücke/ poſterior Colli pars.

Collum habent, qvibus gula & arteria, vivipara & Ovipara qvædam.
Perfectum, breve Homo, & quibus Crura brevia.
Longum Avibus, qvibus Crura longa, Struthioni Gruibus; Palmipedibus nonnullis, Olori, Anſeri.
flexibile, vertebris compactum Homini,
rigens oſſe perpetuo Lupo, Leoni.
Imperfectum, Collo proportionale, Serpentum.

Collo privantur Piſces, qvibus non manifeſta gula.

Guttur, Aſpera Arteria, Canna Pulmonis, Αρτηρία τραχεῖα, die Gurgel/das Lufftrohr. Colli pars anterior cartilaginea vocem & halitum transmittens.

Circuli, Cannæ Pulmonis, κρότωνες. Hipp. σήραγγες, Bronchia.

Larynx, φάρυγξ, βρόγχου κεφαλὴ, Arteriæ aſperæ pars ſumma, vocis inſtrumentum primum ac præcipuum, apparetq; in Collo tangenti durum.

Laryngis operculum, ἐπιγλωττὶς, Sublingvium Iſid. Ligula Lingva minor Plin. Anhelitûs Lingula Adamszäpfflin.

Gula, οἰσοφάγος, λαιμὸς στόμαχος, der Schlund / die Käle / Canalis per qvem cibus & potus in ventriculum deſcendit.

Thorax, θώραξ, ὅλμος, Truncus der Rumpff/ tota ea pars Corporis qvæ á collo ad Crura usq; ſeu pudenda trunca.

Pectus, στῆθος, στήνιον die Bruſt/qvod ſub juguli clavicula eſt, prior Thoracis ſitus.

Pectuſculum, στέρνον, στηθύνιον, Media Pectoris pars, qvó concurrunt Coſtæ, á ſummo ad Cartilaginem usq; illam enſiformem.

Cartilago enſiformis, Os enſiforme, ξιφοειδὲς, das Hertzeblat.

Coſtæ, πλευραι, ſpiritualium partium munimentum, die Rippen / Laterum oſſa.

Mamma, Mammilla, Vber, μαστὸς μαζὸς, τιτθὸς, κόλπος, Sinus, Sumen á ſugendo, Rumen veteribus, Bruſt/dutten/ Lactis receptaculum.

Papilla, θηλὴ, Bruſtwertzlin oder Zäpfflin / Striechen in vaccis, Capitulum Mammarum, per qvod Lac transmiſſum eldicitur.

Mammas obtinent Vivipara, qvæ protinus animal vivum pariunt : *in Pectore.*

Pectoris parte priore binas binis papillis Homines.

Sub armis duas Elephanti.

Inter, fœmina.

Binas papillis binis, Oves, Capræ.

Binas papillis qvatuor, Vaccæ, Cervi.

In ventre.

Plures, qvæ multos edunt fœtus, Sues, Canes.

Duas, qvæ pauciores. Leæna, Panthera, Camelus cum papillis qvatuor.

Mammis carent Ovipara omnia & Vivipara, qvæ prius ova pariunt.

Præcordia, προκάρδιον, qvod sub Mammillis est. Dicitur & carneum illud, qvod sub pectore est carneum molleq; ad Os ventris, qvæ qvidem pars σφαγὴ & Αντικάρδιον dicitur, die Hertzgrube.

Viscera, σπλάγχνα, ἔγκατα, extra, Interanea, das Jngeweide, Visceribus omnibus natura carnea, sed sibi consimilis, παρέγχυμα Erasistrat. πρόχευμα, veluti profusio. Viscera nulla habent Exsangvia.

Vitalia, Ευτοσκηδίδια πνεύματα, Diod. Vitæ instrumenta, Organa vitæ inservientia, ut Cerebrum, Pulmo, Jecur, Cor.

Cor; Κῆρ, καρδία, das Hertze/ in pectore situm medio, opertum involucro pingvi & corpulento, qvo Venæ majori annectitur & Arteriæ, qvæ Aorta. Externum ejus πυθμὴν turbinatur in mucronem carnosum & firmiss. Κεφαλὴ καρδίας, amplior Cordis pars, qva membranæ connectitur.

Cordis Ventriculi duo, inter qvos medium qvasi qvoddam septum. κοιλίαι, Cavernæ. Aliqvando tres in majoribus Animalibus visuntur. Qvæ Animalia Pulmonibus carent, ea nullos sinus habent.

Auriculæ Cordis binæ, ὦτα, concavæ Ventriculis adhærent utrinq; Cordi, sicuti Aures Capiti, substantiæ cutaneæ.

Ossi qviddam simile omnibus inest. In minutis ad cartalaginis duritiem propé accedit: in majusculis perfecta cartilago est: in grandioribus cartilago ossea: in maximis os cartilagineum.

Cor mucrone turbinato in prioré partem tendit: contrá in Piscibus, Homini infra lævam papillam mucrone in priora eminet; Animalib⁹ reliqvis medio pectore situatur.

Pulmo, πνεύμων, πλεύμων, die Lung / spirandi officina, attrahens ac reddens animam; idcirco spongiosus ac fistulis inanibus cavus. Bifidus omnibus, at non æqvalis ubivis distinctio. Venæ majori atq; Aortæ connectitur.

Pulmonem obtinent, qvæ spirant, Pedestria sangvinea, Aqvatilia nonnulla, ut Balænæ. Hoc carent, qvæ branchias habent, ut Pisces.

*Pulmo alii*s sangvine tinctus adundantiore Dia, ut Qvadrupedibus viviparis, qvæ necessarió per inter valla continua respirant.

aliis minus sangvineus est, ut Oviparis qvadrupedibus, (& ex Viviparis, Lutræ & Phocæ) Serpentibus & Avibus.

Diaphragma, ὑπόζωμα, *Arist.* διάφραγμα, Septum transversum. *Cels.* Disseptum, Præcordia *Nonn.* das Zwerchfehl / die Leiste / die Kruhe *Lanionibus.* Tunica est musculosa Thoraci prætensa, Pulmonem & Cor á Ventre disterminans.

Jecur, ἧπαρ, die Leber / sangvinis officina sub Septo, á dextro lateré positum. Pars convexa seu gibba, κυρτὴ ad Diaghragma seu Peritonæum est: Cava σιμὴ inferné Ventriculum tangit.

Iecinoris fibræ, λόβοι ἥπατος, Zipffel / ende der Leber.

Jecur: *aliud* sangvineo colore exhilarat, ut Avium qvarundam.

Pallidiusculum est Qvadrupedibus Oviparis & Piscibus nonnullis, ut Testudini.

adipeum, Cartilagineis aqvaticis nonnullis, ut Mustelæ fluviatili.

item: aliud

Continuum ut Hominis.

simplicius non fissum, ut Piscium, Qvadrupedum, Oviparorum.

multiplex: divisum in pinnas duas, tres, qvatuor, sex, septem, novem, ut Lupi, sed ab una origine contentum.

duplicatum videtur esse, nec eadem origine continetur, ut Galei, Criceti.

Vehicula

Vehicula Fellis, κύσις χοληδόχος, receptaculum fellis, Gallenbälglin/Gallenbläßlin.

Hac destituuntur, Qvadrupeda qvædam Vivipara.
Aves qvædam
Cetacea, Delphinus.
Plures habent, & qvidem major pars, idq; vel
annexum Hepati, seu sub fibris Iecinoris delitescit, in Homine, qvadrupedibus, Avibus.
Intestinis adhæret Avibus qvibusdã, Piscibus nonnullis.
utrisq; & Hepati & Intestino jungitur.

Lien, σπλὴν, der Miltz/ lævo latere situs qvasi Iecur adulteratum. Differt.

qvantitate

Magnus, perfectus, Sangvineis Viviparis.
Minimus, imperfectus, adeo exiguus, ut sensum pené effugiat, Avibus, Oviparis.

Colore.

Niger, fortioribus & calidis Animalib9, ut Leoni, Cani.
Magis candicans humidioribus & frigidioribus.
Sangvinei coloris, Piscibus nonnullis, qvibus Hepar pallet.
Lividus, sub cæruleus in Homine, Porcis.

Ventriculus, Κοιλία, γαστὴρ, pars in qvam cibus devoratur, der Magen. : Septo transverso subest. Os sub media Cartilagine Xiphoide, reliqva pars sita sub Septo. Fundus amplior, pars superior qvæ ad gulam arctior est. In aliis feré Animalibus in anteriora ad hypochondrium tendit. Ostium inferius πυλωρὸς, qvo Cibo exitus patet, ad dexteram prope Iecur situm in Intestinum desinit.

Simplex est Viviparis & utraq; Maxilla dentatis, isq; vel
Oblongus, Homini, Sui, Cani.
sphæricus magis Qvadrupedibus, & Avibus nonn. & vel
Membraneus, Qvadrupedibus, Avibus rapacibus.
Callosus Avibus pulv. ut Gallinis, Anseri, Turdis.

Multiplex.

Duplex Criceto
Qvadruplex, Qvadrupedibus Cornigeris, Ruminantibus altera Maxilla dentatis.
cum appendiculis, ut Piscibus qvibusdam, iisq; pluribus vel paucioribus.

Inteſtima, ἔντερα, ἐγκοίλια Das Gedärm / Ingeweide/ Chordæ *Barb.* Inteſtina flexuoſis orbibus convoluta, in omnibus Animalibus eadem qvatenus Inteſtina ſunt: Magnitudine, craſſitudine, replicamentis & anfractuum (qvas ἕλικας dicunt) numero diſtingvuntur.

Inteſtinum: *Maius* Ruminantibus. *Minus, ſimplex* ſimile ſibi omnibus ſuis partibus, Piſcibus.

Diſſimile, & qvidem.

arctius parte ſuperiore, latius inferiore Majori Animalium parti.

laxius, qvá ventri jungitur, qvá deſinit arctius, ut Cani.

Anfractuoſum, in orbes convolutum, Homini.

Δωδεκαδάκτυλον, ἔκφυσις, πύλωρος Der Magendarm/ Duodenum, primum Inteſtinum, principium Inteſtini, priusqvam in anfractus orbesq; convolvatur.

Jejunum νῆστις Leerdarm ſeqvitur flexuoſis orbibus convolutum, non ita tamen implicitum, qvia nunqvam qvod accipit continet, ſed protinus in inferiores partes transmittit.

Tenuius, tenue, λεπτὸν, ἔντερον ἢ ἀπλοῦν zartter/ſubtiler geſchlancker Darm / in ſinus vehementer implicatur. Orbes veró ejus in dexteriorem partem converſi, & é regione dexterioris coxæ finiti, ſuperiores tamen partes magis complent, dein cum craſſiore altero committitur.

Cœcum, τυφλὸν Blinderdarm á dextra parte incipiens in ſiniſtram magis pervium eſt, in dextram non, tumidum qviddam exiſtens. Hoc

Simplex, parvum in Homine vacuum: amplius in voracibus Animalibus, Suibus, Gliribus, Bobus.

Duplex, Animalibus rapacibus, Avibus qvibusdam, Anſeri, Olori Criceto.

Multiplex Piſcibus nonnullis.

Colon, κῶλον, Inteſtinum plenius, Alvus der groſſe darm laté fuſum ac ſinuatum, ab utraq; parte huc atq; illuc volutum, magis tamen ſiniſtras inferiorésqve partes tenens, contingit Jecur, Ventriculum, Renem ſiniſtrum.

Rectum, ἀπευθυσμένον, δακτύλιος, der Afterdarm, Maßdarm/ breve corpulentumq; ad exitum excrementi rectá portendit.

Σφίγκτης, musculus Ani, qvi prohibet, ne effluant excrementa nobis invitis.

Pancreas, καλλίκρεας, Caro glandulosa & adiposa Pyloro adjacens.

Mesenterium, μεσαραῖον, ἐπιχορδὶς, Lactes das mitten der Inngeweide.

Omentum, Επίπλοον, Membrana præpingvis. Intestinis obtenta, das Netzlin/ Oritur de medio ventre, statimq; á septo transverso dependet. Maximum Hominibus & Simiis. Est corpus ex duplici Peritonæi complexu compositum, in qvo venæ multæ sparguntur. Hoc magnum, parvum, pingve, macilentum.

Alvus, Venter γαστὴρ der Bauch/ κοιλία, infra Pectus est totum, qvod á Sterno ad pudenda usq; porrigitur, connumeratis Iliis.

Abdomen, Sumen, Aqvaliculus, Rumen á Mammis, ὑπογάστριον, ὑποκοίλιον der vnter Bauch pars qvæ sub umbilico est usq; ad pubem.

Ilia Fest. abina, qvæ tenuissima chartæ pars est, qvód circa Ilia cutis sit tenerior, Latera, Lumbi, die Seiten.

Genitale Αἰδοῖον, Pudendum, verendum, die Scham.

Penis, Coles, Veretrum, Mentula, Virga, Priapus, σάθη, καυλὸς, σκῆμα der Schwantz/ Cervici vesicæ annectitur, foramine uno fermé directo pervium.

Genitale Marium vel

Intus reconditum Delphino.

foras pendet: anté Homini: retró aliis.

Cartilaginosum carnosúmqve Homini.

Nervosum Camelo, Cervo.

Osseum Lupo, Vulpi, Cani, Mustelæ.

Testes, ὄρχεις, δίδυμοι die Hoden/ seminalis humoris receptacula, qvæ ex genitali Maribus pendent.

Abditi

Abditi sunt, & vel lumbis adhærent circiter sedem Renum infra Septum, Avibus & Qvadrupedib. Oviparis: vel in ultima alvi parte priore conduntur, Delphino, Elephanto.

Prominent penduli, & vel absolutè pendent Homini, Eqvo: vel non absolutè, sed alvo adhærent, ut Apro.

παραστάται, meatus sunt, qvibus defertur semen á testibus ad ᾽ουρήθραν.

Vesica, κύστις die Wasserblase/ultimo Ventris loco sub ossibus latis, qvæ Ilium ossa dicuntur, meatibus, qvi Ureteres dicuntur annexum, porrectis á Renibus ad Vesicam, pars nervosa, tenuis, exangvis, collo carnoso.

Vesicæ cervix, Collum Vesicæ, καυλός, τῆς κύστεως τράχηλος Blater-Hals.

Vesica carent Aves.

Uterus, Matrix, Loci, Vulva, μήτρα, δελφὺς, ὑστέρα καὶ γυναικεῖον, κόλπος, die Mutter/die Bährmutter pars feminæ propria. Omnibus Animalibus intró reconditus Uterus, qvia injectum semen calore multo indiget, ut suscitetur, concipiatur, formetur, foveatur.

Cervix Uteri, Ostium τὸ στόμα τῆς ὑστέρας, Muttermund.

Loci, Uterus in Homine, Vulva in reliqvis Animalibus. Pars interior, spacium internum.

Acetabula, κεραῖαι, πλεκτάναι, κοτυληδόνες, qvasi cornicula & flagella cirrive. Ora seu meatus sunt vasorum ad uterum pertinentium, & in semen conceptum sese dispergentium, per qvos fœtui affertur nutrimentum, & ipse Utero alligatur. In primis huc pertinet Vena umbilicalis, per qvam infans in Utero alitur.

Sinus uteri, κόλποι πραχ4ς. duas habet sinus Mulieris Uterus; multos qvæ plures simul fœtus generant, ut Sus.

Vulva: infrá longius á septo juxta genitale supra alvum posita est, Mulieribus & Viviparis: vel lumbis adhæret, ut Piscibus Oviparis.

Juxta septum transversum membrana constat & tenuis est, Avibus omnibus, Piscibus Viviparis, Qvadrupedibus Oviparis,

 anceps

anceps ratio, iis qvæ animal edunt in lucem cúm prius ova generarint, ut Cartilarginea, nam & lumbis adjungitur ea pars vulvæ, qvâ ova continentur, & supra Intestina ejus ostium est.

Amnium, Αμνιον, fœtûs involucrum tenue, qvod ejus veluti sudores recipit.

Alanthoides, Αλαντοειδὴς, tunica media Amnio circumposita, á farciminis figura sic dicta, urinæ receptaculum. Subtilior primâ, rugosa & valdé sinuosa, similis vesti sinuosæ. In Brutis tantúm reperitur.

Secunda, χορίον, δεύτερον, membrana Alantoidem cingens. Prima & extrema tunica fœtûs. In qvibusdam brutis firmissimé Matrici adhærescit, in Homine non item. In Canibus & aliis Brutis habet eminentias, qvæ sunt acetabula.

Umbilicus, ὀμφαλος, der Nabel/ Concavum illud qvod in ventris medio est.

Dorsum, νῶτον, μετάφρενον, Tergum, der Rücken/ tota posterior Corporis pars, á Collo usq; ad Os sacrum.

Scapulæ, ὠμοπλάται. Scoptula operta Cel. Spatulæ, ossa qvæ á tergo incumbunt. Schulterblat/ In Qvadrupedibus, reliqvis Pectoris ossibus feré conjuncta sunt. In Homine longiús distant á pectoris ossibus, & Dorso qvasi innatant.

Humerus, ὦμος, Schulter / in Homine : Armus in reliqvis Animantibus.

Acromium, Ακρώμιον, Humeri summitas, ubi cum scapulis jugula committútur.

Κλεῖδες, Iuguli ossa, inter qvæ jugulum situm est.

Μετάφρενον, medium inter scoptula, ad mediũ Dorsum, ubi septi transversi locus.

Lumbi, ὀσφύες, περὶ τμηκὴν ψόαι, infrá e regione Ventris ubi septi transversi locus, die Lenden.

Dorsi Spina, ῥάχις, κλόνις, totius Dorsi media pars, superna usq; ad Os sacrum, der Rückgrad. Spina rectitudinem & longitudinem continet Animalium, ex vertebris constat 24. excepto osse sacro, in Homine: sed in reliqvis Animantibus, ex pluribus compacta est.

Costæ, numero variant.
Homini 12.
Suibus 10.
Cornigeris 13.
Serpentibus 30.

Os sacrum, πλατὺ, ἱερὸν ὀστοῦν, Os qvod finit spódylos,

Uropygium, κόκκυξ, ὀρρο πύγιον, der Arßpurtz. Ossis sacri extremitas, vel potiùs spinæ extremum, ossi sacro subtus adhærens, podiciq; supernè imminens.

Cauda, Coda Veteribus οὐρὰ, der Schwantz/ qvâ donantur Vivipara & Ovipara: caret Homo.

Podex, δακτύλιος, πρωκτὸς, pars excretoria, der Arß.

Crus, σκέλος, bipartita compactio, utrinq; á Coxa dependens, seu totum qvod ex femore genu, tibia, malleolis & pede cóstat, Schenckel.

Crura carnosa Homini: nervosa ossuletaq; Reliqvis.

Pes, πόυς, βάσις, der Fuß/ fundamentum totius Corporis, qvo Animalia sustinentur & incedunt.

Pedes: posteriores sunt omnibus gressilibus: priores Qvadrupedibus, qvorum loco Brachia & Manus Homini; Alæ Avibus.

Digitati: Horum aliis Digiti sunt qvatuor, Avibus: qvinq; Homini: priores qvini, posteriores qvaterni, Testudini, Lynci.

Solidi, Eqvo, Asino,
Bisulci, Cervo, Capræ,

Qvæ Animalia pedibus carent: *incessu* undant fluctuántqve, κυμαίνοντα. Et vel flexibus, impulsibus per terram feruntur ut Angvis: vel corpus sursum flectentia progrediútur, ut Erucæ qvædam, *incessu* διαστάσει utuntur (ac si per limum trahi dixeris) præcedente parte progrediuntur, & qvod reliqvum est Corporis, ad illud attrahunt, ut Vermes terreni, Hirudines.

Articuli, Internodia, φάλαγγες συνταλίδες, Gleich/ Gelencke.

Ungvis, ὄνυξ, Nagel/ corneum illud qvod in extremis digitis Anamalibus enascitur. Ungula in bisulcis & solidipedibus, der Huff.

Ungves: Lati Homini, & Mergo unico inter Aves,

Acuti Avibus nonnullis.
Adunci Leoni, Urſæ, Lynci, Aqvilæ, Accipitri & aliis rapacibus.
Imbricati Simiæ:
Recti Homini, Canibus, Mergo.

Senſus Animalium.

Omnes ſenſus habent; Sangvinea. Mollia, Cruſta inCecta.

Pauciores Talpæ, qvi viſu privatur: Et cæci fodére cubilia Talpæ.

Præcellunt: Olfactu Canes, Vultures: Viſu Aqvilæ, Lynces: Guſtu Simiæ, Gallinæ: Tactu Aranea, Serpentes: Auditu Anſeres, Talpæ: *Cicero 2. de Natura Deorum.* Omnis ſenſus Hominum multó antecellit ſenſibus beſtiarum; qvorum ita clara judicia & certa ſunt, ut ſi optio Naturæ detur, & ab ea Deus aliqvis reqvirat, contentáne ſit ſuis integris incorruptisq; ſenſibus, an poſtulet melius aliqvid, non videam qvid qværat amplius.

Reſpiratio Animalium.

Animalia omnia qvæ habent Pulmones reſpirant. Et hæc *vel* Loqvuntur perfecté ut Homines, qvi differunt ſexu, regióne, ætate: *vel* vocem edunt:

variam, Animalia Vivipara, Aves.

canoram, ſvavem Aves oſcines.

exilem, Qvadrupeda Ovipara.

ſibilum longum Serpentes.

abruptum, perexiguum Teſtudines.

Ululatum, Ranæ.

Animalium generatio.

Generatio eſt facultas, qva Corpus vegetum ex apto ſemine ad ſuæ ſpeciei ſimilitudinem naſcitur: ut Homo ex Homine, Bos ex Bove. Voluit enim Natura eorum qvæ vita prædita ſunt, alterum ab altero perpetua ſucceſſione propagari.

Oriuntur Animalia qvædã ſponté, nullo cognationis ſemine antecedente absq; coitu, ut Mures ex putredine, Oſtrea & Inſectorum multa. Plurima procreantur ex ſemine cognato ſui generis per coitum Maris & feminæ.

Sexus diſcrimen: nullum apparet in iis, qvæ vitam ſtabilem gerunt, & teſta integuntur.

Obſcurum eſt in Piſcibus, Inſectis. Alterutram enim partem non habent.

Manifeſtum

Manifeſtum, utriusq; ſexus in pedeſtribus omnibus tum bipedibus, tum Qvadrupedibus, Mollibus Cruſta intectis conſpicitur.

Mas, ἄῤῥεν, appellatur qvod in alterum ſemen immittit.

Major in pedeſtribus ſangvineis viviparis.

Calidior, robuſtior, animoſior.

Ejus partes ſuperiores potiores, aptiores.

Cornua habet Cervus.

Calcaria, Gallus.

Dentes exertos Aper, Verres.

Colore prævalet in Avibus.

Femina, θῆλυς, qvod in ſeipſa ſemen prolificum mittit, & á Mare immiſſum recipit. Hæc

Imbecillior, humidior, ad affectus pronior, infirmior, innervior, in educanda ſobole acerbior.

Major Mare inter Piſces & Inſecta. Habet præterea

Vocem exiliorem, tenuiorem,

partes inferiores, poſteriores robuſtiores.

genitalia intus recondita,

Mammillas laxiores.

Sangvinem nigriorem craſſiorem,

pilos tenuiores.

Cornua ut plurimum nulla.

Coitus Animalium.

Ὀχεία, congreſſus ſeu concubitus Maris & feminæ. Hic conſiderantur.

Aetas. Coeunt octavo menſe Sues: qvinto, ſexto Piſces. Anniculæ, Oves, Capræ, Canes. Biennes, Eqvus, Aſinus. Anno vigeſimo Elephanti.

Tempus Anni: Certum, ſtatum, freqventius Vernum obſervant propé omnia volatilia, Pedeſtria, Natantia. Tunc enim temporis omnia ad univerſi renovationem conſpirare videntur Plantæ, Stirpesq; omnes, Beſtiæ, ſive nantes, ſive volucres, ſive ſerpentes, ſive gradientes. Cuncta namq; tum gliſcunt & in animantibus ſeminis copia vaſa diſtenduntur.

Modus. Coëunt averſa, Pedeſtria ſangvinea, Ovipara, qvæ retró mingunt, ut Leo, Lupus, Canis, Lynx, &c. Cruſtacea: Inſecta.

Alia feminam Mare ſupergrediente conjunguntur, & diſſimili modo: vel.

Complexu

Complexu mutuo supinarum partium, ut Serpentes, Murænæ, Lacertorum genera.

admotis invicem supinis partibus copulantur, ut Pisces omnes exceptis cartilagineis.

Mare feminam superveniente ut Aves.

oribus invicem admotis, complexuq; mutuo brachiorum libidinem explent, ut Mollia.

Superfœtatio

Accidere solet qvibusdam Animalibus, qvæ post unum fœtum ex coitu conceptum rursus alium concipiunt á priore, unoq; aut altero die, vel etiam pluribus post primum emissum, suo tempore enituntur, qvæ emissio secunda & veluti novus qvidam partus, Superfœtatio dicta est.

Superfœtant freqventiús Homines, Lepores, Sues, Cuniculi, qvia post conceptionem Maris congressum appetunt.

Rariús aut nunqvam reliqva Animalia gravida. qvia post conceptionem Marem non appetunt, & seminis materia adfœtus nutricatum absumitur.

Partus.

Pariunt t Animalium alia: *Animal* ut ζωοτόκα Vivipara: & vel ilico inter se animal formant perfectum, qvod foris incrementum recipit, ut Homo, Eqvus, Vacca, Ovis: vel non statim sed prius ova; mox animal in lucem edunt, ut Cartilaginea.

Ova, ut ὠοτόκα, Ovipara, qvæ edunt ovum: perfectum, qvod nullum insuper capit incrementum ut Aves, Qvadrupeda qvædam Testudines, Crocodilus, Chamæleon. Serpentes plurimi: Imperfectum. Qvæ postqvam edita sunt augentur, ut Pisces sqvamosi, Crustata, Mollia, Ranæ.

Vermem primó, dein Ovi speciem accipiunt, ut Insecta qvædam, qvæ primó vermiculum pariunt, qvi addito tempore accipit speciem Ovi, qvæ chrysalis dicitur, tum ex eo animal gignitur.

Ovum ὠόν, est id qvod ubi in fœtura perfectum est, ejus ex parte principio animal consistit, reliqvum veró

alimentum

alimentum ei, qvod gignitur, eſt, Ein Ey.

Vermis, σκώληξ, id ex qvo toto, non ex parte aliqva totum, per ſubjecti fœtus formationem incrementúmqve gignitur.

Item, Qvædam pariunt brevi á Coitu tempore, Inſecta maximé. Qvædam longiori, & gerunt: vel dies qvindecim, Sepiæ.

menſes tres, Locuſtæ.

menſes qvatuor, Sues dom. qvinq; Oves, Capræ.

Sexaginta dies, Canes.

Decem menſes, Vaccæ.

Undecim, Eqva.

Semel in anno, magno ſylveſt. pars, Leæna, Vaccæ, Vrſa.

Sæpius: Bis Hirundines, Sturni: Ter Chalcis: ſexies Cyprini: ſingulis feré menſibus Columbæ qvædam domeſticæ.

Fœtus, *ſituatur* in utero:

extenſus, Qvadrupedibus.

ex pedibus obliqvus, Piſcibus.

inflexus contractus Bipedibus, Homini, Avibus.

Naſcitur naturaliter in Caput; contra naturam in Pedes inflexo circumactoq; Corpore. Qvo majus eſt animal, hoc minús eſt fœcundum. Minuta numeroſi fœtus ſunt, adeó ut Acanthis minima Avicula duodenos pariat pullos: ita qvæ minus valent pondere, numero ſunt penſanda.

Hinc Animalia qvædam fœtus edunt pauciores, ὀλιγοτόκα.

Unicum ſeu ſingularem Homo, Cerva, Vacca, Eqva, Camelus, Elephas, Ovis domeſtica.

Binos Leæna, Caprea.

Ternos Urſa.

Qvaternos Vulpes,

Numeroſos πολυγονώτερα

Duodenos Sus.

Senos, ſeptenos Cuniculi, Porcellus frumentarius.

Septenos, Novenos, Denos, Feles, Canes.

Animalium uſus.

Condita ſunt Animalia. 1. propter Deum, Ratione prædita ſcilicet Homines; qvi ideó á Deo creati ſunt, & in Mundo collocati, ut Creatorem ſuũ noſcẽrent, & omnem vitam in eius gloriam referrent. Hic enim Verbi ac Spiritus ſui potentia ex nihilo creavit Cœlum & Terram:

hinc omne genus Animalia produxit, mirabili ſerie innumeram varietatem diſtinxit, ſuam unicuiq; generi naturam indidit officium aſſignavit, locumq; attribuit & ſtationem, neceſſariis provedit, & ne ſuo interitu prorſus perirent, vim propagandi contulit: Demum Hominem formavit, eumq; tam ſpecioſo decore, totq; ac tantis dotibus inſigniendo præclariſſimum in eo ſuorum operum ſpecimen edidit.

II. propter Hominem, Reliqva Animalia ἄλογα omnia, qvæ vel Corpori inſerviunt.

I. *Ad vitæ conſervationem*, dum ſuppeditant Cibum & Pharmaca. Cibum *vel* ſimplicem, dum ſunt alimenta tantùm, ut Qvadrupeda domeſtica, grandes feræ: Aves pulveratrices, Gallinarum genera, Columbæ, Aviculæ montanæ: Piſces littorales, pelagii, ſaxatiles: *vel* medicamentoſum, dum præterqvám qvód nutriant, Medicam habent facultatem, calefaciendi, refrigerandi, humectandi, ſiccandi, ut Caro Agnina, Leporina, Perdicum &c.

Hinc variæ exurgunt Alimentorum differentiæ, qvæ ab Animalibus deſumuntur.

Valentiſſimé nutriunt, in qvib. plurimum eſt alimenti.

Omne animal qvadrupes domeſticum.

Omnis grandis fera, ut Cervus, Onager, Aper, Capræ.

Omnis grandis avis, ut Anſer, Pavo.

Omnes beluæ marinæ, Cete.

Mediocriter alunt:

Lepores, Cuniculi.

Gallinaceum genus, Gallinæ, Perdices, Merulæ, Turdi, Aviculæ plurimæ.

Piſces omnes, qvi ſalem non patiuntur, littorales, pelagici.

Imbecille alimentum dant: Aves montanæ, Fringillæ, Rubeculæ, Pari, Columbæ, Paſſerculi qvi in turribus degunt:

Piſces ſaxatiles, Iulides, Blicæ, Scari, Turdi, Creſſiones & alii.

Inter hæc viciſſim alia aliis valentiora, pro ratione

Soli

Soli ſeu loci, in qvibus degunt.

Domeſtica, otioſa carnem obtinent humidiorem & excrementitium, ut Oves, Anſeres, præſtant Caſtratorum.

Sylveſtria ſeu feræ duriora ſunt, minusq; excrementicia.

Piſces inter ſaxa, in arena leviores: graviores & deterrimi, qvi in ſtagno, lacu, palude, aut flumine immundo ac turbido vitam agunt.

Pabuli

Laudabilis copia, præſtantiores evaduntᵕ.

Defectu, leviora.

Ætatis

Adoleſcentium præſtantior, concoctuq; facilior,

Lactentium ſeu recens natorum muccoſa, præhumida, excrementoſa, ut Porcelli, Agnelli.

Pullorum cohortalium.

Piſciculorum media.

Seneſcentium, dura, nervoſa, arida, concoctu difficilia, paucioris alimenti.

Partium, ſeu Membrorum.

Carnoſæ pingves probé nutriuntᵕ.

Excarnes, ut Pedes, Roſtra, Aures, Cartilagines, minimum præſtant alimenti.

Nervoſæ, ut Ligamenta & Tendones, ſuccum gignunt lentum glutinoſumq;

Qvadrupedum caro circa labra glutinoſum procreant, ſed minimé craſſum: verúm facilé concoqvuntur, ut & Alæ.

Lingva carne eſt rariore & glanduloſa.

Glandulæ ſvaves pariter & friabiles, ſuccum gignunt craſſiuſculum.

Mammæ οὔθατα, dulces ſunt, & á guloſis expetuntur, ſi probé fuerint concoctæ, ad Carnis naturam accedunt, ſed craſſum ſuccum efficiunt, maximé ſi fuerint Animalis boni habitus.

Viſcera concoctu difficilia, craſſi ſucci & excrementoſi.

Cerebrum pituitoſum craſſumq; nec probi ſucci, ægré concoqvitur, tardeq; permeat, atq; á Stomacho alienum eſt, ídq; haud modicé. Qvippe qvod nauſeam moveat & vomitum concitet. Idem tamen ſi probé concoqvatur, alimentum præſtat non exiguum. Avium Cerebrum præſtantius.

Medulla Oſsium Cerebro dulcior, ſvavior, pingvior; ſi liberius edatur nauſeam excitat ut Cerebrum, nutrit ut Cerebrum, facilé putredinem ſentit.

Renes ex urina viroſum qviddam habent, duriores, concoctu difficiles, & vitioſum gignunt ſuccum.

Teſtes Qvadrupedum adultorum virus olent: Altilium Gallinaceorũ ſvaves optimi ſunt. Qvadrupedum juniorum, Tauri, Hirci, Arietis ſaporis ſunt ingrati, concoctu difficiles, mali ſucci.

Sangvis omnis concoctu difficilis, præcipué qvi craſſus, qvalis Bubulus. In cibo gratus Leporinus, Suillus, Gallinarum, Anſeris, Cyprini.

Pingvedo omnis pauci nutrimenti eſt, potiusq; carnis qvæ nos alit condimentum.

Lac cibo utile, Bubulum, Caprillum, Ovillum, probé nutrit, nec malum gignit ſuccum, ſi non corrumpatur.

Animalia εὔχυμα

id eſt, boni ſucci, qvæ probum & laudabilem gignunt ſangvinem.

Qvadrupeda ſi bené concoqvantur.

Aves mediæ materiæ, ſylvaticæ, montanæ, qvæ volatu ſe exercent.

Piſces ſaxatiles, & omnes feré, præter paluſtres, lacuſtres, & aqvarum limoſarum.

Omnis venatio.

Caro omnis pingvis, recens.

κακόχυμα.

Mali ſucci, qvæ ſangvinem efficiunt minimé probum, ſed humoribus vitioſis exuberantem.

Qvæ fridigiora & pituitoſa
calidiora & bilioſa
melancholico ſucco abundant.

Caro Ovilla, Caprina, Hircina, Arietina, Taurina, Cervina,
domeſtica permacra,
ſalſa, fumo indurata.

Piſces

Piſces tenerrimi, minimé duri, viroſi, qvos ſtagna, lacus, limoſi rivi ferunt, qviq; in nimiam magnitudinem excreverunt.

Εὐςόμαχα

Stomacho idonea.
Omnis venatio aſſa & elixa.
Piſces duri, ſaxatiles.
Caro bubula & porcina, qvæ ætate media.

κακοςόμαχα

Aliena á Stomacho
Salſa
Pingvia
Cerebrum omne
Medullæ omnes.

Εὔπεπτα

Facilé concoqvuntur
Piſces maximé ſaxatiles
Avium genera collata cum Qvadrupedibus.
Carnes Suillæ, Vitulinæ, Hædinæ, adoleſcentium.
Ova ſorbilia.

Δύσπεπτα

Difficilius concoqvuntur: Caro Caprina, Bubula, Cervina, Sues ſeneſcentes, Annoſa omnia, Anſeres, Anates, Pavones.

Raja, Sqvatina, Trachuri, Mulli, Cochleæ, Cruſtacea omnia & mollia.

Αφυσα

Minimé inflant:
Qvæ ex venatione, aucupio acqviruntur.
Piſces
Conchylia
Ova mollia vel ſorbilia.

Δύσφθαρτα

Difficulter intus vitiantur:
Aves & eæ potius duriores
Aurati piſces, Scari, Locuſta, Trutæ, Lucii,
Caro omnis dura, bubula, macra, ſalſa,
Omnia ſalſamenta,
Cochleæ, Murices
Teſtacea.

Ευφθαρτα

Facilé corrumpuntur:
Lactentia omnia
Piſces teneri
Lac, Caſeus vetus & recens.

Ιπαρκτικὰ γαςρὸς

Alvum moventia:
Lac, Lactentia omnia
Cochleæ, Oſtrea, Pelorides.

Conchulæ feré omnes
Salſamenta.
Piſces omnes teneri,
Pingvia,
Aves natantes.

Εφεκτικὰ

Adſtringunt, cohibent :
Ova dura, maximé aſſa.
Aves minutæ, Merulæ, Turdi, Palũbes, Grues, omnes Aves qvæ magis currunt qvám volant.
Carnes aſſæ, Leporinæ, Cervinæ.
Capreæ, bubulinæ.
Caſeus vetuſtior.

Διουρητικὰ

Urinam moventia.
Lepus, Pectunculi.
Turdi qvi baccis Juniperi veſcuntur,

Λεπτύνοντα

Tenuantia :
Piſces ſaxatiles,
Aviculæ montanæ,
Animalia montana.

παχύχυμα

Craſſiorem ſangvinem procreant.
Piſces Cetacei, Tunni, Angvillæ.
Cochleæ, teſtaceum genus omne.
Mollia, Loligines, Sepiæ
Caro Cervina, Caprina, Bovilla, Leporina, Porcina.

γλισχρὰ

Lentum glutinoſumq; ſuccum gignunt.
Caro Suilla, Agnina,
Tendines omnes.
Partes circa Labra,
Lingva.

Medium inter tenuem & craſſum.

Gallinæ, Phaſiani, Perdices.
Attagenæ, Merulæ, Aves parvæ,
Piſces littorales, Pelagici, Gobii.
Murænæ, Bugloſſi.

περιττωματικὰ

Excrementitia,
Palumbi, Anſeres, Aves, in paludibus aut ſtagnis victitantes,
Caro porcina, Ovilla, omnis novellorum & domeſticorum Caro, & qvæ otioſé vivunt.
Piſces lacuſtres aut fluviorum limoſorum.
Cetacea omnia.

Απέριττα

Minimũ excrementi habent.
Caro ſylveſtrium Animalium, qvæ in ſiccioribus locis victitant, Colla Animalium; Caudæ & Alæ.

In omni autem genere ad ſalubrem victus rationem præferuntur Animalia qvám exercitatiſſima, & qvæ Cibo ſicciore aëreq; puriſſimo utuntur; iis qvæ aut otioſé degunt, aut humidiore alimento aëréve impuro craſſoq; vivunt.

Animalium præparatio

Perficitur ablatione, additione, immutatione.

Auferuntur Pelles, Coria, Plumæ, Sqvamæ, Sordes, Sapores ingrati, amarus, auſterus, ſalſugo elixatione : Acria mordacia aceto diluto. Aſſarum veró ſeu elixorum virus fœtórve, aut ſucci ipſius malitia, ſi qva adſit, partim aufertur partim immutatur, & ab igne & ab iis, qvæ cuiq; accommodata ſunt, condimentis.

Pharmaca deſumuntur

ab Animalibus *vel integris*, ut Lepuſculi integri uruntur contra Calculum.

Ex vulpe paratur qvod vulpinum dicitur.

Paſſer Troglodytes integer crudus comeſtus Nephriticis ſuccurrit.

Aſtacorum fluviatilium cinis morſui Canis rabidi medetur.

Lumbrici terreni integri præparantur ad varios uſus.

vel eorum partibus, ut

Pilis, Leporis.

Pellibus, ut Arietina, Cervina.

Lana ſuccida, cremata.

Pingvedinibus, Porci, Taxi, Avium, Piſcium.

Carnibus, Viperæ.

Teſtibus, Caſtoris, Eqvi.

Cornibus, Cervi.

Ungula, Alcis.

Ungvibus, Lyncis.

vel excrementis, ut

Mel

Urina, Hominis, Apri.

Fel, acrius & ſiccius Avium rapacium : imbecillius Qvadrupedum : mitius Piſcium.

Stercus, Muris, Canis.

Moſchus.

Zibethum.

Horum alia μαλακτικὰ durities emolliunt

Adipes, Medullæ.

συμπεπτικὰ concoqvunt

Oeſypus,

Butyrum.

πυοποιητικὰ pus movent

Adeps vitulinus,

porcinus.

Butyrum.

διαφορητικὰ per halitum digerunt.

Coagulum omne
Adeps Leonis,
Pantheræ
Aqvilæ.

ῥυπτικὰ abstergunt
Cinis Lepusculi, Astaci
Testæ testaceorum
Lapilli Astacorum, Percarum.
Ossa Sepiæ,
Erinacei usti,
Lactis serum.

Καυστικὰ.

Cantharides,
Buprestes,
Pityocampe.

2. Ad *vitæ commoditatem* Animalia inserviunt Homini:

dum operas commodant Agricolis, ut Eqvi, Boves.

dum Mercatoribus subvehunt Merces, ut Asini, Muli, Eqvi, Cameli.

dum Mechanicis omnis generis materiam suggerunt:
Arculariis Glutinum,
Pannificibus Lanam Oves.

Cerdonibus Pellionibus Sutoribus Sartoribus	Pelles & Coria	Oves Hirci Capræ Tauri Cervi Eqvi.

dum vestimenta præbent, ut
Hirci, Cervi, Alce
Vituli, Oves, Martes
Vulpes, Camelus, Eruca sericea.

Animalia tandem
Animum
Informant. Sunt enim.

Testimonia inæstimabilis potentiæ, sapientiæ, justiciæ, bonitatis Divinæ. Vult enim Dominus, dum hæc in Creaturis veluti in speculo contemplamur, non tantùm eas fugiente vento percurrere, & evanido intuitu: sed in ea cogitatione diu immoremur, eam serió ac fideliter Animis revolvamus, memoriaq; identidem repetamus.

Fidei documentum, qvamvis non præcipuum, Naturæ tamen ordine primum, meminisse esse Dei opera, & simul qvem in finem á Deo condita sint, pia mente reputare.

Incitamentum, ut nos ad ipsius Creatoris fiduciam, invocationem, laudem, amorem excitemus.

Exempla Virtutum, Omnia, Sobrietatis & Continentiæ.
Leo Magnanimitatis.
Taurus Fortitudinis.
Serpentes Prudentiæ.

Ciconia

Ciconia Humanitatis.
Columba Simplicitatis.
Canis Amoris & Fidelitatis.
Agnus Mansvetudinis.
Bos & Asinus benefactorum grata memoria.
Gallus Vigilantiæ & Liberalitatis.
Formicæ Diligentiæ & Industriæ.
Pavones Pulcritudinis.
Pulli promtæ Obedientiæ.

Natura enim in iisdem Brutis qvasdam virtutum insevit imagines, ut ex iis etiam Homo ad virtutum cultum longé magis excitetur.

Exhilarant, dum voluptati ancillantur, veluti Eqvi generosi, Ursi saltantes, Canes Melitæi, Pavones, Psittaci, Lusciniæ &c.

Aliqva enim voluptas seu Animi recreatio in hac miseria, qvasi vitæ condimentum, á summo Rerum Opifice concessa Hominibus.

LIBER SECUNDUS.

Vivarium:

CONTINENS ANIMALIA *Terrestria seu Quadrupeda* SILESIÆ.

ANimal qvadrupes
Τετράπους.
Τετράκωλον,
Ζῶον τετράποδον,
Ein Vierfüssig Thier.

Qvadrupes, animal est substantiæ inter aeream & aqveam mediæ, cum terrena crasi participantis, pilis obductum, qvaternis pedibus incedens, ut Leo, Bos, Mus.

Partes Quadrupedum
cum Homine communes, at nonnihil differentes.

Caro: Pedestrium Carnes duræ sunt, & excrementitiæ: si veró concoqvantur, probum succum gignunt, & potentissimé nutriunt. Differunt tamen pro ratione victus, loci, generis, partium.

Domesticorum humidior est, & excrementitia magis.

Agrestium durior, minus excrementosa, plurimi alimenti, & succi mediocris.

Præstant Castratorum.

Sangvis Schweiß vulgó, Suillus aliis præfertur, Leporinus svavissimus.

Lac, γάλα, Milch/est benigni alimenti superfluum in Mammillis ex sangvinis coctione genitum.

Differt: *Sapore.*

Gratum, Caprinum, Bubulum, Ovillum.

Ingratum, Suis. Canis, Ursæ.

Consistentia:

Crassissimum & pingvissimum Bubulum, Ovillum.

Serosum, Camelinum, Asininum.

Mediocre, Caprinum.

Anni tempore.

Vernum dulcissimum, liqvidiss. copiosissimum.
Æstate media mediocre.

Pascuis,

Lætis, dulce, probum.
Vitiosis, acre, acidum, austerum.

Partu,

A partu dulcissimum.
Procedente tempore crassescit.

Adeps, pingvedo subcutanea, Feistigkeit / qvæ ad ignem facilé liqvescit, & difficilimé rursus concrescit, cogiturve. Reperitur in Animalibus utrinq; dentatis non Cornigeris & multifidis, ut in Sue, Urso, Taxo, Cane.

Servatur in coqvinarium usum ad condiendos Cibos, tum ad pharmacian.

Calefacit, humectat, emollit, lenit, rarefacit. In Cibis sumta Ventriculum offendit, appetentiam dejicit, pituitam auget, parum nutrit, succum illaudabilem gignit, facilé in bilem vertitur & in vapores caput petentes.

Medulla, das Marck ex ossibus, Cerebro dulcior, svavior, pingvior: largiús sumta Ventriculi appetentiam destruit, pituitámq; gignit: si tamen probé conficiatur valentissimé nutrit, magisq; Ori placet, qvám spinalis. Medetur scirrho in Musculis, tendinibus, ligamentis, visceribus.

Optima Cervina, Vitulina, Boum juniorum, Caprina: Acrior, siccior Hircorum, Taurorum.

Spinalis medulla, Marck aussm Rückgrad / pituitosum ac crassum generat succum, ægré concoqvitur, Ventriculo nocet, nauseam movet. Robustis tamen ventriculis concocta bonum præbet alimentum.

Ossa.

Spina Dorsi. qvæ Qvadrupedibus transversa imposita est, & pedibus posterioribus incumbit: in Homine erecta est, & in os sacrum desinit.

Nervi, alii ad exqvisitum sensum, alii ad fugam tantúm & aversionem tristantium, qvales sunt multi

in Ventriculo.

Cartilago.

Fel, χολὴ Diosc. Calefacit, mordet, scindit, extrahit, discutit. Fel Qvadrupedum subditum, Alvi dejectionem Infantulis molitur. Felle carent Eqvus, Mulus nonnullus, Asinus, Cervus & Mures nonnulli:

Caput, κεφαλὴ der Kopff.

Cerebrum, ἐγκέφαλος das Gehirn/ pituitosum crassum gignit succum, ægré concoqvitur ac tardé permeat.

Aures, Ohr. Harum Cartilago sicca est & minimé nutritur.

Nares, qvibus Maxillæ longæ in acutum exeunt, in Rictu appellato continentur: Cæteris explanatius magisq; diserté ad Maxillas junguntur.

Maxillæ, longæ jumentis rotundæ Simiis.

Os, magno hiatu rescissum Cani, Leoni, omnibus qvibus dentes serrati: mediocre Suum generi.

Dentes: exerti χαυλιόδοντες Verri, Apro, Elephanto.

serrati καρχαρόδοντες.
Cani, Leoni.
continui, Eqvo, Bovi,
acuti primores
plani interiores.

Animalia plurima utrinq; dentes habent: altero ordine carent Cornigera, & Camelus.

Lingva dura, crassa & minimé absoluta: hinc fit ut vocem parum explanare possint.

Collum, Gula, Arteria, eodem situ qvo Hominis.

Pectus magna ex parte coarctatum non latum ut Homini: inde eo loco Mammas non habent.

Thymus, θύμος, Glandium die Milch/ corpus glandulosum ad septimam Spinæ vertebram situm, in vitulis esui jucundum.

Mammæ μαστοὶ propriè Euter/ A Lacte habent dulcedinem comparatam, Animalis boni habitus abundé nutriunt, & probum succum generant, si recté in Ventriculo concoqvantur, at crassiorem. Minimé veró probi & senescentis, succum procreant crudum & pituitosum.

Pulmones, pars spongiosa & fistulis inanibus cava, concoctu facilis, minus alit Jecore, & pituitosum gignit alimentum.

Cor, durioris substantiæ, difficilis concoctionis, at non mali succi.

Ventriculus, Intestina duriora sunt, concoctu difficilia: succum gignunt, si concoqvantur, non omninó inculpatum, sed frigidiorem, crassiorem & crudiorem.

Jecur, Qvorundam non omninó malum. succum parit crassum, tardiús permeat & ægré concoqvitur.

Lien: rotundus Bisulcis & Cornigeris, ut Capris, Ovibus & reliqvis omnibus, præter Boves.

Prolixus multifidis, Muri, Cani.

Medius Solidipedibus, Eqvo, Mulo, Asino.

Sapore est insvavi, ob acerbitatem manifestam, chymum gignit vitiosum, melancholicum. Suillus minús malus est, aliqvando Pauperum cibus.

Renes, duriores, concoctu difficiles, nec laudabile dant alimentum.

Vesica, die Blase/ Blatter.

Genitale, ante plurimis: retró aliis.

Testes, saporis ingrati, concoctu difficiles, virosum qviddam sapore referunt.

Cauda, durior est, & minus excrementitia.

Crura omnibus qvatuor. Prioribus qvædam Multifida vice Brachiorum utuntur, ut Leones, Lynces, Ursi, posterioribus repugnant.

Digiti Multifidis aliis priores qvini, qvibus ex rapina victus, ut ungvibus numerosioribus faciliùs obrepant ad superiora, veluti Leoni, Lupo, Cani, Lynci, Testudini: posteriores qvaterni.

Reliqvis cùm priores tùm posteriores qvini.

Partes Qvadrupedibus peculiares & propriæ.

Seta, χαίτη,
eqvina Roßhaar.
suilla Sewbursten.

Θρὶξ crassior & procerior lana, seu multorum pilorum qvasi collectio, Villus, ut in Leonibus, Canibus nonnullis/ Zotten.

Juba, λοφία, Crines á collo penduli, Haarlocken / in Eqvo, Leone.

Lana, ἔριον, Wolle in Ovibus.

Aruncus, ηρύγγος, villus á Caprarum Mento dependens, Ziegenbarth / Geißbarth.

Tergus, Corium, Pellis, σκύτος σκύτιον, δέρμα, δορά, exuviæ propriè á carne separatæ, die Haut / Leder / das Fehl.

Pellis agnina, Αρνακὶς, ἐρίς Hipp. Lambsfehl/Lemmer-Haut.

Pellis caprina, Αἰγὶς, αἰγέη, ἰξάλη Hipp. ςέρφος αἴγειον Geißfehl / Bockshaut / Bockfehl.

Pellis ovina, οἰέη Schaffsfehl.

Pellis Suilla, Suina φορίνη, Schweinleder/Schweinshaut.

Pellis cervina, νεβρὶς, Hirschhaut.

Palearium, locus ubi conditur palea.

Palear, Λρθερεὼν, pellis é Boum gutture dependens, die Wamme In bove generositatis signum,

Rostrum, ῥύγχος, προτόμη Rüssel/Sewrüssel. In Cervis die Schnotze: in Canibus Hundsschnotze,

Promuscis

Promuſcis, προβοσκὶς, Manus Elephanti, Schneiße/ Rüſſel/ oder Helfands Naſe.

Cornua, Κέρατα. Hörner/ In Cervis, Gehürn/Hirßgeweih.

Adminicula, Αμυντῆρες, *Ariſt.* Stangen.

Rami Cornuum, ἔῤῥαι, ϛόρϑυγγες, Hornäſte/ Zancken an Hörnern.

Cornua ſimplicia, πάτ]αλοὶ, Subulæ, tubercula Cornuum recta.

Qvadrupeda *alia* mutila ſunt ſine Cornibus, Leo, Urſus, Canis :

alia Cornuta, Cornigera, κεράστινα : eaq; *vel*

Monocornia, qvæ unicum & ſimplex cornu habent, in capite Subulo, in fronti Monoceros, in Naſo Rhinoceros.

Bicornia, duo diviſa : *Recta* in palmos & digitos Platycerota : in ramos ſparſa, Cervi, Capreæ.

Obliqva non ramoſa : Prona, convoluta in anfractum, Arietes.

in dorſum adunca, Rupicapræ.

Infeſta Tauri.

in adverſum Damæ.

erecta & rugarum qvaſi lirarum ambitu contorta, Strepſiceros.

Contraria, Boves.

Ruma, Μήρυγξ, Rumen veteribus μύηκσρον, eminens ſub Mento Gutturis pars, qvá Cibus in alvum demittitur, & admiſſus á certis revocatur Animalibus, Gurgel/ Kropff/ in wiederkewenden Thieren.

Venter, ſimplex Dentatis in utraq; Maxilla; amplior, Sui, Urſo; arctior, Leoni, Cani.

duplex, Criceto

multiplex, Ruminantibus Cornigens altera maxilla dentatis, Hæ enim qvaternos habent ſinus. Gula incipiens ab Ore deorſum tendit ad Pulmonem Septumq; tranſverſum, hinc ſe ad Ventrem applicat majorem, qvi κοιλία μεγάλη, dicitur, & parte interiore aſper interceptus eſt; ac prope Gulæ commiſſuram, ſinum ſibi annexum habet, qvem ex argumento κεκρύφαλον, id eſt, reticulum vocant. Eſt enim Ventri extrinſecus ſimilis, intus reticulis capilli Mulierum implexis magnitudine multó qvám venter

minor

minor. Hunc excipit Omasum, ἐχῖνος, parte interiore asperum cancellatum, crustatum magnitudine Reticuli. Abomasum ἤνυστρον, venter ab eo alius jungitur magnitudine amplior Omaso, forma oblongior Cancellis intus & crustis multis magnis & lævibus inornatus: mox intestinum seqvitur.

Duriores sunt & difficiliùs perficiuntur.

Armus, ὦμος, qvod in Homine Humerus, Schulter/ Spale/ Laffe.

Suffrago, ὀπισθία, μεσοκύνιον κνώμη. in posterioribus Qvadrupedum pedibus, qvod in prioribus Genu dicitur, Wieder oder Hinterbug.

Astragalus, os illud ultimum pedis est, qvod tibiæ Cruris annectitur.

Ungula, ὄνυξ, Ungvis, Ein Klawe/ Huff/ Horn.

Ungula solida, Eine gantze Klawe/so unzerspalten / Eqvo, Asino.

Ungula scissa, χαίλη, bisulca, bifida, Zerspaltene Klawe.

Falcula, Plin. Aduncula ferè vngula, ὁπλὴ Kromme Klawe.

Corona, στεφάνη, Ungulæ exortus, Ungulæ commissura.

Chelidon, χελιδών, Cavum Ungulæ, Straale.

Hirundo, Impetigo, λειχὴν, καὶ χελιδὼν, Sqvamula in Cruribus anterioribus Eqvorum sub armis nata.

Qvadrupedia alia:

Ασχιδῆ καὶ μώνυχα, Solidipedia, infisso sunt pede, seu solidas vngulas habent, ut Eqvus, Asinus, Mulus.

Fisso sunt pede, Ungvifida: eáqve vel

διαχιδῆ, δίχηλα Bisulca qvæ χηλὰς, id est, forcipem pro vngula habent, ut Cervus, Oves, Capræ, Alce, Bos, Sus.

πολυσχιδῆ, πολυδάκτυλα, Multifida, qvæ multiplici pedum fissura digitantur, ut Canis, Leo, Lupus, Lynx, Ursus, Sciurus, Mustela, Felis.

Cauda οὐρὰ, ἀλκαία Nic. Κέρκος. der Schwantz.

Muscarium, σόβη, Eqvi, Cauda, Roßschwantz.

Tenor στῦλος

Cauda prolixior pilis longis cum tenore brevi Eqvis: brevioribus cum tenore longo Bobus.

brevior, perexigua Vrsi,

lata longiuscula ad Cubiti mensuram, Ovibus Syriæ.

Coagulum πιτυὰ, Diosc. Lipp/ Rennwagen/ Käse Lip/ Lap/ est concretum in lactentium qvocunq; pullorum Ventriculis lac, qvod omnia Ruminantia & inter dentata utrinq;, Lepus, habent, non in magno Ventre, sed in Omaso. Coagulum omne aëris est & digerentis potentiæ; ob id calefacit & siccat, dissipata cogit, coagulat, & coacta dissolvit. Qvó vetustius eó præstantius.

Sebum, Sevum, στέαρ, Adeps solidior, Vnschlet/Vngeln/ qvi difficulter funditur, & fusus celerrimé coit ac conglaciatur, multoq; apparet pingvedine durior, Siccius est Adipe. Hoc proprié Ruminantia habent.

Os Cordis, Cartilago Cordis, Hertz Creutz / Cordis ossiculum. Radix Arteriæ magnæ & Venæ Arterialis, Corpus est cartilagineum, qvod venæ arterialis & magnæ arteriæ radices committit, & temporis progressu indurescit. Reperitur in grandioribus Animalibus, Cervis, Eqvis, Bobus.

Fimus, Κόπρος, Αποπάτης Diosc. Mist/ Kaat.

Nihil projectius excrementis Animalium, & tamen stercorandis agris præcipuum habent usum: ita nulla res est tam nihili, qvæ non aliqvá prosit, si noris uti.

Qvadrupedum Cibus.

Qvadrupeda vel sunt:

Omnivora, ut Ovipara, Testudines.

Vescuntur herba, humiliori Oves; altiori, ramis, germinibus Capræ.

Herba & frugibus, Boves, Cervi, Eqvi, Sues Leones.

Carnibus, Leones, Lupi, Lynces, Canes.

Piscibus, Fiber, Lutra, Ictis, Felis.

Aëre, Chamæleon.

Potus

Potus.

Aqva frigida gratissima Naturæ, qvam semper, inqvit Plinius, Bruta proseqvuntur.

Coitus.

Coitum perficiunt Qvadrupeda Vere ut plurimum, æstate etiam & autumno qvandoqve.

Cum ferocitate, Leones, Eqvi, Tauri, Ursi, Lupi, Arietes.

Sine ferocia, qvæ sæpius coëunt, & cum hominibus degunt, Sues, Canes.

Partus.

Alia sunt Vivipara, ζωοτόκα qvæ animal & concipiunt & in lucem edunt, ut plura Qvadrupedum genera. Ovipara ᾠοτόκα, qvæ prius pariunt Ovum, ut Crocodilus, Testudo, Lacerti.

Mores.

Alia sunt:

Mansveta, Pecora, Pecudes, βοσκήματα, θρέμματα, qvæ pabulo terræ vescuntur: ὑποζύγια, Veterina & jumenta, ζῶα generaliter.

Armenta sunt majorum Animalium genera, ut Boves Cervi, Taurorum cætus.

Greges sunt minorum Animantium terrenorum, Homini commodorum, qvales sunt Oves, Capræ.

Jumenta, qvæ operam nostram adjuvant, ut Eqvus, Bos, Asinus, Camelus, Elephas.

Immansveta, θηρία, Bestiæ, Belluæ, Feræ, eæq; vel

Cornutæ, ut Cervus, Bison, Urus.

Acornes, ut Tigris, Leo, Ursus.

Lupus, &c. qvæ procul ab Hominum consortio fugiunt, & in sylvis, desertis & montibus habitant.

Qvadrupedum utilitas.

I. Operas commodant,

Vehunt, trahunt, arant, Eqvi, Boves.

Onera ferunt, Mulus, Asinus, Camelus.

vigiles ſunt nocturni Canes villatici, pecuarii.
venationi inſerviunt, Canes venatici, Curſores, veſtigatores, Leopardus.
Mures inqvirunt & capiunt Feles, Erinacei, Muſtelæ.

2. Alimoniam dant.

Carnes: Domeſtica, Boves, Oves, Capræ, Porci.
Feræ, Cervi, Capreæ, Apri, Lepores, Cuniculi.

Lac, Vaccæ, Capræ, Oves.

Butyrum, Vaccæ, Oves.

Caſeum, Vaccæ, Oves, Capræ.

3. Medicinæ inſerviunt.

Integra, Lepuſculi, Erinacei, Catuli, Vulpes.

Partes eorum externæ, Pili Leporini, Lana Ovium ſuccida, Pellis Arietis, Priapus Tauri, Cornu Cervi, Monocerotis, Ungula Alcis, Axungia Porci, Cuniculi, Leporis, Sebum Hircinum, Caprinum, Medulla Hircina, Vitulina.

Internæ. Cerebellum Leporis, Pulmones Vulpis, Arietis, Cor Leporis, Hepar Lupinum, Coagulum Hædi, Leporis, Fel Tauri, Lumbi Scincorum, Teſtes Caſtoris, Veſica Suilla.

Excrementa, Moſchus, Bezoar, Album græcum, Muſcerda.

4. Corpus inveſtiunt.

Pilis Fiber, Camelus,
Lana, Ovis.
Pellibus Martes, Lynces, Lupi.
Tergore, Eqvi, Boves, Cervi, Capræ, Damæ, Alce.

5. Scriptoribus chartas præbent.

Oves
Vituli.

6. Muſicæ opem ferunt.

Inteſtina Ovium, ex qvibus chordæ finguntur pro Teſtudinibus.

7. Tempeſtatis ſunt augurium.

Aſinus qvatiens Aures tempeſtatem indicat.
Boves contra pilum ſe lambentes pluviam arguunt.
Lupus ululans tempeſtatem ſentit.

8. Agros

8. *Agros impingvant & hortos.*

Boves,
Oves,
Capræ,
Sues.

De Qvadrupedibus in ſpecie.

Alce.

Αλκη.
Eqvicervus *Albert.*
Bilons *Jul. Cæſ.*
Alce, Aſinus ſylveſtris
Ein Elch

Elend á miſeria, qvód ei qvotidié Comitialis Morbus ingruat.

Animal eſt timidum, gregarium & biſulcum, medium inter Eqvum & Cervum, colore ex cæſio nigricante, pilis oblongis & duris. Mari cornua (qvæ qvotannis amittit) ſolida, colore qvi Cervinis, longa feré duos pedes, non ramoſa ut Cervorum, mucronibus tamen aliqvot diviſa, dodrantem lata, ſcabellis idonea, Armi potius qvám Cornu figura.

Magnus ejus numerus in ſylvis Boruſſiæ, Lituaniæ & Hungariæ, Pelles & Ungulæ freqventer ad nos feruntur.

Capta vel mediocriter vulnerata ſtatim expirat,

Alcis ungula.
Elends Klawe.

Commendatur dextra poſterioris pedis, Ferunt ſæpiſſimé Caduco morbo corripi, nec prius levari ab eo, qvám dextra poſterioris Pedis Ungula Auriculam ſiniſtram confricuerit.

Freqvens & nobilitatum apud Feminas noſtrates contra Epilepſiam amuletum.

Suſpenſum enim vel appoſitum ſolúm Infantibus, eos ab acceſſione liberare, etiam ſpumantes & recidivas inhibere, fortis perſvaſio.

Ramenta ſeu ſcobem ſæpé adverſus eandem noxam propinant per ſe, vel aliis admixtis.

Potu partum accelerat.

Pars ejus annulis incluſa hodie freqventer portatur, ut amuletum laudatum.

Ex pelle fiunt thoraces. Adeó enim densa est & solida, ut vehementiores ictus punctim cæsimq; factos evertat, & ferrei thoracis instar expetatur.

Aper

Aper qvasi Afer sive Asper qvód in asperis versetur.

Verres sylvaticus, Porcus agrestis mas, ein Wildschwein/ Haver/Leuffer/Haubtschwein.

Sus fera, ὗς ἄγριος
Scropha sylvestris.
Wilde Saw/ Ranze.
Fehrmutter.

Porcellus sylvestris
Ein Frischling.

Fera cuivis nota, qvam non solúm Natura obdurata pelle pilisq; hirsutis vestivit; verumetiam ipsa luto & resina qvodammodó se loricat, ne telis facilé lædi possit, Unde nisi lethale vulnus acceperit Aper, Venatorem conculcat, si ipsum ferire neqviverit.

Dentibus armatur magnis & recurvis, ad incidendum aptis, Vulgó Wehren Waffen/ Hawzähne. Ante biennium in Giersdorff binos notavi, qvi adeó excreverunt, ut circulum feré expleverint toti in se reflexi. Ovidius.

Fulmen habent acres
in aduncis dentibus
Apri.

Feminæ, Apri non item, aut raró: unde Apri percutiunt, feminæ mordent.

Passim in sylvis vastis & montibus oberrant. Glandibus vescuntur qvercinis, nucibus faginis. Radices Sphondylii, Carvios, Angelicæ, Filicis maximé appetunt, qvas rostro aptissimé effodiunt.

Sus fera semel in anno tantúm & qvidem hyemis principio coit. Vere parit petens maximé invia, prærupta, angusta & opaca. Numerus, partus & ferendi tempus idem atq; in urbanis Suibus est. Apri hyeme, cúm fuerint saginati glandib. & Fagi fructu, capiuntur retibus tensis, canibus, venabulis, lanceis & bombardis, cum auxilio venatorum.

Caro Aprugna inter ferinas optima, Suis cicuris ſeu domeſticæ, cúm propter exercitium, túm ob cibum ſicciorem & aërem purum ac tenuem qvem inſpirant, anteferenda. Hyeme præſtat. Sale conditur additis Juniperi baccis, & doliolis reſervatur per integrum annum. Frigida eſt & viſcoſa, facilis concoctionis, citó deſcendit, multúm nutrit: at ſuccum gignit craſſiorem & viſcoſum.

Elixa conditur liqvamine ex Vino, Melle, Zingib. Cariophyll. Mac. Pipere, Croco, Paſſul. & amygdalis.

Caput elixum probé, frigidum cum aceto in delitiis, Magnatum menſis apponitur.

Jecur Apri recens, ſi arefactum teratur ex vino, contra Serpentum morſus bibitur, & Alvi fluxus reſtringit.

Fel Lienem ſedat, & ſtrumas diſcutit.

Fimus ad rupta & convulſa ex aceto utilis. Ex aqva aut vino potus rejectiones ſangvinis ſiſtit, vetuſtum laterum dolorem mulcet.

Veſica aſſa in cibo ſumta, ſive toſta ex vino ſumta, adverſus Urinæ incontinentiam valet, Veſicæ dolores tollit, & mingentibus in lectum opitulatur,

Urina Calculos Veſicæ comminuit & expellit.

Veſica Apri cum lotio, addita pingvedine, in fumo ſuſpéſa, ut ungventi craſſitiem acqvirat: tunc ſi illinatur Herniis mirificé prodeſſe, Venatores obſervarunt.

Dens Apri vi pollet adſtringendi maxima. In pollinem tritus ex aq. Card. ben. Pleureſi incipienti medetur.

Drachmæ pondere ex ol. Amygdal. dulc. & ſaccharo Candi, præſentaneum & arcanum in Angina remedium.

Aries.

κριὸς ὀχεῖος, ἀπὸ τῶν κέρως.

Aries ab impetu feriendi ſubinde repetito; vel ab ara, qvód Aris imponi ad ſacrificium ſoleret.

Aries corniger.
Ovis mas.

Wieder/ Hodenwieder.
Leithammel/ Stär. *Sil.*

Maſculus

Maſculus eſt Ovium & dux gregis, qui integer retinetur, & ad generandam ſobolem Ovibus admittitur. Convoluta in anfractum Cornua ei ceu ceſtus Natura dedit. In modum circuli enim nonnullis replicantur.

Blaterat hinc Aries, & pia balat Ovis.

Ad coitum commodiſſima ætas á ſecundo anno usq; ad octavum. Singulis Ovilibus ſinguli duces conſtituuntur, qvi qvoties ſuo nomine á Paſtore vocantur antecedunt, qvod ab ineunte ætate facere aſſveſcunt.

Ad qvindenos annos interdum vitam protrahunt.

Caro Arietum, minus qvidem humoris & lentoris obtinet, qvám Ovilla: verúm durior, deterior & concoctu difficilior. Præſtat junioris ſeu anniculi, utpote moderatæ temperiei, ſvavior, concoctu facilior, & melioris ſucci. Improbatur in ſenecta.

Sebum, ambuſtis medetur, ſcabiem ſanat, Cicatrices replet.

Ad mentis alienationem.

Caput Arietis nigri nondum Venerem experti, unico ictu amputatum, Cornibus tantúm demtis, integrum cum pelle & lana elixabis: tum aperto eo Cerebrum eximes addendo:

Cinnamomi optimi,
Zinziberis albiſſ.
Nucis miriſtic.
Caryophillor.
Macis an. Vnc. s.

Commiſce ſubtiliſſimum in pollinem redacta cum Cerebro in patella ad prunam non magnam diligenter agitando, ne aduratur. De hoc per triduum Aegro qvotidié jejuno dabis cum pane, vel in ovo, vel ex jure, utcunq;, modó devoretur ab ægro, duabus ante prandium horis. Servetur loco obſcuro non lucido: diæta ſit conveniens.

Pulmo Arietis recens calidus Capiti, phreneticis utiliter imponitur: Livores, ſuggillationes & nigras cicatrices emendat, & á calceamentis lœſos ſeu attritos pedes, minutim conciſus & impoſitus ſanat.

Fel cum Sebo, Podagris illinitur.

Pellis recens detracta, ſuggillata delet impoſita. Ex hac

ad Rupturam & Scroti tumores paratur in Officinis, Emplaſtrum é pelle Arietina; cujus deſcriptio extat apud Gvidonem in Chirurgia magna tract. 7. doctr. 2. cap. 7.

Lanæ Arietinæ nidor, uterum prolapſum in ſuum locum reſtituit.

Sangvinem ſiſtit, Succida uſta cum ſigillo Lemnio, loco aſperſa.

Pectine ex cornu Arietino Caput pexum, á proprietate ad Capitis dolorem valere, maximé in cauſſa frigida, autor eſt Gvainerius.

Ovis.

Οἶς *veteribus.*
πρόβατον.
Pecus *Plini.*
Ein Schaff.

Ovis victu fera videtur, ingenio tamen & moribus manſveta, Qvadrupedum mitiſſima ac placidiſſima. Molliſſimum eſt pecus & frigoris impatientiſſimum, nec minús æſtivi vaporis. Lupum naturaliter timet & horret. Morbis plurimis infeſtatur, maximé ſcabie.

Paſcua Ovillo generi utilia ſunt, tenuia, altiora, arida, qvæ vel in novalibus, vel in pratis ſiccioribus excitantur, faciuntq; lanam meliorem & molliorem. Ubera veró & humida loca, noxia ſunt; ſylveſtria damnoſa lanis. Herbas radicitús carpunt, & arboribus plurimisq; plantis exitiales ſunt. Hyeme paſcuntur Cordo, fœno, ſtramine Avenæ, Piſorum, Qvercus, item Ulmi, Betulæ, Fagi, Tiliæ, Fraxini frondibus repoſitis.

Pingves fiunt potiſſimúm ex potu: qvamobrem æſtate ad pabuli condimentum, canalibus ligneis, Sal cineribus permixtum Opiliones præbent in meridie, qvinto qvóq; die, ut ſitibundæ plus aqvæ hauriant. Sic enim pecus incolume & pingvius redditur.

Coitus omnibus ab Arcturi occaſu, id eſt á 3. Idus Majas, ad Aqvilæ occaſum id eſt 13. Calend. Auguſti. Terno aut qvaterno coitu implentur. Ferunt uterum qvinq; menſibus, dies 150. Maxima ex parte ſingulos pariunt, ſed aliqvando & binos & ternos. Fœcundæ ſunt ad octavum annum, & ſi bené curentur, usq; in undecimum. Vita ad duodecim annos,

Animal eſt Ovis utiliſſimum, lacte nutrit & carne: Lana & Corio veſtit & calceat: Scriptoribus præbet chartas, & chordas Teſtudinibus: fimo agrum impingvat.

Caro ovilla, τὸ προβάτειον κρέας, Schaffleiſch/ exerementitia eſt, ſuperfluitatum plena. Succum gignit pituitoſum, lentum, pravum. Ventriculo nocet frigido humido, excrementitio. Melior eſt annicula. Ab Agricolis ſalitur & infumatur.

Pulmo Ovillus Maniacis & Lethargicis prodeſſe videtur, calidus circa Caput alligatus.

Cerebrum cum Melle dentientibus Infantibus illinitur.

Sangvis potus, Comitialibus commendatur.

Fel Auribus purulentis cum lacte muliebri inſtillatur.

Sebum ad ignem liqvefactum, ambuſto linteolo impoſitum ſanat: cum alumine partib. frigore uſtis illinitur: cum cinere Capill. Ven. permixtum luxatos articulos reſtituit. Ex vino rubro ſangvinem ſiſtit, diarrhæam, dyſenteriam & tormina ventris infuſum curat.

Omentum in ſartagine frixum, ventri calidé impoſitum, Colicæ medela.

Lac Caprino craſſius eſt, minusq; ſeroſum, dulce & præpingve: magis alit, non autem usq; adeó utile Stomacho.

Potum calidum, adverſus omne venenum commendatur. Recens mulctum gargarizatu, faucium inflammationes mulcet.

Dyſentericos juvat, ſilicibus ignitis in id demerſis. A jejuno potum ad peſtis præſervationem valere fertur.

Butyrum candidum ſit, deterius bubulo; facilé rancedinem acqvirit.

Caſeus ovillus Schaffkeſe Pingvis eſt, ſapore ſvavis, & boni ſucci: ob id ab Exteris commendatus, haud minus qvám Parmenſis aut Batavorum, qvibus ſvavitate haud inferior. In Nobilium aulis optimi fiunt ex lacte integro, non demto flore, & addito vaccino, ut nonnunqvam fieri ſolet. Condiuntur aliqvando Macis, Majorana &c. Qvó recentior có melior, Vetus durior eſt

or eſt & difficilé digeritur. Comeſtus, vel ex vino potus, Dyſentericis auxilio eſt.

Stercus ovilium (σκύβαλα, Pilulæ ſtercoranæ Ovium Schaffslorbern vulgó) ex aceto ſanat Epinyctidas, Clavos, penſiles Verrucas, Thymos, & ambuſta igni, Roſaceo Cerato exceptum.

Lana ſuccida ἴξιον, ἔρια οἰσυπηρὰ, ἔριον Dioſc. ſchmutzige Schaffswolle / ſchweiſſichte Wolle, pingvis, ſordida, qvæ ſordibus, ſudorio & ſucco eſt imbuta. Æſtate colligitur é collo feminibusq; mollis ſudore referta.

Calefacit per ſe, emollit, replet, lenit dolores Capitis, Stomachi, aliarumq; partiũ, cum aceto & Roſaceo impoſita. Subvenit inter initia vulneribus percuſſis, contuſis luxatis, deſqvamatis, lividis, nervis dolentibus, Oſſibus fractis, aceto, oleo àut vino imbuta.

Lana ſuccida cremata ſeu uſta, gebrandte unflätige ſchmutzigte Wolle. Vim habet acrem, mordacem, calefactoriam, qvæ citó operatur & penetrat. Ea propter confert humidis, mollibus tumoribus, ulceribus inveteratis & ſiccat vehementer, Cruſtas obducit, excreſcentias in carne cohibet, & ulcera ad cicatricem perducit. Illinitur vulneratis, attritis, ambuſtis, & in fiſtulas auresq; ſuppuratas inditur. Lavatur ad Oculorum medicamenta. Modum urendi vide apud Dioſcorid. lib. 2I. cap. 67. & Hollerium Inſtit. Chirurg. lib. 3.

Oeſypus, um, οἴσυπος Dioſc. qvaſi οἰὸς ῥύπος, Hyſſopus humida, Iſopus humida offic. Wollenſchweis / ſchmutz. Eſt ſuccidarum Lanarum pingvitudo. Excalefacit, explet ulcera & emollit, præſertim ſedis ac vulvæ cum butyro & Meliloto Reſolvit, dolores ſedat. In vellere appoſitum Menſes & partus evocat. Aurium & Genitalium ulcera cum adipe Anſerino ſanat.

Verberum vulnera & vibices Pellibus ovium adhuc calentibus obliterantur, idq; nocte ac die una.

Pelles detractis pilis á Cerdonibus parantur, & aliqvo colore tinguntur, ad Calceos, chirotecas, marſupia. Fiunt ex his etiam membranæ, maceratis in aqva cum Calce & poſtea extenſis.

Ovis rejicula.

Οἶς ἀποβολιμαῖος
Auswirffling.

Ovis qvæ non parit, id est, qvæ ætate vel morbo gravis est, aut saltem minùs idonea.

Agnus.

Ἀρνός, Ἀρνειός, Ἀμνός
Ἀγνός *Gesn.*
Ein Lamb
Agnellus Ἀμνίσκος
Lemblin
Lemmerlin

Fœtus est ovis, qvi annum nondum egressus. Agnus alius Vernalis, alius Autumnalis. Vernales qvi nascuntur Vere, majores, robustiores & pingviores sunt.

Agnus subrumus, Ἀρνειὸς γαλαθηνός, νεογιλὸς *Homer.* Agnus lactens, Lacteolus Ein Seuglemblin / Bradlemblin.

Agnus cordus, ὀψίγονος, serotinus tardeq; natus Ein spates Lamb/Spätling.

Agnus separatus, Ἀρνὸς σακίται abgehaben Lemmer qvi á Matribus jam separati pascuntur.

Caro Agnina modicé est calida & humida, pituitosa, lentore & mucore referta. Nutrimentū præbet calidum & humidum, sed pituitosum.

Editur elixa & assa. Coxæ assæ meliores, svaves & salubres.

Coagulum omnibus venenis ex vino adversatur, Lac concretum seu sangvinem ex aceto dissolvit. In aqva solutum & Naribus illitum, sangvinem compescit.

Pulmo Intertrigines, qvæ á calceamentis fiunt, sanare creditur.

Agnus monstrosus biceps Ein Zweiköppicht Lamb.
Natus hic in pago Plackwitz districtus Leobergensis: at mox expiravit.

Vervex

Vervex á viribus, qvód cæteris sit fortior, vel qvód sit vir & mas.

κριὸς ἐκτετμημένος.

Ein Hammel / geschnittener Hammel / Heilwieder / Frischling Nonn. Scheps vulgó.

Aries est castratus, cui inversi & exemti sunt testiculi.

Castrantur Agni: non minores anteqvam calores aut frigora se exegerint.

Vervecina caro optima eſt. Melior & ſalubrior Ovilla & Arietina, ſapore grata & ſvavis, ſive elixa ſive aſſa. Conditur elixa Salvia, Rosmarino, Petroſ. Carvi, Cepis, Braſſica criſpa, Zingibere, aceto. Calefacit & humectat ad temperamentum tendens. Corpus alit & ſangvinem generat bonum.

Hyemis initio integri trunci ſale macerati, fumo indurantur, & ſic per integrum annum feré ſervantur.

Inſeſſus ex Capite, pedibus Inteſtinis aqva fluviatili ſufficienter decoctis, qvo ad carnes diſcedant, paratur tabidis, emaciatis & contractis conveniens ſæpiús facto experimento.

Aſinus.

Ονος παρὰ τὴν ὄνησιν qvód Hominum opera juvet.

Κίλλος,
Eſel.

Animal vulgatæ notitiæ, corpore macilento & deformi, gerulum, plagarum & penuriæ tolerantiſſimum. Auribus & vocis ignavæ ſonitu ſe prodit. Cor ei magnum, & felle caret. Dentes priores, ut Eqvus, trigeſimo amittit menſe, proximos ſexto poſtea menſe, neq; etiam tertios qvartosq, eodem modo.

Aſellus minor,

Aſellus degener & vulgaris Colum.

Aſellus Doſſuarius Varron.
Ein Mühl Eſel / Sack Eſel.
Color ei murinus.

Aſinus admiſſarius

ſpecioſior eſſe debet, ut ſcil. amplioris ſit Corporis, Cervice valida, robuſtis ac latis coſtis, pectore muſculoſo & vaſto, feminib. lacertoſis, Cruribus compactis, coloris nigri vel maculoſi.

Exiguo & qvalicunq; pabulo contentus, non ſolùm fruge & herba, ſed foliis ſpiniſq; vel perticis ſalignis veſcitur, vel abjecto faſce ſarmentorum, laboris & famis maximé patiens.

Parit duodecimo menſe, ſingulatim magna ex parte procreat prolem, Ea namq; Natura eſt, ut unum pariat, nonnunqvam etiam gemellos.

Vita eis amplior 30 annis, & fæmina vivacior Mare eſt.

Aſini *carnes* peſſimi ſunt ſucci, & concoctu difficilimæ, Stomachum lædunt, & edendo omninó inſvaves: ob id á Culinis abdicantur.

Adeps, cicatrices Corpori concolores reddit.

Fimus, vndeqvaq́, fluentem ſangvinem cohibet odoratus, & expreſſa humiditate in Nares injecta & retenta. Cinis ejus dyſentericis & Cœliacis medetur.

Ungulæ cinis per dies multos binis cochlearibus potus, Comitiales adjuvare proditur, oleo ſubactus ſtrumas diſcutit, & illitus pernionibus utilis. Ulceribus commodé inſpergitur.

Ejus nidore Comitiales excitantur, & utero ſuffocatæ.

Apes ex Aſini cadavere naſci, falſum eſt.

Aſina.

ἡ Ὄνος.
Ein Eſelin.
Aſinæ lac, Lac Aſininum,
EſelsMilch.

Hoc, ſicut Lac omne ſeri exuberantia ſuperat: ſic cæteris pingvedine cedit. Tenuiſſimum eſt & minimé coagulatur, & qvoqvo verſus ocyſſimé digeritur in corpus, verúm parum nutrit. Remedium optimum Aſthmaticis, tuſſientibus, ſangvinem exſcreantibus, Hydropicis, Lienoſis & Hecticis.

Non enim eſt Lac, inqvit Avicenna, qvod Hecticis æqvé conferat, ac Aſinorum.

Hodio ejus uſus apud nos prorſus inolevit.

Mulus.

ἡμίονος.
ὀρεύς.
Ein Maul/MaulThier
MaulEſel

θήλυς ὀρεύς
Mula femina.

Coloris eſt nigricantis, viribus in labore eximium, & ſterile: τὸ ὅλον ἡμιόνων γένος ἄγονον.

Ex Eqva gignitur & Aſino, menſe duodecimo.

Mulæ veloces in curſu, duritia eximia pedum; verúm

ſtrigoſo Corpore, indomito animo, ſed generoſo.

Vivit ad multos annos.

Ungula ex oleo Myrtio Alopecias delet.

Cinis potus ſteriles reddit.

Urina cum luto ſuo illita clavos Pedum curat.

Stercus Mulinum combuſtum,tuſum,cribratum,ex vino immodicum Menſium fluorem ſiſtit, & dyſenteriæ opitulatur.

Bos.

Βοῦς.
Ein Rind/
Rindviehe.

Vocabulum eſt commune, Taurum & Vaccam comprehendens. Dentes habet Bos ut reliqva cornigera contiNuos, bimusq; dentes amittit, non tamen vniverſos. Renes qvaſi ex multis Renibus exiguis conſtituti. Lien pro ſui magnitudine in longitudinem auctior. Caudæ tenor longus, Pili perbreves. Ruminat & Ungulam habet bifidam.

Pro regione cœliq; ſtatu, & habitum Corporis,& ingenium Animi, & pili colorem mutat.

Veſcuntur Boves & fruge & herba : paſcuntur etiam commodiſſimé in montibus, nemoribus, ubi virgulta & frondes multæ. Pingveſcunt iis qvæ flatus cient, ut Ervo & faba, piſis.

Bibunt ſorbendo,& clarum bibere geſtiunt.

Mortalibus magno uſui ſunt, Aratione,vectura,lacte, Butyro, Caſeo, Carne,Corio. Eam ob cauſſam apud Veteres tám capitalis habebatur, qvi bovem temeré & absq; cauſa, qvám qvi hominem occidiſſet.

Cornua apta ſunt Pectinibus, ſubductoriis, & tubis qvibus bubulci & Venatores utuntur.

Oſſa teſſeris & cultellorum manubriis apta.

Taurus.

Ταῦρος,
Βοῦς τέλειος καὶ ἐνόρχης,
Taurus non caſtratus.

Ein

Ein Stier/ Farr/ FarrOchsse/ VihеOchse/ Brummer.

Mas est in genere bubulo, & Vaccarum admissarius, naturæ robustæ & validæ, qvi tamen in libidinem usq; adeó concitatus & furens, non sæpiús qvám bis inscendit, conceptu veró ipsius Vaccæ modestus castusq;, nihil ulterius tentat,

Vitam extendit ad annos 20.

Caro Tauri crassa est, & melancholicæ naturæ, difficilis coctionis, & pravum gignit succum.

Sangvis crassior Suillo, & nigerrimus, celerrimé omnium coit durescitq;. Discutit mollitq; tumores cum polenta illitus. Singulari ope dysenteriis, menstruis & internis hæmorrhagiis prodest.

Ad hæmoptoisin cum aceto modico efficax habetur. Calidus ossa fracta ferruminat.

Adeps Suillo calidior & siccior, nonnihil adstringit, Podagris medetur & scirrhosis affectibus. A Renibus laudatissimus colligitur.

Priapus Tauri rubri aridus, tritus, & præsumtus Mulieri aurei pondere fastidium coitus affert. Dysentericis utilis.

Fel Menses trahit, ulcera maligna purgat, Sedis ulcera sanat, & ad cicatricem usq; perducit. Auribus fractis & purulentis cum muliebri aut caprillo lacte instillatum medetur, & sibilo earundem ex Porri succo. Anginis cum Melle utiliter inungitur.

Vrina si cum Myrrha instilletur, Aurium doloribus occurrit.

Lapis in Vesica aliqvando reperitur, in pulvere per se, vel cum succo Rutæ Naribus attractus, Caput purgat.

Astragalus ἀστράγαλος, Diosc. ustus cum vino dentes vacillantes confirmat. Cum lacte potus, lumbricos rotundos educit.

Fimus tumores & duritiesdiscutit, suffitu procidentes Vulvas reprimit. Accensi nidore Culices abiguntur.

Ταυρόκολλα, Diosc. κόλλα ξυλόκολλα, Tauriglutinum Gluten taurinum.

Leim/ Tischerleim.

Olim

Olim ex lentore mucoſo Tergoris bubuli excoqvebatur. Plinius ex Taurorum auribus & genitalibus fieri dicit. Hodie ex omnium Qvadrupedum pellibus conficitur.

Vulneribus prodeſt Melle aut Reſina. In aceto reſolutum Impetigines Leprasq; Cutis delet. Ambuſtis igni ex aqva calida dilutum illitumq; erumpere non patitur.

Vacca.

Βοῦς, Βουθήλεια.

Bos lactaria.

Eine Kuhe/ Melckkuhe.

Forda, Horda ferens Bos eſt fœcundáqve, dicta á ferendo ein Kalbe/ Tragende Kuhe.

Taura ein gelde Kuhe.

Vaccæ probantur altiſſimæ formæ longæq;, maximis uteris, frontibus latiſſimis, Oculis nigris & patentibus, cornibus venuſtis & lævibus & nigricantibus, piloſis Auribus, compreſſis malis, palearibus & caudis ampliſſimis, ungulis modicis & Cruribus.

Eas, qvarum maculoſæ ſunt pelles, lacte abundare vulgo perſvaſum eſt.

Fert Vterum Vacca novem menſes, decimo parit, & qvidem ſingulum, raró geminos.

Tempus admiſſuræ optimum, medium Veris, aliis Autumno. Cúm appetit coitum (appetit autem non diutius qvám tres horas) túm, qvám maximé poteſt, mugitum edit: ſi non citó admittatur Taurus, naturam claudit, & in alium menſem differt. Uno initu impletur.

Mammas binas inter femora habet qvaternis papillis utplurimum, mit vier Strichen.

Vivit magna ex parte annos qvindecim: aliqvando apud nos decem & octo, & viginti, ſi corpore bené ſint habito,

Carnes vaccinæ Küh-fleiſch præter ſucci pravitaté, etiam ſexus ratione fridigiores ſunt; Agricolas tamen & laborioſos commodé nutriunt.

Ubera das Euter elixa & laminatim inciſa torrentur in craticula: & vel ſale aut aromatib. Zingib. ſeu pipere reſperſa, vel butyro frixa eduntur, ſaporis non ingrati, at concoctionis difficilis.

Ungularum anteriorum ambuſtarum cinerem epotum

Nutricibus lactis copiam præbere, Rhazis autor est.

Lac vaccinum.

γάλα Diosc.
Milch/Kühmilch.

Lac Vaccinum, qvorumlibet aliorum Animalium crassius ac pingvius judicatur; ob id Corporis molem & obesitatem adipisci volentibus accommodatissimum, alimentum cúm pauperculis túm divitibus commodissimum, ad pultes & fercula aptum.

Utiliter bibitur diarrhæâ, dysenteriâ & tenesmo laborantibus, si in eo silices aut chalybs decoct. fuerint.

Recens efficax est contra rosiones ustionesq; ab exitialibus medicamentis factas, uti â Cantharidibus, Aconito, Laureolo, Esula &c.

Renum & Vesicæ dolori convenit.

Gargarizatu exulceratis faucibus tonsillisq; prodest,

Stomachum tamen non assvetis & Intestina inflatione vexat. Nocet Splenicis, Hepaticis, Comitialibus, Vertiginosis, febricitantibus & capite dolentibus, attestante Medicorum principe Hippoc. aphor. 64. lib. 5.

Lac præbere Capite dolentibus, febriculosis, & qvibus hypochondria elata aut murmurantia, & siticulosis, malũ.

Lactis pingvedo, flos Lactis.

Ἀφρογάλη, πίον πίαρ τοῦ γάλακτος
Caput seu spuma Lactis.
Cremor Lactis.
Saum/Raum
Milchraum.

Lac est pingvissimum dulce, palato maximé arridens, ad nutriendum & moderaté penetrandum idoneum.

Condimentum variorum ciborum. Ad intinctus etiam mensis cum carnibus assis, maximé turdis, imponitur, inspersis aromatibus Zz. Caryophyll. Cinnnamom, Cymino & sale: verúm nimius & freqvens ejus usus ob pingvedinis copiã, ventriculum relaxat, cuncto supernatat cibo, nutrimentum ejicit, anteqvam concoqvatur, Vapores in Caput mittit, crassum generat succum & febribus materiam præbet. Dentibus qvinetiam nocet gingvisq; usus assiduus, qvippe has humidas reddit, dentes putrefactioni obnoxios.

Frangulæ cortices interiores

res crocei in lactis cremore decocti, ad ungventi consistentiam, papillarum rimas in Mulieribus litu sanant, & scabiem citissimé curant, vulgato ac freqventi usu.

Butyrum.

Βούτυρον Diosc.

Butter.

Paratur ex lactis pingvedine diligenter agitato & concusso in vasis lacte, donec pingve separetur; dein abluitur aqva pura sæpius, & addito sale ad usum reponitur.

Culinis & mensis Silesiæ nostræ nihil freqventius. Qvocunq; enim oleo magis tum nutrit, tum cibos condit; qvó fit ut obsoniis additum, olei atq; adipis vicem meritó penset.

Calidum est temperaté natura pingve & oleosum, facultatisq; concoqventis, paullulum etiam habens digerendi potentiæ, in mediis nimirum Corporibus, secundum duritiem & mollitiem.

Mollit, lenit, polit, laxat, resolvit, coqvit, hebetudini Oculorum præsertim á siccitate prodest. Cicatrices & Albugines exterit, declinationem calidarum fluxionum juvat.

In mollibus Corporibus phlegmonas concoqvit & digerit perfacilé. Bubones & parotides juvat, gingivas extenuat, Dentitiones Puerorum gingivis illitum, & omnes alios in ore affectus phlegmonosos, posteaqvam fluxio restiterit, digerit pariter & concoqvit.

In cibo cum amygdalis mundis & saccharo pituitam digerit, tussim frigidam & siccam tollit. Pleuriticis & Peripneumonicis affectibus commodũ.

Recens etiam contra bestias, qvæ virus ejaculantur, venenaq; & foris illitum & per os sumtum, efficax est.

In Aëris pestilenti constitutione, qvotidié cum panis buccella una atq; altera devorata notum prophylacticum.

Illud observandum, Butyrũ biliosis & calidioribus Naturis, & febricitãtibus non æqvé competere, qvód facilé in bilem convertatur. Insuper, immoderatiore usu, ob superabundantem & humiditatem & pingvitudinem, Ventriculum resupinare ac subvertere, & ad vomitũ incitare. Neq; ultimo post alios cibos loco (qvod freqventiús apud nos fieri solet) ingerere convenit, qvippe cúm humidum sit ac lubricum, facileq; subduci qveat in

ſuperficie natans corrũpitur: ob hoc ipſum ante alios cibos ſumendum eſt, ita enim citius ſubducitur & aliis cibis viam munit.

Butyri fuligo,
Butter Raum.

Exiccat, abſtergit, fluxiones cohibet, & ulcera celeriter ad cicatricem perducit. In medicamentis Oculorum utilis.

Lac ſeroſum, agitatum, ebutyratum, acidum.
γάλα ὀξῶδες
ὀξύγαλα *Nonn.*
ButterMilch/
RührMilch/
SchlotterMilch.

Colligitur, poſtqvam butyrum fuerit ſeparatum, Agricolis & validis Corporibus edulium utile & freqvens, æſtate præſertim. Sumptitatum Corpora maximé impingvat.

Craſſi eſt ſucci. Refrigerat, humectat, emollit, alvum lubricat, flatus gignit. Confert calidiori Ventriculo & febricitantibus: frigidiori econtrá adverſiſſimum.

Caſeus bubulus,
Τυρὸς *Dioſc.*
Ein Käſe / Rindern Käſe.

Paratur ex craſſiore Lactis ſubſtantia, admiſto Coagulo, & expreſſo inde ſero, ſalito & exiccato.

Fiunt variis modis: vel enim ex lacte tenuiore dempto flore parantur: vel ex lacte cum cremore ſeu pingvedine finguntur, ſine aromatibus: aut variis herbis, Satureja, Salvia, Majorana, Roſmarino, Sambuci floribus, Macis, Caryophyllis, Croco &ç. condiuntur.

Lac nonnihil calefit, dein coagulum demittitur, ut ſcindatur, tandem ſerum ſeparatur, & reliqvum in Orbis formam redigitur.

Probatur recens in cibo, neq; acris, qvi noxam Ventriculo non inferat faciliúsq; concoqvatur.

Non Argus, Largus, non Magdalena, Mathuſlem,
Non Abacuc, Lazarus, Caſeus iſte bonus.

Frigidæ eſt naturæ, adſtringit, craſſos gignit humores, ægré concoqvitur, Calculoſis & otioſis maximé noxius.

Ruſtica gens, & paupercula plebs, hoc indifferenter ſine noxa qvotidié in cibo fruitur; qvam probé nutrit & alit.

Caſeus

Caſeus & Panis, ſunt medicina ſanis.

Si toti humanæ naturæ malus eſſet; omnes utiq; læderet: ſed contrarium longa obſervatione conſtat. Igitur haud offenderit, ſi recens in fine menſæ non multúm ſalitus, pro ſigillo ſtomachi aſſumtus fuerit.

Schola Salernitana.

Ignari Medici me dicunt eſſe nocivum,
Sed tamen ignorant cur nocumenta feram.
Experto reor eſſe ratum, qva commoditate
Langventi ſtomacho caſeus addat opem.
Caſeus ante cibum confert, ſi defluat alvus,
Si conſtipetur, terminat ille dapes.
Ad fundum Stomachi dum ſumta cibaria trudit,
Vim digeſtivam non minus ille juvat.
Si Stomachus langvet, vel ſi minus appetit ille,
Fit gratus Stomacho conciliansq; cibúm.

Vetus, qvi lingvam parumper vellicat, qvamplurimis gratior redditur, omnium peſſimus eſt. Cæteris enim magis adurit, ſitim excitat, & difficilius perficitur. Calculum in Renibus gignit, Iecur obſtruit, alvum cohibet. In calidis naturis atram bilem gignit.

Caſeus recens mollis impoſitus, Podagricorum dolores ex calida cauſſa mirificé lenit.

Acris Artheticorum tophis cum croco bené facit.

Caſeus preſſus, Ein Zwetzſch Käſe.

Sacculo incluſi lineo torculari fortiter premuntur & ſiccantur. Cæteris feré præferuntur.

Caſeus oxygalactinus Ein Quarck / Sil. Caſeus aciduſculus.

Ex lacte conſtat frigido, addito Coagulo, & per triduum reponitur loco ut aceſcat tepido, dein per ſacculum lineum ſero ſecreto, & ſemine Carveo, Croco, Satureja, Macis &c. additis, in variam feminæ effingunt formam, vel tricipitem, vel in Pyri longiuſculam ſeu turbinatam, vel in rotundam, aut utrinq; acuminatam. Addunt aliæ Caſeum friatum, ſiccum, & cum pingvedine lactis add. ſem. carveo, Croco aut Caryophyllis in maſſam redigunt.

Hoc circumlinuntur Apum alvei, felle permixto taurino arbores si teredine infestantur. Vineis utile.

Aqva destillata ambusta sanat, Inflammationes mitigat & Podagricos dolores imposita.

Vitulus.

ὁ μόσχος, Ιταλος, πέταλος olim.

Vitulus á vitulando, id est, lasciviendo. Ein Kalb.

Bos novellus, Vitulus subrumus, qvi adhuc sub matre est.
Ein Ochßkälblin so noch sauget.

Vitula, Bucula βοΐδιον ἡ μόσχος, Ein KühKälblin.

Bos lactens, tener, imbellis, ferox.

Caro Vituli lactentis, μόσχειον κρέας, qvatuor vel qvinqve hebdomadarum, mollis est & humida, facilioris digestionis, tutiús qvám bubula editur. Temperati enim & probi alimenti existit, succum generat bonum, & probé nutrit.

Assaria Renum, Ein Nieren Braten.

Venter cum Intestinis, Das Gekröse.

Elixatur aceto, Vino, & aromatibus conditus, primis mensis offertur, ferculum palato gratum.

Caput Vituli ferventi aqva pilis demtis elixatur, & aceto, pipere integro, Zingibere, Lardo frixo conditum apponitur. Ein Kalbes Kopff. Succum gignit glutinosum & pituitosum.

Ossa ejus combusta in pollinem redacta, ad catillos Metallorú probatoribus idonea.

Ex Pulmonibus, additis Veronica, Betonica, Salvia, flor. Violarum, Macis &c. aqva elicitur, phthisicis & tabidis salutaris.

Medulla Vitulina vim obtinet indurata & scirrhosa Corpora emolliendi, sive musculis, sive tendonibus, sive ligamentis id accidat, sive etiam visceribus.

Igni sacro Stercus Vitulinum recens illinitur.

Juvencus.

Ταυρίδιον,
Ein Stierckechin/ Zeit Ochse.

Bos junior, qvi jam vitulus esse desiit, á juvando, qvód jam Dominum in agro colendo juvare possit.

Juvenca,

πόρτις, πόρταξ, Junix teneræ ætatis, Ein Kalbe,

Bos

Bos femina, qvæ jam cessavit Vitula esse, nec dum tamen ad summam magnitudinem pervenit.

Taurus castratus.

βοῦς ἐκτομίας,

Bos,

Ein Ochse/geschnitten Ochse.

Tempus castrandi Anniculis est, alioqvin minores deformioresq; evadunt.

Præstantiores sunt juniores, pingviores. Commendantur á teneritudine & svavitate Carnis, Polonici, qvi qvotannis ex Litvania & Polonia adducuntur.

Caro bubula, κρέα βόεια. βούβελα, frigidæ est & siccæ naturæ, nec adeó pravi succi & difficilis concoctionis, ut qvidam prodiderunt. Corpora enim nostra alit commodissimé, & alimentum præsertim laboriosis suggerit firmum, nec dissipatu facilem, roburq; & sanitatem tuetur.

Hyeme & Autumno accommodatior ejus usus.

Vetulorum & macilentorum Carnes insvaves sunt, ægré concoqvūtur, & succum procreant crassum, turbidum & Melancholicum.

πιμελὴ τῆς χονδρώδης, der Brustkern/ das Bruststücke/ solidior esu gratiorqve est propter pingvedinem.

Assaria in fictili percocta, Ein Topffbraten.

℞. Assariam Lumborum sine ossibus, qvæ tota in vase reponatur, affuso aceto cum sale & baccis Iuniperi, & sic vel horis aliqvot, vel etiam diebus macerata, cum jure illo admixta aqva lixatur, donec modicum ejus juris supersit; qvo medio feré consumto additur aliqvid Butyri cocti. Sic & tenerior, & palato gratior evadit.

Pedes in canario elixi, frigidi cum aceto manduntur.

Circa festum Galli & Simonis Iudæ, Nostrates Carnes sale maceratas in camino suspensas fumigant, ramis viridibus Iuniperi accensis, dein reponunt, & sic integro anno incorruptas servant, Aestate operariis & Agricolis cibus commodus.

Sebū, στέαρ βόειον, Vnschlet. Sicciꝰ est adipe, nec funditur facilé aut liqvescit, estq; fragile & ad liqvefactioné coit, atq; concrescit iterū. Valet ad rosionem in Intestino recto aut Colo, nec non difficultatem Intestinorū aut Tenesmū experientibus accommodatum.

Medulla

Medulla taurina colligitur hyemis initio. Calefacit, mollit, rarefacit, ulcera explet. Nervis induratis confert. Tertio loco post Cervinam & Vitulinam laudatur.

Os é corde Tauri, Creutzlin ausm hertzen Sæpé in corde Boum, maximé Taurorum, cartilago sive ossiculum continetur, Cervino non dissimile, qvod Lanii Vratislavienses diligenter colligunt, & passim pro ossiculo é corde Cervi Pharmacopœis imperitis obtrudunt.

Lapilli in folliculo fellis nascuntur, qvandoq; crocei coloris, friabiles, poti Vesicæ Calculos comminuunt, Icteritiæ medentur, & triti Betæ succo immisti in Errhinis, Comitialibus subveniunt, & visum mirificé acuunt.

Coria veteramentaria
κατθύματα Diosc.
Alte Schuslecke.

Crematorum cinis ambusta igni, Intertrigines, nec calceamentorum attritus sanat.

Fumus Naribus acceptus efficacissimus ad Vulvæ strangulatus remedium.

Eodem serpentes fugari, Aeremq; pestilentem emendari compertum est.

Camelus.

κάμηλος
Camelus Bactriana.
Ein Camel/
Camelthier.

Animal inter bisulca maximum, longo & gracili collo, capite exili, altis cruribus, amplo pectore & villoso; tuberibus in Dorso binis, ut ephippia eminentibus, Colore fusco vergente ad flavedinem, pelle dura, inimicum & infensum Eqvis. Ab incesto coitu alienissimum.

Dentium superiore ordine caret, & ut Bos ruminat.

Toto tempore, qvo rei Venereæ cupidine incitatus gestit, sibi usq; ab omnibus animalibus timet, ut solitudines petat; & id temporis ab omnium consortio separatus solam feminam affectetur.

In Arabia freqvens, rara Silesiæ, nec nisi aliqvando in aulis Principum visitur.

Paſcit herbas & fruges, Hordeo delectatur.

Unipara eſt,& uterum fert decem menſes.

Vivit diu, plusqvám qvinqvaginta annos.

Duplex in miniſterium habentur Cameli,vel oneri ferendo accommodantur, vel ad pernicitatem leves.

Caro dulciſſima ab humana, ex Sacris literis cibo interdicta.

Camelus Dromedarius.

κάμηλος δρομὰς á curſu & velocitate.

Camelus Dromas *Geſn.*
Camelus Arabica
Ein Dromedar
Dromedir.

A Camelo, ſaltem gibbo in medio Dorſo elato differt. Curſu mirabili viget.

Aliqvando ſpectaculi cauſa circumfertur.

Ex pilis Dromedariorum & Camelorum,qvi mediocriter molles & criſpi ſunt, panni conficiuntur Camelotti dicti. Schamlot.

Canis.

κύων á κύειν id eſt amare.
σκύλαξ
Ein Hund.

Canis femina ein Zuge/ Hindin.

Animal eſt latrabile φιλάνθρωπος, homini fideliſſimum, á canendo dictum, qvód noctu in cuſtodia & in venando ſignum det. Qvis hominum clariús, aut tanta vociferatione beſtiam vel feram prædicat, qvám ille latratu? Qvis famulus amantior Domini? qvis fidelior comes? qvis cuſtos incorruptior? qvis excubitor inveniri poteſt vigilantior? qvis deniq; ultor aut vindex conſtantior? *Columell. lib. 7. cap. 12.*

Ambroſius: Nullum animal tam tenax eſſe beneficii poteſt ut Canis, & memor gratiæ, qvandoqvidem pro domino ſuo & latrones inſilire, & extraneis nocturnos acceſſus noverit prohibere, mori pro dominis, & commori dominis ſunt parati; ſæpé etiam illatæ necis evidentia Canes ad redarguendum reos indicia prodiderunt.

Mira ei docilitas, utpote qvi nutus domini ſui novit,

nemine alio id animadvertente.

Ob calidiorem & ſicciorem Cerebri conſtitutionem maxima odorandi ſagacitate præditi ſunt Canes, ut etiam veſtigia ferarum & Dominorum longo póſt intervallo perſentiant.

Coëunt averſa parte, & uno coitu implentur, uterum gerunt novem hebdomadis aut diebus 61. 62. 63. Pariunt qvinqve, ſex, ſeptem, 8. 9. 10. & qvidem cæcos: ante ſeptimum aut nonum diem non cernunt.

Siccæ eſt temperaturæ.

Lac primiparæ perunctum facit glabeſcere: contra venena Antidoti vicem obtinet. Inſtillatum ſedat aurium dolores.

Axungia canina, Hundsſchmer / ex aceto ſeu Cereviſia bibitur adverſus caſum ex alto, ad contuſa & rupta, vulgi experimento. Aures exſurdatas reparat, earumq; ut & podagræ dolorem tollit. Scabiem Manuum ſanat, & pruritum lenit inuncta.

Fel Canis nigri cum appropriatis ex pulvere ſumtū, Epilepticis facto periculo miré conducit.

Urina pruritus & Lepras cum nitro expurgat; vetus, ulcera Capitis manantia, furfures, Pſoras & fervidas eruptiones multó magis abſtergit.

Stercus caninum.

Album græcum Officinarum.

Hundskaath / Hundsdreck.

Colligitur ab iis Canibus, qvi ſolis oſſibus per triduum nutriti fuerunt; ob id durum, album, neq; graviter olet.

Siccatur & lævigatur, per cribrum medicinale trajicitur, & ad uſum ſervatur.

Digerit, conſtringit, ſiccat ſine morſu.

Fiſtulâ Gutturi inſufflatum valentiſſ. eſt remedium in cruſtis Oris & Angina, in Pariſthmiorum Phlegmone, & Tonſillarum magna inflammatione,

In

In Dyſenteriis ex lacteCaprillo probé cocto, & chalybe ſeu ignitis lapidibus uſtulato.

Prodeſt & ſummé inveteratis & malignis ulceribus inſperſum, vel Emplaſtris ad id facientibus commiſtum

Ventri illitum aqvas trahit, hydropicis utile.

Calvariæ cinis ulcera deſiccat, ſedis vitia, rhagades & Teſticulorum tumores curat.

Dentium cinis cum Melle vel Butyro illita Mandibulis Infantium, facilem reddit dentitionem.

Pellis bené macerata & comparata cum materia adſtringente galla, alumine &ç. geſtata, plurimum facit ad præcautionem Podagræ. Chirotecæ ex hac paratæ, Manuum leniunt pruritum.

Canum variæ ſunt differentiæ, moresq; diverſi.

Mille Canum patriæ, ductiq; ab origine mores.
Cuiq; ſua. *Gratius.*

Canis domeſticus.

Κύων οἰκουρός,	Οἰκόθουρος
Canis villaticus	Adclamator
Ein Haushund/ Dorffriede/ Wacker.	Forbergs-Hund Wachthund

Adverſus Hominum inſidias eligitur, & villam, qvæq; villæ juncta ſunt, cuſtodit.

Canis pecuarius.

Κύων ποιμενικός
Canis paſtoralis
Ein Schaffriede/ Riede/ Vieh-Hund.

Qvi incurſus Luporum & Abigeorum çavet. Domi obſervat ſtabulum, foris pecora paſcentia.

Canis Anglicus.

μολοττός.
Canis Britannicus,
Moloſſus
Ein Englischer Hund.

Non ſpecie tantum & decore, qvantum viribus pollet & taciturna ſolertia.

Robuſtus eſt, magnanimus & fortis.

Canis aqvaticus.

λάσιος λαχνώδης
Canis villoſus, aqvaticus.
Ein Waſſerhund
Schieshund/
Zottechterhund.

Qvi Aves bombardâ percuſſas, ex aqvis reportat.

Canis venaticus.

κύων θηρευτικός
Canis velox, gallicus.
Curſor.
Ein Wind/Windſpiel
Jaghund/Flieger.

Qvi latebrâ ejectas & fugatas feras perſeqvitur, & vel mordicús comprehenſas retinet'.

Canis veſtigator

Κύων ἰχνευτικός
Canis ſagax, odorus, odoriſeqvus.
Ein Spier-Hund.

Mediocris eſt magnitudinis, cujus in venatu ſolertia & ſagacitas plurima, Naris enim ſagacitate & odore ſcrutatur & explorat, & vel prodit inditio, vel de latebris perveſtigatas exturbat feras.

Vertagus

Ein Steuber.

Pauló minor cane ſagaci, qvi explorat feras.

Canicula cavernarum.

Ein Lochhündlin/Küchhündlin/Schliefferlin/Dachshund.

Subit Vulpium ac Melium cavernas,& morſibus ad exitum cogit.

Canicula ſangvinea.

Ein Bluthund / der dem Blutte nachſpüret/ Leithunde/die man an ſtarcken Koppeln allezeit leiten mus.

Qvi feram ſauciatam ac vulneratam ſcrutando prodit.

Canicula avicularis.

Ein Federſpiel / Ablaghund verlegen-Hund.

Canis

Canis Melitæus.

Κύων μελιταῖος.
Ein Lusthündlin
Spielhündlin/
Jungfrawhündlin.

Catellus eſt, qvi animi cauſſa nutritur, & ad luſum Muliercularum duntaxat.

Ab inſula Melita, ubi in delitiis fuiſſe Canes Melitæos, Athenæus ſcribit.

Catulus.

Catellus, Catella
κυνάριον σκύμνος
κυνίδιον
Ein Hündlin/ Junghündlin
Gwelff.

Catulus lactens ventri appoſitus malum Colicorum ad ſe trahit, doloresq; Colicos levat. Ventriculo frigido & langventi calorem & robur fotu afflat. Ingraveſcente dolore Podagrico ad pedem affectum poſitus, non tantúm calore ſuo difflat materiam & digerit, ſed mali vim ad ſe pertrahit, ita ut interdúm qvoq; mori ſit animadverſum.

Axungia Catuli articulis reſolutis auxiliatur, ſi ea Spina Dorſi & artus illinantur.

Canis rabidus.

Κύων λυσσώδης
ein töricht er/raſender Hund/
wüttender tauber Hund.

Canis magis æſtate Caniculæ ardoribus, & hyeme frigoribus vehementiſſimis in rabiem agitur, qvám reliqvis temporibus ab atrabilariis excrementis: peruſto nimirum æſtate eorum ſangvine, hyeme veró frigoribus concreto.

Inſidet virus in ſaliva calidum & ſiccum, malignum venenatum & contagioſum.

Indicia ſunt: Corpus gracile ſiccum: Oculi rubent: Cauda demiſſa: ſpuma ex ore fluit: Lingva foris porrigitur tanqvam bile colorata: Obviũ qvemq; inſilit, citraq; rationem occurrit: gradu incedit lento: Aures demiſſæ: Vox abſciſſa; Caput ſtupidum &c.

Morſi á cane rabido

λυσσόδηκτοι, ὑδροφόβοι.

Vulnus apparet manifeſtum.

Taciturni ſunt & cogitabundi.

Somnus inqvietus cum pavorib. nocturnis.

Aſpectus ferinus cum ſub-murmuratione.

Solitudines deligunt, Lucem & candida oderunt.

Facies & extremæ partes rubent.

Aqvam expaveſcunt: Nervi convelluntur.

Siti deficiunt, & tandem miſerabiliter moriuntur.

Antidota.

Cancrorum fluviatilium cinis cum Gentiana & Thure.

Raſura Taxi Arboris.

Gentiana, Ariſtolochia.

Lumbrici terreni præparati.

Fraxini ſummitates, Caſtoreum.

Jus Hirundinum coctarum potum.

Theriaca Andromachi.

Mithridatium.

Diateſſaron.

Antidotus Mattioli.

Aqva noſtra Theriacalis.

Vulneri: Oxalis trita & impoſita.

Verbena

Sigillata Strigenſis.

Bolus Armenus.

Theriaca.

Pili Canis rabidi impoſiti.

Capreolus.

Δορκὰς *Ariſt.* á δέρκω, id eſt, acuté video.

δόρξ, δορκαλίς.

Caprea *Plin. & Recent.* qvód qvandam Capræ ſimilitudinem habeat; vel á carpendis virgultis.

Ein Reech Sil.

Reehböcklin.

Reehgeiß.

Corpore, Cervum refert, niſi qvód minor ſit. Cornua exigua, ramoſa, Cervinis feré ſimilia, nec ſingulis annis, ut Cervis, decidua. Timidus eſt & curſus velociſſimi, noctu æqvé cernere ac interdiu creditur.

Paſſim in ſylvis vaſtis & montibus verſatur. Hyeme Rubi foliis virentib. fruitur.

Capitur ut Cervus.

Caro Capreoli ex velocitate motus& curſu aſſiduo,á ſuperfluis humiditatibus exoneratur, teneriorq; & concoctu facilior redditur ſeu efficitur, ejusq; ſaporis & odoris gravitas tollitur. Corpori bonum alimentum exhibet, & minús excrementium; qvamvis ſangvinem ad atram bilem aliqvando tendentem creet.

Conveniens

Conveniens Cibus Pituitosis, Colicis, Dysentericis, Comitialibus, ob siccandi vim. Obstruit tamen alvum.

Præparatur ut Leporina & Cervina. Coxæ Rechkeulen assantur, superfuso liqvamine ex vino saccharo, Amygdalis, Passulis & aromate cõdito, pro delitiis habentur.

Jecur tostum comestum, Oculorum acié reficere creditur.

Fel Auribus instillatur, cum ol. Ros. earum strepitus & sibilum demit. Cum Melle Oculis illitum nævos & ungves discutit, visumq́; reficit.

Stercus ex vino albo potum, contra Jcteritiam præsentaneum remedium.

Pellis depilata præparatur ad indumenta & tibialia. Præfertur Hircinæ.

Ex cornibus candelabra fiũt.

Catus domesticus.

ὁ γαλεότης

Αἴλουρος, παρὰ τὸ αἰόλλειν τὴν οὐρὰν á blanda Caudæ vibratione.

Catus qvasi cautus, á solertia & astutia in venandis Murib⁹.

Felis, Feles, Cattus murileg⁹.

Ein Katze/Katter.

Animal est nocturnum, familiare ac domesticum, specie Leoni non absimile, præsertim facie, dentibus & ungvibus. Auriculæ acutiores. In tenebris illi fulgent radiantq́; oculi. Lingva imbricatæ asperitatis, & limæ similis, attenuansq́; cutem hominis. Feminæ libidinosæ sunt & salaces: itaq; Mares ad coitum ipsæ freqventer alliciunt, invitant, cogunt, puniunt etiam, nisi pareant.

Tot numero pariunt, qvot Canes.

Muribus est infestus & Avibus. Lepusculis qvoq; insidias molitur, Pisces miré appetit, qvibus tandem & vescitur.

Ad decem annos vitam suam extendit.

Differt colore. Alius enim rubet, alius candicat, griseus alius, alius niger prorsus, alius deniq́; coloris varii.

Caro Cati laxa & mollis hæmorrhoides sanat, salita, tusa & imposita, extrahit sagittas, tela, aculeos, spicula.

Qvi de Cerebro masculi Cati ederit, dementatur feré. Meatus enim Cerebri obstruit, ut spiritus Animales impediat, ne ad posteriorem ventriculum transeant; unde exclusa memoria sine mente efficitur Hinc proverbium enatum in Amentes.

Er hat Kazen gehürn gessen.

Curantur Lemnia terra ex aq. Majora. Diamosch. dulc. cum Vino, Pulv. bezoartico noſtro precioſo,& aliis qvibus ſpiritus reficiuntur.

Axungia Cati caſtrati, mirificé Articulorum affectibus prodeſſe, experientia comprobatur.

Spinam aliudve qvid faucibus adhærens, Felis fimo extrinſecus perfricato, aut reddi aut relabi tradunt.

Stercus Cati æqvali pondere Sinapis ex aceto illitum, Alopecias curat, & Podagricos juvat.

Sangvinis guttulæ tres ex venula ſub cauda aperta Cati maris, cum Malvatico potæ, Caducum penitus curant, ut per vitam non redeat, Nobilis qvidam obſervavit.

Catus ſylveſtris.

γαλῆ ἀγρία Ariſt. Gaz.
Felis ſylveſtris.
Ein Wilde Katze
BaumReuter.

Major eſt domeſtico, pilo ex ariſco fulveſcente ſed variato, nigritie undulatim intermixta.

Vivit in montibus & ſylvis ex captu Murium, Avicularum & Lepuſculornm &ç. Arbores ſcandit prædæ gratia.

Aliqvando retibus Leporibus tenſis capiuntur: freqventer bombardarum globis impetuntur.

Caro mollis & humida, qvâ Qvidam in cibo utuntur, capite & caudâ abſciſſis.

Axungia calefacit, emollit, diſcutit. Ad Contracturas & Articulorum affectus reponitur: haud contemnendi uſus.

Pellis mollis & pingviuſcula, paratur á Pellionibus ad calefaciendum Ventriculum frigidum, appetitumq; excitandum, inſtar ſcuti ſtomachici, verúm Oculos debiliores offendit. Arthetici Articulis imponunt.

Cercopithecus.

Κερκοπίθηκος
Κῆβος Ariſtol.
Simia Maris
Eine Meerkatze.

Ludicrum & actionum Hominis æmulum animal, Simiæ diſſimile voce, pilo Aſinino, nigro

nigro Capite, Cauda prolixa.

Cercopithecos generat Africa.

A Nobilibus aliqvando aluntur.

Cervus.

ὁ ἔλαφος παρὰ τὸ τοὺς ὄφεις ἕλειν qvód ſerpentes capiat.

Cervus ἀπὸ τῶν κεράτων á cornibus gerendis.

Ein Hirſche/Hirß.

Cerva ἡ ἔλαφος Eine Hinn/ Hinne/Hindin.

Genus Animalium ſylveſtr. ſimplex, & omnium rerum miraculo ſtupens, curſus velociſſimi, & ingentibus armatum cornibus.

Magnitudo ei Aſini, Corpus fulvum, aliqvando candidum. Collum gerit procerum atq; erectum, ſummasq; cacuminat Aures. Crura habet gracilia. Dentium ordine ſuperiore caret, & ruminat. Nam ita diviſæ apparent, ut qvadruplices videantur : Cor pro ratione magnum, Felle vacat.

Femina minorCervo,Cornuum inops mutilaq; eſt, viſu acuto, ſciſſa ac veluti diviſa Aure eſt. Ubera qvaterna ut vacca habet.

In Sileſia noſtra Cervi hodié minús qvám olim abundant, qvia ſylvæ ob Incolarum freqventiam indies minuuntur.

Ad ſex annos rami augentur, Vanum eſt credere, Cervorum ætatis annos dignoſci poſſe ramorum numero,qvód ſingulis annis unum ſuperaddant. Qvippe cúm longævi admodum ſint, ſi qvotannis ramorum numerus augeretur; profecto iis, qvos ultra centum annos vixiſſe narrant Autores, Cornua qvercubus & pinis majora fuiſſent. Senectutem indicant Dentes, cúm aut pauci inveniuntur, aut nulli.

Omnibus annis ſtatuto Veris tempore, menſe ſcil. Aprili Cornua amittunt. Qvo facto occultant ſeſe interdiu velut inermes, idq; aſperis opacisq; faciũt locis, ut Muſcarum tædiis vacent. Et qvandiu carent iis, noctu procedunt ad pabula, donec recipiant Cornua, qvæ primúm qvaſi Cute veſtita,& molli lanugine hirtiuſcula emittunt : ſed cúm creverint, Soli exponunt, ut excoqvantur & ſicceſcant.

Coitus ab Arcturo, mense Augusto & Septembri circa diem Egidii, hinc venatores dicere solent :

Auff Egidi trit der Hirsch in die Brunst.

Implentur paucis diebus, & ab eodem multæ, Uterum ferunt octo menses magna ex parte unum, aliqvando geminos pariunt.

Libidinis tempore efferantur, & certant pro feminis, seq; mutuis interdum vulneribus vel Mortis periculo conficiunt.

Caro cervina, τὸ ἐλάφειον, Hirschwildpret/Calida est dura & sicca, Bubulæ similis. Tardè enim concoqvitur, parũ alit, ac bilem atram auget, & vitiosum sangvinem gignit.

Hyeme tutius sumitur qvám æstate, meliusq; ab innato calore superatur. Nisi enim probé concoqvatur, crassum humorem generat, Jecurq; & Splenem obsepit obstruitq;. Qvin etiam Corpus tremulum atq; infirmum evadere, ex freqventi & immoderato eius usu traditur.

Libidinis tempore vitiatur & fœtet, Extremitas Caudæ venenata creditur.

Sangvis, Alvi fluxiones cohibet, ex vino sumtus venenatis sagittis resistit.

Pulmo Phthisicis utilis, cum gula subarefactus in fumo, deinde tusus, ex Melle tussim sanat.

Sebum siccantis est naturæ, calefacit, lenit. Intertrigines lenit, infarcit, sanat Labiorum fissuras.

Medulla, ἐλάφειος μυελὸς, omnium laudatissima, calefacit, mollit, rarefacit, ulcera explet, venenata fugat peruncta ut Serpentes: indurata & scirrhosa Corpora emollit, sive Musculis, sive tendinibus, sive ligamentis, sive etiam visceribus id accidat. Curat ambusta. Conducit omnibus inflammationibus, præsertim Vulvæ.

Pudendum Cervi. Αἰδοῖον ἐλάφου Diosc.

Genitale

Genitale Cervi

Sangvine probé expresso, abluitur vino aut aqva destillata; deinde in furno probé exiccatur & reponitur.

Cum vino generoso incitat Venerem, remorantibus urinis auxilio est, & dysentericis salutaris.

Adversus pestem & Morbum Comitialem á Nonnullis prædicatur.

Testiculi Cervini sicci ex vino poti, concubitum cum voluptate excitant.

Cornu Cervi.

ἐλάφου κέρας *Diosc.*
Cornu Cervinum
Hirsch-Horn.

Cornua gemina majora Ein Gehürn/Hirschgeweih.

Cornua tenera & simplicia Morchkolben. In cibum Nobilium & Principum veniunt. Aqva ex his destillatur, contra venena & morbum Comitialem magni usus.

Rami majores Stangen.

Rami minores Ende/ Zincken.

Adminicula, Ἀμυντῆρες vocantur rami, qvi imis Cornibus prominent ante frontem, qvibus in pugna utuntur juniores: senes autem carent.

Integra ligneo Capiti inserta, Divitum & Nobilium parietibus affiguntur, cúm ornamenti gratiâ, túm ut usum præbeant suspendendi á ramis, qvæ qvis voluerit.

Ad usum Medicum commendantur collecta intra festivitates Mariæ, id est intra XV. August. & VIII. Septembris; qvód his temporibus Cervus se perfectissimé habeat, & constet ex omnibus partibus absoluté.

Frigidæ & siccæ sunt naturæ. Prosunt Dysenteriæ, excreantibus sangvinem, Cœliacis, Regio morbo, Vesicæ doloribus, feminis fluxione Vulvæ laborantibus, cum liqvore appropriato.

ξύσμα, Ramentum, geschabet Hirschhorn.

Rasura in aqva decocta & pota, mirabiliter Lumbricos

ventris enecat & expellit. Crede mihi, primas iſtas Cuſpides contra venena plus prodeſſe, qvám vulgare Vnicornu, præſertim ſi aſteriſci notam habuerint.

Cornu Cervi uſtum,
Gebrandt Hirſchhorn
Uritur fictili novo crudo, luto circumlito, ad candorem, in fornace figuli, & præparatur lævigando in porphyrio ad uſum. Maximé confert in febribus malignis, ubi fluxus adeſt, & vermes etiam Inteſtina lancinant. Ex vino curat Icterum. Oculorum ulceribus & defluxionibus ſalutare remedium. Dentes vacillantes confirmat. Mirabilem vim tribuunt Nonnulli renaſcentibꝰ Corniculis Cervorum, ubi primúm extuberant, & qvaſi plumata lanugine integra concoqvuntur, dum mollitie diffluant ad acopa.

Os é corde Cervi.

Cordis oſſiculum,
Cartilago Cordis Cervini
HirſchCreutzlin/
Creutz außm Hirſchhertz.

Corpus eſt cartilagineum, qvod in ſiniſtra baſi Cordi, ab orificio Arteriæ magnæ & Venæ arterialis, duorum ſemicirculorum pené figura, ſeſe mutuo externo ambitu contingentium, conſiſtit.

In ſenioribus Cervis, nec omnibus, nec ſaltem intra Mariæ feſtivitates, ut vulgi opinio eſt, reperitur.

Paſſim bubulum in Officinis pro Cervino uſurpatur: qvám recté, doctis & in arte exercitatis dijudicandum relinqvo.

Omnibus Cordis affectibus confert genuinum. Occulta proprietate cuſtodit partum, & prægnantibus miré confert. Partum facilem reddit, Cordis Palpitationem, tremorem, Lipothymiam avertit. Omnibus venenis maximoperé adverſatur. Antidotis, Theriacalibus & cordialibus Confectionibus miſcetur.

Calcaneus Cervi.

Αςράγαλος Ελάφυ.
Ελάφιον, κώνιον, *Heſiod.*
Talus Cervi,
Hirſchſprung.

Dyſentericis pulver. ex aqva appropriata utilis.

Bezaar Elaphinum.

Bezaar Cervinus. Bezoar lapis *Non. falſó.*

Lachryma

Lachryma Cervi *Iul. Cæſ. Scal.*

Moſchus eſt infra Oculos Cervi juxta angulos lachrymales genitus, colore Citri, odore vini, Caſtaneæ magnitudine. Ante centeſimum annum in Cervo nulla eſt, poſt eam ætatem accreſcit ad Oculi canthum, ipſis oſſibus, atq; in os protuberans concreſcit, ea duritia, qvæ Cornu ſuperet, Qva parte prominet, rotunda eſt, inſigni nitore coloris fulvi, non ſine veſtigiis atriorum venularum. Tanta lævitate ut tactum fere effugiat: ita enim ſeſe ſubtrahit, ut propemodum ſeipſam movere videatur. Hæc Jul. Cæſ. Scal.

Vim habet ſiccandi & adſtringendi: Adverſus venena remedium præſentiſſimum. Peſte correptis datur cum vini momento: unde tantus cietur ſudor, ut pene totum ſolvi Corpus credas. Fabæ unius magnitudine ex vino robro ſumtum, mirum in modum commodat, & appropriatum eſt dyſentericis remedium.

νεβρίς, δορὰ ἐλάφου.

Pellis Cervina Hirſch-haut / aptatur demtis pilis ad Thoracis femoralia & chirotecas.

Feminæ ea ventrem cingunt, Colicæ mederi & partum accelerare affirmantes.

Hinnulus ab hinniendo.
νεβρὰς, ἐλλὸς
Κεμὰς
Ein Jung Hirß / Hind
Hindkalb.

Cervus juvencus ſeu filius, Animal imbelle & debile, acutiſſimi viſus, & velociſſimi curſus.

Coagulum contra Serpentium ictus valet, æqvales cum Leporino vires ſortitur.

Carnes habet teneras & digeſtibiles, propter motus freqventiam.

Inunctus ejus ſebo vel ſangvine, á ſerpente illo die non tangitur.

Cervus Subulo.
Subulo *Plin.*
Brocardus.
Cervus bimus.
Ein Spiß-Hirſch.

Subulones ſunt Cervi, qvibus Cornua ſunt ſimplicia minimeq; ramoſa, ad ſubularum ſimilitudinem.

Anniculis nondum Cornua naſcuntur, niſi qvód initii gratiâ, fit initium qvoddam protuberans, qvod breve hirtumqve eſt. Bimis cornua primúm oriuntur ſimplicia & recta, ad ſubulæ formam. Trimis triſida; atq; deinceps ad hunc modum procedit numerus usq́; ad annum ſextum.

Carnes meliores ſunt Cervinis antiqvis, faciliusq́; perficiuntur.

Citellus.

Mus Noricus. *Agric.*
Ein Zieſel
Zeiſel.

Animalculum Criceto minus, inſtar Muſtelæ domeſticæ, longum & tenue, Cauda admodum brevi, colore cinereo ſeu dilutiore. Caret auribus, ſed meatus habet. Dentes murium dentibus ſimiles.

In agris Bojemiæ freqventes, terram excavant, & pro hyberno alimento fruges comportant.

In cibum repiuntur recentes, tum in fumo ſiccati.

Ex hujus pellibus olim fiebant pallia feminarum Sileſiæ, vulgó Weiber Kirſchen.

Cuniculus.

Κὔνικλος, γεώξυχος
λαγιδῆς, δασύπους *Ariſt.*
Lepus minor
Ein Künigle/Künele
Kaninichin.

Animalculum Leporini generis, ſed minus, coloris albi, nigri in cinereo fuſci, leporini aut varii, nonnunqvam candidi, nigris aut rutilis maculis ſtellati: cætera Lepori non abſimilis.

In Angliæ, Hiſpaniæ, ac Balearum inſularum ſylvis, lucis ac nemoribus, ingens Cuniculorum copia. Apud nos non niſi domeſtici ſunt, & in domibus aluntur.

Magna ex parte ſub terra, qvam perfodiunt, in cuniculis vitam traducunt. Progrediuntur mané & veſperi, & veſcuntur herbis, gramine, trifolio aliisq́; plantis; reliqvo tempore feré latent.

Miré

Miré brevi multiplicantur ob crebros partus. Omni enim menſe pariunt & ſuperfœtant, feré circiter qvinos aut ſenos, aliqvando ſingulos. Statim á partu reqvirunt Mares, & niſi admittantur, indignantur aliqvando. Lac præbent Catulis per dies 21. feré.

Caro horum dulcis candida, ori grata, melior & facilior Leporina, Stomacho utilis.

Cerebrum venenis reſiſtere creditur.

Cuniculus totus exuſtus cum Coſto & Folio medetur faucium inflammationibus der Breune.

Axungia articulis & nervis induratis utilis.

Dama vulgaris.

Δορκὰς πλατυκέρως Dioſc.

Caprea Platyceros â cornuum latitudine.

Dama recentiorum.
Ein Dämlin/Dämling gemein Damhir/ꝛ Dänhirꝛ.

Capræ eſt magnitudine, colore Dorcadis, Capreolo major. Accedit enim ad corpulentiam Cervi. Cornua habet lata parte ſuperiore, & ramóſa, & cervices jubatas.

His abundat Boruſſia: In Sileſia aluntur in theriotrophiis Magnatum.

Caro in qvalitatibus Capreolo ſimilis, modici recrementi. Sangvinem generat atrabilarium; hæmorrhoides movet.

Elephas.

ἐλέφας Dioſc.
Elephantus
Elephant/Helffant.

Ferarum Qvadrupedum vaſtiſſimum, mitiſſimum & placidiſſimum, ſi circuretur, evadit.

Caput ei magnum, Collum breve, Aures veró undiq; duorum palmorum amplitudine. Naſum, qvæ peculiariter προβοσκὶς promuſcis appellatur, longiſſimum habet, concavum, grandis tubæ inſtar, gracilem, flexilem, mollem, qvi infra anteriores dentes ad terram fermé promittitur, qvo pro manibus utitur.

Eo

Eo namq; Cibos tám ſiccos qvám humidos colligit, capit & in os perinde ac manu admovet. Dentes illi utrinq; qvatuor intus, qvibus conficit cibum, atq; in farinæ ſpeciem molit. Os gerit Pectori proximum, ut qvod cum ſuillo ineat ſimilitudinem; é cujus ſuperna parte Dentes duo prominent præcipuæ magnitudinis, qvi proni cuſpide deorſum vergunt. Decidunt & renaſcuntur qvibusdam temporum intervallis. Pedibus nititur rotundis, diſci inſtar, latitudine duum triúmve palmorum, qvos calloſa materia obducit. Ungulis qvoqve circum rotundis, mediocrium Concharum magnitudine. Crura ei magna ac fortia (priora poſterioribus longiora) uno tantúm oſſe indiviſa conſtant, ſed genua flectunt, utpoté & cætera Qvadrupeda. Cauda bubuli trium palmorum circiter longitudine, rariſſimis pilis referta. Corio integitur Bubalino ſimili, cancellato rariſſimis horrente pilis, coloris cinerei.

Viſcera Suillis proxima, ſed majora. Genitale parvum ſimile Eqvino. Teſtes intus conditi. Mammas femina habet binas cum papillis duabus, non in pectore, pauló citra ſub armis,

Adoleſcit ad ſexdecim palmorum altitudinem. Uniparum eſt.

Coituri petunt ſolitudines, ineunte Vere circa annum 20. Uterum fert ſex menſes & annum; per triennium ſ&c. *Ariſt.* Parit poſterioribus Cruribus ſubſidens innitensq; manifeſto cum dolore.

Elephantos fert Aphrica, Mauritania, & Æthiopia: ſed maximos gignit India & Zelia.

Victitant arborum tám frondibus qvám fructibus. Gaudent amnibus, circaq; fluvios vagantur, qvos lubenter intrant Bubalorum more, Hyemis ac frigoris impatientes.

Trecentos annos vivere, autor eſt Baſilius.

Alii Mares vitam extendere ad annos 200. Alii 120. ajunt.

Ingenio & intellectu Hominibus proximi ſunt: ſiqvidem patrios ſermones intelligunt, ſummam præſtant obedientiam, prudentiam ſervant, & religionem præ ſe ferunt.

runt. Solem namq; & Lunam venerantur.

Elephantum vivum Silesia vidit.

Ebur.

ὀδὼν ἢ μᾶλλον κέρας ἐλέφαντος.
Dens Elephantis,
Cornua Elephantis, **Aelian.**
Elephanten Zahn/
Helffenbein.

Ebur, dentium Elephanticorum materies, non ossium, qvorum nullus in medicina existit usus, officinis notum, Siccandi & adstringendi vim obtinet. Confert diuturnis obstructionibus. Cordi & Hepati robur addere creditur tota substantia. Albas Mensium fluxiones ex seminis Lactucæ cremore cum aqva, in qva chalybs extinctus, extracto, sistit. Regio Morbo laborantibus ex vino aqva Cichorii aut Lupulorum datur: cum hydromelite, Epilepsiæ.

Singulariter ad vermes in febricitantibus valet.

Mulieres hujus potu ad concipiendum fœtum aptissimæ redduntur.

Cum Metridato sumtum, non parum Memoriæ inservit.

Illitum cum Melle abstergit, Paronychia sanat.

Ebur ustum,
Σπόδιον,
Spodium **Offic.**
Gebrandt Elffenbein.

Plus siccat rasura Eboris. Cum aqua plantaginis curat Sangvinis fluxum & Diarrhæa: nec non Hepatico fluxui & Dysenteriæ utile.

Eqvus.

Ἵππος.
Eqvus ab æqvalitate seu paritate,
Ein Pferd/
Roß.

Eqvus admissarius,
καβάλλης, ὀχευτὴς ὀχεῦος.
Ein Gaul/
Spring oder Schelhengst.

Emissarius, qvi sobolis gratia admittitur ad Eqvam.

Eqva

ἡ ἵππος, ἵππας
ἵππος θήλεια

Ein Studte/ Merch/
Mutterpferd/
Fole.

Canterius qvaſi carentarius, qvód ſemine careat.

Eqvus exectis teſtibus.
Ein Walach
Münch
Hengſt.

Inter Qvadrupedes animal nobiliſſimum, vitæ humanæ multis modis utiliſſimum, ingenii ſimul & Corporis viribus præſtans. Cervix juba ornatur, & pili in juba largi. Dentes ei continui numero 40. in ſenectute candidiores fiunt.

Septimo anno omnes æqvaliter explentur, & ex eo cavatos gerit, nec poſtea qvot annorum ſit, ex Dentium mutatione comprehendi poteſt. Ungulas habet in pedibus ſolidas. Proprium ejus hinnire.

Pabulum ei convenit duriuſculum, & qvod non inflet, ut Avena: aliqvando & Hordeum. Alitur etiam ſtramento, fœno, herba. &ç. Gaudet pratis riguis & paludibus. Bibit enim aqvas libentius turbidas & craſſas; qvæ ſi clara eſt, interturbat cum ungulis ſuis.

Salaciſſim. omnium tum fœminarum, tum Marium Eqvus eſt, excepto Homine. Coire incipit bimus, tám mas qvám femina; ſed hoc in paucis fit. Plurimum autem trimatu coeunt, & proficiunt ſubinde in generando, ut proles præſtantior ad annos uſqve 20. procreetur.

Coitus fit verno Æqvinoctio. Ab hoc fit admiſſio usq; ad ſolſtitium. Non certo dierum numero impletur; ſed aliqvando uno, duobus aut tribus, aliqvando pluribus. Menſe duodecimo, die 10. naſci ajunt. Pariunt magna ex parte ſingulos, raró gemellos. Gravida ſtans parit.

Vivit mas magna ex parte annis circiter 35. femina plus qvám 40.

Lac Eqvarum Epilepticis, Phthisicis, tussientibus á veteribus commendatur: hodie ejus usus contemnitur.

Pingvedo Partis mediæ inter Aures Kampffschmaltz Luxatis articulis commodissimé illinitur.

Testes Eqvi castrati frustillatim concisi, & in fumo siccati, pulv. & in vino poti, qvantum tribus digitis datur, idq; si opus fuerit, bis aut ter repetatur; ad Secũdinas pellendas præsentissimum remedium; & plurimis jam deploratis profuit. *Gesn.*

Saliva triduo pota tussim sanat; ad fervorem faucium commendatur á Rusticis.

Ovum unum atq; alterum Eqvi avena pasti, aceto aut vino dissolutum, & per sindonem colatum, addito succo Veronicæ, in Colica & Pleurisi auxiliare á Mulomedicis prædicatur remedium. Crematum cum aceto sangvinis eruptiones cohibet; etiam recens olfactum. Cum ol. Rosato instillatur ad Aurium dolores.

Dentes usti Dentifriciis miscentur ad dealbandos dentes.

Ungula suffitu mortuos Partus ejicit.

Capilli usti sangvinem cohibent:

Ex setis Caudæ finguntur laqvei, qvibus, appensis baccis Sorbi aucupariæ Autumno, in montibus & sylvis, Turdelarum, Merulorum, Turdorum & Rubecularum infinitus numerus capitur, cúm aliunde in hæc montana advolarunt.

Lichenes Eqvorum.
Λειχῆνες ἵππων *Diosc.*

Sunt in Eqvorum genubus & super ungulas indurati calli, in earum flexu nati, qvi ad qvemlibet morsum Animalium commendantur.

Hippolithos.

Lapis in eqvo natus,
Rosstein
RosBezoar.

Ante annos paucos civis & vir consularis ChilianusOthmannus Vratislaviæ aluit Eqvum, qvi per secessum plures lapides læves, ac si politi essét,

Bezoarticis Indicis non dissimiles reddidit: tandem Eqvo mortuo, singularis reliqvis major & pulchrior Intestino hæsit, cujus magnitudo Limonii mali non exacté rotundus, sed adeo lævis ac si arte expolitus esset, lapidem Bezoar dictum feré repræsentans. Hanc Magnificus ac nobilissimus Dom. Abrahamus á Jenckwitz, Capitaneus Vratislaviensis mihi cum Bezoar Persico pulcerrimo & maximi valoris, aliisqve gemmis Cratonianis ostendit.

Eqvus refractarius Hartmeulig Roß.

sternax das gerne abwirfft.
calcitro, calcitrosus schlahend Roß.
cespitator das anstosset.
succussarius das hart drabet.
gradarius, Asturco Zeltner.
spadiceus Braun Roß / Breunling
glaucus ein Schimmel
ruffus ein Fuchs.
niger ein Rappe.

Scutulator Ein Apffelgrauer Hengst propter orbes qvos habet candidos.

Eqvuleus.

πῶλος, ἱππάριον
Eqvuleus, Pullus eqvinus
Ein Füllen/ Muttfüllein
Hengstlin/ Rößlin.

Medulla Crurum Eqvulei tendines induratos emollit, Contracturæ medetur illita.

Hippomanes.

Τὸ ἱππομανές
Pferdgifft.

De Hippomane Amoris rabie insaniaq; variæ sunt Autorum sententiæ.

Aristoteles hist. Anim. lib. 8. c. 24. Qvod Hippomanes vocant, hæret qvidem fronti nascentis pulli, ut narratur, sed Eqvæ perlâbentes abstergentesq; id abrodunt *Hinc Virgil.* 4. *Aeneidos.*

Qværitur & nascentis Eqvi
de fronte revulsus,
Et matri præreptus amor.

Idem Arist. 6. Anim. c. 18. Eqvæ tempore coitus colligunt sese, & societate magis qvám anteá gaudent, jactant caudam crebrius, vocem immutant, non qvod pullis nascentibus adhæret. Accipi eum humorem difficile esse ajunt,

ajunt, qvód paulatim admodum labitur. *Virgilius 3 Georg.*

Hinc demum Hippamanes vero qvod nomine dicunt
Paſtores, lentum deſtillat ab ingvine virus.

Plinius lib. 8. cap. 42. Proditur Eqvis amoris innaſci veneficium, Hippomanes appellatum, in fronte Caricæ magnitudine, latiuſculum, orbiculatum, colore nigro ſeu fulvo: qvod ſtatim edito partu devorat fœta, aut partum ad ubera non admittit, ſi qvis præreptum habeat.

Petrus Gyllius ex Aeliano, Porphir. &c. lib. 4. c. 21. Carunculam uná cum pullo enatam, alii in fronte inſitam eſſe, alii ad lumbos, alii ad genitalia adhæreſcere ajunt; eam ſané nuncupatam Hippomanes, primúm ut Eqva peperit, continuó devorat, & Dei benignitate miſericordi in eqvinam ſtirpem occultat, ne ſi, ut ferunt, idipſum usq; ad extremum vitæ diem pullus ſemper inſitum in ſe perſeveraret habere, ad effrenationem impotentis Veneris, tám mas qvám femina rueret, & libidinis rabie eqvinum genus funditus periret. Qvod qvidem ipſum penitus cognitum Paſtores habent, ac ſi qvando ad amatorias inſidias egeant, ut ipſum ad cupidinem Veneris inflamment, diligenter obſervant, qvando Eqva ventrem ferens pariat, atq; ſtatim á partu pulli, á pullo abſcindunt, & in Eqvæ ungulam injiciunt Nam in hanc abditum & conditum optimé ſervatur.

Dicam, qvid ego obſervaverim: Pullus eqvinus dum naſcitur, ore geſtat nonnihil prominentem molem carneam, oblongam, molliuſculam, fungoſam, coloris fuſci, aliqvando ex livore rubentis, palmæ latitudine, longam fere dodrantem, Lieni formâ ſimilem, unde ab Hipponomis vulgó der Miltz appellatur. Hanc niſi Curator in continenti detraxerit, pullus non Eqva deglutire ſolet, ex ea Lienem naſci aſſerentes. Ea propter Nonnulli ſumma diligentia partus tempus obſervantes, eam citiſſimé præripere anteqvám devoret, ſolent, ea perſvaſione ducti, ablato Liene (ut vocant) Eqvos tandem fore curſus velociſſimi.

lociſſimi, nec facilé poſſe defatigari, ſollen Leuffer werden.

Sin veró arbori frugiferæ ſuſpendatur, gradarios fieri credunt. Alii hoc modó præparatum Caduco correptis propinant, non fruſtrato uſu.

℞. Lienis eqvini, (den Miltz welchen die Füllen auff der Zungen bringen/ ſic loqvuntur) vino dilig. abluti & exicc. vnc. .I

Corall. rub. præpar.
Sem. Pæoniæ
Viſci qvercini,

Ariſtoloch. longæ ver. ana vnci ſ.

Miſc. f. omnium pulvis.

Doſis á.drach.ſ.ad drach.2. ex aqva appropriata.

Num ſit Hippomanes Veterum, vim habens alliciendi ad libidinem,atq; amatoriam flammam excitandi, Doctis judicium committo.

Fiber.

Ab extrema ora Varroni: qvoniam dextra & ſiniſtra fluminis maximé videri ſolet.

Κάςωρ, á caſtrando, qvia ob caſtrationem maximé qværitur: vel παρὰ τὸ γαςὴρ, qvód totus propemodum nihil ſit qvám Venter.

Κύων ποτάμιος,
Canis fluviatilis
Ponticus, *Plin.*
Ein Bieber.

Animal eſt ἀμφίβιον terra & aqva ambigens, ſpecie Lutræ, pedibus prioribus Cervinis, poſterioribus anſerinis, qvibus,cúm natat,in aqvis remigat,pelle cinerea declinante ad nigredinem. Cauda Piſcium oblonga, lata & cartilaginea,ſqvamis tamen non obducta, admodum pingvis, lata feré palmum, longa dodrantem, qvâ fluitans vice gubernaculi utitur,Pellis ejus cinerea eſt ad nigredinem tendens,pilis nitidis mollioribus. Horrendi eſt morſus adeó, ut & arbores juxta flumina dentibus ceu ferro cædat,ut hominis parte comprehenſa non reſolvat morſus, qvám oſſa fracta concrepuerint.

Caſas ſibi in fluminum ripas, veluti ad Viadrum, Barthara, conſtruit cum aliqvibus gradibus, ut aqva fluminis creſcente aſcendat, & deſcendente deſcendat.

Victum

Victûm capeſſit ex Cancris & Piſcibus. Fructus qvoq; folia & cortices Arborum, veluti Alni, Salicis &ç. avidé comedit.

Pellibus utuntur Pelliones ad tiaras, pileos, veſtes, qvibus Paralytici & Podagrici commodé veſtiuntur.

Caro ejus amara eſt, cibo inutilis, præter caudam & poſteriores pedes, qvi nobilium ſunt delitiæ. Elixantur, & aliqvo jure denſiuſculo additis aromatibus conditi, Menſis afferuntur. Svaves ſunt teneri & præpingves. Guſtatu Piſcium carnes ut Angvillæ maximé ſapiunt.

Dentes Crocei, ſi inde bibitur, Ictericis & Qvartanis febribus proſunt.

Axungia Articulis reſolutis, ſtupidis, convulſis.

Caſtoreum.

Κασόριον,
κάσορος ὄρχις,
Bibergeil.

Genitalia ſeu teſticuli ſunt Caſtoris bini, uno ortu membrana connexi, ſubſtantia intus flava, ſolida, Ceræ ſimili, odoris gravis, guſtus acris, naturalibus tunicis interſepta.

Vanum eſt credere, Fibras ſibi Teſtes ſeu partes genitales dentibus amputare, cúm venatu urgentur, ob hoc ſe peti gnari, Nunqvam enim compertum in his, qvi noſtra ætate capiuntur.

Demto Melleo liqvore & pingvedine in aère ſiccatur. Durat ad annos octo.

Dioſcorides laudat Ponticum; nos utimur Polonicis. Rejicitur pingve, putridum, rancidum.

Medicamentum celebre, & multi uſus.

Tenuium eſt partium, guſtu acre, mordax, odoris gravis, virus redolentis. Calefacit 3tio. & ſiccat 2do. receſſu. Penetrat, digerit, aperit, movet ſternutamentum, Partus ac Menſes ciet, Venenis adverſatur, Medetur abſceſſibus frigidis, ulceribus malignis, & Nervorum vitiis.

Sumtum

Sumtum & odoratum Comitialibus, nec non utero suffocatis auxilium peroportunum. Lethargicis, Paralyticis, Tremulis Spasmo, Opisthotono, Ischiadicis, Resolutis & Vertiginosis conducit. Inflationibus & torminib⁹ ventris, item Stomachicis opitulatur.

Humor melleus difficilé exiccatur, & inutilis intra Corpus, ut & pingvedo qvæ facilé rancescit. Extrinsecus commodé usurpatur, & oleis ac ungventis permiscetur.

Herinaceus.

Εχῖνος χερσαῖος, **Diosc.**
Ακανθίων.
Echinus terrestris, **Matthiolo.**
Ein Igel/
Eigel/
Hechel.

Animal est terrestre Cuniculi magnitudine, specie porcina, aculeis undiq; vallatum ut Hystrix, præterqvám in ima parte, ubi lanugo mollis, rara & innoxia.

Duûm est generum. Differentia cognoscitur ex rostro. Alter, cui caninum Caput, Echinus caninus, Hunds Igel: alter, cui proboscis, qvalis in Suum genere, Suarius, seu Suillus, Schwein Igel nuncupatur.

In sylvis & sepibus dumosis versatur.

Raró exit nisi noctu.

Vescitur Muribus, Juglandibus, Nucibus faginis, Malis, Pyris, qvæ aculeis suis infigit, & in domicilium suum reponit.

Hyeme in caveis arborum occultatur.

Undiqve spinis suis se claudit propter insidias: at in aqvam calidam immissus, ea delectatus sese aperit ac dilatat.

Frigidi est temperamenti, excrementis compluribus redundans, qvibus aculei nutriuntur: idcirco ejus carnes in Medicamētorū poti⁹ qvám in Ciborum usum expetuntur. Cúm enim terrestris sit, ægré concoqvitur, & minimum sané præbet alimenti:

Caro Stomacho prodest, Ventriculum lenit & provocat. Eadem manducata, vel desiccata, pota, Elephanticis, Cacheticis, Convulsioni obnoxiis, Nephirticis & Ana-

ſarca laborantibus auxiliatur: qvia valenter digerit & exiccat⁹.

Efficit qvinetiam, ne Pueri lectos permingant. Urinam enim tantoperé retinet in Cibo ſumta, ut ſi aſſidué qvis ederit, urinæ difficultatem incidere periclitetur; Avic. & Rhaz.

Fel pilos evulſos in palpebris incommodos enaſci non patitur.

Cinis extergit, digerit: ad ulcera ſordida carnemq; in ulceribus excreſcentem valet.

Cinis Corii & Capitis cum pice liqvida Alopeciis utiliſſimé illinitur.

Integer uſtus in pulvere potus, ſingulari proprietate in lectum mingentibus medetur.

Hircus.

Ἀνὴρ αἰγῶν.
Τράγος
Caper admiſſarius.
Ein Bock
Geisbock
Rammelbock.

Vir gregis, dux & maritus Caprarum, animal bellicoſum & laſcivum. Pilo eſt molliore atq; longo, Cervice & Collo brevi, gurgulione longiore, Cruribus craſſis, Auribus prægrandibus & flaccidis. Aruncus ſeu villus ejus Mento dependet.

Caper optimus eſt cui ſub Maxillis duæ verruculæ albæ collo dependent, ampliſſimi Corporis, Cruribus craſſis, plena & brevi Cervice, flaccidis & prægravantibus Auribus longisq;, exiguo Capite, qvám maximé ſimus, nitido, nigro, denſoq; atq; longiſſimo pilo, & potiſſimûm albo.

Mas vel Menſium ſeptem, ſatis habilis eſt ad procreandum. Celeriter enim & ante ſex annos ſeneſcit; qvód immatura Veneris cupidine primis Pueritiæ temporibus exhauſtor ſit.

Hircorum Caro minimé qvidem humida, pituitoſa ac lenta: ob fœtorem tamen ingrata, & Stomacho inmica, ægre concoqvitur, & ad ſuccum bonum generandum parum idonea.

Hepar, Canis rabidi morſui utiliter imponitur.

Pellis hircina τραγὴ, τραγεὶη, Eine Bocks haut/ ab Alutariis in vestimentorum usum aptatur.

Anno 1602. Villicus qvidam in pago Fischbach Hircum aluit, qvi lac ex ubere reddidit papillis duabus. Idem accepi accidisse in Pleswitz.

Capra.

Αἴξ. Capra qvasi Carpa, qvód virgulta carpat, vel qvod captet aspera, á crurum crepitu.

Ein Geis. Ziege.

Femella hujus generis Animal ruminans barbatum, Cornibus retortis & acutis, ex Arbuscularum fruticumq; foliis & corticibus victum qværens; nec Rubos aversatur, vel vepribus offenditur. Caret superiore Dentiũ ordine. Lien ei rotundus. Mammæ inter femora. Omnibus dependet Mento villus, qvem aruncum, specillum seu barbam Capræ vocant.

Capella probatur simillima Hirco, ubere maximo & lactis abundantissimo.

Qvinq; Mensibus ingravescit fœtu. Tempus admissuræ per Autumnum, ut propinqvante Vere pariat. Si generosa est, freqventer parit duos, nonnunqvam trigeminos, qvaternos etiam sed raró admodum, veluti hóc anno in pago Plackwitz prope Leobergam observavi.

Ad undecimum vivit annum.

Gaudet montosis potius qvám herbidis campis: ob id in montibus freqventes sunt. Morsus earum arboribus exitialis. Ineunte æstate & circa ejus medium Capræ melius agunt, & longé seipsis in Cibos præstantiores evadunt, ob Arborum & Fruticum surculos & germina, qvæ iis idoneum præbent alimentum; proinde habitiores ac pingviores, nobisq; alendis accommodatiores fiunt.

Capra temperamento longé est siccior qvám Sus, minús tamen sicca qvám Bos.

Caro ejus calefacit & siccat, atq; præter succum vitiosum etiam acrimoniam habet.

Sangvis hydropicis confert: urinam enim excernit.

Butyrum Capræ potum, & extrinsecus umbilico illitum, tormina ventris solvit.

Adeps modicé siccat & adstringit. Emplasticam vim obtinet, acrimonias obtundit. In pulte ex Alica Phthisin & Tussim sanat: in sorbitione convenienti Intestinorum vitiis magnoperé prodest.

Fel cum lana umbilico imposita, Lumbricos necat ventris.

Vesica usta ex vino pota, urinam retinere non valentibus medetur.

Cornu ad albedinem ustum, dentes egregié abstergit, & gingivas corroborat, earumq; turgentium dolorem reprimit.

Lac caprillum.

Geiß Milch / Ziegen Milch.

Inter cætera Lactis genera moderaté ſe habet, cúm non admodũ pingve craſſumq; ſit: ob id medium qvoq; eſſe cenſetur, qvod in Corporibus noſtris præſtat, Stomacho accommodatiſſimũ, alvumq; minus cæteris tentat.

Bibitur efficaciſſimé Phthiſicis, Hectica laborantibus, conſumtis ac emaciatis, recens ubi mulctum fuit tepidum.

Datur Melancholicis, Comitialibus, Paralyticis, Artheticis, & Luſciosis. Cum ſale & melle citat alvum.

Omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præſertim Faucium, Pulmonis, Interaneorum, Renum & Veſicæ.

Cum Oryza, Panico, Milio, ſive Calculis fluviatilibus ignitis, Dyſentericis, Cœliacis, bilioſis alvi fluxionibus conveniens medicina.

Cum hordeacea ptiſana aut aluceo cremore, magnoperé Inteſtinorum roſiones mittigat.

Si in eo decoqvantur rad. Filicis majoris, vel Chamomilla & farina: impoſitum mirificé inflammationes partium, vulgó uſtionem frigidam vocant, Den Kalten Brandt, compeſcit.

Serum Caprillum.

Lac ſchiſton Med.

Ziegen Molcken.

Lacti Caprillo cúm fervet, acetum affunditur vel Oxymel, qvod dein igni ablatum refrigeratione dividitur, ad pharmacorum uſum.

Abſtergit, purgat, alvum laxat, ſangvinem purgat, acres humores contemperat, & pharmacis viam ad purgandum Corpus aperit.

Hepar & ſangvinem refrigerat, ſitimq; febrilem extingvit, ſi Acetoſa ei incoqvatur, aut ſyrupus in eo diſſolvatur.

Caſeus Caprillus.

Ziegen Käſe.

In cibo utilis; boni ſaporis, faciliús dejicitur qvám bovillus, minús nutrit. Lactis copiam auget Mulieribus.

Mollis ac recens impoſitus, omnes punctiones ac dolores reprimit, cum Melle ſubactus & impoſitus linteo aut panno deſuper tectis, ſugillationes, livores, celeriter abſtergit: Idem ad fervorem & punctionem Oculorum, Capitis & Pedum dolorem commodus.

Fimus caprinus

σπυρὰς, σπυραθὸς

Geißkaath

Ziegenlorbern.

Acris eſt & digerentis facultatis, abſtergit. Convenit in omnibus duris & ſcirrhoſis

tumoribus ſive Lienis, ſive etiam aliarum partium. Utimur & Splenicis, & ad Aqvam intercutem.

Uſtus tenuiorum fit partium. Additur commodé extergentibus & digerentibus Cataplasmatis ad Parotides & Bubones.

Caprina pellis Αἰγὶς, αἰγέη, ein Ziegenfehl cum villis ſuis paratur & expolitur á Pellionibus ad Veſtitum Mulierum.

Pili ad funes á Reſtiariis colliguntur.

Hœdus.

Ein Gitze
Zieglin
Kützlin.

ἔριφος mas usq; ad tertium aut qvartum Menſem.

χίμαιρα Capella usq; ad unius anni ætatem.

Hœdus ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ab edendo vel á delitiis, eſt adhuc tenellus ex Caprarum genere, petulans, pingvis.

Carnes hædinæ ad conficiendum perfectis Capris meliores,& tuendæ valetudini accommodatiores,parum recrementi in ſe habent, facilimé concoqvuntur, moderaté nutriunt, ſangvinemq; bonum calido & frigido contemperatum gignunt.

Præſtantiores, & probioris ſucci ſunt, maximé bimeſtres aut trimeſtres lactentes adhuc. Adultiores enim primam gratiam amittunt.

Delicatis, & otioſæ vitæ deditis conferunt. Aſſæ vel elixæ ſvaves & ſalubres ſunt. Sangvis hœdinus ſpuentibus ſangvinem valdé commodus.

Coagulum Hœdi Zieglin Käſerinne, pares vires habet cum Leporino. Contra Aconiti potum in vino,&concretum Lac in aceto aſſumitur. Dyſentericis prodeſt, & Menſes immodicé fluentes ſiſtit.

Sebum minus calefacit & ſiccat hircino, unde & melius ad oris rimas.

Ungventum Pomatum

℞ Pomorum Borsdorfianorum decorticator. & in partes diviſorum num. qvinq; , Caryophyllis infarciantur, & in Roſarum liqvore moſchat. qvatriduo macerentur:

adde

Adipis Hœdi rec. ℔. 1. ferveſiant ſimul in Baln. Mar. donec omnia

nec omnia albeſcant, ſæpius cum prædicto liqvore abluatur, ut totum fiat album. Aromatizetur Moſcho, & in vaſe vitreo reponatur.

Aliud Polychreſtum

℞. Omenti Hœdi aq. Roſar. macerati. ℔. ʃ. Caphuræ vnc. I. ſ. fiat ungventum. Ad fiſſuras Labiorum & Narium & Papillarum utile. A Mulieribus tum aliâs, tum ne facies á Sole aduratur, expetitur.

Pelles ad tunicas Infantium aptantur.

Caper.

Τράγος
Hircus caſtratus
Ein geſchnittener Bock.

Mas eſt, cui exemti ſunt teſticuli.

Hujus Carnes præſertim juniores cæteris præferuntur.

Sangvis Hircinus.

Τὸ ἄιγειον ἆιμα
Manus Dei Aëtii
Bocksblut.

Colligitur é jugulato juvene Hirco, qvi poſtremis diebus diureticis altus fuerit: medius excipitur, relicto eo, qvi primus fluit & poſtremus: fictili vaſe excipitur, inſolatur & exiccatus fideliter reſervatur.

Calculos frangit, ſangvinis grumos diſſolvit, ex vino tenui potus & illitus. Contra toxica efficax.

Freqvens uſus Plebeculæ, tum iis qvi Ruri degunt, & aliis auxiliis carent.

Leo.

λέων Θηρ.
Ein Löwe
Leæna eine Löwin.

Rex qvadrupedum, cordatum, magnanimum ac nobile Animal, Corpore longo, Pectore robuſto, medio ventre gracili.

Cervicem habet jubatam: Pelle tegitur fulva, anteriús villoſa, poſteriús brevibus & confertis pilis intertexta. Oculi ei charopi, ſpecies Oris feli ſimilis. Qvinq; digitos in pedibus anterioribus, qvatuor in poſterioribus habet. Oſſa ei ſunt duriſſima, & pené non medulloſa. Longa cauda qvam ſæpé qvatit. Interiora omnia Canibus ſimilia.

Proprium ejus rugire.

Aversus coit, urinasq; retró reddit.

Producit Leones Africa, India & Tartaria magna. Gaudent excelsis montibus. Ad has terras aliqvando spectaculi caussa afferuntur.

Aluntur vivi Pragæ in aula Imperatoris.

Præda vivit. Vescitur carne ritu cæterorum sylvest. serratorum, sed cibo incontinenter admodum utitur, multaq; devorat sine ullo dissectu: mox nihil triduo aut certé biduo edit.

Longa Leonum ætas. Animal calidiss. & siccissimum, qvod probant nobilitas, fortitudo cum audacia & iracundia.

Adeps in calore primas obtinet, & magis digerit. Inveteratis tumoribus atq; scirrhis, induratisq; Nervorum tumoribus ἀγκύλας Græci vocant, maximé convenit, sanat adusta nivibus.

Leopardus.

πανθὴρ, πάρδαλις
λεοπάρδαλις
Panthera *Plin.*
Pardalis, Pardus
Panterthier
Leopart/ Leppard.

Animal, ut Qvibusdam placet, sui generis, ex Leone & Pardo generatum, colore subruffo. Caput habet simile Feli seu Leoni, Pellem variatam maculis nigris, & velut Oculis nitentibus ac χαρόποις distinctam, non multo majus Cane venatico, Corpus longũ, Oculi splendore radiant. Dentes serrati. Mammæ in medio ventre duæ cum papillis qvatuor. Crura compacta & firma.

Asiæ, Africæ, Syriæ notum animal. Cicuratur aliqvando ad venandum vt Canis, cúm sit bestia crudelissima, nunqvam tamen prorsus dejicit feritatem.

Pragæ ad venandum cum aliis bestiis nutritur.

Fragranti odore cætera animantia ad se allicit, & eximia sagacitate & celeritate & animi magnitudine prædita est. Diligit vinum, & inebriatus capitur.

Adeps feras scabies & impetigines tollit.

Lepus.

λαγωὸς
λαγὸς χέρσαῖος Dios. ἀπὸ τοῦ λάειν.

Lepus qvasi levipes á cursus velocitate.

Lepus maior
Lepus terrestris
Ein Hase.

Animal cuivis notum, cursus velocissimi, timidissimum & fæcundissimum. Caput ei agile, breve, rotundum. Collũ angustum, rotundum, molle, oblongum. Aures sublimes lõgæ. Villi breves, molles, leves. Crura posteriora longiora prioribus, itaq; facilius ascendunt qvám descendunt. Dorsum pullum seu cinereum, Venter albus, Oculi glauci, Cauda brevis. Cor magnum. Jecur sæpé adeó fissum, ut duplex seu binum crederetur, cui inhæret bilis vesicula longiuscula.

Fruitur in cibo gramine, herbis, segetibus hyeme. Pernicies Pomariorum. Hyeme enim dura & aspera arbusculas solet decorticare, nisi stramine muniantur.

Dormit apertis oculis, nec alio qvám fuga se tutari scit.

Ruminare qvoq; illi in more est.

Coëunt Lepores & pariunt, vulgó setzen/qvoqvo tempore, dumq; utero ferunt, superfœtant, & singulis mensibus præter hyemem generant, ut plurimum binos, rariús ternos: aliqvando qvini reperti sunt; unde tam innumera fœcunditas. Nam etsi femina lac nupernatis præbeat, nihil tamen prohibet, qvin eadem repetat coitum, & lactans gerensq; utero, denuó concipiat fœtum.

Vana est persvasio, Eis utrunq; sexum & utramq; gignendi vim inesse, & omnes Lepores æqvé gignere, ac si essent hermaphrodyti, seu utriusq; sexus participes.

Capiuntur præcipué Canibus sagacibus, & retibus aratoriis post messem statim, & rigente bruma usq; ad Martium, ubi párere incipiunt.

Isaacus Leporinam carnem pro pharmaco potius qvám alimento habendam censet.

Frigidæ eſt & ſiccæ (2. gradu) temperaturæ, ægriùs concoqvitur, & ſangvinem gignit craſſiorem; at non improbi ſucci, maximé ſi probé concocta fuerit.

Iis qvi Corpus exiccare volunt, utilis. Prodeſt Phlegmaticis & obeſis Corporibus; urinam proritat, & alvum cohibet.

Nobilibus eſt in delitiis, & in ſplendidis epulis apponitur, ut veré dicere poſſimus cum Martiale:

Inter Qvadrupedes gloria prima Lepus.

Offertur aſſa, Lardi ligulis & Roſmarino ſeu Cinnam. & Caryophyll. transfixa: vel elixa in jure nigro, cum liqvamine ex aceto, ſangvine proprio, lardo, pipere, Caryophyllis præparato.

Præferuntur Lepuſculi ſeu juniores.

Verùm nimius ac freqvens ejus eſus, obſtructiones Hepati ac Spleni efficit, Pulmoniq; nocet, multa movet ſomnia eaq; triſtia, & immodicis torqvet vigiliis.

Melancholicis & emaciatis minùs ſalubris. Confert Dyſentericis aſſata ſumta.

Cerebrum inaſſatum manditur juvandis tremoribus, qvi ex mala affectione Corporis contracti ſunt.

Affrictum gingivis facilem Infantibus dentitionem præſtat.

Oculus recens ſomnum conciliare fertur appenſus, vulgi perſvaſione.

Cor Leporis á Neotericis contra Qvartanam, ut ſingulare & certum remedium prædicatur, ſi nimirum præmiſſis univerſalibus, tertia pulveriz. Cordis pars ex vino albo ſeu aqva ſtillat. Cardui bened. calefacta, Ægrotanti in ipſa paroxyſmi invaſione offeratur; idq; ter hoc pacto repetatur, nempe in reditu ſecundæ & tertiæ acceſſionis.

Jecur areſactum Jecinoroſis utiliter exhibetur potandum.

Renes ſicci & inveterati pondere Scrup. 4. ex vino aut alio appropriato liqvore, Calculoſis propinantur.

Sangvis vulgó die Muncke dulcis ac ſapidus, dulcedine & concoctionis facultate, ſangvinem Avium ſuperat.

Fel Oculorum argemas nubeculasq; delet ſaccharo exceptum.

Uterus

Uterus ſeu Matricula ſubſtantiæ membranoſæ undiq; venulis reſperſa, Haſnmütterlin vino abluta, reſiccata, trita potui data, qvando Mulier fuerit á menſtruis purgata, conceptionem promovet.

Pingvedo Haſenſchmals calidæ eſt naturæ. Corpori infixa extrahit, rumpit abſceſſus. Cantharidibus tritis permixta Eſcharas molitur, & Veſicas excitat. Dolori Dentium mederi, poſt Aures ſi ponatur, vulgi notum experimentum, vulgó Zahnpflaſter: at Auditui noxium.

Saltus Leporis, Talus Leporinus Plin. impropriè, Poplitis oſſiculum Haſenſprung qvód ea parte ceu baſi inter ſaliendum nitatur, Oſſiculum eſt in genu poſteriore vel ſuffragine potius, qvod geniculi patella eſſe videtur. Ex aceto ſumtus, Calculoſis, ex vino cum Mace Colicis prodeſſe fertur. Prægnantibus pauperculis ad facilitandum partum ex vino, aqva Pulegii vel Artemiſiæ datur.

Pili Leporini ſangvinem ſiſtentibus linimentis miſcentur.

Fimus rupta Inteſtina ſanare valet. Ambuſtis medetur: Impetigenes curat cum aceto.

Caput Leporis totum uſtum cum Melle Anthoſato dentes abſtergit.

Pedes ſcoparum uſus præbent, ad pulverem detergendum, & verrendas qvisqvilias.

Pellis Leporina ein Haſenbalg mollis eſt, calefacit & roborat; ad indumenta aptatur. Manicæ & caligæ parantur utiles Articulariis membris.

Lepuſculus.

λαγίδιον
μικρὸν λάγιον
Catulus Leporum.
Ein Häſelin
Jung Haſe.

Leporum fœtus ventre exſecti, vel uberib9 ablati, integri cum pelle, fictili exuruntur, Urinæ vitiis apprimè competentes, adeó ut Calculos ejiciant.

Coagulum Leporis, πιτυὰ λαγωῦ Haſenlipp / Haſenlap Gerinſel / gerunnene Milch im Magen.

Lactis eſt ſubſtantia in juniorum Leporum ventriculis concretum.

Omnium eſt præſtantiſſimum, Acris & digerentis facultatis, ac nimirum etiam exiccatoriæ.

Sangvinem concretum in grumos diſſolvit, venenis reſiſtit, venenatorumqve morſibus, Cœliacis, dyſentericis, & feminis vulvæ fluxione laborantibus, ac rejectionibus é Pectore, in vino auxiliatur.

Comitialem ex aceto ſingulari experimento curat.

Lupus.

λύκος
Lupus qvaſi Leopus
Canis ſylveſtris *Nonnullis*
Ein Wolff.
Lupa Eine Wölffin.

Ferox eſt beſtia, rapaciſſima, fraudulentiſſima, voraciſſima, & propemodum inſatiabilis, ſed amans ſobolis. Figura Cani magno paſtorali non abſimilis. Color varius, freqventior canus, aliqvando candidus, raró nigricans. Pilis undiq; riget. Cervix ſolida, craſſa, Dentes teretes acuti. Oculi ſplendent noctúqve lucem jaculantur.

Fera montibus noſtris & ſylvis vaſtis freqvens, Capris & Ovibus infeſtiſſima, ſæpé homines adoriri ſolet.

Pilos & Oſſa devorat, & multa ſolida: etiam terram urgente fame.

Coëunt ut Canes, toto anno non plus qvám duodecim diebus. Virgas habent oſſeas, & coitus tempore gregatim incedunt. Fert ut Canis, tum tempore, tum etiam fætus numero.

Cœculas in Renibus eorum naſci, falsó qvidam prodiderunt, cúm αὐτοψία aliud doceat.

Lupi caro frigida, fœtida, ſicca, craſſa, cibo inutilis, utpoté ſpiritus & humores corrumpens.

Hepar præparatum, violarum odorem ſpirat, Omnibus Hepatis vitiis tota ſubſtantia convenit: Siccatum cum vino utiliter exhibetur Hydropicis, Tuſſientibus & emaciatis. Jecinoris dolores ex Mulſo reficit.

Axungia

Axungia calefacientis & digerentis eſt naturæ. Ungventis articulariis admiſcetur. Si ea fricentur Oculi, contra Lippitudinem prodeſt. Vulvas emollit.

Si ejus Corio, aut colo inteſtino conſtringatur venter Colica laborantis, Ægerq; corio ſæpiùs inſideat, prodeſſe multum ſcribunt. Idem præſtare ajunt, ſi per Colum potus hauriatur.

Dens Lupi in magnis operibus habetur. Adalligatus Infantium pavores prohibet, & earum gingivas exterit confricatus, qvo Dentes facilius proveniant.

Ex pellibus fiunt veſtimenta contra frigoris vim, nec ullas ſordes admittunt.

Catulorum Luporum adhuc cœcutientium pellis præparatur, Ventriculo & Colicæ uſui: Lupi in fame præcipué ſæviunt. Interdum in rabiem aguntur.

Anno 1588. menſe Xbri accidit in pago Giersdorff, non procul á thermis Hirsbergenſibus diſſito, ut femina ruſtica, pro more illius loci, circa crepuſculum ad vicinum cum colo mearet, laternamq; manu geſtaret. In itinere forté fortuna Lupus rabie ſæviens, ex vicinis montibus illi occurrit, ex manibus laternam arripiens, dentibus eam ad lapidis ictum cum candela deportat. Vicni ruſtici clamore commoti, feminæ ſuppetias ferre volentes, á Lupo, qvi rabie ſæviens modó huc modó illuc vagabundus erat, multis modis fuerunt læſi, donec tandem prope templum iſtius pagi fuerit occiſus. Duo ex illis ob vulnera ſeu morſus, paucis póſt diebus fuerunt extructi: reliqvi poſt longum tempus, beneficio pharmacorum iterum convaluerunt. Pelle detracta, & ſtomacho reſecato, nihil præter gramen fuit repertum, qvod nimia fame coactus ingeſſerat.

Lycæus mons, Lycoreus der Wolffsberg/ mons prope Goldbergam altior & ſterilis.

Lutra.

á lutando.
Ενυδρις
Κύων ποτάμιος Aetii
Lytra á λύειν qvod eſt diſſolvere.

Lutrix,
Canis fluviatilis
Ein Otter/
Fisch Otter. *sil.*

Animal amphibium, astutum & malignum, é Fibrorum genere, longius latiusq; Cato, minus Fibro, colore fusco, ad Castaneum deflectente, cum nitore. Caput ei oblongum instar Putorii, collum crassius: Crura breviora: Pedes canini, Cauda longa, pilo brevi, molliore, dentibus acutis, morsus acerrimi. Renibus donatur multis racemi modo conglobatis, ut serum, qvo abundant, facilius trahere & secernere possint.

Freqvens in montanis ad ripas fluviorum & piscinas. Vivit ex captu piscium, qvos mira agilitate & astutia venatur. Amplius qvã duo milliaria, sursum contra aqvæ defluxum tendit. Diu sub aqva se continet, qvamvis respiratione indigeat.

Plures Catulos suis uberibus lactat. Hominem mordet, nec desistit, ut ferunt nisi fracti ossis crepitum senserit.

Pellis causa capitur Canibus aqvaticis, hyberno præsertim tempore sub glacie: nec non decipulis ferreis, vulgó Otter Eisen. A Pellionibus præparatur, qvâ incisâ fimbrias Vestimentorũ exornant, maximé Mulierum, & circa Collum. Sæpé vænit pellis elaborata tribus, qvatuórve taleris.

Caro ejus frigida & sicca improbatur. A pauperculis nonnunqvam in cibum paratur.

Axungia seu pingvedo non coagulatur frigore, sed instar axungiæ piscium fluida, Partibus convulsis, contortis illinitur, & Artheticis ungventis miscetur.

Iecur, qvod octonis lobis deprehendi, diebus aliqvot aceto acerrimo maceratum, in furno siccatum, mirum in modum Dysentericis succurrit.

Pilei ex pellibus Lutræ advers° Paralysin, Vertiginem, & Capitis dolorem salubres censentur, & calceamenta Podagricis utilia.

Lynx.

Λύγξ, Arist.
λυγκός.
Lupus Cervarius,
Lupus Armenius
Lycopantheras

Lycopantheras
Ein Luchs
Lux/
Thier Wolff.

Acerrimi morſus Animal, oblongum, brevibus Cruribus, pelle indutum infrá albicante, ſuprá ex fulvo ſubpurpuraſcente, ſed maculis notisq; varia, qvæ ſpeculorum inſtar radiant, pilis mollibus confertis longisq́, obſita, qvi in ventre longiores ſunt & piloſiores, ſed rariores. Oculi ſplendent, & ceu igneo fulgore rutilant. Facies formoſa, Caput exiguum, Auriculæ curvæ, apicibus nigris villoſis trium digitorum longitudine ſurſum erectis ornantur. Lingva ſpinoſa, aculeis referta, Limæ ſimilis.

Ungvibus armatur candidis acutiſſimis, qvinis anterioribus, & qvaternis poſterioribus. Patella oſſea oblonga, Amygdali adhuc integumento duro incluſi figura, ſed multo major in poſteriori flexura. Anteriori deeſt, cujus vicem ſupplet oſſiculum minutum fabæ magnitudine & figura. Colli item muſculo inſeruntur alia duo oſſicula, oblongiuſcula ſinuata, furculis ſimilia, per tendinem tandem conjuncta apicibus poſterioribus, oſſi pectoris annectuntur. Ventriculum obtinet rotundum ampliſſimum.

Agilis eſt, proſilireq; longiús poteſt. Clariſſimé omnium Qvadrupedum cernit.

Rapax inſtar Lupi, ſed callidior. Hominibus & Pecudibus inſidiatur. Latet in Arboribus, ut in prætereuntes Pecudes deſiliat.

Invadit Lepores, Cervulos, Capreas, Porcellos ſylveſtres. Omnia dentibus frangit protinusq; devorat. Inſatiabilis enim eſt, utpoté cui á ventre per Inteſtina minus circumvoluta, tranſeunt Cibi.

Minús freqventes ſunt Lynces in Sileſia noſtra, & non niſi altiſſimorum Sudetorum receſſibus aliqvando viſuntur. Memini binos retibus, qvæ Leporibus tetenderant, in Furſtenſtain captos fuiſſe.

Ante biennium Lyncem feminam in montibus ſupra

Castrum Kynast, á Venatore interfectum, generosus Dom. CHRISTOPHORUS Gotschius mihi communicavit, cujus ventriculum cúm secuissem, porcellorum ferorum, & Leporum carnibus infarctum offendi, qvos cum pelle & ossibus confractis devoraverat.

Axungia Lyncis articulis resolutis, Convulsis, luxatis commodé illinitur.

Pelles hodié in maximo precio habentur. A Baronibus & magnatibus saltem in vestimentis ostentantur: at pili oculis molesti.

Ungves Lyncis Luchsklawen/ argento & auro includuntur, adversus Comitialem & Spasmum infantibus appenduntur. Præfertur, qvi in dextro pede pro pollice est.

Fabulosum est, Urinam Lyncis durescere, & coire in lapidem qvem Lyncurium vocant.

Carnes inutiles sunt, & á culinis abdicantur.

Martes.

σαθέριον *Arist.*
Martes *Gesn.*
Martarus
Martarellus.
Ein Marder
Marter.

Animalculum figura Mustelæ, magnitudine Cati, longius tamen, & brevioribus Cruribus, superné fulvum cum qvadam fuscedine, inferné album aut flavum.

Duo ejus sunt genera.

Martes saxatilis.

σαθέριον πετραῖον
Martarus domesticus
Martes tectorum, domorum
SteinMarder
HausMarter
DachMarder.

Paulo longior est Fele, pilo ex fulvo vestitur subnigricante, excepta Gutturis parte, qvæ albicat.

Habitat in saxorum rimis & cavernis. Mures & Aves perseqvitur. Apud nos raró oppida accedit, veluti in Helvetia.

Martes arborea.

σαθέριον ἄγριον

Martes ſylveſtris
Martes Arborum
Muſtelæ qvartum genus **Agricolæ.**
BaumMarder
FeldMarder
WilderMarder.

Corpore conſtat aliqvantum longiore, gutture flavente, & pilo contegitur magis fuſco, tactuq́; molliore.

Sylvas incolit, raroq́; eas deſerit. Paſſim in altis Montium ſylvis oberrat.

Hæc etiam duplex.

Martes fagina.

Martarus faginus
Buch Marder.

Qvi in ſylvis fageis verſatur & vitam agit.

Martes abietina.

Martarus abietinus
DannenMarder
FichtenMarder.

Qvæ in Abiegnis ſeu Piceaſtris degit. Nidum ſuper Abietes Sciurorum inſtar ſtruit.

Aſpectu cæteris eſt pulcrior, & bonitate præſtat, precioſiórqve ſi plures pili candidi cum fuſcis permiſti fuerint, breunlicht ſchwartzlicht mit viel Silberharen. Hyeme meliores ſunt qvám æſtate.

Pelles precioſæ habentur, & á Magnatibus ad hyemales veſtes ſuffulciendas expetuntur.

Monoceros.

μονοκέρως.
ὁ μονοκέρως θὴρ **Phil.**
ὄνος ἄγριος καὶ ἰνδικὸς **Aeliani**
ὄρυξ **Ariſt.**
Alicornus **Fallop.**
Onager Indicus
Aſinus Indicus.
Ein Einhorn.

Unicornu, cúm ſit jam nobilitatum apud Magnates, nobiles & divites Sileſiæ, contra graviſſimos Morbos præſidium, meritó, licet patria noſtra Animali, unde hoc procedit, careat, hîc inſerendum judicavi.

Variæ ſunt Autorum de Monocerote ſententiæ, qvas hic recenſere ſupervacuum exiſtimo, & ab aliis aliter deſcribitur, ſive qvoniam diverſæ ſunt unicornes Animantes ut conſtat; ſive, qvód Aliqvi notas diverſorum tanqvam unius confuderunt.

Plinius

Plinius lib. 8. Natur. histor. c. 21. in hunc modum describit; qvód sit fera asperrima, reliqvo Corpore Eqvo similis, Capite Cervo, Cervice oblonga, jubare raro, ex altero latere depédente; Crura habet gracilia ut Capræ, bifidis ungulis, Pedesq; posteriores pilosos: Caudam Apri, unicum cornu nigrum in media fronte, Cubitorum duorum triúmve eminens, atq; in acutissimum mucronem desinens.

Gignitur, ut Autores referunt, in Arabia, Assyria, & Indiæ intimis ac desertissimis regionibus.

Cornu Monocerotis.

Cornu Alicorni *Fallop.*
Cornu Unicornis
Einhorn.

Unicornua duo Venetiis in D. Marci thesauro ostenduntur. Habet etiam Unicornu Angliæ Regina, & D. Dionysii Fanum in Gallia, nec non Argentinenses. Cornua sunt anfractuosa, & spinis convoluta, tanqvam duobus filis aut funiculis in se contortis.

Crato Dentem Elephantis seu Ebur credidit.

Gabriel Fallopius non esse Cornu, sed speciem qvandam terræ ex Apulia delatæ, qvæ támen contra venena sit efficax. Forsan verum non vidit.

Rarum qvidem est verum & genuinum, ac magni valoris, & sæpissimé á Mercatoribus & Agyrtis, alterius Animalis os, aut Piscis dens, seu Marga mineralis pro legitimo vænit.

Legitimum Unicornu, esse de Animali qvodam, qvalecunq; id sit, & pollere contra venena, hactenus multoties, pleriq; cúm Magnates, túm Medici præstantissimi explorarunt; facileq; á Minerali discerni potest.

Ante qvadriennium, cúm Magnificus Dom. Christophorus á Monevit supremus Litvaniæ Mareschalcus, Thermas vicinas Hirschbergenses, valetudinis recuperandæ gratiâ, freqventasset, meaq; opera usus esset, frustulum Unicornu duorum dodrantum feré mihi monstravit, particulaq; cum ungula Alcis &

Balsamo

Balſamo Judaico vero me donavit affirmans integrum aliqvando ad fines Podoliæ ſuæ ditionis fuiſſe Unicornu repertum.

Proba. Scobs ejus cum Arſenico detur devorandus Gallinæ, Columbæ, aut Cani, ſi ſuperſtes manſerit, verum & legitimum unicornu pronunciabitur.

Vulgares in vinum projiciunt, & ſi bullas vinum emiſerit, probum eſſe affirmant: at falluntur, cúm & alia oſſa uſta id præſtent.

Adverſus Peſtilentes affectus & venena efficaciſſimum verum Unicornu; ob id bezoarticis medicinis freqventer additur. Cordiale eſt. Ad ſyncopen febrium in paroxyſmo cum vino datur.

Lumbricos Puerorum interimit & Dyſenteriæ populari opitulatur.

Arſenici antidotum præſtantiſſimum, & aliis additum, Cor á peſte & omni contagio præmunit.

Mus domeſticus minor.

Μῦς Dioſc.
Μῦς κατοικίδιος
Μύσκος
Mus domeſticus minor
Muſculus
Eine Maus
kleine Maus.

Beſtiola eſt domeſtica panis cupida, corpore parvo, colore nigricante, cauda longiuſcula, qvæ omnia rodit, inqvinat & inutilia reddit.

In domibus oberrat & horreis, Autumno qvoq; in agris. Frumento & Pane veſcitur, Caſeos qvoq; & Carnes fumo induratas arrodit.

Salaciſſimi ſunt Mures & vitæ breviſſimæ. Capiuntur variis Muſcipularum generibus. Caro eorum calida eſt mollis, & pingvis nonnihil.

Diſſectus & impoſitus extrahit aculeos, ſpicula, ſagittas &c. curat plagas Scorpionum, extrahit venenum & podagras lenit.

Cinis Muris cum Melle inſtillatus aut Roſaceo decoctus, Aurium dolorem ſedat. Carnes cum crudo Ovi luteo Oculorum inflammationi medentur. Capita Murium

Alopeciam curant. μυοχόδος, μυόδοχος Muſcerda, ſeu Stercus Murinum Meuſekoth/ detritum cum aceto & illitum furfures Capitis abſtergit & Alopeciis medetur, cum thure & Mulſo Calculos expellit.

Cum Melle ſupponitur infantibus, ut Alvi dejectionem moliatur.

Mus albus.

μυὸς λευκός
Ein weiſſe Maus/

In domibus aliqvando candido colore tinctus oberrat.

Hujus generis nonnulli, coloris candidiſſimi, ſed oculis rubicundis & micantibus, in arce Lignicenſi non ſinguli tantùm, ſed & bini interdum ſimul, capti ſunt. 1603.

Mus rubeus.

Ein rot Meuslin
Brand Maus.

Hoc anno in arce Boberſtein Mus captus fuit ex obſcuro rubei coloris, cui á vertice per Dorſi longitudinem ad Caudam usq; linea nigra protendebatur, ventre albo, denticulis croceis.

Mus muſcatus.

Ein Tieſem Maus/
Bieſem Meuslin/

Similis eſt vulgari domeſtico, præter odorem Moſchi qvem ſpirat.

Rarius occurrit.

Mus araneus Geſn.

Μυγάλη Dioſc.
Mus domeſticus minimus
Sorex nonnullis
Ein Zis Maus
Spitz Maus
Muser.

Domeſtico eſt ſimilis ſed minor, colore magis ad fuſcedinem tendente, Cauda brevi & roſtello admodum porrecto & acuto, Ocelli minutuli & nigri, ut vix conſpici poſſint. Dentes tenues duplici ordine nati in utraq; maxilla in bifidos mucrones deſinunt.

In domibus, ut cæteri, oberrat; at minus freqvens.

Hunc Feles qvidem capiunt, & occidunt, ſed ut venenoſum non edunt.

Morſus ejus venenatus creditur.

Diſſectus & impoſitus ſui morſus veneficia luit.

Uſtus cum axungia Anſerina

rina permixtus affectibus Sedis experimento singulari adhibetur.

Mus araneus detracto pelle, demtis visceribus & Capite truncato pulveriz. ex aqva flor. Tiliæ propinatur Epilepsia correptis in paroxysmo.

Mus domesticus major.

ῥάστης, ὕραξ.
ῥίσκος.
Rattus *vulgo*
Glis Veterum *Quibusdam falso.*
Rattus terrestris.
Ein Ratte/
Ratz.

Qvadruplo feré major Mure domestico minore. Corporis magnitudine Mustelam asseqvitur & exæqvat. Pilis est subnigris, Cauda procera, nec admodum gracili, nec prorsus nuda pilis.

In domibus discurrit & stabulis hyberno tempore, frugum & leguminum pestis & pernicies, invisus Hominibus.

Aliqvando in arboribus concavis interdiu latet, noctu catervatim ad horrea & domicilia vicina excurrit.

Capiuntur muscipulis & Arsenico farinæ permisto enecantur.

Feles captis Caput abripiunt, relicto reliqvo Corpore.

Venenum in cauda gestare dicitur.

Urina ejus, si nudam aliqvam Corporis humani partem attigerit, præsertim cúm libidine accenditur, Carnes ad ossa putrescere facit, & difficile vulnus cicatricem admittit.

Mus aqvaticus.

Μῦς ἔνυδρος
Mus aqvatilis *Agric.*
Rattus aqvaticus.
Ein Wasser Maus/
Wasser Ratz.

Ei magnitudo feré Muris agrestis colore nigro, Cauda breviore.

Amphibion est animalculum & herbosis Amnium ripis freqvens.

Radicibus vivit & pisciculos vorat, veluti Gobiones fluviatiles, Alburnos, fœtus Lucii, Salaris, Barbi, aliorumqve Piscium.

Morſu ferox eſt. Sæpe manus Piſcatorum mordet, cúm ex foraminibus riparum Cancros fluviatiles extrahere volunt.

Mus agreſtis.

Μῦς ἄγριος
Mus ſylveſtris
Mus campeſtris
Mus ſubterraneus **Agricol.**
Nitedula *Servii.*
Ein Erdſchluffel
Erdſchuffel
Erdfahren
ErdMaus
AckerMaus
ScharrMaus.

Magnitudine Talpam feré æqvat, coloris fuſci, nigris in facie maculis.

Peſtis maxima ſegetum & hortorum.

Omnis generis radices & fruges congerit. Aliqvando hyeme ſæviente ſub nivibus tenellas arbuſculas prope radicem ac Lepus arrodit.

In cinerem redactus & cum Melle Oculis illitus eorum obſcuritatem aufert, viſumq; acuit.

Mus ſylvaticus.

Μῦς ἀρουραῖος
Mus Avellanarius **Geſn.**
Mus Corylinus
Mus ſylveſtris, agreſtis.
Sorex Plinii.

Longitudo ei dodrantalis. Color murinus per tergum & latera magis ruffus præſertim in Capite. Auriculæ magnæ, glabræ, Venter candidus, Nares & pedes rubicundi. Cauda tota hirſuta, barba partim alba, partim nigra. Oculi majuſculi eminentes, nigerrimi.

Arbores ſcandit, ſemina Pyrorum & alios fructus, inprimis Nuces Avellanas pro hyberno pabulo congerit. Autumno Turdelas & alias aviculas per laqveos in ſylvis captas inſeqvitur, in qvibus ſæpe implicatur & retinetur. Qvod ipſemet Puer aliqvoties obſervavi.

Hybernis menſibus in terra ſe recondit, eosq; dormiendo tranſigit.

Venenoſum eſſe ſunt qvi exiſtimant.

Muſtela.

γόλη Dioſc.
ϖονδύλη

Ein

Ein Wiesel/
Wiesele/
Milch Meußlin.

Vulgaris noticiæ animalculum ſubdolum miræ ſagacitatis, & qvanqvam Corpore parvum, animo tamen invicto conſtat atq; feroci. Corpus habet tenue & in longius ductum. Caudam brevem, primores dentes breves, non ſicut Mus longas, plerunq; in Dorſo & lateribus rutila, raró ſubfulva ac nigra, in Gutture & Ventre ſemper candida. Genitale oſſeum.

Ripas & cavernas inhabitat. Circa ſtabula & horrea ſæpe oberrat, mures perſeqvitur, & cum Serpentibus pugnat; ob id á Ruſticis amatur. Catulos ſeduló nutrit, & de loco ad locum ſæpe transfert ne inveniantur.

Muſtela domeſtica.

γαλῆ κατοικίδιος
Muſtela domeſtica, minima.
Ein Haus Wiesele.

Saterio ſimilior qvám Muri, minor ſylveſtri, inferne alba ſuperius rubra,

Gallinis infeſta: & earum Ova abſorbet.

Muſtela campeſtris.

Muſtela ſylveſtris
Muſtela agreſtis
Ein Feldwiesel

Pauló major eſt domeſtica, & in agris ac vepribus degit.

Halitus ejus creditur venenoſus.

Exiccatur non ad cibum ſed ad medicinam.

Caro ejus calefacit, digerit & ſiccat valenter. Cum vino ſumta juvat Epilepticos. Adverſus omnia Serpentium venena felix remedium.

Ad Podagram & articularios dolores acopon mirabile. Facit & ad diuturnum Capitis dolorem, materiam ad ſuperficiem ducens.

Fel cum ſucco fæniculi ad Oculorum argemas & nubeculas adhibetur, Lentigines & alia Cutis vitia emaculat cum Melle aut Ari farina.

Stercus ejus Moſchum non nihil redolet. Morſus venenatos Muſtelæ curat Allium. Cepæ, The-

pæ, Theriaca, Pellis propria imposita.

Mustela candida.

Mustela hermela.
Ein weis Wiesel/
Hermelin.

A sylvestri saltem colore discernitur.

Tota enim alba est præter Caudam qvæ nigricat.

Agricolæ nostrates ex observatione affirmant, sylvestrem Mustelam post decennium albescere.

Porcellus frumentarius.

Ἀρκτομῦς
Κέρκος
Mus arvensis
Cricetus
Hamester
Ein Kornfärle/
Hamster/
Grentsche/
Grutschel/
Meuse Hamster/
Erd-Wolff.

Generis est Murini & Ursini minor pauló Cuniculo. Longitudo dodrantalis & palmi unius. Pilus in Dorso feré Leporis est colore. Gula, Venter, & Pedes interiores nigra sunt. Rubet in lateribus & circa Caudam, qvæ coloris Murini tres digitos longa. Maculæ albæ sub auribus, juxta rostrum, supra armos & coxam. Pedes admodum breves, digitis & ungviculis albidis qvinis utrinqve. In pedum planta seu parte digitorum inferiore tubercula veluti calli ubiq; eminent. Oculi splendidi nigri elegantes. Dentes habet ut Lepus anteriores binos incisores & laterales. Lingva mollis spongiosa. E bucculis Vesiculæ utrinq; amplæ membraneæ sub Cute porriguntur qvæ sensim gracilescentes Dorso tenui ligamento alligantur. Has instar sacci messis tempore granis Tritici, Siliginis & aliis ceu folles qvospiam infarcit, atq; in suos cuniculos commeatum in futuram hyemem congerit ac reponit.

Pulmonibus candidis qvatuor sunt lobi.

Cor Renibus paulo majus mucrone obtusiore. Hepar triplicatum apparet unum super alterum

per alterum impoſitum. Inferior pars Dorſo adjacens duos obtinet lobulos. Media, qvæ maxima integra absq; in ciſuris integrum Abdomen ſecundum latitudinem occupans ventriculum ex parte amplexatur. Superior portio diviſa aliis incumbens Diaphragmati proximè ſubjacet. Fel nullum conſpicere licuit.

Ventriculus ei duplex. Unus candidus rotundiuſculus, cui alter per iſthmum annectitur longiuſculus, ſiniſtrum hypochondrium occupans. Huic prope Iſthmum Oeſophagus inſeritur, alteri ſub dextro hypochondrio Inteſtina adhærent. In utroq; reperiebatur chylus candidus pulticulæ farinaceæ ſimilis craſſior tamen in ſiniſtro.

Inteſtina gracilia flavent, ubi deſinunt, incipit Cæcum anfráctuoſum amplum, hinc craſſiora ad cæruleum vergunt colorem. Excernit pilulas longiuſculas inſtar Murium. Lien coloris ſangvinei ſoleam ferè humanam repreſentat.

Renes bini phaſeoli magnitudine & figura. Veſicula candida Piſum Italicum æqvat, rotunda lagenulæ inſtar.

Parit qvinq; ſexve uno partu.

In terræ cavernis habitat, Agri vaſtator & Cereris hoſtis. Autumno multa frumenti grana in ſpecum congerit, & utrinq; dentibus mandit.

Admodum pingveſcit; ob id Porcellis Indicis non inepte comparatur.

In Cibum non recipitur; ſed pelles conſuuntur ad veſtimenta.

De caverna ſua aqva fervente ſeu frigida copioſè infuſa expellitur.

Animalculum eſt valde mordax, iracundum & in vindictam præceps ſi qvis urgeat. Si eum Eqves incautè proſeqvatur, ſolet proſilire & os Eqvo appetere, & ſi præhenderit, mordicus tenere. Aliqvando in homines inſilit, & dentes cúm inflixit, vix remittit.

Porcellus Indicus.

Cuniculus Indicus
Cuniculus Americanus
Porchelli de India.

Ein MeerSchweinlin
Indianisch Kümele.

Animalculum Cuniculi ferè magnitudine, sed breviore Corpore & pleniore.

Auriculas habet humiles, subrotundas & glabras ferè. Crura brevia, Digiti seni anterius, qvini posteriores. Dentes ut in Muribus. Cauda nulla.

Colore variant. Aliis candidus, aliis ruffus, aliis niger, qvibusdam varius.

Vescitur omne genus herbis & fructibus, Avena, Pane &ç.

In Hispaniola Indiæ occidentalis insula maxima á Columbo detecta horum mira fœcunditas. Apud nos in hypocaustis alitur.

Æstate & hyeme parit ternos pro vice aliqvando qvaternos. Mas est libidinosissimus, ut ad fœturam pluribus satisfaciat.

Caro ejus in cibo humida, Assa á nonnullis editur & pro delitiis habetur.

Putorius.
á putore.

Ικτίς *Aristot.*
Mustela rustica vel sylvestris *Peucer.*
Mustela. 2. *Agricol.*
Viverra *Gaz.*
Furunculus *Fabric.*
Ein Iltis
Ilster *sil.*

Ex sylvestrium Mustelarum genere aliqvanto major est domestica Mustela, brevior sed crassior Marte, Pilos habet inæqvales & non unius coloris. Etenim breves subfulvi sunt; longi unius coloris, qvi sic ex multis Corporis partibus eminent, ut distinctæ nigris maculis esse videantur; attamen circa os est candidus.

Habitat in riparum cavernis, ubi pisces captos comedit; & versatur in sylvis, ubi prehendit Aviculas: Domos ingreditur & necat gallinas earumq; sangvinem exugit & ova exorbet. Sæpe versatur circa fœnilia, stabula & alia ædificia.

Cum graviter exarserit, male olet.

Acerrimi est morsus: Caput gallinis primum aufert ne clamare possint.

Muribus

Muribus infeſtus eſt.

Genitale ex vino offertur pulv. ſtillicidio urinæ affectis.

Pelles ad pileos & alia veſtimenta á Pellionibus apparantur.

Sciurus.

Σκίουρος ἢ καμψίουρος á Cauda qvâ ſupra dorſum reflexâ ſe tegit & inumbrat.

ὕππουρος

Muſtela Qvercuum ſeu Arborum.

Ein Eich-Horn

Eich-Hörnlin.

Muſtela eſt paulo altior & corpulentior, pilo rutilo ſeu nigricante, griſeo interdum ſeu ferrugineo, ventre albitio. Caudam oblongam villoſam & denſam habet, qvâ cum reſidet, inflexa, Dorſum Caputq; tegit. Genitale Maris oſſeum. Lien ruboris ſangvinei, Hepar pallidiuſculum in cujus ſima parte hæret veſicula minutiſſima fel ſubflavum continens. Priores pedes ei ſunt pro manibus,

Curſu & ſaltu plurimum valet. Facile enim tranſilit de ramo ad ramum, de arbore ad arborem, Cauda ferè tanqvam ala utens.

Veſcitur faginis glandibus avellanis, juglandibus, pomis, ſtrobilis Piceæ & Abietis. Fungos hoc anno in eorum ventriculis diſſectis reperi qvos ob penuriam fructuum & ſtrobilorum ingeſſerant depellendæ famis, explendæqve gulæ gratia.

Nidum in arboribus extruit. Majo pullos parit utplurimum ternos.

Æſtate cibum congerit, qvo per hyemem alitur.

Caro ejus dulcis, ſvavis, ori grata. Competit imbecillibus & qvi fluxionibus moleſtantur.

Adeps ad Aurium dolores utilis.

Pelles præparatæ conſarcinantur ad pallia nocturna. Multum enim calefaciunt Corpus. Ex Caudis Pictores penicillos fingunt.

Simia.

πίθηκος

Q Simia

Simia, qvód ſima ſit & Naribus depreſſis, vel qvaſi mima & imitatrix.

Ein Affe.

Animal eſt qvadrupes, perverſiſſimum, condenſo villo, multa habens communia cum Homine Membra, tam exteriora qvám interiora; verúm omnia rudiora efferatioraq;. Facies namq; illi rotunda eſt, & Aures, Nares, Dentesq; tam primores qvám maxillares, Hominis more habet. Natura tamen in iis

Naresq; á fronte remiſſas Contudit & rugis peraravit anilibus ora. Brachia Hominis modo, ſed hirtiuſcula, qvæ & ipſa, & Pedes ut Homo inflectit. Pectus ei omnium Animalium latiſſimum, in qvo Mammillæ hærent binæ Feminæ. Cauda exigua. Genitale Feminæ Mulieris, Mari veró virga potius Canis qvám Hominis.

Geſtu inqvieta eſt & ferox morſu, qvo præ cæteris Animalibus viget.

Simias mittit Affrica, Lybia, India. Habitat in arboribus & rupibus. Nucibus & Pomis delectatur.

Simiæ facillimé manſveſcunt & raró in patria noſtra viſuntur, nec niſi in ædibus divitum ludicri ac ridiculi ſpectaculi cauſſa aluntur.

Frigidæ & ſiccæ ſunt naturæ. Caro auſtera & humoris peſſimi, Cibo inutilis.

Simia caudata.

χοιροπίθηκος *Nonn.*
Κυνοκέφαλος *Geſn.*
Simia porcaria, Simia Praſiana
Tartaretus
Tartarinus

Ein Schwantz Affe/ Pavian.

Magnitudo ei Canis Leporarii, cui barba ab Auribus usq; ſub Mentum. Roſtrum longius, feré caninum. Bipes feré obambulat, & vocem pené articulatam habet. Cauda donatur prolixa. Feminas amat.

Talem ex Tartaria adductam ante annos tredecim Magnificus ac nobiliſſ. Dom. Johan. Ulricus Schaffgotſche in arce Greiffenſtein, catena alligatam

alligatam aliqvot annis alebat.

Sus.

ὗς ἥμερος olim θύτης.

Sus á ſubigendo, qvod terram roſtro ſubigat propter Cibum.

Porcus qvaſi ſpurcus.

Ein Sawe
Schwein.

Animal eſt obſcænum & immundum maximé pituitoſum & humidum, omnium feré terreſtrium Animalium, qvæ in Cibum veniunt, humidiſſima carne.

Luto delectatur, qvód roſtro ſuffodit horrendo grunnitu.

Omnem ſitum Ruris uſurpat. Nam & montibus & campis commodé paſcitur, melius tamen paluſtribus qvám ſitientibus. Nemora ſunt convenientiſſima glandium pomorumq; ſylveſtrium feracia.

Vivit ad annos 20. & variis Morborum generibus laborat, Raucedine, Angina, Struma, febribus, grandine in patria noſtra freqventisſimé.

Cognoſcitur autem parte lingvæ inferiore, ubi plerunq; multa infeſtatur. Setæ in Dorſo evulſæ ſangvinolentæ in radice: Pedibus poſterioribus non conſtant: Caput obliqvum in inceſſu. Curantur vulgó ſem. Sinapeos, Cicere, Lentibus, Scrofularia & Ledo Sileſiaco.

Sus diutius in cœno immorans imminentem tempeſtatem præſentit.

Sus, Homo vocatur ſordidus, immodeſtus & qvi imprudentiæ intemperantiæq; modum excedit.

Verres.

ὁ μὴ ἐκτετμημένος χοῖρος
Ein Eber/
vngeſchnittener Eber.

Porcus manſvetus non caſtratus

Eligitur Corporis amplitudine eximii qvadrati potius qvám longi aut rotúdi, ventre

 promiſſo

promiſſo, Clunibus vaſtis: Cruribus veró & ungulis haud perinde proceris, Roſtro brevi & reſupino, amplæ & glanduloſæ Cervicis, ſalaciſſimus, qvadrimatum agens.

Unus ſufficit pluribus implendis.

Caro cibo inutilis, á pauperibus & bajulis in cibum recipitur.

Jecur Verrinum contra Serpentes auxiliatur.

Teſticuli inveterati in lacte contra Comitialem dantur.

Dentium exertorum cinis ſangvinem & procidentem ſedem retinet.

Scrofa.

Δέλφαξ, Sus femina, qvæ uterum habet.

Σκρώφα, id eſt, Porca, qvæ ſæpe peperit.

Ein Föhr Mutter.
Mör/
Range/
Looß.

Sus femina, animal multiparum per totum ventrem Mammillas habens; generoſa 12. vulgaris binas. Hinc Sumen proprié dicitur, qvaſi Suis abdomen, Venter Suillus infra umbilicum cum ipſis uberibus. Vulva anfractuoſa ſinuoſaq; eſt, in ſinibus fœtum gerit.

Coire incipit octavo ætatis menſe. Bis anno parit, prægnans eſt qvatuor menſibus, binis nutricat. Superfætat. Hoc enim anno 1602. in vicinia Scrofa peperit primo die qvaternos, paucis poſt diebus octonos porculos.

Ultra decimum qvintum annum non generat.

Lac Suillum omnium craſſimum.

Nocet ventriculo, nauſeam excitat, pravum gignit ſuccum & Elephantiaſin.

Tenaſmo, Dyſenteriæ, Phthiſicis utiliſſimum. Caro difficilis eſt concoctionis, pravi ſucci & malum gignit ſangvinem, utpote macilenta, dura & inſipida. Melancholiam & Qvartanam facilé procreat.

Porcus.

χοῖρος
γρύλλος
Verres caſtratus
Porcus nefrendis
Ein Borck
Ein geſchnitten Eber.

Porcus

Porcus ſerarius, qvi ſero paſtus eſt.
Ein Schwein mit ſchrot gemäſtet.

Porcus ſaginatus,
δέλφαξ σιτευτὸς
σίαλος σῦς
Ein MaſtSchwein
MühlSchwein.

Porcus colluviaris, colluvione alitus.
Ein Schwein mit allerley vnflat gemäſtet.

Qva ætate caſtrentur, non refert. Commodiſſimé tamen anniculi, iiqve majales.

Facilime ad qvodvis pabulum aſſveſcit & celerrimé qvoq; in pingvedinem proficit pro ſui Corporis magnitudine, ſexaginta ſcil. diebus.

Pingveſcit Hordeo, Glande qvercina, Nuce fagina &c.

Præſtat hyeme circa brumam ſeu ſolſtitium hyemale: æſtate damnatur.

Caro porcina cum humana magnam ſimilitudinem habet, omnium præſtantiſſima & ſaluberrima, præſertim mediocris ætatis; optimé nutrit, multum alit, facilé digeritur, Stomacho idonea, dulcis & Ori grata: at glutinoſi in ſe nonnihil habet; qvo fit ut jecur obſtruat & Renes, in qvibus meatus anguſtiores: inde Senibus & humidiore ventriculo minus ſalubris.

In Regimine Scholæ Salernitanæ.

Eſt caro porcina ſine vino pejor Ovina.
Si tribuis vina, tunc eſt cibus & medicina.

Prava eſt cúm fuerit crudior aut ambuſta. Bilem enim aut choleram procreat,& turbationem facit.

Noſtrates ſale macerant ad dies decem, deinde in carnario, qvo fumus penetret, ſuſpendunt, ne fraceſcat & vitium ſapiat,neve á tinea& vermibus lædatur; tandem ad integrum annum reponunt.

Perna á pede πτέρνα Petaſo Mart. Eine Schincke / dicitur tam prior qvám poſterior Coxa, ſalita cum pede & infumata. Æſtate elixatur & cum lacte ſeu Cepis tenellis, menſis primis offertur, non ingratum edulium.

Roſtrum, Pedes, Aures, Cartilagines ſuccum gignunt craſſum, viſcoſum & frigidum, probe nutriunt. Ex his aceto elixis cum Croco, Zingib. Pipere, Paſſulis Coqvi noſtrates gelu ut vocant, in patina parare ſolent, qvod congelatum frigide editur. Eine Schweins galret.

Cutis præpingvium Porcorum, ubi elixa ſit, glutinoſum qvidem pingvemq; ſuccum gignit, ſed non admodum craſſum nec tam facilé concoctionem admittit, qvám extremæ partes, neq; ſuccum præſtat tam bonum, ſed qvi excrementis magis abundet. Ob id raró editur.

Viſcera Suilla omnia cæterorum Qvadrupedum viſceribus ſuâ naturâ ſunt multó ſvaviora: ſecundum illud:

Ilia Porcorum bona ſunt, mala ſunt reliqvorum.

Sangvis der Schweis / Lanionibus, propter ſimilitudinem cum temperamento humano Inteſtinis immitti ſolet ad cibum.

Apexabo, Inteſtinum ſangvine farctum, Eine Blutwurſt / Schweiswurſt. Admiſcent Ditiores ſimilam lacte præmaceratam, Cerebrum Porci, & Lardum ſeu pingvedinem conciſam, cúm Majorana, Roſmarino, Pipere, Carvi & aliis aromatibus. Ex qva mixtura Ventriculus fartus Faliſcus vocatur, die groſſe Wurſt / Inteſtinum craſſius cum apice die Zippelwurſt.

Tomaculum, Ein Leberwurſt / ex Hepate, Corde, Renibus & Lardo conciſis absq; ſangvine paratur adjectis aromatibus.

Lucanica, Botulus, Eine Bratwurſt / fit ex fruſtulis carnis macræ & Lardo conciſis cum ſale, Pipere integro, ſem. Carvi & aliis aromatibus ſuffumigatur & reponitur.

Pulmo ſuillus impoſitus, attritus á calceamentis contractos ab inflammatione tuetur.

Jecur aſſum alvum ſiſtit. Cum vino venenatorũ morſibus medetur.

Adeps ſeu Axungia porcina, Borckſchmals / humanæ feré affinis. Calefacit humectat mediocriter, digerit, abſtergit

git nonnihil, multi in medicina usus.

Sincera confricatis membris prodeſt, itinerumq́; laſſitudines & fatigationes levat: contra Vulvæ & Sedis vitia idonea. Ambuſtis igne medetur. Cum terræ lumbricis nervis vulneratis prodeſt.

Axungia vetus acrior & calidior eſt.

Liqvamen Schmer/Schmaltz ex adipe Abdominis Suilli adhuc recentis colligitur, qvo butyri loco ad cibos feminæ utuntur.

Lardum, Laridum qvaſi larem aridum large aridum, Pingve qvod inter Cutem & carnem aridum eſt. Salitur & ſuſpenditur é trabibus, ut incorruptum maneat, optimum Ciborum condimentum

Veſica Suilla diſtenta & tecto appenſa optimé conſervatur ad clyſteres & fotus anodynos.

Toſta pulv. lectum permingentibus Pueris utilis.

Fel contra Aurium ulcera reliqvaqve omnia magno uſui aſſumitur.

Lapis aliqvando reperitur in Collo Veſicæ ſubobſcuri aqvei coloris, qvalis ante annos qvatuordecim Hirſchbergæ á Lanione inventus fuit.

Succerda ſeu fimus recens calidus Naribus admotus odoratus ſangvinem profluentem cohibet: Impoſitus &, poſt tertium diem ſublatus, efficaciter Verrucas & clavos aufert. Ex aceto coctus ad venenatorum morſus Aëtius laudat. Vulgus ad ſtercorandos agros & hortos oleraceos Suillum fimum cæteris præfert.

Aſtragalus Ἀςϱάγαλος ὑὸς, Talus Suis uſtus Cephalalgiam diſſolvit. Coli inflammationibus & torminibus ventris tritus medetur & potus.

Pellis Suilla φοϱίνη Schwein-leder/A Bibliopegis ad librorum operimenta expetitur, ut pote qvam firmior & multó diuturnior qvám ovilla aut vitulina. Non enim tam facile deteritur.

Setæ ſuillæ Sewburſten/ ex his parantur Muſcaria ſe tacea ad veſtes extergendas.

Porculus.

Porculus.

Ὗς γαλαθηνὸς,
Δελφάκιον,
Porcellus ſubrumus,
Porcellus lactens,
Ein Spanfärle/
Spanferckel.

Porcellus nuper genitus Scrofæ uberibus adhuc hærens, ob nimiam humoris abundantiam inſalubris eſt, lentum, viſcoſum & craſſum procreat ſuccum.

Eliguntur qvi intra ædes detinentur, qvi veró paſſim obambulant & omnes generis ſordibus veſcuntur, inutiles ad cibum ſunt.

Purgantur á Coqvis interaneis exemtis, iterum ſub cute & ventres farciuntur, & ad ignem aſſantur. Delitiæ ſunt Divitum, & ſaporis non ingrati, fortibus Ventriculis utiles, cúm bene concoqvuntur. Secus enim phlegma viſcoſum gignunt,& naſcentes inde Morbos, Podagram, Ileum dolorem,Calculos Renum, Paralyſin & ſimiles. Ad venenatos morſus optimé auxiliatur ſi ſtatim poſt cucurbitas imponatur diſcerptus, & adhuc intus calens.

Talpa.

Ἀσπάλαξ, qvod perpetuâ cæcitate infeſtetur.
σπάλαξ.

Mus terrenus vel cæcus, *Albert.*

Ein Maulwerff/ qvód terram roſtro fodiat & rejiciat.
Moltwurff/
Mollmaus/
Schermaus.

Animal eſt mutilum nigrum, non multum muri diſſimile, pilis multis, brevibus & denſis nigrore ſplendido (præcipué in Dorſo, Venter enim obſcurior) inſigne. Roſtrum habet Muris aranei ſive Suillum potius. Collum inter crura anteriora breviſſimum, & prope nullum. Crura breviſſima, & vngves acuti robuſti, qvinq; ante & poſterius. Vola anteriorum pedum bené lata eſt & manum refert. Caput longiuſculum. Oculi nulli, nec in Cranio ulla veſtigia ſeu meatus, niſi qvis velit Oculos dicere punctula illa nigra ſemini Papaveris ſimilia, ſub cute utrinq; prope rictum roſtri hærentia. Dentes anteriores laciniuſculos obtinet, & utrinq;
duos

duos acutiſſimos ad latera prominentes.

Talpa candidiſſimus hoc ipſo anno effoſſus &captus eſt in agro Reichenoviano, ſub Abbatia Griſſenſi.

Teſticuli bini Piſi minoris magnitudine coloris candidi. Genitale ſub Inteſtino recto prominet.

Hepar qvinq; lobis absq; felle diſtingvitur, cui ſubjacet ventriculus.

Renes Phaſeoli magnitudinem æqvant. Cor pauló majus Pulmones ambiunt, qvi multæ ſunt fibræ ſeparatæ, qvæ nullo inter ſe principio cohærent.

Lien longiuſculus ſangvinei coloris.

Audit liqvidiſſimé. Defectum enim in viſu Natura in Auditu reſtituit.

Sub terra ſibi domicilia parat; extra eam enim diutius non durat, niſi forte ad horam unam aut alteram.

Terram roſtro ſuffodit ac ſubruit egeſtis veluti colliculis. Peſtis agrorum, hortorum & pratorum.

Veſcitur Lumbricis, Ranis, radicibus, frugibus maximé, etiam terra in fame. Julio menſe latibulo ſuo egreditur & facilius capitur, cum cæcus ſit natura, unde Virg. 1. Georg.

Aut oculis capti fodére cubilia Talpa. Parit ſub terra.

Talpa manibus donec moriatur in paroxyſmo retentus, febrium inſultus reprimit.

Vivus combuſtus in ollula ad cineres ex Cereviſia ſeu vino diebus aliqvot Luna creſcente & deficiente, contra Dracuntias commendatur.

Cinis cum Melle illitus Lepram, ſtrumas & fiſtulas curat.

Sangvis capillos creſcere facit.

Ex pellibus fiunt pileoli, Cubicularia, ſtragula & crumenæ.

Taxus.

Μηλίς

Meles á Melle qvod avidé expetit.

Taſſus vel Taxus *Offic.*

Blerellus.

Ein Dachs.

Medium inter Suem & Urſum magnitudine Vulpis aut Canis mediocris animal pingve, dorſo latiore, mordax admodum, Cute ſpiſſa, pilis duris, rigidis, griſeis, ſuperné ad nigredinem vergentibus, inferné candicantibus.

Cruribus breviuſculis, Capite in ſummo nigro, laterotenus albo; Dentes acuti, qvibus, ſi á Canibus aut aliis animalibus impetatur, ſe defendit: ſæpiús corpore & pedibus etiam repugnat. Cauda ei varia villoſa non longa.

Duo hujus genera ab Autoribus numerantur. Unum Caninum πολυσχιδὲς, Canis instar digitatum, Ein Hund-Dachs. Alterum, Suillum διχηλὲς, Ungulas ut Sus habet, biſulcum, Ein Schwein-Dachs.

Paſſim occurrit. In cavernis vivit ſub terra, é qvibus exit & vagatur in ſylvis, non aliter atq; Lupus, etiam hyberno tempore.

Apibus & Melli inſidiatur. Crabronibus aliisq; vermibus victitat. Autumno Pomis & aliis fructibus arboreis præcipué pingveſcit.

Capiuntur Caniculis, qvi cavernas ſeu latibula ingreſſi eos extrahunt, deinde figuntur.

Tenues comedunt carnes, divites non item. Axungiâ loco Lardi utuntur in cibo, Calefacit magis qvám Suilla, emollit, digerit egregié, lenit. Utilis febricitantibus, Prodeſt in affectibus Renum, calculoſis, Articulorum doloribus, fracturis, illita.

Contractos ſeu rigentes nervos & Articulorum duritias emollit & diſcutit.

Tigris.

Τίγρις.
Ein Tiegerthier.

Fera eſt ſæviſſima, & miræ pernicitatis, Sileſiæ noſtræ peregrina, colore ſubfulvo, maculis nigris orbicularibus, & eleganti nitore fulgidis aſperſo.

Tigrides indomitæ
rancant, rugiuntq;
Leones.

Pellem exiccatam aliqvando circumforanei, miraculi ergó oſtendunt.

Trigides fert India & Hircania.

In aula Imperatoris Romani Pragæ alitur cum ceteris beſtiis.

Cibi

Cibi caussa omne animalium genus, Qvadrupedes præsertim majusculas invadit.

Velocitatis tremendæ sunt Tygrides.

Nihil enim tam longum, qvod non brevi penetrent: nihil adeó antecedit, qvod non ilicó asseqvantur.

Tympanorum strepitum non ferunt.

Ursus.

Ἄρκτος,
Βῆρος.

Ursus qvasi orsus, scilicet in ventre & extra completus.

Ein Bär/
Beer.

Ursa Beerin.

Animal est sævum & deforme in membris, aspectu horridum, Corpore crassiore, & vix mobili, hirsuto villo, Capite invalido, Ore seu Rostro oblongo, instar Suilli feré.

Ora illi lato de formia rictu.
Vox iracunda mináxqve
Plenaq; terroris rauco de gutture fertur.

Dentes serrati. Naris nigra, Pedes lati Hominis manibus similes (qvibus, ut & Lumbis, vis maxima, & ad varia utitur) armait vngvibus. Anteriores manus vocant Daßen/ Daapen. Cauda parva.

Femina Mammas habet qvaternas. Non coëunt sicuti cœtera Qvadrupedia, sed amplexibus mutuis ambobus cubantibus, veluti humanis conjugationibus, copulantur. Dum coëunt, utpoté hyemis initio, maximé sæviunt Brummen.

Fert Uterum dies 30 secundum Nonnullos.

Parit Unum, etiam duos, tres; sed complurimúm qvinqve, eo tempore qvo latet.

Fœtum minimum pro magnitudine Corporis sui edit, Catto minorem, nudum, cœcum, & Cruribus propemodum, membrisq; aliis plurimis indiscretum & rudem; postea lambendo calefacit & figurat, sinu gremioq; fovet, donec vocem edere incipiunt, qvod & *Ovidius* confirmavit, *ultimo metamorphoseos.*

Nec catulus partu qvem reddidit Urſa recenti,
Sed malè viva caro eſt, lambendo mater in artus
Fingit, & in formam, qvantam capit ipſa, reducit.

Hæc fuit veterum opinio: At Experientia aliud teſtatur. Reperta enim eſt Urſa hyberno tempore in caverna, cum tribus catulis qvos jam enixa fuerat, cæcos qvidem at non informes, ut vulgo creditum fuit, ſed omnibus artubus ſuis formatos. Lambit qvidem, ut Canes, parvulos, cùm in latibulis per hyemem pituita muccoſa impleantur.

Omnivorum eſt animal, utpote qvod & fructus arborum edat, & fruges, Myrtillos, Rubi idæi baccas, herbas & legumina; nec non Apes, confringens alveos, & Cancros ac formicas. Carne etiam veſcitur, Sues enim feros, Vaccas & Capras adoritur.

Duplex genus apud nos in alpinis tractibus, ubi plerunq; vitam agunt, obſervare licet. Unum majus.

Urſus major.
Ein groſſer Beer/
Heubt Beer.

Aliqvando enim in montibus circa Gigantæum ingentis magnitudinis Urſi capti fuére.

Alterum minus.

Urſus parvus, ſaxatilis, formicarius.
Ein Steinbär
Zeidelbeer
Omesbeer.

Lingvam qvam habet peracutam & longiſſimam mittit in formicarum habitacula ad cujus humorem illæ accurrentes adhærent; ipſe autem ad ſe attracta lingva formicis onuſta epulatur.

Saxa incolit.

Natura Urſorum ante omnia ſe condere veterno appetente, priuſqvam planè torpeant, & ſtupidi jaceant, ſe condunt in luſtrum. Mares qvadraginta diebus latent, feminæ qvaternis menſibus. Primis diebus bis ſeptem tam gravi ſomno premuntur, ut ne vulneribus excitari qveant, tunc mirum in modum veterno pingveſcunt. Qvodam murmure ſugunt Pedes, tanqvam alimenta qvædam ex iis ſumant. Urſi aſtuti, feri, improbi, ſævi, maximè libidinis tempore. Juvenes

capti aliqvando mansvescunt, & variis ludis ac gesticulationib9 se exercent. Qvod apparet in iis, qvi aliqvando é Lithuania spectaculi caussa circumferuntur. Miranda levitate choreas ducunt, tibiarum modulatione deliniti, erectoq; corpore.

Capiuntur laqveis, retibus, armis, foveis.

Ursus naturæ est frigidæ & pituitosæ. Caro ejus ἄρκεος κρέας, frigida est, muccosa, concoctu difficilis, illaudata, pessimi nutrimenti, Medicinæ magis qvám nutritioni apta. Spleni ac Hepati obest, appetitum tollit. A pauperibus solummodo in cibum recipitur.

Pedes anteriores præcipuæ apud Magnates in delitiis habentur, utpote prædulces & insigni svavitate præditi.

Axungia Ursi, Beerenschmaltz. Calefacit, humectat, digerit.

Livores & maculas eximit ambusta sanat cum Cera, duros tumores emollit, & ad suppurationé perducit. Lumborum dolores mulcet & Cervicis. Articularibus & Podagricis morbis, Aurium item doloribus prodest. Cum Ladano & Adiantho Capillos defluentes continet & Alopecias emendat. Ulcera Crurum, Tibiarumq́; sanat.

In Hernia seu Enterocele Puerorum uteriq́; prolapsu vulgatum Muliercularum remedium, Dorso seu Ossi sacro illita.

Eam capillos dealbare qvidam tradunt.

Fel cum folliculo ab Ursi hepate separatum suspenditur & exiccatur. Caducos sanat Eclegmate, & morsis á cane rabido efficacissimé succurrit.

Oculus dexter siccus Pueris appensus, ab eis timores, qvibus in somnis vexantur, amoliri dicitur, adstipulante Rhazi.

Pellis Ursina, σκύλος, Eine Bährhaut / á Cane rabido demorsis, utiliter substernitur. Hyberno tempore peregrinantibus straguli vicem supplet.

Vulpes.

Αλώπηξ παρά τὸ ἀλῶ.

Vulpes qvasi volupes, á pedum volubilitate,

Ein Fuchs.

Bestia est vafra, callida, astuta & dolis omnibus instructa, Canis mediocris ma-

gnitudine & gravis odoris. Color sæpé rutilus, priore tamen parte canescens, raró niger, rariús candidus. Caudam ei Natura donavit magnam,& villis densam,in cujus superiori parte enascuntur pili flavi tenuissimi, Violam Martiam odore ementientes, qvi á Venatoribus patriæ nostræ vocantur die Blume.

Mari genitale osseum est. Coëunt in latera projectæ, Maremq; femina amplexa. Parturiens ita recedit, ut raró gravida capiatur. Parit ut plurimum qvatuor & cœcos, qvos lingva lambendo refovet & concoqvit.

Fallax Vulpecula gannit.

Vulpibus abundant montani tractus Silesiæ nostræ. Cavernarum suarum, qvas altas incolit, Fuchsgruben/ plura facit foramina, & multifores aditus procul inter se distantes, ne uno in loco insidiis á Venatoribus locatis facilé comprehendatur. Dolo sæpé occupat Taxi foveas.

Venatur Lepores, Anseres, Gallinas, Anates, Aves, Mures, Pisciculos, Vespas, frumenta &c.

Satis justam ætatem conseqvitur.

Rabiens eadem incommoda infert, qvæ Canis rabidus.

Capiuntur laqveis, canibus, foveis, decipulis ferreis, qvæ Tajolæ ferreæ dicuntur, Fuchs Eisen.

Vulpem inseqvuntur Venatores non ob carnem, sed propter pellem, qva togæ & pilei suffulciuntur; & qvidem hyberno tempore. Æstate enim si capiantur,pili sunt tenuiores Durchhärig / & inutiles.

Calefaciunt Pelles, & utiles existimantur Arthritidi, Podagræ & frigidis fluxionibus, utpoté vi digerendi & resolvendi præditæ. Qvamobrem aliqvi tibialia sive caligas inde parari curant.

Caro calida & sicca, terrena, melancholica, & pravi succi, ob id tanqvam inutilis á culinis abdicatur, concoctu difficilis & gravis odoris.

Vulpes cocta, donec ossa tantúm restent, fotu Podagras mulcet.

Integra oleo elixata digerendi facultatem addit oleo, facitq;

faciteq;, ut ad extremam superficiem evocet, qvæ in alto dolorem excitant, Arcicularis affectibus non incommodum.

Adeps Vulpinus calefacit, emollit, humectat, attrahit, resolvit, Nervos emollit rigentes. Prodest tremulis & spasmo divexatis. Sanat Alopecias, & finit Aurium dolores.

Pulmo, Hepar, si vino abluta siccentur, Lieni prosunt, sistunt Alvi fluxus, & Phthisicis ac Lienosis usui sunt.

Pulmo, Vulpis Fuchslunge/ exiccatus, artis lege cum saccharo vel vino seu jusculo aut linctu sumtus, tussim inveteratam sanat, & Pulmonibus robur afflat. Alii pollinem linteolo includunt, & Asthmaticorum poculis injiciunt.

Fel cum Melle caliginem discutit.

Testiculi sicci pulv. ex vino proritant ad venerem, & conceptionem in Muliere excitant.

Genitale osseum Calculo humano remedium præcipuum.

Stercus Vulpinum Lepras cum aceto abstergit, & ulcera putrida sanat.

Vulpes crucigera.

Ein Creutz Fuchs/ Brand Fuchs.

Hæc priori respondet, præter lineam nigri coloris, qvæ secundum longitudinem á rostro per verticem, tergum ad caudam usq; extenditur:

Insuper guttur Cruce alba insignitur.

In Kauffunga territorii Hirsbergensis á nobilissimo Dom. Balthazaro á Reder capta fuit.

Candidæ Vulpes rariús visuntur.

Nuper in montanis non procul ab Hirsberga, Vulpes visa fuit nigra, macula candida prope caudam adornata.

LIBER TERTIUS.

Reptilia Silesiæ.

Ἑρπετὸν, Ἑρπιστικὸν, ἀπὸ τοῦ ἕρπειν, qvod proprié de Serpentibus & Vermibus dicitur, qvibus pedes desunt.

Ὄφις,
Serpens,
Angvis,
Eine Schlange.

Serpens nomen est generale, non minus ut Angvis, & significat nonnunqvam terrestre omne animalculum, qvod se non attollit ingressu, sed humi repit, etiamsi qvadrupes est, ut Seps, Salamandra, Lacertus; etiam multipes, ut Scorpio, Scolopendra.

Specialiter veró Serpens animal est terrestre sangvineum ἑρπιστικὸν, minus perfectum, pedibus ex natura carens, corticeq; intectum.

Omnia feré Corporis membra habet Lacertis proxima, si pedes iis demas, longitudinem addas.

Partis Externæ

Pars prona, supina.

Cutis, Pellis Corium, Schlangen balck.

Collum proportionale potius Collo videri potest.

Caput Dorso affixum, qvod præter alia animalia in aversum vertere, reliqvo Corpore qviescente, valet;

Sensoria non eminent, sed foramina habent, ut Nares olfaciendi, Aures audiendi.

Oculi duriores.

Palpebra superior immobilis, sed inferiore connivent.

Meatus seu ostium excrementi.

Cauda, ut Lacertis, amputata renascitur.

Partes interiores.

Omnia interna etiam feré eadem sunt qvæ Lacertis: at per longitudinem & angustiam Corporis, longa arctaq; habentur, ut inter se dignosci

præ ſua figuræ diſſimilitudine vix qveant.

Lingva biſulca (triſulca Plin.) tenuis, qvippe quæ tenuiſſimis qvaſi capillamentis diſcreta vibretur.

Dentes feré ſerrati καρχαρόδοντες. Duo in ſuperna parte dextra lævaq; longiſſimi, tenui fiſtula perforati.

Epiglottida non habent Arteriæ ſuperpoſitam, ſed meatum ipſum modó contrahunt, modó laxant pro ſui deſiderio.

Gula anguſta & longa.

Arteriæ origo proxima eſt, adeo ut ſub ea Lingva eſſe videatur.

Pulmo adnectitur fibroſis fiſtulis diviſus, prælongus, exiguus, fungoſus multumq; á Corde ſepoſitus.

Jecur longum ſimplex.

Lien exiguus rotundus.

Cor in gutture hæret.

Ventriculus veluti Inteſtinum amplius, Canino ſimilis.

Fel ac in Piſcibus in omnibus præter Natricem Inteſtino adnexum hæret.

Inteſtinum longum, tenue & ad exitum usq; uniforme.

Renibus & veſica caret.

Teſtes nulli, nec Penis, ſed meatus horum loco bini dati, qvi de Septo exorti latus ſpinæ utrinq; perreptant, coëuntqve juxta ſpinam in unum, atq; ita ad oſtium excrementi finiunt.

Vulva bifida omnibus feré tendit prolixior modo Corporis exorſa inferius ab uno continuo meatu, diductaq; utrinq; in latus ſpinæ qvaſi duplex meatus usq; ad ſeptum; in qva Ova ordinatim gignuntur & edi inde ſolent.

Viperæ uni, qvandoqvidem animal edit, poſtqvam Ova inter ſe pepererit, Vulva ſimilis ut Cartilagineis.

Dorſi ſpina Piſcium more. Spinam enim in oſſium loco continet.

Coſtæ

Coſtæ ſingulis vicenæ, ut ſe faciliùs convolvere poſſint, ac in orbem complicare.

Actiones.

Inceſſus. Pectori innitentes totum Corpus uno niſu trahunt, qvanqvam & ſpiris ſe convolvant.

Vox. Vocem emittunt, ſed exilem & veluti longum ſibilum.

Senſus. Viſu & Auditu pollent inter cætera Animalia, qvibus ſibi aſſiduè cavent. Sunt enim timidiſſimi & aſtutiſſimi.

Hinc jubemur imitari Serpentum proſpicientiam & prudentiam Matth. 10.

Coitus mutuo complexu ſupinarum parium agitur.

Adeo ſibi circumvolvuntur, ut unus exiſtimari ſerpens poſſit, isq; biceps.

Partus. Ova pariunt oblonga, foris, excepta Vipera. Omnes, non ſingulatim; ſed ad monilis muliebris, qvod collum ambit, ſimilitudinem. Incubant qvæ pepererint in terra & fœtum ſeqventi anno excludunt.

Corium deponunt vere & Autumno.

Victus. Omnivori ſunt. Nam & Carnem edunt, herbam & terræ pulverem. Diu ſine cibo vivere poſſunt, qvoniam á calore deſeruntur.

Conduntur hyeme ſub terra aut ſaxis, aut in arborum ſaxorumve cavis, & omnes, ſeceſſus tempore, veneno orbi dormiunt.

Loci in qvibus verſantur, utplurimum ſunt caulæ, caſæ ruſticæ & ſcopuli, aut exiguæ valles, colles, prata qvæ prope lucos & ſylvas cæduas ſunt.

Sunt enim in qværendis ſibi latibulis tutis admodum perſpicaces.

Natura.

Serpentes omnes tactu ſunt qvam frigidiſſimi.

In Capite & Dentibus Venenum gerunt, qvod totum é felle eorum proficisci volunt. Consistit autem in qvodam subtiliore humore, sive ichore, sive excremento.

Isidorus lib. 12. c. 3. Serpentum tot sunt venena, qvot genera, tot pernicies qvot species, tot dolores qvot colores.

Omnium Serpentium morsus, paucis exceptis, homini lethales sunt, nisi medicatio adhibeatur.

Qvidam citissimé interficiunt, alii tardius. Aspis Chersæa intra tres horas, Chelidonia præsentissimam necem affert, Ptyas tardius necat. Dipsas siti enecat, sibilo seu halitu Basiliscus, Hæmorrhous ab effusione sangvinis, per omnia Corporis orificia fluente. Iaculus qvód exiliens qvasi telum mortem infert. Cenchrena hydropem & ulcera putria inducit.

Eusebius præparat. Evangel. lib. 8. cap. 5. Serpentes & venenata Animalia, multos ad morbos, & maximé perniciosissimos, remedia conferre saluberrima, Medici perhibent; videbisq; si diligenter attendere volueris. Deinde á Deo ista esse parata in peccatores, sicut aculeos & alia tormenta in judiciis præparata videmus.

Differentiæ.

1. **Sexus.** Mas minor est femina. Femina major, sævior & vivacior qvám Mas.

2. **Loco.** Alii sunt terrestres. ut vipera, Aspis.

Alii aqvatici, & hi *vel* humida & palustria incolunt loca, ut, Colnber, Boa &c. *vel* Maris indigenæ.

3. **Magnitudine.** Alii sunt breves ut Cecilia.
Longissimi, ut Boa, Chelydrus,
Crassi, Boa,
Graciles; Acontias, Cecilia.

4. **Colore.** Alii
Cinerei, ut Pityas
Albidi, ut Cerastes, Dipsas.
Subflavi, ut Viperæ.
Virides, Acontia s. Jaculum.
Fusci ut Amphisbæna.
Rufi, Aspides nonnulli.
Purpurei, Porphyrus

Nigri,

Nigri, Aſpis, Berus, Dryinus, Hydrus, Tyrus.

Cærulei, Angvis, Cenchrines.

Flammei, Hæmorrhous.

Varii, Chamæleon.

Boa.

ὕδρος Nonn.

χέρσυδρος

χέλυδρος.

Natrix domeſtica & vernacula Agric.

Serpens paluſtris, aqvatilis.

Angvis boa, Draco ſerpens.

Bova á boum populatione.

Ein Spieß Sil. id eſt Haſta, Lancea Picke.

Immenſæ molis ſerpens, qvi prona parte flavet, ſupina per dorſum ex cæruleo nigricat.

In Baronatu Trachebergenſi locis udis & deſertis, veluti auff der Cochal/ freqvens.

Veneni expers creditur. Greges Armentorum per ſeqvitur & bubulos: & ſi qvæ plurimo lacte rigua eſt, ejus ſe uberibus innectit, ſuctuq; continuo interimit. Avium pullos inſeqvitur & devorat Arbores ſubeundo, é qvibus maxima vi, inſtar teli ſeu haſtæ, ſeſe dejicit obvios feriens.

Accepi á viro fide digno iſtius loci incola, ante paucos annos Boam in arbore hærentem, octo Cubitorum longitudine, craſſitie brachii, bombardæ globo occiſum fuiſſe.

Non facilé lædit qvemqvam, niſi fuerit laceſſitus.

Hinc forſan oppido Trachebergæ nomen ceſſit Drachenberg/ á Draconibus, ob freqventiam horum Serpentum, qvi olim Dracones dicebantur.

Cecilia.

Τύφλωψ Nicand.

Τυφλίνη

Serpens cæcus Plin.

Cæcula qvód cæca ſit.

Cophia qvód hebetes illi aures.

Eine Blindſchleiche.

Parvus eſt admodum Serpens, Agricolis notus, Corpore gracili, pelle duriuſcula ſplendente, Coloris varii, partim ſubcærulei, partim ſubflavi, inter qvos diluta purpura eluceſcit.

cescit. Oculos habet sed tenues & tenui pellicula qvasi obductos. Dentes minutissimos utrinq; καρχαρόδοντες plures in inferiore Mandibula magisq; conspicuos qvám in superiore. Lingva bisulca. Rimam qvandam sub imo ventre obtinet, qvâ dehiscente aut disrupta ova parit. A partu autem vivit & vulnus coalescit.

Freqvens in montosis æstate.

Hyeme condit se in terram & saxorum rimas.

Ciconiæ his miré delectantur.

Venenatissimus apud nos. Morsus ejus obscurus, vix apparet veluti Muscarum ictus, inflammationem excitat & Corpus inflammat.

Antidota sunt Theriaca, Mithridatium, Sigillata.

Oleum Viperinum, Scorpionum, Erucæ.

Cœculæ carnem qvidam Theriacæ, loco trochiscorum de Tyro addunt, veluti Osvaldus Bru, qvam Pestis tempore multum profuisse, vir multæ eruditionis & experientiæ D. D. Felix Platerus Medicus & professor Basiliensis testatur.

Cochlea terrestris.

Κοχλίας
Κύχλος

Limax á limo, in qvo per hyemem delitescit.

Eine Schnecke/ grund Schnecke.

Cochlearum aliæ reperiuntur magnæ, aliæ parvæ, aliæ mediocres: qvædam albæ, qvædam nigræ; qvædam variæ.

Cochlea opercularis.

Κοχλίας πωμαλίας
Cochlea edulis.

Ein Ruben Schneck/ Weingart Schnecke.

Hæc contra frigoris injuriam

juriam qvodam albo operimento duro, gypſi ſpeciem referente concluditur, ſicq́; contecta terræ ſe condit.

Paſſim in vineis, frutetis & ſepibus vitam agitᵘ.

Eruuntur é terra Martio & Aprili unceis qvibusdam ferreis terra circum foſſa: reliqvo tempore cibo inutiles.

Qvia demortuam Venerem excitare valent, apud lautos & libidinoſos in pretio ſunt: at Vulgus eas negligitᵘ.

Sapidiores eſuiq́; gratiores exiſtunt qvæ in montibus degunt; item qvæ in apricis admodum locis victitant herbis odoratis.

Cúm ut cibo eſculento uti volueris, ubi prius in aqva elixaris, in aliam aqvam transferas, in qva rurſus elixabis, tum demum condies ac tertio elixabis usq́; dum tota caro intabeſcat. Hoc enim modo mucorem deponet ſuum, alvum etiam ſiſtet, & alimentum dabit Corpori non contemnendum.

Carne præditæ ſunt dura adeoq́; concoctu difficili, ſed qvæ potentiſſimé nutriatᵘ.

Caro decocta cum Hordeo bibitur ſeu datur tuſſientibus ad ſputum facilitandum. Commendatur Phthiſicis, Hæmoptoicis & prominenti umbilico.

In cibo ſumta mirabiliter Coli & Veſicæ tormina ſanatᵘ.

Una cúm teſtis tritæ & impoſitæ Abdomini, Hydropicorum aqvas exhauriunt & exſiccant. In Artheticis Articulorum tumores & dolores leniunt; Corpori impactos aculeos illitæ evocant, & menſes nimium fluentes ſiſtunt.

Mucus, μύξα κοχλίου, Mucus ſalivoſus, qvi compunctis Cochleis redditur, emplaſticu eſt. Cum thure & myrrha purulentas Aures glutinat deſiccatqve:

Fronti

Fronti affixus Oculorum fluxiones resiccat.

Cochleæ domus, Schnecken-Heußlin / Calyx, κέλυφος *Diosc.* Οςρακον *Gal.*

Cochleæ testa usta calefacit, siccat, exurit. Pulvis inspersus sangvinem sistit, hæmorrhoides sanat, ulceraq; Capitis; cum thure Hernias.

Cochlea minor hortensis.

Eine kleine Schnecke / Garten Schneck.

Multo minor est edibili, testa seu domo ut plurimum flavente, lineolis subrubentibus seu purpureis.

In hortis oleraceis æstate passim obvia.

Cibo inutilis.

Cochleæ etsi omnium Animalium ignavissimæ & stolidissimæ sint, nihilominus Concordiæ insigne exemplum præbent, Invicem enim eas hærere compertum est uvarum modó. *Plin. lib.* 8, *cap.* 39.

Cochlea terrestris nuda.

Cochlea nuda

Ein grase Schneck / garten Schneck / Wald Schneck / ledige Schneck / rotte Schneck.

Sunt in Cochlearum genere, qvæ tegumento seu testa carent, colore nigræ aut rufæ, noctu potius qvám interdiu ad pascua exeuntes.

Degunt in campis, hortis, sylvis gramineis, Cellis item vinariis, & aliis subterraneis uliginosisq; ædium locis.

Majo colliguntur, potissimum rubræ Mulieribus ad faciem expoliendam. Aqvam aliis additis eliciunt, qva facies illarum elota lævorem mentitur.

Cum Thure & ovi albumine in Cataplasmatis formam redactæ & impositæ, curant Puerorum hydrocelen.

Pulvis exiccatarum inspersus, Melicerias Chirurgorum exiccat. Cinis cum Melle mixtus & faucibus illitus, Inflammationi & tumori faucium medetur.

Oleum ex his paratur, nervis vulneratis magno usui.

Oleo

Oleo macerantur á qvibusdam adjecto sale contra Articulorum dolores.

Coluber.

Νερόφις;
Enhydris, Chersydrus.
Natrix.
Coluber qvód colat umbras, vel qvód lubricos tractus flexibus sinuosis labatur.
Ein Wasser Schlange.
Wald Schlange.

Serpens est longus gracilis, ut Angvilla, coloris subviridis. Tortuosé & sibilans incedit, transeuntibus mordens insidiatur,& lingva venenum infundit.

Virgilius :

Hirtus & ut Coluber, nodoso gramine tectus,
Ventre cubat flexo, semper collectus in orbem.

Nemorum umbras incolit, & in aqvis vivit. Aestate sæpé occurrit. Natura ejus valde calida est & venenosa.

Coluber olla nova inclusus,& operculatus ustus in cinerem,& ex oleo illitus scrophulas liqvefacit. **Sylvius :**

Auribus exuvium confert sinuosi Colubri,
Ex oleo læsis, qvod ponit arte sua.

Crocodilus.

Κροκόδειλος,
χάμψης,
Crocodilus fluviatilis,
Crocodilus Niloticus. **Gesn.**
Ein Crocodil.

Ægypti Lacertorum genus. Homini infensissimũ, sqvamis præduris Ostreorum modo totum obductum,cute corticosa, contra omnes ictus invicta. Oculi suilli.

Dentes exerti longi, pectinatim utriq; maxillæ infixi, & ungves in pedibus singulis qvini acutissimi. Lingvæ parva, tota inferiori nectitur Maxillæ. Crura álatere adjuncta, & in summo humo expansa.

Pedes admodum parvi, atq; ad capiendum retinendumq; inutiles. In ventre mollior est cutis tenuisq;, in tergo corticosa. Movet Mandibulam superiorem,non inferiorem, contra morem aliorum Qvadrupedum.

Cauda longissima est. Visus in aqva hebes extra acerrimus.

Procreatur ex ovo magnitudine Anserini.

Excedit longitudine duodeviginti cubitus.

Parit Ova, qvalia Anſer, circiter 60 candida, qvæ terræ gremio committit,&ſexaginta diebus incubat.

Parvum in meis Muſarum theſauris exenteratum habeo, qvatuor ſpithamarum longitudine & trium digitorum.

Ægypto familiaris eſt, Indiæ etiam & Americæ notum hoc Animal,in terra & aqva vivens. Interdiu plerunq; terram incolit, noctu veró aqvis ſe mergit, innatatq; flumine.

Piſcibus nec non aliis animalculis in cibo fruitur, humani Corporis avidiſſimum.

Qvatuor menſibus hybernis ſine ullo cibo in latibulo qvieſcit.

Crocodylis hiantibus Trochyli aves involantes depurgant dentes, & os ipſum totum : qvo munere & ipſi aluntur, & Crocodilus ſentiens ſecum commodé agi, eis nihil nocet, ſed cúm egredi avem vult,Cervices aliqvantulum movet ne comprimat. *Ariſt. lib. 9. cap. 6. hiſt. anim.*

Ichneumon mus Ægypti Crocodilo apricanti inſidiatur, Cúm enim Crocodilus humi jacet ſtratus, & rictu immenſo os gerit patulum, tum Ichneumon doloſa conſilia de illius pernicie obiens, limis oculis tam diu eum obſervat,qvoad arcto oppreſſum ſomno intuetur : tum confeſtim in arena & luto volutatus agilis procurrit, & ſingulari animi fiducia mortis portum ingreſſus, per latum guttur in alvum delabitur. Crocodilus veró inexpectatum malum in ventre ſentiens ſomno ſolvitur : & incitato curſu furibundus & conſilii inops, longé lateq; vagatur, modó in imam fluvii ſedem ſe demergens,modó magnum acerbitatis virus anhelans ſeſe ad terram abjicit : ſed nihil hæc curans Ichneumon. & viſcerum (Jecori præcipué incumbens) ſvavi cibo expletur : ac tandem ſatur, jam exinnanito Crocodili ventre proſilit forâs. *Gellius ex oppiano.*

Lacertus.

Σαῦρα, os Diosc.
Κυλισαῦρα,
Lacerta
Ein Heidex
Egochs.

Animalculum eſt omnivorum; Cute conſtans duriuſcula, ſqvamoſa, Cauda longiuſcula, lingva fiſſa bifida, pedibus qvaternis, qvi in digitos tanqvam á volis aut palmis finduntur,&in obliqvum flectuntur.

Omnia habent membra Serpentibus ſimilia, ſi pedes iis demas, longitudinem addas.

Ova pariunt ſubtiliſſima velut Serpentes, qvæ ſponté in terra aperiuntur, & catuli per ſe erumpunt.

Sibilant ut Serpentes, & ſenectutem exuunt Vere & Autumno.

Morantur plerunq; aridis locis & inter ſaxa, inter vetera ædificia, Muros & mœnia.

Vitam eorum annum non complere,ſed ſemeſtrem finire ajunt. Menſibus certé qvatuor frigidiſſimis latent.

Lacertæ qvoq; nulla eſt memoria, ideó non incubat, oblita qvidem in qvo loco ſit enixa: per ſe enim erumpunt Catuli, *Plin. lib.* 10. *c.* 65.

Facit ea labilis memoria Lacertarum, ut res fixiús admirantes ſpectent: pulchritudinem igitur Hominis, cujus amantiſſimæ ſunt, fixo intuitu contemplantur; neq; facilé intuitum declinant, dum licet proſpectare *Vincent. natur. lib.* 20. *c.* 55.

Venenum habere negant, Hominibus benevoli ſunt, ſed Apibus inſidiantur; inde *Virgil. in Georg.*

Abſint & picti ſqvalentia terga Lacerti :videlicet á ſtabulis & alvearibus Apum.

Lacertæ caput tritum & appoſitum, aculeos & omnia Corpori infixa extrahit: Varos, formicantes verrucas & penſiles, qvas ſterochordonas vocant, clavosq; tollit.

Variant Lacerti figura, colore & magnitudine pro variis regionibus.

Lacertus stellatus.

Lacertus ferrugineas maculas habens, *Gesn.*

An Lacerta Chalcidica, seu Stellio ?

Calcis á Virgulis qvas in dorso habet ærei coloris.

Ein Gesternter Edochs/
Geschecter Edox/
Visper Nater. *siles.* á motu celeri & vago.

Forma & magnitudine Stincum, qvalem hodie Officinæ habent, feré refert. Color ei fuseus, nonnihil ad dilute cæruleum tendens, præsertim ad latera prope Ventrem, qvi totus albet. Linea utrinq; per latus Dorsi á Capite ad Caudam porrigitur ex obscuro flavens, & media supina similis ad extremam caudam protrahitur. Qvæ omnes per intervalla maculis ferrugineis coloratæ, punctis ceu asteriscis minutis luteolis resplendent, seu radicant.

Nomen habet variis stellatus
Corpore guttis,
Inq; brevem formam, ne sit
vis magna nocendi,
Contrahitur: parvaq; minor
mensura Lacerta est.

Pedes ei sunt qvatuor: Digiti perexiles, anté & retró qvini cum ungviculis fuscis. Lingva bifida est ut Serpentibus. Denticuli similes. Petrosis locis oberrat, cursus celerrimi.

Rore tantúm vivit, & præterea Araneis & Melle.

Hybernis mensibus latet in cavernis.

Senectutem exerit ut Serpentes. Morsus eius noxius creditur, & putredinem parti inflictæ adfert.

In vino coctus morsus suos sanat.

Si divulsus admoveatur, ictis á Scorpione levamentum præstat,

Caro ejus illita Capillos profluentes renasci facit.

Insessus ex Lacertis in aqva coctis Infantibus ruptis singulari remedio prodesse fertur.

Lacertus Viridis.

Χλωροσαῦρα.
Σαῦρα χλωρὰ,
Lacertus viridis,
Lacertus major,
Ein grüner Edochs/
Grüne Edox/ Jungfreulin/
Pueris.

Pulcerrimus

Pulcerrimus omnium, ejusdem feré cum priori magnitudinis, aliqvando major, colore viridis cum qvodam pallore, in ventre candicat. Pedes ei sunt humiles. Plerunq; in Rubetis & spinetis solet versari: nec admodum freqvens. Vivus captus in sacculum inclusus, & super Ictericum ligatus, qvousq; moriatur Lacertus, contrahit ad se Icterici colorem, singulari experimento.

Ossa prosunt Comitialibus nova observatione.

In Vino decoctus (abscisso Capite & pedibus) & potus, prodest emaciatis, phthisicis & hecticis.

Oleum ex vivo paratum, Oculos rubentes & lippientes clarificat, & puros reddit.

Lacertus cinereus.

Lacertus vulgaris,
Lacertus minor,
Ein Grawe Edox/
Gemeiner Edochs.

Forma prædictis similis, sed minor, & coloris cinerei,

Notus est & passim occurrit.

Lacertus palustris minor.

Kleine Wasser Egochs/
Wasser Heydex.

Minor est reliqvis omnibus. Coloris super Dorsum fusci seu nigricantis. Venter rubet, Os latiusculum dentibus expers, Cauda angvillæ ad natandum apta.

In paludibus & humidis opacisqve locis vitam agit.

Venenatus creditur.

Lacertus aqvaticus major.

Lacertus palustris.
Salamandra aqvatica, Matt.
an Scincus Vincentinus?
Ein grosse Wasser Heidex/
Wasser Molch.

Salamandræ feré similis est, ejusdem magnitudinis, Capite breviore rotundiore, Cauda latiuscula, nigro undiq; Dorso, Ventre autem rufescente, maculis resperso luteis, horrédo aspectu, æqvé ac terrestris.

Apud nos freqventer in fonticulis limpidis Montium visitur, in qvibus & hyeme vitam agit.

Inter venenata recensetur, Liqvorem enim instar Salamandræ effundit candidum, qvamvis sit imbecillius.

Rana.

Βάτραχος á vocis aſperiate παρὰ τὸ βοῶν τραχεῖαν ἔχειν: Vel ut *Theocritus* qvaſi τῇ βοῇ τράχεις, τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει.

Ein Froſch.

Animal eſt qvadrupes amphibium reptile, Oviparum coaxans brexansq; cuivis notum. *Autor Philomelæ.*

Garrula limoſis Rana coaxat aqvis.

Lingva Ranis ſui generis. Pars enim prior, qvæ cæteris abſoluta eſt, iis cohæret eo modo qvo Piſcium: intima veró abſoluta ad Guttur applicatur, qva ſuam vocem ſolent emittere.

Hepar geminum ſeu bipartitum, cujus pars altera ad dextram, altera qvæ minor eſt ad ſiniſtram ſitum tenere expetit.

Lien exiguus.

Pedes poſteriores ſaltus gratia longiores ſunt prioribus: Anteriores manum tetradactylon repræſentant. Poſteriorum digiti nectuntur membranis, ut commodiores ſint ad natandum, licet eis non utantur terreſtres, qvamdiu vivunt in terra.

Cibus Ranarum ſunt Apes, Tipulæ, Muſcæ, Ranunculus Herba, Morſus Ranæ, Lenticula paluſtris, Ros, Limoſitates, &c.

Ranarum *aliæ* ex ſemine, mutuo congreſſu generantur; *aliæ* ſponté ex pulvere naſcuntur.

Perennes hyeme in loca tepidiora ſe abſcondunt: terreſtres in terræ latibula ſe occultant, & ſubterranea occupant: Aqvaticæ ad fontium ſcaturigines, lacus, paludes, piſcinas, & alia tepidiora loca ſe recondunt; ubi qvaſi mortuæ ſæviente hyemis frigore immorantur; tandem accedente vere reviviſcunt, & é latebris ſuis egrediuntur. Vidi aliqvando aſperrima hyeme é fontibus limpidiſſimis extractas, qvæ tepidariis expoſitæ revixerunt.

Coitum exercent, utplurimum verno tempore, & nocturno magis qvám diurno, (Conſpectæ enim ſunt interdiu qvoq; cohærere.) ſuperveniente prioribus pedibus

bus, alas feminæ Mare apprehendente, poſterioribus clunes, *Piſanellus* attritum vocat.

Fœtum emittunt feminæ continuo filo ſibi cohærentem. Id ſperma eſt, Ovorum conglobatorum ſpecie. Sunt autem globuli qvantitate avellanæ albi, ſed cum aqvoſitate perſpicua. In eorum medio eſt granum nigrum, tanqvam vitellus aut cryſtallus oculi, ea forma, qva cernitur ſemen Cataputiæ minoris. In illo contentum principium animale Raninum provehitur, vegeſcit, diſtingvitur membris, & emiſſis meatibus nutrimentum augeſcendiq; materiam petit ex circumfluente humore, qvi inſtar pituitæ in ſangvinem Ranalem, ſuccumq; alimentoſum tranſit. Sed non ſtatim emergunt omnia membra perfectè. Cúm formatum in externis Caput eſt atq; Oculi in globoſo Corpuſculo, prorumpit ex membrana ſua fœtus, & in aqvis ludit, qvi fœtus appellatur γύρινος, γέρινος, vel Moluris argumento Caudæ agitabilis: aliqvãdo & Βατραχὶς, ob parvitatem, qvaſi Ranulam dixeris, licet nondum ſit Rana actu perfecto. Tunc ſub cauda pedes enaſcuntur poſteriores, prodeunt & priores, fitq; Rana ſecundum ſpeciem ſuam abſoluta.

γύρινοι παρὰ τοῦ γύρου, ab orbe & rotunditate.

Βατραχὶς,
μικρὸς Βάτραχος, *Steph.*

Kaul/
Kaulors/
Roß Kopff.

Ovidius.

Semina limus habet virides
generantia Ranas,
Et generat truncas pedibus,
mox apta natando
Crura dat.

Gyrinorum cinis ſangvinem reprimit é naribus fluentém, ſi injiciatur

Ova ranina,
Ranarum ſperma,
Genitura ranarum,
Seminium Raninum,

Froſch Rogen/
Froſchleich/
Froſchgerede.

Qvód ſit qvaſi gelatina plena nigris Oculis intus detentis.

Refrigerat, ſolidat, Emplaſticam vim habet, meatus obſtruit, infarcit & adducit rupta.

Cum Roſacca permiſta febrium æſtibus opponitur. Eodem modo imponitur utiliter Phlegmonis, Igni ſacro, adustæ carni, cutiq́;. Inſtar pulticulæ cum rad. Urticæ minoris contuſæ, ad cruciatus brachiorum & pedum internos imponitur, & reſiccatum mutatur. Vulneribus conducit, non ſiſtendo ſangvinem duntaxat, ſed & integrando connectendoq́; divulſa.

Aqva Spermatis Ranarum.

Froſchleich Waſſer
Froſchgerede Waſſer.

Martio ſeu Aprili menſe ex ſpermate Ranarum per deſtillationem elicitur: at ſal addas neceſſe eſt. Refrigerantis eſt facultatis. Omnes præter naturam tumores calidos, vel absq́; tumore ſuper calefactos locos ex eo madentes linteoli impoſiti mitigant, & refrigerant. Articulariis cruciatibus, Inflammationibus & phlegmonibus nobile præſidium. Repellit & ſiſtit omnem ſangvinis fluorem, facieiq́; ruborem emendat. Sanat etiam manus, qvæ rimis & Cutis duritie nimia humorum acrimonia & calore afficiuntur, ſi ſubinde laventur, & linteolis ex ipſo madefactis humectentur.

Veſicæ ab humorum acrimonia exulceratæ & inflammatæ egregia medela. Ambuſtis igni & ferro apprimé conducit, & Veſiculas reprimit.

Ranæ temporariæ.

βάτραχοι διοπετεῖς καὶ κονιγενετίδες.
Ranæ pluviæ, pulverigenæ.
Ranæ Rubetiformes minores temporariæ, And. Libavii.

RegenFröſchlin/
RegenKrötlin/
WetterFröſchlin.

Ranunculæ ſunt parvæ, ſeu Ranæ omnium minimæ, in dorſo ravæ admiſto furvo, & qvodammodo cæruleo ſeu ferrugineo, ſub ventre luteæ (aliqvando pallidæ) mutæ,

ſaltitantes repentesq;,ſponté ex putri pulvere & imbre, conſperſis tantùm imbre æſtivo littoribus, & itinerum pulverulentis arenis, progenitæ.

Latent in cæno, & reptant in viis ac ripis. Poſt pluvias apparent aliqvando cute aſpera, qvaſi adhuc terræ adhærente.

Vitæ ſunt brevis, venenatæ & uſus nullius. Hyeme pereunt

Sunt & aliæ διοπετεῖς qvæ ex aëre per tempeſtatem dejiciuntur. Aeſtate calidiſſima ac pulverulenta,ſi diutius imbres cohibeantur, maxima ejusmodi Ranunculorum vis, vaporis & exhalationis ope, ac pulvere ſurſum ſublato, gignitur, & unà cum imbribus decidit.

Hæc interdum Aërem vitiatum eſſe denunciant.

Rana arborea.

βάτραχος δενδροβάτης, An. Liban.

βάτραχος μικρὸς χλωρὸς, Galenus.

δρυοφοῖται, Plin.

μάντις, id eſt, Vates, Nonn.

βρέξας, qvod ſono ſui generis pluvias denunciet.

Rana parva viridis,
Ranunculus arboreus,

Ein LaubFroſch / à foliis & frondibus Arborum,

Grüne BaumFröſchlin.

Ranula eſt clamoſa bexans, in tergo viridis, ventre alba, arbores ſaltu petens; in qvibus noctu maximé clamat, & ſuum βρὲξ vociferat.

Rore veſcitur, Muſcis, Culicibus, & foliis arborum tenellis.

Hyeme in terra conditur. Verno tempore ſæpenumero videtur ex terra eminere media, media adhuc in ea latére.

Venenata creditur. Vi pollet calefaciendi, attrahendi: nec deſtituitur narcotica & ſeptica facultate, inprimis adeps.

Si manu viva teneatur, febres fugare dicitur.

Feminæ ad ardorem febrilem restingvendum infantulis apponunt.

Affigitur panno qvadrupes, seu qvatuor pedibus assutis, & illigatur jaculo, qvod est species doloris vulgó Geschos/ donec moriatur. Si rubescit, signum est subesse ossa soluta, qvæ extrahi oportet.

Pingvedo illita, dentes sine dolore evellit, secreto non fallente. Ius ejusdem in aqva & aceto coctæ Vermes Dentium tollit.

Cruor harum, pilos avulsos renasci perhibetur, si in vestigia avulsorum instilletur, sec. *Quintum Serenum* :

Corporibus vulsi saniem perfundito Ranæ,
Sed qvæ parva situ est, & rauco garrula qvestu.

Ex his Qvidam oleum confici volunt, Podagricis in flammationibus, & Erysipelatibus commodum.

Rana kalamites.

Βάτραχος καλαμίτης, καλαμίνθιος. Hom.
κέ,βερος, Nicanr.
Calamitis, Plin.
Rubeta viridis parva, Gesn.
Bufo exilis, Parœi.
Dephthites, Perotti.
Rohr Fröschlin/

Similis est arboreæ, viridis, parva, muta ac sine voce, venenata, in arundinibus seu calamis potissimum habitans.

Pascitur rore, aqva, limo, culicibus, &c.

Si ab improvidis comesta fuerit, colorem buxeum, bilem, singultum, Cardialgiam & gonorrhæam affert, Neander.

A bobus devorata, ventres distendit, adeó ut interdum crepent, qvasi Bupresti sumta.

Hujus saniem seu liqvorem penicillis derosum, claritatem Oculis inunctis narrant afferre, ipsaq; carnes doloribus Oculorum superponunt.

Humor idem efficacissimum psilothrum est, si recens illinatur, & ipsa arefacta ac tu-

sa mox

ſa mox decocta in oleo æreis vaſis.

Sangvinem ſiſtit appenſu ſolo, nedum cinere inſtrato.

Hujus adipem eſſe ſepticum & putrefactorium, *Iacob. Holler. 3. Chirurg. cap. 5.* atteſtatur.

Ranæ aqvaticæ.

Βάτραχοι ἕλειοι,
Τελματιαῖοι,
λιμναῖοι,
πρακτικοί.

Ranæ fluviatiles,
Innoxiæ,
Edules.

Waſſer Fröſche/
Reger. *Vulgo.*

Ranæ ſunt innoxiæ, blandæ in fluviis, piſcinis, ſeu paludibus vitam agentes, coaxantes, cibo utiles, vulgatæ notitiæ.

Editur ab eis vox, coax, qvax, exerto capite, paulo altius ex aqva, qvám in Ololygine, vel etiam in ripis & lacunis absq; aqva ore ſuſcepta, ſed mero Aere é Pulmonibus inflatis repetito, & lingva peculiari guttureq; & oris hiatu formato: potiſſimúm autem coaxant ſub Solis occaſum, & noctu (qvod aëer tunc tepidior, ceſſentq; timoris cauſſæ, qvarum abſentia audaciam parit) etiam interdiu aliqvando canunt, qvando aër blandius aſpirat. *Philomelæ autor.*

Garrula limoſis Rana coaxat aqvis.

Cúm ſupra modum ac conſvetudinem clamant, tempeſtatem ac pluvias prædicere, Agricolarum turba freqventer obſervavit, non tamen ſemper ſeqvitur effectus.

Alia vox eſt Marium propria, Ololygo, ὀλολυγὼν, Ululatus dicta, qvem Mares intra aqvam reddunt, ut alliciant ad coitum feminas, & flagrant tantiſper oculi lucernæ modo dum vociferantur Qvar, Qvar, vnde & á nonnullis Werren. Harum aliæ interdum narrant mar, mar, aliæ qvin tantum acutum & cum tremore κirrant.

Hybernis mensibus in fontium scaturiginibus latent, & Piscinis.

Temperamentum Ranarum aqvaticarum frigidum in 2do. humidum in 3tio. gradu. Duræ sunt coctionis, Ventriculum gravant, pituitam augent & parvum suppeditant alimentum.

Calidis conveniunt Anni temporibus, juvenibus cholericis, multo exercitio deditis Phthisicis, Hecticis, tabidis, macilentis & extennatis, Elephantiacis.

In omni virulenti animalis morsu auxiliantur comestæ.

Dolores Capitis mulcent, Tonsillis & similibus morbis medentur.

Tussim sanare dicuntur, Piscium modo é jure decoctæ in patinis. Præstaret addere Veronicam, Betonicam, Pulmonariam, Capillos Veneris, Tussilaginem &ç. & addito Melle redigere in formam Eclegmatis.

Fugiendæ Senibus & pituitosis.

Raró apud nos in cibum recipiuntur, & præstaret prorsus abstinuisse. Cúm enim carnes obtineant laxas & humidas, putrefactioni obnoxiæ sunt.

Eliguntur, qvæ in fluviis puris, vel vivariis piscium habitant, non socordes, sed saltando & natando se exercentes, strenueq; suum ϐρεκεκεξ κοὰξ personantes. Æstate duntaxat & ultimo vere in Cibos suppetunt, qvamvis Itali qvibusdam locis per totum annum edere soleant, obid vivaria instituuntur, ut bené saginatæ tum qvadragesimæ jejunio in cibum veniant, tum aliâs voluptati inserviant.

Capiuntur reticulis ut Pisces. Ab Aliis, hamis esca instructis, ut vermiculis, Muscis, Apibus, papilionibus; freqventius rubri panni particulis hamo innexis.

Primó detracta Cute exenterantur, servatis duntaxat armis, tergo, coxis, ubi musculosa caro est candida, limosus succus dein excoqvitur

tur aqva vel vino, Coctæ lavantur, repurganturq; aqva salsa: inde varié apparantur.

Alii farinæ involvunt, & oleo vel butyro in sartagine frigunt. Qvidam elixas seu coctas ex jure gallinaceo, admixtis aviculis, aspergunt aromatibus, Pipere, Caryophyllis, Macis, Zingib. Croco, & mensis inferunt.

Rana viva integra alligatur ad Causonum æstus & pestem: si ventri torminoso imponatur, in eam vitium transire confestim, fertur. Ventres impositi dolores podagricos levant, & ignes sacros restingvunt: jubent veró pedibus posterioribus pronas adalligare, ut crebriore anhelitu prosint.

Carnes sugillatu delent.

Oleum Ranarum vel simpliciter cum oleo communi, Rosato, vel Sesaminino paratur, vel chymicé additis aliis elicitur.

Vim obtinet refrigeratoriam, Morbum articularem levat; duritias emollit, & contracturas seu diuturnos chordarum dolores sedat. Destinatur & frigoribus seu rigoribus febrium.

Aqva Ranarum Epilepticis cum suis additamentis præbetur: foris illinitur tumoribus, articulis tumentibus, tabidis membris.

Cinis combustarum Ranarum vel arefactarum, sangvinem in vulneribus cum potu tum inspersus sistit: cum aceto fluxus Narium & genitalium restringit. Cum pice liqvida ad Alopeciam prædicatur. Drach. 1. ex vino rubro austero gonorrhæam sistit.

Nostri homines clunium Ranarum beneficio venantur gammaros, sive Cancros fluviatiles, non sine industria & singulari oblectamento. Qva ratione brevi spacio multos & qvidem maximos nanciscuntur.

Rana aqvatica citrina.

Rana aqvatica edulis subcitrina βάτραχοι χλωροὶ Homer. Ein gelblichter Wasserfrosch.

Rana est notissima vocalis, aqvatica, subcitrina seu sub-

lutea in fluviis, lacunis, Piscinis degens esui apta. Tergo flavet, licet non sit plané purus color, nec sine maculis. Emicat obscura flavities, in ventre candicat.

Præ aliis magis ad cibum eligitur.

Rana aqvatica viridis.

βάτραχος χλωρὸς πηδηκτικὸς

Rana viridis aqvatica edulis.
Rana lacunalis viridis Avic.
Ein grüner WasserFrosch grasFrosch.

A priori colore differt. Viridis in tergo duntaxat est, ventre alba, innoxia.
Hanc vino suffocatam efficere abstemios bibentes, *Miraldus* autor est.
Feminæ hujus patriæ ad febrium æstus mitigandos Pericardio imponunt.

Rana lutaria.

Βάτραχος πλματιαῖος. *Arist.*
Ein PfulFrosch.

Lutaria, qvod in lutosis pigrisq; & cœnosis plerunq; paludibus vivat, & fœditate luti gaudeat, nomen sortita est.

Formam habet similem fluviatilibus, sed color lividus est, & os mutum.

Qvædam hujus generis sunt furvæ, tanqvam terreum Corium gestarent, qvales veri simile est esse eas, qvæ ex luto vel cum luto ex suo fiunt femineo.

A culinis abdicantur.

Rana hortensis.

Rana lucida, *Varroni.*

Ein Garten Frosch/ Grase Frosch.

Color ei lividus declinans ad flavedinem, vel subcroceum, seu subfuscum. Voce caret, á mensis exulat, & veneni est particeps; qvanqvam minore gradu.

In hortis & pratis vivit locis umbrosis, & vere cum Bufonibus rem habere scribitur.

Bufo

Bufo terreſtris major.

φρῦνος,
φρῦνος κωφὸς
βάτραχος χερσαῖος
μύοξος Nonn.

φύσαλος, παρὰ τὸ φυσᾶν, vel τῆς φύσης, qvod ex cauda factus Bubo ſeſe inflet tumeſcatq́; in morem follis.

Rubeta terreſtris major,
Borrax, Botrax
Ein Krötte/
Wetſche/ *Sil.*
Taaſche/
Botte/
Irrdiſche Krötte/
Erdkrötte.

Rana eſt terreſtris, omnium grandiſſima, Dorſo ventricoſo ſeu tuberculis axaſperato, pellis denſiſſimæ, aſpectu triſti & fœdo, muta, veneni plena.

Color ei fuſcus, luridus, fulvus aut ravus, miſtus ex nigro & billioſo flavo.

Vivit repitq́; in ſicco potius, & caveas facit in tellure, fimo, ſtabulis, inqve hortorum pulvinis & inter lapidum ſtrues.

Veſcitur Rore, terræ limoſitatibus, lumbricis: herbarum venena legit, & Apibus inſidiatur, in qvibus captandis utitur ſolerter virulento halitu. Salvia inprimis delectatur.

Tardè procedit, non ſalit ut cæteræ Ranæ, propter corpus ignavum, turgidum atq; iners, & pedum qvoqve brevitatem.

Non tantum coit cum ſui generis Rubeta, ſed & cum Rana hortenſi, ut inde oriatur φρυνοβάτραχος.

Hæc non modò veneni mictu omnia qvæ perreptat loca inficit, ſed etiam ſaliva ſæpius conſpuit herbas naſcentes & Animalia. Unde non mirum, ſi nonnunqvam repentè intereant Homines, qvi fraga, fungos, aliasq; plantas harum veneno infectas inſcii devoraverunt.

Inflat ſe cùm ſtimulatur, cunctabundus & Oculis rubefactis truculentum proſpicit,

dein non lotium duntaxat ejaculatur virulentum, sed etiam maleolentem halitum, succumq; album : Nonnunqvam etiam assilit, Oris labiis regidioribus morsum impressurus. Nec facile occiditur, Nam & confixus per medium aliqvot dies in palo vivit, venenumq; cruentum áqva citrina dilutum stillat.

Nostrates dicunt Venenum miñgere beseichen impropriè, cúm vesica & urina careant.

Bufonis inimicus est Vipera, Felis, Putorius, Araneus.

Bufo aëre suspensus & arefactus pestilentibus imponitur Bubonibus, papulis & apostematis, omne virus exugens.

Pulvis singulari Naturæ dote, saltem Collo appensus, dicitur sangvinem sistere.

Integer Umbilico alligatus fluxus hystericos, qvi nullis remediis inhiberi possunt, retrahit & inhibet.

Pulvis cum Arsenico, Smaragdo, hyacintho, bolo armeno, Succino, Tragacantho, in tabellas reducitur, & serico obducto Collo suspenditur, laudatum pestilenti constitutione prophylacticum.

Arefactus plantis Pedum appositus, Capitis, Cordis morbis, Phrenitidi & febribus succurrere dicitur.

Oleum Bufonum ad Anasarcam facit, si eo perungatur venter deorsum trahendo manus: deponit enim ventositatem ad Crura, ubi dissipetur.

Rubeta oleo incocta ad tertias, donec extabescat & in oleum convertatur, corium & ossa nudentur, & percolata in ungventum redigatur, freqventi inunctione Colli strumas certo delet auxilio,

Venenum Bufonis.

Inter primi ordinis venena numeratur. *Signa sunt.*

Tumor, Pallor ad buxeum inclinans, ὠχρότης seu luridus color totius Corporis.

Anhelatio seu respiratio densa confertaq;.

Oris halitus gravis, Æstus Membrorum.

Vertigo repentina, Syncope.

Convulsiones interruptæ.

Labra,

Labra, Lingvaq; nigricans & balbutiens : obtutus torvus: Vomitus effrenis : sudor frigidus, tandem Mors. Aliqvando inventa genituræ profusco, Singultus, Caligo Oculorum, Dysenteria, Fastidium, Delirium, Dentium casus, Stupor totius cum alto & profundo somnolenta Tabes.

Auxilia.

Vomitus ex Hydrolæo.
Theriaca, Bolus Armena,
Cornu Cervinum, Unicornu.
Mithridatium, Terra sigillata Strig.
Coagulum Leporis, Lac humanum.
Damasonium, Arthemisia, Betonica, Scorzonera, Cyperus.
Rhabarbarum, Bezoar Persicus.
DiaCurcuma, DiaLacca.
Pulv. Bezoarticus aureus.
Aq. Theriacalis, Balsamus Indicus,
Spiritus Chaleanthi.
Oleum Hyperici, Citrii, Arantiarum.
Turbith minerale, Stibii infusum.

Cutis abluatur lixivio, muria, vino salso, urina propria, lacte muliebri.

Bufo arefactus carpis, axillis, præcordiis admoveatur.
Xenochdon *Theoph.*
Bufonites, Ophites.
Hydrargyrum.

Marus de Arthemisia.

Radix illius collo suspensa,
Rubetis
Dicitur & cunctis nocuis
obsistere Ranis.

Bufonites.

Bufonia gemma, Bufonius lapis,
Myoxus, *Cardani.*
Chelonites.
Crapaudina, *Gallis.*
Borax,
Ein Krötenstein.

Gemma est lapideæ duritiæ & consistentiæ, bullæ instar, in aversa parte cava, in dextra protuberante convexitate, instar speculi convexi, Coloris ex fusco pallentis, qvæ expolita splendet, contra venena magnæ æstimationis. Hæc colore aliqvando fusca est: interdum in medio habet Oculum cæruleum: nonnunqvam nigra, aliqvando alba, & liventibus maculis in

vertice insignitur: interdum viridis; nonnunqvam versicolor, rariús in ea forma Rubetæ apparet sparsis pedibus.

Sítne os an lapis, magno studio inter doctos controvertitur.

Gemmarii & Plebeii Bufonis Capiti innasci arbitrantur,

Gestatus, antiqvos Renum dolores tollit, & lapidis prohibet generationem, ventriculo, febribus, venenatis ictibus confert.

Omne virus elicit consumitq;. Crebro attritu contactuq; tumores & inflationes á venenatis bestiis illatas discutit.

In annulis passim á magnatibus portatur & appenditur, qvód veneno præsente colorem suum mutet, & qvasi sudoris guttas emittat, & á veneno pestifero tutos reddat.

Rubeta minor.

πυρίφρυνος

Rubeta minor flammea Andr. Libav.

Rana fossilis Agric.

Ein Fewerkrötte ex ignis colore qvi illi assidet.

Minor est Bufone, furva tergo, ventre pallido seu citrino, maculis punctisq; rubris variato, muta & venenata in vepribus freqvens.

Nascitur in terra, aliqvando in solidis lapidibus.

Vis ei maligna & discussoria.

Ad Cynanchen & alia apostemata sangvinolenta fotu Emplastico prædicatur.

Ad strumas Libavius hanc præfert. Pulvis præclarus in sangvine sistendo, Papulis & Bubonibus pestilentibus, Cancro, Lepra & similibus, modó perité adhibeatur.

In aqva decocta & potu data, Suum morbis medetur.

Rubetarum hostis est Buteo triorchis. Rapit namq; eas & excedit.

Bufo palustris major.

φρῦνος ἕλειος.

φρυνοειδής.

ἑλειοβάτραχος.

Rubeta Lacunarum

Rubeta palustris venenata.

Bufo aqvatilis venenata.

Ein

Ein Pfulkrötte/
Wasserkrötte/
Pfulfrosch/
Pumpfrosch.

Rubetæ terrestri similis. Coloris in Dorso fusci, ventre pallido, impuris cænosisq; lacunis paludibusq; vitam agens.

Vox hujus qverula qvasi uncans, acuta, profunda.

Bufo palustris miniatus.

Rubeta palustris minor.
Ein Feuerkrötte/
Guldinkrötte.

Similis est ferè Rubetæ minori. Dorsum ei fuscum, venter albicat, maculis undiqvaq; Minii colore varius,

Passim in paludibus, & aqvosis scrobibus extra oppida vitam agit.

Salamandra.

Σαλαμάνδρα Diosc.
μόλγη qvia tardè greditur ob Crura brevia.
Lacertus melanoxanthus
Ein Molch/
Moll/
Bundter Molch/
Moldwurm
Olm.

Animal qvadrupes, ex Lacertorum genere, aspectu fœdum & horrendum, Capite magno, ventre crassiusculo, Cauda breviore. Color illi niger, luteis non minimis infectus maculis, qvadam lævitate pellucidus.

Habitat in montium Convallibus, locis valdè frigidis & humidis. Delectatur fonticulis limpidissimis. Æstate, Vere & Autumno apparet, maximè pluvioso tempore. Hyeme in cavernis & saxorum commissuris latet.

Irritata saniem evomit lacteam.

Nihil gignere, neq; esse in iis masculinum femineumq;, sicuti in Angvillis, Multi opinantur.

Huic tantus rigor, ut ignem illæsus pertransire possit, ignemq; tactum, ut ajunt, restingvere, non aliter ac glacies. Certum qvidem, observatione constat, Salamandram summa frigiditate, Carbones ardentissimos & flammam, ad certum usq; terminum reprimere, at uri tandem si longiori spacio sit admota: Cùm nihil sit, qvod ignibus non uratur & pereat.

Salamandra in olla cuprea usta, & in cinerem redacta, cum micis panis iis datur, qvi Dracontiis vexantur.

Vis ei tribuitur calefaciendi, erodendi, exulcerandi. Additur medicamentis exedentibus & Lepras abolentibus. Liqvefacta in oleo pilos avellit.

Non modó Hominis demorsos immisso veneno interficit; sed etiam fructus herbasq; qvas perreptarit,& fontes sanie seu saliva lactea,humoreq; mucoso, qvem ore evomit, inficit, magno sæpé eorum, qvi imprudentes herbas illas esitarint, aut aqvam biberint, sanitatis & vitæ incommodo.

Antidota eius sunt.

Cupressi folia, Urticæ semen, Terebinthina.

Theriaca,Mithridatis antidotum ex vino pota. Theriaca Diatessaron.

Rosina pinea in elegmate.

Galbanum exMelle deglutitum.

Nuclei pirei ex Ajugæ decocto poti.

Testudo terrestris cocta & devorata.

Ranarum jus in qvo Eryngii radices decoctæ,potum.

Testudo.

χελώνη λιμναία
Testudo
lutaria palustris
lacustris.

Rubeta, testa scuti aut orbis effigie tecta.

Ein SchildKröte/
TellerKröte.

Animal est ἀμφίβιον qvadrupes Oviparum & sangvine præditum, tardogradum, á testa qva tegitur nomen habens.

Scutum duplex nigrum osseum, superius convexum ex tredecim tabulis cum ora exteriore; inferius latum ex decem constructum videtur, qvod ex utroq; latere tunica duriuscula veluti coagmentatur.

Inter scutum utrumq; exeunt pedes qvatuor, bini anteriores, totidem posteriores, hi qvatuor, illi qvinis ungvibus aduncis nigris armati, qvos cum Capite & Cauda pro libitu modó exerere modó subducere potest.

Corium seu Cutis scabra, rugosa, nigra, qvæ Collo intra scutum retracto Caput ad modum galeæ contegit.

In

In Cruribus, ſqvamulis ex nigro ſplendentibus, veluti lorica apparet, punctis luteolis reperſa. Caput exiguum roſtro acuminato. Dentes nulli ſed Roſtri margines acuti, ſuperiore parte inferiorem claudente pixidum modo, ad cibos dividendos. Mandibulam inferiorem ornant virgulæ oblongæ qvinæ, ſenæ luteæ: in ſuperiori foraminula duo Nares repræſentant.

Oculorum pupillas ſplendentes nigras ambit Circulus ex fuſco purpuraſcens, binis, aliqvando ternis punctulis flaveſcentibus maculatus.

Lingva imperfecta, non libera, ſed palato inferiori adnata Paululum protuberat.

Pulmones maximi bini, leviſſimi, fungoſi, translucidi, fibroſis fiſtulis diſtincti, veluti vitra Venetiana, qvæ apparent ac ſi eſſent gelu congelata *geſrorne gläſer*.

Venter ſimplex longiuſculus.

Cor latiuſculum obtuſum.

Jecur flavet binis lobis, in cujus dextro fel hæret cœruleum.

Lien perexiguus ſangvinei coloris.

Renibus & Veſica caret.

Cauda ſeſqvipalmum longa, teres, ſenſim in acutum deſinit.

Abruptum & perexiguum ſibilum edit.

Pamphaga eſt, Carnem edit & herbam.

Coëunt ut ζωοτόκα, Mare ſuperveniente ſine ullo negotio. Ova pariunt durioris teſtæ, & veluti Avium bicolora, qvæ effoſſa ſcobe in terram reponunt, eaqve obruunt.

ἡ μὲν χελώνη τίκτει ὠὰ σκληρόδερμα καὶ δίχροα, ὥσπερ τὰ τῶν ὀρνίθων.

Teſtudines habet Bartha patriæ noſtræ fluvius, ex qvo ſæpé retibus á Piſcatoribus extrahuntur.

Oblectantur lutoſis. Pariunt educantq; in ſicco, prorſus tamen ab aqvæ natura diſcluſæ vivere neqveunt: in humore etiam intereunt, niſi qvandoq; reſpirent.

Duram obtinent carnem. Tabeſcentibus remedio eſſe traduntur & Hydropicis. A cibis abdicantur hodie.

Sangvis exiccatus cum vino, veneno Viperarum & Rubetæ adverſatur: Contra Epi-

lepſiam convenienter bibitur. Reddit abſtemios.

Fel viſus obſcuritatem aufert, oculos claros & puros reddit. Anginis, & in ore Infantium nomis prodeſt. Naribus inditum Comitiales erigit. Axungia flavet inſtar Piſcium fluida.

Per biennium ſæpé durat, in cadis culinariis, in qvibus jurulenta pro porcis aſſervantur, ea perſvaſione, Porcos inde melius proficere & pingveſcere.

Vipera.

Εχις, mas
Εχίδνα femina
θήριον.

Vipera qvód vi pereat aut pariat. Hinc Nicander ἡνίκα θορνυμένου ἔχιος θολερῷ κυνόδοντι θουρὶς ὀδὰξ ἐμφῦσα, κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου: id eſt

Turgida dum ſecum coëunti mordicus hæret,
Et dente impuro reſcindit colla mariti:
Aut pœnas repetunt nati pro cæde paterna.

Vel potius qvód ſola ex omni Serpentium genere vivos pariat, Ovis intus conceptis & excluſis.

Ein Natter/

Heck Natter/ id eſt, vipera dumetarum

Notter/

Εχίεις Catuli Viperæ.

Serpens eſt ſqvamoſus, colore ſubflavo, pluribus ornata maculis rotundis, longitudine cubilitali, aut trium dodrantum.

Valdé differens eſt Mas á femina. Nam femina habet Caput latius qvám mas, Oculos ſubrufos, Collum anguſtius, Cervicem minus elatam, dentes qvatuor, Corpus craſſius ſed brevius, Caudam magis extenſam excarnemq;, & ſqvamis duriuſculis aſperam univerſim acervatim. Inceſſus qviet⁹ & tardior.

Mari veró caput eſt anguſtius, Collum craſſius, Cervix magis elevata, Dentes ſoli duo canini, & vulnera ex plaga bina. Corpus & longius & tenuius, & velociter incedit.

Oculi, cúm irritatur, rubicundi, Cauda paulatim gracileſcit, aliorum more Serpentium. Color idem qvi feminæ.

Veſcitur herbis & animalculis.

Hyeme ſub ſaxis latet.

Sola

Sola vivum fœtum edit, Ova primùm intra ſe & in ventre ex ovis vivum fœtum parit, qvem deinde excludit. Veteres ſibi perſvaſerunt, Catulos matrem exeundo lacerare, & trucidare, alvum ejus erodentes.

Qvod vanum eſſe, Experientia rerum magiſtra aliud docuit. Viſæ enim ſunt utriusq; ſexus Viperæ lagenis vitreis incluſæ partus eniti, utroq; parente ſuperſtite.

Carnes viperinæ calidæ & ſiccæ temperaturæ evidenter exiſtunt, qvæ totum Corpus per Cutem expurgant.

Adeps caliginem Oculorum tollit, ſuffuſione ambuſtis medetur.

Vipera Lepræ antidotum præſens & amuletum: qvod caſu compertum fuiſſe tradit Athenæus, cùm Vipera, dormientibus non procul ab ejus antro Leproſis, in vini lagenam odore illecta irrepſiſſet, atq; illic mortua Leproſis ex eadem lagena bibentibus, ſalutem inſperatam reſtituiſſet.

Vipera domeſtica.

Ein Haus-Nater/
Ex cæruleo ſplendet.

Domos habitatas ſubit, & pluribus annis in iisdem commoratur, nulli noxia.

Vipera nigra.

Ein ſchwartzlichte Nater/ ſchwartze Schlange.

Seſqvi cubitum longa, fuſca, maculis albicantibus reſperſa.

Admodum venenata, & morſus ejus exitialis, niſi maturé antidotis obtundatur.

Vipera purpurea.

Eine braune Nater/
In montibus & ſylvis aliqvando viſitur.

Vipera cinerea.

Eine graue Nater.

Vipera candida.

Eine weiſſe Nater/ Haſel-Nater.

De Vipera argentei candoris ſub Corylo viſcifera reperta, multi plurima nugantur, ſuperſtitionis plena. Theſauros enim ſeu Metalla in terræ viſceribus latentia perſpicere eos poſſe, ſi eam ſecum tulerint, fruſtra ſibi perſvadent.

Viperæ

Viperæ ſenecta.
γῆρας ὄφεως
Spolium Serpentis.
Exuvium Viperæ
Naterbalck/
Schlangenhaut.

Viperæ eſt exterior ſimilis membranæ Cutis, qvam primo vere, lapidum vel fruticum anguſtiis exuit. Veluti operculum ineſt Cuti. Cúm exuere incipit, ab oculis primum detrahit, ita ut obcæcari videatur iis, qvi rem non intelligunt; tum Caput exuitur. Glabrum enim hoc omnium anté, qvám reliqvum Corpus, apparet, atq; una feré nocte ac die Senectus tota exuitur, á Capite orſa ad Caudam, ejusq; qvod exuitur, qvod externum erat, fit internum.

Invenitur in campeſtribus inter ſaxa & ſtirpes.

In vino decocta utiliter infunditur Aurium doloribus, Impetigines extrahit. Aceto veró collutione Dentium dolori medetur. Cum aqva marina ſugillata delet.

Cinis aſſidué inſperſus Alopecias explet celerrimé.

Ad Canis rabidi morſum cum Cancro maſculo trita illinitur.

Ad alligata lumbis, faciliores partus facit, at protinus á Puerperio removenda.

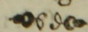
Per ſe repoſita in arcis armariisq; tineas necat.

Venenum in noſtra Vipera tam vehemens non eſt, ac in calidioribus regionibus, nec tam citó interficit: qvamvis non careat pernicie, ut ictos ſæpé in vitæ periculum adigat.

Tumor in parte vulnerata ſubrubens: lividus, tuberoſus.
Corpus intumeſcit univerſum,
Horror & refrigeratio,
Mentis ſtupor, Capitis gravitas. Anhelitus difficultas,
Syncope, tandem Mors.

Curatio in extractione veneni, partis percuſſæ obligatione, & Cordis præmunitione conſiſtit.

Paſtilli viperini,
Theriaca Andromachi,
Ol. Viperinum,
Allium, Ruta,
Echium, Fraxinus.
Vini meraci larga copia pota.
Saliva hominis jejuni.
Pulv. bezoart. aureus
Sigillata Strigenſis.

LIBER

LIBER QVARTUS
Aviarium Silesiæ.

De Avibus in genere

Avis.

Ὄρνιξ, ὄρνις, ὄρνεον,

Avis, qvód avia, hoc est, incerta itinera in aëre sectetur, vel ab adventu, qvód inde veniat, vnde qvis minimé suspicetur.

Ales, ab alarum magnitudine.

Volucris, á volando,

Ein Vogel/

Ὀρνίθιον, ὀρνιθάριον,

Avicula,

Ein Vögelin/

Ὀρνιθοπαῖς,

Pullus aut Pipio avis.

Pullus est generale nomen omnium Alitum: & Qvadrupedũ etiam qvorundam fœtus Pulli dicuntur, ut Eqvi, Asini, sed præcipué Avium.

Avis animal est volatile, pennis decoratum, binis incedens pedibus, ζωοτόκον, agile & leve, substantiæ calidæ & siccæ, gradatim aut saltatim ambulans.

Cibum Aves petunt, *qvædam* ab Aere, ut Avis Paradysi, Hirundines.

Quædam ab Aqva, eaq; *vel* fluviatili, *vel* lacustri, *vel* marina, ut Ardeolæ, Anates, Fulicæ, Mergi, Alcedines.

Quædam á Terra dum fruuntur, *vel* arena, *vel* lapillis, ut gallinarum genus, olores: *vel* seminibus, frugibus aut fructibus, ut Passeres, Cardueles, Phasiani, *vel* herbis, seu gramine, ut Anseres, Anates.

aut Vermiculis, ut Rubeculæ, Motacillæ; Pici.

Aut Ranis & Serpentibus, ut Ciconiæ, *aut* carnibus Animalium, ut Aqvilæ, Noctuæ, Milvi, Accipitres, Corvi.

Avibus prosunt sqvalores, tum ad cæteram sanitatem, tum etiam ad partum: incommodi autem anni pluvii.

Caro Avium minus nutrit qvàm Qvadrupedum, sed facilius concoqvitur.

Avium partes communes cum aliis Animalibus.

Caput magnum, parvum, longum, rotundum.

Vertex cristatus, sine crista.

Collum longum, breve, crassum, gracile, pronum, supinum.

Mentum barbatum, sine barba.

Cervix der Hals.

Pectus integrum & sibi continuum, carinatumq; & acutum atq; carnosum die Brust.

Venter Pectori subjacet, ad ostium usq; excrementi & suffraginem Crurum.

Dorsum.

Clunis femori similis, longior ventre medio tenus porrectus.

Umbilicus Avibus adultis jam delitescit, incertusq; est. Intestini enim coalitu consistit, nec Venarum pars ulla est, ut in Viviparo genere.

Pedes bini, Crura, ut in Homine bina, sed intró flectentia, Füsse/ Schenckel/ Gestelle.

Digiti terni pluribus: qvaterni aliis: Terni in priori parte, singuli in posteriore maxima ex parte pro Calce. Bini utrinq; paucis, ut Iyngi, Cuculo, Certhio, Hirundini murariæ.

Lingva: brevis Ciconiæ, Alyconi.
breviſſima Corvo lacustri, Pelicano.
longiſſima Picis.
angusta Numenio.
tenuis Passeri Troglodytidi, Perdici rusticæ.
acuta Iyngi, Picorũ generi.
lata Psittaco, Sturno.
bifida Oriolo.
Ossea seu tota Certhio
Cornea apice anteriore, ut Picis, Iyngi.

Oculi omnibus sicuti cæteris Animalibus bini, sine superciliis, graviores. Palpebra inferiore connivent.

Pupilla nigra ut plurimũ.

Iris colore variat: Crocea Accipitri, Noctuæ: intensé flava Niso: rubea Coturnici: Cinnabrii colore, Bombycillæ,

bycillæ : nigra Caprimulgo: plumbea Pavoni feminæ. &ç.

Auriculis & Naribus carent, meatusq; odorandi in Roſtro continent. (Foramina enim bina ante os habent, ſed non ita explanata, ut Nares appellari poſſint) audiendi in Capite.

Pulmo exiguus, parum habens ſangvinis, fungoſus, Membranæq; ſimilis, & aptus ampliari & extumeſcere cúm inflatur. Deeſt Epiglottis. Arteriam enim contrahunt, atq; ita claudunt, ſicut Qvadrupeda Ovipara.

Gula anguſta Spermologis.
ampliſſima Corvo lacuſtri & rapacibus.

Ventriculus :
tenuior Rapacibus, Carnivoris, ut Aqvilæ, Accipitri.
carnoſus plurima parte, calloſus Gallinis, Anſeribus, Olori, Turdis.
amplior, Ululæ, Ardeæ ſtellari.
longior Ingluviei ſimilis, Tinnunculo.

Hepar, Jecur ſimile Viviparorum. Puro enim & ſangvineo colore exhilaratur. In nonnullis flavet, ut Alcedini.

Cor magnum, parvum,
acutum, obtuſum,
triſulcum τριϐόλον in tres velut cuſpidis diviſum Coturnici.

Lien exiguus adeó, ut propemodum ſenſum effugiat, ut in Columbis, Milvo, Accipitre, Noctua.

Fel
- nullum habent Glareola & Pluvialis.
- jungitur
  - Ventri ut in Curvo
  - Inteſtino ut
    - Columbo
    - Paſſeri, Calamodyti.
    - Coturnici.
  - Iecori, ut Oriolo, Numenio.
  - Iecori & ventri, ut Capricipiti, Corvo lacuſtri.
  - Iecori & inteſtino, ut Accipitri, Milvo.

Renes neq; Veſicam obtinent, qvia raró potu utuntur, ſiccioribus veſcuntur alimentis: unde ſi qvid ſeroſi eſt humoris, facilé per cutem digeritur, vel per plumas abit. Renum vice caruncula qvasdam latiuſculas habent, Renum ſpeciem oſtendentes.

Inteſtinum *vel* ſimplex tenue, ut parti plurimæ Avium: *vel* appendicibus paucis infra qvâ deſinit Inteſtinum, donatum, ut Olori, Anſeri, Gallinis, Corvo lacuſtri.

Teſtes omnibus intus lumbis adhærent.

Semen album, ut cæterorum Animalium.

Vulva juxta ſeptum annexa eſt. Cervicem habet carnoſam calloſamq; parte inferiore: at ſupernè qvâ ſepto jungitur, membrana conſtat, & prætenuis adeò eſt, ut Ova extra Vulvam eſſe exiſtimes. der Eierdarm vulgò.

Partes propriæ Avium.

Roſtrum ῥάμφος, ῥύγχος, os Avium proprium, Der Schnabel. Oſſeum eſt, ut commodè & cibum capiant, & ad pugnam armentur. Non enim labra nec dentes habent.

Aduncum hamatum in Aqvila, Accipitre, Milvo, Pſittaco, Lanio & aliis rapacibus.

Rectum Corvo, Ciconiæ, Ardeæ Stellari.

Acutum Pico, Cardueli, Linariæ.

Latum Pelicano, Anſeri, Anati,

Longum Ciconiæ, Perdici ruſticæ, Ardeæ.

Arcuatum Numenio.

Serratum Anati longiroſtræ.

Curvum Cruciferæ.

Cornei coloris,
cœruleum,
fuſcum,
rubrum,
flavum,
album,
nigrum.

Peculiare Corvo lacuſtri.

Oris rictus, frenum der Rache.

ampliſſimus Corvo lacuſtri, Cuculo, Caprimulgo.

anguſtus ſpermologis.

Criſta in capite λόφος der Kamb.

plumacea, Qvam qvædam pennarum eminentia extructam gerunt, ut Upupa, Vanellus, Ardea cœrulea, nigra,

gra, Columbæ & gallinæ nonnullæ, Ein ſtraus / koppe.

peculiaris, ut pote qvæ nec caro, nec á natura Carnis aliena omninó, ut Gallinaceo. Hanenkamb. vertex, criſta Galli.

Palea κάλλαιον Palearia πώγων Ariſt. qvod de Mento Gallorum rubens velut barba dependet, das rotte Läplin am Hanenhalſe.

Pennæ, πτερὰ, πτίλα, vogel federn. Non enim ſqvama, non cortice, ſed pennis Aves integuntur, Proprié dicuntur majores & duriores, qvales ſunt ex qvibus alæ & cauda conſtant: generaliter hîc accipitur, ut omnes plumas comprehendat.

Differunt forma, magnitudine, ſitu, colore, numero.

Pennula πτερὶς ein Federlin.

Caulis, Calamus, fiſtula, ſcapus calami, Federkengel oder kehle.

Medulla, die Seele.

Dorſum, eſt Linea ſeu Nervus Pennæ / der grad an der Feder.

Pluma, Latera Pennæ, das wollechte an der Feder.

Oræ ſeu margines Pennæ.

Apex Pennæ, die euſerſte ſpieze an der Feder.

Pennæ fiſſæ, infiſſæ, caulem habent, excaules ſunt.

Pennæ veſtitrices, καλυπτῆρες ſunt minores, qvæ prætexunt Aves die deck Federn.

Remiges, Rectrices ὠκύπτερα, majores pennæ qvas expandunt dum volant, ἐλατῆρες τῶν πτερῶν, Schwing-Federn/in qvibus ad pernicitatem volandi præcipua vis. Hæ differunt magnitudine, longitudine, latitudine, forma, colore.

Plumulæ, πτίλα, Plumæ molliores, Lanugo plumoſa, χνόος, pennæ minores, molliores Corpori proximæ, Die gauchfedern / die Wullfedern / Pflaumfedern.

Ala πτέρυξ πτερὸν Flügel Fättich qva Aves volant.

interior

exterior: ſuperior
media
inferior.

Ὀῤῥοπύγιον, ὀυροπύγιον, κόκκυξ καὶ σπονδύλιον, *Poll.* ὄῤῥος, *Gal.* id eſt, τοῦ ἱεροῦ ὀςέου τὸ πέρας, proprié Volucrum, ultima pars ſpinæ, ubi ſphondyli deſinunt, ſeu Cauda pennis condita, Der Burtzel. Avibus ad dirigendos volatus affigitur.

Hordeolum, Κριθὴ, Ἀλεπτάρία Hordeum, Der Steuß/ pars extrema Uropygii, puſtulæ inſtar eminens, & acuminata; ſic dicta qvód humorem album & pingvem contineat. Hac parte inflammata vel tumeſcente, morbo acuto pereunt Aves, niſi maturé exprimatur, & ſale confricetur. die Darre/ vulgó.

Cauda: ἡ οὐρα der Schwantz.
breves Longipedum, ut Ciconiæ, Ardeæ, item Halcionis fluviatilis.

Planipedum, ut Anſerum, Olorum.

major iis qvæ é contrario conſtant, vel contractis ad ventrem pedibus volant.
ut
recta,
longißima Pavonibus, Phaſianis *recurva*, Gallo Betularum, Anati maſculo.

nulla Mergis.
rigida Picis, Corvo lacuſtri.

Pennæ inferiores firmantes Caudam veram, Schwem̃ federn unterm Schwantze/ darauff der Schwantz ruhet/ veluti in pavone maſculo.

Calcar πλῆκτρον, Der Sporn/ in Gallis.

Ungvis ὄνυξ, Klawe / Nagel.

Ungves *hamati* Haliæeto
adunci Aqvilæ, Accipitri, Noctuæ.
rectiores Anati ſylv. Mergo.
acuti Hirundini murariæ.
lati Mergo ſ. Urinatrici.

Ungvium mucrones, ὀβελοὶ ὀνύχων.

Ovum ὠὸν, Ein Ey. qvaſi ὄιον, id eſt ſolitarium, qvia ſingula pariant.

Ovi luteum, τὸ χλωρὸν τοῦ ὠοῦ. *Hipp.* Vitellus Ovi, *Plin.* λέκυθος, χρυσὸς τοῦ ὠοῦ.

Eyerdotter. Interior Ovi liqvor, qvi lutei coloris eſt. ὠοῦ τὸ πυῤῥὸν, *Suid.* ὠχρὸν. *Ariſtot.*

Ovi vitellum á vita, qvód ex eo vivat pullus. Alitur enim pullus intra Ovum vitello, ſucco ejus attracto, ut infans in lucem editus lacte Mamillæ.

Ovi albumen λευκὸν τοῦ ὠοῦ Ariſt. λεύκωμα, Ovi albor, Ovi candidum Celſ. Candidus Ovi ſuccus, Qvód rupto jam Ovo apparet. Eyerklar/das weiſſe im Ey/ Eyweis.

Ovi teſta Sereno. ὄςρακον Ariſt. κέλυφος, λέπος, τὸ λέπυρον τοῦ ὠοῦ, λεπύριον Hippoc.

Putamen Plin. Cortex Ovi Eyerſchale.

Ovi umbilicus, ςόλος ὀμφαλώδης Ariſt. qvaſi umbilicaris appendix.

Ovum geminum ὠὸν δίδυμον Ariſtot. qvod binis conſtat vitellis. Ey mit zweien Dottern.

Ova: candida Gallinarum, Perdicum, Hirundinum.

pallida paluſtrium

punctis diſtincta Phaſianorum, Coturnicum, Gallinarum Indicarum.

rubra Tinnunculi Milnii modo.

viridia Graculorum, Picarum.

Ova urina, ὠὰ οὔρινα, κυνόσουρα, Canicularia Ova, Ova generationi inepta, Ova incubatione derelicta. faule/ ſtinckende/brüttige Eyer.

Ova ſubventanea, ὑπηνέμια Ariſt. Αὐτόματα, Ανεμιαῖα, ζεφύρια qvaſi vento concepta, é qvibus nihil gigni poteſt, Lar/Lauter/Wind-Eyer. Sterilia ſunt & minora, ac minus jucundi ſaporis, & magis humida, qvám ea qvæ fœcunda gignuntur.

Pariunt id genus plures Aves, & maximé qvæ non volaces ſunt & aduncæ, ſed multiparæ, ut gallinæ, perdices, columbæ, pavones, anſeres.

Ingluvies πρόλοβος, πρηγορεὼν, Veſicula Gutturis der Kropff. Cutis eſt in amplum ſinuata, Ventriculo præpoſita, qvâ Cibus ingeſtus primum continetur incoctus. Qvâ parte gulæ jungitur, anguſtior eſt, mox amplior, tum qvâ deſinit in ventriculum, arctior eſt, ut Gallinis, Columbis, Perdicibus, Aqvilæ.

Aliis

Aliis Ingluvies deeſt, ſed ejus vice gula latior & patentior, ut Corvo lacuſtri & terreſtri.

Vel tota, Paſſerculis, qvorum Ventriculus longior eſt.

Vel qvâ propius Ventriculum aditus eſt, ut Milvo.

Hinc Aves qvædam ſinum unum habent, qvo merguntur recentia ut guttur: alterum in qvem ex eo demittunt coctione maturata, ut Gallinæ, Columbæ.

Coitus Avium.

Coëunt Aves: vel femina conſidente humi, Mare ſuperveniente, ut Gallinarũ genus.

Vel femina ſtante, ut Grues.

Oſculo præmiſſo, ut Columbæ, Corvi.

Tempus, plurimis Vernum ac ineunte æſtate: circa brumam Alcyonibus: circa Nativitatis feſtum, Crucifera.

Semel, magna ex parte, Anſeres, Pavones, Cygni, Ciconiæ.

Bis, Hirundines, Sturni, Merulæ, Turtures.

Ter, Paſſeres, Alaudæ.

Sæpius, Columbæ, Gallinæ.

Partus, *Parcus* Vncungvibus, qvibus vngves adunci, Aqvilæ, Accipitri.

fœcundior, crebrior, Colũbis.

numeroſior, Gallinis, Paricibus.

Sine nidis pariunt, qvæ graviores ſunt & minus volant, ut Perdices, Coturnices, ſed condenſo frutice prolem muniunt.

In nidis, juxta paludes, & locis herbidis, Anates ſylveſtres, Olores, Lari fluviatiles.

Arboribus cavis, Sturni, Upupæ, Columbæ ſylveſtres.

Super ramis Arborũ, Ardeæ, Cornices, Picæ, Turtures.

In terræ cavernis, Hirundines ripariæ.

In tectis ædium, Paſſeres, Hirundines.

Concipit femina, cúm coiverit, Ovum ſuperius ad Septum transverſum, qvod primó minutum & candidum; mox rubrum cruentumq́;, deinde increſcens luteum & flavum efficitur totum; jam amplius auctum diſcernitur, ut intus pars lutea ſit, foris candida ambiat: ubi perfectũ eſt, abſolvitur á Corpore, & exit putamine dum paritur molli, ſed protinus dureſcente, niſi vitio vulvæ defecerit.

Generatio

Generatio omnibus ex ovo evenit. Fit enim ut incubante & concoqvente Ave, animal ex parte Ovi secernatur ex albumine scilicet, augeatur veró ex reliqva parte & perficiatur, nempe vitello. Origo namq; in albumine est, Cibus per umbilicum ex luteo petitur: At non pari temporis spacio evenit omnibus, sed pro magnitudine generantium interest.

Fæminæ ut plurimum incubant solæ, & qvidem pertinacissimé magna tædia tolerantes. Qvædam partita tempora cum Maribus habent, & fovendi & nutriendi fœtus, ut Columbæ. Sturni.

Avium differentiæ.

I. Aves: vel sunt Domesticæ seu Cicures. Hævel Cohortales Colū. Cortales Ορνις κατοικίδιοι, qvibus intra cortem seu aulam, seu ædes inclusis minus libera evagandi potestas, Einheimische Vogel/im Hause erzogene Vogel/ ut Gallinæ, Anseres; Anates, Columbæ.

Altiles Plin σιτευτά, σιτιστά. Fartiles Aves, qvæ caveis inclusæ saginantur, & turundis sarciuntur, ut pingvescant. MastVogel. Vogel so in der Maste sitzen.

2. Feræ, Αγριοι, Aves sylvestres, qvæ sponté & liberé in aere & sylvis vagantur. Wilde Vogel oder geflügel. Harum aliæ incolunt

Alpes seu altissimos montes, ut Urogallus, Gallinæ Corylorum, Merulæ torqvatæ.

Montes & sylvas, Turdi, Turdelæ, Merulæ, Regulus, Rubeculæ.

Fruteta, Linaria, Luscinia.

Fragosa & Saxa, Aqvilæ, Petronella.

Deserta Montium loca Bubones, Noctuæ.

Campos & Agros, Alaudæ, Coturnices.

Prata, Curruca.

Flumina, Alcedo, Merula palustris, Ardeolæ, Motacilla.

Lacus, Mergi, Anates sylvestres, Fulicæ.

Maria Alcedo marina, Anseres marini in Brasilia.

Aërem Avis Paradysi, qvæ ex solo Aere vivere dicitur. Hirundo, præsertim muraria.

Item Avium Sylvestrium Aliæ.

Semper apparent, Passeres, Cornices variæ, Picæ.

Non semper conspiciuntur: sed vel

Hyeme tantúm, Emberiza varia ξανθόζυγχος Bombycilla.

Aestate tantúm, Hyeme veró discedunt in

Vepidiora loca, ut Monedulæ, Sturni, Cornices nigræ, Anates sylvestres, Alaudæ.

Longinqva, id est, peregré avolant, ut Ciconiæ, Grues.

Vel latent in *Arboribus*, Cuculus, Upupa.

Convallium angustiis, Hirundines.

Avium aliæ sunt:

Fidipedes, σχιζόποδες, Fissipedes Aves digitatæ, qvæ fissos habent pedes, Vogel so gespaltene vnd zertheilte Füsse haben. Hæ rursus vel

Altivolæ, volaces, qvæ alis grandibus sunt atq; validis, ut Aqvilæ, Falcones, Accipitres, Lanii..

Pulveratrices in terra versantur, ut Gallinaceum genus, Trochilus terrestris, Coturnices, Alaudæ, Perdices.

Aliæ Palmipedes στεγανόποδες Planipedes, Solidipedes, qvibus ungves membrana junguntur, Breite/flache vnd gansfüssige Vogel.

Harum digiti aliis utrinq; membrana cohærent, ut Anati, Anseri, Olori:

Aliis utráq; ex parte non totaliter membrana conne-ctuntur, ut Ardeæ.

Aliis una ex parte aliqvatenus membrana junguntur, ut Novali mediæ.

Latiusculi, ungvibus latis, ut Mergo, ungvibus aduncis, ut Fulicæ.

Rursus. Ορνεα alia sunt.

μονοφάγα, qvæ vel vermiculis & formicis aluntur.

Σκωληκοφάγα, qvæ vermes ad Cibum inqvirunt, ut Vanellus, Motacilla.

Κνιποφάγα

Κνιποφάγα ἢ σνιποφάγα, qvæ vermiculis in ligno degentibus, formicisve gaudent, ut Picorum genera, Parices, Cnipologus.

Σαρκοφάγα, Carnivora, qvæ carnes vorant, & ex raptu vivunt, ungvesq; aduncos habent, ut Bubones, Aqvilæ, Milvi, Accipitres,

Ιχθυοφάγα, Piscivora, qvæ piscibus vescuntur, ut Larii, Mergi, Alciones, Corvi lacustres.

Ακανθοφάγα, qvæ spinam appetunt, Carduelis, Salus, Spinus, Ligometris.

Σπερμολόγα, Seminilega qvæ seminibus & frugibus vivunt, Gallinæ.

Καρποφάγα, Καρποφαγοῦντα, qvæ frugibus victitãt, ut Columbæ, Turtures, Passeres.

Παμφάγα, παντοφάγα Omnivora, qvæ nullo discrimine qvibuslibet vescuntur, ut Pica, Cornix cinerea, Corvus.

Ex colore. Aliæ sunt unius tantúm coloris, ut Corvus niger, Cygnus albus. Aliæ varii coloris, ut Psittacus, Cornix picta &c.

Avium utilitas.

Aves *Corpori inserviunt*; ut *Cibus*; dum palata nostra in cibis instruunt.

Harum Caro licet minus præstet alimenti, qvám Qvadrupedum, faciliús tamen concoqvitur, & probum gignit succum.

1. Agrestes saturans, Agricolis, villicis & plebeis familiaris, veluti sunt Anseres, Anates, Gallinæ, Columbæ. &c.

2. Elegantium mensis jucundus, Magnatibus & Principibus notus, ut Phasiani, Vrogalli, Attagenes, Gallo-pavi & similes.

3. Infirmis & iis, qvi adversa valetudine fruuntur commodus, seu medicamentosus. Dum Aliarum Caro

1. bona, svavis, facilis digestionis, ut Pulli gallinarum, Perdices.
2. dura, Turtures, Palumbi, Anates.
3. fibrosa, dura, concoctu difficilis, Pavones,
4. probi succi, Phasiani, Gallinaceum genus, Turdi, Avicularum montanarum & sylvaticarum genera.

5. excrementosa & improbi succi, ut qvæ lacustribus palustribusq; locis ac fluminibus immundis & turbidis degunt, ut Mergi, Fulicæ, Corvi lacustres.

Hic habendus est delectus earum, qvæ vel sint fugienda vel eligenda.

ut Pharmacum. Hac ratione Medico usui destinantur Aves

Integræ. Sic Ciconia in Apoplexia, Paralysi, Arthritide efficax.

Alauda in Colica.

Galbulus in Ictero.

Passerculus in Impotentia venerea.

Passer Troglodytes in Nephritide,

Cuculus in febribus, Epilepsia,

Pica } in Spasmo & Convulsionibus.
Hirundines }

Partes Earum:

Internæ.

Ventriculi tunica interior Ciconiæ, Gallinarum.

Cor Alcedinis fluviatilis.

Cerebrum Cornicis cinereæ, Passerculorum.

Fel Accipitris.

Testiculi Gallorum.

Externæ. *Pingvedo* Gallinarum, Anserum, Anatum, Ardeæ, Aqvilæ, Coturnicis.

Pelles Aqvilæ, Vulturis, Oloris, Mergi, qvæ præparatæ ventriculo admoventur, ad concoctionem promovendam.

Ungves Ardeæ stellaris.

Plumæ Anserum, Olorum aliarumq; Avium. Ex his enim parantur lecti & culcitræ, qvibus non solúm lassitudinem ex longo & difficili itinere, vel alio qvovis diutino labore leniunt ac sublevant; verúm etiam Corpus hyberno tempore fovent, & á frigore defendunt.

II. Animum informant. Insignia enim exempla virtutum præbent:

Invocationis divinæ. Pulli Corvorum. Non enim prius eos parentes pascere solent, qvám plumis vestiri incipiant. Hiob. 39. v. 3.

Laudationum Dei. Nam & in Avibus laus Dei resonat, sicut *David Psalm 8. v. 9.* exclamat: Benedicite omnes volucres cœli Domino.

Qvæ mané inter densos Arborum ramos & de medio petrarum dantes vocem suam, atq; in Aëre circumvolitantes svavissimis modulationibus æternum Deum Dominum & Creatorem omnium rerum concelebrant. *Psalm* 104. *v.* 12.

Alauda, qvia ter qvotidié canit, mané pauló ante ortum, meridie & vesperi docet ac monet nos illa tempora tribuere precationi & gratiarum actioni.

Pudicitiæ & Castitatis. Palumbes ab omni stupro castissimi. Adeó enim mutua consensione stabile & certum connubium per summam castimoniam tuentur, ut neuter alienum cubile attingat. Eadem lex ad Turtures pertinet, sanctaq; & sincera permanet.

Justiciæ. Mater enim Hirundo adversus filios suos justiciam servat in distributione Cibariornm, suam cuiq; tribuens dignitatem.

Simplicitatis, Columbæ.

Nam internuntii munere defungi eas compertum est.

Amicitiæ domesticæ. Compertus est Anser ad annos 60. in eadem domo vixisse.

Concordiæ. Cornices inter se fidissimæ, & cúm semel inter se societatem coierunt, maximo se opere diligere, ac non temeré violare *Politianus* testatur.

Ciconiarum concordia magno miraculo comperta. Nam si interceptæ repentino frigore ex Europa, neqveant sedes suas repetere, conveniunt, ac conjunctæ velut uno globo sese omnes in unum lacum demergunt, atq; ita Hyemem totam demersæ ac velut mortuæ transigunt: at vere, tepente cœlo qvasi revivisscentes rursum evolant. *Fulgos. lib.* 1. *c.* 6.

Anno salutis 1467. In Lotharingia juxta Metensem urbem in lacu qvodam permultæ Ciconiæ inventæ fuerunt, qvæ in thermis calefactæ revixerunt.

Benignitatis seu Liberalitatis Parentum erga liberos. Ciconiæ amanter suos fœtus curare dicuntur. Cúm enim ad pullos, qvi per

ætatem é nido nondum evolare qveunt, cibum aliunde comparare neqveunt, esculenta, qvæ prius ederant, evomunt, atq; in educandos fœtus convertunt, & ad volandum pullis imperitis duces sunt.

Pelicanus pullos suos á serpente cæsos, fuso ex proprio pectore sangvine rursum vivificat.

Idem de Hirundinibus, Alaudis, Falconibus scribitur, qvód peculiari qvadam industria & amore pullos suos curent & alant.

Pietatis & gratitudinis Liberorum erga Parentes. Magna cura Ciconiæ exacta ætate parentes alunt, etsi humanis hoc facere legibus nullis jubentur, sed sola bonitate naturæ ad id impellantur.

Merops justitia & pietate omnibus Avibus præstat. Non enim in senectutem Parentes alere differt, ut Ciconia: sed statim, ut per ætatem volare potest, hoc ipsum exeqvitur.

Gratitudinis erga benefactores. De Ciconia, qvæ Memor beneficii, Mulieri Tarentinæ, ob præstitam in sanando crure diligentiam, in sinum gemmam preciosissimam evomuerat, lege *Ælianum lib. 8. c. 21.*

Beneficientiæ. Ossifraga prolem Aqvilæ abjectam per benigné suscipit atq; alit, donec adolescat, *Arist. hist. anim. lib. 9. cap. 34.*

Politiæ sive gerendæ bené Reipublicæ. Ciconiæ, Grues, qvi cúm hinc in Ægyptum redeunt, duces & exploratores adhibent.

Vigillantiæ. Anseres acrius qvám canes ad custodiam advigilare Romani plané explorare perceperunt. *Ælian. lib. 12. c. 30.*

Animum voluptatibus recreant. Dum *Pulchritudine exhilarant,* seu colore placent, eoq; *vel simplici.*

niveo, ut Olores candidi, Pavones nivei, Columbæ, Falcones, Corvi, Passeres.

viridi, ut Psittaci, Alcedo, Cornix sylvatica, Picus viridis.

flavo,

flavo, Oriolus, Galgulus, Luteola.

vel vario :

Phaſiani, Pavones

Aures recreant : *Cantu* ut Oſcines *Plin.* ὠδικὰ ὄρνεα, qvæ voce ſeu cantu ſunt ſvaves & mirabiles, Luſcinia, Sturni, Luteola Canarienſis, Merula, Turdela, Ligurini.

Loqvela, ut Pſittacus, Pica glandaria, Pica varia, Corvus, Monedula, Sturnus.

Qvoniam Avium aliqvanto ſublimior natura videtur, cúm ſuprema ſemper petant, cœlumq́; videantur inhabitare, terrenis rebus ſe longiús removentes, rationis ſymbolum aliqvod videntur habere ſupra reliqva qvæcunq; Animantia: propterea ſola Avis ad loqvendum docilis, reliqva Animantia muta dicuntur.

Medicam artem edocent.

Hirundines Chelidoniam herbam adinvenêre, cæcitatis pellendæ cauſſa.

Ibis, avis Ægyptia, roſtri aduncitate partem eam, qva excrementa emittuntur, qvaſi Clyſterio conſvevit purgare. Eſt enim avis prudens, novitq́; Lunam creſcere ac decreſcere, ac ut Medicorum clyſteriis magiſtra, rationem vivendi augmento Lunæ vel decremento perdidicit & docuit. *Ælian. lib. 2. c. 35.*

Anni tempora diſcriminant & diſtingvunt. Ciconia adventus ſui teſtimonio Veris initium denotat; receſſus veró Autumnum & Hyemem.

Hirundinum adventus Æqvinoctium vernale, receſſus autumnale ſignificat.

Coturnix ejiciens triſtitiam hyemis, lætitiam veris introducit; recedens frigus inſtare denunciat.

Luſcinia cum Solſtitio æſtivo colorem & vocem mutat.

Imbres aliarumq́; Tempeſtatum injurias prænunciant. Mergi Anatesq́; pennas roſtro purgantes ventum portendunt.

Corvi & graculi cúm gregatim apparent, & ſimilem Accipitribus vocem edunt, pluviam indicant.

Galli

Galli norunt ſydera,& ternas diſtingvunt horas interdiu cantu; nec non pluvias imminentes,ſi præter ſolitum canant, præſentiunt.

Monedulæ volantes modó in ſublime, modó deorſum verſus, frigus & pluviam monſtrant.

Aëris peſtes & vitia famémqve præſentiunt. Anno 1087. accidit, ubi Anates cum Anſeribus, Gallinis, Pavonibus & aliis Avibus, Hominis uſibus ſubjectis, domeſticæ conſvetudinis oblitæ, & ſubitó efferatæ ſylvas petierunt. Seqvuta ſunt: infelix promiſcuæ multitudinis in Syria navigatio, demum fames & peſtis. In Annalibus Vindelicis, Bombycilla, Corviroſtra,Salus ſi turmatim ad Montes noſtros advolarint, brevi famem aut peſtilentiam fore vulgus obſervavit.

Scripturæ inſerviunt Anſeres, Olores, Pavones, Ciconiæ, Corvi. Harum enim Avium calami ſeu fiſtulæ præ cæteris eliguntur.

De Avibus in Specie.

Accipiter.

Ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἱέσθαι ῥᾶον, á celeritate motus.
Ἱερὸς Ὄρνις.
γεράκι.

Ein Hapch/
Habich/ vom haben/ behalten.

Accipiter, ab accipiendis & rapiendis Avibus nomen tulit,qvaſi minor Aqvila. Eſt enim nomen commune, & multa Avium prædæ in hiantium genera,ut Buteonem, Falcones, Niſum, Smerillum, Muſcetum, &c.complectitur.

Ariſtoteles libro 9. hiſtor Anim. cap. 36. decem genera recenſet.

Accipiter ſtellaris.

Ἱέραξ ἀστερίας *Ariſt. Bellon.*
ὑποτριόρχης. *Eber. & Peuc.*
Accipiter ſimpliciter
Aſtur.
Ein Habicht/
groſſer Habicht.

Avis elegans valdé,Corpore magno,roſtro adunco, Oculis pellucidis, aſpectu hilari, pedibus craſſis, ungvibus aduncis, colore varia, albis & nigris maculis diſtincta, nul-

lam

lam avem formidans, ipſamet prædatoria.

Fel Jecori ſimul ac Inteſtino jungitur. Lien valdé exiguus, ut ſenſum feré effugiat. Ventriculus ferventior.

Ex raptu vivit, & carnibus ut Aqvila veſcitur, nec non Muribus urgente fame: qvod hoc anno, dum hæc ſcriberem in Horotino deprehendi. Crura Avium cum ungvibus integra devorat: at ventriculos excoriare ſolet.

Nidulatur ac degit Montium noſtrorum denſiſſimis ſylvis, aliisqve aditu difficilimis ac ſolitariis locis.

Parit qvatuor aut qvinq; Ova, nidum extruendo in cacuminibus Abietum aut Picearum. Incubat vicenis diebus.

Eximuntur pulli é nidis, & veteres reticulis ſupra nidos capiuntur: hyeme etiam decipulis, gallinâ & columbâ alligatâ.

Accipiter venatur Perdices, gallinas, coturnices, Anates, Anſeres, Columbas, Corniculas, Monedulas, Lepuſculos.

Caro ejus cibo interdicitur, utpote dura & concoctu difficilis.

Aſſa in cibo ſumta, animum corroborat, Melancholiæ & perturbationi Mentis reſiſtit, & Morbum ſacrum curat. *Rabi Moyſes.*

Fel valdè acre eſt. Glaucomata & ſuffuſiones corrigere creditur.

Adeps Oculorum caligines diſcutit, & juncturis utilis.

Accipitres varié ab Accipitrariis diſtingvũtur, qvód alius ſit

Nidarius, Nidularius ein Neſtling/ ein Neſthabicht/ qvi de nido extractus & educatus fuit. Præ cæteris laudatur & Dominum raró deſerit.

Ramarius, Ramalis Ein Aeſtling/ qvi nuper de nido egreſſus parvo tempore matrem ſuam volando de ramo in ramum ſeqvitur. Et hic optimus eſſe ſolet, Nidulario celeritate prævalet.

Sorus á colore infumato Ein Wildfang/ Qvi aliqvandiu liberé volavit, & poſtqvam nidum reliqvit, captus fuit. Hic duplex eſt, vel

Hornotinus Ein Kénig Habicher iſt rot málicht / primo anno captus anteqvam pennas mutaret. Color ei varius. Dorſum & Alæ ſu-

periores paucas habent maculas albas. Coloris sunt fusci, nonnihil ex obscuro rubentes. Pectus & venter maculis albis & nigris varia. Caput fusci est coloris at dilutioris. Præstantissimus putatur ad disciplinam.

Mutatus, qvi jam pennas in feritate mutavit Ein Mäuser / ist weis mählicht. Maculis albis & nigris distingvitur, qvæ albiores & nigriores fiunt, cúm sæpius mutatus fuerit, anniculus, bimus, trimus aut profectior. Item alius.

Accipiter est major nobilior.

Accipiter femina.
Adelicher Habicht/
voll Habicht/*Accipitrariis.*

Oculi Iris, & suprema, ubi Capiti contigua est, rostri pars, item Crura tibiæve & pedes colore croceo tinguntur. Dorsum fuscum vel subnigrum. Cauda tæniis seu maculis latis & obliqvis, partim nigris partim canis, admodum freqventibus distincta. Pennæ Colli superioris, nec non Capitis magis ex obscuro rufescunt, & punctulis nigris plurimis itidem interstingvuntur.

Plumæ veró femorum ac ventris diversa ratione maculantur.

Accipiter minor femina.

Semiastur, Accip. medius nobilis mutatus.

Mittel-Habich/
Halb-Habich/

Longitudo ei dodrantum trium & semis. Latitudo septem. Tectum seu Dorsum totum cum alis fuscum, ad Indicum inclinans. Vertex cum collo nigricat cum obscura rubedine. Alæ maculis latiusculis obliqvis nigris distingvuntur. Cauda Zonis partim fuscis partim canis transversim ductis intersecatur. Infima pars tota albet lineis nigricantibus respersa. Rostrum aduncum obscuré cæruleum. Pedes crocei, ungvibus aduncis, maximo posteriore, qvi tetradactylos feré circulum absolvit. Iris crocea, pupillâ nigrâ.

Accipiter minimus.
Klein Habicht.

Priori colore similis; at multó minor, Sparverii magnitudine. minusqve audax, & robuſtus.

Accipiter Tercellinus.
Accipiter mas
Habich/ Tercellin/

Minor eſt femina, & ad venationem inutilis.

Accipiter inſtructus & edoctus ad venationem.
Ein abgerichter Habicht.

Accipiter nobilis major nivei coloris.

Ιεράξ λευκός.
Ein Schneeweiſſer Habicht.

Anno 1600. Auceps nobilis viri Georgii Eeкen in pago Polwitz Ducatus Lignicenſis, Accipitrem maximum cepit coloris prorſus candidi, præter pauculas obſcuriores Alarum Caudæ maculas, & clypeum Dorſi ſubrubentem. Hunc per triennium unà cum aliis Avibus rarioribus domi ſuæ enutrivit, qvi jam, dum hæc ſcriberem, paulatim obſcurari incepit.

Avis elegantiſſima & jucunda aſpectu, nec unqvam in his terris viſa. Magno æſtimatur precio.

Accipiter Buteo.

Ιεράξ Τριόρχης Ariſt.
Accipiter Butorius
Accipiter triteſtiger
Accipiter Buteo Geſn. & Ulyß. Ald.
Milvus paluſtris Ul. Ald.
Aqvila percneopteros Ariſt. Bell.
Lanarius niger Recent.
Ein BusAhr/ Bushard/ RohrAhr/ MeußAhr/ Fiſchknecht/ FiſchAhr/ Sil.

Magnitudo ei Milvi majoris, longus cubitum unum fere, latus alis extenſis cubitos ij. & digitos iij. Roſtro brevi, adunco, ſubcæruleo, nigricante. In fronte color ex viridi & flavo mixtus, pennulis ceu pilis utrinq; inter oculos & roſtrum rigentibus.

Crura flava Milvi altiora imbecillia, ad medium usq́, plumoſa, ungvibus uncis nigris, Tergum obſcurum ſeu ſubnigrum, pennæ extremæ nonnihil rufi coloris præferunt: interior pennarum pars, qvæ mutuo obtectu latet, albeſcit, multis denſis, criſpis, mollisſimisq; plumulis obſepta. In ventre & pectore albicat, nigris paſſim maculis diſtinctus. Capitis pennæ fuſcæ per medium albicantes. Alarum remiges pennæ cæteris nigriores. Cauda minimé bifurcata, lata, obſcuré rubra, maculis nigris trasverſim aſperſa.

Teſtes ad ſpinam Dorſi hærent bini, tertium in noſtrate videre nondum licuit.

Carnivorus eſt, Mures majores & minores, Ranas, Scarabæos, Locuſtas, Erucas, Aviculas, Ruri & in agris perqvirit & devorat.

Piſces etiam appetit: ob id circa aqvas plurimum degit. Semper cernitur.

In volatu freqventer alas concutit, Accipitrum omniū pené ignaviſſimus. Tardus enim, & pigri volatus. Hinc proverbium Germanis natum Buteonis inſtar ſedes, **Du ſitzeſt wie ein Bußhard.**

Admodúm pingveſcit. Caro ejus á cibis abdicatur, licet dulciſſima & boni ſaporis.

Teſticuli ejus recentes ſumti, frigida Membra egregié excalefaciunt, & ad Venerem apta reddunt.

Accipiter Palumbarius.

qvód Columbas potiſſimúm perſeqvatur & capiat^r.

Ἱέραξ φασσοφόνος
φαβότυπος *Ariſt.*
φασσοκτόνος
φαβοκτόνος.

Accipiter ferox.
Falco Columbarius.
Falco tertiolus, id eſt mas in genere Falconis. Nonn.
Aqvila truncalis.
Ein TaubenFalck / **Eber. & Peuc.**
StockAhr / **Sil.**

Longitudo & á roſtro usq́; ad extremos digitos dodrantum iij. & digit ij. Color Dorſi, Colli, verticis fuligineus

ut &

ut & Caudæ ac Alarum, qvarum majores pennæ maculis nigris transverſim inſigniuntur. Pectus, Venter maculis ex fuſco rubentibus, flavis & candicantibus, verſus uropygium dilutioribus diſtingvuntur: Crura flaventia obtegunt plumulæ villoſæ ſubobſcurè rufæ, ex femoribus dependentes. Ungves inſigniter hamati nigerrimi. Roſtrum coloris cornei, breve, digitos duos longum, uncum.

Audax eſt & celerrimè volat. Palumbos, Columbas, Perdices & grandiuſculas aves inſeqvitur. Hunc, cujus deſcriptionem dedi, Pueri ruſtici in montanis fuſte interfecerant, cùm jam gallinam rapuiſſet.

Accipiter fringillarius mas.

Accipiter minor mas *Geſn.*

Accipiter fringillarius femina *vl. Aldrov.*

Niſus à conatu, niſu, qvòd aves ſe multò majores rapere nitatur.

Niſus femina *Geſn.*

Sparverius, Sperverius *Albert.*

Accipiter Sparverius.

Accipiter Palumbarius *Turner.*

πέρκος *Ariſtot. Eber. & Peuc.*

Ein Sperber/ Sperwer vulgò.

Longitudo ei ſpithami cum ſeſqvipalmo & digit. j. ab extremo roſtro ad ultimam caudam. Roſtrum obtinet breve, ſubcœruleum, craſſum, modicè uncum. Iris Oculi intenſè flava. Vertex, Collum, Dorſum, Alæ colore caſtaneo, nigricante obſcuréve fuſco. In ſyncipite tantùm & circa alarum medium, qvâ dorſo ipſæ incumbunt, alba macula conſpicitur. Pars prona totius Corporis, nempe Gula, Pectus, Venter, latera alis tecta, femora & uropygium ſunt candida, & transverſis lineis luteis interſecantur. Tibiæ & pedes lutei, ungves nigri incurvi. Cauda ſupina tota fuſca, lineis latiuſculis qvatuor transverſim ductis per intervalla ornatur.

Citò manſveſcit, & delicatè nutriri

te nutriri postulat, leviter aucupatur, & velox ad volatum. Perdices, Coturnices, Alaudas, Fringillas venatur.

Si Mulieris partus differatur, & parturigines absint; item ad secundas pellendas, simus Sperverii tritus prodest.

Accipiter fringillarius femina.

Σπίζας *Arist.*
σπιζίτης

Accipiter fringillarius mas.
Muscetus *Ulyß. Aldrov.*

Muscetus mas *Gesn.*
Nisus femella *Mihi.*

Frogellus.
Ein Spring.
Springel/
Springling/ á maculis, qvibus toto Corpore respersus est.

Minor aliqvanto est Niso, longitudinis spithamalis, & digitorum iiij. Rostro unco exiguo acutissimo. Oculi Iris lutea, reliqvum intensé flavet. Dorsum cum collo & Capitis vertice obscuré cæruleum seu diluté fuscum, Caput, Collum pronum, Pectus, venter, Alæ interiores, Crura albicant, & variis maculis seu lineis transversis distingvuntur. Cauda reliqvi Corporis longitudinem feré æqvat, & nigris & diluté fuscis maculis transversalibus alternatim dispositis ornatur. Pedes tibiæq; longiusculæ crocei coloris. Ungves nigri incurvi.

Passerculos, Fringillas & Galeritas plerunq; capit.

In altissimis arboribus Suditorum nidulatur. Qvaterna ut plurimum parit Ova, Julio & Augusto, in cujus fine pulli capiuntur.

Hyeme nusqvam cernitur.

Vulgó creditum fuit, Nisum esse feminam, Muscetum veró Marem: sed anno 1601. contrarium edoctus fui. Dum enim in thermis Hirschbergensibus Aprili mense Muscetus Passerculos insegveretur, bombardæ globulo occisus fuit; in cujus ventre dissecto Ova continebantur, cum admiratione Nobilium qvorundam.

Alauda.

κόρυδος Gall.
κορυδαλὸς Diosc.
κορύδωρ ἀπὸ τῆς κόρυθος á galea.

Caſſita á caſſide
Galerita á galero,

Alauda á laude, qvód nimirum Deum laudare videatur cantu ſuo. Hanc enim ſepties qvotidié in altum evolare, ſuoq́ Creatori hymnum canere veteres obſervarunt: vel qvód ipſa digna ſit laude, mira alacritate pennis in aërem exertis, muſicam & canoram ſe declarans.

Eine Lerche.

Avis eſt puſilla, cinerea, canora, nulli non cognita.

Hujus aliqvot differentiæ in Sileſia noſtra obſervantur.

I. Alauda vertice plano.

κορυδαλὸς ὠδικὸς,
ἀγελαῖος
ἔυπτερος.

Alauda ſine criſta *Eb. & Peuc.*

Alauda non criſtata *Ul. Aldror.*
Alauda Cælipeta
Alauda terrena.

Ein ſang Lerche/

qvód cantu criſtatæ præferatur.

Feldlerche/
Groſſe Lerche/
Himmel-Lerche/

qvód in ſublime extra Oculi captum ſeſe abdat, longioremqve moram in eo trahendo cantillet.

Avis Paſſere pauló major, palmos ij ſ. longa. cinerea, maculis fuſcis undiq; reſperſa, præter ventrem qvi albidus eſt, ad flavedinem tantillum inclinans. Roſtrum gracile rectum. Pedes obſcuré flavent ungviculis cornei coloris, qvorum poſterior longiſſimus exiſtit. Cauda fuſca ex pennis duodecim condita, qvarum binæ exteriores mediotenus candidæ ſunt.

In campis & agris degit. Granis, ſeminibus cerealibus & vermiculis veſcitur; nunqvam in arboribus conſiſtit.

Nidificat

Nidificat in terra inter segetes, ubi artificio magno ex radiculis herbarum aridis stipulisq́; nidum construit.

Alciat emblem. 26.

Occulit inflexo nidum sibi gramine Alauda,
Vulgó ajunt; pullos sic fovet illa suos.

Parit semel in anno; qvamvis alii ter parere asserant; forsan in calidioribus regionibus. Ova utplurimum qvinq; excludit, Pullos feré implumes adhuc in agros ad pastum educit.

Mas svaviter cantillat, primaq́; Avis qvæ cantu vernum tempus prænunciet. Hyeme á nobis ad loca tepidiora recedit aliqvandiu.

Caveis inclusa nutritur Milio & Papaveris semine. Valdé Musicus est, & cantu suo antelucano diem annunciat.

Gregalis est, autumno maximé, ubi admodúm pingvescit, & demessa segete retibus nocturnis, cæteris temporibus etiam Falconella capitur.

Caro ejus cibo peridonea, svavissima ac laudabilis succi. Calidi & siccioris temperamenti; ventrem stringit.

Assa vel elixa, & aromatibus condita mensis affertur.

2. *Alauda cristata.*

Κορυδαλὸς ἐπίγειον ἢ λόφον ἔχων.

Alauda capellata.
Cassita Lat.
Alauda cristata major, Gesn.
Alauda viarum,

Heubellerche/
Kobelerch/
Wegelerche/Kottlerche/
Lürle/ Nonn.

Magnitudine & colore canoræ feré similis. Dorsum cinereum albo maculatur, venter & pars alarum interior albicant. Cauda nigricat, exceptis geminis utrinq; qvæ alarum colori respondent. Rostrum ei longiusculum acutum, aliqvantulum cavum & recurvum, lingva exigua feré furcata. Ungves longiusculi, æqvalis magnitudinis. Verticem Capitis exornat crista, qvâ á Canora distingvitur.

Et hæc Musica est, sed prior præfertur. In terrâ, non in arboribus diversatur nidificatqve. Raró evolat, & evecta alis

cta alis ſtatim rurſus procumbit, neq; altis nec longis ſpaciis confectis. In viis ſæpè obvia, hyemis præſertim tempore, nec gregatim volat.

Baptiſta Mantuanus.

Prole nova exultans, galeaq́; inſignis Alauda,
Cantat & aſcendit, ductoq́; in aëra gyro,
Se levat in nubes, & carmine ſydera mulcet.

Eligantur in cibum pingviores & juvenes. Calidæ & ſiccæ in ſecundo exceſſu videntur.

Aſſa & in jure elixa acutiſſimos Coli cruciatus mulcet: Verùm aſſiduè eam edere ſimul cum jure neceſſe eſt.

Alauda cũ ſua pluma in vaſe fictili uſta, in pulvere ſubtiliſs. ex aqvæ calidæ cochlearibus ternis, per biduum aut qvatriduum pota, Colo & omnibus Inteſtinorum doloribus incredibile remedium.

Sangvis recens ex aceto acerrimo, aut vino generoſo calido hauſtus, Calculoſis efficaciſſimè ſubvenit.

Alauda arborea.

Κορυδὼν ἀγέλαιος. ἀνώνυμος. Alauda: fera,
ſylvatica,
criſtata minor, **Vl. Aldr.**
Calandra, **Nonn.**
Ein Heidelerche/ **Sil.**
Mittellerche/
Baumlerche/
Waldlerche/
Steinlerche.

Minor eſt reliqvis, colore totius Corporis ſubfuſco. Criſtam habet, at cantiunculam nullam peculiarem edit, parte prona albicat, & pedes ſubrubent.

In ſylvoſis degit planis & Erucâ conſitis, ubi & nidificat, Hyeme aliqvando ſecus itinera conſpicitur, Gregalis eſt, & pingvis, ac boni ſaporis, Ob id in cibum recipitur.

Alcedo fluviatilis.

Ἀλκυὼν παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, qvòd in mari pariat.

Halcyon fluviatilis,
Halcyon riparia, **Agricolæ.**
Iſpida. Alcedo qvaſi Algedo.
Eyßvogel/ **Sil.** qvòd glacioſa hyeme nidificet: vel potius, qvòd hyeme juxta glaciem rivulorum degat & conſpiciatur.

Eysengartt/
Wasser Hünlin/
Seeschwalme.

Avis est speciosa, Passere pauló amplior, longitudine dichadis. Rostrum ei longum rectum, acuminatum obscuré rubens, tres feré digitos longitudine æqvans. Pedes humiles miniati, digitis binis anterioribus æqvaliter divisis, posterioribus paulatim á se invicem distantibus, internodiis seu articulationibus, qvasi lineis transversis, distinctis, qvi ungviculis muniuntur aduncis, acutis, nigricantibus. Colore tum cæruleo, tum viridi, tum etiam purpureo & flavo insignis. Supina pars viret. Vertex lineis seu striis transversis notatur. Alæ superiores guttulis ex cæruleo albicantibus maculantur. Per dorsum usq; ad caudæ finem excurrit linea latiuscula in viridi cærulea, qvæ ad Solem conversa Serici instar lucet, Sapphirum aut potius Turchesiam referens. Ad latera Alarum juxta dorsum passim refulget Purpura. Pennæ majores seu remiges partim cæruleæ, partim nigricant. Pectus totum cum ventre, & alarum interiore parte, ferruginei coloris tunicam medianam Castaneæ ementientis. Rictus crocei coloris cum Lingva brevissima, latiuscula, palato adnata.

Cor rubet fabæ magnitudine, cujus mucronem Hepar Pallidiusculum bilobon amplexatur. Seqvitur ventriculus amplus, tenuis, gula longa ampla, ad podicem feré desinens. Cui adjacent Intestina albicantia, tenuia, ad dextrum latus in gyrum seu spiram qvasi convoluta.

Vivit ex piscibus & vermiculis: ob id ad fluvios & torrentes passim visitur.

Nidum ad ripas fluminum, rostro excavata terra figit. Ova parit qvinq; vel sex, qvæ Majo excludit.

Hyeme non discedit, sed apud nos manet, & circa fluminum ripas glacie concretas degit. *Virgil.*

Littoraqve Alcyonem resonant, & Acanthida Dumi.

Grati

Grati& jucundi coloris, Iridis colores qvadammodó imitans eſt Alcedo, & viſum miré afficit. Noſtrati odor ineſt non Moſchi, ſed potiús ferinus.

Pellem detractam ad pannos repoſitam putredini reſiſtere, & tineas pellere fama eſt.

Integra in domo ſi reponatur, ſeditiones & litem avertere, anilis perſvaſio.

Cor ejus ſiccatum & collo Infantium ſuſpenſum, Comitialem arcere, á Nobilibus qvibusdam Sileſiæ habeo, ut experimentum non contemnendum.

Ferunt, Arbores & Gramina areſcere ſi ſuperſederit Alcedo, juxta proverbium: Du verdörreſt Laub vnd Gras/ wie ein Eysvogel.

Anas domeſtica.

νῆτ]α á νήχεσθαι, qvod eſt natare.

νῆτ]α, νῆσσα οἰκουρὸς.

παπίζα Recent.

Anas cicur.

Ein Rätſche/ } Sil. á voce
Hatſche/ } rauca.

Endte femina.
Endtrach/mas.
Zam Endte/
Haus Endte.

Avis notiſſima ex genere ϛεγανοπόδων & amphibiorum, ab aſſiduitate natandi dicta. Mas major eſt femina, & colore magis vario. Ima ſummaq; Corporis parte cæſia eſt. Pennas Alarum aliis aſperſas coloribus, præcipué tamen purpureo nitentes habet. Collo Capitiq; viridis ineſt ad nigredinem tendens. Medium Collum ambit candidus circulus. Roſtrum latius. Pedes rufi & lati ad natandum apti.

Femella varia, ſed cinereis & nigris albisq; maculis diſtincta.

Gula ei tota ampla eſt & lata. Appendices qvoq; paucas habet infrá qvá deſinit Inteſtinum.

Differunt Anates domesticæ colore. Vel enim totæ candidæ, nigræ, cinereæ; vel compositi coloris ex omnibus dictis, inveniuntur.

Passim in pagis, villis & urbibus aluntur, ubi aqvæ, paludes ac flumina qvibus gaudent. Nam sine his difficilé vivere possunt.

Victitant avena, vermibus, pisciculis, gramine, herba, radicibus, Lenticula palustri, limo, sordibusq; aqvarum.

Ova pariunt plurima, qvæ plerunq; Gallinis supponuntur, é qvibus pulli orti primúm aluntur ab iis, á qvibus exclusi fotiq; sunt, deinde eas (pulli matres) relinqvunt & effugiunt, seqventes qvám primum aqvam qvasi naturalem domum.

Anas omnibus volucribus domesticis calidior. Caro ejus humida & calida 2do recessu, excremētitia, crassarum partium & difficilis concoctionis. Melancholicum generat succum, & febres facilé procreat: at multi alimenti; auget sperma, & coeundi libidinem excitat. Insuper vocem acutiorem & clariorem reddit, flatus tollit, & torminosis in cibo prodest.

Sangvis recens aut siccus epotus, medetur omnium animalium venenatorum morsibus; unde commodé antidotis miscetur. Sanat morsum viperarum.

Adeps calefacit, humectat, emollit, digerit, resolvit. Mordicationes interiores Corporis, & dolores maximé (Laterum etiam) sedat.

Mulcet adeps nervos, & sangvis viscera sistit.

Fimus morsui Animalium venenatorum imponitur.

Anas peregrina.

Anas Indica *Gesn.*
Anas Turcica
an Anas procerior Hispanæ insulæ *Columb.*
Frembde Endte/
Türckisch Endte/
Indianischer Endrach.

Colore & magnitudine á Nostratibus differt. Dimidio feré major & gravior. Caput ei rubescit ut sangvis, & bona pars conjuncti Colli

á poſteriore parte. Id totum calloſa caro eſt,&inciſuris diſtincta. Criſta in vertice per longitudinem plumea candida.

Oculis flaveſcit circulo nigro. Roſtrum totum cæruleum. Pluma illi per totum Colli proceſſum reliqvum alba. Qvâ Corpori Collum jungitur, circulus plumeus niger, rara pluma alba maculoſus & inæqvalis, per ima anguſtior, per ſumma latior. Per totum imum ventrem alba eſt pluma, per ſummum Corpus fuſca. Extremæ Alæ atq; Cauda cum ſplendore vireſcunt, ut Cantharides. Tibiarum Cutis, inciſuris levibus per circuitus, ducta.

Minor eſt femina, non ita variegato Corporis colore.

Vivit ex cænoſis locis. Vox illi rauca. Moſchum redolet.

In aulis Nobilium aliqvando aluntur.

Nonnunqvam in ſylveſtribus viſa eſt, ut mihi retulit Nobilis qvidam vir rei aucupariæ ſtudioſus.

Anas fera.

Νῆσσα ἀγρία, ἀνήμερος
Anas ſylveſtris
Ein Wild Endte/
Wild Hatſche.

Plurimis Anatum ferarum generibus Sileſia noſtra abundat, ob piſcinarum, lacuum & fluviorum freqventiam.

Anas fera I. ſeu torqvata minor.

Anas ſylveſtris vera **Albert.**

Anas ſylv. major **Eber. & Peuc.**

Ein Wilde blaw Endte/
Mertz Endte/
Gros Endte/
Rätſch Endte/
Blas Endte/
Spiegel Endte/

Magnitudine, forma & voce inter cæteras proximé ad Cicures accedit: Longitudo ei duarum dodrantum & ſesqvipalmi. Caput viride, Roſtrum ſubflavum, Collum ſuperius viride, infera parte Caſtanei coloris, in me-

dio circulus albus. In alis mediis transverſo ſitu color cæruleus eſt; paucis infrá ſupraq; pennis candidis.

Pars Dorſi, caudam verſus & in Caudæ principio, ex cæruleo feré ad viridem ac nigrum inclinat. Inferior autem Caudæ pars pennis atri vel Indici coloris conſpicua eſt, ambientibus per medium fuſcis, qvarum aliqvæ in acutum extenuantur. Venter ex albo cinereus & varié maculoſus. Crura rubent.

Femella varia, ſed cinerea, & nigris albisq; maculis diſtincta.

Nidum extruit juxta paludes, piſcinas & flumina. Ova parit. 10. 12. 15. 16. qvæ aliqvando á gallinis incubantibus excluduntur, & tunc facilé manſveſcunt.

Hyberno tempore migrant ad loca tepidiora, flumina & lacus, qvi frigore non congelantur.

Laqveis & retibus capiuntur: at prius Hordeo aut avena ineſcantur.

Eſtur aſſa vel elixa fruſtatim inciſa, cum liqvamine nigro vel flavo ex aceto, additis Melle, Pipere, Zyng. Caryophyllis, Cepis &c.

Duriorem habet carnem, nec mali ſaporis.

Anatem vivam ventre deplumato, in Colica malum ad ſe trahere, Abdomini appoſitam, experientia conſtat.

Anas fera 2. ſeu torqvata major.

Ein StorEndte/
SternEndte/
groſſe WildEndte/

Priori pauló major exiſtit. Longitudo dodrantum *iij.* & digitorum *iij.* latitudo feré qvinq;. Roſtrum flaveſcit, apice extremo nigro. Pedes intenſé crocei ſeu miniati. Caput cum medio Collo viret, qvod circulus ambit candidus, reliqva parte infera Caſtanei coloris. Dorſum fuligineum. Latera utrinq; cum ventre muſtelini coloris. Alæ ſuperiores cum pennis majoribus fuſcæ ſeu cinereæ ſunt; mediæ cæruleæ, utrinq; linea nigra & alba transverſim ducta inſigniuntur. Interiores candidæ ſunt. Circa

uropygium

uropygium utrinq; ex nigro viridantes, ad cæruleum tendunt. Cauda brevis alba, ex ſedecim pennis, verſus nervum utrinq; nigricantibus, qvarum mediæ qvaternæ ſuperiores nigræ recurvæ dorsũ verſus aſſurgunt in maſcula.

Roſtro fundum fodit, dum arenam & herbas ad cibum perſcrutatur, unde ei nomen Stor Endte.

Avena, Hordeo & glandibus etiam in cibo fruitur.

Paſſim occurrit in Piſcinis & lacuſtribus montoſis.

Anas fera 3. ſeu major.

Anas magna. **Fabric.**
Anas fera maxima,
Ein Roß Endte/
Mers Endte/
Grosse Wilde Endte.

Roſtrum ejus in medio nigrum, á lateribus luteſcens; tergum in nigro flavicante maculoſum. Venter reliqvo Corpore dilutior. Alæ cinereæ, in qvibus pennæ qvædam lineis duabus transverſis albæ, qvædam inſigni fulgore ſic radiantes, ut aliter in opaco, aliter in Sole gemmare videantur. Caput collumq; gemmantis viriditatis: Medium Collum circulus ambit albus, pars altera ſpadicei coloris eſt. Cauda in nigro viridans, qvæ in femella tergo æqvalis eſt. Pedes crocei.

Iisdem ut ſuperiores degit locis.

Anas fera 4. ſeu juncea.

Anas graminea **Fabric.**
Ein Schmal Endte/
Schmil Endte/
Schmelichen.

A certo Graminis juncive genere anguſtis perpetuó foliis virente, & aqvis ſtagnantibus innatante, in qvo freqventer verſatur, nomen accepit.

Cinerei eſt coloris, Roſtro & pedibus nigris. Reliqva cum Anate majore jam deſcripta illi ſunt ſimilia.

Anas fera 5. ſeu media.

Βοσκάς

βοσκάς, *Arist. Gesner.*
Anas mediocris.
Ein Mittel Endte.

Longitudo dodrantum ij. & sesqvipalmi: latitudo veró dodrantum iiij.

Rostrum obscuré flavens, superius nigricat, ut & pedes, qvorum digiti membrana nigra junguntur. Vertex ejus niger totus, media Alarum pars & circa uropygium sub cauda. Pectus albis, nigris, cinereis pennis varié maculatur. Venter & Alæ interiores albæ sunt. Dorsum fuscum seu cinereum. Alarum superiores & majores pennæ cinereæ sunt, Mediæ partim rubent lateritio, partim nigro, partim albo colore transversim distingvuntur.

Passim occurrit in palustribus, & in cibum recipitur, saporis non ingrati.

Anas fera 6. seu cristata.

Anas media cristata.
Anas cyrrhata.
Ein Straus Endte/
Kobel Endte.

Pauló major est media, feré ejusdem cum majoris femellæ magnitudinis. Colore ornatur vario. Venter totus á Gula ad uropygium usq; candidus est. Dorsum cum splendore nigricat, cum alarum superiore parte qvæ Dorso vicina est. Remiges pennæ, cum Cauda qvinq; digitos longa, fuscæ sunt. Mediæ candore nitent, interius cinereæ totæ. Linea alba longiuscula Dorsum ab Alis separat. Caput totum, cum vertice cristato retrorsum reflexo, splendenti viriditate gemmat, macula utrinq; sub Oculis juxta rictum lata candida. Rostrum digitos iij. longum, latiusculum, serratum, nigrum. Oculorum circuli crocei. Pedes flavent, digitis tunica fusca conjunctis, qvi ungviculis donantur nigris.

Rarior hæc apud nos. Anno 1601. ad me missa est á nobili viro D. Daniele Gotschio, qvam in piscinis prope arcem Boberstein bombardæ globulo interfecerat.

Pingvis & in cibo grata.

Anas fera 7. seu macula in fronte candida insignis.

Eine Blas Endte/
Plas Endte.

Magnitudo

Magnitudo ei mediocris Anatis, Roſtro obſcuré cæruleo, Capite rubro, præter maculam in fronte niveam. Pectus Caſtanei coloris. Dorſum fuſcum. Venter albet pedibus ſubrubentibus.

Rariús viſitur.

Anas fera 8. ſeu Erythrocephalos 1.

Anas fera fuſca vel media, id eſt, mediæ magnitudinis, Geſn.

Ein Braun Endte/ Sil.
Braun Köpffichte Endte/
Rote Endte/
Mittel Endte/
Wilde graw Endte.

Magnitudine & figura feré ad urbanam accedit. Roſtrum ei latum, tres digitos longum, inferius omninó nigrum: ſuperior veró Roſtri pars anté & retro tantúm nigricat, per medium ex fuſco, vel ſubcæruleó albicans. Caput totum & maxima Colli pars colore rufo vel Caſtaneo ſplendent nitentqve: inferior veró Colli pars juxta Dorſum & Pectus undiq; nigricat, ut Dorſi etiam finis & Cauda. Reliqva Dorſi pars cum alis Muſtelinum colorem refert, ut Mures Pontici, ſeu varii dicti. Inſunt autem vario colore diſtinctæ, ex albis nigrisq; lineis cymatili ductu perqvám elegantes. Idem in ventre color, ſed obſcurior. Interior Alarum pars albis pennis conſtat. Crurum color glaucus, digiti qvoq; Pedum glauci vel ſubalbi; ſed nigris membranis juncti. Oculorum circulus rubet, pupilla nigra.

Feminæ Caput non rubet, ſed maculas aliqvas ſubflavas habet.

Ante biennium plures accepi ex pago Gierſchdorff, propé thermas Hirsbergenſes ſito.

Anas fera 9. ſeu Erythrocephalos 2.

An Penelops, Ariſt.
Ein Brandt Endte/
Rott Hals/
Rott Kopff.

A priori non multum differt. Longitudo ei ſpithamorum ij. Caput, Collum & pectus rubent Hepatis colore. Roſtrum fuſcum latum. Linea fuſca á Collo ad Dorſum porrigitur. Dorſum, Cauda & Alæ nigricant, qvæ per transverſum linea alba duorum

rum digitorum latitudine intersecantur, Venter ad uropygium albicat maculis subflavis respersus. Alæ interiores albæ, latera ad Crura usq; ex fusco lutescunt.

Anas fera 10. *seu strepera.*

Anas strepitum edens,
Ein Leiner/ *Gesn.*
Schnarr Endte/
Schnatter Endte/
Schnerr Endtlin/ *Sil.*

A vocis strepitu graviore, quem obvariam folliculi ossei in pectore hærentis conformationem, cui arteria aspera & pulmones junguntur, edit.

Rostrum ei nigrum, Collum leucophæum maculosum. Dorsum in cinereo flavet, sub alis qvasi Perdicum pennæ. Alæ rubras, nigras, albas pennas permixtas habent. Venter superné candidus. Cauda nigra, & in extremo cinerea. Pedes lutei. Digitos conjungunt membranæ nigræ.

Anas fera 11. *seu canora.*

Anas fistularis, *Fabric.*
Ein Pfeiff Endtlin/ *Sil.*

A sono acutiore, qvem fistulæ modo emittit. Aëris meatus in Rostro habet latiores. Magnitudo ei feré Anatis mediocris. Rostrum colore Isatidis, circa ungvem ductꝰ nigros qvasi fila habet. Collum rubro nigroq; varium. Tergum partim plumeum, partim rubris nigrisqve pennis distingvitur, cum qvo Alarum superior pars convenit, media maximaq; alba est, ima cinerea.

In femella veró nec Rostrum nec Tergum, nec Alæ eodem sunt ornatu, solus venter in utrisq; candidus.

Gregatim volat.

Anas fera 12. *seu Caudacuta.*

Anas caudacuta, *Fabric.*
Ein Spies Endte/ *Sil.*
Spiesschwantz.

Sic denominatur á cauda acuta. Utrinq; enim pennæ longiusculæ, sicuti in Hirundine domestica porriguntur. Capite Anati mediæ,

Dorſo ſtreperæ ſimilis. Roſtrum ſuperius nigrum, ad latera dilutè cæruleum: in femella cinereum maculis nigris reſperſum. Remiges pennæ extremæ transverſim ſunt candidæ: in medio obſcurè virides & cæruleæ ſplendent, in imo qvædam luteſcunt. Pedes cum membranulis fuſco colore viſuntur.

Circa Beutenam in paluſtribus capta fuit.

Anas fera 13. *ſeu minor* 1.

φασκὰς Eber. & Peuc.
κερκὶς
Boſcas minor,
Anas ſylveſtris minor.
Qverqvedula ſylveſt. Geſn. qvoniam qverqvero, id eſt frigido & hyemali tempore maximè apparent. Per hyemem enim in lacubus & fluviis, qvi glacie non adſtringuntur, degunt & commorantur.

Ein Krück Endtlin/ } Sil.
Krück Endtle/
Kriech Endlin/
Krieg Endlin/
graw Endtlin.

Minor eſt mediocri Anati ſeſqvidodrantalis longitudinis, Roſtro nigro, latiuſculo, inferiùs flavo. Caput rubrum ſeu Caſtaneæ potius colore, cum viridante ex cæruleo utrinqve longiuſcula macula. Gula alba atris notatur punctis. Venter item albus lineis transverſis cinereis variegatur. Alæ in cæſio viridantes nigris, candidis rubentibusq; transverſim admixtis pennis. Dorſum fuſcum. Latera ſub alis ad caudam alba, lineis variis mira arte picta. Cauda varia ex cæruleo, viridante, fuſco & cinereo coloribus permixta. Digitos Pedum fuſcos membranæ connectunt nigræ.

In femella minùs inſigne Caput, minùs gula, Venter Anati magnæ feminæ ſimilis.

Veſcitur Limacibus paluſtribus, vermiculis, herbis aqvaticis earumq; ſeminibus, dum roſtro fundum & herbas enaſcentes perſcrutatur.

Paſſim nota, & æſtate in paluſtribus obvia, ubi & nidum parat, ac pullos excludit.

In cibum recipitur aſſa, nec improbi ſaporis.

Anas fera 14. *ſeu minor* 2.

Anas Circia *Fabric.*
Qverqvedula fuſca *Geſn.*
Ein GrawEndtlin/ Birckilgen.

Magna ei cum priore ſimilitudo. Alæ pennis gemmantibus carent, & venter magis maculoſus.

Anas fera 15. *ſeu minor* 3.

Qverqvedula varia *Geſn.*
Anas ſylveſtris minor,
Ein ſcheckicht Endtlin/ ſprenglicht Endte/ Kernel / *Argentoratenſibus*.

Longa eſt dodrantes ij. Coloris varii. Roſtrum latiuſculum Indici ſeu cornei coloris. Circa Caput rufa, ſed punctis albis aſpergitur. Vertex niger, Gula alba (nigram ego deprehendi) ut pars etiam ventris ſuperior. Duæ lineæ albæ longiuſculæ ab Oculis retró ex latis in anguſtas tendunt. Dorſum fuſcum ut & Cauda. Colli latera ad rufum colorem albis inſigniuntur punctis. Alæ dilutè cœruleæ ſuperiores, transverſis duabus lineis albis diſtinctæ, ſuperiore latiúſcula, anguſta inferiore, qvarum intervallum nigricat, ut & ima Alarum pars. Pectus ſubrufum, nigris maculis magnitudine figuraq; diverſis, tanqvam cymatili ductu (qvibus & venter albicans variat) diſtingvitur

Crura fuſca vel cinerea ferè, Digiti tunicis nigris conjuncti.

Gregatim volat.

Mirificè pingveſcit, & Cibo utilis.

Anas fera 16. *ſeu minor* 4.

Νηττα λώπηξ
Anas parva muſtelaris, Vulpanas.
Ein FuchsEndte/*ſil.* braunköpfficht Endte.

Magnam

Magnam cum Qverqvedula obtinet similitudinem. Capitis rubore Mustelam seu vulpem refert,

Anas fera 17. *seu minor* 5.

Anas Muscaria *Gesn.* qvód Muscas super aqvas volitantes capiat.

Anas limosa.
Ein Mück Endtle/
Fliegen Endtle/
Mos Endtle/
Mur Endtle.

Color per totum Corpus varius est, ex nigricante, charopo, albo & mustelino alicubi mixtis. Pedes flavent membranulis nigris, qvibus digiti cohærent. Rostrum latiusculum serratum coloris flavescentis.

Cœno vescitur, & Muscas captat.

Anas latirostra.

Anas latirostra major, *Gesn.*
Anas platyryncha,
Anas Schellaria,
Clangula *Fabric.*
Ein Löffel Endtle/ *Sil.*
Breitschnabel/
Breitschnäblichte Wild Endtle/
Schall Endtle/.
Schild Endtle/ id est, clypeata.

Magnitudo ei mediocris Anatis. Rostrum duplo ferè latius, ungve corneo anteriore & latiore parte donatum, undiq; aculeis setarum instar serratum; nigrum. Caput ad medium Collum ex rubicundo fuscum, pennulis ex cœruleo viridantibus. Collum dilutè cinereum maculosum. Gulæ pars inferior alba. Venter spadicei coloris. Oculi luteoli pupillam cingunt cæruleam. Alæ in superiore parte Isatidis colore, Liecht blaw: in media albæ; postrema in nigro viridantes visuntur. Remiges pennæ seu majores, ut & Dorsum & Cauda, (qvæ minor acuta) cinerea. Pedes coloris Minii, lati, ungviculis fuscis. Femina cinerea est.

Inter volandum alis crepitaculorum sonum repræsentat.

Minus freqvens ut cæteræ Anates.

Anas longirostra I.

Anas longiroſtra, *Fabric.*
Mergus muſtelaris
Mergus Anatiformis
Anas criſtata.

Ein Langſchnabel á roſtro
Schlicht Endte á gemitu.
Teucher/*Norw.*
Wieſelchen/
Weiſſe TuchEndte.

Magnitudo ei mediocris Anatis, Corpore longiore. Roſtrum obtinet ſerratum, longitudine digitorum iij. ſ. ungve corneo acuminatum, ruboris miniati. Collum & Pectoris initium notis fuſcis & candidis maculatur. Color Dorſi fuſcus, præter Alas, qvarum majores pennæ nigræ, in ſecundo ordine paucæ candidæ. Candore Ventris magnæ Anati femellæ ſimilis. Cauda brevis fuſca. Pedes miniati membranulæ luteæ digitos connectunt. In vertice criſta, qvæ obſcuré rubet,

Rarior apud nos. Aliqvando tamen hyemis initio in paluſtribus montoſis capitur.

Fruitur in cibo piſciculis, perculis, qvos ſæpé integros cum plurimis percarum lapillis in ventriculo aperto reperi.

Pingviſſima evadit. Aſſa in cibum recipitur boni ſaporis.

Anas longiroſtra

II.

Anas longiroſtra melanocephalos cirrhata,
Mergus major criſtatus
μελανόλευκος.

Eine groſſe Langſchnäblichte/ geſcheckte StrausEndte.

Major eſt Anate ferâ torqvatâ, longa tres dodrantes & digitos qvatuor: lata, feré dodrantes qvinqve. Roſtrum ei digiti medii longitudine rectum, ſerratum, ungve corneo in extremitate donatum; Cujus Maxilla inferior ſaturé coccineo rubore tingitur, ſuperior veró ſuperficietenus obſcuré rubet. Rictus cum Lingva tenuiori, gracili, aſperiuſcula, flavicat. Dentes ſerrati retrorſum flectuntur.

Crura

Crura retrorſum ut Mergus porrigit, qvæ cum digitis, qvi interjectis membranis obſcuré rubris junguntur, Arantii colorem ementiuntur. Ungviculi obſcuri rectiores,

Vario pingitur colore. Caput enim totum cum cirrho Indicis longitudine, nigrum, præter Mentum & Tempora, qvæ obſcuré albent, punctis nigris infinitis reſperſa, & maculam ſub utroq; oculo albam. Iris Minium colore repræſentat. Collum pronum & latera ejus notis partim albidis, partim ſubrubentibus, partim nigris maculantur, ſuperius fuſceſcit. Dorſum nigrum eſt. Alæ prope Dorſum nigræ ſunt, mox albæ, deinde iterum nigricant, jam rurſus albæ lineis duabus latiuſculis nigris trànsverſim diſtinctæ, ad remiges usq; apparent, qvæ cum Cauda breviuſcula, remiſſiús nigra cernuntur. Venter argenteo nitet candore. Alarum ſuperior pars cinerea eſt, & maculæ ſupra eas ad latera ex nigro micant candidæ latiuſculæ. Juxta latera ſub alis & circa uropygium ad finem Dorſi lineolis albidis & nigricantibus per intervalla cymatili ſpecie pingitur.

Hepar bipartitum flavet, inter qvod & Inteſtina, qvæ circa finem, appendiculis duabus donantur.

Fel praſſini coloris majus hæret, Ventriculo craſſiori præponitur ſinus amplus longiuſculus. Teſtes pineis nucleis ſimiles, pauló craſſiores.

Piſcivora eſt. Inprimis perculis delectatur, qvas integras deglutire & concoqvere ſolet.

Abundat pingvedine multa eaq; flava.

Caro in cibum venit, at ſaporis minûs grati.

Anas longiroſtra
III.

Anas longiroſtra major.
Mergus niger major,
Mergus magnus.
Ein groſſer Teucher/
Rache/ *Nonn.*
TauchEndte/
ſchwartzer Teucher.

Major eſt Anate domeſtica & longior, Roſtro qvám prior longiore

longiore sed crassiore, & dentato ac fusco, cui ungvis simplex corneus acuminatus. Tota pars supina, Caput, dorsum, & alæ nigræ. Ventre candido.

Pedes lati breves, colore Minii.

Hæc in fluviis, soluta jam glacie Martio mense aliqvando visitur, veluti in Bobero & alibi.

Anas longirostra

IIII.

Ein Fisch Treiber.

Brantam feré æqvat magnitudine, Vertice splendet atro, Collum album. Per Dorsum fusca est. Venter miniato instar Arantiarum nitet colore. Rostrum longũ serratum cum unco, ut priores, habet, Pedes plani rubent.

Iisdem ut prior locis primo vere occurrit.

Piscium est voracissima.

Anas longirostra

V.

Anas glacialis major.
Mergus Rhenanus, *Gesn.*
Nonna seu monialis alba,
Eys Endte/
Nonn Endte.

Ex genere Anatis longirostræ maxima. Colore partim albo, partim fusco aut cinereo. Rostrum nigrum cum parte juxta oculos. Collum pronum cum pectore & ventre candidi coloris, sed qvi passim cinereis punctis aut maculis distingvatur, qvæ qvidem inferiore Ventris & laterũ parte, cymatili ductu delectant intuentem. Crura circa ventrem prominent, digitis tunica junctis fuscis. Cauda nigra. Alæ Dorsumq; totum nigrum, & candidis spaciis vicissim distingvuntur.

Hyberno tempore in fluviis frigore non concretis degunt.

Anas longirostra

VI.

Anas varia, seu monialis maxima,
Eine grosse Gescheckte Endte.

Anatum omnium qvas videre licuit maxima, spithamas ij. s. longa. Tota nivei coloris, exceptis Capite, Collo, Dorso medio, & Alarum remigibus pennis, qvæ nigra erant,

erant. Cauda brevis fuſca. Roſtrum rubrum, digitos iiij. longum, ſerratum, ungve corneo donatum. Pedes rubebant.

Rariſſimé occurrit. In Piſcinis Ducatus Legnicenſis capta fuit.

Anas longiroſtra

VII.

Anas monialis, glacialis minor.
Mergulus varius.
Geſcheckter Endtlin/
Elſter Endtlin/
Nonn Endtlin/
Eyß Endtlin/
Niederlendiſch Endtlin.

Paulo major eſt Qverqvedula, longitudine ſpithamorum duorum cum digitis totidem. Pedes digitiq; fuſci, membrana nigra cohærent. Roſtrum ei dentatum ſubcærulei coloris longiuſculum, ſenſim acuminatum, apice obſcuré rubente. Oculi circulus coloris miniati. Corpus univerſum atro & niveo colore diſtinctum, & inſtar Pice varium. Pars juxta Roſtrum & Oculos nigra eſt: in occipitio, maculæ longiuſculæ utrinq; ex nigro vireſcunt, cirris retró exiguis candidis eminentibus. Dorſum totum nigrum, juxta uropygium, cum Cauda fuſceſcit. Alæ atris & albis aliqvot ſpaciis diſtingvuntur. Remiges ſeu majores pennæ fuſci ſunt coloris. Venter totus cum Capite & collo nivis inſtar candicat. A Dorſi initio excurrit linea atra, utrinq; ad latera ventris, qvæ tamen integrum circulum non abſolvunt. Latera ſub alis cymatili ductu pinguntur.

Ventriculum habet craſſiorem, cui ſinus oblongus amplior præponitur. Fel adhæret Inteſtinis, qvibus non procul ab exitu appendicula adnata viſitur. Teſticuli bini ſunt candidi longiuſculi, pineæ nucis excorticatæ figura.

Martio jam glacie diffluente, Boberum, & alios fluvios advolat, & inſtar Mergi piſciculos inſeqvitur. Limo etiam cum lapillis in Cibo fruitur.

Pingviſſima eſt, & Cibo utilis.

Anſer domeſticus.

Χὴν, á verbo χαίνειν & χανδὸν ἐσθίειν, ab oris hiatu & voracitate.

χῖνα
Ganza *Veteribus.*

Eine Gans/
Zame Gans.

Χηνίσκος Pullus Anseris,

Ein Junge Gans/ Gänselin.

Mas privatim,

Ein Ganser/ Ganserich.

Avis domestica Rusticis & Villicis nota, Anate major, Rostro & Pedibus rubentibus, Coloris albi, cinerei, nigricantis, varii.

Gula ei tota ampla & lata est. Appendices qvasdam paucas habet, infrá qvâ desinit Intestinum.

Non solúm terra contentus est, sed etiam aqvam reqvirit, natura vorax, & ventriculo calidissimo. Herbis riguis, frigidis & humidis cibariis delectatur.

Saginatur radicibus, Rapo, Carotta, Avena. Non magnam curam poscit, ob id Rusticis gratus.

Coëunt Anseres in aqva. A coitu sese aqvis ingurgitant. Tempus aptissimum est bruma ad pariendum & incubandum, á Calend. Martii usq; ad Solstitium æstivum. Pariunt Ova 8. 12 15. supponuntur novem, Gallinis iiij. aut qvinq;. Incubant triginta diebus.

Utiles existunt multis nominibus, pluma nimirum, carne, adipe & stercore.

Caro excrementitia est, & concoctu difficilis, nec adeó probi succi. Calidæ & humidæ naturæ, minús calidæ qvám Anatum, facilé febres procreans.

Variis modis á nostratibus Coqvis apparantur; vel enim in veru assantur : vel in olla additis Cepis friguntur: vel superfuso liqvamine acido nigro ex aceto pipere, cepis, Zingib, caryophyll. elixantur.

Præstant Juniores, & qvidem hyeme, avenâ nutriti. Veteres Hæmorrhoidibus affectis nocent.

Agricolæ deplumatos & purgatos, per medium dissectos saliunt, & fumo exiccant, unde

unde pulchré rubeſcunt: at validum reqvirunt Ventriculum.

χήνειον ἧπαρ, Anſerinum Hepar ſartilibus in immenſum augeri poteſt, omnium Avium delicatiſſimum, humidum & grati ſaporis, facilis concoctionis, & optimi ſucci.

Sangvis Cibo utilis, Antidotis miſcetur.

Teſtes in cibo ad ſobolem procreandam juvare feruntur.

Lingva ſingulari proprietate Stranguriæ prodeſt.

Pedum tunica exterior ſiccata in pulvere, loca frigore uſta & exulcerata ſanat, Agricolarum uſu.

Adeps ſeu axungia Gänſeſchmaltz / calidior eſt Suilla; humectat, emollit, digerit.

Plebecula eo, butyri loco, Cibos condire ſolet. Puerperæ qvædam in Bojemia maximé, butyro in cibis præferunt. Num recté & commodé, penes Medicos judicium eſto.

Maximé tenuium eſt partium, ob id morſus in alto Corporum magis obtunditur.

Recens ad Vulvæ vitia valet. Inſtillatus Auricularum infantilium dolores levat, omnes durities ſolvit. Rigor Cervicis perunctione velociſſimé curatur.

Si aqva Aurem intraverit, præcipuum remedium Anſerinus adeps.

Phlegmoni medetur, Ignibus ſacris, Labiis fiſſis prodeſt.

Acopis, qvæ laſſitudines & fatigationes tollunt, & Malagmatis, additur.

Cum Iride noſtrate pulv. permixtus, teſtæ nucis Juglandis inditus & umbilico appoſitus, Alvum ſolvit Infantibus.

Ova Anſerina,
χήνεια ὠὰ,
Gänſe Eyer.

Craſſioris ſunt eſſentiæ, & ægré digeruntur, gravem habent odorem, & faſtidium pariunt. Mali ſucci. A pauperibus in cibum ſolummodó frixa recipiuntur.

Villicæ feminæ Anseres, Vere & Autumno secundum femora deplumant, molliores q; plumas avellunt, ex quibus Culcitras, Cervicalia, & totos Lectos, ut molliús cubemus, parant. Pennæ majores & duræ Alarum, Scholasticis ad scripturam inserviunt, Schreibefedern/ Calami scriptorii.

Plebs superstitionis plena in festo Martini, cúm pro more Gentis Anserem assum apponit, ex osse Dorsi, qvod vocant das Rückbein / hyemem futuram præsagit. Si enim candidius sit, asperiorem & graviorem: sin veró fuscum subcærùleum, aut nigredine maculisq́ve infectum fuerit; mitiorem ac molliorem Hyemem fore annunciat: idq́ve vel prima vel ultima sui parte.

Lætamen, s: stercus Anserinum omnibus satis inimicum; potu tusses mitigat.

Anser nocturnas excubias celebrat. Horas enim noctis fures clangore prodit. Proprium ejus gingrire Schnattern.

Anser qvadrupes.

Anser monstrosus.
Eine vierfüssige Gans.

Memini, dum puer essem, natum Anserem pedibus qvatuor, binis anterioribus, & totidem posticis, in pago Mülseiffen, non procul ab arce Greiffenstein: sed brevis fuit vitæ.

Ex omnibus Avibus freqventiora sunt in Anseribus monstra, ob stoliditatem & nimium humorem: ideóqve garrulum præ omnibus animal est.

Anser ferus.

Χὴν ὁ μικρὸς ὁ ἀγελαῖος.

Anser sylvestris, immansvetus,
Anser cinereus major, Albert.

Eine Wilde Gans.
Grawe Gans.

Minor est domestico, cui feré similis. Longus dodrantes circiter iiij. latus octo. Rostrum nigrum, utrinq; per medium croceum, apice atro splendente. Crura pedesq; toti

toti cum membranis ex totis rubent. Color Capitis Colliq; fuſcus, ſuprá magis nigricans, & nonnihil rufi habens, inferiús plus cinerei. Venter totus, præter inferiorem partem, uropygium & alas verſus, qvæ pennis conſtat albiſſimis, cinereus. Dorſum & Alæ nigricant, admixto obſcuro rubore, præſertim in minoribus & ſuperioribus pennis. Margines in nonnullis mediis maximé albicant, in aliis cinerei. Majores pennæ obſcuré cæruleæ. Cauda brevis ex rufo fuſca, apicibus rubentibus.

Coëunt poſt hyemale ſolſtitium, dein initio veris pariunt Ova ad ſummum qvindecim.

Ad lacus & piſcinas majores freqvens. Hyemis initio ſegetes virides depopulantur, ubi & retibus capiuntur.

Caro ejus dura eſt, nigricans & difficilis concoctionis. Juniores meliores, ſi, priusqvam coqvantur, aqva calida immerſi fuerint, nec ingrati ſaporis.

Lingva aſſata Calculoſis commendatur.

Fimus Lethargicos, & utero ſuffocatas reficit.

Anſeres indomiti maximé volaces ſunt, Aëris alta petunt, volantqve extento Collo, ut Grues, ordine literato. Vix á volatu ceſſant, niſi neceſſitate cibi. Silentes migrant, niſi turbatus ſit ordo: tunc enim clamant.

Anſer Grandinis.

Anſer nivis.
Anſer hybernus.
Ein SchneeGans/
HagelGans.

Totus albus eſt, præter Alarum extremas qvatuor vel qvinq; remiges pennas, qvæ nigræ ſunt.

Æſtate nuſpiam in conſpectum veniunt. Hyeme ingruente ſublimi volatu gregatim migrant.

Anſer Arboreus.

Geſn.

Anſer Arborum.
Anas arborea.

Ein BaumGans/
BaumEndtle.

Fero Anſere multó minor, eſt Anatis magnitudine. Roſtrum ei nigrum, qvi Color etiam Capitis eſt, ſed cum ſplendore item Colli proni, Dorſi, Caudæ, Alarum.

Circa Oculos,& Gulâ totâ ſive Collo ſupino albicat, ubi & maculis qvibusdã cinereis aut fuſcis notatur, qvæ in Pectore fuſco magis nigricant, In ventre tum albæ tum nigræ apparent.

Pedes lati, coloris fuſci.

Nidificat in arboribus cavis, in nidis Cornicum & Ciconiarum. Ova parit 13.14. flaventia.

Anſerum ferorum more volat.

Caro inſvavior eſt.

Aqvila regalis.

Αετὸς γνήσιος *Ariſt.* παρὰ τὸ ἀΐσσω, id eſt rapior impetu, & concitus feror: ſive, ut aliis placet, imperium ſacio, qvód in cæteras Aves imperium habere videatur.

χρυσαετὸς,

Vlyſſ Aldrovand.

Aqvila qvaſi acuta, ab acuté videndo; vel ab aqvilo colore, id eſt, fuſco & nigro.

Aqvila aurea ſeu fulva.

Aqvila germana, nobilis, vera.

Ein Adler/
Adeler/ qvaſi
Adel Ahr.

Ορνέων βασιλεύς, Omnium Avium vivaciſſima ac ſolertiſſima, Regis imaginem repræſentat, nec formoſa nec canora, nec eſculenta, ſed carnivora, rapax, prædatrix, populatrix, ſolitaria, inviſa omnibus, omnium peſtis.

Aqvilam veram & genuinam, plumbeo globulo trajectam, mihi communicavit nobilis Dominus Abrahamus á Leſtin Langenau, cujus ſceleton & pellem cum aliis adhuc reſervo. Anno 1600. 28. Decembris.

Pondus

Pondus erat ℔. ℥ij. Longitudo ab extremo Roſtro ad Caudam ultimam ſpithamarum iiij. Latitudo expanſis alis ſpithamarum novem.

Roſtrum ei hamatum ſeu aduncum, coloris cornei ad Indicum inclinantis. Membrana, qvæ á fronte ultra Nares protenſa eſt, nec freni, ſeu rictus luteæ ſunt.

Color totius Corporis, Dorſi, Colli, Alarum, ex fuſco ferrugineus ſeu caſtaneus, maculis ſparſim intercurrentibus albidis, paucis dorſo, pluribus ventre, radicibus ubiq; albis.

Venter & Cauda circa uropygium obſcuré albicant.

Rectrices Alarum pennæ, Caudaqve extrema nigra. Circa Caput & Collum ex fuſco flaveſcit. Crura ad digitos feré usq; plumoſa ferruginea, punctis albidis reſperſa.

Singulos digitos tabellæ qvaternæ ſemicirculares extremos integunt, excepto maximo anteriore, qvem tres tantúm annuli inveſtiunt, colore & magnitudine Tritici Indici. Cætera ſqvamulæ cooperiunt, ad granorum Milii majorem & pauló minorem magnitudinem.

Ungves adunci, nigri, qvorum poſticus qvinq; digitos in circumferentia longus, anterior qvatuor; laterales breviores ſunt.

Oculi maximi, qvaſi immerſi profunda cavitate latent, ſuperciliorum regione eminente, ad modum inſtar tecti prominentis, qvos tunica qvædam craſſa, ab infra ſurſum exporrecta, inter nictandum cooperit, περιοφθάλμιον dicta, charopi, qvibus in diluto virore ſplendor igneus intermicat, pupillâ ſaturi nigroris.

Humor vitreus luteo Topazii colore refulget; Cryſtallinus veró Adamantem fulgore ſeu luciditate repræſentat, ſatis magnus, ſeſſilis & apprimé ſolidus.

Gula ſeu Oeſophagus, cum ad ſex digitorum ſpacium deſcenderit, in inſigne qvaſi ventrem, (Ingluviem vocant) membranoſum dilatatur, qvi inflatus, Aqvæ ℔. ij. feré erat capax.

Ab hujus exitu ad orificium Ventriculi, ad palmum & medium Oesophagi, porrio producitur primó qvidem angustior, dein paulatim dilatata, post ultimam ingluviem membranosior ac candidior, ut prope Ventriculum carnosa tota ac rubicundior. Ventriculus parvuus duos digitos latus crassus, cujus interior tunica rugis plena (Pulpam continebat candidam æqvalé pingvedinis instar) Hunc amplexatur lobis duobus Hepar rubicundum, cujus cavæ parti vesicula inhæret olivæ magnitudine, succo felleo porracei seu prassini coloris turgens. Testiculus utrinq; unus lumbis adhæret oblongus, Phaseoli vulgaris magnitudine.

Proprium ejus clangere & plangere.

Lepusculos, Anseres & alias Aves capit, ut non veré Rex, sed tyrannus videatur.

Vitæ est longissimæ.

Hæc qvam secui pingvissima erat, nec ferinum, ut cæteræ aves rapaces, olebat.

Pingvedo candida, omnium Avium calidissima; humectantis, resolventis & digerentis naturæ.

Articulis resolutis, stupentibus, rigidis, convulsis & luxatis commodissimé illinitur, durities & nodos á frigore concretos dissipat, á me facto sæpiús experimento. Oculorum nebulas discutit, & incipienti suffusioni occurrit.

Fel amarissimum, cum acrimonia calidum. Melle inunctum, visum recreat, Oculosq; reddit acutissimos. Illitum, veneno Serpentum & Viperarum medetur.

Pellis cum plumis Abdomini imposita, Colicos juvat, & concoctionem promovet.

Aqvila biceps, Signum Imperii Romani, postqvam in orientale & occidentale dividi cepit.

Aqvila marina.

Ἁλίαιτος **Aristotel.**
Aqvila Piscium, Aqvilæ 5. genus **Aristotel.**
Corvus piscator,
Ein Fisch Adler / Fisch Ahr / *sil.* Ein Rohr-Falcke.
Meer Adler.

Hanc nuper accepi á nobili Dom.

li Dom. Nicolao Zedlitz in Schildau, qvem servitor ejus bombardæ globulo, dum in Bobero pisces venaretur, interfecerat. Miræ pingvedinis Avis, qvæ tota piscosum odorem spirabat.

Longa erat spithamas iiij. lata alis extensis spitham. vij & palmi unius. Corpore major Milvo. Rostrum aqvilinum pauló minus.

Crura pollice crassiora brevia, sqvamosa; pedes hamati & coloris cærulei, digitis qvatuor per superna ad dimidiam longitudinem etiam sqvamosis, ad reliqvam incisis, per inferna asperis, tenacitatis caussa, & his tam validis, ut flexos vix ulla vi distendas. Hi firmantur ungvibus nigris, acutis maximis Aqvilæ feré. Vertex Capitis illi erat albus, fuscis lineis longiusculis distinctus. Colore per summa fuligineo, per ima albo, Gutture maculis notato rufis, ut & pectore, Venter puré candidus. Oculi in medio nigri, in ambitu aurei, retro qvos macula oblonga nigra: Alæ fuscæ præter tres extremas majores pennas qvæ nigricant, & Cauda, (qvæ lata dodrantem & sex digitos longa) sed dilutius, cujus pennæ ex latere interno maculis latiusculis candidis insigniuntur, veluti & majores Alarum pennæ, sed obscurioribus. Cervix ei crassa & magna.

Haliæti genus suum non habent, sed ex diverso Aqvilarum coitu nascuntur *Plin. lib.* 10. *cap.* 3.

Non solum circa Mare moratur, verumetiam ad flumina & stagna Silesiæ nostræ degit, & Arboribus insidens Piscibus insidiatur, qvas clarissima Oculorum acie in vitreis ac profundis undis conspectos, ex alto sese librans, & in profundum aqvarum se præcipitans, aqvis pectore ruptis rapit.

Caro ejus cinerea ad nigredinem vergens, fibrosa, & dura, Cibo interdicta.

Axungia flavet miré calida, tenuium partium.

Adipem, (ut ferunt) in Cauda preciosum reconditum habet, qvem dum pendens in aëre piscibus exitium machinatur, guttatim supra pisces in aqvam demittit, cujus vi Pisces attoniti qvasi & torpescentes vertuntur supini: super qvos mox rectá

ſeſe præcipitem dejicit inſtar jaculi, & eos pedibus arripit.

Felle, Melle Attico permixto, inunguntur nubeculæ & caligationes & ſuffuſiones Oculorum.

Aqvila nigra.

Μελαναίετος, *Ariſtot.*
Αἐτὸς λαγωφόνος, *Ariſtot.*
λαγοθήρας,
Melanaetus, *Ulyß. Aldr.*
Aqvilæ. 3. genus, *Ariſtot.*
Aqvila pulla, fulva, Valeria, Leporaria.

Ein ſchwartzer Adeler/ Schwartzer Ahr/ *Sil.*

Haſen Geyer. Haſen Ahr.

Minor eſt reliqvis, magnitudine feré Gallinæ decumanæ, longitudine trium ſpithamarum, latitudine ſpithamarum vj. Roſtrum ei aqvilinum admodũm aduncum, extremo nigro, qvantum hami recurvum eſt, cætera corneo colore ſubcæruleo. Supra Narium foramina, roſtri initium membrana qvædam flava transverſim obveſtit: freni ſeu rictus oræ ubiq; luteæ.

Oculi pupilla nigra, Iris charopa, & ex luteo nonnihil ruſeſcit.

Caput ei magnum, craſſum, ſic & Collum.

Vertex ac Cervix colore obſcuré ferrugineo tinguntur, relucentibus paſſim albicantibus notulis.

Dorſum ſuperius totum ex obſcuro nigrum, ſeu fumati coloris.

Alæ ad ultimam caudam feré exporriguntur, qvarum pennæ majuſculæ transverſim nigris maculis colorantur, Remiges puré nigræ, ſuperiores minores flavicant.

Cauda ſpithamalis longitudinis, alba lineis ad extremum latis transverſis alternatim exornatur.

Inter Oculos & Roſtri initium utrinq; pili rigent nigri.

Sub mento plumulæ horridæ nigræ, inſtar barbulæ extant.

Palpebræ inferiores candidæ molliſſimis plumulis, qvaſi lanugine intectæ.

Pectus latiuſculum ex flavedine albicat, maculis nigris latiuſculis diſtinctum.

Venter totus niger, ſub alis item & ſupra femora.

Crura

Crura non admodum alta, lineis ſecundum latitudinem ex obſcuro ferrugineis diſtincta, tota propemodum plumulis cinereis operiuntur, præter lineam poſticam, á digitis ad femoris initium, qvæ cum digitis qvaternis exqviſité lutea, tabellis ternis qvaternis, ad ungves latiuſculis, reliqvis Milij inſtar minutiſs. obtegitur. Ungves toti nigerrimi, adunci, acutiſſimi. Lingva craſſior, latiuſcula. Teſtes ad Lumbos bini, Piſi Italici magnitudine. Ventriculus craſſior, parvus, cui gula ampla præponitur, inter Hepar bipartitum & Inteſtinum hæret, bilis viridis veſiculâ concluſus.

Colit ſylvas & montes. Hyeme apud nos maximé apparet.

Audaciſſima eſt, omnis generis Aves, Columbas, Monedulas, Cornices & Lepuſculos ſectatur, ſecundum illud:

Major in exiguo regnabit corpore virtus,

Pingvedo, qvâ ubundat, articulariis affectibus commodé illinitur.

Pellis, detractis pennis majuſculis, apparata frigidiori Ventriculo utilis. Inveſtiunt enim eam per univerſum corpus plumulæ, velut albiſſima lanugo.

Capta eſt aliqvando reticulis Columbæ alligata, qvãvis ſit aſtutiſſima.

Aqvila nævia.

Μόρφνος, *Ariſtot.*
Morphno congener.
Πλάγγος,
Κλάγγος,
Νηττοφόνος.

Ein Rötlichter Meuſe Ahr.

Magnitudine æqvat Gallinam domeſticam, longitudo ei ſpithamarum duarum cum dimidia. Latitudo alis extenſis ſpithamarum qvinq; & digitorum trium. Roſtrum aduncum nigro cæruleum, digitos duos longum, deorſum rectá propemodum tendens, membranula Capiti conjunctû lutea, tunicæ, qvæ

tota lanugine candida integitur; oculos integentis ora exterior flavet. Color totius corporis obſcurè ferrugineus eſt, præter maculam in prona parte albam, qva pectus veluti Zona adornatur. Mentum obſcurè albet. Alarum remiges pennæ extremæ fuſcæ, omnes transverſim obſcuris maculis tinguntur. Interiores autem pennæ albicant. Pupillam cæruleam ſubnigricantem circulus ambit bæticus. Cauda ſimilis cum Corpore coloris, ex duodecim pennis ſpithamæ unius & digitorum trium maculis latiuſculis obſcuris ſeu fuſcis transverſim inſignitur.

Sub Uropygio albicat, & collum pronum maculis longiuſculis ceu lineis reſpergitur, Crura ſpithamam ferè longa: femora plumoſa, ultra mediam tibiam, qvæ crocea, ut & digiti, tabellis ſeu annulis luteis intecti, ungvibus nigris acutiſſimis.

Mures ut gratum cibum devorare ſolet. Aviculas etiam, Anates & Columbas venatur.

Hanc vivam anno 1602. Decembri menſe captam nobiliſ. Dominus Daniel Gutſchius ad me miſit.

Rariùs in hiſce montibus occurrit.

Aqvila Oſſifraga.

φήνης παρὰ τό φένειν.
φηνὴ *Ariſt.*
Oſſifraga *Ulyß. Aldrov.*
Harpe *Oppian.*
Aqvila barbata *Plin.*
Sanqvalis *Maſſur.*
Ein Beinbrecher/
Skaſt/*sil.*
groſſer HaſenAhr.

Aqvila omnium maxima. Cujus longitudo ab extremo roſtro ad ultimam caudam qvinq; ferè dodrantum: alis verò extenſis ſpithamas undecim lata. Roſtrum ei aduncum admodùm, adeò ut uncus ſolus pollicem adæqvet: totum palmum longum, ſubnigrum & ex corneo colore fuſcum, nonnihil ad ſubcæruleum obſcurum accedens. Initium membrana qvædam lutea ultra Narium foramina protenſa inveſtit, qvæ finibus ſuis ſeu marginibus S. literam exprimit. Rictus palmum & digitos duos longus eſt. Lingva longiuſcula lato apice, utrinq; hamatis appendicibus, duriuſculis &

lis & corneis, & membrana qvadum tenui ad in feriorem mandibulam connexa. Inferior mandibula instar canalis excavata, oris sublatis palatum utrinqve subit, ejusq; marginibus includitur, qvod medio rimam qvandam exhibet, per qvam pituita é Capite destillat. In Mento oblongæ & angustæ plumæ ad arunci speciem prominent: qvin & inter Oculos & nares utrinq; plumulæ tenues villorum instar rigent. Color totius Corporis subalbus, fuscus, ferrugineus, albis maculis respersus Venter albidus maculis latiusculis ferrugineis notatur. Remiges pennæ ex toto fuscæ. Cauda ex nigro & albo maculatur. Pennæ ea parte, qvæ intró spectat, albescunt; qvæ extrá fuscæ sunt, mediæ duæ promiscué notis albis conspersæ majore ex parte fuscæ sunt, in extremo omnes nigræ; qvæ his ab extremo Dorso incumbunt feré totæ albicant, pauco tamen nigro respersæ, & nisi qvód extrema nigricent. Femora & Crura fuscis plumulis oblongis, aliqvando fulvescentibus seu potiús ferrugineis, ad medium usqve obteguntur. Infima tibiarum pars qvæ plumis destituta est, uná cum pedibus intenso luteo tincta est, & sqvamulis rotundis inæqvalibus majore ex parte prædita. Digitos superiores tabellæ semicirculares ut in Chrysaeto, vestiunt. Ungves nigerrimi splendentes ad amussim semicirculum explent.

Non minorum Animalium solummodó, ut Anserum, Anatum, Lepusculorum; sed etiam majorum, veluti Capreolorum, Hinnulorum venatu vivit. Qvinetiam Piscibus victitare deprehensus est, cúm plerunq; circa palustria degat, veluti in baronatu Trachebergensi.

Integram aridam habeo á nobili Heinrico Geelhorn, qvam in montanis circa Svidnicium bombarda interfecerat.

Ossifragæ Aqvilæ venter arefactus & potus, iis qvi cibos non conficiunt, utilissimus prædicatur, & calculos cum lotio pellere creditur: unde contra Calculos & alias difficultates Vesicæ commendatur.

Intestini pars extrema siccata, reposita & ventri alliga-

ta Inteſtinorum dolores miré ſanat.

Pedibus Nobiles qvidam utuntur,ut iis imponant candelabra.

Inſignis in hoc relucet pietas, non modó erga ſuam prolem, ſed & alienam (veruntamen Aqvilarum tantúm) qvæ ab iis excludi neqvit, qvam ejectam excipit, & cum ſuis educat, conſcia cognationis,qvæ ipſi cum illis intercedit. Qvo ipſo inſigni paterni affectus officio, reliqvas omnes, qvotqvot ſunt, Aqvilas longé ſuperat.

Aetites.

Ἀετίτης
Aqvilinus lapis.
Lapis Aqvilæ,
Ein Adlerſtein/
Klapperſtein/

Lapis eſt prægnans, cortice duro rotundus, ut galla concavus, alium in ſe lapidem continens.

Plinius qvatuor ejus recenſet genera; hodie plura obſervantur magnitudine, forma colore differentias qvorum aliqvot genera inter mineralia reſervo.

Qvidam in Aqvilarum nidis reperiri arbitrantur: hodie paſſim in Montium & ſaxorum commiſſuris gignitur.

Aetites vi pollet exiccandi, adſtringendi : ſedat inflammationes Mammarum & Teſtium. Caduco Morbo correptis medela egregia.

Phylacterium eſt prægnantibus. Partus continet ſiniſtro brachio adalligatus. Femori ſi ſuſpendatur, adjuvare feminas parturientes, ut ſine doloribus pariant, feminarum perſvaſio. Sed de his inter Foſſilia.

Ardea.

Ἐρώδιος ab ἔαρ id eſt,ſangvis & ἰδίειν qvod eſt ſudare. ὅτι ἔαρ ἰδροῖ qvód ſangvinem ſudet.

Ardea qvaſi ardua, qvód alté volet.

Ἀρδιόλη
Ardeola

Tantalus

Tantalus.

Ein Reiger/Reiher/ Reger/*sil.* Reigel/ Herrgans.

Vox ejus est κλείζειν clangere.

Ardea subcærulea.

πέλλ☉ν *Arist.*
Ardea pella, pulla, cinerea.

Ein Aschenfarbener Reger/ blawer Reger/*sil.* grauer Reigel.

Longitudo á pedibus ad Rostrum extremum cubitorum duorum. Latitudo expansis alis Cubitorum trium, Colore dilutè cæruleo. Vertex Capitis & Alæ superiores obscuriús cæruleæ. In Collo & Ventre juxta uropygium albicat, Collum ei longum. Rostrum acutum septem digitorum, fuscum superiús, inferné flavet. Pedes spithamæ longitudine ex fusco cærulei, digitis fissis, qvorum exteriores duo utrinq; tunica modicé junguntur, ungvibus nigris splendentibus, medio utroq; falcis instar serrato, qvó Pisciculos facilius apprehendere possit. Mas in vertice Capitis pennas feré dodrantales subcæruleas, ternas utplurimúm, rariús plures retró extensas conditas habet, qvas partus tempore abjicit, magni valoris. Reger Federn.

Victum qværit ad fluvios & piscinas, ubi pisciculos non sine desiderio adnatantes devorat. Qvidam enim pro certo asserunt, Ardeas hac vi pollere, ut ad pedem, si in aqvam imposuerit, tanqvam ad illicium qvoddam seu ad escam freqventes Pisces adnatent; qvibus ultró accurrentibus & devoratis famem solentur.

In densis sylvis, non procul á ripis fluminum aut piscinis, super arbores altas, gregatim nidificat, veluti ad Viadrum, Bartham; olim satis freqventer in Abietibus altissimis, in sylva densa pagi Meiwalde extra Hirsbergam nidificabant; qvæ etiamnum hodie ab Ardeis nomen retinet, der Reger Wald.

Coëunt

Coëunt cruribus ſuper dorſum feminæ flexis, ita ut pedes Maris ad caput feminæ ſint, & genua verſus excrementi ſedem ſuper Dorſum: & tunc motu alarum ſe ſuſtinens, locum conceptionis feminæ contingit, ac ſemen infundit. *Albertus.*

Nonnulli Ardeam in cibum recipiunt. Caro piſcoſum ſapit, fœtida & inſalubris. Pulli præferuntur. Nocet iis, qvibus hæmorrhoides fluunt.

Axungia ſemper proſtat venalis in officinis noſtris Pharmaceuticis. Illita podagricos lenit dolores, cum axungia Coturnicis, Oculorum nebulas diſcutit, & viſum clarificat.

Inſtillatur Auribus malé audientibus.

Piſcatores hic freqventer utuntur ad ineſcandos piſces.

Illicium Piſcium.

℞. farinæ Hordei.
Carn. Cancrorum ex chelis & caudis.
Placentæ Lini expreſſo oleo an. P. j.
Vitell. Ovi nu. iij.
Pingved. Ardeæ.
Ol. Laurini an vnc. iij.
Petrolei.
Camphoræ an. drach 2.

Croci Scrup. j. fiat mixtura, qvâ inunguntur hami piſcatorum. Miré alliciuntur Piſces.

Ardea nigra.

Ardea μελανοκύανος.
Ardea pulla.
Ein ſchwartzer Reger.

Æqvalis eſt Cæruleæ magnitudine. Tota nigra, præter Alas ſuperiores, qvæ cæruleæ viſuntur.

In pago Güſmansdorff territorii Hirsbergenſis capta fuit.

Ardea candida.

Ερῳδιὸς λευκὸς
λευκερῳδιὸς *Ariſt.*
Ardea,
Albardeola.
Ein Weiſſer Reger/
Weiſſer Reigel.

Minor eſt ſubcærulea, roſtro latiuſculo, recto, coloris pulchri. Tota candida eſt. Alæ ſuperiores paululúm ad cæruleum inclinant.

Cumulum pennarum, ut cæteræ, in capite gerit.

Rariús

Rariús occurrit. Paſcitur paludibus lacu, campis & pratis.

Ardea rubra.

Ardeola littoralis.
Ein rodter Reger / Sand-Reger *Sil.*

Magnitudine eſt Cornicis, Roſtro fuſco iiij. digitos longo. Pedes phæopæi, digitis fiſſis. Caput acutum parvum, Collum longum. Color Dorſi rubicundus, Ventrę obſcuré candido. Alæ ad cæruleum vergunt, remigibus pennis nigris. Per medium Collum & pectus linea candida, digitum feré lata, á Mento Ventrem verſus excurrit. Oculi flavent.

In arboribus altis nidificat, piſciculis & omnis generis paluſtribus inſectis veſcitur.

Caro ejus ferina, ingrata & cibo inutilis.

Ardea ſtellaris.

Ἀστερίας ἐρώδιος *Ariſt.*
Ὄκνος
Ardea paluſtris vel Arundinum.
Ardea ſtellaris, Piger cognominatus.
Botaurus
Aſinus
Taurus qvód Boum mugitus imitetur.
Ein MosReigel /
Rohr Reigel /
Moos Ochſe /
Moos Kuh /
Rohr Trumm /
Rohr Drummel / *Sil.*

Ab arundinibus & tuba, qvód inter arundines degere, & tuba ſonum reddere ſoleat.

Corpus ei tenue, tanqvam pulli gallinacei feré. Alæ ut gallinarum.

Color, per totum Corpus, varius, ſubflavus nigris maculis ſplendentibus denſiſſimé reſperſum. Vertex Capitis niger. Alæ colore lateritio & nigro punctatim diſtingvuntur. Roſtrum fuſcum, acutum, longum. Crura longiſſima ex viridi lutea. Ungves adunci, longi; maximé qvi Calcis vicem gerit longitudine ſeſqviunciam ſuperat. Cauda breviſſima. Collum longum miré plumoſum obtinet, qvod contrahere & extendere ſolet. Irritata miré inflatur ac intumeſcit, roſtroq; ſe munit,

Aegré evolat, niſi priús ſalierit.

In paluſtribus degit, & arundinetis paſſim occurrit: ſolitudines amat.

Veſcitur Ranis, Piſciculis, Serpentibus. Autumni fine ſylvas adit, & mures captat, qvos integros devorat.

Roſtro longo in aqvas immiſſo ſonitum ciet Tauri vel Aſini, qvi ad dimidium feré milliare exauditur: idqve pluviæ prognoſticum eſt.

Nidum intertexit Arundidinibus.

Ova parit qvatuor vel qvinq; Majo, Junio & Julio. Excluſos pullos mater ſub alis fovet.

Sangvis Articulorum affectibus ſingulare remedium.

Autumno valde pingveſcit.

Pinguedo calefacit, lenit, mollit, ſcabiem ſanat.

Ardea varia.

Νυκτικόραξ. *Geſn.*
Corvus nocturnus, *Agric.*
Caprimulgus, *Turneri.*
Corvus ſylvaticus.
Albardeola.

Ein Bundter Reger/ Schild Reger.

Focker/ Focke. *Sil.*
Nachtram/
NachtRabe.

Avis eſt Piſcivora ex Ardearum genere, ſed minor, magnitudine Gallinæ, longitudine trium dodrantum & ſemis.

Color Gulæ, Colli, Pectoris candidus, Ventris veró, uropygium verſus & Crura ex albedine flaveſcunt.

Alæ ſuperiores & Cauda dilutè cærulea ſeu cinerea.

Dorſum cum vertice Capitis ex virenti nigredine nitet.

Roſtrum obſcuré rubet, qvatuor digitos longum.

Oris hiatus maximus.

Crura oblonga nigricant cum rubedine, digitis fiſſis modicé pellicula annexis, ungvibus aduncis, acutiſſimis, nigris; inter qvos medius ex altera parte denticulatus eſt.

In vertice retrorſum Pennæ oblongæ nivei coloris dodrantales tres utplurimum, aliqvando

aliqvando plures Mari nascuntur, qvas dum verno tempore pariunt, abjicere solet.

Magno veneunt precio. Iuvenes nobiles his pileos suos exornant.

Fockfedern.

Nidificat gregatim udis locis ad Viadrum, prope Steinam & Dubinum, nec non ad Plessoviam arcem Generosi Dn. Baronis ABRAHAMI á Promnitz. In Alnis aliisq; arboribus, & fruticibus densis, cum Cornicibus nigris similem nidum construit. Ova tria vel qvatuor parit. Vox ei Ka, Ka, Ka.

Pisciculis pascitur, Ranunculis, Gryllis &c. Interdiu latet, vesperi & noctu absona voce molesta. Primæ omnium avolant, Verno tempore cum Ciconiis adventant.

In cibo á nonnullis Pulli laudantur, & in delitiis habentur; at succi minus probi.

Ob pennas, qvæ Capiti innascuntur, gratæ sunt, aliás inutiles.

Inde proverbium apud Silesios natum credo: Du bist ein loser Focke. in hominem levem, inutilem, vix ternis pennis dignum, Von dem nicht mehr als drey gutte Federlin kommen.

Atricapilla.

Μελανοκέφαλος, *Aristot.*
Μελανοκόρυφος
Συκαλὶς, *Græcis.*
Καζογγίτζα.
Ficedula, *Bellon. Gesn. &*
Vlyß. Ald.
Passer fuscus gramineus.
Ein Münchlin / *Sil. idest.*
Parvus Monachus.
Schwartzkopff / Grasespatz.

Avis ex Currucarum genere; ei simillima, Pasʃere pauló minor, vertice nigerrimo. Supina pars tota cinerea seu fusca, Collo diluté cæruleo & Ventre albicante, podice subflavo. Rostrum mediocre, in extremitate nonnihil recurvum, superné nigrum, inferiús cornei coloris. Pedes glauci: ungviculis fuscis. Caret summæ Lingvæ acumine. Canora est.

Nidificat in arboribus cavis, & plurima parit Ova. Pullos mira ſedulitate alit. Vermiculis vivit, etiam Sorbi alpinæ bacculis, qvibus Autumno, ubi admodum pingvis exiſtit, etiam capitur.

Boni alimenti exiſtit, facileq́; concoqvitur, ſaporis ſvavis & grati.

Freqventem ejus uſum viſum exacuere Dioſcorides teſtis eſt.

Ficedula & Atricapilla vicibus commutantur. Fit enim ineunte autumno Ficedula; ab autumno protinus Atricapilla. Nec inter eos diſcrimen aliqvod, niſi coloris & vocis eſt. *Ariſtot lib. 9. hiſtor. Anim. c. 49.*

Ego Atricapillam Vere & Autumno deprehendi.

Aureola.

Ικτερὸς
Emberiza flava. *Geſn.*
Anthus ſeu Florus Ornithologi.
Ulyſſ. Aldrov.
Lagopus Crocea, *Eber. & Peuc.*
Chloreus. *Long.*
Galbula, Galgulus.
Icterus.
Ein GoldAmmer/ *Sil.*
GaulAmmer/
Gelbling/
Geelgerſt/
Embritz/
Emmerling.

Avis notiſſima, Paſſere pauló major, Corpore longiore. Maris pectus & Venter lutea ſunt: Feminæ veró pectus luteum, & venter pallidus eſt. In Capite, Dorſo & Alis, pennis fuſcis luteæ intermiſcentur. Juxta Uropygium ad dorſi finem ex flavo ruber. Roſtrum firmum, breve, acutum. Crura obſcuré flavent. Ungviculi fuſci. Cauda longiuſcula eſt fuſca, exceptis utrinq; extremis duabus, qvarum oræ extremæ candore nitent.

Æſtate ad ſylvas recedit, in frutetis nidum ſuſpendit, & terna vel qvaterna ova parit.

Hyeme tota conſpicua, circa villas, horrea, & pabula commoratur, & gregatim cum paſſerculis volat.

Veſcitur hordeo, tritico, avena, præter vermiculos.

Caro ejus tota flaveſcit. Cibis grata eſt, & Ictericis ſalubris.

Aureola si spectetur, Icteritiam sanari tradunt, & avem emori.

Aurivittis.

χρυσομήτρις *Peuc.*
Fringilla montana femina *Eid.*
Fringilla aurea.
Ein Queck/
Quecker/*Sil.* á voce.
Goldfincke/Quetschfincke/
Laubfincke/

Magnitudo ei Fringillæ, qvam alis & Dorso repræsentat. Rostrum acutum flavum, anterius nigrum. Pedes subflavi. Caput & Dorsum supinum cum splendore nigrum, punctis flaventibus respersum. Pectus & Alæ superiores ex rubro flavent, Ventre albicante. Alæ interiores croceo tinguntur colore. Cauda fusca. Oculi pupillam Iris Castanei coloris obscuri ambit.

Sui generis avis, non femina Pyrrhulæ, ut qvidam opinantur. Vox ei Qvec, Qvec. sine cantu.

Vescitur Lini, Carduorum, Cannabis & aliis seminibus.

Æstate rarissimé conspicitur, nec apud nos nidificat, Vere & Autumno cum cæteris aviculis montanis gregatim volat, & retibus capitur.

In cibum venit, ut Fringilla, sapore nonnihil amariusculo. Ictericis & Cachecticis prodesse Qvidam credunt.

Bombycilla.

γνάφαλος *Bas. Fabri.*
Αμπελὶς *Arist. Vlyß. Aldr.*
Fullo *Eber. & Peuc.*
Garrulus Bojemicus *Gesn.*
Galerita varia
Microphœnix *Fabr. Paduani.*
Incendiaria *Nonnull.*

Gallulus sylvestris ob Capitis cristam.
Incineraria

Zinzirella á voce qvæ ei Zi. zi. ri.

Ein Seideschwantz/ } *silesii*
Schneeleschke/ }

Behemle/Schneevogel/
Wipstertz.

Avis colorum varietate elegans, á plumis tomenti mollibus sic dicta, major Coccothrausto, minor Turdela, Rostro fusco Passeris domestici Pedibus cum splendore

 nigricantibus

nigricantibus: Oculis rotundis Cinnabarinis.

Capitis qvodammodó compressi vertex anterior & lateralis rubore ferrugineo tingitur, qvem linea nigra á Rostro per Oculos & medium caput circumſcribit, apice in ſummo retró vergente more Upupæ, coloris ex cinereo roſei. Mentum atrum utrinq; Mandibulam inferiorem verſus macula alba & rubra. Collum cum pectore, dorſo & alis ſuperioribus ex cinereo rubent, dilutiús in collo, obſcuriús in Dorſo, ſed prope uropygium leucophæum. Majores alarum pennæ nigræ ſunt, interiores ſubcinereæ ad nigredinem tamen declinantes, punctis triangularibus per tranſverſum in medio lineam albam conſtituentibus, apicibus extremis partim flavis partim albicantibus, partim minutis donatur ſangvineis. Cauda maris decem, feminæ duodecim pennis conſtat, inferior tota lateritii coloris, in radice coloris murini; ſuperiús nigricat, tota extremitas lutea eſt.

Avis eſt gregalis, ſimplex & ſtolida, qvæ facilimé capitur.

Baccis veſcitur Sorbi aucupariæ, Juniperi Ribeſii inſipidi, pane, carne, incluſa.

Æſtate nunqvam apparet: hyberno tempore ad noſtros montes, nec qvovis anno, advolat.

Editur aſſa; at minús ſvavis ejus caro, nec adeó probum gignit ſuccum.

Cúm turmatim apparent, Vulgus habet pro malo omine, & peſtem ſeu famem portentare credit.

Bubo.

βύας βοῦφος

εὐταλις

Bubo *Geſn.* á bovis mugitu, qvem imitari videtur.

Bubo maximus, montanus, alpinus.
Ulula major á fletu,
Chalcis *Goropii.*

Ein Puhuy/Sil. Uhu/Berghu/ Huhuy.

Avis eſt feralis, omnium nocturnarum maxima, inauſpicata & ſolitaria, plumis onuſta, ſpecie noctuæ ſimilis. Caput habet magnum, Corpus Anſeris magnitudine, breve tamen & qvaſi decurtatum, ac colore varium, Roſtrum curvum, ungves nigros, aduncos, acutiſſimos, Oculos grandes lucentes, igneos, Crura qvám Aqvila breviora. Corporis tegmen plumeum, ferrugineo ſeu fulvo ac obſcuro qvodam æris eſt colore, maculis fuſcis adornato.

Bubulat horrendum ferali
carmine Bubo.

Deſerta colit dira & inacceſſa, noctis monſtrum. Latet in tenebricoſis Montium & rupium cavernis. Vivit ex carnibus, Aviculis, Muribus, Ranis, Veſpertilionibus. Lepuſculos etiam perſeqvitur.

Nidis eligit rupes altiſſimas & invias, ne fœtus ſuos injuriis exponat. Tria ut plurimum, raró qvatuor parit Ova.

Bubones á menſis arcent longiſſimé Sileſii, utpoté impuras Aves, & in Sacris vetitas.

Caro & ſangvis Aſthmaticis & difficulter ſpirantibus conferre creditur.

Cerebrum, cum adipe Anſerino miré vulnera glutinat, ſcabiem veró cum Aphronitro.

Adeps ad claritatem Oculorum facit.

Fel Albugines, Suffuſiones & Caligines diſcutit.

Oculorum cinis collirio viſus claritatem efficit.

Crus ad paralyſin, ulcera & Cancros prædicatur.

Pluvias denotare, ſi præter ſolitum ululet, Monticolæ obſervarunt.

Ejus apparationem mali ominis eſſe, aut bellum, aut famem, aut mortem prætendere, vetus perſvaſio fuit, ad ſeculum noſtrum derivata.

Referam

Referam, qvid egomet obſervârim. Accidit, qvód dum in vicinia ante annos duodecim, item ante biennium, Nobiles duos magni nominis, ægrotantes inviſerem, Bubo inſolito more feneſtras Arcium, & qvidem ejus hypocauſti, in qvo decumbebant, advolans, triſti ululatu eorum mortem qvaſi præſagierit, qvi paucis póſt hebdomadis huic Mundo valedixerunt.

Urſinus in ſua proſopopœia.

Adferat an Bubo dirum mortalibus omen,
(Ut referunt) Bubo qvem tibi mitto docet.
Qværito Mœcenas laudes & commoda rerum:
Deme ſed auguriis ominibusq; fidem.

Bubo inqvit.

Si nulli noceo, volucres ſi in retia duco,
Cur me dirum omen vulgus habere putat?
An qvia culminibus carmen lachrymabile fingam,
Sic me fortunam fingere, Stulte putat?
Sortis qvisq; ſuæ faber eſt, cur improbe ſortem
Accuſas? ſortis ſi faber ipſe tuæ es?
Adde, qvód ipſe Deus fato meliore gubernat
Res Hominum: FIDAS, (ſi ſapis) ERGO DEO.

Caprimulgus.

Αἰγοθήλας Ariſt. παρὰ τὸ ἐξ
Αἰγὸς τεθηλακέναι.
Fur nocturnus Plin.
Νυκτικόραξ Nonn.
Connilus nocturnus
An Caprimulgus Bellon?
Ein Nachtſchade/ ſil. qvód noctu ad prædam volet.
Tageſchläffer ſil. qvód interdiu lateat.
Nacht Räblin/
Nachtvogel/
Pfaff/ Eber & Peuc.

Avis nocturna Cuculo pauló minor; ſed præterea adeó illi ſimilis, ut Cuculum jures niſi inuſitata Pedum Crurumq; exilitas & brevitás, & diverſa conſtructio obſtaret. Ab extremo roſtro ad ultimam caudam dodrantem & pollicem longus eſt, Roſtro perqvam exiguo, nigro, modicúm adunco, plumulis gracilimis, tanqvam pilis qvibusdam, ſuperné ad Nares, & inferné ſeu Mento ceu barbula.

Caput

Caput vertice longo ac compresso: Oculi grandes admodum. Iris, Pupilla prorsum nigræ. Qvæ totum corpus investiunt plumæ medio juxta Calami ductum utrinqve nigræ, extremo apice albæ; cætera leucophea sunt: qvare Accipitrinam speciem præ se ferre videtur. Remiges alarum tantúm nigræ, maculis subluteis interstinctæ. Tegetes in primo aut altero ordine per transversas alas maculam ducunt. Gula, Pectus Venterq; tota ferrugineo colore diluto, & notulis seu lineolis fuscis haud continuis transversis, uti in Accipitribus qvibusdā tesperguntur. Cauda perinde pari ex intervallo nunc nigris nunc ferrugineis maculis vicissim exornata, qvam remiges longissimæ binum aut ternorum feré digitorum spacio superant. Femora crassiuscula, & Pedunculi exigui, tenues, breves, coloris ferruginei. Digiti terni anté, retró unicus, contrá atq; in Cuculo. Os in maximam amplitudinem deducit, cujus interior pars flavet. Molliter volat.

In vicinorum Montium sylvis aliqvando occurrit. Latet in densis frutetis. Parum claré interdiu videt, sed noctu perspicax est.

Nidificat in terra, & Ova Columbinis similia parit duo aut tria cumplurima,

Nonnunqvam á Venatoribus & canibus venaticis excitatur, qvi paulatim qvasi cæcutiens cum strepitu erumpens, mox iterum decidit & occultatur.

Pingvis est, & cibo utilis.

Qvamvis greges Caprarum in Sudetis freqventes sint, nullibi tamen á pastoribus observatum fuit, diligenti inqvisitione facta, Caprimulgum aut aliam Avem advolasse, earumq; ubera suxisse.

Carduelis.

Ακανθὶς ἀπὸ τῶν ἀκάνθων.
χρυσομήτρις Ulyss. Aldr.
γαρδέλι vulgó
ποικιλὶς Vetorib.
θραυπὶς Arist. Gaz. Hermol.
Aurivittis Vlyß. Aldrov.
Zena id est Avis Jovis, Kyran.
Ein Stieglitz/Sil.
Distelvogel/
DistelFinck/
Rottfogel.

Avis eſt parva, etiam pueris nota, cui Dorſum cinereum & fuſcum.

Alæ croceo colore nigroq́; mixtim & alternatim variatæ, albisq́; maculis notatæ. Vertex nigricans, Roſtrum acutum ſubrubens apice fuſco. Oculi ambitus exterior niger, hunc miniatus, miniatum cæſius circumdat. Pedunculi ſubrubent, digiti fuſci, ungviculis nigris. Femina minùs cantu & pulchritudine valet, Alas habet cinereas, guttur album, Caput rotundius.

Carduorum ſemine victitat; incluſa caveis, etiam Cannabis, Rutæ, Lini, Rapi ſylveſt. Myagri, Papaveris, &c. In 20. annum vitam producit.

Nidum in truncis Arborum conſtruit, ubi qvinq; utplurimùm excludit, Bis parit. Aliqvando in hypocauſtis pullitiem educit.

Viſco & retibus capitur.

Boni eſt ſucci & facilis digeſtionis in cibo ſumta.

Aſſam, ſcabie, Iliacâ & Colicâ affectis prodeſſe, Kyranides ſcripto prodidit.

Svaviſſimè cantillat, non ſolùm cùm libera arborum ramis inſidet: ſed etiam caveis incluſa.

Epilepſia ſæpè corripitur.

Imperata facit, nec voce tantùm, ſed & ore & pedibus, qvibus pro manibus utitur. Ergaſtulo enim clauſa ſuppoſitam aqvam filo appenſam, in vaſculo pedibus & roſtro attrahit ab imo.

Ciconia.

Κικονέου, *Varino.*

πελαϱγός, qvód Alarum pennæ partim ſint nigræ, partim albæ.

Ciconia, qvaſi Cicania, â ſono qvo crepitat, qvem roſtro qvatiente facit.

Ein Storch / Storck / Elbiger. } παρὰ τὼ ςοϱγὼ, á mirabili illo affectu & amore, qvo parentes prolem proſeqvuntur, & proles illos viciſſim.

Avis cuivis nota, mediæ magnitudinis inter Gruem & Ardeam, pennis albis & nigris

gris diſtincta. Crura obtinet longa, rubentia. Roſtrum gruinum, longum ſed rubrum & craſſum. Lingvam habet ſubrubram breviſſimam. Unde á Qvibusdam creditum fuit, carere illam lingvâ.

Glottorat immenſo de turre
Ciconia nido.

Serpentum hoſtis. Ranis, Lacertis, Cæculis, Piſcibus, & Angvillis veſcitur. Bis in ejus ventriculo diſſecto, Avicularum oſſa reperi.

Nidos in ſummis tectis, aliqvando in ſummis fumariis & turribus extruit.

A pauperibus in cibum venit. Carnem habet flavam, duram, difficilem concoctu, & pravi ſucci.

Aſſa ſi ſemel anno edatur, præſervat á podagra, chiragra, Tremore, & aliis Nervorum paſſionibus. *Kyranides.*

Fel ad Oculorum vitia commendatur.

Axungia podagris & tremulis articulis utiliter illinitur.

Aeſtatis eſt nuncia. Hyeme exacta nidum veterem repetit, qvem á ſordibus hyberno tempore collectis repurgat & inſtaurat.

Ova parit Anſerinorum magnitudine & colore. Unum fœtum ejicit Domino loci illius, vel ut Deo decimas ſolvat.

Ciconiæ fœtus ſuos ſupra omnium Avium genera ſtudioſiús fovent, & magnis periculis adjuvant, etiam cum propriæ vitæ periculo. Nam conflagrante feré toto Delfio Batavorum oppido, Parentes filios adhuc ad volandum impotentes, ab incendio protegentes, alis illos contexiſſe, roſtro detuliſſe ac pedibus, ut eriperent, & ne officium intermitterent paternum, nunqvam deſeruiſſe, qvin potiús Mortem cum illis ſuſtinuiſſe, propalám viſæ ſunt Anno 1086.

Sic etiam proles jure parentibus beneficium rependit. Eos enim ſenio confectos, & ad volatum invalidos, ſuis alis huc illuc geſtant ut nutriantur, & ſi cœci fuerint, cibum eis ingerunt, ſingulare nobis pietatis & virtutis imitandæ exemplum præbentes.

Hyeme loca calidiora qværunt Africæ & Indiæ, injurias frigoris fugientes. Qvod & Hollandi testantur, qvi cúm ante qvinqvennium Novas terras inqvirerent, Mense Januario in Insula qvadam Maris Indici, Ciconias plurimas conspexerunt.

Abituræ, qvod fit sub æstatis exitum, circa Idus Augusti, in certo loco congregantur, comitatæq́; sic, ut nulla sui generis relinqvatur, nisi captiva & serva. Remigrant ad patriam sedem circa x. Calendas Martii.

In Thessalia capitale fuit Ciconiam occidisse. **Plin. libr. 10. c. 23.**

Ciconia nigra.

Ciconia fusca.
Ein schwarzer Storch/

Color Dorsi subniger, cum viridi vel subcæruleo & pauco purpureo mixtus. In Ventre & lateribus sub alis albus. Rostrum magnum, validum, puniceum, ut Crura etiam & pedes. Alarum majores seu remiges pennæ atræ.

In palustribus & humidis locis aliqvando conspicitur.

Nidum parat in Abietibus: & Piscibus, Ranis &c. in cibo fruitur.

Ferini admodum odoris est & feré piscosi.

Axungia Podagricis commendatur.

Coccothraustes.

Κοκκοθραύστης **Hesych. & Varin. Gesnero.**
Coccothraustes **Ornithol. Vlyß. Aldr.**
Ligurinus major **Eber. & Peuc.**
Cinclus **Nonn.**
Ossifragus
Gemmivora.

Ein Leske/Kirsch Leske/Sil. Steinbeisser/Kirschschneller/
Lyskliecker/ KirschFincke **Eber. & Peuc.**
Klepper/**Helvet.**
Bollenbeisser/

Pauló major est Alauda seu Fringilla sangvinea, sic dicta, qvód rostro suo coccos & interiora grana sive ossicula Cerasorum confringere soleat, ut nucleis vescatur. Rostrum ei insigniter magnum, pro Corporis magnitudine durum, validum, breve, crassum, fuscum, tantillũ, subrubens. Color Capitis charopus vel

pus, vel ex flavo rufus, in pectore & ventre ex cinereo rubicundus, cum macula ſub gutture nigra. Pennæ alarum ſuperiùs nigricant, in medio albent, in imo Indici ſunt. Collum pronum utrinq; ad latera plumis veſtitur cinereis. Dorſum ex rufo nigricat. Propius Caudam nigræ ſunt pennæ, extremé albicant, præter medias duas qvæ totæ cinereæ.

Veſcitur gemmis Arborum, fructu Juniperi, Sorbi alpinæ, nucleis Ceraſorum &c.

Æſtate raró, Autumno & hyemis initio freqventiùs in ſylvis montium conſpicitur, & laqveis ut Turdus capitur: nec qvotannis gregatim volat.

Cantus ei peculiaris, Cymbalorum feré æmulus, non inſvavis,

In cibo cedit. Caro ejus non improbatur, qvamvis ſit amaricantis ſaporis. In Cibo Calculoſis proficuus.

Vt Caput magnum, ſic etiam ingenium craſſum & ſtolidum obtinet.

Columba.

περιστερός, ὰ, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾷν, á nimio amoris affectu.

Ein Taube/Teubin.
Columbus mas
Ein Teuber.

Columba domeſtica.

Columbarum duo ſunt genera. Unum κατοικίδιον, domeſticum, qvód cibo domeſtico intra limina paſcitur, & nobiſcum feré degit.

περιστερὰ οἰκιδία, Gal.
Columba domeſtica,
Columba Cicur,
Columba Cellaris,
Zahme Taube/
Heimiſche Taube/
Schlag Taube/Flug Taube.

Avis eſt domeſticà, ſimplex, pulveratrix, notiſſima, cujus in colore, magnitudine & figura, magna varietas obſervatur.

Aliæ enim ſunt magnæ, aliæ parvæ.

Quædam candidæ, aliæ cæruleæ, aliæ atræ, aliæ purpureæ, aliæ variis coloribus exornantur.

Item qvædam planum verticem habent; qvædam criſtatis ſunt capitibus. Nonnullæ Cruribus donantur totis hirſutis

ſutis ad extremos uſq; pedum digitos,plurimæ his carent.

Columbarum Ventriculo ingluvies præpoſita eſt. Lien exiguus.

Fel aliis Ventri, aliis Inteſtino jungitur.

Vulgus eas felle carere credit: inde proverbium apud Germanos vulgatum. Die Tauben haben keine Galle/ ſind der Leute aller.

Vivunt ſeminibus Cerealibus. Agris ſationis tempore incommodant.

Coeunt Columbæ Mare feminam aſcendente: Sed utplurimúm anteá ſeſe mutuó exoſculantur: ſæpé femina Marem ſine oſculo admittit. *Ovid.*

Oſcula mox junges cupidas
imitata Columbas.

Pariunt obſcuris ædium locis, omnibus Anni temporibus, pulloſq; educant, ſi locum apricum habeant & cibum: ſin minús, æſtate tantúm fœtant. Ova pariunt candida magna ex parte bina, propter caliditatem qvatuordecim diebus foventur & excluduntur. Inter omnes volucres Columbarum collegium fœcundiſſimum.

Ad annum octavum vivunt.

Et caſtus Turtur atq; Columba gemunt.

Columbæ carnem habent admodúm bilioſam, ſangvinem moderato craſſiorem & calidiorem gignunt, atq; ob id febres nonnunqvam accendunt.

Renes frigiditate dolentes juvant,ſemini genitali & ſangvini adjiciunt.

Veteres propter caliditatem nimiam & ſiccitatem, concoctioniſq; difficultatem á cibis abdicantur, durioris alimenti & improbi.

Fimus Columbinus Taubenmiſt/vehementiús excalefacit, attrahit, rubificat. Cum hordeacea farina miſtus,ſtrumas ex aceto diſſolvit. Carbunculos emarginat cum Melle, Lini ſemine & oleo. Arefactus rituſq; cum Naſturtii ſemine,inveteratos Coxendicis,Cervicis & Lumborum dolores, podagras & Arthritides omnes exſtirpat.

Adverſus inveteratos Capitis dolores, nimirum Hemicraneam

craneam & Cephaleam á Galeno commendatur.

Columbarum Pulli.

περιστερίδια
περιστερίδιοι
Columbuli
Pulli Columbini
Pipiones
Junge Tauben/
Teublin.

Hæ á Noſtratibus ſaltem in cibum recipiuntur. Vere ſalubriores, uti & pingviores cenſentur qvám Autumno,& omninó calidiore tempore deteriores, Convaleſcentibus utiles.

Aſſæ eduntur, & infarctæ, mixturâ ex ovis, pane candido, lacte ping. add. Paſſulis, Cepis, Croco, Macis, Petroſelino, Majorana &ç. paratâ. Elixantur etiam á Villicis, & in ſartagine coqvuntur.

Humidæ ſunt & calidæ 2do. gradu, craſſi ſucci & excrementitii.

Sangvis ſub alis venâ inciſa, Oculorum ſuffuſionibus, luſcioſis, recentibusq; vulneribus prodeſt : peculiariter cruorem Cerebri membranis erumpentem inhibet.

Columbino ſangvine Moſchus adulteratur.

Ex proprietate chronicum Capitis dolorem gignere, & Oculis obeſſe eſum Columbarum, Rhazes teſtatur. Hinc forſan inolevit conſvetudo, ut eorum Capita tanqvam innócentiſſima pars in occiſione truncentur & tollantur. Qvod hodie etiamnum á plebeis obſervatur.

Columbæ criſtatæ.

Columbæ Cypriæ,
Köppichte Tauben/
Cæteris ceu nobiliores præferuntur.

Columbæ criſpæ.

Wollechte Tauben/

Columbæ daſypodes.

Columbæ hirtipedes.
Columbæ Ruſſicæ.
Rauchfüſſige Tauben/
gehöslete oder Reuſſiſche Tauben.

Columbæ Norvegicæ.

Columbæ niveæ maximæ,
Norvegiſche Tauben.

Hodie

Hodie ad nos affertur ex Svecia seu Norvegia. Columbarum genus maximum, magnitudine Gallinæ feré, candoris niveo, cristato vertice & pedibus hirsutis.

Apud nobiles & divites captivæ aluntur.

Columba fera.

Alterum Columbarum genus est agreste, νομαδικὸν.

πελειὰς *Aristot.*

Livia â livore qvasi Livida

Columba agrestis sive saxatilis *Varr.*

Columba Cavernarum.

Ein Wilde Taube/

Loch Taube/

Holtz Taube/

Duplices sunt: Aliæ.

Saxatiles.

Turricolæ *Scaliger.*

Columba Livia *Vlyß. Aldrov.*

πελειὰς *Arist. Eidem.*

Columba cavernalis *Alb.*

Palumbella *Ital.*

Stein Tauben/

Turn Tauben.

Qvæ maximé seqvuntur turres, in qvas ex agro evolant suapte sponte, ac remeant.

Pauló minor est domestica. Plumis pené livet & nigricat, pedibus rubris scabrisq;. Alarum majores pennæ, & caudæ extremitas nigra. Collum pronum, & ad latera ex subviridi purpurascit.

Aliæ.

Arboreæ.

Οἰνὰς *Arist.*

Oenas seu Vinago *Vlyß. Aldrov.*

á colore qvo Uvis maturis nigris similis.

Columba montana.

Hol Tauben/

Kol Tauben/

Blawe Tauben/

Wilde Tauben / simpliciter *Sil.*

Magnitudo ei cum domestica. Rostrum Cinnabarium longum, in extremo acuminatum. Caput totum, Venter & Alarum pennæ sunt cinereæ, ad cæruleũ vergentes, exceptis remigibus qvæ nigricant. Cervix viridis est, inter currentibus nigris plumis. Pectus circa initium qvodammodó ex ferrugineo ad fumatum accedit, Cauda versus uropygium cinerea: cætera nigra.

nigra. Pedes rubri, ungves nigri.

In arboribus ſylvarum excavatis, montoſis locis nidificant.

Autumno gregatim volant,& retibus, appoſitis allectricibus excæcatis, vulgó Stelle Tauben / Stahl / capiuntur.

Præferuntur in cibo domeſticis, utpoté minús excrementitiæ.

Aſſæ vel nigro liqvamine elixæ menſis afferuntur.

Columbi Mares in Cibo, membris trementibus ac reſolutis,& lingvæ ad loqvendum proſunt.

Fimus peculiariter contra Argenti vivi potum valet.

Columba fera tripes.

Columba monſtroſa.
Wilde dreyfüſſige Taube/

Hanc Civis qvidam Gryphibergæ ad Qvadum fluvium inter alias ceperat, ante annos viginti.

Cornix cinerea.

Κορώνη qvaſi κρώνη á κρύζω á vocis aſperitate.
Κέραις *Heſych.*
Κορoῦνα, Κουράνα
Κορώνη σποδοειδής.
Cornix varia *Geſn.*
Cornix hyberna

Eine Schilt Krahe/ *Sil.*
Nabelkrahe/
Winter Krahe/

Avis eſt voraciſſima, Corvini generis, ſed Corvo pauló minor. Caput, Collum inferius, Mentum, Roſtrum, Alæ, Cauda, Crura admodúm nigra, qvi tamen color in Mento, Roſtro atq; illa parte, qvæ ſupra Stomachum eſt, tanqvam ſetis qvibusdam tecta, multó intenſior eſt. Dorſum totum, Collum ſuperius, Alarum latera, Nates & totus venter cinerea.

Lingva bifida, craſſa, ſubcærulea.

Pamphaga eſt Qvadrupedum, Hominum infeliciter mortuorum,& in crucem ſublatorum, deniq; & Piſcium carnes affectat. In fruges pariter vermesq; & omne Inſectorum genus ſævit.

Toto anno obvia eſt. Vere & Æſtate in ſylvas avolat, ſupra Abietes & Pinaſtros nidulatur. Ova parit qvatuor qvinq;. Circa Autumni initiũ ad plana deſcendit, ibiq; totam poſt hyemem prope op-

pida & pagos, velut inter homines degit.

Cornicis vita eſt longiſſima, utpoté cui multas (id eſt novem) ætates dederit **Heſiodus** :

Ter tria ſecla Hominis transmittit garrula Cornix :
Qvattuor & peragit Cornicis tempora Cervus.

Caro tetrum ſpirat odorem, ſucci pravi,bilioſi & putridi; ob id á Culinis prorſus abdicatur.

Cerebrum illitum, pedes frigore uſtos ſanat. Ad eadem á plebecula Pingvedo uſurpatur.

Scribit **Plinius lib. 10.cap. 43.** ſeſe vidiſſe Cornicem in urbe Roma é Betica,exprimentem plura verba ordine contexta, & alia atq; alia crebró addiſcentem. Forſan de Corvo intelligendum.

Cornices clamorem nimium, ſeu crocitationem freqventem pluvias præſagire, etiam Pueri norunt.

Crocituq; gravi pluviam increpat usq; morantem. **Politianus.**

Cornix nigra frugilega.

Κϱώνη σπερμόλογος, σπερματολόγος.
Cornix granivora, **Longol.**
Cocis, **Albert.**
Cornix frugivora, **Vlyſſ. Aldrovius.**

Ein Roocke/ ſil. Rooche. Rouch/ forté á roſtri ſcabrioris aſperitate.
Schwartze Kraye.

Tota nigra eſt,Roſtro, Cruribus & toto Corpore undiqvaq; nigerrimis, ita, ut præ nigredine ſplendeat. Roſtrum prope Caput albicans aſperiusculum, duriſſimum, firmiſſimum ad inſtar Cornu, oblongum, haud aduncum, ſed acutiſſimum. Reliqva habitudo Corporis Corvo ſimilis; at multó minor.

Frugibus maximé inhiat in agris, neq; terræ interim lumbricos aſpernatur. Carnes non guſtat.

Vere gregatim ad pagos & oppida in cœmiteriis maximé ſupra arborum cacumina, Tilias maximas, Qvercus & Alnos, nidos parat.

Moleſtæ

Moleſtæ ſunt, dum pariunt, obſtrepero ſonitu,& noxiæ Agricolis, dum ſemina recentia in agrum recondita devaſtant ac depaſcunt.

Hyeme abeunt, poſt æqvinoctium vernum revertuntur, Aeſtatis nunciæ

Pulli pingves in pauperum menſas veniunt.

Carnes in longiſſimis Morbis utiles prædicantur.

Cerebrum coctum comeſtum, Capitis doloribus auxiliatur.

Fimus alphos diſcutit.

Cornix candida.

Eine weiſſe Krahe.

Hæc aliqvando albo viſitur colore.

Cornix cærulea.

Cornix fera, ſylvatica,

Cornix picta,

Pica ſylveſtris, Eber. & Peucer.

Pſittacus germanica.

Ein MandelKrahe/ von Mandeln.

Rache/ á voce, Sileſ.

Heiden Elſter/ } Eb. & Pe.
Kugel Elſter/ }

HoltzKrae/

Galgen Regel/

GalsKregel/

Deutſcher Papagey.

Avis eſt pulcerrima,& pennarum venuſtate nobiliſſima, ſylveſtris plané & immanſveta. Magnitudo ei Monedulæ, minor Cornice. (Longitudo dodrantalis & vij. digitorum: Latitudo trium ſpithamarum) Roſtrum acutum, nigrum, craſſum. Crura obſcuré flavent, proportione Corporis parva, ungviculis nigris. Cæruleo colore paſſim nitet, in Capite, Alis, Cauda, circa uropygium,& tota parte ſupina, alibi ſinceriore, alibi admixto viridi. Dorſi & Colli proni color ſubflavus eſt, tantillum Cupri colorem ementiens. Venter dilutè viret, Pectus varium ex flavo, rubro, viridi & albido permixtum. Majores alarum pennæ nigræ, intrinſecus cæruleæ, minores ex utriſq; mixtæ. Fauces intrinſecus flavent. Lingva bifida.

Aeſtate in ſylvis denſis non freqventatis ſolitaria vitam agit. Nidum ut Upupa ex oleto conſtruit. Meſſis tempore cúm jam frumenta colliguntur, & manipuli in acervos, vulgó

Mandeln/á numero qvino & denario comportantur, in campis, pascuis & secus vias conspicitur.

Vivit ex seminibus, vermibus, scarabeis, nec non projecta Cadavera arrodit.

Autumno admodum pingvis efficitur. A nostratibus in cibum recipitur, saporis boni & grati.

Corvus.

O κόραξ á colore nigro. Κόρος enim nigrum est : vel παρὰ τὸ κάραν μεγάλην ἔχειν á Capitis magnitudine.

Κόρακας
Ein KolRabe/
Rabe/
Rappe.

Avis est notissima omnium nigerrima, Corpore & Rostro crasso, fera & crudelis in natos. Huic est atror adeó intensus, ut præ nimia nigredine cæruleus qvodammodó appareat. Vice Ingluviei gulam habet amplam & patentem. Fel aliis ventri, aliis Intestino adhæret.

Non in uno loco degit, cúm sit polyphagos, & pené pamphagos sive omnivorus. Modó humidis locis, modó agris cultis, modó locis desolatis, sæpé in mediis urbibus & in celsis ædificiis, turribus & altissimis Arborum cacuminibus nidum construit.

Martio Aprili Ova parit tria, qvatuor, qvinqvéve subflaventia, punctis nigris maculata.

A cibis abdicatur ob pabula immunda, qvæ sunt magna ex parte ex cadaveribus Hominum, Piscium vel aliorum animalium.

Corvi duo, Vere é nido sublati, combusti, & in levissimum pulveré redacti, drach. j. pondere. ex aqva decoctionis Castorei, Epilepticis utiliter propinantur.

Cerebrum Corvi cum verbenæ stillatitio liqvore Comitialibus prodest.

Cinis ad Podagram, alphos, Lepras & similia utilis.

Pennæ seu Calami Pictoribus ad icones subtiliús delineandas, & Organistis ad Musica instrumenta eliguntur.

Facilé mansvescit. Ingenio bené valet, & ad loqvendum edoctus. Brutorum sæpé qvamplurium & hominum vocem solertissimé imitatur. Vitæ est longissimæ.

Ante annos circiter 24. Magnificus

Magnificus & nobiliſſimus Dom. Johannes Schaffgotſche Corvum jam cicurem factum multis aluit annis, qvi liber extra arcem Greiffenſtein in vicinas ſylvas evolavit, ac ſponté rediit. Accidit ut Corvus, relicto ſuo domicilio, cum aliis Corvis adventantibus peregré avolaret: Coqvus ejusdem loci poſt annos paucos per Sileſiam iter faciens, in libero aëre Corvum crocitantem animadvertit. Corvus hunc agnoſcens, utpoté á qvo ſæpé cibatus fuerat, ex alto ſeſe demittit, eiq; adeó familiarem reddidit, ut eum manibus caperet, & domum reportaret.

De qvadam Corvorum ſpecie ſcribitur, qvód pullos ſuos excluſos negligant, donec plumulis nigreſcant, qvos Deus miraculo implumes, & omni creaturæ ope deſtitutos nutrit, Qvidam arbitrantur rore, ut alii enatis in nido vermiculis. Sunt qvi credant, prorſus absq; cibo eos ſuſtentari, ſecundum illud *Hiobi cap. 38. verſ. 3.*

Qvis Corvis de cibo proſpicit, cúm pulli ejus famelici ad Deum fortem vociferantur, (eum ſuo modo inclamantes) aberrantibus penuria Cibi? & *Pſalm* 147. *v.* 5. 10. Magnus eſt Dominus noſter, & multus viribus &ç. qvi dat jumentis Cibum ſuum, pullis Corvorum qvi crocitant.

Lucretius.

Mutant cum tempeſtatibus uná
RauciſonosCantusCornicum ſecla vetuſta,
Corvorumq; greges, ubi aqvã dicuntur & imbres
Poſcere, & interdum ventos aurasq; vocare.

Corvus albus.

Ein Weiſſer Rabe/

Corvos candore nitentes gignit Norvegia, Islandia, & alia loca frigidiora polum arcticum reſpectantia. Ex Dania aliqvando ad has terras feruntur.

Corvus alpinus.

πυῤῥοκόραξ
Corvus ſylvaticus nocturnus
Ein Aſprappe/
Wald rappe/
Nachtrabe/.
Steinrabe.

Totus niger est, Cornice minor. In montibus altiss. vivit, noctu clamore molestus: Diurno tempore raró conspicitur.

Corvus lacustris.

Κόραξ *Aristot.*
Corvus aqvaticus *Gesn.*
Scharbus *Albert.* qvasi Corvus.
Mergus magnus niger, *Nonn.*
Gulo.

Ein SeeRabe/ *Sil.*
WasserRabe/
Feucht Ars/
Schaluchorn/
qvasi ein Schlucker.

Corvus aqvaticus, qvem mihi anno 1602. 30. Augusti nobilissim. Dom. Daniel Gotsch misit, ponderabat ℔. j. Magnitudo ei feré Anseris Brantæ. Longitudo dodrantum iiij. & digitorum trium. Latitudo sex dodr. & palmorum ij. Coloris est nigri in Capite, Collo & Dorso. Venter albet. Rostrum acutum & peculiare, sex digitos longum, superiori parte nonnihil inflexum, unco descendente acutissimo, piscibus attrahendis apto, superiús nigricans, utrinqve ut Cornu lucidum. Cutis inferiori Rostro & utrinq; sub Oculis obtenditur crocea. Crura palmorum ij. longitudine. digiti pedum qvaterni, nigri, lineis transversis s. circulis qvasi continuis donati, amplis nigrisq; membranis junguntur. Cauda palmos & digitos duos longa ex 14. pennis constans, tota nigra & rigida, ut in Pico majore. Dorsum superius maximé circa uropygium ex nigro viridiq; splendet. Alas habet longissimas, at pennas in eis breviores, (unde tardé volat) qvæ per medium maculis ex cinereo lucidis ac rufis asperguntur. Collum pronum cum pectore obscura sunt, fuscis notis varia.

E cranio Occipitis nascitur ossiculum trium digitorum longitudine, qvod tenue latiusculum ab ortu sensim in acutum mucronem gracilescit, & Musculis colli implantatur, qvale in nulla Ave hactenus videre contigit. Lingva minutissima in profundo latitans trigona subflava.

Gulam obtinet amplissimam ad fauces, qvæ sensim prope

prope Stomachum, qvi ad uropygium extenditur albiſſimus, auguſtior redditur. Inteſtina appendicibus donantur.

Hepar bilobium, parte dextrâ qvinq; digitos, ſiniſtrâ vix ij. ſ. longa,

Huic jungitur fel veſicula digiti minimi ferè longitudine contenta, qvæ graciliore parte Inteſtinis annectitur, & ventriculum tangit.

Circa lacus, amnes & fluvios vivit. Arboribus inſidet, & in iis nidificat, veluti in baronatu Trachebergenſi, udis ad Bartham locis.

Piſcivorus eſt, voraciſſimus & multi cibi. Per autumnum & veris initio aliqvando ad fluvios & piſcinas Montium Suditorum advolat. Longo ſpacio urinari poteſt, Nec diu admodùm in aqvis natat, ſed freqventiùs arboribus aut palis inſidens piſces ſpeculatur.

Pingvedo ejus flavet. Caro nigra, piſcoſi & ingrati ſaporis, ac pravi ſucci. Priusqvam elixatur, aqva calidisſima præmacerari oportet.

Pellis denſa & craſſa pro tegumento ventriculi frigidioris præparatur, ad promovendam concoctionem.

Coturnix.

Ὀρτυξ υγος ab Ortygia inſula *Iſid.*

Ὀρτύκι *hodie vulgó*

Coturnix á ſono vocis.

Qviſcula, Qviſqvila *Arnd. Vill.*

Qvalea *Blond.*

Qvaqvila

Currelinus á currendo.

Eine Wachtel/ Quackel.

Pulveratrix eſt avis. Perdici ſimilis, ſed multis partib⁹ minor. Roſtrum ei breve nigrum craſſiuſculum. Oculi lateritii coloris, pupilla nigra minutiſſima. Crura ſubrubra, digiti qvatuor, ungviculis fuſcis. A roſtro ſupra Oculos & Aures linea inſignis longitudinis ad cervicem usq; excurrit, ſub qva circulares aliqvot maculæ, ſeu lineæ potiùs, albæ nimirum binæ, tres nigræ alternatim poſitæ ſunt. Collum rufum planè albis intercurrentibus lineolis. Pectus & venter albida,

Supina

Supina ejuspars fermé nigricat, albis oblongis deorſum tendentibus lineis.

Femina fermé teſtacei eſt coloris ſuperiús ad Cervicem, dorſum, caudam & alas. Ad Mentum& pectus ſublutei,ad ventrem feré albi. Roſtrum fuſcum, & pedes luteſcunt : Tota minor Mare, & pennulis ceu capillis ſupra roſtrum, aç macula nigra Mento ſubjecta Maris caret.

Ingluviem & gulam infrá prope ventriculum amplam & latam habet.

Cor ei triſulcum Muricis modo. Jecur, & fellis conceptaculum Inteſtinis agglutinantur, qvibus exiguum canalem communicat, per qvem bilis delabitur.

Teſtes ſub Jecinore continentur, ut in Gallinaceo.

Campeſtribus delectatur locis, in ſegetibus virentibus & earum ſtipulis latitans. Paſcitur vermiculis & ſeminibus. Milio, Tritico & aqva pingveſcunt. Ægré admodum propter ſui Corporis pondus volant. Sunt enim Corpore grandiore, qvám ſuis pennis deferri poſſint.

Salaciſſimæ ſunt, & in plana area inter ſegetes ex calamis, feſtucis & vepribus nidos conſtruunt. Et ſufficit unus mas multis feminis.

Ova pariunt dena, duodena, qvindena feré, Columbinorum magnitudine, cinerea, maculis purpuraſcentibus reſperſa. Pullos excluſos ut gallinæ incubando fovent, prodeuntes ducunt & ſubindé transferunt, ſecundum illud *Babtiſt. Mantuani.*

Sedula per ſtipulas tenera cum prole Coturnix
Paſcitur, & magno natorum examine Perdix.

Capiuntur á Noſtratibus aucupibus primo acceſſus tempore, reticulis viridibus, illectæ fiſtulis ex oſſe & corio confictis.

Pingves ſunt & grati ſaporis, & apud nos in delitiis habentur, cúm Veteres eas á menſis prorſus amoverint. *Plin.* cauſſam aſſignat, qvód veneno alantur : Helleboro nimirum & Comitiali morbo laborent. *Avicenna* earum eſum diſſvadet, qvód Tetanum & Spaſmum inducant, utpoté nimia pingvedine palato gratiores, ita ventriculo & concoctioni ineptiſſimæ, exigui nutrimenti. Hinc

Baptist. Fiera.

Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo,
Sive coturnices, sive voces Qvaleas.
Sensibus hæc mala sunt, tenebrisq; replentia fuscis,
Ventri invisa, malis febribus exitium.
Si tamen ulla tuos circumvolitaverit orbes,
Cæna tibi non sit, sed leve prandiolum.

Caro secundum *Averrhoëm* temperata est, & ad caliditatem pauló propensior, ac tenuis substantiæ, optimiq; succi. Qvare sanis, & iis qvi convalescunt, alimentum est ad bonam valetudinem accomodatissimum. *Grapald.*

In pretio sum nunc, olim damnata Coturnix,
Vox, nomen, pretium, dat sapor ipse mihi.

Eduntur plerunq; assæ.

Ova genitalibus inuncta, voluptatem inducunt, & pota libidinem augent.

Adeps in Sole destillatur ad Oculorum maculas: cum pauco Helleboro, ad vim amoris excitandam, pudendis Membris á Joh. Kufnero inungitur.

Ad Comitiales, Coturnicum Cerebrum ex ungvento Myrteo tritum, stanneo vase reponito, eoq; faciem illinito, miraberis effectum *Gal.*

Coturnices ad nos Majo veniunt, & Augusti fine discedunt.

Cuculus.

Κόκκυξ, á *κοκκύζειν*, id est cucurire.

Cuculus á sono vocis, qva semper seipsum nominat.

Cuculus major, prior *Vlyss. Aldrov.*

Ein Kuckuck/*Sil.*
Guckauch/
Gucker/

Avis est pigerrima, timidissima, é genere Accipitrum. Longitudo á rostro ad caudam extremam, spithamarum duarum & palmorum totidem. Latitudo alis expansis spithamarum trium. Rostrum acutum, leviter aduncum, anterius nigrum, caput versus fusci coloris. Tibiæ breviores croceæ, ut & digiti qvaterni antrorsum, & retrorsum bini, ungvibus aduncis armati. Prona pars tota tam cinerea (sub gula & collio)

qvám alba (in ventre) lineis ſeu maculis transverſim ductis oblongiuſculis fuſcis diſtingvitur; at non continuis, ſed interruptis. Supina tota, nempe Collum, dorſum, alæ, nigris ac ferrugineis pennis variat, extremæ plerunq; oræ albicant. Alarum remiges fuſcæ totæ in mediis extremis undiqvaq; albentes, ultra mediam caudam qvám longiſſimé protenduntur. Cauda palmos duos, & dig. j. longa, ex pennis decem condita nigricat, punctis albidis juxta ſpinam referta, & lineis utrinq;, ſecundum longitudinem ferrugineis. Rictus oris cum interiori capacitate & lingva intensé crocea.

Nares in ſuperiore Mandibula tubercula qvaſi rotunda.

Et Cuculi cuculant, fritillat rauca Cicada.

Vermibus & aliis inſectis qvibusdam, ut Muſcis & Erucis vivit.

Hyeme in cavernis arborum latet muta, qvaſi mortua.

Procedit vere. Auditur á feſto Jacobi usq; ad feſtum D. Johannis, aliqvando ad Jacobi usq;.

Parit in nidis alienis, præcipué in Palumbium, Currucæ, Alaudæ, Rubeculæ, Motacillæ, majori ex parte Ova ſingula, raró bina.

Pullus Cuculus, dum in nido ab aliena matre educatur, pingvis eſt & boni ſaporis: ob id ab Italis in cibum recipitur. A culinis Sileſiæ prorſus abdicatur, utpoté avis impura & excrementitia.

Cuculus exuſtus datur utiliter febricitantibus paroxysmi tempore, Nobilium vulgato uſu. Medetur Epilepticis.

Cineres ad dolorem & Ventriculi humectationem valent.

Fimus in vino coctus, & potus, morſum Canis rabidi curat.

Mirandum refert *Plinius, lib. 30. cap. 10. nat. h.* (at ſuperſtitioſum) de Cuculo. Qvo qvis loco primúm audiat alitem illam, ſi dexter pes circumſcribatur, ac veſtigium defodiatur, non gigni Pulices ubiq; ſpargatur.

Apud

Apud Plebejos & Pueros Silesiæ nostræ consvetudo inolevit, ut qvi primó Cuculum ruri canente audiant, petant ab eo per ludum, aut ex veteri antiqva superstitione, ut numerum annorum, qvos adhuc superstites victuri sint, ipsis præsagiat. Numerant veró totidem annos, qvoties ille suum κόκκυ per intervalla, post qvæstionem factam repetiverit.

Proverbium Germanis notum: Du lohnest mir wie der Grasemücken der Guckuck. id est, Mercedem reddis, qvam Cuculus Currucæ: de homine beneficis ingrato.

Ingratus Cuculus, in eos qvi accepti beneficii immemores, malefactum pro benefacto rependunt. Fertur enim Cuculum patrem non solúm deglutire Nutricis ova, & propria relinqvere, verúm etiam ipsam nutricem tandem excluso pullo devorare.

Saliva Cuculi, Guckuck speichel.

Salivam spuere vulgus credit. Verúm materia illa aerea, qvæ sæpé æstivis temporibus herbas inficit, spuma non est, sed exhalatio seu Manna aerea, qvæ facilimé putrescit, & omnis generis Vermiculos & araneas gignit, ac sæpé herbas & integras arbusculas, nisi abstergatur, adurit ac corrumpit. Aliqvando ternum ramusculum ambiens, instar Piperis longi, granulis veluti multis induratur, qvi exemtus tubulum refert, per qvé si potus Epilepsia correptis offeratur, eos erigere vulgi persvasio; Guckuckspey.

Cuculus mutat colorem. Nam vere supina parte totus feré ex nigro subcæruleus existit, parum ferruginei coloris obtinens. Cauda nigricans longissima, qvarum pennæ ad spinam maculis albis insigniuntur.

Autumno per totum Dorsum, Alas, Caudam, fusco, ferrugineo seu lateritio, & albo variat colore; supra uropygium pennulæ, veluti Pavonis spiculum relucent.

Cuculus junior.

Cuculus major alter, *Vlyß. Aldr.*

Cuculus pullus.

Ein Junger Kuckuck.

Hic anno 1601. Furis nocturni nomine ad me missus fuit mense Augusto. Cujus longitudo erat dodrantalis & duorum digitorum. Rostrum breve, acutum, sensim arcuatum, fusci coloris; interius croceum. Pupillam nigram ambiebat circulus luteus. Caput, Cervix, Dorsum, Lumbi, Alæ superiores leucophea erant, lineis albis transversim intercursantibus. Remiges Alarum pennæ striis ferrugineis transversim insigniebantur. Omnium veró apex exterior linea candidissima adornatus erat. Cauda qvinqve digitos longa ob pennarum inæqvalem longitudinem sensim acuminata, fusca erat emicans tantillum ferruginei, ex pennis decem, qvæ utrinq; ad nervum albis notis, figuram qvodammodó Cordis æmulantibus, interjecto inter singulas medii digiti spacio, pulcerrima serie & jucundo spectaculo respersæ erant. Venter, Pectus, uropygium ex cinereo albicabant, intervenientibus transversim lineis nigris. Crura brevissima ad pedes usq́; propemodúm plumulis tecta, crocea erant tabellis cincta, uti & pedum digiti ad ungves usq;, qvi & ipsi nonnihil flavescunt latiusculi. Digitos obtinebat utrinq́; nempe ante & retró pares, ut in Pico.

Curvirostra.

λοξία **Fabric. Gesn. Vlyß. Aldr.** á rostri obliqvitate.
χλωρίων **Arist. Nonnull.**
an Tragon **Plin.**
Avis crucifera.
Cruciata.
Ein Krinitz/ Krinis/ } **Sil.**
Krumbschnabel/
Creutzvogel.

Avis olim rarissima apud nos erat, hodie etiam Pueris nota, pauló major & longior Fringilla sangvinea. Color ei per totum Corpus varius, qvem tempore & ætate mutat. Nunc enim ad flavum, nunc ad rubicundum, nunc ad viridem, nunc ad cinereum seu griscum magis declinat. Rostrum cornei coloris, cujus summæ partes ac mucrones in Crucis morem invicem transpositæ ac decussatæ sunt. Caput magnum, Crura subrubent.

Sudetes montes incolit, freqvens circa giganteum, & alia frigidiora loca. Nidificat in cavis Arboribus, & pullos excludit, Januario circa natalitia Christi, Aprili etiam & Majo. Voracissima est, & nucleis Pinastri & Abietis in cibo fruitur. Semine Cannabis miré delectatur ac pingvescit.

Caveis inclusa ferreis (ligneas enim confringit) rostro ac pedibus sursum deorsumq;, instar Psittaci, reptitat. A potu pocillum rostro, si potest, abjicit. Ingenii est simplicis & stolidi: at svavissimé modulatur hyeme & æstate.

Non qvotannis visitur. Aliqvando turmatim montana advolat. Vulgus earum copiam, annonæ caritatem seu pestem præsagire credit. Qvod ante septennium & sex annos á me diligenter observatum fuit. Ingens enim harum Avium erat captura adeó freqvens, ut etiam pagos & oppida appropinqvaret. Seqvuta sunt brevi póst tempore fames ingens & pestis vehemens.

Visco facilimé capitur, supposita allectrice, maximé Majo & Junio, cúm cæteræ aves nidificant.

Cibo non est insvavis, saporis grati & succi boni. Calculosis & Artheticis commendatur. Probum enim, siccum & minus excrementitium nutrimentum generat.

Aqvam in corniculis seu vasculis potoriis, cui rostrum sæpiús immersit, Caduco morbo repugnare, ejusq; insultus coërcere, experimentum notum.

Erat femina nobilis in vicinia, qvæ alitem hanc eam ob caussam cavea inclusam alebat, ut aqvam Pauperculis Monticolis prædicto Morbo correptis propinaret, nec infelici successu.

Qvidam ob id detinent, persvasi, Eas domos, in qvibus sunt, non conflagrare incendio, nec á fulmine tangi: at hoc vanum & superstitione plenum.

De hac egregium extat Elegiacum carmen D. D. *Johannis Majoris poëtæ celeberrimi.*

Obvia Naturæ rerum vestigia mentis
  Certa suæ impressit conditor ipse Deus.
Inq; feris qvæ mente carent, & moribus harum,

Qvæ fugienda homini, quæq; seqvenda monet.
Est Avibus pietas inter se, est gratia qvædam,
Et suus in Dominos est amor atq; fides.
Id docet exemplo volucris pia & advena qvædam,
Christiferæ gestans æmula rostra Crucis.
Tempore natalis Christi parit; inde triumphi
Tempore per sylvas agmina vesca volant.
Cúm reliqvæ indulgent ovis, hæc usibus apta est.
Nec nulla in cantu gratia inesse solet.
Fert etiam imperia, atq; agnoscit herilia jussa,
Et cavet infantes ne mala Luna premat.
Orta sagax noctu increpitat vulcania damna,
Matribus & fætus non sinit esse graves.
Fama est, has rostro tentasse revellere clavos,
In cruce pendentem qvi tenuére Deum.
Si qva crucis Christi stat imago lignea tectis,
Insidunt, clavos & ruere ore parant.
Fama pium affectum notat, & qva novimus illas
Præ reliqvis Avibus laude vigére, fidem.
Vix uno servata die duo nominis hujus
Forrè mihi ex cavea plumea turba volat.
Itq, reditq; viam in sylvas, rursumq; freqventat
Tecta, suum plenus dum facit annus iter.
Ergo me cantus monet, & pietatis imago
In cruce, qvo Christi sim memor ipse Crucis.
Aeqvo animo perferre Crucē, & dare præmia laudum,
Par est, qvos salvos Crux tua Christe facit.

Aucupes Silesiæ Cruciatæ avis aliqvot differentias agnoscunt, ex colore, magnitudine, anni tempore, & Rostri flexura desumtas.

Quantitate.

Minores, kleine Krinisse/ gemeine Krinisse.

Majores, Corvirostræ, eqvinæ.
Roß Krinisse.
grosse Krinisse,

Colore.

Rubræ, sangvinei coloris
Rote Krinisse.

Flavescentes,

Flaveſcentes, aurei coloris.

geelbe Kriniſſe.

Incanæ, griſci coloris, veluti Juniores.

graue Kriniſſe.

ποικίλαι id eſt varii coloris.

bundte Kriniſſe.

Roſtri flexura.

Aliæ Roſtrum obtinent dextroſum, aliæ ſiniſtram verſus decurtatum.

Recht/ linck geſchrenckte Krinickes/ ſniſſe.

Tempore Partus.

Qvædam pariunt hyeme, qvæ vocantur hybernæ, Hyemiparæ.

Winter Kriniſſe/ ChriſtKriniſſe.

Qvædam pullos excludunt vere, & nominantur Vernales ſeu Æſtivæ.

SommerKriniſſe.

Aliud genus ante ſexennium in hiſce montanis hyemis initio apparuit, qvod huic forma & colore omninó reſpondebat, ſolo roſtro differens, Cui erat longiuſculum rectum. Pauló mnjor Bombycilla, minor Turdela, roſtro fuſco, Coloris rubicundi & flaveſcentis, non aliter ac Crucifera. Vulgus appellabat Schneevogel/ Neuvogel.

Laqveis ex ſetis eqvinis Turdis poſitis facilimé capiebatur. Sorbi enim aucupariæ baccis vivebat. Adeó ſtolida erat, ut ſe etiam manibus capi permitteret.

In cibum recipiebatur, non ingrati ſaporis.

Curruca.

ὑπολαΐς **Ariſt.** qvód vermibus paſcatur.

ἐπιλαὶς
Curruca
Andothia **Albert.**
Paſſer gramineus.

Eine Graſemücke/ **Sil.** Graſemüſche.

Avicula colore & Corporis figura luſciniæ feré ſimilis. Supina parte tota cinerea, Prona albet, partim diluté cinereo colore reſperſa. Roſtellum rectum, fuſcum, Cruſcula nigricant, vertex punctulis nigris maculatur.

Paſſim

Paſſim in hortis & pratis prope oppida & pagos æſtate cantu ſuo exhilarat, qvo Luſciniam feré refert.

Vermiculis alitur arbores perreptando.

Nidum ſuſpendit inter gramina rotundũ. Ova Majo plerunq; qvinq; parit, aliqvando ſeptem ſubviridia, punctis minutiſſimis varia, qvæ ſi digitis tangantur, ea non amplius fovet, ſed relinqvit. Hyeme avolat.

Aliqvando alienos pullos pro ſuis educat. Cuculus enim Ova, propriis ejectis, ſua reponit, qvæ fovet & excubat.

Cyanopus.

Αστερίας **Ariſt. Peuc.**
Falco hyacinthinus **Albert.**
Accipiter ſtellaris **Eber. & Peuc.**
Avis phœbea.
Ein Blawfuß.

Accipiter eſt ferox, Corpore grandi, punctis & notis qvibusdam ſtellas referentibus reſperſus. Oculi varii pellucidi, circulo aureo, pupilla nigra. Corpus oblongius, femoribus præſertim longioribus. Crura ſeu tibiæ reſpectu femorum brevia ac craſſa. Pedes magni ac craſſi, cærulei ſeu azurini. Dorſum, Alæ ſuperiores & cauda Indici coloris.

Arboribus excelſis Montium nidificat. Ova parit qvinq; cumplurimúm.

Venatur Coturnices, Perdices, Cornices, Columbas, in qvas ſubitó ac conſpexerit maxima velocitate & impetu irruit, neq; perſeqvi deſiſtit, donec in poteſtatem ſuam redegerit.

E numero eſt Pugillarium dictorum, id eſt qvi emiſſi prætento pugno revocantur.

Emberiza varia.

ξανθόρυγχος.
Paſſer hybernus, μελανόλευκος.
Avis peregrina á D. Piperino miſſa. *Geſn.*
Avis Merulæ congener. *Vlyß. Ald.*
Ein Winterling/
Schneevogel/ } vulgó.
Neuvogel/ }
geſcheckter Emmerling.

Figura tota Aureolam ſeu Emberizam flavam refert, excepto colore & magnitudine, qvâ Alaudam feré æqvat longitudine palmorum duorum, & digitorum totidem.

Roſtrum

Roſtrum ſimile robuſtum, craſſiuſculum, intenſè flavens, triticei grani colore, in extremitate nigrum. Oculos nigros exornat circulus obſcurè purpuraſcens. Caput totum ex cinereo ſubrubet, macula juxta oculos ferruginea. Prona pars candida, præter pectus, qvod colore ferrugineo reſpergitur. Cauda pennarum duodecim, qvarum mediæ nigræ, ternæ extremæ utrinq; candidæ ſunt. Alarum pennæ qvatuor Corpori proximæ atræ ſunt, oris extremis ſpadiceis: reliqvæ omnes candidiſſimæ, præter majores ſeptem remiges, qvarum extrema ad medietatem atra ſunt, & binas parvulas ſuperiores, juxta remigum radices.

Dorſum cinereum, atris maculis varium, ad Uropygium rubore lateritio maculatur. Radices pennularum inveſtientium omnes nigræ ſunt. Cruſculis incedit Aureolæ, ſed cum ſplendore ut in Merula atris.

Ungviculi ſimiles ſenſim incurvi, poſteriore ut in Alauda cæteris longiore. Ventriculum obtinet craſſum & latiuſculum ut Gallinæ, cui junguntur Inteſtina admodùm gracilia, paucis revolutionibus contexta. Fel Hepati & Inteſtino jungitur exiguum.

Remiſſior color eſt Feminæ. Dorſum enim cinereum, fuſcis notis varium. Similiter Alarum remiges, & qvæ dorſo vicinæ fuſcæ ſunt. Superiores cinereas, qvæ in Mare totæ candidæ ſunt, lineolæ albæ interſecant. Collum ſuperius cinereum cum vertice, ex qvo nonnihil flavedinis emicat.

Spermologus eſt, & hyeme gregatim apparet apricis & ſecus itinera locis, ubi grana & ſemina ex plantis arefactis legit.

Capitur viſco & reticulis in Sileſia inferiore ad Croſſenam, Grünebergam, Sviboſium, & vicinis locis: & in cibum recipitur, ſaporis non ingrati, Monticolis ignota.

Vere imminente recedit, nec æſtate conſpicitur. Ubi nidum ſtruat qvando pariat, & unde volet, nondum exploratum.

Vocem edit altam, num cantillet non habeo qvod dicam. In hypocauſtis ad menſes duos tréſve, ſemine Milii

Cuſcutæ, figopyro &c. aliqvando enutrita fuit, absqve cantu.

Falco.

φάλκων

Falco á pede introrſum arcuato, ſeu á falcato ungvium hamo.

Ein Falcke/
Falcket.

Accipitrini generis nobiliſſima ſpecies, & animo & audacia reliqvis plurimúm præſtat.

In rupibus & montibus Bojemiam á Sileſia diſterminantibus Falcones naſcuntur, inde nomina á Falconibus qvibusdam locis ceſsère, Falkenberg, Falkenhain, Falkenſtein, &c.

Cicurantur, domantur, condocefiunt, manſveſcunt ad aucupia.

Differunt natalibus, magnitudine, colore, ſexu, ætate.

Falco montanus.
Geſn.

Falco montanarius **Albert.**

Cybindus, Accipiter nocturnus. **Plin. Eber. & Peuc.**

Ein Birck Falck/
Berg Falck.

Corpus ei breve & valdé ſpiſſum, Pectus plané rotundum & magnum. Crura fortia & brevia, Pedes nodoſi, ungvibus fortioribus. Dorſi Alarumq; exterior color cinereus, qvi paulatim fuſcus clarior efficitur & pallidior.

In Montium rupis nidulatur.

Ferum eſt hoc genus, malis moribus præditum & iracundum.

Falco peregrinus.
Geſn.

Falco communis

Falco migrator & commeator.

Ein wander Falck/
gemeiner Falck/
frembdling Falck.

Qvi ſemper peregrinatur, & migrat de una regione in aliam. Minor eſt montanario, Cauda brevi, alis longis, Capite craſſo, Coxa longa, Cruribus, brevibus, iisdem & pedibus albicantibus.

Bonis eſt moribus ſi, bené nutriatur á Falconariis.

Falco niger.

Falco Carbonarius
Ein Kohlfalcke.

Figura

Figura peregrino per omnia ſimilis, at brevior. In dorſo & exteriore Alarum parte & Cauda tota fuſcam habet nigredinem. Guttas in facie Falconarias prorſus atras, qvæ circumfunduntur qvodam obſcuro & fuſco pallore.

Falco candidus.

Falco albus.
Falco Moſcoviticus.
Ein weiſſer Falcke/
Moſchowitteriſche Falck/

Major eſt Falcone peregrino. Figura Pedum, ungvium, Roſtri ac totius Corporis, naturam Falconis præ ſe fert. In Dorſo & Alis ſubalbus eſt, alibi veró maculas ſeu guttas habet valdé albas, aliis guttis ſubpallidis interpoſitas.

Hunc mittit Septentrio & Oceanus é Norvegia, Svecia, Eſtovia, Moſcovia. Ante annos qvinqve loco muneris á Moſchoviæ Duce ad Imperatorem Romanum per Legatos, qvatuor albi Falcones Pragam miſſi ſunt.

Albus Falco perqvam audax & bonus, nec unqvam á natura Falconis aberrat.

Falco ſacer.

Ἱέραξ
πέρνης *Ariſt. Eber. & Peuc.*
Falco Britannicus *Symmach.*
Falco Aëriphilus

Ein Sacker/Socker Falck/
Stocker Falcke/
Köppel/ qvaſi copulatus
Stos Falcke.

Magnitudo ei feré Aqvilæ, Cruribus craſſis & ungvibus maximis. Oculi flammei ex citrino ad rubeum declinant. Caput magnum, roſtrum fortiſſimum, Cauda longa, pennæ rufæ, vox barbara.

In altiſſimis montibus nidificat.

Nulla eſt avis tanta, qvam non ſtatim dejiciat, nec unam tantúm, ſed qvotqvot habuerit obvias.

Amat hominem & Canes venaticos.

Falco medius.

Hierofalco qvaſi ſacer Falco.
Hierofalchus
Herodias qvód Ardeas venetur.
Ein Gier Falck/ Sil.
Ger Falck/
Mittel Falcke/
Reger Falck.

Probis pedibus præditus est, digitis longis, Corpore valido & pulcro, præsertim postqvam pennas mutaverit.

Strenuus ac ferox est, ad omne aucupium utilis.

Falco mixtus.

Falco montanus cæruleus.
Falconis montani secundum genus *Vlyß. Aldrov.*
an Falco cinereus seu leucophæus Eidem?
Ein Zwitter Falcke/
Liechtblauer Blaufuß/
Aschersarbener BergFalcke/
Spring Blawfuß / *Nonnullis.*

Avis est elegans & audax, spithamas *ij.* & digitos *iij.* longa, lata spithamas *iiij.* & palmos *ij.* Rostrum habet breve uncum, Indici feré coloris. Crura alta, Tibiæ graciles longæ luteæ, ungviculis nigris acutissimis, digiti exteriores duo utrinq; tunica aliqvatenus junguntur Color cinereus ad cæruleum vergens dilutiús obscuriúsve pro diversa partium ad lucem obversione. Capitis, Colli, Gulæ, Alarum superiorum & Cauda dilutius, Dorsum obscurius; Pectus cum ventre toto & femoribus plumosis nivei sunt candoris, Alarum remiges sex nigræ sunt, reliqvarum extremitates tantúm nigræ sunt, mediotenus secundum scapi longitudinem albæ. Nares membrana circumtegit lutea; juxta Rostrum & Oculos albet: Oculi pupilla ex nigro cærulea. Cilia seu ambientes circulum membranulæ luteæ sunt, ut & iris. Capite donatur crasso & Collo, Corpore admodum gracili. Alæ ad mediam feré Caudam extenduntur, qvæ dodrantem longa ex duodecim pennis, diluté est cinerea, qvarum mediæ diluté cæruleæ sunt, exteriores qvatuor, utroq; latere binæ candidæ, omnes ad nervum utrinq; maculis triangularibus fuscis insigniuntur. Supra Oculos juxta rostrum pennulæ ut pili rigent.

Hepar totum sangvinei coloris, notulis albicantibus continuis respersum erat, inter qvod & Intestinum fel prassini coloris hærebat.

Venatur aviculas, & perdices inseqvitur, cujus partem pené consumtam in ventriculo dissecto reperi.

Rarissimus

Rariſſimus eſt, circa Paſchatis feſtum á qvodam Cive mihi communicatus fuit, qvem bombardæ globo interfecerat extra oppidum in montanis.

Falconellus.

Falco parvus
Falconellus feriens.
Ein StosFälcklin/
kleiner Falcke/
Lerch Fälcklin.

Longitudo ei ſpithamalis cum Palmo, pallidi pedes, ſeu ſubflavi. Dorſum nigrum ad Indicum inclinat, Pennæ Alarum nigriores. Pectus albidæ & nigræ maculæ variant. Oculi toti nigri, qvos circulus anguſtiſſimus pallidé luteus in periophthalmio ambit, Genæ albæ, Gula in maſculo rubet, in femina pallet.

Cauda fuſca maculis transverſim nigris diſtingvitur. Sub uropygio ſpicei eſt coloris. Femora ad tibias fuſca ſunt. Alæ longiſſimæ ultra Alas extenduntur crucem efformantes. Roſtrum cæruleum,

In montibus nidulatur.

Freqvens ejus uſus in aucupio, maximé ad Alaudas & Perdices capiendas.

Falco paluſtris.

ὁ καταράκτης
Falco littoralis.
Ein Rohr Falck/ Sil.

Milvi feré eſt magnitudine, Corpore longiore. Roſtro adunco nigricante. Cruribus craſſioribus, ſqvamoſis, cæruleis, digitis ſimilibus, qvi ungvibus armantur nigris acutiſſimis. Per Dorſum ex fuſco purpuraſcit, in Capite dilutius. Alæ longiſſimæ & acutæ qvarum majores pennæ lineis fuſcis interſecantur. Venter ſubalbidus. Oculi lucidiſſimi ſunt.

Omnium ignobiliſſimus eſt. Circa paludes, piſcinas & flumina degit, & piſcibus tantúm victitat.

Præceps ex alto in aqvas ſe dejicit, & diſcuſſis Pectore aqvis piſces rapit.

Fringilla.

Σπίζα Ariſtot.
Vinelia Avis Albert.
Fringilla.
Eine Fincke/
BuchFincke/
rotte Fincke.

Paſſerem magnitudine æ-

qvat variis coloribus, albo nempe, viridi & rufo distincta. Maris pectus rubescit, feminæ pallet. Cauda fusca exterioribus utrinq; binis albicantibus. Nidulatur in arboribus, earum ramis appenso nido.ex Musco & Lana Ova parit numero v.

Cantat mas primo Vere usq; ad solstitium. Aucupes eas obscuro loco reservant aluntq;,Autumno canoras ad aucupium extrahunt,pro reliqvis Avibus ad retia alliciendis.

Vescitur sem. Papaveris, Lini, Cannabis &c.

Autumno &primo Vere,ubi gregatim volat, capitur. Hyeme avolat paucis superstitibus.

Editur assa & elixa. Amariuscula est, nec mali succi. Stomachicis non in utilis.

Fringilla candida.

Ein weisse Fincke/
weisse BuchFincke.

Priori omni ex parte similis, præter colorem qvi totus candidus.

Rariùs occurrit.

Fringilla torqvata.

Ein RingelFinck/

Similis est Fringillæ vulgari præter torqvem albam, qvæ Collum cingit,& verticem plumulis candidis nitentem.

Capta fuit in sylvis ad Kotznam.

Fringilla hyberna.

Ὀρόσπιζα
Fringilla montana
Fringilla hyberna, nivalis.
Montifringilla.
Eine WaldFincke/
WinterFinck/
SchneeFinck/
DannenFinck.

Fringillæ æqvalis, & magnitudine proxima, sed collum habet cæruleum,rostrum luteum. Alæ variis coloribus, albo nigro & luteo distingvuntur. Vox illi insvavis & stridula.

In montibus versatur.

Fringilla sangvinea.

πυῤῥούλας *Aristot. Turneri.*
Fringilla alpina
Pyrrhula
Ignaria
Rubicilla *Gesn. Eber. & Peuc.*
Ein BlutFincke/
Luh/LohFincke/*Sil.*
Rott vogel/

Bollenbeisser/ id est νυμφοκόπος
Thumherr/
Thumpfaffe/ á vertice nigro, qvi niger qvasi Cucullus.
Gůmpel.

Magnitudine Alaudam æqvat, Passere major, rostro brevi, crasso, nigro, fermé triangulo. Color Dorsi & alarum superiorum cinereus. Capitis, Alarum pars inferior, & Cauda nigricant. Post Oculos, Collo & Pectore igneo rubore nitet, qvi ventrem versus dilutior est, imo ventre ad uropygium pallet.

Femina tota prona parte pallida est, cætera Masculo similis, vertice tamen nigro.

Fruitur gemmis Arborum, acinis etiam fruticum qvorundam, Sambuci palustr Juniperi, Sorbi &c.

Æstate rarissimé & nunqvam feré apud nos apparet. Autumno & hyemis initio montosis freqvens, nec tamen singulis annis.

Alitur in hypocaustis cantus gratiâ semine Cannabis & facilé cicuratur. Perqvám docilis est, & fistulam voce sua imitatur.

Autumno tendiculis ex setis eqvinis capitur, & in cibum recipitur, non mali gustus.

Pyrrhula candida.

Fringilla montana alba.
Ein Weisser Thumpfaffe/ Gůmpel.

Anno 1601. capta est in pago Fischbach colore prorsus candido, paucis in Dorso nigriusculis plumulis elucentibus.

Fulica.

Κέπφος *Arist.*

φαλαρίς *Nonn.* á mucula alba, φάλον enim album & splendidum significat.

φαλαροκόραξ
λοῦφα, Ἰρυγὰς *Turm.*
Fulica Recentiorum *Gesn.*
Gallina aqvatica *Agric.*
Gallina Arundinum
Follega, Follata
Fulsa, Fusca
Mergus niger.
Ein Wasserhun/ *Sil.*
Rohr Henne/
Pfaffe.

Mergi

Mergi genus. Avis aqvatica nigra tota, Anati ſimilis, at pauló minor, tres ſpithamas longa,& qvatuor extenſis alis lata. Roſtrum ei acutum, craſſum, longiuſculum, candidum. Pedes obſcuré glauci, circa genu ſupra & infra ex viridi flaveſcunt. Digiti cum calce tres, ut in Colymbis fiſſi, qvibus per internodia tunicæ ſemicirculares, ejusdem cum pedibus coloris, ora exteriore nigricante, junguntur, ungviculis fuſcis rectiuſculis acutis. Color per totum Corpus niger, in Collo & Capite nigerrimus. Venter dilutiús ad cinereum inclinat.

Syncipup glabrum, figura fere ovali, alba pellicula tectum, Calvitii ſpecie. Collum oblongum, Cauda breviſſima. Ventriculus calloſus craſſior ut Anſerum. Hepar majus ſine felle, qvod Inteſtinis implicatur, conſpicitur. Alarum ſuperior ambitus per anguſtam lineam albicat in Mare.

Freqvens apud nos in lacubus, piſcinis, & fluviis, nec facilé, recedit, ſi eſcam habet & pacem.

Veſcitur ſeminulis plantarum aqvaticarum, Gramine, Piſciculis, vermibus &c. Super ſtipites in aqvis nidum extruit.

Admodúm pingveſcit Autumno. Caro ejus qvid grave & paluſtre olet.

Qvapropter prius aqva fervente elixatur, ut odoris virus exhalet: deinde aſſatur & conditur.

Succum gignit minús probum, & bilioſum.

Cor crudum comeſtum Epilepticis prodeſſe creditur.

Cerebrum cum veteri oleo permixtum Ani paſſiones curat.

Fulicæ matutino clangore tempeſtates prænunciant; qvod carmine Aratus confirmat.

Cana Fulix itidem fugiens ex gurgite Ponti,
Nunciat horribiles clamans inſtare procellas,
Haud modicos tremulo fundens ex gutture cantus.

Gallus domeſticus.

Ἀλέκτωρ, qvia nos á lecto exuſcitat.

Ἀλεκτρυών
Gallinaceus abſoluté
Gallus gallinaceus.
Ein Han/
Haus Han.

Avis

Avis eſt altilis canora, faucibus & capite criſtata, plusqvám notiſſima.

Gallo colores ſunt diverſi, & in ſingulis vel color unus per omne Corpus, id eſt flavus, niger, candidus, cinereus &ç. vel varii. In cruribus adverſis ſpiculis ornatur.

Cucurrire ſoletGallus, Gallina gracillat.

Fruitur omnis generis Cerealibus.

Piſcibus item gaudet, Ranis, Rubetis &ç.

Hic præter familiarem uſum, qvem in villam fert, dum gallinas plenas facit, & culinam dapibus opulentat, magno adjumento Patrifamiliâs eſſe conſvevit cantu ſuo, qvo ad opera familiam revocat, monetq́; ut abſterſo abOculis ſomno expergiſcantur & vivere diſcant.

Profunda nocte validiús cantat, mané leniús. Novit ſydera, & ternas diſtingvit horas interdiu cantu. Cum Sole it cubitum, qvartaq́; caſtrenſi vigilia ad curas laboremq́; convocat, neq; Solis ortum incautis patitur obrepere, diemq́; venientem nunciat cantu. Cantaturus priús alas excutit,& ſeipſum feriens vigilantiorem reddit.

Virgil. in Moreto.

Excubitorq́; diem cantu patefecerat ales.

Ovid. 1. Amorum.

Jamq́; pruinoſos molitur lucifer axes,
Inq́; ſuum miſeros excitat ales opus.

Ambroſius. Galli cantus, ſvavis nocte & utilis dormientem excitat,& ſollicitum admonet, vigilantem ſolatur, proceſſum Mortis ſignans.

Jus Gallinacei ob nitroſam & ſalſam ſubſtantiam calefacit, lavat, terget, tenuat, flatus diſſipat cum carminativis. Dolorem ventriculi, Coli, Ilei, Renum á flatibus ortum ſedat, obſtructa aperit.

Dyſentericis medetur, Serpentium morſibus : qvippe venenorum acrimoniam hebetat, Calculos deturbat, Aſthmaticis& defectumCordis patientibus validam præſtat opem. Idem cum uvis immaturis decoctum bilem utramq; extingvit. Valet in febribus longis Melancholicis, ſuſpiriis, Articulariis

Morbis & Stomachi inflationibus.

Gallorum cum Gallinis nondum coëuntium testiculi, deperditas in Morbis vires restituunt, laudabilis & velocis digestionis. Eapropter Hecticis & Marasmo laborantibus, Morborumq; diuturnitate macrefactis, utiliter exhibentur. Semen prolificum suppeditant, & venereas roborant vires.

Fel aqva dilutum, Luminum aciem confortat, & Leucomata tollit.

Fimus ex aceto, vino aut oxymelite contra venena fungorum bibitur: ex aceto morsibus Canis rabidi salutaris. Ad Felis morsum cum adipe gallinaceo subactum imponitur. Cinis ejus exulcerationes pedum sanat.

Gallus major exoticus.

Gallus Italicus Patavinus
an ἱππαλεκτρυὼν *Aristoph.*
Ein grosser Welscher Han/
Paduanischer Han.

Grande genus Gallinaceorum, altis Cruribus, nonnunqvam hirsutis.

Ex proximis provinciis ad nos delati sunt,

Gallina villatica.

Ἀλεκτορὶς
Ὄρνις ὀρτάλις
Gallina villaris, domestica
Eine Henne/
Hun.

Femina est in gallinaceo genere, sed domestico.

Gallinæ ingluviem habent ventriculo præpositam, & appendices qvasdam parvas infra qvâ desinit Intestinum.

Differunt magnitudine & colore.

Quædam totæ croceæ, vel subflavæ, qvædam nigræ, qvædam candidæ, qvædam variis maculis insignitæ.

Item aliæ sunt parvæ, aliæ magnæ.

Vescuntur seminibus Cerealibus, & saginantur farina.

Pascitur & dulci facilis Gallina farina,
Pascitur in tenebris; ingeniosa gula est.

Pulvere

Pulvere impendió delectantur, in qvo ſeſe volutando qvodammodó ſcabunt.

Toto anno præterqvám tribus menſibus brumalibus pariunt. Magna etiam generoſarum nonnullarum, maximé lanigerarum fœcunditas, ut ova 60. vel plura edant ante incubitum. Inhorreſcunt á coitu, & ſe excutiunt. Ovum conſiſtit á coitu, & perficitur decem diebus magna ex parte.

Gallinarum caro melior eſt qvám Gallorum, niſi ſint caſtrati: nigrarum veró, qvæ non pepererunt, melior eſt & levior.

Probum gignit ſuccum, neq; calidum ſeu nimis tenuem, ut facilé in bilem abeat; neq; frigidum ſeu craſſum, ut pituitam augeat, ſed mediocrem ſeu temperatum: facilé concoqvitur, coloris bonitatem facit.

Jus Gallinarum omnes ſuccos Corporis temperat, utiliter bibitur in Stomachi roſionibus.

Ventriculus alimenti bonitate ſvavitateq; reliqvarum Avium omnium ventriculos ſuperat.

Cerebella earum ſubſtantiam Cerebri adaugent, ac ſenſus acuunt.

Contuſum Gallinæ, Ein geſtoſſen Hun. Gallinam percoqvito, donec carnes bené molleſcant, & in pila pulpam uná cum oſſibus contunde: tum cum jure omnia per æneum vas colatorium exprime, modicum vini generoſi & Croci aromatumq; qvantum ſatis adjice, & coqves aliqvandiu. Cúm inferre vis, panem toſtum ſubjice. Cibus puerperis & qvi venam ſecuerunt conveniens.

Paſtilli é Gallinis hoc modo parantur. ℞. Carnis Gallinarum paulatim coctæ qvantum volueris: adde Ovorum q. ſ. Panis ſimilaginei flore lactis macerati ad ſufficientiam: deinde contuſis omnibus cum butyro, aromatizetur Majorana, Petroſelino, Cepis, Macis, Cinnamomo, formentur globuli, albumine Ovi illinantur: bulliant iterum ad ſufficientiam, & addito Croco offerantur.

Plurimúm nutriunt & facilimé concoqvuntur.

Tunica seu pellicula interior Ventriculi ἐχῖνος ab aſpritudine dicta, ceu cortex qvidam, amara eſt, adſtringit, roborat, vomitum compeſcit.

Vino lota & exiccata, pota concoctionem juvat: ex vino trita Stomachicis inſervit.

Cerebrum, gingivis Puerorum infricatur á feminis, ut Dentes absq; dolore enaſcantur. Prohibet fluxum ſangvinis, Narium & Cerebri.

Sangvis Gallinarum nigrarum ad maculas & lentigines valet. Leucomata Oculorum & cicatrices cum aqva inunctus ſanat.

Adeps calefacit, humectat, emollit, lenit, medius inter Anſerinum & Suillum. Calidior tamen & ſiccior eſt qvám Suûm, & tenuior ac minimum terreſtris. Rimas Labiorum ſanat. Valet contra puſtulas Oculorum, Lingvæ aſperitatem & Aurium dolores.

Fel abſterſoriæ eſt facultatis, maculas in corpore illitum aufert. Miſcetur Ocularibus liqvidis.

Si Bubo ortus ſit in peſte, Gallus ſeu gallina deplumetur circa anum, & apponatur loco per horam, & in alia hora apponatur alter: & ſic fiat aliqvot vicibus. Ea ratione venenum retrahitur á Corde, & gallina ſubitó moritur.

Gallinam nigram Vetulæ per ſpinam diſſectam, calentem confeſtim Capiti imponere, & faſcia ligare Melancholicis vel deſipientibus, neſcio qva admurmuratione, ſuperſtitioſé jubent, & tandem in flumen abjicere.

Gallinarum pituita,

ſeu grando κόρυζα, der Zip/ Pfipff. Id vitium maximé naſcitur apud nos, cúm Cibi aqva calidiore commiſcentur: vel cúm frigore & penuria Cibi laborant. Lingvam extremam reptat pellicula alba, qvæ leviter ungvibus vellitur, & locus butyro illinitur, trajecta per Nares penna aliqvot vicibus, qvô poſſint reſpirare.

Huic malo medentur, Serpillum, Origanum, Tormentilla in potu, Lac ebutyratum, Allium, Cepæ.

Gallinæ, ſi ultra ſolitum ſe concutiant, magnum eſt futuræ pluviæ ſignum.

Gallina

Gallina Italica magna.

Gallina Medica seu Decumana.
Ein Welsche Henne/
grosse rauchfüssige Henne.

Gallina lanigera, Indica.

Gallina lanata,
Turcica.
Eine Wollechte Henne/
Türckische Henne.

Gallinæ sunt peregrinæ, qvæ pennis crispis instar lanæ obteguntur.

Has mittit Fuch urbs Indiæ orientalis maxima.

Ova pariunt optima & plurima.

Gallina altilis.

Eine Masthenne.
Gallina qvæ sagina alta & enutrita est.

Gallinarum matrices.

Brüthennen.
Sunt gallinæ, qvæ incubando pullos excludunt.

His supponuntur non solúm gallinarum, verúmetiam Perdicum, & Anatum ova,

Gallinæ glocientes.

Gallinæ veteranæ
Gluckhennen/
Glocientes suo strepitu molestæ sunt, & agmen pullorum ducunt.

Gallinæ novellæ.

Mertzhennen.
Graciles sunt, & plumis contractioribus. Anniculæ sunt neq; hactenus pepererunt.

Gallinarum Ova.

ὠὰ
Hüner Eyer/

Plinius. Nullus alius cibus est, qvi in ægritudine alat, neq; oneret, simulq; vim potus & cibi habeat, ac Ova.

Præferuntur aliis omnibus Gallinarum ova, maximé si ea ex Gallo conceperint. Eliguntur recentia é Gallinis pingvibus non macilentis nata, oblonga, parva, tenuia, *Si sumas ovum molle sit atq; novum.* Gratioris sunt saporis, Ori jucundiora, plusq; afferunt alimenti qvám cætera. Ad æqvalitatem & mediocrem temperiem tendunt. Servantur Ova hyeme in paleis, æstate in furfuribus aut cineribus. In Ovo sunt albumen & vitellus, Albumen ad frigidita-

tem, vitellus ad calorem tendit. Ambo autem humida ſunt, potiſs. albumen.

Ova recentia ſunt alimentum ſangvini proximum.

Unde in Regim. Schol. Salern. ſcribitur:

Ova recentia, Vina rubentia, pingvia jura,
Cum ſimila pura, Naturæ ſunt valitura.

Ova in aceto cocta, Alvi fluxiones deſiccant, efficatiora fiunt, ſi aliqvid auſteri addideris, & ſuper prunas frixeris.

Noſtrates feminæ Nucem myriſticam, ſem. Accipitrinæ & alia aſpergunt, puerisq; dyſentericis afferunt.

Ovum crudum totum, admixto Roſaceo, valet ad Palpebrarum, Aurium, Mammarumq; phlegmonas, & qvæ in partibus nervoſis contingunt, ut cubito & digitorum tendinibus.

Ambuſtionibus ſi ſtatim imponatur prodeſt, ſive ſolum candidum, ſive cum vitello. Mediocriter namqve refrigerat, & citra eroſionem deſiccat.

Ova zephyria.

Ova ſubventanea,
Spinnen Eyer/ vulgó
Drachen Eyer.

Parva ſunt Columbarum feré: at prorſus rotunda non oblonga, absq; vitellis. Vulgi opinio eſt, ea eſu Araneorum terreſtrium naſci.

Minus ſapiunt, humida magis & inutilia.

Ovi albumen.

Τὸ λευκὸν τοῦ ὠοῦ.
Ovi candidum, *Plin.*
Albus liqvor, *Columell.*
Weis Ey/ Eyerklar/
Das weiſſe im Ey.

Refrigerat modicé, mordacitatis expers, atq; emplaſticum. Collinit, mitigat acres fluxiones, ſpiracula Cutis occludit, repellitq;, inflammationes Oculorum lenit, ambuſtis medetur.

Fronti cum thure impoſitum, fluxiones arcet avertitq;.

Ophthalmiis, Sedisq; ac Pudendorum ulceribus commodum pharmacum.

Ambuſtionibus puſtulas innaſci non ſinit, ſi qvámprimum

mum eo perungantur: faciem á Solis ustione tuetur,

Alba Ovorum conjice in vas, qvotqvot suffecerint, & Vinum qvoad spumat concutiatur, pellucidum fit.

Hoc etiam Apozemata & Syrupi clarificantur.

Ovi vitellus.

Τὸ ὠχρόν, *Arist.*

Χλωρὸν τοῦ ὠοῦ, Hipp.

Eyer Dotter.

Temperatus est, facilé digeritur, & probum sangvinem generat.

Suggillata in Oculis discutit imposita, & Cataplasmatis, qvæ phlegmonas mitigant, miscetur. Additur Cerotis lenientib⁹ & clysteribus.

Feminæ Vitellum recens cum momento salis linteolo exceptum, Infantibus ad Alvum proritandam intrudunt, Addunt qvædam Mel & Crocum.

Pellicula interior, (Hymen) detracta Ovo sive crudo, sive decocto, Labiorum fissuris medetur. Datur pulvis Dysentericis ex vino rubro.

Ad Cruris fracturam utilis,

Ovi testa, κελυφὸς, τὸ λέπυρον τοῦ ὠοῦ. λεπύριον τοῦ ὠοῦ,) Hipp.

Eyerschalen.

Tosta cum corticibus Pini Pedum attritiones ex calceamentis sanat, omnemq́; humorem & rheumatismum constringit, Hæmorrhagiam sistit, & ipsis dentifriciis additur.

Ovi testa, é qva pullus exit, purgata, Stranguriæ succurrit.

In pulverem subtilissimum redigitur ad Horologia.

Præparantur Ova ad cibum variis modis.

Ova effusa.

ὠὰ ἐξαφητὰ, hoc est, emissa Ova elixa, dispersa,

In { In Wasser gesetzte Eyer. / Wasser geschlagen Eyer.

Appellantur ea, qvæ é testis suis effusa, abjecto folliculo coqvuntur integra, seu Ova in aqva bulliente fracta seu elixa. Hæc vel per se eduntur, vel cocti panis segmentis imponuntur. Salubria sunt.

Ova sorbilia.

ῥοφητά. Diosc.

Ova mollia, liqvida.

Gantz

ganz Weichgesottene Eyer.

Dicuntur, qvæ dum coqvuntur excalefiunt tantúm liqvida adhuc minimé concocta densataq;.

Per se tantúm ebibuntur cum modico salis. Minús tremulis nutriunt, humectant, vires reficiunt acervatim, ventrem meliorem reddunt, faciliús subducuntur. Prosunt gutturi exasperato, tussientibus, pleuritidi, raucedini, Phthisi, dispnœæ, sputo sangvinis, Renum & Vesicæ exulcerationibus. Ventriculum tamen langvidum subvertunt.

Ova tremula.

ὠὰ ἁπαλὰ Diosc.
τρομητὰ
Ova mollia Cels.
Ova tremulenta
mollicula, tenera, tenella.
Weiche Eyer/

Cúm pauló magis coqvuntur ad mediocrem usq; consistentiam, Sorbilibus plus nutriunt. Multúm alunt, & Stomacho apta sunt. Ad; concoctionem, digestionem, nutritionem, boniq; succi generationem præstant. Cum sale & pane eduntur.

Ova mediocriter dura.

ὠὰ ἑφθὰ καὶ ὀπτὰ
ἑψηθέντα Gal.
Dotterlose Eyer/
Dotterweiche Eyer/

Sunt ova ad duritiem aliqvam cocta, vitello adhuc molliusculo.

Plus mollibus nutriunt.

Ova dura.

ὠὰ σκληρὰ
Ova Paschalia
Hartgesott ene Eyer.

Ova sunt, qvæ omninó coctione induruerunt. Duriora sunt, βραδύπορα tardiús permeant, & crassiorem succum procreant, Alvum constipant.

Æstate freqventer testis exuuntur, & in partes aliqvot secantur, ut alternis vitelli ac albuminis segmentis lances Acetariorum coronent. Ein Salatte mit Eyern.

Mediotenús divisis aliqvando superfunditur liqvamen ex melle aceto, additis Croco Zingibere.

Ova assa.

ὠὰ ὀπτὰ ἢ ὀπτηθέντα.
Ova tosta.
In der Asche gebrattene Eyer.

Sunt

Sunt Ova; qvæ in cineribus calidis coqvuntur vel aſſantur.

Concoctu ſunt difficilia, & tardi tranſitus, craſſiusq; alimentũ Corpori tribuunt. Magis ſiccant minúsqve refrigerant, & ingratioris ſunt ſaporis qvám elixa in aqva.

Ovum aſſum bezoarticum.

Ovum aureum bezoarticum.

Electuarium de Ovo.

Das Güldene Ey.

℞. Ova recentia num. ij. abjectis albuminibus, & qvod vacuum Croco integro orientali repleto, foramina operculo ſuo claudantur, & in cineribus ad perfectionem aſſentur (non adurantur, uti plerunq; fieri ſolet) deinde auferatur Cortex addendo

Pulv. Erucæ aceto præpar. unc. 1.

Rad. Diptamni albi
Tormentill.
Angelicæ
Pimpinell. an. unc. ſ.
Zedoar.
Scordii, granor. Juniperi,
Boli Armeni.
Sigilli Strigenſis an. drach. 2. ſcr. 2.
Nuc. Vomicæ.
Myrrhæ, Corn. Cervi.
Camphoræ an. drach. 2.
ſem. Citrii, Acetoſæ
Card. bened. an. ſcr. 4.
Theriacæ Andromachi.
Mithridatii an. unc. 2.

Cum ſyr. acetoſ. Citrii f. maſſa, qvæ Auro fino obducta pro uſu reponatur.

Adverſus peſtem, febres peſtilentiales & alia venena, Pharmacum magni uſus.

Ova frixa.

ὠὰ τηγανιστὰ
ταγηνιστὰ.

Ova fricta.

Ova in ſartagine ſpiſſata, oleo vel butyro frixa. Spisſantur autem variis modis.

1. cum butyro, integris manentibus vitellis, in patella ſeu lebete frigentur, ſuppoſitis ſegmentis panis.

Eyer im ſchmaltze/ geſatzte Eyer/

Malum procreant ſuccum, craſſum, excrementoſum, nidoroſum, & reliqvum qvoq; cibum in ventriculo corrumpunt.

2 conqvaſſata cum butyro in lebete diligenter agitantur donec cocta fuerint, additis

Mace, Majorana vel Petroſelino.

Ova agitata & confracta.
Gerürte Eyre.

Minus pingvedinis obtinent qvám priora, ob id facilioris concoctionis.

3. Utrinq; perforantur, & emiſſo liqvore in peculiari ac convenienti lebete cum butyro frigentur.
Außgelauffene Eyer.

4. In placentæ formam coqvuntur, qvi modis Agricolis & plebeis apud nos freqvens. Addere ſolent farinam triticeam, Cepas, Petroſilinum, aut Salviam, cum butyro aut axungia porcina.

λεκοϑίτης,
Placenta Ovorum frictata.
Ein EyerKuchen/
PfanneKuchen.

Hæc difficilimæ ſunt concoctionis, & facilé corrumpuntur, viſcerumqve obſtructiones pariunt: ob id ſtomachum reqvirunt probé conſtitutum.

Ova frixa mali ſunt ſucci, fumoſæq; in Stomacho cocturæ, facileq; corrumpuntur. Pravum gignunt ſuccum & excrementitium: mox enim in bilem ac putredinem vertuntur, ructusq; nidoroſos generant.

5. Aliquando duriter coctis & diviſis, abjecto putamine, eximuntur vitelli, qvi additis Petroſelino, Croco, Macis, crudo ovi albumine iterum induntur, & vel in butyro frigentur, vel in liqvamine ex aceto, ſaccharo aut Melle coqvuntur.

Ova, .
Geſüllete Eyer.
Sawer Eyer.

Hæc appetitum erigunt, & é morbo convaleſcentibus grata.

Ova ſuffocata.
ὠὰ πνικτὰ,
Verdempffte Eyer.

Oleo garo ac vini modico imbuta in duplici vaſe ſupra ignem modicé craſſeſcunt.

Elixis, duris & aſſis melioraſunt, & ſapidiora, ſi ad mediocrem craſſitiem pervenerint. Nam & probum generant ſuccum, & facilé concoqvuntur. Magis leniunt & mitigant.

Gallinarum

Gallinarum Pulli.

Αλεκτορόπουλα,
Ορνιθόπυλα,
Νεοσσοὶ ὄρνιθες.

Pullaſtri, Pullaſtra,
Junge Hünlin/
Küchlin.
Jung Hänlin/
Hennlin.

Gallus vel Gallina adoleſcentes. Horum caro ſvavis eſt, facillimæ concoctionis, & magis qvám Gallinarum humectat, ac ſangvinem probum procreat. Eumq; frigidiorem, nec excrementitium, febricitantibus utilis.

Jus Gallinarum adoleſcentium æqvat Corporis humores & ardores, poſt febrium diſceſſum cum ſaccharo.

Pullus elixus é jure.

Pullum deplumatum, exenteratum & purgatum coqve in cacabulo, cum aqva ſuffic. addito ſale cum croco, zingib. Galang. Macis &ç. inferatur.

Pullus farſilis,

Ein gefüllet Hun.

Pullum ſic, ne aliqvid in eo remaneat, á Cervice expedies, & mixtura ex ovis, lacte, paſſulis, majorana, ſeu Petroſelino ac Croco infarcias, Integrum ollæ inmittas, ad ignem cum aqva elixato. Cum bullierit ſufficientur inferes.

Pullus in Agreſta.

Pullum cum ſalita carne decoqvito: ubi ſemicoctus fuerit, grana uvæ, ſublatis é medio vinaceis in cacabum ferventem indito, Petroſelinum & Mentham ſeu majoranam minutim concidito, Piper & Crocum in pulverem contrito. Hæc omnia in cacabum, ubi Pullaſtra cocta fuerit, conjicito, & patinam ſtatim facito. Hoc obſonium admodúm alit, facilé concoqvitur, Stomacho, Cordi, Hepati, Renibus convenit, ac bilem reprimit. Simile modo paratur cum Creſpini bacculis.

Pullus aſſus,

Ein gebraten Hun.

Pullum bené depilatum, exinanitum & lotum aſſabis. Aſſo atq; in patinâ impoſito, anteqvam refrigeſcat, ſuccũ Citrii aut Arantii, cum aqva Roſarum & Cinnamomo bené trito infunde & appone. Edulium ventriculo gratum, appetitum reſtaurat, & Hepar calidius contemperat.

Pullus gallinaceus per medium sectus, cruentus & tepidus, Vertici Capitis in phrenitide utiliter imponitur.

Capus.

Αλεκτρυὼν ἐκτομίας
Capo
Gallus semimas
Ein Kaphan/
Kapun.

Gallus est, cui testes sunt avulsi. Apud nos feminæ qvædam Gallos castrare solent, testiculis per posteriora revulsis. Vulnus tantum fit, qvantum digito immittendo & testibus singulis extrahendis sufficit. Vulnus filo consuunt, & cinerem infricant, tum etiam cristam resecant, ut virilitas omnis absit, & abolita libidine pingvescant.

Vulgus cúm saginare cupit Capos aut Gallinas, plumas cum cauda, qvas Mastfedern vocant, evellere, cibo lapillos addere, & in locum tenebricosum reponere solent. Alii pastam forma pilularum ex rebus nutrientibus intrudere solent, Hüner-stopffen.

Laudes Avium omnium una Caro gallinacea in se comprehendit, nihilq́; reliqvæ Altiles popinis offerunt, qvod unus Capus in se non habeat, sive elixum sive assum velis.

Caro temperata est, bonum & perfectum generat sangvinem.

Ex Caponibus fiunt varia fercula pro sanis & ægris.

Jus Caponis restaurans vires. Capum veterem para, exentera, purga, totum cum ossibus comminue, dein in vase stanneo probé obturato, adjectis nummis aureis Ungaricis senis, lixivio & aqva priús probé purgatis, momento Cinnamomi & Salis, in lebetem Cupreum aqvâ ferventе plenum, ut bulliat imponito: tandem perfecta concoctione exprimatur, & ægro offeratur.

Axungia Caponis temperata est, dolores Laterum & Coli mulcet, pota & illita.

Pellicula interior ventriculi Capi, & cuticula Crurum flava addito Musco flavo saligneo, á Rustica gente adversus Icterum bibitur.

Alectorias gemma.

Alectoria Αλεκτορίας
Caponis lapis.
Ein Kaphanen stein/
Gemma est crystallina specie in

cie in ventriculo Gallinaceorum seu Caponum reperta, fabæ magnitudine.

Anno 1591. Parens meus in arce Greiffenstein, cúm á Coqvis mactarentur Capi, forte fortuna dissecto Capi ventriculo, in eo reperit lapillos qvinq; inæqvalis formæ & magnitudinis, rotundos & longiusculos, translucidos Crystalli instar, seu potius aqvæ limpidæ, subobscuris cæruleis fibris seu striis variegatos, aureisq; micis Opuli instar relucentes. Majorem Generos. Dom. Christophorus Gotschius expolitum aureo annulo inclusum gestabat.

Politus non lædit oculum, nisi pupillam attigerit.

Plura de iis superstitiosé scribuntur.

Sylvaticus, Reges Alectoriam gemmam gestantes, & gladiatores invictos reddere, ac sitim tollere, item Mulieribus vires & gratiam conciliare scribit.

Obscurus.

Hic oratorem verbis facit esse disertum,
Constantem reddens, cunctisq; per omnia gratum.
Hic circa veneris facit incentiva vigentes,
Commodus uxori, qvæ vult fore grata marito:
Ut bona tot præstet, clausus portetur in orbe.

Gallina Corylorum.

Ἀττάγας *Aristoph. Gesn.*
Ἀτταγὴν *Gal.*
Ἀτταγῆ
Attagen
Francolinus
ὦτις & λαγωδίας. *Longol.* á pedibus villosis & Leporinis similibus.
Bonosa *Alberti.*

Gallina Corylorum, qvód inter Corylos versetur, ejusq; gemmis & julis vescatur.

Gallinula sylvestris montana.

Perdix alpina
Tarda avis *Eber. & Peuc.*
Gallina rustica *Varroni.*
Ein Haselhun/
Haselhenne/
Rotthun.

Avis est Perdice pauló major, spithamas duas longa, tota varia & elegans, cui Rostrum perbreve nigricans; Pedes hirsuti, plumis ad principium usq; digitorum percurrentibus: Digiti corticosi, sqvamosi, glauci, multis li-

neis articulati. Tota circa Dorſum καλάγραφος id eſt verſicoloribus picta maculis, Caſtaneæ ſeu figulinæ teſtæ colore, ſed magis rufa. Vertex Capitis ex fuſco rubet, nigris maculis reſperſus. Palpebra ſuperior feré Cocci colore ſplendet, cui adſunt utrinq; maculæ candidæ. Mentum nigrum, é qvo ejusdem coloris tenues qvædum pennæ cui villi dependent, tanqvam barbulam efficientes. Cauda qvám Perdici longior, ut Dorſum varia ex pennis qvindecim conſtans, coloris in extremitate glauci, Pauló interius linea nigra transverſalis, digitum lata, exceptis mediis duabus, qvæ ea carent. Ad latera ſub alis & pectore maculis ferrugineis tingitur. Venter albet.

Freqvens apud nos in Suditorum jugis, circa Gigantæum montem, & aliis alpinis tractibus. Ad plana raró deſcendit.

Vivit ex julis ſeu nucamentis Coryli, Betulæ, gemmis primis Betularum, ſiliqvis Saltarellæ, acinis Sambuci alpinæ, baccis Juniperi, Vitis Idææ &c. Hæc omnia in ejus ingluvie per intervalla diſſecta á me fuére reperta. Tritico etiam & Hordeo veſcitur in hypocauſtis; at difficilé manſveſcit.

Coit oſculatione, ut Columbæ poſt æqvinoctium vernum. Nidum parat ſub Corylis, aut Filice montana maxima, in terra. Ova parit 20. Columbinis pauló majora.

Gallinæ Corylorum bis anno capiuntur, Vere & Autumno, ac qvidem freqventiús. Laqvei ſeu retia in terram illis locis, ubi degere ſolent freqventiús, figuntur, qvibus huc illuc diſcurrentes implicantur.

Caro ejus candida, tenera, delicata, ſaporis gratiſſimi; qvam Magnates Bojemiæ & Sileſiæ, ut cibum prorſus nobilem, & ferarum Avium omnium laudatiſſimam prædicant, adeó ut Principibus etiam commodé apponi poſſit. Man kan einen Fürſten darmit bewirten.

Calefacit, ſiccat, probé ac multum nutrit, bonum ac laudabile

laudabile Corpori ſuggerit alimentum, facilimé digeritur,&excrementorum expers. In cibo Artheticis, Paralyticis, Epilepticis, Calculoſis, Stomachicis ſalutaris. Bonum Corpori colorem conciliat.

Cerebrum roborat,&intellectum ac geniturам auget.

Aſſatur ut plurimúm,transfixo Lardo, Caryophyllis, Cinnamomo. Elixatur etiam ſuperfuſo liqvamine ex vino, ſaccharo & aromatibus ac paſſulis condito.

Bojemiæ Magnates & Barones, ut lautiſſimum ferculum, feria Paſchatis ſolenniter, neſcio qva ſuperſtitione, menſis offerre ſolent. Hinc alii aliis, iis carentibus, muneris loco ad multa miliaria dono mittunt.

Feminæ ſuffitu plumarum utero ſtrangulatas erigunt, non aliter ac Perdicum pennis.

Qvidam inter Attagenem & Gallinam Corylorum diſtingvunt, cúm revera ſexu ſaltem differant, veluti in Vrogallo & Grygallo idem obſervare licet.

Gallo-pavus.

Pavo gallus.
Gallus Indicus.
Gallus peregrinus **Petr. Gyll.**
Meleagris **Turn. & Bell.**
Gallina Africana,
Numidica.

Ein Calecutiſch Hun/
Indianiſch Hun/
Welſch Hun.

Corpore eſt rotundo, Pavonis majore, Cruribus proceriſſimis, in qvibus ungves aduncitate & diſtinctione noſtratibus ſimiles. Plumæ tum Accipitris ſpeciem ſimilitudinemq; gerunt, tum extremæ albæ viſuntur. Caput autem plumis omninó nudum, pelle tantúm obducitur carnoſa rubeſcente, qvæ nihil aliud eſt qvám appendix qvædam Cutis, qvam nunc extendit, & per Nares adeó demittit irata, ut roſtro promineat, nunc contrahit, ſeu in paſtu ita retrahit, ut vix

videri qveat, criſtam appelles : nunc cæruleo colore, mox pallido, dein purpureo, pro affectibus, ut apparet, ſuis pingit. Caudam inſtar Pavonis ſubitó extendit, & in rotam agit. Acri atq; acuté videndi ſenſu viget. Vocem cum fragore per collum longé lateq́; vagantem reddit, ut liqvorem in dolium infuſum diceres ſtrepere. In ſua tamen voce gallinaceum qviddam recinit Gu, gu, gu.

Ex Novo Orbe primúm allatus, hodie paſſim in Nobilium & divitum aulis alitur.

Avis eſt voraciſſima, & magnus ſumtus in educandis alendisq́ve reqviritur.

Fruitur in cibo Cerealibus omnis generis, ut Gallinæ.

Feminæ minores ſunt. Ova pariunt albicantia, maculis rubentibus reſperſa. Incubant diebus tricenis: Adeó occupantur negotio incubandi, ut cibum ſumere ſæpé obliviſcantur. Hodie freqventer iis ſupponuntur Ova gallinarum domeſticarum, qvæ feliciter excubant.

Gallopavi in cibo habentur lautiſſimi, & Principum menſis digni.

Caro alba, ſvavis ſaporis, duriuſcula, conſtans, præbens alimentum; maximé ſi probé concoqvatur.

Glareola.

Gallinula paluſtris,
Ardeola littoralis,
Ardeola arenalis.
Sand Vogel/
Waſſer Hünlin/
Sand Regerlin/
Mott Hünlin.

Plurima in Sileſia æſtate viſuntur genera, magnitudiné præcipué & coloribus diſcreta.

Roſtrum omnibus rectum, modicé flexum, plerunq; nigrum, Cruſcula oblonga, digitis fiſſis, qvorum poſterior, qvi loco Calcis, vel perbrevis & nullus Corpus gracile adductum. Caput proportione parvum. Cauda brevis.

Pars Capitis ſupina, qvæ inter Roſtrum & Collum multis albet, ut etiam Venter, ſed aliis ſimpliciter, aliis maculis fuſcis diſtinctus. Maximæ alarum pennæ, omnibus feré nigræ aut nigricantes, paucis exceptis.

Circa fluvios & torrentes locis

locis ſabuloſis & lapidibus plenis æſtate verſari ſolent. Vermiculis, Inſectis aqvaticis, arena & limo victitare ſolent. Plurimarum ventriculos diſſecui, at nullos Piſciculos animadvertere licuit.

Glareola I.

Erythropus 1. *Geſn.*
Redshanca *Turn.*
Rottbein/ Rotfüſſel/
Waſſerhünlin mit Rotenbeinen.

Roſtro eſt oblongo & nigricante per ſummum modicè inflexo, pennis fuſcis albo paſſim inſperſis, ventre albo, fuſcis per transverſum maculis intercepto.

Glareola II.

Gallinula paluſtris 2. *Geſn.*
Erythropus minor *Geſn.*
Ein KopRiegerle/
Kobel Regerlin/
Sandvogel.

Magnitudo ei Coturnicis, pauló major, Coloris fuſci, maculis cinereis undulati, præſertim in Capite, Dorſo & alis ſuperioribus, qvas nigricantes per medium linea alba transverſim diſtingvit. Collum ambit circulus duplex, niger ſuperior & candidus dorſum verſus. Alba ſunt, gula, Collum, venter, Alæ interiores. Crura ex fuſco rubent, digitum longa, tenuia digitis ſaltem ternis, qvorum bini interiores aliqvantulum pellicula junguntur, ungviculis minimis, tenuiſſimis, acutis, nigris. Roſtrum fuſcum, ſupra Nares & roſtrum tantillum rubet. Dorſum ut Coturnices varium. Vertex ut in Alauda criſtatus apparet.

Ad littora fluviorum arenoſis nidificat Pygalampidibus & vermibus veſcitur.

Glareola. III.

Gallinula aqvatica IV. *Geſn.*
Ochropus magnus Eidem
Ein Schmirring/ Geelfüſſel.

Varii eſt coloris. In toto Corpore rufa apparet, in breviſſimis alarum pennis extremis etiam rubens, ut in Rubrica fabrili. Alba tum in capite & circa Oculos, tum in mediis alarum pennis & in ventre. Longiſſimæ Alarum pennæ nigræ ſunt, & alibi paſſim in Dorſo, Cauda, Collo & Alis maculæ nigricant. Palpebrarum margines color

croceus tingit. Est & fusci vel cinerei nonnihil in alis. Crura subflva, ut & Rostrum, ad dimidium usq;, Anterior enim pars nigra est.

Nidificat inter fruteta é Musco & gramine.

Glareola

IV.

Gallinula aqvatica, 8. Gesn.
Ochropus medius, Eid.
Grünfüssel/
Mattknillis.

Magnitudine est Merulæ. Rostrum duos digitos longum, gracilius, fuscum. Dorsum fuscum, cui in collo nonnihil cinerei admixtum est.

Alarum longiores pennæ nigræ. Cauda brevis, alba, sed circa finem lineis transversis nigricantibus distincta. Passim exigua puncta albicantia, per Dorsum præsertim, in minoribus Alarum pennis conspiciuntur. Venter candidissimus. Pars Capitis inferior candida. Crura longiuscula septem digitorum ad medium usq; plumosa, dein ex flavo obscuré virentia, digitis qvaternis, minimo posteriore. Anteriores membranula perbrevis conjungit, Ungviculis tenuiss. acutioribus fuscis. Lingva in oblongum bifidum mucronem desinit.

Ventriculus apertus continebat limum & Vermiculos

Glareola

V.

Gallinula palustris, 12. Gesn.
Ochropus minor, Eid.
Ardeola arenalis,
Ein Riegerlin/ qvasi motricula,
Sand Regerlin/ } Sil.
Tulifiß. }

Minima est inter Gallinulas, Rostro nigricante. Collum album, idq; altius qvám in cæteris : idem linea fusca, ceu torqve cingitur inferiús. Caput cinereum, in qvo spacium supra Oculos nigrum inter albas utrinq; maculas continetur. Dorsi alarumq; color ad cinereum vergit. Longissimæ Alarum pennæ nigricant. Crura sublutea. Pedes ternis digitis divisi. Venter subalbidus.

In arenis ad littora fluviorum nidificat. Ova parit utplurimúm

plurimùm ſeptem oblonga. Curſus eſt velociſſimi, & noctes totas Aeſtate littora, á qvibus nunqvam recedit, voce clangoſa percurrit, Tul, Tul, Tul, Tul.

Inſectis aqvaticis fruitur.

Glareola VI.

Gallinago vel Gallinulæ genus nomine ignoto, *Geſn.*

Gallinula paluſtris holoſericea.

Ein Samet-Hünle/
Mott-Hünlin/
Schwartz Waſſer-Hünle.

Color ei ater & ſubrufus per totum feré Corpus, inſtar Holoſerici ſplendens, punctis albis maximé ſuper alas ſparſis. Crura alba & fuſca ſunt, digiti prælongi membranula cohærent latiuscula, poſtremo breviuſculo. Roſtrum oblongum nigricat. Pars prona albet. Cauda alba nigris lineis transverſim variat.

Rarior eſt cæteris, & ſimiliter vermiculis ad aqvas nutritur.

Glareola VII.

Gallinago cinerea.
Ein Aeſch-Hünlin.

Dorſum & Alarum pennæ minores obſcuro fumi ſunt colore, majores veró ſunt nigriores. Crura fuſci coloris, minimo roſeo admixto. Collum, Pectus & Venter cinerea ſunt. Cauda digitos iij. longa. Roſtellum longiuſculum fuſcum. Ad latera ſub alis minutioribus lineis transverſis ornatur.

Glareola VIII.

Gallinula paluſtris, λευκόπυγος, ſeu πύγαργος, *Geſn*

Bundt Waſſer Hünlin/
Geſcheckt Mott-Hünle.

Magnitudine & colore feré eſt Sturni, inferiori alarum parte maculis ſparſa, albicante orrhopygio. Femora usq; ad medium plumoſa. Pedes ex fuſco virent, inter cujus digitos duos majores membrana interjacet.

In Ventriculo Vermiculi & Muſcæ continebantur.

Odorem ſpirat gravem.

Glareola IX.

Cenchramus *Nonn.*
Gallinula novalis minor
klein Brachvogel/
Mattkern *Argentinenſibus.*

Longitudo ei dodrantalis & digitorum duorum, magnitudo Ortygometræ. Crura leucophæa altiora, craſſiuſcula digitos vij. longa, digitis longiuſculis, ungviculis latiuſculis acutis. Roſtrum rectum, acutum, ex obſcuro flavum. Color Capitis, Cervicis, Dorſi, Alarum, Caudæ, ex fuſco flavus ſeu fumo ſimilis, maculis per Dorſum & Alas partim nigris, partim candidis, aſperſus. Remiges Alarum nigræ, interiores ſubnigricant. Circa Roſtrum & Oculos albet, ut & Collum ſupinum cum Mento. Venter cum Cauda fuſcus, media nigra, apicibus extremis candidis. Felle caret.

Admodum pingveſcit.

In cibum venit Aſſa, eſui grata, haud mali ſaporis.

Grus.

Γέρανος qvaſi γήρευνος ἀπὸ τοῦ τὴν γῆν ἐρευνᾷν, ab eo qvód terræ ſemina perſcrutetur,

Κλαρὸς

Ein Kranich/
Kran.

Vipio. ein Junger Kranich.

Avis advena, Ciconiâ pauló major, Roſtro acuto, Cruribus altis, fuſcis. Color maximé cinereus, præter Alarum majores pennas qvæ nigricant. Digiti humanis non breviores. Vertex niger cum macula rubra. In alis retró verſus Caudam pulcræ & criſpæ ſunt pennæ, qvas auro vel argento ornatas juvenes pilis affigere ſolent, Kranichs Federn.

Grues κλάζειν clangere dicuntur.

Frugibus & ſeminibus veſcuntur.

Non nidulantur apud nos, ſed pro delitiis in aulis Nobilium qvondam aluntur. Manſvefactæ laſciviunt, gyrosq; qvosdam in decoro curſu vel ſingulæ peragunt.

Grues torminoſis in cibo proſunt. Jus earum vocem clarificat, ſpermaq; auget.

Caput, Oculi, Ventriculus exuſta pulv. fiſtulis & varicoſis ulceribus inſperguntur.

Axungia emollit, digerit, reſolvit omnes duritiєs.

Rigor Cervicis gruino adipe mollitur

pe mollitur velocissimé, negantq; illos ullo labore lassescere, qvi nervos ex alis & cruribus Cruris habeant.

Fel adversus Oris torturam & Oculis prodest.

Qvi sibi noctu metuunt dormientes á venenosis animalibus, nutriant secum Grues *Avic.*

Salutis ergó, medio Autumno, frigoris vim non sustinentes (tanqvam terræ ambitum, Cæli mutationem, temporumq; varietatem scientia & cognitione comprehenderint) freqventes in Ægyptum, Lybiam, Æthiopiam, aliasq; Orientis regiones proficiscuntur, ubi cum hybernum tempus traduxerint, lætissimiq; dies ac tranqvilli illucescere cæperint, ad patriam sedem remigrantes, nidos suos sine duce repetunt.

Septembri mense discedere incipiunt. Volant alté, ut procul prospicere possint, & inter volandum ordine ac serie λάμβδα græcum exprimunt, unde *Martialis*:

Turbabis versus, nec littera tota volabit,
Unam perdideris si Palamedis avem.

Si nubes tempestatemq; viderint, conferũt se in terram, & humi qviescunt. Ducem etiam habent, & eos qvi clamant dispositos in extremo agmine, ut vox percipi possit, cùm consistunt cæteræ dormiunt, Capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Dux detecto capite prospicit, & qvod senserit, voce significat.

Gryphus.

γρύψ

γρύκος á rostri & ungvium aduncitate qva Aqvilam referre dicitur.

Ein Greiff/

Gryphes ajunt qvadrupedes volucres esse Indiæ ferocissimos, Corpore & ungvibus Leonis, Ore & alis Aqvilinis, sed candidis, Oculis igneis & Capite, cujusmodi pictores fingunt, nidosq; in montibus extruere.

In Asiatica Scythia aurum effodere, & cum his assidué bellum esse Arimaspis circa metalla, Autores scribunt.

Gryphes olim saxa arcis Greiffenstein inhabitasse vulgi opinio est. Inde etiam Oppido Gryphibergæ patriæ meæ ad Qvadum fluvi-

um in monticulo extructo nomen cessit.

Hirundo.

χελιδὼν
χελιδόνη.
Hirundo ab hærendo.
Ein Schwalm/
Schwalbe.

Avis est parva, æstivalis, non nisi in volatu flexuoso Muscas captans. Ventriculus ei longior, neq; gulam habet ampliorem, neq; ingluviem. Fel aliâs ventri, aliâs Intestino hæret. Nulla arte mansvescit.

Nidum mira arte ex luto fingit,& stramento seu paleis roborat,plumis floccisq; consternit, tepefaciendis ovis, simul ne durus sit Infantibus pullis. *Pontanus.*

Garrula limosas sedes molitur Hirundo.

Ova parit candida, & Pullos magna solertia fovet & alit. Notabili munditia egerunt Parentes excrementa pullorum, adultioresq; circumagi docent, & forâs saturitatem emittere.

Ad Arcturi ortum in loca vicina tepidiora secedunt, & in angustis Montium recessibus se condunt, circa 7. Calendas Martii denuó conspiciuntur. *Olaus Magnus lib. 9. cap.* 11. Hirundines si frigore præveniantur,mutuó conglobantur per plurima os ad os, pedem ad pedem, alam ad alam mutuó conjunguntur, atq; se in aqvas præcipitant, totaq; hyeme immersæ ita conglobatæ persistunt ad usq; ver proximum. Idem Piscatores in Borussia observarunt, extrahentes Hirundinum copiam.

Hirundinum qvatuor apud nos apparent genera.

Hirundo I.

Hirundo domestica.
Ein Haus Schwalbe/
Gübel Schwalbe.

Avis est levissima, parva, rostro parvo, dorso & alis decenter nigra, cæruleo ad latera per caput & alas refulgente. Venter totus albus cum macula rubra, qvæ sub gutture & pectore emicat. Cauda longa bifurcata, pedibus nigris, brevibus & debilibus.

Insidiatur

Insidiatur Muscis & Culicibus, qvos in volatu capit, nec Apibus parcit.

Tecta nostra subit,&nidum ex luto & stramine facit figura semicirculari, & plumis floccisqve consternit.

Ova parit qvinq; magnitudine Olivæ, maculis conspersa ferrugineis, bis in anno.

Garrula est avis, diem prænunciat, & dormientes excitat. Proprium eius, τιτυβίζειν.

Cúm primúm redierit Vere, qvod fit mense Aprili, cantu pristinis nidis inventis applaudere, & sibi gratulari videntur, mirifico, vario & qvasi articulato, ut verbis etiam qvibusdam suum gaudium testari videatur vulgo. Septembri recedit. Autumno qvibusdam in locis, veluti circa Legnicium retibus capiuntur, pauperculisq; in cibum cedunt.

Pulli in Cibo sumti Comitialibus prosunt, aciei visus medicamentum præbent, & Colicis opem ferunt. Crematarum cinis cum Melle oblitus, Oculis claritatem affert. Anginæ eo commodé perjunguntur, Uvæ, & Tonsillarum inflammationibus commodé succurrit. Cum Melicrato potus Raucedines sanat.

Aqva Hirundinum.

Schwalben Wasser/

Hirundines juvenes tritas misce cum Castoreo, & cum bono aceto destilla.

vel,

℞. Pullorum juvenum no. xxv. purgentur & laventur vino diligentissimé. Adde

Sileris montani, Card. bened. an. drach 2.

Amomi. Cyperi longi an. drach. 1.

Rad. Pyrethri, Zingib. alb. an. scrup. 2.

sem. Peoniæ unc. 1.

Cubebarum. Corn. Cervi usti,

Nuc. myristicæ an. drach. 2. ß.

Sampsuchi, Rutæ an. P. ij. ß.

Castorei el. unc. 2. ß.

Rad. Peoniæ unc. 5.

Vini Malvatici ℔. iiij. Destillentur in balneo Mariæ.

A jejuno pota, vera est medicina Morbi caduci, ex qvacunq; caussa subortus fuerit.

Nidus

Nidus Hirundinum cum oleo violaceo & Anethino in Cataplasmate, Parotidibus, Anginæ aliisq; faucium; tumoribus utiliter imponitur.

Viperarum morsibus commodum remedium.

Stercus acre est, digerit magis qvám aliorum Animalium. Celsus causticis annumerat.

Vulgi opinio est, si qvis Hirundines domesticas irritaverit, qvód vaccarum ubera advolent, & iis punctis arescere faciant.

Chelidonias.

ὁ χελιδονίας λίθος.
Chelidonia gemma
Chelidonius lapis
Ein Schwalbensteinle.

In ventre pullorum Hirundinum reperiri lapillos, Plinius autor est. Plures secui, lapillos vidi, sed vulgares. Ab amico Chelidoniam habeo Lente pauló majorem, figura globuli dimidiati, ex subrufo flavicantem, levissimum.

De collo Puerorum suspensus, Comitialibus utile perhibetur remedium.

Alii amatoribus artibus aptos habent. Adduntur ad Oculorum collyria.

Hirundo II.

Hirundo domestica altera, Ακάνθυλις **Arist. Bellon.**

Hirundo agrestis sive rustica **Eber. Peuc. & Vlyss. Aldr. Plinio.**

Hirundo apes minor **Turn.**
Leimschwalben/
Laubenschwalben/
Fensterschwalbe/
Dachschwalben/
Kirchschwalben.

Minor est priori, Imo ventre ad collum usq; albicat, reliqvo corpore nigro, nihil rubedinis habens. Pedes minores, pennis obvestiti.

Muscis infesta.

Nidum sphærica figura construit, qvem parietinis domorum & fenestris appendit: hunc luto concludit usq; ad arctum foramen, per qvod intrat & exit.

Passeres sæpé earum nidos, expulsis Hirundinibus, occupant, & in iis nidificant.

Cinis hujus Hirundinis ex Aqva calida potus, Anginis succurrit.

Hirundo riparia f.
III.

Δρεπανίς **Arist.**

χελιδών

Χελιδὼν θαλαττία
Hirundo riparia seu falcula, *Gaz.*
Ripariola *Marcell. Empir.*
Ein vfer Schwalbe/
Rein Schwalbe/
Wasser Schwalme

Minima est omnium, tota proné, præter pectus, candicat, supiné fusca est. Mas magis nigricat, item collo toto, præterqvám sub rostro ubi macula est, lutescens.

Ripas excavat, atq; ita in terra nido ex musco in pilæ formam constructo, plumulis substratis mollissimis fœtificat.

Hyberno tempore in ripis latet fluminum, lacuum, paludum, & in littoribus ac scopulis Maris. Unde accidit, ut piscatores interdum ita inter se junctas ex aqvis extrahant.

Pulli ad cinerem ambusti omnium efficacissimé, mortifero faucium Morbo, multisq; aliis morbis humani Corporis medentur.

Hirundo IV.

Hirundo muraria
Ἄπους *Arist.* non qvód sit sine pedibus, sed qvód careat eorum usu.

Κύψελλος,
Apes, Depes,
Hiruudo saxatilis seu speluncaria.
Mauer Schwalbe/
Geyer Schwalbe/
Spyr Schwalbe.

Maxima est omnium, toto Corpore unius coloris, nigricantis videl. ad cæruleum vergentis, præter Mentum qvod macula alba decoratur. Caput obtinet suprá admodúm latum, Collum veró brevissimum, rictum amplissimum, Palpebras more terrestrium supra & infra Oculos. Rostrum ei exiguum nigrum, prope extremitatem acutum. Alas habet insuper longas, Caudam bifurcatam. Crura brevissima, ad digitos usq; pennis obvestita, digitos tandem utrinq; binos, ut in Pico Martio, ungvibus armatos acutis.

Ventriculus crassus longior ad podicem situs est, Hepar rubet, inter qvod & Intestinum, Vesicula longiuscula Fel continetur.

Perpetuó circumvolitant, nec considunt unqvam. Nulla enim his qvies, nisi in nidis aut pendent aut jacent: ex-

tra nidos ſemper μετέωροι ſunt. Inſectis per aëra volitantibus, Muſcis, Apibus, nec non Araneis victitant. Aedificiorum & templorum muros, cavernulas & Montium ſcopulos expetit. Nidum ſpecie ciſtellæ longiús productæ fingit ex luto, uno aditu dato arctiſſimo.

Hirundines murariæ & maturiús mox poſt D. Jacobi feſtivitatem recedunt, & tardiús ſcilicet Majo revertuntur, cúm nullas ampliús ſenſerint reſtare pruinas. Pueri eas capere ſolent plumis, aut cicadis hamo affixis, & per baculum é feneſtra ſuſpenſis: qvas Aves impetu petentes, & deripere volentes, hamo affixæ hærent.

Ex vino ſumtas ſanare tormina Plinius teſtatur.

Hordeola.

Emberiza alba, *Geſn. & Vlyß. Ald.*

Alauda alba, *Geſn.*

an Paſſer ſylveſtris magnus.

Paſſer magnus Solitarius.

Ein Gerſtling/ } *Sil.*
GerſtVogel }

Gerſthammer/
Welſcher Goldammer/
Weiſſe Emmeritz.

Corpore eſt longiuſculo, Emberizæ flavæ ſeu Aureolæ non abſimili, colore Alaudæ. Longa eſt dodrantem, lata ſesqvidodrantem. Roſtrum breve, craſſum, acutum, in ſuperiori parte longius qvám in inferiore, qvæ albicat. Tibiæ & digiti ex puniceo fuſceſcunt. Vertex cum Dorſo cinereus, maculis longiusculis fuſcis reſpergitur. Alæ & Cauda fuſcæ, apicibus extremé albicantibus.

Gula & Pectus ex flavedine albent, punctis ut Turdelæ varium, ventre inferiore candicante. Cauda longiuscula cinerea. In ſuperiore fuſci Roſtri parte retró mucronem, tuberculum hordeacei grani feré ſimilitudine conſpicitur.

Nidum in terra collocat.

Hyeme circa horrea conſpicitur. Autumno cúm Alaudis aliqvando in agris ſegete demeſſa capitur.

In cibum recipitur, ut & Aureola.

Lanius

Lanius major.

Τύραννος, *Aristot.*
Εἰνεόκτονος,
Μαλακοκρανεὺς, *Eber. & Peuc.*

Collurio femina, *Vlyß. Ald.*
Lanius cinereus, *Gesn.*

Pica cana seu ex cinereo, subalbida,

Falconellus,
Spinitorqvus,
Sylvarum dominus.

Ein Wan Krengel/ *Sil.*
War Krengel/
Wurg Engel/
NeunMörder/
Waldt-Herr/
Waldt-Höher.

Mediæ magnitudinis avis, virione pauló minor, longitudinis dodrantalis. Rostrum habet crassum, durum, aduncum, nigrum. Tibiæ graciles, nigræ, vngvibus atris splendentibus, acutis. Color Capitis, Colli, Dorsi, ad uropygium usq; cinereus, ad cæruleum vergens. Maculæ utrinq; longiusculæ atræ á Rostro per oculos Collum versus. Pili recti supra rostrum prominent. Venter, Alæ interiores, Caput imum candida. Lingva bifida. Oculi ex fusco spadicei, pupilla nigra nitente. Alæ nigricant, præter lineam in medio transversim ductam albam, digitum latam. Cauda nigra, extremis duabus utrinq; albis.

Voce donatur clamosa, canino latratui simili, qvam hyemis, præsertim tempore freqventer & ad nauseam usq; repetit, Hovia, hovia.

Versatur plerunq; inter frutices spinosas. Fruticum & humilium arbustorum summis surculis insidet, in iisdem nidificat. Nidum ex musco, lana, & aliis tomentosis qvibusq; construit. Senos pullos in nido utplurimúm reperire licet.

Vivit ex scarabæis, Papilionibus, grandioribus insectis, Avibus etiam minoribus, fringillis, regulis, rubeculis, & aliis, qvibus collum qvám citissimé confringit & conterit.

Cantillat, & varias modulationes vocesq; Avium æmulatur, Vere præsertim, æstate & autumno, qvó aves ad se capiendas alliciat.

Data enim opera exclamat, aliorum ſonos imitatus, eo fine, ut illas, generis ſui avem qvampiam opprimi, ac egere ſubſidio credentes advolanteſq; , ſi qvæ proprior facta eſt, arripiat, lanietq;.

A plebeis nonnullis in cibum recipitur.

Lanius minor varius.

Collurio mas Vlyß. Aldrov.
Spinitorqvus minor.
kleiner bundter Wankrengel.
klein Wahnkrengel/ Dornträher.

Toto habitu eſt pauló minor. Vertex & Dorſum cinereo qvidem tinguntur colore, ſed obſcuriús fuſceſcunt. Gulæ, Pectoris, Ventris, femorum, Caudæqve pronæ color dilutiús albicat, extrema veró nigris maculis variegatur. Roſtrum craſſum, nigrum, acutum, modicé incurvum. Crura, pedes fuſca ſunt, ungviculis nigris, acutis.

Lanius minor rutilus.

Lanius parvus, rubeus,
Ein kleiner roter Wankrengel/
roter Warkrengel.

Paſſeris ſylvatici eſt magnitudine, ſeu Iyngis, cui nonnihil ſimilis.

Supina parte tota ruffeſcit, ut & Vertex Capitis, lineolis ſeu ſtriis obſcuris transverſis varius. Venter albet cinereis punctis notatus. Macula ut aliis, ſub Oculis nigra. Roſtrum aduncum cornei coloris: Pedes glauci ungviculis fuſcis.

Autumno viſco capitur, Aviculas minores jam viſco hærentes dum perſeqvitur, ipſemet viſco intricatur & capitur.

Ad cibum aptior reliqvis, delicatus & ſalubris.

Larus major cinereus.

Λάρος, á Laris piſciculis qvos comedunt.
Larus cinereus,
Piſcator,
Gavia.
Ein weiſſer Seeſchwalbe/ groſſer Seeſchwalm/ grawer Meerſchwalm/ FiſchAhr.

Avis magnitudine Columbam parúm ſuperat, oblongior, tota improbé clamoſa. Longa ſpithamar. ij. & dig. j. lata ſpithamar. qvinq; & digitor.

digitor. vj. Crura coccineo rubent, membranis digiti rubris sepiuntur. Rostrum digitos ij. s. longum, leniter incurvum qvoqve rubet, superna parte rima longiuscula perfossum. Alæ magnæ & oblongæ.

Color undiq; niveus, præter alas superiores & dorsum tantúm, qvæ cinerea sunt. Extremæ & longiores Alarum pennæ altero latere albæ sunt, altero partim albæ, partim nigræ, apicibus extremis omnibus acerrimis. Caput totum fuligineum est, prona parte ad medium usq; Collum. Oculos nigros iris ambit cinerei coloris, Ora extrema Palpebrarum rubra, qvæ instar circuli Oculos exornat.

Os interius totum & lingva, qvæ bifida, rubent.

Gula amplissima præponitur ventriculo longiusculo crassiusculo, cujus interior tunica crassa rubra est.

Hepar maximum flavicans bilobium ventriculum infrá amplexatur, suprá Cor mucrone recipit. Lien longiusculus sangvinei coloris. Fel viride vesicula longiuscula in Hepate continetur, & Intestino ramulo jungitur. Ad Intestinum rectum appendiculæ binæ graciles & tenues antrorsúm reflexæ.

Totus levis est ac plumis abundat, parum carnis habet.

Volat feré perpetuó super lacus, paludes & fluvios etiam, raró qviescens, sed prædæ inhians. Ex alto ad prædam piscium se demittit.

Nidulatur in densis arundinetis piscinarum & lacuum, Majo & Junio Ova parit qvinq;, Colúbinis pauló majora. Vescitur pisciculis, Insectis palustribus, Muscis & Conchulis.

Ferinum & piscosum qviddam sapit, cibo inutilis.

Larus albus erythrocephalus.

Larus major capite rubeo
Ein Rotköpfichter Seeschwalbe/

Priori similis feré, præter verticem qvi insigniter rubet.

Larus minor cinereus.

Larus piscator Gesn.
Gavia minor
Ein klein Seeschwalbe.
Rohrschwalm/
Fischerlin/

Longitudo ſeſqvidodrantalis, Pica minor. Roſtrum habet longum, rectum, pulcré rubens, extremo nigro. Pedes ſimiliter rubent, digitis ternis membranula cohærentibus, & poſteriore minore, ungviculis nigris. Color in Dorſo & Alis cinereus, vertex Capitis niger, Venter & cauda albicant. Sunt alæ longiſſimæ, & Cauda bifurcata.

Æſtate in lacubus paſſim obviant.

Larus minor niger.

Larus niger *Geſn.*
Meva nigra,
Ein klein ſchwartzer Seeſchwalbe/
Schwartzer Mewe/
Meyvogel/
KleinMübeßlin/ *Nonn.*

Magnitudo ei Turturis ferè, longitudo dodrantem & digitos ij. æqvat. Niger eſt Roſtro, Capite, Collo, Pectore, & Dorſo ſupino ad Alas usqve, maculis utrinq; circa Oculos ad Roſtrum albicantibus. Alæ dodrantem longæ, ultra Caudam, qvæ non diviſa, extenſæ, cum reliqvo cinereæ; ſub Cauda alba eſt. Crura & pedes latiuſculi rubent, nigricantibus transverſim anteriùs maculis. Ungves acuti nigri, leviter adunci.

Oculi ex fuſco purpuraſcunt, pupilla nigra.

Nidum in arundinibus piſcinarum ſuſpendit, & Majo parit.

Linaria.

Ægithus *Ariſt. Bellonii,*
Ligurinus,
Miliaria *Ruell.*
Miliaria rubetra *Longol.*
Linota *Gallis.*
Ein Henffling/ *Sil.*
Leinfincke/
Flachs-Fincke.

Avicula eſt Paſſeris magnitudine, ſeu pauló minor, & ſpecie, Coloris ex cinereo teſtacei, in pectore & ventre maculis ſangvineis aſperſa. Alarum rectrices pennæ fuſcæ, ad latera & in extremitatibus ſuis candicant. Cruſcula brevia, gracilia, ungviculis tenuibus, ſvaviſſimi cantus.

Duplex eſt.

1. Linaria fera,
Linaria ſaxatilis,

Stein-Henffling/
2. Linaria mitior,
Henffling.
Kraut-Henffling/

Alitur Papavere, ſem. Lini, Cannabis, Rapi, qvo diutiús & meliús durat.

Nidum in vepribus & dumetis ſuſpendit rotundum, ex paleis, muſco, fœno, culmis, & ſetis eqvinis. Qvatuor & qvinq; parit ova.

Omnes voces edocta facilimé imitatur, potiſſimúm ſi mox á nido educato fuerit in caveis. Comitiali facilé corripitur. Cibo utilis.

Linaria viridis.

χλωρὶς *Ariſtot. Geſn.*
Chloris,
Fringilla viridis,
Miliaria,
Viridia.
Ein Welſcher Henffling/ *Sil.*
Grüner Henffling/
grüne Fincke/
HirſchFinck/
Hirſchvogel/
Grünling/
Grünvogel/

Alaudam feré magnitudine refert, Roſtro breviuſculo rotundo, extremé acuto, coloris ſuperiús cornei, infrá carnei. Pedes molliuſculi, digitulo maximo medio antico. Tota ſuperficietenus ex cinereo luteo ad viridem colorem vergit. Alarum majores pennæ, & Cauda bifurcata ex cinereo & caſtaneo nigreſcunt.

Inter ſpinas degit plurimúm, & ex herbarum ſeminibus victitat. Non adeó freqvens ut prior.

Cantat amœné, Milio & Cannabi in caveis nutritur.

Luſcinia.

Ἀηδὼν ab ἀείδειν, vel τοῦ ἀεὶ ᾄδειν, qvód ſine intermiſſione feré cúm cepit, canat.

φιλομήλη.
ὀλολυγὼν
Acredula *Cicer. Nonn.*
Eine Nachtigalle/

Avicula paſſere pauló minor eſt, Currucæ magnitudine. Roſtellum oblongiuſculum ei, & teneriuſculum atq; molle. Caput Collum & Dorſum ex phœniceo ſeu ſpadiceo ad cinereum qvodam-

qvodammodó vergente colore decorantur, qvi color ſpadiceus in alis & cauda dilutior eſt. Gula, Pectus, Venter, & uropygium ſubcinerea aliqvantulúm albicare videntur.

Cauda duodecim pennarum palmum longa, ut Ruticillæ feré ſpadicea.

Crura oblonga, ungves ſubtiles, aliqvantulúm incurvi. Lingula breviſſima. Ocelli nigricant,

Duplex apud Sileſios conſpicitur.

1. Luſcinia minor.

Luſcinia montana

Ein Dörling / Aucupibus vulgó.

Kleine Nachtigal/

Amœnis utplurimúm, & frutetoſis Montium locis degit & nidificat.

2. Luſcinia major.

Eine groſſe Nachtigalle/

Nachtgalle/ſimpliciter.

Pauló major eſt ſuperiús deſcripta, tota feré cinerea, parum rubedinis obtinet. Cantus ſvavitate & voce præcellit.

In planis verſatur ſemper nec ad montes volat.

Victitat Luſcinia vermibus. Formicas & earum Ova avidiſſimé legit. In hypocauſtis aliqvando ovis gallinarum ad duritiem coctis, nec non panis mica candida enutritur.

Nidificat inter frutices loco denſo, non procul â terra. Eligit loca amœna. Nidum aliqvando parat in terris, ex paleis & arborum foliis oblongum. Parit æſtate qvinos utplurimúm.

Avis eſt ſtolida, curioſa, & minimé circumſpecta; ob id captu facilis. Foſſula in terram facta, decipulam Pueri collocant, ſuperiore parte patentem, ut adeuntibus aviculis aditum præbeat, qvæ tamen operculo cooperitur, cúm opus eſt, & virgula qva in altum erectum fulcitur, ne decidat prohibetur : Farinarios dein vermiculos. vulgó Meelwürme/ intra & extra decipulam apponunt : Qvos animadvertens ilicó occurrit, tracto loco dimovens virgulam, operculo delabente clauditur, miſerculaq; capitur.

Tanta Cantus ſvavitate præcellit, ut nulla feré Avium ſvaviore cantu dulciús aures demulceat & exhilareſcat. Aſſidué canit diebus ac noctibus qvin-

bus qvindecim, cum ſylva fronde incipit opacari; dein canit qvidem, ſed non aſſiduó: mox æſtate adulta vocem mittit diverſam, non inſuper variam, aut celerem modulatamq;.

Hyeme á nobis diſcedit loca calidiora qværens.

Autumno pingveſcit, Cachecticis in cibo commendatur.

Caveis incluſa diligentem reqvirit curam.

Luteola germanica.

Ἀκανθὶς Ariſt. Geſn.

Ἀκάνθυλις

χλωρὶς Eber. & Peuc.

διὰ τὸ τὰ κάτω ἔχειν ὠχρά id eſt á partis ſuæ inferioris colore luteo,

σπῖνος Vlyſſ. Aldrov.

Ligurinus Gaz. διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς á vocis argutie.

Serinus qvaſi Syren á vocis dulcedine.

Seris

Citrina,

Ziſela,

Ein Zeiſich/Zeiſel/Sil. á voce,

Zeiſgen/Zensle/Ziſle.

Avicula vulgaris notitiæ, colore viridi ſed obſcuro, non ſplendido, Pectus luteum, Roſtellum longiuſculum, tenue & acutum. Maculas duas habet nigras, alteram in fronte, alteram ſub Mento. Extremitates Alarum nigricant. Femina palleſcit, cinerea nimirúm, & ventre imo pulla.

Freqventiſſima, in montibus præcipué & nemoribus, in qvibus per æſtatem etiam nidificare ſolet. Fœcundiſſima eſt. Nam duodenos & plures ſimul parit pullos.

In hypocauſtis & caveis cantus gratia alitur papavere. Facilé cicuratur, & imperata facere perdiſcit pedibus & ore. Cúm enim é fune hinc cibus, hinc potus propendeat, Avicula hæc fune cibum & potum ſibi é profundo trahit, alternatim laborans, qvod ſenſiſſe aut vidiſſe conjicitur.

Mirum in modum pingveſcit, boni ac laudabilis nutrimenti, ſaporisq; ſvavis. Viſco facilé capitur.

Stercus alvum duram emollit, Infantibus ex lacte inſtillatum ſeu aqva decoctum, Paupercularum feminarum uſu.

Luteola nigra.

Ein ſchwartzer Zeiſig/

Nigra hæc tota viſitur, præter verticem qvi flaveſcit: In Aviario nobilis Georgii Eeken.

Luteola Canaria.

Canaria Avicula, *Geſn.*
Paſſer canarius, *Vlyß. Ald.*
Canarius,
Citrina Canarienſis,
Avicula ſaccharina.

Ein Canarien Vogel/
Zucker Vogel/
Canarien Zeisle.

Parum differt â Spino noſtro. Magnitudo ei vulgaris Pari, roſtro albo parvo, in acutum tendente. Alarum & Caudæ pennæ totæ virides. Femina maſculo pallidior eſt.

Afferuntur â Mercatoribus ex inſula Canaría, una ex iis qvæ Fortunatæ dicuntur, Oceani Atlantici.

Veſcitur Lini & Papaveris ſemine, Milio etiam, privatim Phalaridis ſemine, ſaccharo eiusq; arundine ſummoperé gaudet.

Væneunt ſingulæ numerò aureo, & á divitibus & nobilibus ſolummodó aluntur: Magnificus Dom. Sigismundus á Czedlitz, præſes Cameræ Cæſareæ maſculum cum femella Vratislaviæ in hypocauſto aluit, ita ut per feneſtram aliqva iis evolandi poteſtas eſſet, pullos ex iis habuit & educavit.

Concentu valdé amœno eſt & acuto, qvem ſpiritu diu non interrupto, nunc in longum, nunc in altum, varia vocis inflexione, & Muſica propé, ſané lepida & artificioſa melodia extendit.

Mergus major.

Εθία, *Ariſtot.*
Α'ίθυια,
Αἰθυία,
Κόλυμβος
Κολυμβίς á κολυμβᾶν,
qvod ſignificat natare.

Colymbus major criſtatus,
Urinatrix major,

Ein Teucher/
Groſſer Kobel Teucher/
Straus Teucher/
Merch.

Magnitndo ei Anatis feré, longitudinis cubitalis. Roſtrum obtinet ſubrubens, canaliculatum, in Acutum deſinens, tres digitos longum, Criſtatæ

Criſtatæ plumæ circa Verticem & Collum ſupremum eminent, ſuperiús nigræ, ad latera rufæ, inſtar pilorum vulpis.

Dorſum & Alarum majores pennæ fuſcæ, minores albæ ſunt. Parte prona Pectore & Ventre candicat, plumis feré niveis. Crura juxta alvum feré retrorſum porriguntur, glauci coloris, natationi potius qvám ingreſſui apta, femoribus in ventre conditis. Digiti pedum terni, lati, adhærentibus membranis, ſed aliqvousq; diviſi, non ut in cæteris aqvaticis conjuncti, vngvibus omninó latiusculis, præſertim medio, fuſcis. Cauda caret.

In fluminibus non admodum rapidis, ſtagnis & piſcinis æſtate freqvens.

Alga, limo, gramine victitat, maximé Piſces perſeqvitur.

Plures ſecui, & in omnium ventriculis reperi plumulas Avicularum copioſiſſimas compactas qvaſi cum piſciculis & arena.

Nidum arundinibus ſuſpendit.

Pingvis eſt. Caro nigra in cibum venit: at piſcoſum ſapit, & pravum ſuccum generat.

Sangvis Mergi amphictoton eſt, & venenis reſiſtit, præſertim Canis rabidi.

Ventriculus in cibo ſumtus, Stomaccho medetur. Antidotis miſcetur, veluti antidotis Eſdræ Aëtii.

Mergi Hepar Calculos ejicere, Paulus, ſecundas non autem Calculos, *Dioſc.* autor eſt.

Pelles á Pellionibus elaborantur ad Ventriculum calefaciendum. Concoctionem promovent, non tantúm calore ſuo, ſed etiam proprietate.

Mergulus.

Mergus niger minor,
Mergulus niger major,
Merguli genus majus nigrius,

Colymbus minor.

Ein klein ſchwartz Teucherlin/

Schwartz Teucherlin.
Duch Endtlin/
Käfer Endtle.

Multo minor est priore, pauló major Columba. Per Caput, Collum, Dorsum niger est, Ventre albo. Circa clunes & femora, pennis qvibusdam albis, aliis ruffis, Ad latera etiam Capitis post Oculos utrinq; subrufis seu flavis donatur. Oculi nigri, Circulis croceis seu Cinnabrii colore. Genæ ejusdem coloris, qvas linea rufa ambit. Rostrum acutum, nigrum. Pedes divisi, fusci, ungvibus latiusculis. Alæ majorum pennæ fuscæ, inferiores candidæ.

Mergit sese, & conspectos pisciculos diu sub aqvis proseqvens huc illuc fertur, prius qvám revertatur.

Merula nigra,

Κόττυφος, κόψικος
Κόσσυφος
ὁ μέλας κόττυφος *Arist.*
Merulus
Merula qvasi medula, qvod moduletur.
Merula nigra
Merula vulgaris
Nigrettus *Gesn.* á colore nigro.
Ein schwartze Amsel/
Amsel/
Meerle/

Magnitudine est Turdi pilaris. Rostro longiusculo, recto, cereo, pedibus aterrimis, colore nigro & splendente. Colorem cúm Rostri, túm plumarum, pro temporum diversitate mutat.

Femina pallet.

Consitis nemoribus gaudet, in qvibus nidum construit durum, & qvasi glutino qvodam firmatum. Bis parit anno qvinq; ut plurimum: sed ejus primi partus facilé pereunt frigore, cúm omnium Anium prima hæc pariat.

Fruitur in Cibo Vermiculis, bacculis Sorbi alpinæ, Sambuciq; acinis. Clausæ ergastulo, carnibus & pane candido, sive farina hordeacea lacte permista, vescitur.

Capitur autumno, laqveis inter duas arbusculas extensis, suspenduntur bacculæ Sorbi aucupariæ, qvibus inescata illaqveatur.

Merula dulce canit, & vocis amœnitate seipsam oblectat, maximé cúm vernum tempus imminere prospexerit: Post solstitium tacet, hyeme tantummodó balbutiens. Sæpé humanum sermonem imitatur, ídqve præstat faciliús, si feré implumis

adhuc é nido exemta educata fuerit.

Caro ejus calefacit & ſiccat in fine primi gradus. Durior eſt, concoctionis tardæ, parum alit, & ſuccum procreat Melancholicum. Alvum ſiſtit.

Prodeſt ſcabie vexatis, asſatus cum Myrtillis, & adverſus dyſenteriam eſtur.

Qvi hæmorrhoidibus & cancroſis ulceribus vexantur, ab earum eſu abſtineant.

Alii Turdis præferunt, ut *Savanarola & Baptiſta Fiera.*

Si mihi pingvis erit Merulus,
tua gloria cedit
Turde, ſalutiferas vult mea
menſa cibos.
Igneus ardor ineſt major tibi,
ſiſtitis ambo,
Tu gravior redolens, nì tibi bacca favet.
Si tamen aucupiis, laqveo vel
rete latenti
Falleris, inde mihi non minùs ipſe places.

Fimus ex aceto tritus Morpheæ nigræ imponitur, & Lentigines qvoq; extirpat.

Merula candida.

Ἐκλευκὸς Κόττυφος *Ariſt.*

Merula alba,

Ein weiſſe Amſel/

Magnitudine & voce priori par eſt, ſed rara. Aliqvando in montibus noſtris obſervatur. Capta fuit candida roſtro flavo, in pago Liebthal á nobili Fr. Zedlitzio.

Merula varia.

Merula alba & nigra.

Ein Weisgeſcheckte Amſel/

Hæc tota nigra, præter Alarum pennas majores & caudam, qvæ nivei ſunt candoris.

Apud nobiles qvosdam caveis incluſas vidi; qvæ cantu fuerunt mirabiles.

Merula alpina.

Merula montana Germanorum *Vl. Aldrov.*

ὁ φαιὸς κόττυφος

πετροκόσσυφος.

Merula fuſca.

Ein Birg Amſel.

SteinAmſel/

HagAmſel/

Pauló minor cæteris, Roſtro & pedibus, Coloris ex nigro in fuſcum vergentis, rufo qvodam modicé admiſto. Cauda atra. Venter ex cinereo & nigro mixtis. Saxa incolit Montium altiſſimorum.

Merula torqvata.

Merula montana
ὁ βαιός κόττυφος
Merula fusca *Eber. & Peuc.*
Ein RingAmsel/
SchneeAmsel/
MeerAmsel/
RoßAmsel/

Turdi magnitudine similis. Inter Collum & Pectus parte prona plumas habet albas, duorum digitorum latitudine (non torqvem in collo) Reliqva pars tota inferior maculosa est & varia, nigris in medio pennis ambitu albis. Rostrum inferius subflavum, tota pars superior fusca. Alarum pennæ margine extrinsecús albicant, præsertim qvæ in medio sunt Crura ex nigredine obscuré rubent.

Macula sub gutture feminæ candidior, Mari obscura, qvi & nigrior & splendidior est.

Montium est incola,&hyemis initio capitur; nec singulis annis apparet.

Merula aqvatica.

Merula rivalis
Κόττυφος ἔνυδρος
Ein WasserAmsel/
BachAmsel/

SeeAmsel.

Pauló minor est merula vulgari, cui non dissimilis. Rostrum Merulæ nigrum. Pedes fissi phæopi, Verticem Capitis obtinet fuscum, Dorsum & Cauda qvæ brevis, nigra sunt. Collo supino ad Dorsi initium ex rubro nigricante. Alæ sunt partim nigræ, partim cinereæ. Gula, Collum, Pectus alba sunt, Ventre rubente maculis seu punctis cinereis vario.

Secus fluenta vivit, limo vermiculis & arena in cibo fruitur, nec hyeme ab iis discedit.

Pingvescit, edibilis est, sed piscosum seu ferinum sapit.

Milvus regalis.

Ικτὶς παρα τὸ ἰκνοῦμαι,
Ικτῖνος
Αρπη
λύπη á lupina rapacitate.
Ιεράξ φρυνηλόχος *Eber. & Peuc.*

Milvus qvasi mollis Avis, scilicet viribus & volatu.

Accipiter ignavus seu Lanarius rubeus *Albert.*
Milvus rubeus
Milvus 2. *Vlyß. Aldrov.*
Accipiter rubetarius *Turn.*
Accipiter lævis,
Fur pullorum.

Ein HünerAhr/ } á dilaniandis gallinis *Su.*
HawAhr/
Hünerdieb/

Grimmer/
Weihe/
Schwemmer.

Avis notissima ex Accipitrũ genere, magnitudine & habitu Buteoni conformis est. Dorsum totum ferrugineum, cujus singularum plumarum oræ nonnihil albicant, intermixtis notis nigricantibus. Rostrum aduncum, nigrum, pennis minutissimis juxta Nares utrinq; rigentibus. Caput ex candido obscuré rubet. Alarum majores pennæ fuscæ sunt. Collum plus candidi habet, Pectus, Venter & Alæ superiores lateritii coloris. Cauda inferior versus uropygium ex albo flavet.

Crura illi sunt crocea, humiliora, Buteonis ultra poplites propendentibus plumis similiter ferrugineis dilutis obteguntur. Cauda nonnihil sinuata, cujus pennæ ferrugineæ qvoq; fuscis notis freqventibus admodúm & ordinatis, æqvali ubiq; interstitio, transversantur. Ungves qvaterni, nigri, adunci.

Cúm vocem edit, lipire dicitur Er heulet.

Avis est rapacissima, carnivora & famelica. Insidiatur Avibus domesticis, maximeq́; pullis gallinacei, & anserinis, qvos incautos cúm viderit, statim arripit. Autumno Mures & Columbas venatur, qvibus ventriculum sæpé distentum reperire licuit.

Nidum parat in Abietibus & Piceis densissimarum sylvarum. Ternas plerunq; parit.

Verno tempore incipit apparere, certissimumq; est ejus nuncium. Hyeme latet in cavernis arborum, vel ad alia loca calidiora se confert.

Pingvescit

Pingveſcit Autumno. Ejus pingvedo Articulorum doloribus illinitur.

Caro craſſa eſt & dura, cibo in Sacris interdicta.

Fel Oculariis additur.

Milvus in fictili crematus potu Comitiales juvat.

Milvus albus.

Milvus major candicans

Milvi tertium genus albidius, rapacius **Turn.**

Lanarius albus **Vlyß. Aldr.**

Ein weiſſer Hüner Ahr/
grauer MeuſeAhr/

Magnitudine ſimilis eſt regali. Color ei candidus, exceptis Alarum majoribus pennis, qvæ fuſcæ ſunt. Rariús occurrit.

Milvus niger.

Ικτῖνος αἰτώλιος **Ariſtot. Vlyß. Aldr.**

Milvus I. ſeu niger **Eidem.**

Milvus fuſcus

Ein MeusAhr/
Schwimmer.

Magnitudine Accipitri palumbario par. Caput, Collum, venter, & tota pars prona, uropygium, femora & Cauda inferna albicant. Roſtrum uncum, nigrum, membrana lutea obtectum, qvo Caput contingit.

Dorſum, Alæ ſuperiores, nec non Cauda ſuperior fuſca ſunt. Majores Alarum pennæ nigræ. Femora ad media Crura plumis intecta. Tibiæ luteæ graciles valdé, altiores Milvo regali. Digiti itidem lutei imbecilles, ungviculis nigris uncis & parúm validis.

Mures in agris inqvirit, Locuſtas, & pullos Avium, volandi adhuc impotentes, dum per terram vagantur, rapit.

Vulgatiſſimus eſt. Imbecillis volatus, ac ſi nataret.

Milvus minor rubeus.

Κεγχρίς

Milvus riſus **Albert.**

Accipiter rubeus ſeu Buterius,

Lanarius ruber minor,

Tinnunculus accipiter **Geſn.** á tinnitu per onomatopœian.

Ein WannenWäher/ qvód alas extendat, ventiletq; inſtar ventilabri, qvod vannum nominant.

Wandwäher/
Rötelweih/
Lachweihe/
Rötelweib/**Sil.**

Parvum genus eſt Milvi, Corpore

Corpore parvo, plumis Muſtelinis aut Caſtaneis, ungvibus aduncis nigris. Roſtro Aqvilino, pedibus flavis.

Reptilibus & inſectis utplurimúm vivit. Papiliones, Locuſtas, Veſpas & Mures capit & devorat.

Aviculas etiam inſeqvitur.

In altis Urbium & pagorum turribꝰ, qvales ſunt Templorum, in eorum etiam muris, nec non ædificiis eorumq; tectis nidificat: item in cavis arboribus.

Ova parit rubentia Minii colore qvatuor, qvinq; vel ſex.

Fel Oculorum maculas delet.

Aliqvando candido colore viſus fuit.

Milvus minor candidus.
Ein weis Wannenwäher/
weis Rötelweib.

Monedula.

á moneta.

Κολοιός
Λύκος
Κωμολόχος
Lupus
Graculus q. garrulus
Ein Thale/
Tole/Tule/

Aelcke/

Avis Corvini generis, garrula, qvæ humanam vocem ſumma decacitate imitatur, Cornice minor, tota nigra, minimé canora.

Κλώζειν vox Graculorum Kaken.

Veſcitur in cibo vermibus, ſcarabæis, ſeminibus & carne.

Nidificat in altiſſimis turribus, nec non arboribus ſylvarum cavis. Hinc á loco ab Agricolis noſtris qvædam nominantur Monedulæ murariæ. MauerTolen/qvód in foraminibus Murorum ſeu turrium nidificent.

Aliæ Arboreæ BaumTolen/ qvód intra arbores cavas pariant.

Bis in anno pullificant. Ova parit utplurimúm qvinq; ſubviridia, maculis fuſcis aſperſa.

Pulli á Pauperibus eduntur.

Monedula Candida.

Eine weiſſe Tale/

Graculum ex toto album roſtro ſubflavente vidi hoc anno in arce Glogovienſi cavea incluſum.

Monedula rostro adunco.

Krumbschnabelicht Tale.

Similis priori præter rostrum, qvod longius, aduncum, instar Accipitris, & Alas remiges, qvæ candidæ sunt.

Monedula crucifera.

Eine Creutz Tale.

Rostrum obtinet instar Crucis, veluti in Curvirostra decussatum. Cæteris vulgari similis, at rarissima.

Motacilla alba.

Σεισοπυγὶς, *Hesych.* id est, Passer qvi juxta rivulos aqvarum, & torrentes invenitur, cauda semper mobili.

Κνιπολόγος,
Cnipologus, *Arist. Turn.*
Albicilla, *Gaz.*
Albicula,
Cauda tremula,
Passer aqvaticus.

Eine Bachsteltze/
Weisse / Grawe } Wassersteltze/
Queck sterze/
Kloster Freulin.

Avicula est oblonga, Fringilla pauló major, Vertice, Collo superiore & Pectore nigris, dorso cinereo, rostro longiusculo, tenui, nigro, gula candida, Ventre toto candido. Alæ primúm cinereæ, dein ex albo & nigro variæ, qvemadmodum etiam Cauda, qvæ oblonga est. Tibiæ & Pedes fuscescunt, & longiusculi sunt.

Femella est cinereo vertice, gula lutescente, cætera Mari similis.

Caudam semper motitat. Degit plurimúm ad ripas fluminum, ubi Muscas captat, & Vermiculos: qvin & aratrum Vermium caussa seqvitur, qvos versat & exhibet cum gleba aratrum.

Nidos extruit sub saxis & colliculis, fossula in terram facta. Ova parit qvinqve, sex.

In hujus nido Cuculus aliqvando educatur.

Ejus vis mira prædicatur in atterendo Calculo, pulv. in aqva Saxifragiæ, aut vino albo generoso, pota.

In hypocaustis alitur, ubi non solúm Muscas captat, verúm etiam micas panis colligit, ac longo tempore perdurat.

Motacilla

Motacilla flava.

Motacilla minor, Florus Nonn.
Boarula. Culicilega 2. Arist. Bellon.
Kuh Bachstelze/ qvód ad pecora, qvæ pascuntur, propiús accedat.
Kleine Bachstelze/
Geele Bachstelze/
Kuhscheisse/ Rusticis.

Vulgari minor est, rostro longiusculo, recto, gracili, nigricante. Corpus longiusculum, Capite & dorso fuscis, Ventre albicante, cum pauciſſimo luteo. Gula lutea. Pennæ in alis nigricant, in medio per transversum albicantes, extremis totis nigris. Cauda longiuscula est, & bifurcata, partim alba, nigra & lutea.

In arvis circa pecora freqvens.

Muscipeta I.

Κνιπολόγος, Peuc.
Μυοκέπος.
Culicilega cinerea,
Muscicapa.
Ein Sticherling/ Sil.
Fliegenstecher/
Mückenstecher.

Avicula est longiuscula, Spini magnitudine. Rostello gracili, oblongo, Muscis capiendis idoneo, Colore per totum Dorsum cinereo, Capite plumbeo, Ventre albicante. Cauda longiuscula, & Alæ fuscæ. Tibiæ & Pedes nigricant.

In sylvis vitam agit, & semper irreqvieta, Muscas & Culices venatur.

Visco capitur, & Autumno in hypocaustis servatur.

Edibilis est.

Muscipeta II.

Culicilega flava,
Ein Gelber Sticherling/
Ein Jrlin.

Ejusdem cum priori magnitudinis, Coloris flavescentis.

Muscipeta III.

Ein Nösselfincke/ Sil.
TodtenVogel Gesn.

Avis pestilentialis, qvód imminente Peste freqventiores, & propius civitates appareant.

Pari feré est magnitudine. Supina pars ex fusco cinerea. Cauda, Alæ fuscæ, qvæ per transversū in medio, ut Fringilla, linea alba colorantur.

Gula cum Pectusculo pallet, ventre albido. Rostellum crassiusculum. Pedes nigricant cum splendore.

Solitaria semper est & Muscis inhiat. Autumno aliqvando capitur.

Noctua.

Γλαὺξ á glauco Oculorum colore noctu perspicacissimé videntium, interdiu cæcutientium.

Noctua saxatilis *Vlyß. Aldr*
Noctua sylvarum
Eine Nacht Eule/
Stein Eule/
Mittel Eule/
Kautz.

Gallinæ feré est magnitudine, duos dodrantes longa. Crura & digitos habet Pedum hirsutos, plumis albidis. Imi seu interni digiti utrinq; bini nudi sunt, ungvibus nigris, aduncis, acutissimis. Color ei tota parte beticus, id est ex rufo fuscus, nigris maculis distinctus. Caput ad reliqvam magnitudinem prægrande. Oculi magni, glauci. Rostrum aduncum brevissimum, dilutè fuscum. Inter Oculos & Rostrum pennulæ qvædam rigent, ceu pili aut barbulæ. In ventre plus albidi habet, qvã in cæteris. Alarum majores pennæ & Cauda lineis transversim fuscis latiusculis figurantur.

Vox ei tou, tou, tou.

Versatur in sylvis, saxosis & montosis locis. Capit aviculas, & nonnunqvam Columbas, Muribus qvoq; vescitur.

Lucifuga obscuro latitat nam
Noctua luctu.

Hanc Aves cæteræ petunt & circumvolitant. Ipsa majore multitudine circumdata, resupina pedibus repugnat, & in arctum collecta, rostro & aduncis ungvibus tegitur.

Noctuæ carnes Paralyticos curare Plinius; Melancholicis & mente perturbatis prodesse, Rabi Moyses scripsit.

Fel Collyriis additur ad maculas Oculorum. Eorum aciem pingvedo acuit.

Ferunt Infantes, gestatis Noctuarum ovis, in omnem vitam reddi abstemios.

Noctua aurita.

Ὦτος qvód περὶ τὰ ὦτα πτερύγια ἔχει qvasi Aurita. Plumæ enim utrinq; in Capite Auricularum instar prominent: tum qvia harum ipsarum foramina admodum pa-

tula

tula ſunt & grandia.

Aſio *Plin. Agric.*
Aſio fulvus *Vlyß Aldrov.*
Ein OhrKuz/
VhrEule/
RanzEule.

Longitudo ejus ſpithamarum ij. latitudo qvinq;. Ex ferrugineo tota flaveſcit, ſed magis ventre. Roſtrum habet nigrum, aduncum, mucrone obtuſiore. Ungves validi adunci, admodùm nigri. Crura ad ungves usq; piloſa, flaventia, ut & venter inferior cum uropygio. Cauda ex ferrugineo flavet, lineis nigris transverſim contortis, & incurvo flexu pictis, veluti undulatis. Veſtitur copioſa pluma, qvam maculæ nigricantes in ventre longæ, in collo & dorſo latiuſculæ, & puncta minutiſſima in margine albicante exornant. Faciem ambit circulus coronæ inſtar, ex plumulis diverſi coloris. Juxta Oculos & Roſtrum é flavedine & obſcuritate candicat, minutiſſimis plumulis veluti pilis tota obſita. Oculi iris ſaturo, croeea, ſplendida, pupillima nigerrima. Plumæ in Aurium regione inſtar Cornuum utrinq; eriguntur, é qvaternis qvinísve plumulis, qvibus margines candicant & flavent, medio nigro. Vertex varius ex punctulis nigricantibus, luteolis & fuſcis. Alarum pennæ partim flavæ, præſertim interiores, partim fuſcæ mediæ, partim albicant Corpori proximæ, omnes margine extremo candicante trãsverſis nigris lineis diſcusſatæ, & notis minutiſſimis inſtar punctorum maculatæ. Interiores alæ argenteo nitent candore. Lingva brevis, latiuſcula. Ventriculus ampliſſimus. Oculi & Aurium ſtructura mira. Oculus tunica cartilaginea, veluti capſula Cucurbitulæ, qva balneatores utuntur, forma incluſas, interna parte elatior & convexa, extrinſecus anguſtior. Sub Cornea latet uvea, nigrore, ac veluti atramento nigro perfuſa. Hanc veluti circulus ambit pellicula aurea ſeu Arantii colore, ſic connata Uveæ, ut nullo modo integré divelli poſſit: Iris aurea, Pupilla nigra. Cerebrum unica tunica ſed craſſior inveſtit. Nervi duo magni ad Cerebelli latera ad Aures tendunt, & anteriore parte proceſſus bini minutiſſimi conjuncti feré

papillarum inſtar albent.

Ex raptu vivit Avicularum & Murium. Habitat in montibus, ac in Arborum cavernis nidificat.

Hui hou. Hui hou vocem editur.

Volatus ei levis & facilis.

Nucifraga.

Καρυοκατάκτης Geſn.
Merula ſaxatilis,
Turdela ſaxatilis Vlyß. Aldr.
Rubecula ſaxatilis,
Nucifrangibulus.
Graculi Alpini ſeu montani genus. *Turn.*
Ein Nußbicker/
Nußhacker/
Nußkrahe/
Nußbrecher.

Avis montana, Graculo pauló minor, Merula major, per totum Corpus ex fuſco rubeſcente, albis maculis more Sturni diſtincta. Caput ſine maculis ex fuſco rubet. Roſtrum Monedulæ longius, craſſum, nigricans. Alarum pennæ majores nigræ, in extremis candicant. Cauda ſupiné nigra, proné ferruginea, cujus extremitates albæ ſunt. Pedes nigri ſplendent, digitis ut in Pica glandaria variis articulis flexibilibus.

Paſſim in montibus obvia.

Nidificat in cavis arboribus.

Autumno Nuces Avellanas in terram ſeu arbores concavas recondit, qvas hyeme reqvirit, & confractis in cibo utitur.

Solet nucleum cum corticibus duris devorare.

Calculoſis & Dyſentericis in cibo utilis,

Olor.

Κύκνος Ariſt. á κυκᾷν á turbare, fodere, qvód cœnum turbare ſoleat, dum cibum qværit.

Cygnus

Olor á colore, qvód totus ſis albus.

Ein Schwan/
Oelb/
Oelbs/

Cygnus forma victuq; Anſeri ſimilis, ſed multó major, totus candidus, Collo longiſſimo, pedibus latis nigerrimis. Roſtrum anterius nigrum, poſterius flavet. Binos habet appendices ad imum Inteſtinum, ut Anſer,

Ovidius.

Corpus habet gravius: nec ſe cæloq; Joviq;,
Credit: ſed -

Stagna petit patuloſq; lacus, ignemq; peroſus,
Quæ colat eligit & contraria flumina flammis.
Collumq; á pectore longé
Porrigitur, digitoſq; ligat junctura rubentes:
Penna latus velat: tenet os ſine acumine roſtrum.
Grus gruit, inq; glomis Cygni prope flumina drenſant.

Ad lacus, amnes, fluvioſq; victum qværit. Veſcitur limo, arena gramine, alga, hordeo, Piſcibus.

In lacuſtribus Ducatus Legnicenſis inter herhas nidificat. Cûm domeſticus eſt, in domibus & lapidibus juxta aqvas ſubſtratis ſtraminibus, parit ſeptena utplurimúm Ova.

Vitæ eſt longiſſimæ, & vim ſuam in alis habet.

Caro ejus dura, rubra, concoctu difficilis, non mali ſaporis, at Melancholici ſucci. A culinis noſtris plerunq; abdicatur.

Adeps hæmorrhoides lenit, ſi eo tangantur. Vulvarum duricies & collectiones emollit: Oculos purgat, cum vino Lentigines tollit.

Cygni pulli in oleo cocti addita medulla Cervina, Podagricis proſunt.

Pellis, plumis tenerrimis ac denſiſſimis cum leviſſimo vellere obſita. Colicos miré adjuvat, & Stomachi vitio laborantes.

Plumulæ á feminis Nobilibus, ob calorem & levitatem, ad culcitras implendas omnium Avium præferuntur. Ex his enim pulvinaria concinnant molliſſima.

Dicitur Cygnus mortem præſentiens ſvaviſſimé canere: inde proverbium: Cygnæa cantio. Ein Schwanengeſang.

Onocrotalus.

Ονοκρόταλος
Pelecanus *Petr. Bellon.*
Truo,

Ein Kropffgans/
Sackgans/
Schneegans/
Vielfras/

Vielfras/
Ohnvogel.
q. d. Avium absurda

Avis peregrina alba, Cygno persimilis, sed major, Rostro prælongo & valido. A gutture usq; ad pectus receptaculum longum & amplum, instar socci magni (Ingluviem appelles) forâs prominet, radici lingvæ ejus annexum. In hoc cibus receptus primúm emollitur, & inde ad Stomachum digerendus transmittitur.

Horribilem vocem instar rugitus emittit. Piscibus alitur, & in paludibus nidulatur.

Raró has terras freqventat. Anno millesimo qvingentesimo octuagesimo qvinto Vratislaviæ Onocrotalus captus fuit.

Oriolus.

ab aureo colore.
χλωρίων Guiel. Budæi.
Chloreus Eber. & Peuc.
Merula aurea.
Vineo,
Vireo,
Lutus, Lutea.
Ein Vierholt/
Vierolff/
Beerholt/
Kirschholdt/
GoldMeerle/
Wittewale.

Pici genus Merulæ magnitudine. Rostrum crassum, oblongum anteriús flavet, posteriús rutilat. Coloris aurei per totum Corpus, at dilutioris circa uropygium. Alæ ex cæruleo fuscæ, extremis apicibus albicantibus. Venter cum pectore & gula alba lineis longiusculis nigris distingvitur. Crura breviuscula diluté cærulea, digitis qvaternis divisa ungvibus totidem aduncis ex fusco rubentibus. Lingva bifida. Fel prassini coloris in vesicula Hepati adnascitur. Caro flavescit.

Vivit ax Arborum fructibus, Cerasis, Erucis, Scarabæis.

Nidum in ramis arborum minutissimis mira subtilitate suspendit, cyathi in modum, ita ut in aère solo pendere videatur de terra cernentibus.

Variat vocem, & aliqvando instar fistulæ canit, præsertim pluvia imminente.

Recentiores Icterum in cibo curare tradunt.

Procedit ante solstitium æstivum, & tunc pruinas non ampliús futuras bona spes, exoriente Arcturo discedit, & tota

& tota hyeme non conſpicitur.

In cibum recipitur.

Ortygometra.

Ὀρτυγομήτρα *Ariſt.* ab ὄρτυξ. & μήτρα, id eſt, Coturnicum mater ſeu matrix.

Coturnix prægrandis, ſeu magna,
Matrix *Gaz.*
Serica *Longol.*
Cenchramus *Plin. Eid.*
Crex *Turneri.*
Rex Coturnicum.
Ein Schnercker/ *vel,*
Wachtel König/
Alte Knechte/

á voce Kreck, Kreck, Kreck, ac ſi qvis ſerram duceret.

Avis Coturnici ſimilis, ſed major aliqvanto & nigrior, Roſtro craſſo oblongo, ut Coturnicis, Cruribus albis, ex flavo virentibus. Tota feré Capitis, Colli, Dorſiq; nec non major Alarum pars, qvâ dorſum ſpectant, teſtacea, maculis nigricantibus, & albicantibus punctulis paſſim, (præſertim in junioribus) reſperſa. Vertex Capitis ad cæruleum vergit. Venter albicat. Alæ qvâ ventrem contingunt, rufeſcunt.

Frugilega eſt, & advena. Verſatur in agris & pratis paluſtribus die nocteq; obſtrepera. Raró aut nunqvam volat, curſus velociſſimi. Inter herbas & gramen ſeſe abdit, ut raró appareat. Deprehendunt eam aliqvãdo fœniſeci.

Lumbricos etiam & vermiculos in cibum rapit. Nidum ſtruit in pratis, qvinq; ſex parit Ova, Coturnicis pauló majora.

Aſſa in cibum recipitur ſatis lauta, ſapore Coturnicis. Contra morbum regium prædicatur.

Tempeſtatem futuram ſeu pluvias freqventi clamore prænunciat.

Avolat Autumno, nocturno tempore & Vere cum Coturnicibus redit, qvib. ſe ducem præbet.

Palumbus.

φὰψ mas
φάσσα, φάττα femina *Ariſtot.*
τίθασσος
Palumbus major ſeu torqvatus *Vlyß. Aldrov.*
Palumbus *Iun.*
Torqvatus *Martial.*
Columba torqvata
Columba ſylvana
Hic, hæc Palumbus.

Virg. Nec tamen interea rauca tua cura Palumbi.

Martial. Ingvina torqvati tardant, hebetanq; Palumbi.

Eine RingelTaube/ *sil.* HolzTaube/ PlochTaube.

Palumbus major est Columba vulgari, longitudine duarum spithamarum, coloris lividi. Alarum majores seu remiges pennæ subnigræ, qvas linea candida secundum longitudinem ab aliis distingvit. Interior Alarum pars utplurimùm fusca est, ut etiam Dorsi superior. Reliqvum Dorsum & Cauda cinerei seu lividi sunt coloris. Caput ex rubro cæruleum. Collum exornat circulus albus (seu potius macula) imperfectus, supina Colli parte desinens, duorum digitorum intervallo, cujus reliqvæ pennæ variæ sunt,& pro alio atq; alio ad lucem situ positæ purpureæ, virides, cæruleæ, cinereæ. Pectus cum aliqva Colli proni parte purpurascit, cui cinerei etiam nonnihil est confusum. Venter albet. Pedes rubicundi. Rostrum subflavum,cute utrinq; purpurea inductum. Oculi rotundissimi. Ingluvies Ventriculo præponitur.

Plausitat arborea clamans de fronde Palumbes.

Habitat sylvas plerunq;& in arboribus degit. Vescitur glandibus, frugibus, Visci semine.

Nidificat in arborum ramis, & bis in anno pullificat. Ova parit utplurimùm terna, incubat qvatuordecim diebus ut Columbæ, Hyeme demigrat in loca finitima aprica.

Prosunt ei sqvalores.

Vita Palumbium longa, Nam ad 25.triginta,vel ad 40. annos durare existimatur.

Isidorus. Palumbus comes est castitatis, cúm amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem ultró copulam reqvirat.

Porphyrius. Mira est Palumbium in conjugio castitas,qvæ etiam adulterio corruptæ interimunt corruptorem,si asseqvi possunt.

Caro Palumbis calida,sicca, dura,concoctu difficilis & excrementosa, alvum adstringit,

git; Dysentericis auxiliatur; immodicos Menstruorum fluxus cohibet.

Veteres pro cibis delicatis & palato arridentibus habebant.

Si per hyemem diutiús maceratæ ingerantur, Nervorum vitiis utiles sunt.

Veneris libidinis restinguunt, juxta illud *Martialis*:

Ingvina torqvati tardant hebetantq; Palumbi,
Non edat hanc volucrem qvi velit esse salax.

Sangvis ad Oculorum ictus, & Oculis cruore suffusis, ac Lusciosis illinitur.

Cinis plumarum Ictericos reficit; ex aceto contra Calculos & Urinæ difficultates sumitur.

Fimus urinam provocat, & Vesicæ affectibus, nec non Calculosis utilis prædicatur.

Pardalus I.

Arqvata seu Numenius, *Gesn.* qvód rostrum ejus inflectatur sicuti arcus.

Gallina novalis major.
Torqvatus,
Capella, *Nonnull.*
Tarlinus seu Terlicus, *Venetis* an νουμήνιος, *Veterū?*

Ein Geißvogel / *Sil.*
Brachhun / Giloch /
HimelGeiß /
Grosser Brachvogel.

Magnitudo ei Gallinæ villaticæ. Longitudo ab extremo rostro, ad pedes ultimos circiter palmorum novem. Crura oblonga palmorum ij. cinerea; Digiti fusci, sed aliqvatenus membrana conjuncti, qvæ etiam utrinq; juxta singulos digitos descendit, & inferiorem digitorum partem dilatat, ungvibus nigerrimis.

Rostrum circiter octo digitos longum, nonnihil arcuatum seu inflexum, deorsum nigricans.

Pennarum color fuscus feré, sed varius & maculosus est.

Per alas, dorsum, ad uropygium fuscus, subflavis maculis undiqvaq; variatur.

Ex eis maximé fulgent instar serici villosi, qvæ inter alas & dorsum sunt in medio nigræ, in circuitu per intervalla subrufæ.

Cauda septem digitos longa, nigris & albis lineis transversim ductis distincta.

Collum plus cinerei habet qvám albi, pluma molissima. In pectore præter nigricantes, plumæ subrubent. In alis extremitas pennarum nigrescit, venter & pars sub alis albicat. Alæ ipsæ latiusculæ sunt, ex egregiis pennis, partim nigris, partim albis & fuscis discolores.

Ventriculum habet ut Gallina crassum, callosum, cum ingluvie. Hepar rubrum, in cujus medio fel prassinum vesicula magna contentum.

In pratis circa palustria versatur, ubi scarabæos, Vermiculos & alia insecta cum lapillis ad cibum inqvirit. Cursus velocissimi.

Ova parit qvalia Gallina, pallida.

Caro ejus candida, svavis, grata, facilis concoctionis ac probi succi: ob id in delitiis procerum.

Autumno capitur.

Pardalus II.

Vanellus fuscus,
Kyvitta fusca,
Merula novalium.
Eine BrachAmsel/
grosser Brachvogel/
grawer Gysitz.

Avis Vanello congener, sed pauló major, Rostro recto acuto, rubente, palmum longo, Cruribus altioribus, ut vanelli, similiter obscuré rubentibus, sine calce. Caput, Collum, Dorsum superius, Alæ, Cauda, fusci sunt coloris ad nigredinem tendentis. Collum ambit macula candicans prona & laterali parte, veluti in Merula torqvata. Medias Alas intersecat linea candida digitum lata; veluti & Caudæ pennæ exteriores, cæteris longiores, transversim lineis albis insigniuntur. Venter instar Turdelæ varius, maculis longiusculis repersus. Versus caudam & femora albet.

Vescitur Vermiculis & lapillis, qvi in ejus ventriculo fuère reperti.

Rarissimus in patria nostra. Unicam habeo á nobili Dom. Valentino á Reder, qvám sub acuto monte bombardi globulo trajecerat in prato, ejusq; iconem Avis ignotæ nomine communicavit.

Totus odore Zibetum refert.

Caro ejus palato admodúm grata, ob id preciosa, & in magnis

magnis delitiis habetur.

Pardulus III.

Gallina novalis media,
πάρδαλος *Aristot. Longol.* & *Turn.*
Pluvialis *Gesner.*
Vivago *Bodini.*
Pluvialis viridis
Vanellus subviridis
an Rynthace *Plutarch.*
Ein Brachvogel / *propriè & simpliciter Silesiis.*
Eine SeeTaube.
grosser Brachvogel.
Pulvier / *Longol.*
Pulros *Eber. & Peuc.*
Pluviers *Gall.*

Avis est pulveratrix, Vanello minor, longitudinis dodrantalis cum palmis *ij.* latitudinis veró dodrantum *ij.* & sex digitorum. Supinæ partis veluti Capitis, Dorsi, Alarum superiorum, Caudæ, color fuligineus, ex obscura viredine, punctis luteis instar Pardi varié respersus. Majores seu remiges inferiores Alarum pennæ totæ fuscæ sunt, qvarum medii ordinis apices extremi candore micant. Mentum cum ventre candida, ut & Alæ interiores, apparent, præter Collum pronum & Pectus leucophæum obscura flavedine conspersum. Radices pennarum ventris nigræ sunt. Rostrum obtinet sesqvidigitum longum, rectum, obscuré rubrum, canulatum.

Crura cinerea, *iij.* digitorum longitudine, ad medium plumis candidis tecta. Digiti terni, qvorum duo exteriores utrinq; exigua pellicula cohærent, ungviculis nigerrimis aduncis.

Hepar ei magnum bipartitum rubet, absq; felle. Ventriculus parvus, crassior, rugosus: in qvo sæpiús dissecto lapilli, vermiculi & scarabæi minuti inventi fuerũt: Unde vanum credere eum solo aëre tantúm pasci & vitam ducere.

Intestina per gyros circumvolvuntur, ad qvorum exitum feré, appendices bini digitorum *ij.* longitudine visuntur.

Pupillam nigram Iris adornat obscuré rubens.

In agris novalibus, campis desertis, planis, & juxta aqvas degit.

Autumno gregatim volat, ac celerrimé, passim juxta lacus retibus, uti Columbæ feræ, capitur. Hyeme disce-

dit. Curſus eſt velociſſimi, ac vocem imitatur, qvalem paſtores & aurigarum Pueri labiis porrectis ædunt.

Admodúm pingves fiunt autumno.

Lautæ ſunt in cibo, & in magnis delitiis.

Dum hæc ſcriberem, vivum in hypocauſto ultra quatuordecim dies habui, qvi ſola arena & aqva contentus tandem labe enecatus perjit.

Pardalus IV.

Pluvialis altera ſpecies *Geſn.*
Gallina novalis minor,
Pardalus minor.
Ein kleiner Brachvogel.

Hic reliqvis omnibus minor, Turturis feré magnitudine. Supina pars tota fuliginea, maculis ſubflaventibus varia. Alæ longæ, fuſcæ; qvarum majores pennæ extremæ, mediotenús ſecundum longitudinem candidæ. Venter totus albus. Roſtrum rectum, digitum longum. Crura ex obſcuro luteſcunt, tribus digitis anterioribus ſine calce.

Iisdem locis ut prior degit, ſimiliq; modo capitur, & in cibum venit.

Parus.

Αἰγιθαλὸς *Ariſtot.* ab impetu qvo volando utitur.
Parix *Recent.*
Parula,
Ein Meiſe/
Meißlin.

Avicula eſt fœcunda & πολύτεκνος canora.

In arboribus degit, Vermiculos & Muſcas ad cibum inqvirens.

Nidificat in cavis Arboribus.

Toto anno apparet, & decipulis ac Noctua capitur.

Ariſtoteles tres ſpecies deſcribit: hodie plures cognoſcimus.

Parus carbonarius.

Αἰγιθαλὸς σπιζίτης *Ariſtot.*
Parus major,
Fringillago *Gaz.*
Ein KolMeiſe/
SpiegelMeiſe/
BrandMeiſe/
Groſſe Meiſe.

Maximus eſt omnium, & coloribus elegantiſſimé variat. Roſtrum

at. Roſtrum ei rectum, rotundum, acutum. Pedes fuſci. Caput Corvino nigrore ſplendet, qvi per latera Colli deſcendens protenditur. Tempora & Oculorum ambitus albent. Dorſum ſubviridis eſt coloris, Pectus & venter flavi, qvem tamen medium linea nigra in longum ducta ſecat. Alæ partim ſunt cyanei coloris, partim ſubnigræ, partim albidæ. Cauda bifida, partim cinerea partim nigra, cujus extremæ utrinq; pennæ duæ exteriori parte candicant. Lingva fiſſa eſt.

Delectatur ſemine Cannabino, Papavere, Nucibus juglandibus & Sevo.

In hypocauſtis alitur, in qvibus aliqvando Ova parit.

Adeó manſveſcit, ut etiam ſponté, nuce porrecta, in manus involet.

Inſpectus Icterum curare fertur.

Adverſus Renum Calculum, & Colicos cruciatus efficax á Nonnullis prædicatur.

In cibo utilis.

Parus caudatus.

Αιγιθαλὸς ὀρεινὸς *Ariſt. Vl. Aldrov.* ἀνώνυμος *Nonn.*

Parus Monticola *Bell.*
Schwantz Meiſe/
Zahl Meiſe/
Berg Meißlin/
Pfannenſtiglitz/ *Eber. & Peuc.*

Minor eſt priori, at non omnium reliqvorum minimus. Roſtellum fuſcum, craſſiuſculum, brevius: acutum tamen & rotundum. Pedunculi nigri.

Collum ſupinum ad Dorſum atrum eſt, proné á roſtro ad ventrem usq; candicat, intercurrentibus lineolis exiguis, deorſum deſcendentibus, nigricantibus. Vertex & genæ nivei coloris. Venter ad Caſtaneum vergit. Circa uropygium albet. Dorſum purpuraſcit, remigibus nigris in extremitate albicantibus. Cauda longiſſima nigra, utrinq; extremis pennis media parte candidis.

Montana loca freqventat, vermibus, araneis, aliisq; animalculis in cibo fruitur. Raró ad plana deſcendit.

Inqvieta eſt, & certo loco reſidere neſcit, modó hanc, modó illam arborem petens. Vox ejus guicкeg, guicкeg, guicкeg.

Nidum construit amplum ex musco & plumis.

Autumno gregatim volat, & noctuâ freqventer ab Aucupibus capitur.

Parus cæruleus.

Parus montanus *Peuc.*
Parus 2. *Turneri.* Parulus cæruleus,
Ein BlawMeißlin/
MeelMeise/
BinMeise/
PimpelMeise.

Exiguus est admodúm, pauló major Regulo, Vertice & Cauda cæruleis seu azureis, decoris. Rostellum breve, crassiusculum, fuscum, Pedunculi glauci seu subcærulei. Dorsum totum cinereo advirescente ornatus colore. Pectus supremum flavescit, venter infimus albicat, radicibus plumularum nigris, Alæ dilutè cæruleæ, in medio lineam candidam transversim ductam obtinent.

Cæruleum Capitis verticem alba linea totum Caput cingens claudit, ad Oculorum canthum minorem ubiq; protensa. Collum medium alba nota majuscula tingitur.

Apibus insidiatur, & qvovis Anni tempore in montanis nostris apparet. Ova parit plurima.

Parus fuscus.

Parus palustris *Gesn.*
Parus cinereus,
Parus atricapillus *Vlyß. Aldrov.*
Parus qvartus *Boll.*
Passer arundinarius *Anglor. Tur.*
Junio *Arist. Turn.*
Ein GrawMeißlin/ *Sil.*
MurMeise/
AschMeise/
KotiMeise/
RiedMeißlin.

Pauló minor est Cæruleo, Corpore fusco ad cinereum vergente. Caput prorsus nigrum, utrinq; candicans. Pectus & venter albicant. Nigra sunt Cauda & Dorsum: cui nonnihil rufi admixtum. Cruscula fusca, subrubentia.

Circa cœnum & paludes degit, ad Saliceta.

Parus ater.

Parus Carbonarius minor,
Parus caninus,
Eine HundsMeise/ *Sil.*
Kleine KolMeise/

Subflavens macula ei infra Oculos, & alia in Occipitio: reliqvum Caput atrum. Venter

ter pallidé flavescit. Dorsum fuscum, ut & Alæ, at maculis candicantibus resperſæ. Rostellum pauló longius qvám Cærulei ex nigro splendet. Cruscula glauci coloris.

Passim occurrit in sylvis & hortis.

Parus cristatus.

Ein StrausMeislin/
KobelMeise/
HeubelMeise/
HeidenMeise.

Pauló major est atro. Vertex ei niger, punctis albis adornatus, crista retró extensa. Dorsum cum Cauda fuscum, Pectore albo, Crusculis cinereis.

Gregatim volat, & autumno in montibus freqventer capitur.

Paruli omnes in cibum veniunt, autumno & hyeme, saporis non ingrati, nec succi pravi.

Passer domesticus.

στρουθός.
ψάρ,

Passer á patiendo, qvód Caducum Morbum patiatur.

στρουθάριον Passerculus,
Ein Sperrling/
Spatz/
Sperg.

Mas per Dorsum & Alas colore lateritio & cinereo distingvitur, nigris maculis tinctus. Vertex cinereus, gutture nigro & Ventre albicante. Rostrum fuscum, crassum, acutum.

Macula ante oculos nigra, retró rubra Dorsum versus.

Femina cinerea est, rostro candicante.

Vox ejus propria πιππίζειν,

Pippilat & Passer, & dulce canit Philomela.

In cibo utitur omnis generis frugibus, maximé Hordeo delectatur. Cadavera etiam suspensorum arrodit, in qvorum Craniis aliqvando nidificare solet,

Passere abundat Silesia nostra, nec hyeme ab ea recedit.

Vere & æstate fœtificat, & qvidem bis, pullos qvatuor qvinqve excludens.

Autumno gregatim ad agros volat, Hordeo & Tritico jam maturescentibus. Hyeme ad Horrea se confert, & granaria invisit, in qvibus sæpé magno numero capitur.

Nidum sub altis tectis, ex festucis & straminibus mira arte congerit, & ut molliter

cuber, qvám molliſſimis plumulis ſternit.

Vita eis ob ſalicitatem breviſſima, qvam ultra qvartum annum vix extendit.

Paſſeres non niſi á pauperculis, & hyeme qvidem in cibum ſumuntur. Calidi ſunt & ſicci natura ad tertium gradum, improbi ſucci, nec grati ſaporis. Alvum ſiſtunt, malé alunt, & difficulter concoqvuntur. Aſſi in cibo venerem conciliant, maximé Cerebella.

Baptiſta Fiera.

Ardet, & in tenera Paſſer durabitur alvo:
Si vis eſſe ſalax, det Cerebella tibi.
Heu miſerum: qvi præcipiti ſic labitur ævo,
I, Venus, hinc, ſolas ni modó perdis aves.

Epilepticis præſcribuntur, qvód caliditate & ſiccitate ſua humores conſumant, á qvibus Epilepſia dependet.

Trallianus tympanicis concedit.

Galenus turricolas laudat in Renum Calculo & Arthritide.

Fimus á Lentiginibus purgat faciem. Cum ſputo hominis jejuni varices extirpat. Ex adipe porcino Alopeciam explet, & Carbunculos rumpit.

Paſſer niveus

Paſſer albus,
Ein Weiſſer Sperling.

A vulgari ſolo colore diſtingvitur, qvi totus candidus eſt præter Roſtrum & pedes.

Hunc clariſſimus Vir D. Laurentius Scholtzius Med. in viridario ſuo inſtructiſſimo, Vratiſlaviæ, cavea incluſum alebat.

Prope oppida aliqvando cum aliis viſitur: Qvalis hoc anno inter alios indies conſpicitur Lignicii in platea, qvæ vocatur Media.

Paſſer montanus.

στρουθὸς ἄγριος,
Paſſer ferus,

Ein WaldSperling/ WeidenSperling.

Magnitudo cum domeſtico feré eadem, pauló minor. Roſtrum habet acutum, breviuſculum. Capitis vertex caſtaneus

castaneus seu ruber. Dorsum atq; Alæ totæ partim flavæ, partim nigræ, Alæ vero, qvâ Ventrem contingunt, modó ferrugineæ, modó atræ, modó albæ. Pectus albet. Cauda longiuscula ex luteo fuscescit. Tibiæ & Pedes subflavi sunt. Mentum atrum, inter qvod & Verticem color albus est. Femina pallidior est, & Mentum nigra macula caret.

In montibus extra urbes & pagos degit, in cavis arboribus nidificans.

Passer torqvatus.

Passet campestris,
Passer sylvaticus,
Passer Troglodytes, **Eber. & Peuc.**

Ein Ringel Sperling/
Ringel Spatz/
Feld Sperling/
Wald Sperling.

Minor est domestico, superné fuscus, sed varius & lineolis albicantibus intercisus: inferné ad flavedinem vergit. Vertice purpureo. Collum ambit circulus albus.

In sylvestribus vitam agit, & arborum truncis longo situ foraminosis nidificat. Hyeme discedit, & nunqvam ad oppida volat. Longioris vitæ qvám domesticus.

Passer arundinarius
Gesn.

στρουθὸς σχοινίκλος,
an βάτις & Scæniclos **Arist.**
Junco **Gaz.**
Passer aqvaticus **Eber. & Peuc.**
Batis seu Rubetra **Vlyß. Aldrov.**
Passer torqvatus palustris,
Passer calamodytis,

Ein Rohr Sperrling/**Sil.**
Rohrspatzlin/
Rohrspar.

Magnitudo ei Fringillæ aureæ, Passere pauló minor. Rostrum ei breviusculum, crassum, nigricans. Cruscula fusca sunt, ungviculis nigris, uncis. Venter albidus est, pectus subflavum. Verticem exornat color totus ater, ut & Mentum, qvod punctulis albidis aspergitur. Collum supinum ambit circulus albus, cui macula longiuscula similis coloris sub Oculis exorta retró jungitur. Oculi nigri. Dorsum cinereum notis nigris & figulinis variũ.

Fuſcæ ſunt Alarum remiges cum cauda, cujus exteriores pennæ tres utrinq; in extremitatibus albedine maculantur. Alæ ſuperiores figulinæ ſunt ex flavedine. Lingva tenuis. Felle caret ventriculus craſſiuſculus.

Veſcitur vermiculis, ſeminulis & arena. Poſt Æqvinoctium vernum apparet, & tota æſtate in arundinetis vivit, á qvibus vix diſcedit, Cantu ſvavis. Autumno avolat.

Nidum inter arundines artificiosé ſuſpendit, & ova qvinqve vel ſex numero, Majo parit.

Paſſer Troglodytes.

Τρωγλοδύτης.
Τρόχιλος Eber. & Peuc.
Paſſer ſepiarius,
Regulus apricus.
Ein Schneekönig/
Zaun König/
Zaunſchlipfflin/
Winter König/
Meuſe König/
Nöſſel König.

Avicula omnium minima, Regulo excepto, cui pauló major, & ex fuſco ſpadicea ſeu teſtacea. Pectus cinereum, Venter infimus, & Alarum remiges lineis viciſſim nunc nigris nunc albicantibus nonnihil transverſim interſtingvuntur. Caudam longam & ſemper erectam ex fuſco caſtaneam, albo colore retró interpunctam habet. Sub Collo nigris candidisq; punctis variatur. Roſtellum fuſcum, tenue, longiuſculum, acutum. Petioli fuſci, ungviculis lucidis albidis, calcare maximo. Lingula exilis bifida.

Solivaga eſt, æſtate in ſylvis vivit & parit. Nidum ſtruit ex muſco forâs, intús ex plumis. Ova parit plura, circiter novem uno tempore, bis in anno.

Venatur vermiculos, araneas, & brevi volatu ſe exercet.

Hyeme ad oppida & pagos cernitur, cantu ſvavis.

Adverſus Calculum Renum & veſicæ maximoperé commendatur, ſi integer evulſis pennis, ſale conditus crudus devoretur. Novi qvosdam, qvi qvotannis unicum comederunt, & ab affectione minús fuerunt vexati.

Eadem præſtare creditur combuſtorum cinis.

Cum ſangvine hircino ex vino potus præſtantiſs. lithontripticon.

Pavo

Pavo,
á voce,
ταὼς, ταὼν á Caudæ extensione ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν πτερῶν.
παγῶνι Hodie,
περσικὸν, μηδικὸν ὄρνεον
Avis Medica, Persica.
Pavus.
Junonia avis.
Ein Pfaw/ Paw/ mas
Pfåwin/femina.

Avis est admirabilis, omnium pulcerrima, & pulcritudinis studiosa. Caput ei parvum, & qvodammodó serpentinum, maculis ornatum duabus oblongis candidis; in cujus vertice apex instar cristæ, ex nudis qvodammodó scapis tenerimis viridescentibus, veluti Liliorum flores ferentibus, conspicuus. Rostrum candicat crassum, in extremo aliqvantulúm recurvum; in eo nares satis patulæ. Collum longiusculum, admodúm tenue & exile, Sapphyri colore lucidum. Alæ superiores juxta Dorsum cinereum, dilutè ad ruborem declinans, nigricantibus maculis transversim cymatili ductu & virentibus nonnihil. Clypeus ad Caudam usq; per Dorsi longitudinem aureus. Pennæ majores seu remiges rubent, numero duodecim circiter; reliqvæ inferiores nigricant ex cæruleo nitentes. Cauda duplex inferior fusca, brevis, extensa, vulgó Schwemmfedern/superior huic veluti incumbens longissima, pennis plumosis, & in fine pennarum habet Orbes (ὀφθαλμὸι τοῦ πτέρου) ex viridi qvasi chrysoliti splendore, & Auri & Sapphyri coloribus distinctos. Pedes cinerei sunt, maculis nigris conspersi, & calcaribus more gallinaceorum armati, Digiti fissi. Venter prope ventriculum ex cæruleo viridis, prope podicem fuscescit.

Pavo femina, fusci est ad cinereum vergentis coloris. In vertice aliqvot maculæ exigua veluti puncta virescentia interseruntur. Mentum totum candidum. Colli pennæ undatim positæ virides. Venter albet. Iris plumbea, in Mare lutescit.

Avis olim rarissima, Regibus saltem nota: hodie plusqvám freqvens in aulis Nobilium, ubi cum gallinis simul pascitur. ποιόλογος enim est, gramine victitat & frugibus.

Pupillat Pavo, trinsat Hirundo

rundo vaga. Clamore ſuo Serpentes & omnia venenata animalia pellit, & nocturno tempore incendia & furta facilé advertit. Noctu plerunq; tectis domorum inſidet.

Pavo inſigniter ſalax eſt ac libidinoſa, adeó ut Mas unus qvinis ſufficiat conjugibus.

Ova parit 9. 10. 12. interpolatis diebus: excludit tricenis diebus. Cúm parit, fugit Marem & incubat, facilé enim franguntur á Mare, deſiderio incubantis.

Vivit annos 25. ſecundum Ariſtotelem. Tertio anno incipit fundere colores gemmantes.

Caro Pavonis dura eſt, & fibroſa, frigida & ſicca, non minús concoctu difficilis, qvám aut vaccina aut bubula, ſvavis & ori grata: at craſſi & modici alimenti, ac difficilis concoctionis, & Melancholici ſucci.

Ob id per biduum ſuſpenſa relinqvi debet, ut durities ejus nonnihil remittat.

Aſſæ eduntur juniores, ſuperinfuſo liqvamine, ex vino aromatibus condito.

Ab hac abſtinendum iis, qvi mala intemperie Hepatis aut Lienis afficiuntur: item otio deditis & hæmorrhoidibus crebró vexatis.

Ova ut inutilia á cibo abdicantur.

Plumæ remigum pennarum raſæ á ſagittariis expetuntur.

Cauda veró ad Muſçaria colligitur.

Orbes qvinq; ſeu Corcuſcula in aqva decocti, gargarizatu, faucium inflammationi medentur, exprimento nobilis feminæ. Qva ratione, ignoro

Fumus plumarum Oculis immiſſus rubentibus & lippientibus Oculis non inutilis.

Oſſa exuſta pulveriz. ex aceto Lepram & Lentigines abſtergunt.

Stercus Epileſiam ſanat ex deſtillato Cardui, Millefolii, vel Tiliæ, Podagraſq; lenit.

Carnem Pavonis mortui

non putreſcere *Auguſtinus lib.* 21. de Civitate Dei *cap.* 4. refert. Sic enim ait. Qvis enim, niſi Deus Creator omnium, dedit carni Pavonis mortui, ne putreſceret?

Pavo candidus.

Pavo albus *Vlyß. Aldrov.*
Ein Weiſſer Pfaw/

Totus colore Cygnum repreſentat candido; á priori magnitudine non differens.

Olim ut res rara, aliundé advehebatur; hodie ex Ovis, qvamvis difficiliús, propagantur. Pulli diligentem reqvirunt curam. Nam facilé pereunt.

Pavones hortis Olitoriis nocent.

Perdix.

πέρδιξ, περδίκη ἀπὸ τοῦ πέρδειν â ſono vocis.
πέρδικα *Recent.*

Perdix minor ſeu cinerea *Vlyß. Aldro.*

Ein Räbhun/ *Sil.*
Feld-Hun/
Wild-Hun.

Pulveratrix eſt avis, duorum feré dodrantum longitudine, Colore omninó vario. Roſtrum ſubfuſcum eſt. Dorſum fuſcum, ſubflavum & rufum ſaturum, colores obtinet per transverſum alternatim diſpoſitos. Alæ fuſcæ ſunt, & lineis longiuſculis, maculisq; albicantibus & rufis majuſculis per transverſum aſperguntur. Caudæ pennæ utrinq; lateritii coloris ſenæ, mediæ totidem cum Dorſo ſimiles. Sinciput, partes circa Oculos, & prora Capitis cum Mento ſimplici rubore inſigniuntur. Collum & Pectus diluté cinerea ſunt, exiguis punctulis nigris qvaſi per verſus criſpos & undantes interſtincta. In medio ventre pennæ rufi coloris ad fuſcum tendentes. Venter inferior & Crura albicant. Pedes ex glaucedine ſucci.

Ingluvies Ventriculo præponitur, & appendices paucæ, qvâ deſinit Inteſtinum. Coitus tempore teſtes habent inſignes, aliâs veró omninó obſcuros: hyeme adeó exiguos, ut nullos habere qvidam arbitrentur.

Caccabat hinc perdix, hinc
gratitat improbus Anſer.

Paſcitur

Pascitur gemmis Coryli & Betulæ, gramine & segete virenti. Æstate legit semina & ova formicarum.

Humi nidum texit in condensis spinarum & fruticum, ac surculis consepit.

Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos,
Propter humum volitat, ponitq; in sepibus ova.

Ova parit æstate plurima alba, 15. 18. 20. Sicut Gallina incubat, & educit pullos, qvos mira calliditate ex insidiantium Aucupum manibus eripit.

Ampliús qvám ad sedecim annos ejus vitam durare existimatur. Ad qvinq; & viginti annos vitam protrahete *Aristoteles* scripsit.

Capiuntur retibus, canibus, falconibus.

Hyeme gregatim volant. Duodecim, qvindecim, aut plures unico incubatu exclusi tota hyeme invicem degunt, ad fonticulos & sub nive in agris virentibus latitantes. Ein Volck Räbhüner. Vere cúm mas fæmellæ se adjũgit, bimatim volant. Saginantur inclusæ Tritico.

Perdicum caro nobilissima ac lautissima, palato maximopere arridens. Medii feré est temperamenti, concoctu facilis, probumq; succum gignit, præsertim si non ilicó post occisionem, minús diem suspensa comedatur. Fit enim friabilior.

Recrementi in se habet parum, nutrimenti multum. Sangvinem procreat generosum, crassitie & tenuitate mediocrem.

Iis alimentum optimum, qvi se non exercent, & vitam degunt otiosam, qviq; imbecilliores & in validi sunt, tum etiam attenuante victus ratione, assvetis & hydropicis, qviq; humido sunt ventriculo. Vitiosos enim & corruptos ipsius humores consumit atq; abstergit.

Memoriam assidué mansa corroborat, impingvat, semen auget & venerem excitat, sed ventrem stipat. Unde si assa cum aceto ingeratur, Diarrhœa laborantibus fit edulium accommodatissimum.

Cum Cydoniis & vino cocta stiptico, Cæliacos & Stomachicos juvat.

Jus recreat Stomachum, & Morbo regio resistit.

Jecur Comitiali correptis auxilio est. Nostrates fre-

qventes aſſant. Aliqvando aſſam jure gallinarum, in qvo Caryophylli, Cinnam. Macis &ç. ferbuerint, perfundunt, & offerunt.

Ova in Cibo iis, qvi impotentes ſunt, conferunt, & feminis lactis copiam faciunt.

Fel incipientes Suffuſiones diſcutit, Oculorum caliginem & Palpebrarum aſpredinem cum Mellis æqvo pondere illitum tollit.

Pennæ Alarum majores & Caudæ crematæ, & linteolo ad olfaciendum porrectæ, feminas utero ſtrangulatas excitant.

Perdix ruſtica major.

Σκολόπαξ *Ariſt.*
Ἀσκαλώπαξ *Vet. Peuc.*
Gallina ruſtica,
Gallinago *Gaz.*
Sneppa *vulgó*
Ein Schnepffe/
Schnep-Hun/
Puſch-Schneppe/
Wald-Schneppe/
Holtz-Schneppe/
Berg-Schneppe.

Magnitudine eſt pauló inferior villatica Gallina, & major Perdice campeſtri ſeu vulgari. Colore per Dorſum vario, qvi declinat ad cinereum, cum qvodam rubore & flavedine diſtingvitur. Ventre cinereo transverſim lineis nigricantibus variato. Alarum pennæ majores fuſcæ, maculis lateritiis ſecundum longitudinem tinguntur. Cauda brevis, cujus latera maculis rubentibus inſigniuntur, apicibus exterioribus phæopis, candidis internis.

Caput habet magnum, & Roſtrum ampliús palmum longum, rectum, anteriús nigricans & aſperiuſculum, Lingva longa, gracili, nervoſa. Crura rubent, digiti fiſſi.

Currit velociter; & philanthropos eſt. Montibus noſtris familiaris. Gaudet humidis & paluſtribus locis. Solis vermibus alitur, nunqvam grana attingit. Roſtrum molli luto infigit, & Cibum vermium inqvirit.

Æſtate recedit, hyemis initio redit.

Tendiculis ſeu laqveis capitur.

Caro ejus optima eſt, minús albet qvám Perdicis, ad rubedinem inclinans, ſaporis non ingrati, nec mali ſucci.

Martialis.

Rustica sum Perdix, qvid refert, si sapor idem est?
Carior est Perdix, sic sapit illa magis.

Perdix rustica minor.

Gallinago seu Rusticola minor,
Gallinago Paludana,
an Αἴξ, *Arist.*
Capella cælestis, á voce capram imitante Mec, mec, mec.

Ein Wasser Schnepffe/
Grase Schnepff/
Heer Schnepff/ id est dominorum & nobilium gallinago.
Wasser Hünlin/
Bruch Schnepffe.
Himels Ziege } *Siles.*
Himels Geiß/ }

Priori forma & colore prorsus similis, magnitudine differens. Rostrum obtinet qvinq; digitos longum, anterius latiusculum, asperiusculum, fuscum, superiore parte inferiorem obtegente. Corpulentia Coturnicis, at major, Colore macularumq; varietate distincta, ex fusco, cinereo, nigro, albicante & luteritio; at minús qvám major. Crura obscuré rubent, Venter albidus. Cauda cinerea, nigris & rubris maculis aspersa.

Advena est, post æqvinoctium vernum. Aestate á lacuum & piscinarum marginibus nunqvam discedit. Udis nidificat.

Vermibus & aliis. Insectis palustribus sustentatur.

Rarius occurrit.

Pingvis admodúm evadit. Caro ejus tenera & svavis est, in Mensarum delitiis nobilis.

Vox ejus audita, pluviæ prognosticon.

Petronella.

πετζόφιλος,
Saxicola. an Staparola, *Vlyß. Ald.*

Ein Steinfletsche.

Avicula est Motacillæ magnitudine, at breviore cauda. Caput, qvod maculis nigris conspergitur, Collum, Tergus atq; Cauda subfusca. Alæ cum Caudæ extremitate fuscæ sunt. Gula cum Pectore obscuré flavent, Ventre pallido. Oculi pupillam nigram

ambit

ambit circulus Castanei coloris. Supra Oculos secundum longitudinem linea candida porrigitur tenuis. Inter hos & Rostrum plumulæ veluti pili rigent nigri. Rostrum longiusculum nigrum, sensim acuminatum. Crura, Digiti circulis veluti incisuris distincti, Ungviculis minutissimis acutis.

In montibus declivibus & apricis ad saxa freqvens, secus itinera territorii Hirsbergensis passim obvia, sub qvibus nidum parat, fossula in terram acta.

Junio & Julio parit ova qvinq; utplurimúm. Vermiculis & Muscis in cibo utitur.

Vulgi opinio est, Ova illius á Bufonibus foveri & excludi, propterea qvód freqventer sub saxis ad earum nidos inveniantur. Hyeme discedit. Caudam ut Motacilla semper qvatit, sursum deorsum.

Phasianus.

Φασιανὸς, *Arist.* á Phasi vel Phaside amne apud Colchos, qvód illic abundet.

Ὄρνις φασιανικὸς, *Aristoph.* Ὄρνις φασιανοῦς, *Polluc.* an Ἴυγξ, *Varin* ?

Ein Fasan/ Pasian.

Avis est sylvestris seu peregrina é Gallorum genere, perpulchra, pennarum plumarumq; varietate & splendore mirabilis.

Martialis lib. 13.

Argiva primúm sum transportata carina,
Ante mihi notum nil nisi Phasis erat.

Rostrum ei crassum, elevatum, pollicis lati longitudine, coloris cornei.

Vertex Capitis eleganti micat cinereo.

Inter Aures & Rostrum ad latera macula est coccinea, nigris punctulis variegata.

Supra hanc & prope Rostrum viridis color elegantissimus totum Collum occupat.

Colli pars prope Pectus fusco, aureo & viridi colore adornatur. Hunc alba ovalis macula percurrit.

Alæ & Dorsum totum feré ferruginei coloris ad rufum vergentis.

Pectus & ventriculi regio iisdem cum Collo coloribus sed obscuriús coruscant; prope anum & in femoribus ex ferrugineo fuscescit.

Cauda dodrantes ij. longa inæqvalis, ex pennis sedecim coloris cinerei, ad latera ferruginei. Tibiæ & pedes cinerei, Digitis membranulis intertextis, & ungvibus fuscescentibus. Femina Mare deformior est, colore feré Coturnicis.

Rarissima avis in Silesia nostra: nec nisi Magnatibus familiaris, qvi eam magno & singulari studió alere solent.

Fructibus, baccis, granis, seminibusq; vescitur. Avena qvâm maximé delectatur.

Parit vere. Ova gallinarum speciosiora, punctis nigris undiq; maculata. Semel in anno fœtificat, & 20. die pullos maturat. Qvidam Phasianina Ova gallinæ villaticæ incubanda committunt, ut una matrix ova qvindecim cooperiat.

Caro ejus temperata est, alba, tenera, facilis concoctionis ac laudabilis succi, in cibo delicatissima.

Alimenti bonitate concoctionisqve facilitate gallinam æqvat, svavitate veró in edendo par.

Corroborat extenuatos, & eos qvi á Morbis consumti sunt.

Per biduum aut triduum priús suspendi debet, anteqvã coqvatur. Ob nimium atq; immensum precium principum ac ditiorum duntaxat mensis Phasiani dicati sunt: In supremo enim honorum lumine semper habiti sunt.

Fel visum acuit Ocularibus mixtum.

Adeps Renum affectibus Galeni autoritate.

Phœnix.

φοῖνιξ,

Ein Phoenix/

Aqvilæ narratur magnitudine, Capite Pavonis. Pennæ rubore perfunduntur. Auri fulgore circa collum micant, cætera purpureus, cæruleum roseis caudam pennis distingventibus, cristis faciem caputq; plumeo apice cohonestantibus *Herod. Plin.* & Tyrio pinguntur crura veneno. *Ovid.* Nec fruge nec herbis, Sed thuris lachrymis, & succo vivit Amomi.

Vivere 540. annos, vel ut aliis placet 660. fama est. Senescentem

nescenté Casia Thurisq; surculis, seu Xylobalsamo, aut Cinnamo construere nidum in loco, qvi Solis ara dicitur, replere odoribus, & super emori tradunt. Ex ossibus deinde ac medullis seu cineribus nasci primó ceu vermiculum, inde in avem crescere, & fieri pullum tradit **Manilius**.

Resurrectionis mysterium,

Femina sit vel masculus hæc, fortasseq; neutrum,
Felix qvæ Veneris fœdera nulla colit.
Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres:
Nutrix ipsa sibi, semper alumna sibi.

Lege de hac **Herodotum lib. 2. cap. 5. Melam. lib 3. cap. 4. Solinum. cap. 35.** item **Ambrosium Hieronymum.** & alios.

Phœnicem Nicolaus Reusnerus Christo Servatori comparat Elegiaco seqventi:

Qvæ thuris lachrymis, & succo vivit Amomi,
Fert cunas Phœnix, busta paterna, suas.
Unica semper avis: pater & sibi filius ipsa:
Morte sibi vitam dat sibi sola novam.
Nam qvoties super orbe decem jam secula vixit:
Supremi moriens nascitur igne rogi.
Sic Christus vitam sibi reddit morte, suisq;
Christicolis, sibi qvos jungit amore pari.
Verus homo, verus Deus unus, & arbiter ævi:
Lumine qvi lustrat, numine cuncta fovet.
Felix qvi Christo per sancta lavacra renatus:
Amne sacro vitam dum rapit, amne capit.

Pica.

Σίττας

ποικιλίς ιδὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου á varietate.

Κίσσα,

Pica varia seu caudata **Vl. Aldrov.**

Avis pluvia **Veter.** qvód ampliús solito stridens imbrem certó indicet.

Ein Aglaster/
Algaster/
Algarte/
Agle/
Elster/
Egerste.

Avis Germanis notissima, alba & nigra varietate distin-

cta. Alarum brevitatem Cauda compensat. Caput, Collum, Cauda, Uropygium, Femora nigra sunt : Venter & Alæ superiores cum Dorsi parte, clypei figura candidæ sunt. Remiges majores decem mediotenus ad nervum candidæ sunt, altera parte cum apicibus extremis virent. Reliqvæ superiores & inferiores majores cum Cauda ex fusco virore splendent.

Rostrum, crassum, nigricans. Pedes atri splendent ungvibus nigris.

Carnivora est. Ova & pullos gallinarum populatur. Aviculas etiam rapit.

Nidum in arboribus construit altissimis, ex luto, lana & pilis; extrá & suprá spinis munit, relinqvens tantúm arctissimum foramen in latere, per qvod ingrediatur, & hoc eo in loco, qvo nidus inaccessibilior est. In opposita ostii parte aliud foramen relinqvit, per qvod caudam emittat. Ova parit circiter v. vj. viridia notulis purpurascentibus respersa.

Imitatur sermonem humanum lingva sua, qvam latiorem habet : Unde

Martialis.

Pica loqvax varias modulatur gutture voces,
Scurrili strepitu, qvicqvid & audit, ait.

Picæ caro est temperie calidissima, ingrata & abominabilis : nec nisi á Pauperibus & raró qvidem in cibum admittitur. Calefacit, exiccat, digerit & venenis resistit, Convulsionibus, resolutionibus & Contracturis eximium remedium.

Ante annos circiter qvindecim, & ante decem annos, malum qvoddam inauditum inter Monticolas pauperculos præsertim, populariter grassabatur, qvod vulgus Contracturam das Kromme / vocare solebat. Adeó enim exagitabat & dilacerabat eorum Corpora, Articulos maximé, ut non solúm Crura & Pedes fuerint contorti qvasi & contracti acutissimis doloribus; verúmetiam Mente turbati adeó, ut plures miserrimé perierint, Medicastri indocti &

feminæ

feminæ purgantibus huic Affectui, incognita caussa, cúm mederi vellent, omnes feré qvi eorum opera usi ſunt jugularunt. Reverſus in patriam Baſileâ inclytâ, diligenter de caussa inqvirens genuina, deprehendi ex veneno qvodam in cibo hærente prodiiſſe. Plerisq; enim Suditorum montium convallibus, Manna qvadam aëria maligna, ſeu Rore venenato Siligo jam matureſcens adeó inficiebatur, ut omnes feré qvi panem ex eo coctum in cibum ſumerent, eo graviſſimo Morbo corriperentur, inprimis ſenes, otio dediti, feminæ, & pueri.

Bajuli veró & laborioſi, licet aliqvo modo perciperent veneni vim, minús tamen offendebantur. Grana adeó fuére veneno contaminata, ut licet abluta pingvedinem qvandam qvaſi ſpumoſam abjicerent; attamen in mola trita, farina peſſimum ſpirabat odorem. Igitur ſolis antidotis mox curari venenum poſtulabat, adhibitis etiam topicis externis; qvibus Dei gratia plurimi fuére reſtituti.

Pauperculi non fruſtrato ſucceſſu Picarum elixarum carnes comedebant, & brodium hauriebant.

In teſtaceo vaſe cremata Pica, adjecta cautione ne aduratur, & in cinerem redacta, datur Maniacis, Epilepticis, Cardiaca tentatis, & á frigida cauſa Melancholicis.

Curat Cancrum in pudendo virili, ſi lixivio ejus freqventer abluatur.

Ad Oculorum aſperitatem, obſcuritatem, ruborem, dolorem vehementer á Practicis laudatum remedium, qvocunq; modo ſumta vel adhibita.

Aqva Picarum.

℞. Picarum pullorum uno atq; altero nido exemtorum no. IX. fruſtatim inciſarum.
Aq. Primulæ Veris,
flor. Pœoniæ ana. q. ſ.
Decoq. in fictili probé obturato ad juſtam conſumtionem. Expreſſione facta forti addantur :

Rad. Pæoniæ, ſem. Pœoniæ an. unc. 1.
Viſci qvercini juſto tempore collecti.
Coriandri præpar. Cubebarum.
Cardamomi,
Cinnamomi.
Galangæ Caryophyllorum.
Nuc. moſchatæ, Macis.
Zedoariæ, fol. Lauri.
Cortic. Citrii, granor. Paradyſi,
Caſtorei an. unc. ſ.
Zingiberis.
Pyrethri.
Sem. Erucæ.
Flo. Stæchad. Arab. an. drach. 2.
Roſarum rubr.
Roſmarini.
Lavandulæ,
Majoranæ.
Salviæ.
Flor. Primulæ veris.
Lilii Convallii.
Pæoniæ,
Tiliæ.
Meliſſæ.
Betonicæ an. M. j.
Croci orientalis drach. 1.
Sacchar. albiſſ. unc. 3.
Xyloaloes opt. drach. 2.
Oſs. é corde Cervi vera nu. iiij.
Ungulæ Alcis drach. 1. ſ.
Spicæ.
Piperis longi an. drach. 1.
Fol. Senæ m. unc. 2.
Aq. Primulæ Veris
Salviæ an. ℔. vj.

Hæc omnia inciſ. & contuſ. permixta infund. per dies qvatuordecim: dein deſtillentur in B. M. in fine adde Croci drach. 1.

Aqva eſt præclara & efficax in frigidis Cerebri & Nervorum affectibus, Medetur Apoplexiæ, Paralyſi, Spaſmo, Contracturæ inprimis ex vitiato frumento, Loqvelam amiſſam reparat, & Epilepſiæ ac Convulſioni ſuccurrit.

Pica glandaria.

Καρακάξ.
Pica glandaria *Geſn.*
Garrulus *Recent.*
Sitta *Ariſt. Eber. & Peuc.*
Ein Nus-Häher/*Sil.*
Nuß-Hecker/
Häßler/
Holtzſchreier/
Herrenvogel/
Marcolfus.

Columbæ feré eſt magnitudine, tota varii coloris. Roſtrum breve, nigrum, robuſtum. Pedes leucophæi, qvorum digiti multis articulis flectuntur,

flectuntur, ungviculis cinereis qvodammodó aduncis armati. Criſtam in Capite erigit ex plumis anteriús albidam, maculis nigris variam, retrorſum verſus mixtus eſt ex cæſio rufoq; color: ſimiliter per totam pronam, niſi qvód in Dorſo min⁹ rufi, plus cinerei admiſcetur. Pennæ ab uropygio ad Caudam candidæ extenduntur. Cauda palmos ij. & ſeſqvidigitum longa pennis conſtat nigris. Alarum pennæ oblongæ & validæ ſunt, partim prorſus nigræ, partim candidæ, partim ex nigro albicante & cæruleo coloribus ordine diſtinctos variantes.

Supina pars ejusdem feré coloris cum prona, ſed remiſſioris, maximé veró qvó propius caudam fuerit, eó magis ad album vergit. A roſtro plumæ aliqvot atræ antrorſum ſubter oculos tendunt. Alæ interiores cinereæ. Lingva latiuſcula diviſa.

Freqvens in ſylvis. Veſcitur glandibus qvernis, juglandibus, Carne, aviculis, Sorbi bacculis, qvibus autumno freqventer appoſitis, laqveis decepti capiuntur.

Nidificat in arboribus.

Hæc ne brumali tempore pereat inedia, glandium, qvibus tum victitet, acervos, non aliter ac formicæ fruges, in terram ſeu arbores recondit.

Edibilis eſt, nec pravi ſucci. Calculoſis in cibo commendatur.

Garrula eſt. In juventute educatur; & caveis includitur, edócta varias imitatur voces & hominum ſermones, & cantu delectat.

Epilepſia facilé corripitur.

Picus.

Δρυοκόλαψ,

δρυοκολάπτης Ariſt. τὰς δρῦς κολάπτουσι á pertundendo arbores.

δρυοκόπος,

κυρκουνίσκης

πελέκας á perforandis lignis.

Ein Specht/

Baum-Hecker/

Picorum plura ſunt genera, magnitudine & colore differentia. Roſtrum ineſt omnibus rectum, durum, rotundum, robuſtum. Lingva longa acutiſſima, in extremitate qvodammodó cartilaginea ad lancinandos Vermiculos. Paſcuntur formicis & Coſſis.

Perreptant arbores, humi raró consistunt, scanduntqve in subrectum, felium modo.

In cavis Arborum nidulantur.

A qvibusdam ad mensas expetuntur.

Picus niger seu formicarius.

Picus maximus, **Gesn.**
Picus maximus niger, **Vlyß. Aldrov.**

Picus 3. **Arist.**
Picus cornicinus.
Pyrrhocorax, **Agricol.**
Cornix sylvatica.

Ein Holkrahe/ **Sil.**
Holtz Krahe/
Krah Specht/
Grosser Specht/
Schwartzer Specht/
Holtz-Hun.

Maximus Picorum, major Graculo, minor Cornici cui similis. Niger est, Capitis Vertice coccineo, Rostro longo, valido, fusco, acumine albo. Pedibus insistit subcæruleis, qvibus ungves unci anté & retró bini. Cauda nigra rigida, pennis extremis divisis. Lingva donatur longissima, per occiput verticem versus extensa, bipartita, in faucibus mox divisa, apice corneo, acutissimo, asperiusculo, qvo vermes & formicas figit. Ventriculo præponitur gula amplissima. Fel vesicula longiuscula Hepati & Intestinis apponitur.

Sonum terribilem æstate in sylvis instar tubæ ædit: passim occurrit.

Formicas majores in cibum deligit.

Picus viridis.

Κολιός, **Arist. Gesn.**

Picus viridis nostrâs, **Vlyß. Aldrov.**

Picus Martius Latinor. **Turneri.** qvia Marti sacer.

Picus medius, **Eber. & Peuc.**
Picus Graminis,

Ein Grün Specht/
GraseSpecht.

Magnitudine est Turturis, longus dodrantem & sesqvipalmum: latus spithamarum ij. & palmum j. Cirrum in Capite habet rubrum. Collum, Dorsum, Alæ superiores, ut Chloris virent. Majores

jores pennæ fuſcæ, maculis ſeu notis per intervalla candidis diſtingvuntur. Pectus, Venter & Latera ex viridi & flavo pallent. Roſtrum cornei coloris, majoris ſeu nigri ſimile, Lingva eadem acutiſſima. Macula Oculos ambit nigra. Juxta Nares plumulæ ceu pili rigent. Cauda pennis denis condita, fuſcis rigidis in mucronem duplicem diviſis, mediis qvaternis per intervalla maculoſis. Crura ex fuſco obſcuré virent, digitis utrinq; binis, ungviculis latiuſculis, phæopis.

In cavernis arborum putrefactarum nidificat.

Picus Martius torrefactus ad eminentias internas & externas Ani, cum ſale applicatur.

Oſſa ejus comminuta ex vino adverſus Calculum utiliſſimé bibuntur.

Contra ligationes Coitus, & clauſuras aſſa vel elixa, ſuperſtitione decantatum remedium.

Picus varius major.

πίπρα, *Ariſt.*
Pipo, *Gaz.*
Picus, major, *Vlyſſ. Aldrov.*
Picus 1. *Ariſt.*
Picus picarius,
Picus marinus,

Ein bundter Specht/
Geſpregleter Specht/
Elſter Specht/
Weis Specht.

Merula eſt pauló major, Picæ inſtar albo nigroq; diſtinctas pennas habens.

Capitis vertex medius ſaturo Cocci colore rubet.

Dorſi & Caudæ pennæ qvatuor longiores mediæ ex cæruleo nigricant.

Alæ nigræ punctis albis maculoſæ.

Gula, Pectus albidum obſcuré flaveſcens, Ventre extremo ſvaviter rubente.

Caudæ laterales & breviores pennæ nigræ, maculis albis aſperſæ; extremæ bicuſpido flavent.

Roſtrum craſſum, rectum, canaliculatum, lingva longiſs. muſculoſa, duro nervo aculeata.

Pedes ſubvirides, ungviculi fuſci, latiuſculi.

Oculi nigri circulo includuntur, ſpadicei coloris.

Ex vermibus & Coſſis vivit, qvi in putridis lignis naſcuntur.

Ovidius 14. *Metamorphoſ.*

- duro fera Robora roſtro
Figit,& iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum Chlamydis pennæ traxére colorem,
Fibula qvod fuerat, veſtemq; momorderat Aurum,
Pluma fit, & fulvo cervix præcingitur auro.

Picus varius minor.

Picus 2. *Ariſt. Vlyß. Aldrov.*
Ein klein Bundter Specht/

Priori prorſus ſimilis, præter maculas rubras in vertice, & circa uropygium, qvæ huic deſunt. Dorſum magis varium, ex albo nigroq; promiſcué maculatum, pauló major Paſſere.

Picus ſubcæruleus.

Σίππη ſeu σίττη *Ariſt.*
Σεισοπυγίς
Κύναιδος qvód uropygium motitet.
Κουρκουνίστης,
Sitta *Vlyß. Aldrov.*
Picus cinereus *Geſn.*
Picus parvus cæruleus.
Ein Blaw Specht/
Mey Specht/
Baumhecker/
groſſe Baumkletter.

Fringilla pauló major, Alaudæ feré craſſitie. Roſtrum longiuſculum, rectum, nigrum, rotundum. Caput parvum. Oculi exigui. Collum, Dorſum, Alæ, nec non & Cauda ſuperior é plumbeo ad cinereum vergunt. Gula candicat, pectus ex luteo pallet, venter ſub alis é caſtaneo ad rufum tendit Linea nigra á Roſtro retrorſum per Oculos ad occipitium ducitur. Pedes ex glauco, nigricante, & modico flavo tinguntur. Digitos habet anté ternos, & retró unum, Lingva diviſa.

Arbores ſcandit, ut cæteri Pici.

Paſcitur formicis & aliis vermiculis.

Hyeme alvearia advolat, & Apes, roſtro fiſſo alveario, allicit & devorat.

In cavis Arborum nidulatur. Prolem numeroſam feliicemq; gignit.

Dum puer eſſem ſæpé in decipulis, impoſito ſebo, captus fuit.

Picus muralis.

Picus murarius *Vlyß. Aldr.*
Ein Mauer Specht/

Mur Specht/
Kletten Specht.

Paſſere domeſtico pauló major, Sturni feré craſſitie. Roſtrum oblongum, tenue, nigrum, acutum. Caput, Collum, Dorſum cinerea. Pectus albicans. Alæ partim cinereæ partim rubeæ. Cauda brevis, pennæ Alarum longiores. Dorſum inferius, venter & Crura brevia, nigra. Ungves adunci & acuti.

Muris omnibus, turrium veró maximé adhæret, araneas vermiculosq; in eorum rimis qværit: freqvens in arcibus montoſis. Ad muros brumali tempore ſæpé conſpicitur.

Volat ſola, & qvandoq; binæ ſimul.

Hilaris eſt & ſvavem vocem edit.

Nidulatur in Parietum foraminibus.

Platea.

πελεκάνος Ariſt.

πελεκὰν,

ζάμφιος á roſtro magnitudine,

Pelecanus Geſn.

Anſer Cochlearius.

Cochlearia, Anſer platorynchos.

Ein Löffel Gans/ sil.
Löffler/
Pelecan.

Magnitudo pauló infra Anſerem, Colore candido, præter ultimas & maximas Alarum pennas, qvæ ex inferiori nigricant. Pedes & Crura nigra. Lingva breviſſima. Ungves breves, nigri, acuti. Oculi glauci. Cauda brevis. Digiti pedum membrana junguntur. Roſtrum latum, fuſcum, feré Cochlearis ſimilitudine. Collum longum decem circiter digitos.

Avis Ægypto familiaris, partus ſui amantiſſima. Aliqvando autumno apud nos capitur. Veſcitur herbis aqvaticis, piſcibus, Conchulis, Ranis.

In cibum recipitur á Qvibusdam, ſapore feré Anſeris.

Singularis benevolentia in pullis ſuis enutriẽdis apparet, ut, cúm aliunde cibus non ſuppetit, eſculenta qvæ prius comederat, evomat, & in educandos fœtus convertat.

Pullorum attamen ſuorum proterviam atq; impietatem merita morte ulciſcitur, Mox veró facti pœnitens, pertuſo latere ſuo pullos mortuos vi-

tali ſangvine qvo animantur irrorat. Qvod præter Iſidorum D. *Hieronymus*, commemorat, non eadem tamen fide. Sic enim inqvit: Pelecani, cúm ſuos á Serpente filios occiſos inveniunt, per triduum lugent, ſeq; & ſua latera percutiunt, & ſangvine excuſſo, Corpora mortuorum ſic reviviſcunt.

Per Pelecanum præfiguratur Dominus & Servator noſter Jeſus Chriſtus, qvi, ut ſpiritualis Pelecanus, pullos ſuos ſeu filios, id eſt nos miſeros homines, in Paradyſo á ſerpente peſtifero Satana lethaliter demorſos, ſangvine ſuo vivificante, qvem pro nobis effudit, reſperſos vivificat, & vitæ reſtituit.

Pſittacus.

ψιττακὸς καὶ σιττακός *Arriani.*

ψιττακὴ ἀψιττάκη, qvæ eſt juxta Tigrin, Perſiæ urbs celebris.

παπαγὰς, Ἀνθρωπόγλωσσος.

Ein Papegey/ Papengey/ Sickus/ Sittich.

Avis eſt Indica, Corporis habitu Accipitri qvodammodó ſimilis. Caput enim habet prægrande, Roſtrum hamatum ſeu aduncum, durum inſtar rapacium, unde fruſtra ligneis clathris coërcetur cúm omnes perfringat; ſed ferreis opus eſt. Lingva ei craſſior & latior cæteris Avibus, Cucurbitini ſeminis feré figura, unde articulata verba exprimit. Pectus rotundum. Pedes Pico ſeu Iyngi cognati, digiti utrobiq; anté & retró bini, ungvibus aduncis, qvibus eſcam inſtar rapacium complectitur, & humano more Ori eſcas admovet.

Gaudent Pſittaci cœlo & ſolo calido: hinc infinitam eorum copiam gignit India cúm orientalis, túm occidentalis, Calecut, Cananor, Seclan, Darien, Hiſpaniola &c.

Veſcuntur frumento & omnis generis ſeminibus & fructibus, veluti ſunt Maizum, Carthamum, Oryza, Amygdala. Cicures etiam panem, carnes & saccharum edunt.

Potus eorum Aqva, libentiús tamen vino utuntur.

Nidificant in Arboribus. Nidum pilæ modo rotundum artificioſé contextum, ramulo tenui penſilem, inſtar Orioli alligant, foramine ad ingreſſum & egreſſum perqvám exiguo relicto. *Aloyſius Cadamuſtus.*

Autor eſt *Columbus*, qvosdam Indiæ populos Pſittacos magno ſtudio ſaginare, & in

deliciis Ciborum habere..

Luxuriosa est Avis aspectu virgineo, vino delectatur & inebriatur. Caudam summo studio componit, pennasq; rostro freqventiús extergit.

Humanos sermones edoctus imitatur, unde *Statius*.

Psittace, lux volucrum, Domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator Psittace lingvæ.

Hodie plura genera observantur ab iis qvi Indias freqventant, magnitudine, & colore differentia, qvorum qvædam ab Hispanis & Hollandis in Europam & nostram qvoq; patriam mittuntur.

A Nobilibus & Divitibus aluntur ferreis caveis, ut pulcritudine & facundia, grataq; garrulitate, ac formæ raritate animũ exhilarent & recreent.

Psittacus Erythrocianus.

ψιττακὸς ποικίλος seu versicolor,

Psittacus varius.

Ein Rottblauer Papagey/ oder Sittich/

Papagey võ mancherley farbẽ.

Rostrum huic grande subnigrum. Caput, Collum, Pectus cærulea. Oculorum regio albicat. Uropygium luteum, Alarum tegetes viridi, luteo, roseo promiscué conteguntur. Summum dorsum dilutè cæruleum. Cauda partim rubet, partim ad cæruleum inclinat. Crura & pedes cinerei coloris.

Hic aspectu suo colorisq; gratiâ miré intuẽtes oblectat.

Psittacus Erythroxanthus.

Ein geelber Sittich/

Sickust der viel geeles auff den Flügeln hat.

Psittacus cyanocroceus.

Ein Rotgeelber Papagey.

Psittacus viridis torqve miniaceo.

Ein grüngeeler Papagey mit eim pomerangenfarben Zirckel vmb den Hals/

Viret caput & totum Corpus, sed Collum, pectus, & pars tota inferna & prona dilutiús, cætera pleniús. Circulus miniaceus collum instar torqvis ambit. Cauda é flavo virescit. Pedes cinerei. Rostrum crassiusculum coloris miniati.

Psittacus viridis minor.

Ein grüner Papagey.

Paulo major est Turdo majore. Rostrum subrubet. Iris crocea. Corpus herbaceo virore amœnum, venter tamen dilutiore, saturiore remiges. Cauda angusta, acuminata.

Qvernla.

Αἰγίθαλος *Arist. Peuc.*

Linaria rubra *Gesn. & Vl. Al.* Salus *Gaz.* Linaria

Linaria cinerea, truncalis,
Grisola *Nonn.* â gridare id est lamentari.
Qverula *Mihi* qvód luctuosé clamitet.
Ein Zötscherlin/*Sil.*
Schösserle/
Stockhenffling/
Todtenvogel/
Meusevogel/*Rust. Sil.*

Avicula Linariæ similis, at pauló minor. Rostellum ei crassius, acutissimum, flavicans. Cruscula fusca seu nigra splendentia: digiti qvaterni ungviculis acutis fuscis donati, posteriore majore cæteris. Masculus Pectore & Ventre svaviter & dilutè rubens, in albedinem circa uropygium desinit, vertice coccineo colore insignis. Alæ nigricant, qvas lineæ latiusculæ albæ intersecant. Cauda ex duodecim pennulis condita fusca, ad latera candicat. Dorsum cinereum.

Femella tota cinerea seu grisea, maculis fuscis passim respersa, Mentum nigrum. Pectus ex albido lutescit.

Vesiculam obtinet in gutture more gallinarum, in qva seminula seu cibus alterantur: sub hac ante ventriculum (qvi callosus minor) sinus fungosus longiusculus, per qvem cibus in ventriculum, ut perfecté concoqvatur, demittitur. Hunc sæpé arenula minutissima infarctum reperi. Victitat seminulis Carduorum, Alni, Lini, Papaveris, Cannabis, Arenulis. Ubi nidificet non constat. Rustici monticolæ qvidam has Murium progeniem esse arbitrantur, rursusq; Vere accedente in eas transmutari, cúm per æstatem nulla conspiciatur.

Advolant aliqvando turmatim ad montes nostros, ut vulgus credit, singulo septennio, & brevi pestilentiam seqvuturam.

Hoc anno 1602. dum hæc scriberem, incredibilis fuit earum captura hyemis initio. Cúm enim sit simplicissima, facilimé visco hæret. A nostratibus ad mensas recipitur, carne plena & pingvedine flava abundans: saporis boni, & succi laudabilis, minús excrementitii.

Assa utplurimúm editur.

Regulus.

Τύραννος *Arist.*
Τρόχιλος *Plin.*
πρέσβυς,

βασιλεὺς.
ὄρχιλος ὄρνις.
Regulus criſtatus *Vl. Aldr.*
Regillus, Regaliolus.
Acanthis ſylvatica.
Ein Gold-Hänlin/*Sil.*
Ochſen Euglin/
Streuslin/
Tan Meislin/
id eſt Parulus Abietum.
WaldZinslin.

Avium omnium minutiſſima, pauló major Locuſta, Criſtam gerit in vertice auream, ex pluma latiuſcula pauculis nigricantibus. Dorſum citrinum. Cauda & Alæ fuſcæ partim, partim ſubcitrinæ. Venter ex pallore flavet. Roſtellum rectum, longiusculum. Pedioli flavent. Linea alba. Alas medias dirimit transverſim.

Senator eſt & Rex Avium, cantu ſvavis. In ſylvis noſtris freqvens Hyeme & æſtate. Nidificat in cavis arboribus, & plurimas parit.

Muſcis, vermiculis & Coſſis vivit.

Bis parit. Ova edit piſo pauló majora, novem, decem.

Autumno & hyeme Noctua capitur.

Pingveſcit & boni eſt alimenti.

Minima qvidem eſt omnium, & parva qvidem Corpore, auſu tamen magno contra Aqvilam pugnare creditur.

Rubecula.

Ἐρίθακος **Ariſtot.**
Ἐρίθυλος, Ἐριθεύς, Δάνδαλος,
Rubecula ſylvatica,
Sylvia.
Ein Rottkählichen/
Rottbrüſtlin/
WaldRötelin/
Rottkröpfflin/
WinterRötele.

Avis eſt ſolitaria, cuivis notiſſima, Roſtello nigro, exiguo, gracili. Dorſo, Capite, ſuperiore Alarum parte & Cauda, cinereo obſcuré flavente. Pectus totum exornat color aurantius, ad ferrugineum accedens. Venter albus totus. Caudam duodecim pennis inſtructam ſæpé motitat. Alarum remiges nigricant. Pedunculi fuſci. Lingva fiſſa.

Æſtate in ſylvis ac deſertis vivit, hyeme ad oppida & pagos propiús accedit. Muſcis, vermiculis alitur, acinis

item Sambuci, Frangulæ & Sorbi aucupariæ.

Nidulatur in ſylvis, denſiſſimis vepretis & fruticetis. Nidum congerit & ſtruit ex ſtipulis gramineis aridis & Muſco.

Ova parit utplurimúm qvinq;.

Hieme in hypocauſtis ſervatur, cantus ſvavis gratia. Captiva Muſcis, mixis Panis & nucleis Iuglandium inciſis veſcitur. Admodum manſveſcit, ut in iis ova pariat & evolans revertatur ſponté feneſtrâ apertâ. Parem non facilé domi admittit. Continuó enim inter ſe pugnare ſolent ad cædem uſqve. Hinc

Alciatus.

In modicis nihil eſt qvod qvis lucretur, & unum
Arbuſtum geminos non alit Erithacos.

Cum lemmate: Parvam Culinam duobus ganeonibus non ſufficere.

Laqveis, viſco & decipulis Autumno capitur, & in cibum ſumitur.

Rubicilla.

φοινίκουρος, *Ariſt.* ἀπὸ τῆς φοινικῆς οὐρᾶς.

Ruticilla, *Gaz.* á rubente Cauda.

Rubicellus,

Rubecula domeſtica, æſtiva,

Luſcinia murorum.

Ein Haus Rötele/
Wüſtling/ sil.
Rottſchwantz/
Rotzagel/
Sommer Rötele.

Magnitudine eſt Ficedulæ ſeu Currucæ, Colore per Dorſum ex cinereo fuſco. Alæ fuſcæ; Rectrices ſuperiores in medio albeſcunt, cæteræ totæ nigræ. Roſtrum gracile, longius qvám Rubeculæ. Gula & Pectus nigricant, flavedine intermicante. Cauda ex luteo phœnicea, pennis duabus exterioribus nigricantibus. Pedes graciles nigricant.

Aeſtate tota nobiſcum degit. Circa Muros ſeu parietes utplurimúm habitat. Muſcas & araneas ad cibum perſeqvitur. Nidificat in muris, parietibus, ſummis caminis, & arborum foraminibus. Ova parit cærulea qvinq; utplurimúm

plurimùm vel ſex: pullos Majo excludit.

Cantillat ſvaviter verno tempore, cùm ad nos redit, præcipué ſummo diluculo. Hyeme appetente avolat, aut ſe abſcondit.

Ova, ſi afflentur halitu vel digitellis tangantur, citó in alium locum transferuntur.

Rubicilla major ſaxatilis.

Κύανος, **Ariſtot.**
Petrocoſſyphus, **Bellon.**
Cæruleus, **Plin. Geſn.**
Paſſer ſolitarius, **Vlyß. Ald.**
Rubecula ſaxatilis,
Turdus, Turdela ſaxatilis,
Merula ſolitaria,
Merula cærulea,
Merula ſaxatilis, **Placentinis.**

Ein Blaw Vogel/
Stein Rötele/
Blaw SteinAmſel/
SteinDroſſel/
Klein BlawZimmer.

Avis eſt ſaxatilis, ſolitaria, minor Merula, major qvám Fringilla, Sturni ferè magnitudine. Caput, Gula, Collum, Cervix pulcré cyanea, Dorſum obſcurius ad nigredinem rendit. Alæ ſuperiores totæ fuſcæ, interiores cum Ventre & Cauda, ex flavo rufeſcunt, ut in Ruticilla. Crura Merulæ nigra, digiti qvaterni, vngviculis nigris aduncis. Roſtrum rectum, fuſcum, ſeſqvidigiti longitudine. Caudam freqventer motitat.

Saxa incolit, & præcipitiis delectatur. Nidum in rupibus conſtruit. Rariſſima apud nos. Unicam habui á filio judicis Fiſchbacenſis, qvam in altis montibus, non procul á Schmiedeberg, ſolam in rupe offenderat.

A nonnullis haberi in magno precio ob cantus ſvavitatem, diligentiſſimus Naturæ ſcrutator **Conradus Geſnerus** teſtatur.

Scandulaca Arborum.

Κέρθιος, **Ariſtot. Turn.**
Καλίδρις, **Eber. & Peuc.**
Κέρδιος, propter aſtum,
θριποφάγος,
Κνιπολόγος.
Certhia, **Vlyß. Aldrov.**

Calidris cinerea,
Crepera id est Avicula reptatrix *Turn.*
Ein Baumkletterlin/*sil.*
Baum-Heckel/
Hirngrille/
Rinder kleber.

Avicula est parva, Regulo pauló major. Color verticis & Dorsi ex cinereo flavet; dilutiús ad uropygium, punctulis candicantib⁹ interstinctus. Cauda ex pennulis decem rigida ex luteo virescit, in extremitate qvodammodó acuta. Alæ fuscæ lineis candidis transversim distingvuntur. Pars prona tota candidissima instar serici nitet auditorii admodum. Rostellum longiusculum sensim arcuatum, superiús ex fusco rubens, inferiús albet. Lingula tenuissima, acutissima, ossea. Pedunculis insistit ex cinereo flaventibus, digitis qvaternis, geniculis seu internodiis q. distinctis, qvi ungviculis armantur curvis, acutissimis, lucidis, ternis anté, & posteriore calce longissima.

Vox ei clara. Domicilium apud Arbores, in qvarum caveis nidificat. Parit maximum Ovorum numerum. Vivit ex Cossis & araneis. Nunqvam qviescit, sed perpetuó feré, nunc in hanc nunc in illam arborem volitat, nec hyeme avolat.

Scops.

Σκὼψ παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὃ ἐστὶ νυκτὶ ἀφιέναι ὄπα qvód noctu maximé cernat.
Ἀεισκὼψ
Scops seu Asio *Peuc.*
Noctua parva,
Noctua aucuparia.
Ein klein Keutzlin/
Stock Eule/
Kleine Wald Eule.

Turturis est magnitudine, ἄφωνος, Coloris ex fusco subrufi, punctis albicantibus per intervalla plurimis.

Venter albicat. Crura cinerea plumosa ad digitos usq;. Rostrum aduncum fuscum. Oculi Iris flavens pupillam exornat nigram.

Nidificat in cavis arboribus.

Aucupes hoc venantur Aves.

Smerillus.

Αἰσάλων *Arist.*
qvód omni tempore apparea t.
Aesalo *Gesn. & Vlyß. Aldr.*

Accipitris

Accipitris 2. genus *Gesn.*
Iſmerlus *Petr. Creſc.* qvaſi falconellus.
Merillus *Iſidor.* Avis parva *Plin.*
Smerla, Æſalon, Aſſalon, Azalon *Albert.*
Falco parvus, Merlinus.
Ein Smyrle/
Smyrlin/
Myrle.

Cognatum Falconello naturam obtinet: cui & Corporis ſpecie & pennarum colore ſimilis. Falconello minor, Merula major.

Roſtro adunco, coloris Indici, & ungvibus uncis nigris. Crura ſubflavent.

Vertex, Dorſum, Cauda, Alæq; fuſca ſunt, notis & maculis caſtanei coloris undique maculata. Venter ſubflavet, ut Turdelæ, longiuſculis maculis varius. Gula albicat. Caudam transverſim zonæ latiuſculæ obſcuré rubentes diſtingvunt ſenæ. Alarum remiges notis rubentibus juxta ſpinam, ut Cuculus, aſperguntur. Faciem & collum veluti circulus guttulis refertur exornat. Oculi Iris ex cæruleo nigricat, pupilla obſcuré rubeſcente.

Omnium Avium velociſſima, & qvamvis cæteris magnitudine inferior ſit, nulli tamen animo aut audacia cedit, pro Corporis & virium ſuarum portione, præcipué ſi peritia & uſus accedant.

Nidificat in montium ſylvis.

Aves minores, Alaudas, Paſſeres, Cardueles utplurimúm inſectatur, ad ſummum Perdices & Columbas.

Vulpi eſt inimicus.

Stoparola.

á ſtipulis,

Ολολυγὼν *Eber. & Peuc.*
Acredula,
Glariana *Lat. Gesn.*
an Calandra *Italis.*
Ein Stoppelvogel/ } Sil.
Stöpling/
Spies Lörche/
Grienvögelin/
Greinerlin/
Gückerlin.

Avicula parva ex Alaudarum genere. Color univerſim in Capite, Dorſo, Alis & lateribus ex fuſco ſubviridis, maculis nigris diſtinctus. Pectus ſubflavum punctis nigricantibus, ut in Turdela varium. Venter, Alæ interiores & Cauda inferior albicant.

Alarum majores pennæ fuſcæ ſunt, ſuperficietenus ſecundum longitudinem ſubvireſcentes: minores ſeu medii ordinis nonnihil, ut in Fringilla, candicant. Cauda nigra, extrema penna utrinq; mediotenus ad nervum alba Crura obſcuré rubent, ungviculis aduncis, excepto poſteriore, qvi veluti Alaudæ longiuſculus. Roſtrum rectum acutum, ſuperiús fuſcum, inferiús flavet. Oculi ſubcaſtanei.

Autumno demeſſa ſegete in agris inter ſtipulas, unde ei nomen, freqvens gregatim volat. Vermiculis nec non granulis vivit. Capitur nocturno tempore cum Alaudis, retibus tractoriis.

Vox ejus piſt, piſt, piſt.

In cibum venit ut Alaudæ.

Struthiocamelus.

στρουθιοκάμηλος
στρουθὸς μεγάλη,
στρουθὸς λιβυκός,
Struthio.
Ein Straus/
Strausvogel.

Maxima Avium vel penatorum eſt Struthiocamelus Ægyptiaca, qvæ Hominis eqvo inſidentis magnitudinem excedit. Dorſum ei admodum latum. Crura alta & ſimilia Cruribus Camelorum, crebris corticibus ſeu ſqvamis intecta, usq́; ad geminos duros poplites. Caput exiguum qvidem, ſed Cervix magna & procera, partim avem, partim qvadrupedem refert; qvippe qvi non qvadrupes pennas habeat: at ut non avis ſublimé non volet.

Non enim pennas ad volandum commodas gerit, ſed pilis ſimiles. Alas qvidem erigit, ſed volare neqvit.

Corio fortiſſimo contra frigus tegitur.

Miraculoſa eſt ejus ventriculi in coqvendo Naturæ vis; ut cui nihil ſit indomabile. Ferrum enim & numiſmata ex ære conflata deglutit & concoqvit.

Struthiones gignit Africa nec non Arabia. Raró in noſtras terras advehuntur. Ante ſexennium in aula Electoris Sa-

ris Saxoniæ duo enutriti fuérunt.

In desertis habitat nec in sublime fertur.

Nidum in solo humilem ex sabulo confingit. Ova parit maxima, durissima, & qvasi lapidea crusta munita, qvæ sæpé ad nos ex Italia & Constantinopoli feruntur, ex qvibus transversim sectis & expolitis vasa potoria fiunt, argento adornata seu inclusa.

Pennæ in Cauda variis coloribus tinguntur, qvibus juvenes passim pileos suos adornare solent.

Strausfedern / Pickharts-federn.

Interior ventriculi cortex Calculos dissolvit.

Adeps nervis salutare remedium affert: ad durities Lienis illit⁹ præstantissimum remedium.

Pellis cum plumis molliori-bus, Stomachicis applicatur.

Sturnus.

ψὰρ *Arist.*
ψάρος,
βύτθα; βυτθος, } *Hesych.* &
ψολμις. } *Varin.*
Sturnellus *barbaré.*
Ein Staar/
Rinder Star/
Spreche/

Avis est Merulæ feré magnitudine, variis coloribus picta, utplurimúm nigra cum splendore insigni, ut etiam in pectore, ventre, alis & prope Oculos viridescat, emicante Circa Collum præcipué cuprea rubedine, maculis albis distincta, qvæ aliqvando rubescunt, nonnunqvam flavent. Alarum pennæ extremitatibus luteæ sunt. Cauda brevis & nigra, Rostrum robustum, longiusculum, acutum, luteum, in fine fuscum. Pedes subrubentes, ungves nigri.

Rufus Festus.

Mox picturati convertit pectoris artus
Sturnus edax.

Philomela.

Dum Turdus trutilat, Sturnus tunc pinsitat ore,
Sed qvod mané canunt, vesperé non recolunt.

Degit locis humidis & palustribus maximé, ubi pecora pascuntur,

pascuntur, ex qvorum stercoribus nutrimentum qværunt.

Hoc anno mense Junio, in pulli ventriculo inventi fuerunt lapilli octo, lupini magnitudine majores & latiores, Silicem colore & duritie adæqvantes.

Nidificat in sylvis, in cavis arboribus, veluti in sylva qvæ vulgó der Lindwald / ad Qvadum fluvium, non procul á Gryphiberga, & aliis pluribus, ex qvibus cúm adhuc puer, sæpé pullos extraxi, ut plurimúm in lignis excavatis, in arboribus suspensis, aut ædium Parietibus, seu pertica culminibus affixis; nec oppida reformidant.

Nidum congerit ex Musco.

Bis in anno parit, qvinq; utplurimúm, nonnunqvam sex pro vice excludit pullos, Majo & Junio.

Voracissimus est. Vescitur Limacibus nudis, lumbricis, mica panis & carnibus domi educatus, inprimis delectatur scarabæolis rutilis, qvi Junio mense Arborum folia tenella & Rosas arrodere solent, vulgó Brachkäferlin/

Qvi pullos é nidis auferunt, in singulis singulos relinqvere pro more habent, ut anno seqventi libentiús redeant.

Catervatim volitant, omnesq; in orbem pilæ circumaguntur, & in medium tendunt agmen. Cum Cornicibus & Monedulis amicitiam ineunt, cum qvibus Autumno & veris initio, priusqvam nidos struant, volant.

Capiuntur retibus, allectricibus mutis terræ appositis, dum â volatu cum impetu prorumpunt, & cúm noctu in palustribus super arundines pernoctant.

Hyeme in tepidiora loca abeunt, vel in Montium recessibus occultantur, Martio redeunt,

Canori valdé sunt, & qvorumvis Animalium, ut Pecudum, boum, Caprarum, Suum, Eqvorum, Asini, Galli, gallinarum, Orioli, Fringillæ, Pari &ç. voces & concentus imitantur, nemine illis præceptoris aut institutoris officium præstante. Lingvam habent latam, & perfecté loqvi discunt.

Sturni in cibum qvidem cedunt, at ob saporem minús gratum, & carnem duram, ac Ventriculo inobedientem, ut ignobiles & nullius precii utplurimúm

plurimum negliguntur. Pulli á pauperibus & Agricolis freqventer esitantur, capitibus abjectis. Autumno etiam á nonnullis nobilibus in cibum recipiuntur.

Caro eorum calida est & sicca, palato insvavis, crassi succi, & alimenti illaudabilis. Succum gignit Melancholicum & vitiosum, ob id Melancholicis, Biliosis & ab Hæmorrhoidibus divexatis inutilis.

Galenus 6. de sanit. tuenda, in Calculi Renum vitio, tanqvam cibum tenuis alimenti approbat.

Kiranides autor est, Sturnos in Cibo sumtos juvare omnes qvi mortiferum aliqvid biberunt, & si qvis prægustaverit omninó non lædi.

Fimus faciem exornat, Ad alphos, pannas, impetiginem & morpheam á veteribus commendatur.

Sturnus ut Pica varius.

Ein Elster Staar/

Magnitudo ei vulgaris Sturni.

Color rostri medii caput versus, Verticis, Colli, Pennarum remigum, Caudæ niger: cætera candidus totus. In Polwitz apud nobilem Georg. Eekium á me conspectus fuit.

Sturnus candidus.

Ein gantz Weisser Staar/

Aliqvando occurrit niveo colore, in Nobilium aulis.

Strix.

Σύρνιον,

Avis nocturna.

Ein Milchsauger/ KinderMelcker.

Striges aves inauspicatæ, qvæ σύρνια græcé nuncupantur, maleficis mulieribus nomen indiderunt, vulgó Pilweissen/ der Alb.

Vetularum qvarundam apud nos firma persvasio, Striges seu Lamias nocturno tempore Infantulos recens natos emulgere, & Mammillis eorum lac maternum & sangvinem exugere, eosq; omni nutrimento defraudare. Qvæ ut suam opinionem confirment, & vulgó plausibilem reddant, inditia proferunt:

Qvód pueruli præter solitum inqvieti, insomnes & qveruli sint. Deinde licet á Matribus probé lactentur, paulatim tamen absumantur & tabescant.

& tabescant. Prætereá diligenter advertentibus, lactis indicia in Papillis eorum conspiciantur.

Qvæ superstitio ab Ethnicis originem traxisse videtur; qvod ex *Ovidio 6. Fastorum apparet.*

Sunt avidæ volucres, non qvæ Phinëia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes Oculi, Rostra apta rapinæ,
Canicies pennis, ungvibus hamus inest.
Nocte volant: puerosq; petunt Nutricis egentes,
Et vitiant cunis Corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sangvine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen, sed nominis hujus
Causa; qvód horrenda stridere nocte solent.
Sive vigitur nascuntur aves, seu carmine fiunt.

Pharmaca huic malo occurrentia, Qvintus Serenus carmine perscripsit:

Prætereá, si forté premit Strix alta puellos,
Virosa immulgens exertis ubera labris
Allia præcepit Titini sententia necti,
Qvi veteri claras expressit more togatas.

Nostrates feminæ Cunis imponere solent speculum & forficulam, Antirrhinum, Absinthium ponticum, Allium, & insuffire Succino.

Qvamvis haud negarim, Infantulos effascinari posse á maleficis, permittente Deo, attamen freqventer hujus mali physicam caussam deprehendi, qvæ Medico diligenti facilé innotescit. Addo, vestigia lactis, ut ajunt, esse pus album, qvod sæpé ex pustulis minutis papillarum Infantium exprimitur. Cui malo ut succurrendum ex methodo, norunt physici causâ cognita.

Effascinationis veró remedium docent Sacræ literæ omniũ efficacissimum, Preces Parentum, qvi si ventris sui fructus primúm per baptis-

mum

mum utpoté lavacrum regenerationis & renovationis Redemptori Christo obtulerint, deinde qvotidié Summo Rerum conditori & conservatori, sine cujus voluntate ne capillus ex capite nostro decidit, precibus immolârint & commendârint, eosq; tutelæ suæ subjecerint, facilé eos ab eujusmodi Satanæ & suæ farinæ vetularum incantamentis, præservari & liberari posse certó credant. Qvod Lucæ 8. Servator noster confirmat inqviens: Sinite parvulos ad me venire, qvoniam talium est regnum Cœlorum. Item, Psalm 34. v. 8. Angelus Domini castra metatur, circa timentes eum, & eripit eos.

Hoc verum Succinum spirituale ex pharmacopolio S. Sancti desumtum, qvo incenso, ab ædibus nostris, tanqvam Antidoto efficacissimo omnia Diaboli venena fugantur arcenturqve.

Tarda Recent.

ὠτὶς, *Arist. Vlyß. Aldr.*
τέτριξ, ὄυραξ, *Aristot.*
Erythrontaon *Olai magni,*
Tetraon *Longol.*
Trappus,

Tardus, qvód gravi & tardo volatu detenta neqvaqvam ut cæteræ volucres, velocitate pennarum attollatur.

Anser - Trappa,
Ein Trappe/
id est:
Piger vel tardus.
TrappGans.
Acker Trappe.

Avis post Struthiocamelum feré maxima. Color in Dorso & alis, qvalis Urogallinæ seu perdicis rusticæ, sed magis rufus, subnigris maculis undantibus feré eleganter distinctus. Rostrum Gallinæ robustum valdé. Caput & Collum cinereum, sed supina Colli parte ad album vergit. Pectus qvoq; & Venter & Crura, qvatenus plumis vestiuntur, ad media usq; femora alba sunt. Cauda qvatuor palmos longa, pennis pulcris, rufis, cum tæniis qvibusdam, & maculis nigris,

ſuperiore interioreq; parte albis, verumetiam extremitate ornata. Alarum pennæ majores candidæ, circa finem nigræ. Crura fuſca, digiti terni antrorſum, nullus retró, & ungves ut in Gallina. Vola ſeu pars interior denſa toroſaq; eſt. Lingva ſerrata utrinq; acuta.

In campis degit ſpacioſis, Arboribus inſidet nunqvam, nec aqvas freqventat. Veſcitur herbis, maximé veró legit grana & fruges. Hyeme aliqvando ſolitaria in montanis colliculis nive denudatis ſtabulatur. Nidificat in terra inter ſegetes.

Ova ſi ab homine contrectata, aut ejus anhelitu & afflatu vel leviter imbuta ſenſerit, extemplo relinqvit.

Caro ejus dura nigra, concoctu pervicax, excrementis redundat; & humori Melancholico procreando apta: Valenter tamen alit, ſi concoctionem in ventriculo fuerit adepta exqviſitam.

In cibo laudatur juvenis, ſi per dies aliqvot poſt jugulationem reſervata fuerit.

Torqvilla.

Ιυγξ vel Ιυξ *Ariſtot.* ἀπό τοῦ ἰύζειν qvód eſt derivare, clamare *Geſn. & Vl. Aldrov.*

Κιναιδίος *Heſych.*

Collitorqves á Colli circumactu reliqvo Corpore qvieſcente.

Turbo, qvoniam Collum ac Caput circumagens turbinis imaginem præſefert.

Verticilla, Verticollia *Scaliger.*

Formicarius.

Ein Windhals/
Wendehals/*Sil.*
Trayhals/
Naterwendel.

Varii coloris volucris, ex Picorum genere, Alauda palmos & digitos ij. longa. Color ei cinereus utplurimúm. Caput, Cervix, Dorſum, uropygium ex fuſco cinerea ſunt, punctulis minutiſſimis lateritiis nigricantibus varia. Macula juxta Oculos retró verſus longiuſcula, fuliginis colore. Linea á cervice latiuſcula atra, ſecundum longitudinem utrinq; juxta alas per dorſum ducitur, ad extremas Alarum longiuſculas pennas Corpori vicinas excurrens. Cauda longiuſcula cinerea, punctis infinitis aſperſa, & maculis transver-

ſis latiuſculis, fuliginoſis diſtincta.

Alarum majores pennæ, partim rubris partim fuſcis maculis transverſalibus alternatim diſtingvuntur. Mentum, gula, pectus obſcuré flavent, lineis nigris transverſalibus, qvæ verſus pectus ſemper longiores evadũt, tinguntur. Venter maculoſus. Roſtrum rectum, craſſiuſculum in acutum deſinens, cornei coloris. Pedes breviuſculi fuſci, in qvibus digiti qvatuor anté & retró bini ſubviri-des, geniculis qvaſi diſtincti, ungviculis latiuſculis acutiſſimis, ita ut utrobiq́; longior alter exterior, cum altero longiore extrinſecús, & brevior cúm breviore extenſé conjungatur, Lingva longiſſima, acutiſſima, qvam menſura iiij. digitorum porrigit, rurſumq́; contrahit intra rorſtrum, cui aculeus præfixus oſſeus, teres, validiſſimus, infra arteriæ ſinum ſubit, & ſupra cranium reflectitur prope Nares.

Collũ circumagit in averſum reliqvo qvieſcente Corpore modó Serpentum. Voce τρίζειν ſtridere dicitur. Vivit in ſylvis. Roſtro ligna tundit, & ſtrepitum qvalem Picus edit, Arbores ſurſum & deorſum perreptando. Coſſis & formicis alitur, qvas magna celeritate aculeo ſuæ lingvæ exertæ, transfixas vorat, nec unqvam illas roſtro ſuo attingit, ut cæteræ aves ſuos cibos.

In Arboribus nidulatur excavatis. Uno partu plures ſeptem, octo, novem excluditur.

Si qvis prope eam acceſſerit, non mox refugit, verúm iratus Collum in ſublime erigit, ac roſtro pinſens, ſine morſu tamen, ac idem retrahens extendensq́; per vices, tanqvam minando iram declarat. Plumis Capitis interim inſtar criſte riget, & Caudam erigit dilataťq;.

Marem aliqvando manibus detinui, qvi collum circumagebat in averſum, prorſum & retrorſum, reliqvo Corpore qvieſcente, mox Oculos claudebat, qvaſi obdormiſceretur.

Pingveſcit & in cibum admittitur.

Fel Oculorum affectibus utile, adverſus pilos in palpebris pungentes illinitur.

Antiqvitús Veneficis ad

philtra & illecebras amatorias in uſu erat.

Aviculam alis ſuperné & inferné pedibus, advocato amantis nomine, ex rota agitabant, aut cum Cerea rotam ſuper ardentes prunas amburebant. Alii aſſerunt, viſcera Jyngis exemta radiis rotarum implicare ſagas, qvibus verſis ſollicitare ad reditum amantes. Hinc *Theocritus*: Per te Jynx meus ille domum vir qvæſo trahatur.

Emblema Conr. Geſneri.

Cur vinctam Jyngem picta detinet manus?
Avis hæc Amoris, & voluptatis nota eſt,
Qvæſita philtris: forté qvod qvovis agat.
Anté & retrorſus collo, in orbem, liberé.
Sic & voluptas Corda agit mortalium,
Mirumq; torqvet in modum qvoqvó libet.
Hanc tu niſi vinctam cum ratione rexeris,
Mentis peribit qvicqvid ac ſenſus habes
Hoc faſcinum putabis, atq; maximum
Philtrum, veneficiumq; qvám miſerrimum.
Hoc torqvet animos, turbat & retró movet.
Aut igitur omnem tu voluptatem fuge,
Aut ſi libet uti, vincla ſemper admove,
Non cicuratur, ſemper eſt vinclis opus.

Invidos etiam alienæ fortunæ ſpectatores notat, qvi aliena facta ſerpentino veneno maledictis inceſſant.

Invidus varius eſt, ridet in alienis miſeriis, deflet alienas felicitates, lingvam exerit in omnia beneacta, Collum avertit & caput, ne videat virtutum alienarum ſplendorem.

Turdus.

Κίχλη *Ariſt.*
Κίχλα *Varin.*
Ζίχλα
Turdus á tarditate. Hyemis enim initio ſe referunt.

Ein Ziemer/
Krametvogel/
Weckholter vogel.

Avis

Avis eſt advena & peregrina, qvæ æſtate nunqvam videtur: in hyemis initio veró ſæpé tanta copia advolat, ut nullius avis major ſit.

Pabulum qværit ex fructibus Arborum, Fagi, Sorbi, Juniperi, Oxyacanthæ.

Ferunt Aucupes, Turdos nidificare in Livoniæ, Transſylvaniæ & Moſcoviæ vaſtis ſylvis, tandem deficiente pabulo ad noſtros Montes advolare ac perhibernare. Circa Paſchatis feſtum iterum recedunt.

Nidos ex luto, ut Hirundines facere ajunt, in arboribus excelſis, ita deinceps continuato opere, ut qvaſi catena qvædam nidorum contexta videatur.

Retibus & laqveis, ineſcati Sorbi & Juniperi baccis, appenſis allectricibus ejusdem generis, á noſtris Aucupibus capiuntur.

Turdus maximus.

Ἰξιβόρος *Ariſtot.*

Ἰξιφάγος *Athen.*

Turdus viſcivorus *Geſn. & Vlyſs. Aldrov.*

Turdela *Iſidori.*

Ein Schnarre/ Schnerre/ *sil.* MiſtelZiemer/ Miſtler/

Primarius in ſuo genere, & reliqvis major, pauló infra Picam. Capite, Alis & ventre fuſcus, plumis tamen juxta caudam aliqvid flavi admixtum apparet. Cutim intra roſtrum pallidus & ſubruber color mixti tingunt, Pedes digitiq; flaveſcunt, præſertim poſteriore nervo tibiarum.

Ungves & Roſtrum nigricant. Collum parte prona, venterq; totus nigris punctis in albicantibus plumis & alicubi flavis variant.

Plumæ ſub alis candidæ.

In ſylvis vivit. Viſci, aliarumq; arborum & fruticum baccas devorat, ut Juniperi, Sorbi alpinæ &c.

Minoris eſt precii, nec adeó acceptus in Cibo apud noſtrates.

Turdus medius.

Ἰξιχὰς *Ariſt.*

Turdus

Turdus pilaris *Gaz. Vlyß. Aldrov.*

Turdus major,
Ein GrosZiemer/
BlawZiemer/ } *sil.*
Krametvogel.

Major est pauló Merula. Rostrum ei subflavum; rectum, in extremo nigricans, Vertex Capitis, Collum pronum, cum Dorsi extremitate dilutè sunt cærulea, sed nigris punctulis aspersa. Dorsum charopum seu rufum obscurè & per medias pennulas nigricans. Collum supinum & pectus varia sunt. Nam flavescentes in eis plumas nigræ distingvunt maculæ; Alæ interiores albæ sunt. Plumæ ventris similiter albæ. Ungves digitiq; pedum fusci. Pennæ Alarum partim nigricant, partim rufo colore, ut Dorsi minores præsertim & breviores apparent. Macula utrinq; ad Oculum Rostrum versis nigra, plumulis ceu pilis rigentibus nonnullis.

Cauda longa nigra.

Aliunde advolat. Nidos enim ubi ova posuerit, aut Ovorum fragmina nusqvam reperias.

Tardius apparet Viscivora, cui & saporis gratiâ præfertur & in delitiis habetur.

Martialis.

Inter Aves Turdus, si qvis me judice certet,
Inter qvadrupedes gloria prima Lepus.

Boni & præcipui est saporis, sæpè Juniperi baccas redolens. Caro svavis, laudabilis succi, mediocre gignit alimentum & siccum.

Prodest Artheticis, Paralyticis, Stomachicis, aliisq; ex frigida causa subortis Morbis. Suggerit enim nutrimentum calidum & siccum.

Dysentericis & Calculosis commendatur, urinas prolicet, & alvum cohibet.

Ab eorum esu abstinendos svadet Arnoldus eos, qvibus hæmorrhoides fluere solent.

Vescitur non solúm bacculis Juniperi, Sorbi, verúmetiam micis panis & carne, si in hypocaustis detineatur.

Svaviter canit. Agrippina conjux Claudii Cæsaris prima Turdum habuit imitantem sermones hominum. *Plin. libr. 10. c. 42.*

Turdus pilaris.

λευκοκέφαλος,
Ein GrosZiemer mit eim weissen Kopffe/

Autumno

Autumni fine Anni 1602. in montanis territorii Hirsbergensis captus fuit.

Turdus minor.

Ἰλιὰς **Aristot.**
Ἰλλάς,
Ἰύλας **Theod.**
Turdus Illas **Vl. Aldr.**
Turdus Iliacus,
Turdela montana,
Turdela sylvestris,
Turdulus Bohemicus,
Winsela **Gesn.**
Ein KleinZiemer/
Heide Drossel/ **Sil.**
Pfeiff Drossel/
Heide Ziemer/
Berg Drossel/
Winsel/
WeinDrossel/
RotDrossel/
Gixerle/**Basilienf.**

Turdi genus minimum, Turdi Musici forma & magnitudine similis. Totus ut vulgaris Turdela fuscus per Dorsum. Pectus varium, flavum & candicans nigris maculis refertum: Medius & infimus venter candicant utrinq;, sub alis ex rubro flavescit. Crura flavent ex fusco. Maculæ seu lineæ subluteæ, utrinq, juxta Oculos binæ, à rostro Collum versus extensæ.

Exotica est, advolat hyeme initio cum Turdis. Victitat plerunq; gregatim, & inter humiliores sylvas, Juniperos & Sorbos alpinas degit.

Saporis est non nihil amariusculi.

Turdus musicus.

Turdus simpliciter dictus **Vlyß. Aldrov.**
Turdus domesticus,
Turdela domestica.
Turdus minor alter **Gesn.**
Collurio, Collyrio **Turn.**
Ein Drossel/
Sang Drossel/ **Eber. & Peuc.**
Weisse Drossel/
Zier Drossel.

Minor est Turdo, Sturni magnitudine varius & maculosus. Tota pars supina fusca. Alæ ex fusco rufæ, maculis subflavis pictæ. Pectus ex subflavo & rufo colore commixtis in unum adornatur: Ventrem album & latera, puncta nigra insigniunt. Rostrum rectum nigrum. Tibiæ ex fusco albent.

Per totum annum apparet. In sylvis nidificat. Nidum in ramis arborum aut fruticum

fingit ex luto aut lignorum carie & musco. Aprili & Majo ovis incubat, parit qvatuor plerunqve.

Similem cum Turdis reliqvis cibum qværit. Vermiculis insuper & scarabæis fruitur.

Musica est avis canens vere, vocis multiplicis: ob id á multis cantus gratia in caveis alitur pane, lacte, carnibus, & farina hordeacea lacte mixta.

Dulce palám resonat qvam
    dicunt nomine Drostam,
Sed fugiente die nempe
    qvieta silet.

Autumno etiam ex remotis locis singulari Conditoris optimi max. providentia advolant. Tanta enim copia in montibus & sylvis Silesiæ nostræ sæpenumeró capiuntur, ut non solúm sufficiant alendis Incolis præsenti tempore, verumetiam semiassæ & aceto immersæ in seqventem æstatem incorruptæ serventur.

Laqveis veró ex pilis eqvinis candidis seu nigris, appensis sorbi alpinæ bacculis, decipiuntur, & jugulantur.

Sapore omnibus feré præferuntur, qvi svavis est, & palato arridet.

Caro ejus laudabilem procreat succum, facile digeritur & probe alit. Alvum interim sistit.

Turdus Musicus cristatus.

Ein Kobeldrossel.

Anno 1599. circ. captus fuit Turdus Musicus, ceteris colore & magnitudine similis, præter cristam, qvam in vertice gerebat albidã instar Alaudæ, & circulum album, qvi prona parte collum mediotenus cingebat.

In sylvis Cotzanensibus ducatus Lignicensis.

Turtur.

Ὁ κὴ ἡ τρυγὼν, ἀπὸ τοῦ τρύζειν, á sono vocis.

Τρυγόνι,

Τρυγόνα, Hodie.

Ein TurtelTaube/

Turtel/ á voce, vel ut *Goropius* derivat, Ein Turtel-Taube/ qvasi TroutelDaube/ á verbo Troutelen/

qvod

qvod idem eſt, qvod blandiri & omnibus modis & geſtibus conari cuipiam placere, & propriè id facere ſvaviis & amplexibus, qvod in Turturibus docemur. Præterea & ſonus ejus hac voce qvodammodò exprimitur, & ſignificat fidei excellentiam, qvæ in Turturum conjugio tanta eſt, ut meritò princeps fidei dici poſſit. Trou, Trau, fidem notat. Trout, trauet, idem qvod conjugio copulat. Et Excellentiam denotat. Hinc Tourteltaube, troutel-taube, qvaſi Traute taube.

Minimus eſt in Columbaceo genere, colore ferè Liviæ, ſed dilutiore, in Pectore præſertim, cui in Dorſo ſuperficietenus ferruginei ſeu rufi qviddam elucet.

Pars prona ventris candicat.

Collum torqvis ambit retrò aterrimus, Viridibus maculis eleganter ſplendens, antè vix conſpicuus.

Femora, tibiæ, ferruginea.

Pedes rubore nitent. Uropygium fuſcum ſeu coloris fumati.

Ungves breviuſculi, nigri, parùm adunci.

Roſtrum tenue, ut Columbæ, obſcurè cæruleum.

Pupillam Oculi nigram exornat Iris lutea.

Et caſtus Turtur atq; Columba gemunt.

Virgilius.

Nec gemere aërea ceſſabit
Turtur ab Ulmo.

Frugibus vivit, glandibus & arborum gemmis. In Montium ſylvis & deſertis commoratur locis, æſtate frigidis, hyeme ſe condit aut diſcedit ad tepidiora.

Nidum ex virgultis ſuper ramos arborum colligit & ſuſpendit.

Bis anno parit, ova plerunq; bina, rarò terna.

Ad annum octavum vitam extendit. Oſcula, anteqvam procreandæ ſoboli indulgeant, permiſcent.

In hypocauſtis & intra ædes diutiùs aſſervatur, ubi ſæpè ova parit, eaqve excludit.

Volat gregatim, cùm accedit & diſcedit. Adventu ſuo vernum tempus prænunciat.

Avis eſt caſta inprimis

& pudica. Amiſſo enim pari ſuo, alterius copulam non reqvirit, ſolitaria incedit, ſolitudines diligit, hominumq́; conſortia fugit, perpetuóq; gemit, ſiccis arborum ramis triſtis inſidens.

Ambroſ. Deus Turturibus infudit hunc affectum, hanc virtutem Continentiæ dedit, qvi ſolus poteſt præſcribere, qvod omnes ſeqvantur. Turtur non uritur flore juventutis, non tentatur occaſionis illecebra. Turtur neſcit primam fidem irritam facere, qvia novit caſtimoniam ſervare, prima Connubii ſorte promiſſam.

Turtur temperamento eſt calido & ſicco, præſertim adultior & ſeneſcens: Ob id eligantur tenelli, per aliqvod dies ſaginari.

Carnes habet neq; duriſſimas, neq; pravo ſucco vitioſas, neq; concoctu difficiles. Ipſarum veró durities, ſi mortuo uno die aſſervetur, facilé vincitur, fiuntq; friabiles omninó atq; inculpatæ. Bené alunt, & probum ac mediocre gignunt alimentum, ſangvinem laudabilem humore atq; calore temperatum procreant, ſpiritusq; animales peragendis ratiocinationis & intellectus cogitationibus aptiſſimos,

Dyſentericis in cibo Platina præſcribit, Trallianus tympanicis. Galenus inter euſtomachos numerat.

A nonnullis ejus eſus peſtilentiæ tempore laudatur.

Sangvis Oculis cruore ſuffuſis eximie prodeſt, & ad Oculorum ictus cruentos efficax.

Fimus Albugines extenuat & ad Oculorum ictus cruentos utilis. Uſtus ex Mulſa Calculos per urinam exturbat.

Pictorius.

Si fluxus ventrem nimiúm
 infeſtaverit ingens,
Turtur combuſtus, terq́;
 qvaterq́; juvat.

Turtur Turcicus.

Turtur Indicus VI *Aldr.*

Turtur exoticus Τρυγὼν γελασος.

Ein Lachendes Teublin/*Sil.* á ſono vocis qvem ridentis inſtar edit Ha, ha, he.

Türckiſch Teublin/

Indianiſch Turtur Teublin.

Turturi noſtrati ſimilis eſt, paulό major. Color Capitis, Colli,

Colli, Pectoris, Dorsi, Alarum ex candore rufescit. Pennæ Alarum longiores, uropygium cum cauda fuscescunt. Collum exornat torqvis tenuis, nigra, qvæ tamen circulum non absolvit integrum. Iris miniati coloris elegantissimé splendet. Rostrum nigricat. Pedes pulcré rubent.

Femina tota candida est, exceptis pedibus rubris & rostro nigro.

Peregrinus est, & paucis ab hinc annis importari cepit. Par duobus aureis nummis æstimabatur, jam minoris væneunt.

Passim in Nobilium & divitum hypocaustis aluntur. Ova edunt bina pullos excludunt, eosq; enutriunt: licet in primiparis aliqvoties intereant.

Tritico aluntur.

Turtur mixtus.

Ein zwitter TurtelTaube/

Magnitudo ei Indici. Dorsum cinereum totum, ex qvo rubedinis subobscuræ qvid elucet, absq; nigris & ferrugineis maculis. Vertex, Collum, Pectus diluté rubent. Ventris plumæ & Caudæ extrema pars per transversum, Alæ interiores secundum latera diluté Indici coloris sunt. Remiges Alarum pennæ fuscæ. Pedes rubor sangvineus tingit. Rostrum subcæruleum ex fusco.

Par hujus Turturis pluribus annis in hypocausto aluit amplisſ. Dom. Pancratius Syssebachius M. syndicus Reipub. Hirsbergensis, amicus meus optimus, qvod habuit ex conjugio Turturis nostratis masculi, & Indicæ fæmellæ.

Vanellus.

Αἴξ *Arist.*

Ταώς ἄγριος, hoc est Pavo sylvestris, qvod cristam in capite gerat.

Ἶβυξ *Nonn.*

Capella *Gaz.* qvód Capræ similem vocem edat.

Vanellus qvod alis vanni aut ventilabri instar, commotis strepitum excitat.

Parcus, Parra *Plin.*

Gavia cinerea *Eber. & Peuc.*

Kyvitta.

Eine Gybitz/
Gyfitz/
Gywitt.

Avis est sylvestris, satis pulcra, Columbæ magnitudine, rostro longo, nigro. Color per totum Dorsum viret, maculis qvibusdam purpureis u-

trinq; partim viridibus, partim cæruleis, Extremæ veró & longiores Alarum pennæ nigræ, qvæ inversæ atro ſplendent colore. Venter & Alarum interior pars plumas habent albas. In capite criſta plumacea nigra, oblonga, retrorſum tenſa conſpicitur. Gula ex nigrore ſplendet, ut & Caput ſummum, cujus partes laterales ſub oculis candidæ ſunt, tantillúm rubentes. Cauda ſeſqvipalmum longa, candida, extremé nigra. Pedes rubent, ungvibus nigris, digiti membranula junguntur.

Ad paludes, piſcinas, vermium gratia, qvibus veſcitur, degit. In planis, paſcuis ac ericetis nidificat. Ova parit, Majo, utplurimúm qvatuor Columbinis pauló majora, pallida, notulis fuſcis variegata.

Autumno gregatim volant, & retibus capiuntur. In cibum veniunt ſaporis boni, nec ſucci improbi.

Veſpertilio.

Qvaſi veſpertino volans crepuſculo.

φιλέσπερος.

νυκτάλωψ.

νυκτερὶς,

qvód veſperi & noctu volet.

Ein Fladermaus/
Fledermaus/
Speckmaus/

Δερμόπτερος eſt, mediæ cujusdam inter avem & murem ſpeciei, Corpore inſtar Murium piloſo, alis cutaneis; pedibus Murinis incurvis. In utraq; parte Mandibulæ, dentes inſtar Murium habet. Auriculæ eminent. Caret cauda.

Non tam voce reſonat, qvám ſtridore. τρίζειν id eſt tenui voce ſtridere.

Ovid. Minimam pro corpore vocem
Emittunt, peraguntq; levi ſtridore qverelas.

In cibatu Muſcæ & Culices ei gratiſſimæ ſunt, qvas ſub noctem circumvolitans capit. Veſcitur & libentiſſimé Lardo & Carnibus ſuillis é trabe ſuſpenſis. Candelas & pingvia qvævis inſtar Murium ambit.

In cavis arboribus, ædificiis desertis, sub tectis domorum & templorum latet.

Parit ut Qvadrupeda, non ova, sed pullos viventes, qvos mox admotis uberibus lactare solet, secundum illud:

Ein Vogel ohne Zungen/
Der ander sauget seine Jungen.

Sangvis ad Serpentium ictus valet, & psilothri vim obtinet, addito Chalcantho aut semine Cicutæ. Urina abstergit & valdé calefacit, Ungulam & albuginem curat.

Cinis visum acuit, & cum Melle suffusioni medetur.

Ulula.

Αἰγώλιος Eber. & Peuc.
Ulula Gesn. & Vlyß. Aldrov.
ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν.
Strix. Ovid. Nonn.

Eine Eule/Ule/á fletu. Hul enim idem est qvod fleo cum tristi voce, seu ploro.

Pusch Eule/
Graw Eule/

Avis Gallinæ magnitudine Noctuæ cognata. Longitudo á Cauda ultima ad Rostrum extremum dodrantum duorum. Latitudo extensis alis dodrantum qvatuor & palmi unius semis.

Color partis supinæ, Capitis, Dorsi, Alarum, Caudæ cinereus, obscurus, ad rarum inclinans, maculis albicantibus & nigricantibus ubivis varium. Venter albet maculis majusculis fuscis respersus.

Caput obtinet grande, rotundum, admodum plumosum; anteriori parte plumulas exiguas, graciles, candidiusculas in orbem velut flammeum positas.

Oculi grandes, pupilla maxima ex nigro cærulea, circulo ambiente obscuré bætico. In horum ambitu ad palpebrarum oras lippientium instar rubescens circulus conspicitur. Superiori tantúm palpebra inter nictandum Oculus contegitur latitante periophthalmio, seu tunica crassa diluté cærulea, á supra deorsum porrecta integrum Oculum operiente. Rostrum ad uncum subvirescens. Nares patulæ.

Primulæ

Primulæ rigidæ inter Oculos & Roſtrum multæ, denſæ, nigræ radicibus albis.

Alæ maximæ longitudinis duorum dodrantum ad extremam usq; caudam protenſæ. Crura habet albicantia fuſcis notis reſperſa ad ungves usq; leucophæos, aduncos, acutiſſimos hirſuta. Digiti qvatuor, bini anté, retró & ad latus ſingulus.

Lingva latiuſcula, bifida. Gula ampla. Ventriculus rugoſus, craſſior. Fel majus praſſini coloris, adhæret Inteſtino, & dextro Hepatis rubicundi lobo. Appendices binæ Inteſtino qvá deſinit hærent.

Colit ſaxa & ſpeluncas in ſylvis Montium.

Nocte vagatur & paſcitur, die raró apparet, aviculas & Mures venatur.

Aliqvando oppida & pagos advolat hyeme præſertim rigida, & carnes inqvirit.

Fel ad Albugines, Suffuſiones, Caligines prædicatur.

Adeps ad claritatem ſimiliter facit.

Ulula flameata.

ὦτος Eber. & Peuc.
Otus Turn.
ἐλεὺς.
Aluco Vlyß. Aldr. vom Locken.
Ulula flameata Geſn.
Ein Schleier Eule/ Sil.
Kirch Eule/
Rautz Eule/

Eximii candoris eſt in gutture & ventre, alioqvi candidis, nigris & flavis lineis & maculis alternis diſtincta. In faciei ambitu plumarum albarum finem, ea figura diſpoſitum habet, ut flameum, qvo Mulieres Caput & faciem obvelant, qvodãmodo referat.

Habitat in rimis antiqvarum turrium, templorum, arcium, aut qvercuum cavernis in qvibus & nidificat.

Aviculas & Mures integros deglutit ob gulam amplam.

Upupa.

Εποψ,
Αλεκτρυών γέλασος Hesych.
Αγριοκόκορος hodie.
Gallus lutoſus,
Gallinaceus ſtercorarius.
Ein Wiede Hopffe/
Kot Han/

Avis eſt ſpurciſſima, Turdi feré magnitudine, nigris maculis colorata, Criſtam plumeam, rufeſcentem, punctis &

ctis & apicibus nigris distinctam in capite gerit plicatilem, qvam contrahit, erigitq; secundum Capitis longitudinem. Pennæ Alarum nigræ transversim lineis intercisæ.

Gula subflava, ut & Collum sed cinereo dilutum. Rostrum fuscum, tres digitos longum, aliqvantulum falgatum Certhiæ instar. Pedes fusci, ungves adunci. Sub ventre uropygium versus albet. Lingvam obtinet parvam trilateram.

Melancholicæ est complexionis. Desertas qværit Nemorum & invias plagas. Inter aves nocturnas & tenebrarum amicas, lugubris ac luctum amans. Vox ejus Cuculi non absimilis. Pollux ποπίζειν scribit.

Nidum ex stercore humano fingit in arboribus excavatis, & circumlinit, ut fœtore suo homines á nido depellat. Qvod ipsemet expertus sum dum puer adhuc, nidum in Qvercu cava offendens, pullosq; extrahere volens, manus sordibus & fœtore inqvinarem.

Ova plerunq; parit qvatuor.

Vermiculos in stercoribus qværit, Erucis, scarabæis alisq; vermiculis nutritur, inprimis verticillis, vulgó Wertren/delectatur.

Hyeme in cavernis arborum dormit, círca æqvinoctium vernum prodit. Varié mutat colorem & speciem, æstate & hyeme.

Caro austera est & cibo inutilis.

Upupæ cineres ex vino potos, Colum sanare Marcellus annotavit. Cor in lateris doloribus laudatur.

Pennas ejus Capiti impositas Hominis Cephalalgiam sanare creditur.

Fertur Pullos, parentes suos senes fovere sub alis, & anhelare super ipsorum Oculos, donec visum recipiant.

Urogallus major.

Τέτριξ *Arist.*
Οὔραξ *Atheniens.*
Tetraon *Plin. Gesn.*
Gallus alpinus.
Gallus urus.
Uragen.
Ortygometra Veterum *Albert.*
Ein Auer-Han.

Patria lingva, forté propter magnitudinem & pulcritudinem,

nem, veluti & Ein Auer-Ochsse / Urotaurus denominatur.

Ohr-Han/
BergFasan.

Avis gallinacei generis omnium maxima.

Corporis magnitudine Anserem feré æqvat, longa dodrantes qvatuor cum dimidio.

Colore tam atro, ut tanqvam Palumbi collum resplendeat.

Rostrum ei gallinæ validum, gibberum, fuscum.

Macula rubra utrinq; circa Oculos ad tempora insi gnitur.

Collum dodrantale, nigrum, cinereo diluto colore sparsim respersum, pronum, punctis cinereis varium, qvibus pennæ virides succedunt.

Caput nigrum, pars infra rostrum atra.

Pectus & Venter nigri coloris.

Alarum remiges palmorum qvinq; fuscæ sunt, reliqvæ minores obscuré castaneæ nigricantibus punctis distinctæ.

Alæ interiores albæ.

Cauda palmos qvinq; longa, extensa semicirculum reddit trium in circumferentia dodrantum, ex pennis duodecim nigris condita, maculis paucis albissimis extremitates minorum pennarum & punctis variarum, insignientibus.

In Dorso superiore plumæ Castanearum coloris, punctis aspersæ, ut in alis: in inferiore Dorso cinereæ magis variæ punctis qvám in Collo, longé pulcerrimæ.

Poplites & femora plumis albis vestiuntur, qvæ Cruribus fuscæ usq; ad digitos pedum descendunt.

Digiti glauci utrinq;, qvasi serrati, seu pectinis instar, tunica aliqvatenus junguntur, & ungvibus fuscis firmantur.

Excolit altissima Sudetorum juga maximé circa montem, cui á gigantibus nomen impositum est, & alia altiora & frigidiora loca, nec hyeme discedit.

Gemmas & folia Arborum in cibum sumit. Visci baccas, Myrtillos, Fraga legit.

Lapillos candidos rotundiusculos ad concoctionem promovendam in Ventriculo fovet.

Circa

Circa festum D. Georgio sacrum coit. Et cúm voce gallinas allicit & invitat, Wenn er palşet oder locket / bombardâ facilé feritur tunc enim visus & auditus intercipiuntur, alioqvin auditus acutissimi: at maxima celeritate opus est.

Autumno laqueis in terram positis capitur.

Caro ejus dura & sicca, subnigricans, saporis grati, & probi succi.

Siccum Corpori suggerit alimentum, & alvum sistit.

Magnatum & Nobilium mensis lauté atq; exqvisité apparatus, assus, & liqvamine aromatico perfusus apponitur.

Lapilli Oculis commendantur, læves enim sunt & lubrici: ob id sine sensu & molestia iis induntur, si festuca aut aliud qvid eos inciderit.

Aetas dignoscitur colore. Iuniores passim candore resperguntur, qvi in senibus prorsus deperditur.

Urogallina major.

γρυκόκκυξ,
Grygallus major, *Gesn.*
Tetrix Nemesiani seu Grygallus major, *Ulyß. Aldrov.*

Eine Auer-Henne/ *sil.* Grugel-Han. *Gesn.*

Avis hæc reverá est femina Urogalli: qvam sæpissimé diligenter consideravi.

Cum enim freqvens sit in vicinis alpibus, facile eam habere potui.

Minor est pauló Mare, major Gallina decumana, Rostro simili fusco.

Color varius ac multiplex. Toto Corpore enim Perdicis rusticæ instar colorata, & punctis distincta ubiq;, maculisq; nigricantibus: reliqvus color rufus est, maximé sub Collo ad Pectus usq;.

Est & cinerei aliqvid in Collo præcipué.

Sunt & albæ qvædam alicubi maculæ, circa uropygium maximé.

Iris Oculorum flavet, Pupilla intús ex fusco cærulea.

Color circa Oculos retró præsertim angustius rubet: ima Colli pars prona rubet, intercedentibus lineis ex cæruleo virentibus: in Ventre plurimúm alba est.

Crura, pedes & digiti, ut in urogallo.

Cauda octodenis constat pennis, palmos duos & digitum longa, maculis nigris transversim colorata, fimbria exteriore albida. Alarum majores pennæ fuscæ.

In Ingluvie ejus, aliqvoties resecata, Myrtilli, Salicis latifoliæ folia & theculæ cum semine tritici vaccini reperti fuére.

Nidum in terra sub fruticibus & Filice parat, substratis plumulis propriis, inter medias nives. Ova parit, primipara octo; adultior 14. 15. 16. majora ovis Gallinæ decumanæ.

Vrogallus minor.

Tetraon minor.
Vrogallus seu Tetrao minor Vl. Aldrov.
Attagen alpinus.
Phasianus montanus,
Grygallus, Gallus Betularum.

Ein Birck-Han/sil.
Spilhan/
Laub-Han.

Magnitudo totius alitis, instar Gallinæ villaticæ, sed pauló major & oblongior, tres dodrantes æqvans, ab Vrogallo majore, magnitudine salrem differens, cui colore feré similis.

Totus enim niger plumis integitur splendentibus, circa collum & caudam Indicis, præter Alarum interiores & medias exteriores ac superiores, qvæ candidæ sunt, majores seu remiges fuscæ sunt. Rostrum nigrum, breve, superius utrinq; juxta Nares plumulis nigris densis, q. lanugine densa intectum. Supra Oculos pellicula rubens major, qvám in Vrogallo. Cauda nigra ex duodecim pennis condita, qvarum tres extremæ utrinq; longiores extrorsum reflexæ, interiores octo breviores Lilii figuram, si extendantur, repræsentant. Circa uropygium & poplites plumæ densissimæ qvæ ad digitos usq; pedum extenduntur, ut in Vrogallo majore, ne frigoris injuria lædatur. Digitis pedum sqvamatim compactis, utrinq; sqvamosæ qvædam vel corticeæ appendices eminent. Plumæ Pedum nigricant, sed maculis albis distingvuntur.

Plurimis Montium locis, sylvis item densis, ac betuletis maximé, ubi Betularum abundantia

abundantia, ut Venatorum insidias fugiat, stabulatur.

Cibus ejus sunt folia, Betularum gemmæ, ac juli Corylorum, Autumno baccas Vitis idææ, & hyeme sub nive vaccinia palustria legit.

Caro delicata alba εὐστόμαχος in Nobilium delitiis.

Urogallina minor.

Grygallus minor *Gesn.* & *Vlyß. Aldrov.*
Gallina Betularum,
Tetraon minor femina.
Ein Birck-Henne/
Birck-Hun/

Tota alium qvám Mas colorem refert. Longa est spithamas *ij.* & digitos *iij.* Color Dorsi & Alarum superiorum ex lateritio flavus, maculis nigris respergitur, Mentum & Collum dilutiús flavent. Supra Oculos visitur macula, ut in Masculo. Pectus album. Ventrem obscurum interstingvunt notæ partim nigræ, partim subflavæ. Alarum remiges fuscæ totæ: seqventes qvindecim mediotenus spinam versus candidæ, lineam candidam constituentes, qvarum qvatuor majores extremæ fuscæ, reliqvæ fuscæ qvidem, sed notulis partim albidis partim lateritiis maculantur. Cauda sinuata pennarum decem & octo ex lateritio rubet, & maculis nigris transversim coloratur, apicibus extremis subalbidis.

Crura pluma obscuré flavente integuntur, Rostrum & digiti ut Mari.

Hyeme gregalis est, densa fruteta & betuleta occupans. Vere appropinqvante mas feminæ se adjungit, & bimatim volat.

In terra sub fruticibus nidificat, densis & opacis locis. Ova parit. 12. 14. 16. complurimum, longiuscula, gallinarum minorum magnitudine.

Vultur.

γύψ,
γύπας *Recent.*

Vultur á volatu tardo. Ob Corporis enim magnitudinem tardé volat.
Ein Geyer/
Gyr.

Avis est rapacissima & carnivora; media inter Milvum & Aqvilam, Rostro adunco, Oculis truculentis, fœdis Pennulæ seu pili, instar velleris tenuiss. sub Mento veluti bar-

ba prominent. Crura ad extremos digitos flaventes tabellis intectos plumis hirsuta ungves adunci nigri. Corpus totum, maximé Alarum interior pars leni vellere tota integitur.

Degit in montibus altis, & varii generis animalia persequitur ac deperdit. Cadaveribus vivit, qvæ olfactu eminus venatur, ac unice appetit.

Dum clangunt Aqvilæ, Vultur pulpare probatur.

Vulturem Ova non párere, vanum est credere. Raro visa sunt ob id, qvód in altissimis montibus & desertis sylvis metu pariat.

Homer.

Hi autem, sicut Vultures, ungvibus curvis & rostris aduncis, Scopulo in excelso valdé clangentes pugnant. Vulturem ad centum annos vitam prorogare Isidorus autor est.

Avibus omnibus odorandi vi præstare creduntur Vultures: ob id trecentis miliaribus ad cadavera Trojæ advolasse historiæ tradunt.

Nos Aper auditu præcellit, Aranea tactu,
Vultur odoratu, Lynx visu, Simia gustu.

Magna est miseratio & pietas in liberis Vulturum, qvi parentes extremo senio alunt, unde

Baptista Mantuanus.

Patrem senio jam gelidum situq; fractum,
Nudo Capitis calvitio atq; glabritate,
Ecce reficit munere Vultur Africanus,
Hoc idem grata Ciconia &c.

Cor pulli Vulturini adalligatum, contra morbum Comitialem prædicatur. Idem de jecore affirmatur.

Fel oculis prodest.

Pingvedo calefaciendi & dissolvendi vi pollet, emollit, nervorum dolores tollit, nodisq; medetur. Artheticis utilis.

Si vero occultus nervos dolor urget inertes,
Vulturis excisas adipes, Rutamq; remitte,

Aut ceram, & tali recreabis langvida fotu.

Fimus nidore partus excutit.

Penna Vulturina subjecta pedibus parturientes adjuvat. *Plin.* Earum nidore fugantur Serpentes. Suffitu Lethargicos, suffocatas utero & Phrenitidem sanari, *Kiranides* affirmat.

Vultur leporarius.

γὺψ λαγοθήρας
λαγωφόνος *Arist.*
an πυγαργοειδέστερος *Arist.*
Vultur Anserinus,
Vultur Cadaverum,
Vultur cinerius.

Ein Aßgeyer/
Kibgeyer/
Rosgeyer/
GanseAhr.

Ossifragi feré est magnitudine, Rostro adunco, nigro, fædis oculis, Corpore firmo & magno, alis latissimis. Cauda longa & directa, colore in rutilo nigricante, pedibus flavis.

Volat magno & sonoro impetu.

Omnis generis aves persequitur. Ex feris venatur Lepores, Hinnulos, Vulpes, Cuniculos, nec piscibus parcit.

Nidificat in densis sylvis, & altissimis arboribus.

Pellis si præparetur, evulsis majusculis pennis, relicta pluma, & ventriculo applicetur, ejus calorem & concoctionem promovet.

Vultur.

λευκοκέφαλος,
Vultur albo capite.
Ein Weisköpffichter Geyer.
WeisKopff/
Grimmer. *sil.*

Corpore est satis crasso. Longitudo spithamarum *iij.* á rostro extremo ad caudam extremam. Latitudo spithamarum sex & palmorum *ij.* Rostrum duos digitos longum, intús subcæruleum, extremé nigricans admodúm. Lingva latiuscula. Oræ Rictus croceæ, cum tunica supra Rostrum, qvâ Caput contingit. Pinnulæ ceu pili nigri utrinq; juxta Rostrum & Oculos rigent, & sub Mento instar barbulæ propendent. Crura integra dodrâté feré longa, villosa

villoſa lanugine & plumulis inveſtita, ad digitos usq́;, coloris ex obſcuró flaventis, maculis longiuſculis tinguntur. Digiti crocei, tabellis intecti ungvibus aterrimis acutiſſimis.

Caput, Collum, Alæq́; interiores inſigni candore nitent, qvæ maculis ſeu lineolis longiuſculis potius reſperguntur, alis exceptis.

Dorſum & Alæ ſuperiores fuliginei ſunt coloris, intermicantibus maculis ſubrubris, præſertim in alis, qvarum pennæ majores extremé nigricant mediotenus, calamum verſus candidæ ſunt.

Pectus veluti clypeo coloris obſcuré caſtanei inſignitur qvi ad alas usq́; excurrit, elucente paucula rubedine, ventre & ſub uropygio ex obſcura rubedine albet, maculis Caſtanei coloris reſperſus.

Cauda ſpithamalis longitudinis, decem pennarum, dorſum verſus candida, extrema fuſca, apicibus albidis.

Fel obtinet magnum rotundum, praſſini coloris, qvod Hepatis cavo & Inteſtino adhæret.

Ventriculus rugoſus craſſior.

Oculi pupillam includit Iris obſcuré rubens.

In montibus vivit ex raptu, Aviculas & Mures capit pro cibo.

LIBER QVINTUS.

Piſces Sileſiæ.

DE PISCIBUS IN GENERE.

Ιχθὺς, qvód vocem compreſſam habeat, *Plutarch.*
Ein Fiſch /
Ιχθύδιον,
Piſciculus,
Ein Fiſchlin.

Piſcis eſt animal aqvatile ſeu νηκτικὸν, in aqva vitam agens.

Sedes propria Piſcium eſt Aqva: extra qvam ſi diutiús retineantur, celerrimé moriuntur; tanqvam naturali Elemento ſeu pabulo caloris deſtituti. Aqva enim generati, eâdem educati augeſcunt, nec potiore cibo paſti, ocyus ad juſtum incrementum perveniunt, in eadem commodiſſimé omne vitæ tempus tranſigunt.

Qvemadmodum Aër externus Corpora noſtra ambiens, ea nunc calida reddens, nunc frigida; aliás ſupervacaneo humore perfundens, aliás præter modum exiccans, aliisq; multis modis afficiens & commutans, ſic Piſcium naturam atqve ſubſtantiam Aqva ſimiliter immutat, undiq; circumfuſa eos ſuo humore imbuit, atq; pervadit, ac intró alimenti & refrigerationis neceſſitate attracta, ſimilem invehit temperaturæ ſuæ conſtitutionem.

Piſc. alii ſunt Aquarum
- Reſidũ ſeu ſtagnantium
  - Salſarum ut Marini
  - Dulcium ut
    - Lacuſtres
    - Paluſtres
- Fluitantium, ut Fluviatiles.

Pisces Marini.

θαλάττιοι, Meerfische/ ſunt, qvos ultró citroq; Mare gignit nutritq;. Hi ſunt vel Maris puri, vel impuri.

Impuri Maris ſeu Stagnorum. λιμνοθαλάττιοι, id eſt, Marino ſtagno degentes nominantur, & Carnis firmitudine, ſucci bonitate, ſaporis ſvavitate multó Marinis inferiores. Et qvidem Stagni inſtabilis, parvi, adhuc deteriores: Stabilis, immoti plané, ex qvo nihil omninó effluit, peſſimi.

Puri Maris, *Pelagii*, optimi ſunt, tum ob Maris puritatem, tum ob Alimentorum præſtantiam

Horum *ob Regionem*, qvam Mare alluit, alii ſunt Piſces

Oceani Germanici ſeu Belgici, ut Haleces.

Cymbrici & Britannici, Salmones.

Maris Africani, Thriſſæ ſeu Aloſæ.

Armerici, Lampetræ.

Orcadum, Orcæ & Cetacei.

á loco Maris profundo vel non profundo.

Profundo πελάγιοι, Pelagici, ſpecialiter dicti, qvi in profundo Maris, in imis & altisſimis locis verſantur: & ſunt vel

Cetacei κητώδεες, grandes ſunt, & perfectum animal ex ſemine non ex ovo generant, Sunt enim ζωοτόκα τὰ κητώδη πάντα, ut Balæna, Delphinus, Phyſeter.

Duram omnes habent carnem, pravi ſucci, & excrementitiam.

Non Cetacei iiqve vel Corpulenti & craſſi: qvi rurſus aut

Lati, λεπιδωτοὶ, Sqvamei, ſqvamoſi, ut Auratæ, Coracini, Aloſæ, Mugiles.

Rotundi, rubeſcentes, qvi vel ſqvamis teguntur, ut Merulæ, Corvi: vel iis carent.

Plani πλατεῖς, ψηττοειδεῖς Paſſerini, qvi iterum aut

Spinoſi, Ακανθώδεις, Aculeati; qvorum *qvidam* aculeis extrá & intrá ſpinis præditi ſunt, videlicet: Uranoſco-

pus,

pus, Ania, Falx, Aper, Lyra, Araneus &c. *alii* aculeos habent extrá, intús veró Cartilagines pro ſpinis, cujusmodi ſunt Aqvila, Sqvatina, Raja, Paſtinaca, Rana piſcatrix, Torpedo.

Cartilaginei σελάχη, σελαχώδη, χονδράκανθα, ut Galei γαλεοὶ, γαλεώδεις, Muſtelarum genera : & rotundiores ſeu ſerpentini, Murænæ, Lampetræ, Congri, Acipenſer.

Non Profundo, ſed vel Continenti terræ vicino, **Littorales**, Αἰγιαλώδεις, qvi littora terræqve propinqvas ſedes petunt, captant, & poſſident, ut Canthari, Scarabæi, Oculata, Mugiles, Mulli, Gobii.

Saxis proximo, **Saxatiles**, πετραῖοι, qvi in petroſis promontoriis deliteſcunt & pariunt. Hi Muſco aliisq; Marinis herbis paſcuntur, ob id proxima ſaxis domicilia eligunt, & in illis puriora ſalubrioraq; paſcua carpentes conſeneſcunt, veluti Scari, Cynœdi, Turdi, Merulæ, Percæ, Exocœti. Carnem habent Saxatiles omnes molliorem ac fragiliorem aliis Piſcibus, & alimentum qvod ex iis ſumitur, non modó ad coqvendum eſt facile, ſed hominum etiam Corporibus ſaluberrimum, Hinc **Diphilus, Siphnius**, autore **Athenæo** : Τῶν θαλασσίων ἰχθύων, οἱ μὲν πετραῖοι εἰσὶν εὔφθαρτοι· εὔχυλοι, σμηκτικοὶ, κοῦφοι, ὀλιγότροφοι. Ex Marinis piſcibus, ſaxatiles facilé corrumpuntur, boni ſunt ſucci, abſtergentes leves, modicé nutrientes.

Piſces Lacuſtres.

Λιμναῖοι.
Seefiſche.

Sunt autem Lacus vel Naturales, vel arte facti.

Naturales, Mari vicini, propinqvi, Mari extra littora diffluente, vide ſuprá inter Marinos : vel á Mari remoti, aqvis ex montibus, irruentibus, in iisdemq; aſſervatis, vel ſponté inundantes é fontibus, aut fluminibus.

His Pisces *qvidam* sunt Proprii, ut Lavaretus Lemano Sabaudiæ lacui : Carpio Benaco Italiæ : Pigus Lario & Verbano in Alpium radicibus; Trutæ nigræ Gigantæo in Sudetis Silesiæ montibus.

Alii Plurimis Communes, ut Barbæ, Lucii, Percæ, Cyprini, Bramæ.

Arte facti, ut Piscinæ, qvarum in Silesia ubivis magna freqventia. Weiher / Teiche. Piscinarii pisces sunt maximé, Cyprini, Lucii, Characes, Percæ, Rubelliones &c.

Pisces Palustres.

Τελματιαῖοι Pfulfische / qvi loca sordida & cœnosa, & paludes exũdatione fluminum, alluvione, aut torrentium impetu cavatas impletasq; amant. Pravi hi sunt saporis, insvaves, mali succi, & pessimum gignunt sangvinem.

Pisces fluviatiles.

ποτάμιοι, Flußfische. Pisces sunt, qvi flumina rivulosq; incolunt á Mari procul dissita. Horum alii sunt.

Veré Fluviatiles, qvi in fluviis geniti, ibidem perpetuó vivunt, suisqve sedibus contenti, sua læti carpunt pabula, externa minimé conqvirentes. Inter qvos alii incolunt.

Flumina majora : Padum Italiæ, Seqvanam seu Rhodanum Galliæ, Rhenum Helvetiæ, Danubium Austriæ, Viadrum Silesiæ, Vistulam Poloniæ &c. Veluti sunt, Acipenser, Husones, Alosæ, Salmones, Siluri.

Fluvios minores, & sunt vel *Torrentium alumnæ*, & patria lingva Bachfischlin nominantur ut, Bdellæ, Gobiones, Perculæ, Alburni, Sqvali & alii.

Rivulis Montium limpidis delectantur, ut Saxatiles, qvi in saxis stabulantur, & vitam agunt, in iisq; perpetuó manent & consenescunt, ut Trutæ, Thymali.

Participant cum aliis : vel cum *Mari*, Ἀνάδρομοι. Qvorum *Alii* in Mari marinisq; stagnis procreati, sua fastidientes alimenta, utpote qvæ ingratiora sint, sedes mutant & dulces Amnium undas subeunt, illic Ciborum copia & svavitate deliniti, aqvarum tranqvillitate allecti, recessuum amœnitate capti reliqvum vitæ tempus transigunt, pristini domicilii.

domicilii vitæq́; immemores.

Hujus rei fidem facit, qvód in fluviis, ſtatis Anni temporibus, ejusdem ſemper generis Piſces capiuntur, aliis minime ut Salmones.

Alii Mare deſerunt, & in flumina ſe inſinuant, ſed natalis ſoli non omninó obliti, ut profectionis, ſic reverſionis certa ſtataq́; habent tempora, ut Lampetræ, Sturiones, Huſones, Aloſæ. &c. Etenim maximé ineunte vere domo exeunt, totam hanc Anni partem in fluminum paſcuis amæniſſimé transacturi, æſtate veró appetente, æſtum & ardorem pertimeſcentes, humore dulci ſaginati in ſuas ſedes redeunt.

Terra, Ἀμφίβιοι. Inter hos *Alii* naſcuntur in terra, ut ὀρυκτοὶ Foſſiles piſces, veluti Angvillæ, Oſtrea foſſilia in littore Celtico, atteſtantibus *Ariſtotele*, *Theophraſto*, & *Plinio lib.* 9. *cap.* 57. In Paphlagonia piſces effodiuntur ex locis, qvi neq́; fluviorum influxiones neqve aqvas calidas habent.

Alii in fluminibus generantur, & ſuis aqvis naturalibusqve ſedibus relictis, in terram prodeunt, & in terra ſubterranesq́; locis uliginoſis, *vel* perpetuó degunt, ut Pæcilias, *vel* ad tempus ſaltem; aut.

Longiús Ii, qvibus ſunt Pulmones, Vitulus marinus, Crocodylus, Cordylus, Teſtudo lutaria, Rana: Item qvibus branchiæ minús hiantes diductæq́;, Angvillæ, Murænæ, Serpentes marini, Exocatus.

μαλακόδερμα, Aſtaci, Locuſtæ.

Οστρακόδερμα, Oſtrea, Mytuli, Purpuræ; Spondyli, Cochleæ.

Molles, Polypi, Sepiæ, Urticæ.

Breviús. Breviori tempore ſeu difficiliús, qvi pulmonibus carent, qviq́; patentes minusq́; conſtrictas habent branchias.

Piſces Ancipitis vitæ.

Piſcium tandem nonnulli aqvarum diſſidentem contrariamq́; conſectantur naturam & iidem in fluviis, lacubus, paluſtribus, urbium Arciumq́, foſſis reperiuntur, nec minus hic qvám illic gratis pabulis fruuntur, ut Cyprini, Lucii, Bramæ, Percæ, Tinchæ, Mugiles.

Item, Piſcium *alii* ſunt Αγελᾶιοι, qvi gregatim ſemper incedunt,ut Haleces,Thynni, Bdellæ.

Alii σποραδικοὶ qvi ſolitarié natant.

Alimentum Piſcium.

Ut terrena Animalia appetunt varia, vel naturæ ſuæ, vel libidini accommodata : ſic Aqvatilia qvoq; aliis atq; aliis pabulis delectantur.

Alimentum autem Piſcium in univerſum ſunt : Aqva permiſta pauló craſſior, lutum, arena, caro, vermes, piſces, herbæ, radices, ſtercus, mucus, terræ excrementa,

Diſſectis enim ipſorum Corporibus, tale qvid in eorum viſceribus reperias.

Eſcas varias cúm ſimplices túm compoſitas, pro alliciendis & capiendis Piſcibus, præparare norunt Piſcatores.

Hinc Piſcium aliqvot differentiæ exurgunt : ut alii ſint

παμφάγοι, Omnivori, Multivori, qvi Alga, lapillis, ſtercore, limo, carne, cæteriſq; omnibus alimentis promiſcué veſcuntur, ut Mulli, Lupi, Cancri, Gammari fluviatiles, & alii cruſta intecti, μαλακόστρακα omnia.

Μονοφάγοι, qvi uno alteróve alimenti genere contenti ſunt vivuntq;, ut Mugiles, Sardinæ, Aphyæ. Horum alii.

Σαρκοφάγοι, ζωοφαγοῦντες, qvi piſcium tantúm carne veſcuntur, ut Cartilaginei qvidam : Molles qvidam ut Polypus, Loligo, Sepia, μαλακόστρακα, ſed minus proprié : Sqvamei pleriq;. Durioré ſiccioreq; ſunt carne.

φυκοφάγοι, qvi Alga paſcuntur; ut Salpa, Perca, Julis.

φυτοφάγοι, qvi radices,herbas depaſcuntur, ut Mænæ, Tragus, Atherina.

μυξοφάγοι, Cœnoſi, Lutarii,qvi luto cœnoq; delectantur : ideó voluptatis explendæ cauſſa é finibus ſuis egreſſi, loca cœnoſa adeunt, ut Mullus lutarius, Bos, Salpa cœnoſa, Tincha, Pæcilias.

ψαμμῖται

ψαμμῖται, Arenoſi, in littus, exeunt, & arena ſabuloq́; ſe operiunt, illic aliqvandiu victitantes, ut Funduli, Lampretæ fluviatiles minimæ, Hippus, Cuculus.

λιθοκόπτοι, Saximordæ, qvi ſub petris latentes eos veluti lambunt, ut Lampetræ, Cobitis aculeatus, Capitones, Lepades.

ψυχοτρόφοι, Alſioſi *Calcagnino*, frigida ſeu aqva nutriti, ut Angvillæ, Oſtrea, Holoturia, Mugiles, Sardinæ, Aphyæ, Trichides, Oſtracoderma.

Ἰδιοτρόφοι, qvi naturæ proprietate qvadam ſingulari alimentis qvibusdam fruuntur & delectantur, qvibus Aliis ſine detrimento uti non licet: ut Mullus, alga, conchis, carne, cœno, cancellis: Salpa Cucurbitam avidiſſimé perſeqvitur: Scarus amat Mercurialem: Aurata cochleis; Muræna Loligine; Polypus oſtreis delectatur.

Partes Piſcium.

Piſcium genus á cæteris variat Animalibus forma numeroſiore, Mutilatius eſt atq; imperfectius, qvám Avium, partibus exterioribus. Piſcium etenim nulli Cervix; nulli manus aut Pedes; nec Alas habet, ſed pinnulas qvasdam; nulli Teſtes aut intus aut foris; nulli Mammæ; neq; meatum Genitalium ullum habet Piſcium genus foris conſpicuum; ſed continuo ac ſimplici Corpore á Capite in Caudam usq; porrigitur.

Partes Piſcium vel ſunt:

Simplices, Arteriæ, Venæ, Oſſa, Cartilagines, Vincula, Membranæ, aculei, ſqvamæ.

Compoſitæ, qvæ ex ſimplicibus componuntur, ut Cerebrum, Oculos, Pinna, Cor, Branchiæ, Pulmones, Hepar, Splen, Venter, Inteſtina, Vterus, Teſticuli, Mentula, Pedes, Caput.

Item Partes aliæ Piſcibus propriæ, aliæ cum aliis communes.

Partes

Partes propriæ Piscium.

Pinnæ, πτέρυγες, πτερύγια. FloßFedern/Flossen. Fischgefieder.

Alis Avium proportione respondent, in Dorso, Ventre, ad latera, Podicem & Caudæ extremum. His enim & remigant & incitant propelluntq; sese. Differunt multipliciter.

Magnitudine. Magnæ; ut Milvo, Cuculo, Hirundini.

Parvæ,
Longæ,
Breves,
Latæ.

Substantia. Qvædam ex fibris tenuibus seu filis constant & membranis, ut in Sqvillulis.

Cartilagine, ut in Cartilagineis.

Cartilagine & osse, ut in beluis marinis.

Figura. Qvædam,

Pedum figuram imitantur, ut vituli marini priores pinnæ vrsi pedibus.

Alis sunt similes, ut Testudinis marinæ.

Rotundæ sunt, ut in Luna pisce.

Alis Avium sunt similes, ut Hirundinum ungvibus muniuntur, aliæ non item, ut vituli Testudines.

Colore. Aliæ sunt

Albæ,
Cinereæ,
Fuscæ,
Flavæ,
Rubræ,
Cæruleæ.
Variæ.

Numero.

Binæ plurimis tantúm ad Branchias, Angvillis.

Ternæ qvibusdam.

Qvaternæ, binæ ad branchias & binæ ad ventrem.

Senæ, duæ ad branchias, duæ in medio ventre, una in dorso & juxta Podicem.

Unica parva : interdum á Capitis fine ad Caudam continua.

Nullæ, Raiis, Pastinacæ, Murænis.

Tactu,

Læves.

Aculeatæ πτέρυγες ἀκανθώδεις stachelichte Flosfedern. In sqvamosis.

Branchiæ, βράγχια, βραγχίαι, Ohrwangen/ FischOhren.

Der Kampff.

Piscium sunt partes, veluti pili densé confertimq; ordine

ordine diſpoſiti, ſemicirculo oſſeo infixi, utrinq; Cor reſpicientes, ut nimirúm Cibus per hiatum illum ad reſpirationem á Natura comparatum non efflueret, ſed branchiis veluti clauſtris contentus rectá ad ventriculum delaberetur, & aqva ſimul cum Cibo hauſta ejiceretur.

His oſſea Opercula imponuntur, qvibus obteguntur, & more follium dilatantur & comprimuntur.

Branchiæ aliæ ſunt.

Imperfectæ iis, qvi nec ſciſſuram longam habent; veluti ſqvamoſi; nec foramina multa, veluti Cartilaginei, ſed unicum tantúm, ut Murænæ, Congro, Capriſco, Orthragoriſco.

Perfectæ Reliqvis.

Tectæ Sqvamoſis. His ſciſſura longior eſt, & in lateribus exiſtunt, ut Lupo, Auratæ, Scaro, Cynædo, Tunno, Xiphiæ, Sphyrænæ.

Detectæ Cartilagineis omnibus, præter Sturionem & Attilum, qvibus oſſeo operculo integuntur branchiæ, etſi cartilaginei ſint.

Hæc foramina habent, *qvidam* utrinq; ſingula, ut Murænæ, Angvillæ, Congri: qvina Cartilaginei: ſeptena Lampetræ, vulgoq; nuncupati Catuli.

Detectæ rurſus *aliis* ſunt in parte ſupina, ut Torpedini, Raiis, Paſtinacæ: *aliis* in lateribus, rotundis & longis cartilagineis, ut Galeis. addo Ranam piſcatricem & Sqvatinam.

Branchias nullas habent, nec Pulmones, Oſtracoderma, qvibus paucus ineſt calor, & ſatis per Cutim perſpirant.

Branchiis qvidem carent, ſed pulmonibus donati ſunt, ut Balænæ, Delphini. Hi fiſtulâ qvæ αὐλὸς φλεβονευρώδης *Ariſt.* ſeu Ἀγγεῖος ἀρτηριώδης *Rondel.* dicitur, ad pulmones pertingente ſpirant, & aqvam ore collectam rejiciunt.

Branchias obtinent.

Singulas utrinq; Murænæ, Angvillæ, Congri.

Qvaternas ſimplices, Elops, Dentex.

Qvaternas duplices, Turdus, Perca, Glaucus, Cyprinus, Muſtela fluviatilis.

Qvinas & duplices, Galei ut Acanthias lævis & Canicula.

Octonas Xiphias ob ingentem ſciſſuram.

Sqvamæ, λεπίδες, Schupen/Fiſch Schupen.

Aqvatilium ſunt tegmenta, veluti pili Animalium, qvibus Piſces ab externis injuriis, ut calore, frigore nimio aqvæ vel aëris &c. defenduntur. Qvod enim teſte *Ariſtotele lib. 1. hiſt. Anim. c. 1.* in Avibus penna eſt, id in Piſcibus eſt ſqvama, & ut plumis obducitur Avicularum Corpus, qvó ſint á caloribus & frigoribus tutiores (hyeme enim calefaciunt plumæ, æſtate Corpori umbram præbent) ſic ad propulſandas injurias muniuntur freqventib⁹ ſqvamis Piſcium nonnulli.

Harum qvædam ſunt
Majores, Cyprino,
Mediæ,
Minutiſſimæ, Trutis,
Argentei candoris, Blicæ, Alburnis.
Flavent Cyprinis aliqvando, Caraſo.
Rubent, Trutis nonnullis.
Nigricant, Tincæ.
Aſperæ, Luciopercæ,
Læves Tincæ, Trutæ.

Spinæ Ακανϑαι
Fiſchgräden/
greten.

Oſſibus terreſtrium Animantium, proportione reſpondent, in eum finem conditæ, ut carnem fulcirent & continerent.

Spinis carent: Beluæ marinæ iiq; Piſces, qvi pulmonibus ſpirant; qvarum vice oſſa ſunt dura & denſa, qvalia Terreſtrium Animantium: Cartilaginei χονδϱάκανϑα *Ariſt.* qvi neq; ſpinis neq; oſſibus fulciuntur, ſed cartilagine, Knorpelfiſche.

Spinas veró habent omnes alii, ut ſqvamoſi, læves, fluviatiles, & qvi relicto Mari flumina ſubeunt, ut Aloſæ, qvæ plurimis ſpinis abundãt, & Murænæ: alii paucioribus firmantur.

Sunt veró aliæ minutiſſimæ, tenues admodúm & breves, qvæ ἀκάνθια ſpinulæ kleine greten / Capillorum tenuitatem referunt, ſeparatim per carnem inhærent, & ſine noxa ſæpé devorantur; qvales habent Sardinæ, Mœnæ, Aloſæ, Aphyæ, Albiculi, Capitones, Barbi &c.

Aliæ majores, ut Cyprinis, Luciis, Salmonibus.

Pedes Οἱ πόδες, πλεκτάναι *Plin.* Füsse/ Piſcibus qvibusdam Pedes ineſſe, præter communem loqvendi uſum, & autoritatem *Ariſtotelis lib. Animal. 4. c. 1. & lib. 9. c. 29. 30. &* 37. ipſa inſpectio docet: ut Polypis, Locuſtis, Aſtacis, tum fluviatilibus tum marinis, Leonibus, Elephantis, Sqvillis, & reliqvis cruſta intectis, præter unum Echinum.

Mollium pedes conſtant ex carne dura & flexibili, ſuntq; glabri & ſine Articulis, ut Polyporum, Sepiarum, Loliginum, qvibus qvaſi ab ore pendent, & habent acetabula.

Cruſta Intectorum, ad latera ſitum obtinēt foris oſſei, intús carnoſi, articulis aliqvot conſtantes, aſperi, in qvibusdam hirſuti.

Pulmonis marini, qvaſi ex vitrea pituita coagulati.

Octoni polypis.

Deni, Loligini, Sepiæ, Locuſtis, Cancris.

Duodeni, Sqvillæ qvæ Mantis dicitur.

Manus Piſcibus nullæ ſunt, neq; perfectæ, nec imperfectæ; ſed particulæ qvæ Manibus reſpondent.

Ut enim manu cibos apprehendimus; iisdem Corpus ab injuriis tuemur, illatas propulſamus: ſic Cancri, Aſtaci, chelis cibos apprehendunt, ac ori admovent, iisdem vel ſe defendunt, vel alios impetunt.

Chelæ, χηλαί. Forcipati pedes. *Gaz.* Flagella, Forcipes denticulati, Brachia *Plin.* Krebesſcharen.

Harum inferior mobilis, ſuperior immota. *Qvædam ſunt*

Maximæ, Elephanti, Aſtaco,
Parvæ & latæ, Urſo.
Mediæ, Cancro, Paguro.
Glabræ, Cancro.
Hirſutæ, Leoni.
Coloris Indici, Elephanto.
Rubri, Leoni.
Fuſci, Aſtacis fluviatilibus.
Extremè nigricantes, Paguro.

Cirri, πλόκαμοι, τρίχες, κέρατα *Ariſtot.* Cornua *Gaz.* ſunt contorti crines ſeu protu-

berantiæ, á Capite ad modum Corniculorum prominentes, qvibus Limaces & Cochleæ iter prætentant, veluti in Sqvillis, Aſtacis, Leone.

Barba *Plin.* appendices ſunt carnoſæ, maximé circa os Piſcium, ut piſciculi vermesq; alliciantur; in aliis ut arceantur, qvæ in os incidere poſſent. Hinc Piſces alii ſunt *Barbati* γενειατίδες, ut Barbatuli, Mulli.

Imberbes ἀπώγονες non barbati.

Differunt appendices hæ, numero & ſitu.

Una, Uranoſcopo & Muſtelæ fluviatili, qvâ tanqvam eſcâ allectos piſciculos capit & devorat.

Binæ Ranæ piſcatrici, Sqvatinæ.

Ante os Barbo Gobioni, Sturionibus.

In lateribus ſive fine ſciſſuræ Oris qvaſi μύστακες, Cyprino.

Sub Mento, Muſtelæ fluviatili, Mullo.

Supra Oculos, Scorpioni, Scorpænæ, Lepori vulgó dicto.

E Collo tanqvám juba, Hippocampo.

Per totum Corpus ſparſe ornamenti gratiâ, Raiis marinis.

Lapides Piſcium.

Lapides in Capite gerunt Piſces magnitudine, forma, natura & uſu differentes, ut Lupi, Mugiles, Corvi, Coracini, Umbræ, Pagri, Auratæ, Spari, Hepati, omnesq; feré ſqvamoſi: ex planis Solea: ex lubricis Muſtela fluviatilis.

Partes Piſcium cum aliis communes.

Cutis, Corium, Integumentum. Die Haut / Fiſch-Haut.

Integuntur Piſces vel Corio vel Cortice. 1. *Corio* ſimplici non ſimplici. Simplici

Lævi ut δερματώδει, Cuticulari, μαλακόδερμα, μαλάκια *Ariſt.* Mollia glatte Fiſche ohne Schupen / Black Fiſche / Kuttel Fiſche / Molli, lævi & lubrica foris obteguntur cute, veluti homines, ut Angvillæ, Polypi, Loligines. Piſcium lævium triplex eſt differentia 1. eorum qvi plani dicuntur, ut Rhombus, Barbuta, Paſſerum qvinq; ſpecies, Solearum qvatuor. 2. Oblongorum, ut Muræna, Lampreta, Conger, Muſtela. Barbotta, Angvilla, Acus, Spondyle, Serpens marinus. 3. Cum lævore mollitiem

re mollitiem habentium, & pro sangvine saniem sive atramentum, ut Sepia, Polypus, Loligo.

Aspero, scabro, noctu splédicante, Σελάχη, σελαχώδη, σελάχια ἀπὸ τοῦ σέλας ἔχειν, qvód noctu Cutis eorum splendeat ut Cartilaginei, Sturio, Torpedo, Pastiriaca.

Non simplici: *Pilis* referto Vitulus marinus.

Sqvamoso, ut λεπιδωτοὶ sqvamei, sqvamosi Schupenfische/ Trutæ, Salmones, Aselli, Orphus, Aurata, Dentex, Lepras, Rubellio, Capriscus, Novacula, Mormyrus, Sparus, Salpa, Scarus, Abramis, Cantarus, Castaneus, Cyprinus, Coracinus, Melanderinus, Sargus, Melanurus, Milvus, Hirundo, Mullus, Phycis, Merula, Cynædus, Hepatus, Perca, Latus, Exocætus, Umbra, Glauci, Eqvisolis, Lucius, Alausa seu Trissa, Turdi, Julis; Thymalus, Channa, Tinca, Sudis, Chromis, Luciscus, Nasus; Gobiones, Liparis, Mystus, Bopigrus, Salpa, Mæna, Smaris, Capitones, Cythari, Lacerti, Lupi, Scorpius, Blennus, Halec, Chalcis, Halecula.

Aculeato, aculeis referto, Uranoscopus, Amia, Falx, Aper, Lyra, Cucullus, Araneus, Draco, Scomber, Seserinus, Eperlanus, Orchii, Aqvila, Sqvatina, Raia, aculeata, Rana piscatrix.

II. Cortice seu putamine

Testaceo, ut ὀστρακόδερμα *Arist.* ὄστρεια *Gal.* λυθόστρινα hartschalige Fische / SchalFische/ die sich in Harten oder steinfesten schalen halten. Testa dura & silicea conclusa muniuntur, hoc est qvibus pars carnea intús, solida foris, fragilis atq; ruptilis, non collisilis. Horum Qvidam altera parte testam, altera testæ loco scopulo adhærent, ut Lepades.

Qvidam intra testam conditam latent, solo capite exerto, aut extremis utrinq; sunt vel.

Ostrea. μονόθυρα, qvæ univalves habent testas.

δίθυρα, qvæ bivalves, ut Tellinæ, Chamæ.

Conchæ, proprié dictæ, Cochleæ, Testudines.

Turbinata, στρομβώδη, ut Purpuræ, Turbines, Buccina.

Crustaceo, μαλακόστρακα *Arist.* ὀστρακομάλακα, μαλακόδερμα, Pisces crustacei, Linde oder

weichgeschalete Fische. Operiuntur crustis tenuibus, non æqvé duris ac densis, ut Testacea, veluti Cancri, Carabi, Astaci, Locustæ, Sqvillæ. Hoc genus latissimé patet: estq; varium admodúm & multiplex.

Caput, κεφαλὴ, Der Kopff / Pisci pro portione Corporis maximum.

Magnum, Ranæ piscatrici, Uranoscopo, Cephalo, Labeoni, Lupo, Myxo.

Parvum Cestreo, Oxyryncho, Angvillis.

Longum, Myxo, Lupo.

Rotundum, Auratæ.

Quadratum Mulloni imberbi, Cuculo, Lucernæ, Coraci.

Depressum Mugili barbato.

Exertum, Sqvamosis, Astacis, Locustis.

Minimé, Cancrorum generi.

Inter pedes & alvum, Sepiæ, Polypo, Loligini.

Indiscretum, omni Ostreorum generi. Item Urticæ, Echini, Stellæ.

Capitis substantia seu tegumentum, vel est

Cartilagineum, ut Cartilagineorum generi.

Osseum, Delphinis, Balænis, Orcis, Physeteri, Vitulo marino. Qvod munitur

Cute, adipe, pilis, Vitulo marino.

Cute glabra & adipe multo, Delphino, Balænæ, Pistri.

Pelle tenui, Murænis, Angvillis.

Testa dura, ut Hirundini, Testudini.

Caro durior, Sepiis, Loliginibus, Leporibus marinis.

Cutis & Cerebro & toti Corpori communis, Ostreis.

Collum, Τράχηλον, Piscibus deesse *Aristoteles* affirmat: sed reverá habent Vitilus marinus, Balænæ, Delphini, Testudines marinæ.

Oculi, á terrestrium Animalium oculis, superciliorum defectu differunt, ut commodé nictare possint in aqva, duriores facti, ne facilé ab aqvæ salsedine, qvæ

arrodit

arrodit, læderentur. Palpebrarumq; defectum Corneæ duritie pensavit natura, qvæ undiqve Oculum ambit, non ex adverso pupillæ tantúm, ut in Hominibus.

Primi fiunt, primiqve pereunt.

Oculos Pisces habent alii

Magnos, Boops, Melanurus, Oculata, Hepatus,

Parvos Torpedo.

Supra Caput; rectâ sursum, Uranoscopus: magis é lateribus, Plani, ut Rana piscatrix, Raja, Buglossus, Passer, Rhombus; exceptis paucis, qvi oculum utrinq; habent, Faber, Tænia longa.

Magis in lateribus: superiore supra os, ut Araneus, Thunnus: inferiore ad oris scissuram, Delphinus, Phocæna: medio inter hæc loco, Scarus, Lupus, Aurata, Mugil, Mullus, Lacertus aliiq; permulti.

In Capite prominentes: semper, Locustæ, Astaci, Cancelli: cúm volunt, Crusta intecti, Cancri.

Cæsios,
Nigros,
Rufos,
Aureos,
Virides,
Cœruleos.

Multiplices, Vitulus marinus.

Color in suo tamen genere cuiqve similis.

Aures Piscium Nonnulli obtinent qvidem, at imperfectas sine auriculis. Cúm enim minús audiant, neq; iis perfectiore auditione opus, meatus saltem angustos & exiguos tribuit Natura, ne si apertas & patentes habuissent, aqva subinde replerentur, & Auricularum amplitudo natationi esset incommoda.

Aliis Aures desunt, qvibus non sunt Oculi, ut Mytulis, Ostreis, omnibus dura testa intectis, Spongiis.

Os omnes Pisces obtinent, loco, structura, figura, magnitudine distinctum, Das Maul.

Situm: in promtu parteq; primúm obvia, Mullis, Mugilibus, Lupis, Sparis, Rubellionibus, Delphinis, aliisq; innumeris,

In parte omninó ſupina, Galeis omnibus, Raiis, Paſtinacis, Torpedini, Sturioni.

Aliis Ἀνεῤῥωγὸς, apertum, hians, reſciſſum *Gazæ*, qvód iis Oris ſciſſura ventrem verſus protendatur, Sarcophagis & qvibus dentes ſerrati.

Μύουρον, μείουρον, compreſſum, contractũ, coarctatum, Iis, qvi carne non veſcuntur, ut Acui, Sphyrænæ, Murænæ, Delphino.

Aliis. Rotundum, Sturioni, Lampretæ.

Ovatum, Hippocampo, Sagittario, Acui non dentatæ.

Fiſſum ſecundum Corporis longitudinem, vel per transverſum, ſecundum latitudinem, ſecundum craſſitudinem, altitudinem, Uranoſcopo, Hippocampo, Acui 2. Aphyis, Atherinis qvibusdam.

Os protrahunt, retrahunt: brevius minus Saxatiles: longius, Faber, Lupi, Mulli.

Non item, Sturiones, Phyrænæ Acus, Xiphiæ.

Roſtrum aliis porrectum; acutum unde ὀξύρυγχοι dicuntur, Sturioni, Xiphiæ. Et vel bifidum, ut Lyræ, Holoſtio; non diviſum, ex utraqve Maxilla componitur, Acui, Sphyrænæ, ſuperiore tantúm, Xiphiæ, Sturioni, Attilo.

Oblongum qvidem, ſed obtuſum, ut Acui 2. Hippocampo, Sagittario.

Breve, Mugili, Turdo, Cynædo.

Nullum, Phocænæ, Sqvatinæ, Ranæ piſcatrici, Vitulo marino.

Maxillæ Piſcibus datæ ſunt, non ut mandant, ſed ut apprehendant, ſeſeqve tueantur, exceptis paucis.

Maxillas habent Piſces, qvibus os ſciſſum eſt, qvales ſunt ſqvamoſi omnes, qvíque roſtro ſunt oblongo.

Maximas Balænæ.

Minores Reliqvi.

Æqvales.

Inæqvales: inferiorem ſuperiore majorem, Sphyrænæ, Delphini, Channæ: ſuperiorem inferiore majorem, Xiphiæ. Cute carneqve muniuntur, in Galeis & ſqvamoſis.

Nuda pelle integuntur; & oſſeæ totæ ſunt, pyxidisq; modo altera in alterã inſeritur, usq; adeó duræ acutæqve, ut vice Dentium ad dividendos cibos utantur, veluti Sepiæ, Polypi, Loliginis, Teſtudinis.

Figura varia. Superior ab inferiore differt, ut Sqvatinæ

inferior

inferior in angulum deſinit: ſuperior veró in arcum infle-ctitur, qvæ in Salmone utroq; in acutum deſinit, ſurſumq; recurvatur.

Maxillæ intús latiores ſqvamoſis nonnullis.

Oſſea tubercula, ut Stellæ.

Qvædam: dentibus muniuntur, Lucii. Sine dentibus ſunt, & harum aliæ leves, aliæ aſperæ, ut Muſtela fluviatilis.

Maxillis carent, qvi fiſtulas pro ore habent: Oſtracoderma: Holoturia; Vermes, Hirudines marinæ, Cruſtacea, Stella.

Dentes, ad captandos & retinendos Cibos potiús, qvá ad incidendum, Natura Piſcibus qvibusdam tribuit; qvamvis haud negandum, quosdam iis ad morſum abuti.

Julides enim venenato morſu exanimare creduntur.

Καρχαρόδοντες, ſerrati magna ex parte, pectinis in modum coëuntes.

Πλατυόδοντες, Lati, plani, Phycophagis.

Καυλιόδοντες, exerti.

Recurvi.

Recti, Delphino.

Ad latera ſpectant, Galeo glauco.

In Maxillis tantúm, ut qvi latos habent.

In Maxillis & Lingva, Aſelli.

Maxillis, Lingvæ, Palato & Gulæ, Ranæ piſcatricis.

Ordo, ſimplex, Auratæ.

Duplex, Galeorum nonnullis.

Triplex Malthæ.

Qvadruplex, Sqvatinæ.

Qvintuplex, interdum

Sextuplex, Lamiæ.

Sine ordine huc illuc ſparſi, ut Coracino.

Multi,

Innumeri,

Qvinqve, Echinis, Stellæ, Soli, Arbori.

Bini aliis, in utraq; tantúm Maxilla, ſed magni, ut Orchi & Limæ.

Carent dentibus, Balænæ, Sturiones, Attilus, cruſta intecti, Echinorum unum genus, Oſtracoderma, Malacoſtraca, Teſtudines, polypi, Cyprini, Sepiæ, Loligines, & reliqvorum qvi pamphagi dicuntur.

Anterioribus, Cyprini: Molaribus tamen planis utuntur.

Nares Piſces non habent, nec ullum manifeſtum

Olfactus organum: sed in qvibusdam ut sqvamosis foramina ante Oculos apparent. Odorandi tamen sensu præditi sunt.

Labra carnosa vera, perfecta & mobilia habent Nonnulli, ut saxatiles, qvi musco pascuntur, Labrisq; tanqvam manibus cibos apprehendunt.

Lingva qvibusdam omninó deest.

Hi ejus vice palatum obtinent carnosum, qvi aqva lutoq; vescuntur, ut Cyprini, Bramæ, Tineæ: vel aliud qvid Lingvæ proportione respondens, ut Locustæ, Cancri, Astaci, Sepiæ, Polypi, Loligines, Echini.

Lingva carent Crocodyli, Cyprini, qvi sola aqva vivunt, ut testa simplici & turbinata omnes & duplici operti, qvidam toti membranosi.

Lingvam qvi habent, *Alii*

Exertam & liberam, ut Delphini.

Hærentem, plané immobilem ac imperfectam, Sqvamosi.

Carnosam, spissam, Balænæ, Delphini, qvibus lingva suillæ similis.

Osseam vel cartilagineam tunica tantúm carnosa obductam, qvi dentes in lingvà habent.

duram & spineam, Truttæ.

Palatum Piscibus omnibus, sed aliis Carnosum & molle, ut Cyprino.

Durum, Cartilagineum, osseum, tenuiq; membrana oblitum.

Fistula Αὐλὸς, Ora *Plin.* Est meatus seu ductus Piscibus qvibusdam per Pulmones spirantibus, qvo spiritum hauriunt, & aqvam in ore collectam rejiciunt, ab intima palati parte ad extimam perforat°, duplex, septoq; distinctus, Nariumq; nostrarum foraminibus, ad palatum deductis qvodammodo proportione respondens. In extima parte unicum foramen apparet figura C. literæ, in qvo operculum est ex carne pingvi fistulis impositum, qvod eas aperit & operit.

Fistulæ sunt Balænis, á fronte: & Delphinis á Dorso.

Fistula

Fiſtula carent Vitulus marinus, cujus vice Narium rimas habet:

Teſtudo, qvæ foramina obtinet pro naribus, qvibus aqvam rejicit.

Plani & Cartilaginei bina foramina ad os deducta, ejusdem utilitatis gratia comparata.

Arteria aſpera eſt veluti ductus & via qvædam Pulmonibus præfixa, in iis Piſcibus qvi ſpirant Pulmonibus, ducendi ſpiritus & reſpirandi gratia conſtructa, ejusq; aliqvando retinendi cohibendiq;, ut ſurſum faciliús ferantur. Aër enim retentus velut ſuſpendit, in aqva demergíqve prohibet.

Conſtructio ab arteria terreſtrium Animalium minimé diſcrepat. Nam iisdem partibus eademq; plané ſtructura conſtat, ut & Pulmones.

Pulmones Piſces non habent, præter Balænas, Delphinos, & vitulum marinum: ſed earum, qvas Branchias vocamus conſtructio, ipſis vice Pulmonis eſt. Cúm enim crebris ac tenuibus foraminibus ſint Branchiæ hæ interceptæ, aëri qvidem ac vapori perviis, ſubtilioribus tamen qvám pro mole aqvæ, hanc qvidem forás propellunt, illa autem promté intromittunt.

Diaphragma, Septum, διάζωμα, præcipuum Reſpirationis inſtrumentum, omnes Piſces feré habent.

1. Noſtro ſimile ac æqvé perfectum ad reſpirationem, excrementorũ expulſionem, & vociferationem á natura obtinent, qvi Pulmonibꝰ ſpirant, ut Balæna, Orca, Phyſeter, Vitulus marinus, Teſtudo, Delphinus, Phocæna.

2. Imperfectum, non muſculum ſed membranam obtinuerunt, Sqvamoſi & Galei, ut qvibus minore opus fuerit reſpiratione.

Cor Eorum Piſcium qvi Pulmonibus reſpirant, á terreſtrium Animantium Cordé feré non differt.

Aures enim habet utrinq; ſimiliter ſinus duos & arterias φλεβώδεις, & venas ἀρτηριώδεις: Pericardio qvoq; involvitur, nutritur á vena é parte inferiore ipſum cingente ac coronante. Situm eſt pauló inferiús.

Sqvamoſorum veró qvi per branchias reſpirant, Cor propius Os locatum eſt, & mucro ejus non ad Pectus ſpectat, ſed ad Caput, & os reſpicit contrá qvám in aliis Animantibus. Tribus conſtat partibus.

1. Infima ſangvinea, ſangvini coagulaio ſimilis eſt & ſubſtantiæ Hepatis craſſitudine: in hanc vena ab hepate aſcendens inſeritur, dextro Cordis ventriculo reliqvorum Animalium reſpondens.

2. Media, colore eſt Carnis, ſolidiore durioreq; ſubſtantia, habetq; in medio ſinum, qvo venam ab infima parte excipit, ſiniſtri ſinus reliqvorum Animalium vicem gerens.

3. Suprema, huic connectitur membranoſa, alba, dura, qvæ verrucæ non abſimilis, intrinſecus parvulis fibris veluti lineis diſtincta: inde meatus prodit tendens ad medium in qvo branchiæ omnes inter ſe copulantur.

Peritonæum περιτόναιος ſimplex eſt membrana, omnes ſub Diaphragmate ſita viſcera contegens ac involvens; qvæ facilé in coctis præſertim ab aliis partibus ſecernitur.

Album eſt plurimis: Aſello, Mugili, Auratæ, Salpæ nigro colore perfunditur.

Gula Οἰσόφαγος, ςόμαχος ductus ſeu via, qva cibus ab ore in ventriculum tanqvam in cellam penuariam demittitur.

Ingreſſum Cibi piſces omnes, qvi in perfectis Animalibus numerãtur, habent: Gulam nõ omnes; verúm ii maximé, qvi pulmonibꝰ ſpirant, ut Delphini, Vitulus marinus, Balæna, Orca, Teſtudo omnis. Illi ventriculum Ori continentem habent; hi, Pulmonum cauſa ſatis procul disjunctum, & multó inferiorem.

Pulmonibus carentes Piſces multi gulam habent: Qvi oblongo & tenui ſunt Corpore, ut Congri, Serpentes, Acus, Angvillæ, Sphyrænæ, Lucii: item Mollia longam & anguſtam

anguſtam: Cruſta intecti, Aſtaci, Caneri, qvod præter autoritatem Ariſtotelis ἀυτοψίᾳ manifeſtum eſt.

Gula omnibus rugoſa in longitudine & latitudine:

brevior in Aſtacis,

longior, in Echinis, Serpentibus marinis, Muræna, Lampetra & longis omnibus.

latior, in Lamia ſeu Lamyro, á gula lata nomen adepto.

Ventriculus gulam ſeqvitur, qvi cibos retinet & concoqvit, totius Corporis nutriendi cauſſa unus & ſimplex eſt, magnitudine, figura, ſitu varius.

Magnis magnus, parvis parvus.

Rotundis brevis, latus, rotundus.

Amplus & membranoſus guloſis & ſargophagis, Lupo, Lucio.

Exiguus & carnoſus Avium modo, muco viventibus, Sturioni, Mugili.

Oblongus Inteſtino ſimilis, ut Scaro, qvi & ſolus piſcium ruminare creditur.

Ori ſtatim ſeqvitur iis qvi gula carent, Lamiæ, Caniculæ, Glauco.

In medio ferè cavo Corporis ſitus æqvalibus ferè ſpaciis diſtans á podice & ore, iis qvibus Pulmones ſunt & gula.

Appendiculæ, Appendices ἀποφυάδες καὶ ἐκφυάδες, magna ex parte ſuperné circa Ventriculum exeunt, ut in iis qvaſi lacunis cibum conditum macerent atq; concoqvant,

Complures in utraq; parte habent, Gobius, Mullus, Galeus, Scarus, Perca, Scorpio.

altera parte plures Mugil.

una tantûm inferiore, Muſtela fluviatilis, Thymalus, Truta.

Paucas, Hepatus, Glaucus, Aurata, Aſinus.

Qvi pulmonibus ſpirant, his carent, qvoniam plus habent Calidi innati, ideoq; meliûs concoqvunt.

Inteſtina Piſcibus varia ſunt.

Denſa & lata, Cartilagineis.

Denſa & anguſta, Sturionibus, & iis qvi per Pulmones ſpirant.

Recta ad Podicem deſcendunt, Galeis & Longis aliis.

Replicantur, ſurſum recur-

runt Lucio, Cyprino, Bramæ.

Pingvia & eſui apta, Mugilibus, Sturionibus, Balænis, Delphino, Scaro, Cyprino, qvæ vulgó vocantur, das Gebündel / ac ſi diceres faſciculum.

Podex πρωκτὸς, meatus ſeu ductus, per qvem ſuperfluitates alienæ á nutrimento expelluntur, Magnitudine & ſitu diſtingvitur.

Magnus patens Turdis, Merulis, Cynædis.

Parvus.

Situs: in extrema Cauda, Locuſtis, Sepiis, Aſtacis, Sqvillis, omnibus cruſta intectis.

pauló ſuperiore loco, Longis tenuibus, Angvillæ, Murænæ, Serpentibus, Acui, Con gro, Sphyrænæ.

magis á Cauda diſtans, Auratæ, Lupo, Mugili, Sauro, Turdo, Percæ, Merulæ.

medio feré Corpore, Bugloſſis.

Ori propior qvám Caudæ, Rotundis, & qvi rhomboide figura ſunt.

In ore, Holoturiis, Purpuris, Cochleis, & omnibus feré rotundis, demtis Echinis, in qvibus in parte Ori adverſa ſitus eſt.

Hepar Venarum origo & ſangvinis fons.

Unicum, ſimplex, Lucio, Lupo, Aſello, Auratæ, Mullo, Percæ.

Geminum in duos longiſſimos lobos diviſum, Galeis, Acanthiæ, Caniculæ.

Pingve, adipoſum, ut liqvefieri poſſit & in oleum reſolvi, Cartilagineis.

Sangvineum.

Rubrum Reſpirantibus, Delphino, Balænæ, Phocæ.

Pallidiuſculum, ex rubro albidum, Muſtelæ, Lucio.

Cinereum Galeis, Raiis.

Croceum, Paſtinacæ.

Cœruleum Lampetræ.

Saporis grati & delicati, Mulli, Muſtelæ fluviat. Lucii.

ferini, ingrati, Galei, Sturionis, Cetaceorum.

Lien in Nonnullis magnus eſt & longus, in Cetaceis maximus: in qvibusdam

exiguus

exiguus & niger, ut in Scaro. In aliis sangvinis colore est ut qvibus Hepar albet, iis Splen rubet. In qvibusdam triqvetræ figuræ, ut in Mustela fluviatili.

Positus est in Mullis juxta Hepar, in aliqvibus sub ventriculo, in Lucio in fundo ventriculi.

Fel omnibus inest, (excepto Vitulo marino, Delphino) minus acre qvám Volatilium aut Qvadrupedum.

Hepati adhæret: in ipsius summa parte per venulas bilem trahens, Mustelæ, Siluro, Sqvatinæ, Thunno, Pilamydis, Glauco, in ipsa Hepatis substantia sic immersum qvasi, ut vix appareat, nisi inqviras studiosiús, ut Aphyis ἐγκρασιχόλοις, & Galeis.

Intestino annectitur: aut toti, ut in Amia: aut Jecori simul semotius, propinqvius, Ranæ, Acipenseri, Dentici, Murænæ.

Magnum Uranoscopo.
Minus aliis.
Viride, Galeis & aliis pluribus.
Nigrum Scaro.
Croceum Pastinacæ & aliis permultis.

Renibus & Vesica carent sqvamosi, læves, Cartilaginei: at habent omnes qvi pulmonibus spirant ut Balæna, Physeter, Orca, Vitulus marinus, Delphinus, Testudo. In fluviatilibus reperitur Vesica alia aëre plena, & in qvibusdam ut Cyprino gemina, ad faciliorem navigationem propter aqvarum dulcium tenuitatem, ne vel submergerentur, vel potiús ut in aqva suspensi faciliús natent. Marinis non item propter densiorem & natatui magis idoneam Maris naturam.

Vulva omnibus respirantibus bifida est, infrá tenuis, membrana constans & longa. Cartilagineis utrumq; situm obtinet. Oviparis humeris adhæret.

Sunt qvibus vulva duos sinus habet, perinde ac si duæ essent, ut in Piscibus Ova parientibus, qvales sunt Lupus, Mugil. Iis, qvi ova qvidem concipiunt, sed intra se ex his fœtus suos excludunt, deinde vivos pariunt, qvalis est

Galeus,

Galeus, Acanthias & alii, iis vulva prope ſeptum transverſum ſita eſt, cui adjacent Corpora duo rotunda, vitellis Ovorum gallinæ ſimilia, qvæ videntur veluti ſeminis cellulæ, qvod in Vulvæ capacitatem inde derivatur.

Utero feminæ, & meatibus ſpermaticis Mares carent Piſces, qvi ſine Maris & feminæ coitu naſcuntur.

Mammas habent Balænæ, Delphini, Vituli marini, Phocænæ, ac omnes qvi ex ſemine ſine Ovo pariunt, non in ſuperiore parte, ſed prope genitale ſine papillis, ne natationis impulſum & motum impedirent.

Cauda non omnibus ſimilis, longa, brevis, gracilis, ſpinoſa, carnoſa.

Sangvine nutriuntur Aqvatilia omnia, vel humore ſeu ichore ſangvini correſpondente. Hinc Aqvatilia alia Εναιμα id eſt ſangvinea dicuntur, ut piſces perfecti. Αναιμα, Exangvia ſunt.

1. Μαλάκια καὶ μαλακόδερμα id eſt Mollia,

2. Μαλακόστρακα ἢ σκληρόδερμα, Cruſtata, Cruſtis intecta.

3. Οστρακόδερμα ἢ ὄστρεα, id eſt dura & ſilicea teſta intecta.

4. Εντομα Inſecta paluſtria, Scolopendra marina, Hippocampus, Hirudines.

5. Ζωόφυτα plantis & animalibus cognatam habentia naturam, ut Echini marini, Holoturia, Vertibula, Vrticæ, Stellæ, Spongiæ.

Lactes Plin. γαλακτίδες, ἔγκατα, Lac vulgó, qvód Lactis inſtar candidum. Die Milch/ Marium ſemen candidum ſed craſſum compactúmqve.

Ova ὠὰ ἰχθύων Rogen/ Fiſch Rogen ſemen feminæ, qvod

album ſqvamoſis feré omnibus.

Coralli colore, Hirundinis, Cancrorum aliorumq; cruſta intectorum.

Bicolor Teſtudinis.

Genituræ loco Piſces θορὸν habent, id eſt genitale, qvoddam virus ſui generis, qvod πόροις ſeu meatibus qvibusdam continetur, qvi à ſepto venaq; majori exorti bifurces utrumq; ſpinæ latus perreptant

reptant, coëuntq; superné in unum Caput, atq; ita ad ostium excrementi finiunt. Hoc ergó inseritur, atq; in locis tenditur feminarum. Tempore coitus pleni redduntur humoris fœtifici, latissimeq. patent: eo tempore, etiam imperitis æqvé in Maribus atq; illi qvi in feminis in Matricem feruntur, attrituq; Piscium mutuo, atq; adeó etiam si confricéris, facilé ipsum effluit semen genitale candidum: ubi veró tempus id præteriit, incerti vel meatus ipsi interdum redduntur.

Generatio Piscium.

Pisces generant, vel non generant, sed nascuntur vel sponté, vel ex sobole.

Pariunt, vel generant: Vivum Animal ζωοτόκα: & vel statim á semine Qvadrupedum Animalium modo concipiunt perfectúq; edunt, ut Vituli marini, Phocænæ, Delphini, Balænæ, Orcæ, Physeteres, Homines marini, & monstra marina omnia, qvæ & lacte fœtus suos nutriunt.

Vivum qvidem pariunt animal, sed prius ova prope Septum transversum in utero concipiunt, qvod ibidem excludũt, unde vivus fœtus prodit, ut in terrestribus Vipera, In piscibus Sqvatina, Acanthias, Galeus lævis, Centrina, Lamia, Vulpecula, aliiq; permulti Cartilaginei.

Ova pariunt ὠοτόκα ut sqvamosi, λεπιδωτά Crusta intecti, Sqvillæ, Cancri, Astaci, Testudines, Molles.

Cartilaginei, Sturiones, Lampetræ, Rajæ, Galeus.

Qvorum Nonnulli perfecta, alii imperfecta edunt.

Perfecta Ova sunt, qvorum testæ, postqvam conformata sunt, rumpuntur, unde perfectus prodit Piscis, qvalia sunt Ova Rajarum, Ranarum, Canicularum, qvæ νέϐριοι dicuntur.

Imperfecta infinitorum sunt Piscium, parva scilicet & mollia, tum qvia uterus angustior est, qvám ut tantam Ovorum, si majora essent, copiam capere posset: tum qvia frigidiores & humidiores sint, qvám ut tot Ovorum partem extimam & ambientem, duriorem solidioremq; possint reddere.

Hæc foris tempore augeſcunt perficiunturq́ve (inſtar fermenti, qvod ex parvo magnum fit, ſolidiore parte humeſcente, humida ſpiritu diſtenta) inſita fœcunditate. Qvare mas in hoc Piſcium genere Ovis vitale virus, qvod aſpergit, θόρος in Piſcibus, *Ariſt.* in aliis Animantibus γόνη ſeu γόναϛ, dicitur. Mas enim plus feminis habet, qvám ad coitum ſatis ſit, mavultq; id Natura in Ovorum jam repoſitorum incrementũ abſumere, qvám in primam ipſorum conſtitutionem. Confert etiam ad incrementum marini humoris divina vis, & fœcunditas ex ſpiritu & animali calore.

Ovis enim ſuis non incubant Piſces, nec laborioſo fœtus ſuus alunt, nec nidificant, ſed Ovum ab iis accepta Aqva, tanqvam matricula fingit in Piſcem & alit.

Ova alia generant feminæ, ſine ullo cum Mare congreſſu, ut Erythrini, Channæ, & qvoddam Paſſerum genus.

Sponté naſcuntur Αυτομάτως, Sponte nata, qvi marini humoris vi, ſine ſemine, ſine Mare & femina procreantur, ut Oſtracoderma, λιμνόστρεα, Urticæ, Pinnæ, Ungves, Lepades, Pectines, & omnia qvæ ſedibus hærent Purpuræ &ç.

Ex ſpuma Mari ſuperfluitante poſt multos imbres, Aphros ſeu ἀφρίτις.

Putredine & limo, Purpuræ, Buccina, & Oſtracoderma.

Cœno, Oſtrea, Limnoſtrea.

Ligno putreſcente, Aves Anatibus ſimiles.

In arenoſis locis, Conchæ, Chamæ, Ungves, Pectines.

In petrarum cavernulis, Holoturia, Balani.

Per ſumma adhærent, Lepades, Neritæ.

Ex ſobole proveniunt, ſeu ex Adgerminatione, ut ita loqvar, Mytuli, Purpuræ & Buccina, qvæq; favos conficere creduntur eodem modo. Hæc enim μηλίκηραν,

Javaginem, *Gaz.* ſalivarium humorem ſeu lentorem, *Plin.* ceu favum Apum, veluti á ſeminis natura, (ſemen veró eorum nullum eſſe exiſtimandum eſt) mutuo attritu ſalivant: ex cujus ichore ſeu tenuiore parte in terram effuſa, fiunt Murices & Purpuræ, non aliter qvám effuſo in terram fungorum decocto, fungi permulti brevi enascuntur. Cúm enim hæc omnia ſponté fieri contingat, rationi conſentaneum eſt, cúm origo aliqva præceſſerit, multó plura formari.

Coitus.

Coëundi ratio in Piſcibus varia, nobis eſt obſcura & incomperta. Congreſſuri enim latebras qværunt, & receſſus ſuos petunt cæterorum Animalium ritu, vel etiam in profundum Maris, qvamvis partem incolant, ſe recipiunt, & tanta celeritate rem peragunt, ut viſum fallant, & complures Piſcatores lateat. Nemo enim eorum aliqvid tale cognitionis gratia obſervat: veruntamen Coitus Eorum aliqvando viſus eſt.

Modus.

Coëunt autem vel:

Attritu ſuperiarum partium omnes, præter planos Cartilagineos. Seſe applicantes, & ſupinis partibus ſupervenientes feminarum pronis, Plani & qvibus cauda eſt, ut Rana piſcatrix, Paſtinaca.

Mutuo partium ſupinarum complexu, Piſces longi, ut Angvillæ, Serpentes, Congri, Muræna.

Averſi, Canum terreſtrium modo cohærent, femina ſcilicet Marem dorſo admittente, ut Cartilaginea nonnulla, Teſtudines marinæ, paluſtres.

Averſi Qvadrupedum retró mingentium, ut Leonum, Leporum.

Lyncum ritu, veluti Vituli marini, Malacoſtraca, Locuſtæ, Aſtaci, Gammari, Sqvillæ, Cancrorum genera. Fit autem is Coitus, femina Caudam protrudente, Mare ſemen ſuperponente.

Mutuo Brachiorum complexu & Ore. Ori fiſtulâ compoſito, non ore. Cúm enim fiſtula pariunt, eadem ut coëant neceſſe eſt; Molles, ut Polypi, Sepiæ, Loligines.

Tempus.

Ut varia Piſcibus Veneris explendæ ratio: ita variis temporibus & concipiunt & pariunt, vulgó Streichen.

Qvovis tempore, omni Anni-parte, Murænæ, Sepiæ, Cyprini, Vitulus marinus.

Vere plurimi, Molles, Solitariorum genus.

Æſtate, Pelagici magna ex parte, Molles, Anthiæ, Auratæ, Lupi, Mormyrus, & omnes qvi δρόμαδες vocantur.

Circa Solſtitium Delphini, Thynnides.

Autumno Sqvatinæ, Trutæ.

Hyeme Mugil qvi χελὼν, Muſtela fluviatilis.

Numerus.

Semel tantúm in anno ii maximé, qvi χυτοὶ ἰχθύες id eſt, fuſanei, ex argumento, qvia fuſim retibus capiuntur, dicuntur: item Thynnus, Pelamys.

Sexies Cyprini, qvi in vivariis noſtris Vere potiſſimum perficitur.

Ter Mullus, Muſtela fluviatilis obſervatione noſtrorum Piſcatorum.

Bis, Saxatiles feré omnes, Lupus, Trichias, Sqvatina, Scarus.

Locus.

Loca in qvibus pariant Piſces eligunt diverſa, tum propter paſcua Naturæ ſuæ convenientia: tum propter teporem partui fœtuumq; educationi magis accommodatum. *Alii*

Totum Mare peragrant, ut in Ponto pariant, ut Thynni, Scombri, Pelamydes.

Littora qværunt, ex Galeis multi, Atherinas, Corvus.

Stagna Marina ſubeunt, Mugiles, Lupi, Auratæ, Paſſeres, Bugloſſi.

Flumina, & magnorum fluviorum oſtia, Mugiles, Auratæ, Lupi.

In ſaxis pariunt & vivunt ſemper, ut veré Saxatiles, Cynædi, Turdi, Merulæ.

Ἐν φύκῳ in Alga, Phyci, Gobii, Hippocampi.

in limo, Mullus.

juxta terram, Ranæ.

In terra juxta aqvas; Teſtudo, Vitulus marinus.

In ſtagnis fluviorum & arundinetis

rundinetis lacuum, phoxini, Percæ.

Copia.

Piſces, qvorum imperfecta ſunt Ova, innumerabilia feré & parva edunt: qvippe cúm magna eorum pars pereat, genus hoc piſcium valdé fœcundum eſt, natura interitum Ovorum copia compenſante.

Pauciores fœtus concipiunt, qvi ex Ovo vivum pariunt. Etenim cúm ex Ovis ſatis magnis concipiantur, fieri non poteſt, ut uterus multorum & magnorum Ovorum ſit capax.

His pauciores edunt, qvi Qvadrupedum ritu é ſemine ſtatim concipiunt, ſæpiús unicum, ad ſummum geminos edunt, ut Balænæ, Vituli, Delphini.

Motus Piſcium.

Piſces vel:

Natant ſolúm.

1. *Pinnis* præditi, Sqvamoſi omnes, Galei & Plani, qvorum alii latitudine ſua tantúm natant, ut Rajæ, Paſtinacæ: alii latitudine & pinnis, qvæ in qvibusdam ad branchias, in ventre & in cauda ſitæ ſunt, ut in paſſeribus, Bugloſſis, Rhombis, Rana, piſcatrice: in nonnullis in cauda tantúm, in qvibus vel Cauda in pinnam deſinit, ut in Torpedine, Sqvatina: vel ſuper caudam pinnam erecta eſt, ut in Raiis & Paſtinaca.

2. *Longi*, vario Corporis flexu, & qvi pinnas habent, ut Angvillæ. Congri; Serpentes, Ophidion *Plin.* & qvi iis carent, ut Murænæ, Lampretæ. Qvi longi & rigidi ſunt, pinnis natant, ut Acus genera, Sphyræna, Glanus.

3. *Belluæ marinæ*,

4. *Ex Mollibus* Sepia.

5. *Ex cruſta intectis*, Sqvillæ, Aſtaci, Locuſtæ, Cancri, Mææ, & ἵππεις.

Gradiuntur tantúm, Cancri omnes, qvibus Crura brevia ſunt, non natant autem, tum qvia Caudam Corpori applicatam & appreſſam extendere neqveunt, tum qvia pinnis carent.

Natant & gradiuntur, Vitulus marinus, Cordylus, Crocodylus, Teſtudo marina & lutaria, Scolopendra minor.

Natant & volant, Hirundines, Milvi, Mugilis ſpecies qvatuor pinnis, Loligo qvaſi voligo.

Natant & se trahunt Polypi. Hærendo se trahunt Hirudines marinæ & palustres ore & cauda.

Moventur : tardissimé, Belluæ marinæ, ob Carnis & adipis copiam. Celerrimé, Delphinus, Thunnus. Velociús feruntur, inter sqvamosos Mugil : item qvi ὀξύζυγχοι sunt, ac pinnas habent neq; parvas neq; longas admodum, qviq; gracili sunt Corpore.

Tardiùs, qvi magno sunt Capite, ut Rana piscatrix, Uranoscopus, Orchis : Plani & qvi pedibus natant, ut Polypi, Sepiæ : Crusta intecti; Cauda & Pedibus natantes.

Respiratio.

Pisces respirant in aqva omnes in suo genere, pro caloris ventilandi & spirituum reficiendorum magnitudine vel exiguitate. Qvidam Pulmonem habentes, Aerem uná cum aqva hauriunt, eamdem fistulà rejiciunt, ut Balænæ, Delphini, Physeteres.

Alii Pulmonibus spirant sine fistula, ut Testudines.

Nonnulli, qvibus branchiæ vel apertæ vel opertæ sunt, aërem attrahunt, & aqvam simul haustam emittunt, ut Molles, Sepiæ, Crusta intecti, Ostrea.

Vox.

Vocis expertis sunt, sed sonos qvosdam stridoresq; movent, ut Lyra, Chromis. His enim grunnitus qvasi emittitur qvidam.

Chalcis stridet,
Cuculus obstrepit.

Somnus.

Qviescunt & dormiunt noctu potiús qvám interdiu : & magna ex parte vel ad arenam vel ad lapidem aliqvem procumbentes qviescunt, imó gurgitibus, vel sub saxo aut limo abditi, ut reficiant vires. *Plin. hist. nat. lib. 9. cap. 7.*

Sanitas.

Piscium genus maxima ex parte annis pluviis bené vivit: ita enim non modó plus Cibi nanciscitur : verúetiam omninó pluvio humore juvatur.

Ægritudo.

Morbus peſtilens nullus incidere Piſcibus univerſis videtur, qvalis plerunq; Hominibus & Qvadrupedibus. Ægrotare tamen & ipſi putantur, & nonnulli Morbi incidunt proprii.

Figura.

Figura Piſcibus varia. Alii ſunt
- Longi,
- Lati,
- Plani,
- Compreſſi.
- Lyriformes á Lyræ ſpecie.
- Serpentini á Corporis ſpecie, qvód ſerpentibus ſint ſimiles.
- Lacertis ſimiles.
- Orbiculati, qvi in orbem & rotundam figuram circumacti ſunt.

Magnitudo.

Piſcium *qvidam* vaſtam Corporis molem obtinent, & ὑπεγοζικοὶ dicuntur, ut Ceti, Balænæ. **Alii** parvi ſunt & minuti λεπτόλαλοι Piſciculi, ut Apuæ, Bdellæ, **Nonnulli** μέσοι ſunt, mediæ inter utrosqve magnitudinis, ut Cyprini, Barbi &c.

Color Piſcium.

Animadvertendum eſt, cúm dicimus Piſcem hunc nigrum eſſe, illum rubrum, alium flavum, deniq; qvovis alio Colore depictum, id accipiendum eſt non de toto Corpore, ſed de ejus majore parte: Vix enim invenias ex infinita Piſcium turba unum aliqvem, qvi unius omninó ſit coloris, ſed eorum qvi minús varii ſunt, maximé illuſtris in eo color prædicatur.

Piſces alii ſunt

Albi Eſperlanus, Capellarius, Aphya alba, Atherina, λεύκισκος á candore carnis.

Flavi Aureolus, χρυσόφρυς, Cynædus.

Virides, Gobionum & Turdorum aliqvi.

Ex viridi cœrulei } Turdi ali-
viridi nigri. } qvi.

Glauci, Glaucus.

Ex cœruleo virides, Lacerti minores.

Purpurei violacei, Turdi nonn. Anthias *Oppian.*

Rubr

Rubri permulti, Mulli barbati, non barbati, Lyra, Cataphractus, Synagris, Pagrus, Erythrinus, Cancri, Leones, & feré omnes crustâ intecti, cúm cocti fuerint,

Nigri Antipolis, Elephas, Coracinus.

Indici, Turdorum qvidam species.

Fusci, } Galeorum qvædã
Cinerei, } species.

Varii, & Æolii vocantur, qvales potissimùm suntSaxatiles.

Odor Piscium,

Injucundus.

Marinus sive pisculentus, omnibus Piscibus communis.

Ferinus, Cetaceis.

Gravis, Cartilagineis, ut Pastinacæ, Ranæ piscatrici, Galeis omnibus, Hepati Sturionis.

Vulpinus, Vulpeculæ vulpis terrestris.

Ingratissimus Lepori marino.

Putrilaginosus, ex Piscium putredine ortus pessimus & gravissimus. Citiús putrescunt fluviatiles: tardiús marini ob salsuginem

Jucundus.

Spirant Violam, Esperlanus.

Sal nuper concretum, Scari Intestina.

Thymum, Thymus.

Moschum, Osmylus ex Polyporum genere.

Sapor Piscium.

Qvód Pisces ejusdem etiam formæ generisqve, Carne, succo, saporeq; adeó differant, Pabuli varietas sola in caussa est: Alii enim aliis pabulis delectantur, & vel magis sibi familiaria vel gratiora naturali impetu perseqvuntur.

Piscosus, proprius, qvi in omnibus ejusdem generis, eodem in loco degentibus, percipitur.

Communis vel: Acris, Thynni cauda, Sardynæ caput.

Acris & pingvis: Alosæ mar. Thynni Venter.

Subamarus; Olothuria æstate, Mytuli, Bdellæ æstate.

Dulcis, κυφαὶ Sqvillæ, Cancri, Pectúculi, Chamæ nigræ, Aselli, Saxatiles feré omnes.

Salsus, Pectines, Conchæ, Locustæ, Polypi, Loligines.

Insipidus, Pholis, Passer fluviatilis.

Natura Piscium.

Pisces

Piſces minùs nutriunt qvàm Pedeſtria Animalia, ſangvinem enim gignunt tenuiorem, unde non affluenter nutriunt,& celerius diſcutitur.

Omnes natura ſunt frigidi & humidi, etſi alii qvàm alii plus & minus, pro ratione ſcil. natura & conſvetudine Elementi, ex qvo ortum habent & victum qværunt, & ob eorum frigiditatem & viſcoſitatem difficiliùs concoqvuntur: Sangvinem qvoq; frigidum generant & phlegmaticum: unde multi iidemqve graves oriuntur Morbi: Nervos enim molliunt & ad Paralyſin præparant: Stomacho frigidiori& humidiori nocent; ut contrà bilioſo&calidiori valdè conferunt.

Caro præſtantiſſima :boni ſucci & guſtu ſvavis, iis qvi in Mari ſincero victitant; qvi inter ſaxa& ſcopulos degunt, πετραῖοι ſaxatiles, alimento non vario utuntur, nec loca mutant, nec fluviatilibus aqvis gaudent. Hi carnem obtinent molliſſimam, friabilem, concoctu facilem,probi ſucci, ſangvinem conſiſtentia gignunt medium, humectant modicè, Corpus rectè& alunt & augent, neq; excrementoſi ſunt; neq; flatus gignunt. Otioſis, imbecillibus, ægrotis ſalutares.

Peſſimam habentCarnem, mucoſam,excrementitiam & mali ſucci, qvi in aqvis ſtagnantibus,limoſis & ſordidis degunt.

Piſces cùm impleri incipiunt,á Coitu boni omnes ſunt, ſed procedente tempore, alii præſtant,alii non.

Piſciculi recèns nati facilè in Ventriculo corrumpuntur.

Partibus Piſcium maxima ineſt diverſitas.

Partes Caudæ proximæ, ſunt ſvaves & meliuſculè nutriunt, ut qvæ ſui motione exercitentur magis : Qvæ ad ventrem pertinet, pingvetudinis nonnihil habent, ac proinde Stomacho innatant, & per alvum faciliùs redduntur. Dorſum carnem duriorem, Caput minus præbet alimenti,& qvod non facilè digeritur.

Caro Piſcium.

Dura, σκληρόσαρκοι sunt Pelagici omnes, Draco, Cuculus, Mullus, Scorpius, Orpha, Corax, Uranoſcopus, Hirundo, Trachurus, Cartilaginea omnia præter Torpedinem, Paſtinacam, Mollia omnia: Oſtracoderma omnia, demtis Oſtreis, Mytulis.

Succum habent craſſiorem & ægré conficiuntur.

Mollis, μαλακόσαρκοι ſunt: Aphyæ, Sparus, Cantharus fluviatilis.

Trichides, Mænæ.

Molli donantur carne humoreq; multó diffluente.

Media, id eſt duro molliq; temperata, Lupus, Coracinus, Aurata, Dentices, Rubelliones, pagri, Muræenæ, Lacerti, Paſſeres, Rhombi, Cythari, Sciæna, Hepatus.

Friabilis ψαθυρὰ Saxatilium, Thymali, Trutarum, Percarum.

Febrientibus, picrocholis in cibo utiliter datur.

Tenera ἁπαλόσαρκοι, Iis qvi á morbo convaleſcunt magis idonei, Ventrem qvoq; & urinam vehementiús cient. Saxatilibus humidiorem præſtant ſuccum.

Craſſa, tenax & velut glutino compacta γλισχρόν Glutinoſum dicunt Ajæ, Congro, Ichthyocollæ, Longis omnibus.

Pingvis λιπαρὴ, Mugili.

Macra ἀλιπαρής, Cruſta intectis, Mollibus.

Dura & fragilis, Rhombo, Mullis.

Dura & glutinoſa Bugloſſo.

Dura & pingvis, Cetaceis, Thunnis.

Dura & macra Galeis.

Mollis & fragilis Saxatilibus Paſſeri.

Mollis, glutinoſa & pingvis Angvillæ.

Mollis & non pingvis, ut Aphyæ, Atherinæ.

Excrementitia penitús mucoſaqve, qvi ſordidas limoſasqve aqvas incolunt, λιμνοθαλάττιοι.

Piſcium præpa-ratio.

Piſces vel conſervantur vel præparantur.

Conſervantur: Muriâ conditi ſeu ſalſamento macerati, Eingeſalßene Fiſche/ ut Haleces, Lucii, Angvillæ, Salmones,

Exiccati & durati: Aëre frigidiſſimo, Paſſeres, Aſelli: Fumo omnis generis, Salmones, Trutæ, Cyprini, Luciopercæ, Bramæ.

Hi omnes concoctu difficiles & inſvaves.

Nonnunqvam aſſi ſeu elixi aromatibus reſperſi, aceto immerguntur, ut Lampetræ, Sturiones.

Præparationis duo potiſſimùm ſunt genera. Unum Correctionis, cùm Piſcium vitium corrigitur, veluti cùm ſaliuntur, ut craſſus humor ſalis vi extenuetur, & generando ſangvini accommodatior fiat: vel cùm decoqvuntur Apio, Cepis, Porro, Cerefolio, & aliis additis, ad craſſi humoris attenuationem, qva præparatione meliores redduntur omnes Piſces, qvi craſſum glutinoſumq; ſuccum gignunt.

Alterum qvo ſæpiùs utimur, voluptatis potiùs qvàm valetudinis rationem habentes, cùm condimentis ea permiſcemus, qvæ ád gulam irritandam titillandùmqve palatum faciunt.

Cocorum enim opera ita variè miſcentur ac temperantur ex aromatis, herbis, obſoniisq; omnis generis, ut genuinum ſaporem odoremqve nullo pacto retineant. Nam qvæ ſalſa, nitroſa ſunt, freqventi dulcis aqvæ inter coqvendum mutatione, Mellis vel Sacchari permiſtione fiunt dulciſſima.

Contra iis, qvæ inſipida ſunt natura, tantam Salis copiam inſpergunt, ut ſapidiſſima reddantur. Qvæ acrimonia nulla lingvam pungunt, palatumq; irritant, Cepa, Porro, Aromatibus, Omphacio Vino, Aceto, ita condiunt, ut acri acidáve ſint.

Piſces aqva & ſale, elixi Ιχθύες ἑφθοί· Fiſch im Saltz geſotten/ Purgati & fruſtatim inciſi aqvæ ferventi, cui ſal injectus, immittuntur, & usq; ad humoris conſumtionem in lebete cupreo coqvuntur: tandem cum aceto vel Raphano ruſtico, aut aliis condimentis menſis inferuntur. Ventriculo humidiori conducunt.

Piſces aſſi Ανθρακίδες, Ιχθύες ὀπτοὶ; Bratfiſche / vel ſimpliciter, vel infarcti ſale reſperſi, craticula aſſantur & butyro illinuntur. Nutriunt magis, nec tam facilé permeant.

Piſces frixi, Ιχθύδια τηγανιστὰ gebackene Fiſche/Fiſche im Schmaltz / in lebete cum butyro friguntur: Guſtu ſvaves, ſed Stomacho minús grati, facileq; concoqvuntur, minús nutriunt, & Ventriculo innatant.

Piſces jurulenti minus exhibent alimenti, & citiús permeant.

DE PISCIBUS IN SPECIE.

Acipenſer.

Ακιπένσερ veterum *Rondel.*
Ονισκος *Dorioni.*
γαλαξίας *Galeni.*
Οξύρυγχος.

Ελοψ Appian. Ιλλοψ ab ἴλλεσθαι, id eſt prohibere & ὄψ, id eſt vox, qvia voce caret:

Aqvipenſer,
Silurus *Paul. Iov. & Peuc.*
Sturio, Stora *vulgó*
Piſcis ſcrutator.
Ein Stür / vom ſtüren á ſcrutando.
Stör.

Piſcis eſt anadromus, cartilagineus, ſolitarius, ex Galeorum genere, tegumento aſpero armatus, Delphino non diſſimilis, demta aſperitate. Teres eſt triangulari feré figura, coloris obſcuri, μακρορυγχότερος, Roſtro longo, branchiis utrinq; qvaternis, operculo oſſeo ſcabro tectis.

Oculi parvi: Os in prona parte rotundum, ſemper hians absq; dentibus, magis ad ſugendum qvám maſticandum accommodatum, ante qvod propendent appendices carnoſæ qvatuor numero, Oris maximé muniendi, & feſtucarum cohibendarum aliorumqve

qve Corpuſculorum occurrentium cauſſa. Venter planus, latera & oſſa utrinq; poſita angulos duos, Dorſum inter hæc eminens latiuſculum angulum conſtituit. Ventriculus ei craſſior ut Avium: Hepar magnum dulce, Cor ut Ovis. Pinnæ ſubalbidæ, qvarum binæ ad branchias, totidem ad ventrem ſitæ ſunt, unica Dorſo non procul á cauda ineſt.

A Capite per Dorſum ad Caudam usq;, inſtar medullæ funis ſeu nervus digiti craſſitudine excurrit, integrum Piſcem roborans & firmans: unde & roboris nomine indigetatur, die Stercke. Coqvi dum mactare volunt, eum extrahere ſolent.

Differentias aliqvot patriæ noſtræ piſcatores in Viadro circa Beutenam obſervarunt.

Sturio maximus, Ein Haub-Stier/ Aqva dulci ſaginatus aliqvando ad ſex ſeptémve Cubitorum longitudinem captus fuit.

Sturio minor, Sturio parvus Ein Stierle/Störlin.

Sturio πλατύῤῥυγχος, cui roſtrum eſt obtuſius Ein Breitſchnabel.

Sturio ὀξύῤῥυγχος, cui roſtrum acutius Ein Spitzſchnabel.

In Mari degit, ubi parit & educatur; tandem aqvæ dulcedine allectus in Viadrum excurrit: in qvo circa Æqvinoctium vernum maximé, ſingulari dexteritate capitur.

Occultatur limoſis & arenoſis Viadri locis. Aëre & vento puro eum nutriri aſſerunt: Qvidam limo & arena: Alii piſculis. Verúm qvoties ſecui, in ejus ventriculo nihil præter ſpumam & mucum deprehendi.

Piſcis inprimis nobilis, pingvedine flava abundans, palato optimus.

Caro candidiſſima, mollis, delicata, ſvavis, boni ſucci, Stomacho idonea, ſuccum gignit dulcem, alit, facilimeq; excernitur.

Apud veteres Romanos Piſcis fuit maximi precii, & ſummæ nobilitatis, adeó ut eum á Coronatis miniſtris cum tibiis, qvaſi qvadam non deliciarum ſed Numinis pompa, in convivium inferri conſveverint. Hinc

Martialis lib. 13.

Ad Palatinas Acipenſera mittito menſas,

 Ambroſias

Ambrosias ornent munera raró dapes.

Albiculus.

λεύκισκος,
Albula cærulea,
Ein Ockelete.
Ockelen.

Parvus eſt piſcis latiuſculus, argentei candoris, præter dorſum qvod fuſcum ſeu ſubcæruleum eſt. Venter albicat, pennæ ſubfuſcæ.

Paſſim in fluviis & lacubus capitur. Cuivis notus.

Parit Aprili, Majo & Junio.

Carnem obtinet candidam, mollem, dulcem, ſvavem & gratam. Salubris eſt, nec malum gignit ſangvinem.

Alburnus.

Albulus,
Ein Geuſter/
Guhſtern/
WeisFiſch.

Ex Albularum genere Piſcis, longitudinis dodrantalis, Erythrophtahlmo feré ſimilis, at latior, colore candido, in ventre & lateribus, per dorſum ad cæruleum vergit, pinnis & oculis ſubrubentibus.

Abundat circa Beutenam & Glogoviam in Viadro, nec non Vuratislaviæ, ubi Vere ubertim capitur. Aprili parit.

De hoc obſervatu digniſſimum Piſcatores memorantur, confirmante αὐτοψία, qvod nimirum Alburnus noſter non ſolúm ſui generis piſciculos pariat, verumetiam Angvillas procreet. Aprili enim menſe branchiis ipſius innaſcuntur minutiſſima quædam animalcula, qvatuor, qvinqve, vermium ſpecie, fili candidi inſtar contorta ſeu convoluta, qvæ cúm moveri incipiunt in aqvas abſcedunt, celeriter vivunt, adoleſcunt, & Angvillarum formam naciſcuntur. Hinc vulgatum Piſcatoribus, Die Geuſter ſtreichen einen Ahl. id eſt Alburni pariunt Angvillam.

Optimi eſt ſaporis, ut Albiculi qvi vulgó Ockeleten dicuntur: Caro dulcis, mollis, facilis digeſtionis.

Elixantur

Elixantur cum aqva injecto sale, vel cum butyro additis Cepis præparantur.

Assi etiam in cibum reperiuntur, saporis minimè ingrati.

Angvilla.

Εγχελυς ab ἄγχω, id est strangulo, obtorta gula coërceo, obtorto Collo præfoco: & Ιλυς, id est lutum, limus.

Angvilla ab Angvium similitudine.

Ein Aahl/
Oehl.

Piscis est notus, longus, lævis & lubricus, Angvibus similis.

Binas habet pinnas juxta branchias, qvas utrinq; qvaternas gerit simplices, easq; exiguas. Gula illi exigua: fel in jecore inest, in omento sebum pingveq; paucum.

Mari caput est majus, rostrumq; obtusius. Feminæ minus acutiusq; rostrum.

Degit in profundo fluviorum, cœnosis & limosis locis: aqva discedente se occultat.

Paucæ certisq; locis vescuntur limo, atq; eduliis si qvis apponat: sed plurimæ dulci humore vescuntur. Unde in vivariis, nisi aqva sit clara, affluatq; semper & effluat per ripas, brevi strangulantur. Vivæ exemtæ aqvis, vel ad qvintum sextumq; diem, & Aqvilone flante diutiùs durant, Austro minùs.

Circa Vergilias maximè capiuntur in fluminibus Viadro, Bobero, Qvado, &c. tum præcipuè turbidis. Pascuntur noctibus, interdiu in luto qviescunt.

Vita nonnullis ad septem octóqve annos protrahitur.

De Angvillarum procreatione variæ sunt Autorum sententiæ. Oppianus 10. ἁλιευτικῶν.

Angvillæ mutuo Corporum internexu coeunt, & ex his lentorem qvendam spumæ similem destillant in arenam & limum; ex qvo Angvillæ procreantur. Ea strigmata vivifcunt.

Qvidam

Quidam ex aqva ſola generari, eaq́; puriſſima, nulla ſeminis intercedente natura, ſtatuunt.

Nec præter dulces aqvas ulla ſunt iis principia. *Rondelet.*

Alii ex putredine & limo naſci crediderunt, veluti *Mizaldus.*

Angvilla Angvillá, ceu Tincham Tincha ſecundam
Non parit: Has limus putris & Alga parit.

Qvomodo Alburnus Angvillas pariat, ex longa obſervatione ſuprá docuimus.

Carnem Angvilla habet mollem dulcem, ſed qvæ glutinoſum & pituitoſum frigidumq́; ſuccum gignat, & obſtructiones faciat. Unde febricitantibus, Podagricis, Cachecticis, frigidiori Ventriculo vitanda.

Freqvens & copioſus ejus eſus in vitæ periculum conjicit'.

Elixatur vino, & Petroſelino recenti ſeu aromatibus conditur.

Ad ignem aſſata, affixâ Salviâ meliús convenit.

Deterior muriâ aſſervata, ac minús ſvavis.

Aqva Angvillæ deſtillata tabidis propinatur.

Pingvedo coctæ ſupernatans Alopeciam, emendat. Cum axungia Anſerina, ſucco Rutæ, Abſinthii, Hederæ terreſtris fit ungventum Surdaſtris utile.

Aſtacus fluviatilis.

Aςακὸς qvaſi ἀςακτὸς, id eſt non deſtillans ſed abundé fluens.

Κάμμαρος,
Gammarus fluviatilis.
Cancer *vulgó impropriè*,
Cancer caudatus.
Ein Krebs/
Flus Krebs/

Aſtacus é genere eſt μαλακοςράκων, Aſtaco marino colore & forma qvám ſimilimus, magnitudine ſaltem differens: Corpus ei, ut Locuſtæ marinæ, á qva paucis discernitur, longiuſculum, cruſta tenuiore intectum, fuſci coloris, concoctum toto rubente. Cornua ante oculos duo habet initio articulata, longa, tenuia, qvæ ſenſim adeó gracileſcunt, ut tandem in tenuiſſimum cirrum deſinant, in omnemq́; partem pili inſtar flecti poſſint. E media fronte

dia fronte exiſtit aliud parvum latiuſculum utrinq; ſerratum. His ſubſunt Cornua veluti cirri, qvatuor alia, forma qvidem ſimilia, ſed multó tenuiora & breviſſima, qvibus, ut opinor, piſciculos allicit & venatur. Supra hæc Oculi apparent parvi, cornei, ſemper prominentes & exerti, ex obliqvo mobiles. Frons acuta & aſpera veluti aculeus eminet. Oris lateribus ex parte inferiore, juxta Pedes Ori proximos, Appendices binæ freqventer hirſutæ, veluti parvi pedes ad tutelam adnaſcuntur, & veluti branchiæ os circundant. Pedes in ventre enaſcuntur deni, in obliqvum flexi, utrinq; qvini, qvorum anteriores bini grandes & craſſiores, chelis magnis ſeu forcipibus grandioribus qvaſi denticulatis æqvalibus donantur, qvatuor ad grandes diſpoſiti, utrinqve bini, biſulci ſeu bifurces & hirſuti, chelis glabris, roſtris Avium ſimilibus, qvarum ſuperior pars movetur, inferiore immobili, reliqvi qvatuor poſteriores ſimplices & indiviſi ex toto pertendunt. Flectuntur omnes in obliqvũ, chelæ veró introrſum.

Cauda, Ἰξάχηλος, Collum, lævis ſine aculeis, ex qvinq; tabellis contexta, in qvinq; pinnas extremitatibus hirſutis, natandi cauſſa, deſinit, qvibus innatando qvaſi remo utitur: eſtq; in hac robur totius Corporis, in cujus ſupina ſeu interiori parte appendices qvædam hirtiuſculæ ex utroq; latere qvatuor, pinnis ſimiliter hirtiuſculis, in qvas feminæ forás pariunt ováqve deponunt, qvibus etiam duplices ſunt ad contigenda & conſervanda Ova, Mari ſimplices & parvæ. Inter Caudam ſupernam & pedes noviſſimos, veluti calcaria majuſcula prominent acuta, qvæ femina parva habet & leviora. Dentes bini magni plani in intimo Pectoris orificio ad latera poſiti: in Ore caruncula lingvæ ſpecie: ſeqvitur gula brevis: hanc ventriculus membraneus excipit, cujus oſtio tres infixi ſunt denticuli, duo adverſi, reliqvus infrá: inde Inteſtinũ in ventriculi latere ſimplex, pari ſemper craſſitudine in Caudam terminatus, qva excrementa excernit, & ova edit. Præter iſta meatus eſt, qvi á pectore pendens in anum terminatur,

minatur, in feminis Vulva eſt, in Maribus ſeminis receptaculum; hic juxta Carnis cavum continetur, ita ut media caro inter Inteſtinum & meatum ſita ſit, meatu carnis cavum Inteſtino connexum contingenti. Hoc meatu mas á femina differt. Nam in utroqve á pectore pendet, tenuis eſt, candidus, humorem qvendam pallidum intra ſe continens. Capitis Colliq; teſta ſubtús tota perforata apparet.

Coëunt Aſtaci more Qvadrupedum retró mingentium, ſcilicet, ut Caudam femina ſupinam exponat, Mas ſuam ſuperponat & applicet : Et qvidem vere juxta terram. Ova utero gerunt tribus menſibus, Majo, Junio, Julio : deinde Ova in appendicibus illis ſupinæ partis caudæ reponunt, qvæ deinde Vermium more augentur.

Differunt : *Alii*

Nobiliores Edel Krebſe. Magnitudine alios ſuperant, & magis nigricant.

Petroſi, πετραῖοι, Stein-Kräbſe/Tul Kräbſe. prædictis minores, ſubtús albidiores, in dorſo nigriores.

Lacuſtres, See Krebſe/ In piſcinis & lacubus aſſervantur. Cæteris fluviatilibus ſapore inferiores.

Cruſta exuti, Meuſer.

Omnibus vita eſt diuturnior.

Cruſta exuuntur, qvemadmodum Angves ſenectute : id qvod conſultó á natura factum eſt. Cruſta enim denſior reddita motum impedit, eiq; veluti graviori oneri ſuccumbentes Aſtaci, longé ſegniores ad motum redduntur. Iis excrementis, qvæ in eam abibant, in aliam qvæ ſubeſt, gignendam abſumtis, formaq; á ſuperiore accepta, illa alimentis deſtituta ſiccior efficitur, facilimeq; collidítur.

Eo tempore qvo cruſtam eximunt, in capite duos gerunt lapillos albos rotundosq;, ſemiglobuli figura, ſingulari Naturæ providentia,

ad

ad crustæ substitutionem, qvi dein exuto tegumento veteri, rursus paulatim absumuntur, & in crustam abeunt.

Sarcophagi sunt,

Autumno & Vere pingvescunt, & plenilunio magis; qvia sidus nocte tepido fulgore mitificat.

Capiuntur manibus, hamis, maximé dum fulgurat: tum enim ex cavernis ad pascua procedunt: etiam carnibus seu coxis Ranarum, virgulis divisis in summitate infixis, ordineqve, juxta gurgites aut loca qvæ habitare solent, dispositis.

Naturæ sunt frigidæ & humidæ.

Duræ carnis & difficilis concoctu. Qvæ superiora, teneriora sunt: qvæ Caudæ proxima, duriora, candida. Somnum conciliant, optimé nutriunt, Hecticis & tabidis utiles.

Præfertur Caro in Caudis & forcipibus.

Astacos, Nostrates freqventer in aqva seu Cerevisia secundaria tenuissima, addito Sale & Carveos semine, elixare & mensis inferre solent.

Divites crusta spoliatos in frusta dividunt, aromatis, aceto saccharoq; condiunt, Petroselini foliis aspersis, vulgó Krebse im Beyfuß. Edulium Calculosis profuturum.

Alii Carnes nudas additis Cingibere, Pipere, Croco, Mace, albumine Ovi & Petroselino, in massam fingunt, qva testas vacuas replent, easqve in butyro & aceto frigent, Gefüllete Krebse.

Astacorum multo usu, Oculorum aciem hebetari, experientia constat; nec sine ratione. Cúm enim difficiles concoctu sint, flatuum, crassiorúmqve & glutinosorum humorum magnum proventum adferant, crassos ex his caliginososqve spiritus effici necesse est:

qvorum perſpicuitatem & ſplendorem ad clariús cernédum neceſſarium eſſe neceſſe eſt.

Aſtacus vivus aceto tuſus expreſſus, gargarizatu faucium medetur inflammationibus, vulgó die Breune.

Succus recens expreſſus cum farina hordeacea & oleo violato, ad Cataplaſmatis conſiſtentiam coctus, Renum fervorem mitigat, Calculiq; coagulum diſſolvit.

Ova auxiliantur morſui Serpentium Venenoſorum.

Teſta oleo Roſaceo permiſta, ſcabiem puerorum ex ſalſis humoribus prógnatam ſanat illita.

Menſe Julio uruntur, qvorum Cinis plurimúm exiccat: in Cancro & morſu Canis rabidi laudatum remedium.

Pulvis cum Cranio humano, Eboris raſura, Cinnamomo & Croco, ex vino utiliter bibitur contra paroxyſmum febrium intermittentium.

Lapilli Aſtacorum Krebs Augen / cordiales ſunt, refrigerandi, ſiccandi & abſtergendi facultate præditi. Calculoſis & ab alto devolutis, commodé propinantur.

Aqva ex carnibus per alembicum extrahitur Hecticis: & ſi Lithontriptica addantur, Calculoſis pro auxilio.

***Ungventum potabile rubrum.* Rotte Krebsſalbe.**

℞. Aſtacos fluviatiles á ſordibus in capite hærentibus repurgatos. No. 60.

Butyri recentis inſulſi deſpumati ℔ ij. ſ.

Aſtaci contuſi ad pultis conſiſtentiam butyro permiſceantur. Add. Cortic. Sambuci recentium M. iij. rad. Laureolæ M. ij.

Cum butyro permixta in lebete ad mediæ horæ ſpacium fervefiant. Exprimantur per pannum fortiter. Adde iterum.

Sangvinis hircini unc. 1. ſ.

Rad. Pimpinellæ. Urtic. majoris.

Lumbric. terreſtrium purg.

Græci albi an. unc. 2.

Caſtorei drach. 2. Pulveriz. Butyro permixta diligenter frigantur.

Colaturæ adhuc ferventi permiſce:

Spermatis Ceti non ranc. unc. ſ.

Boli Armeni q. ſ. ad colorem.

Agitentur probé ad ungventi

gventi consistentiam.

Sangvinis grumos dissolvit, alvum lubricat. Adversus Contusiones, Casum ex aceto seu Cerevisia freqventer usurpatur pődere drach. 1.

Dorion qvidam apud Athenæum festivé admodúm dixit, Locustam marinam tria in se habere, διατριβὴν καὶ εὐωχίαν καὶ θεωρίαν. id est Exercitationem, edulium & contemplationem. Idem Astacis nostris apté accommodari potest. Cúm enim integri mensis apponantur, frangendis pedibus & branchiis, Thorace divellendo, Cauda distrahenda, manus oculiq; exercentur: tum edulium est cibusq; Convivis non ingratus. Interea mirabilis & ingeniosa, spectatur animalis hujus fabrica.

Barbus saxatilis.

Τρίγλη Arist. Peuceri qvód ter in anno pariat. γενεατὶς.
Μυϛὸς
Μυϛακὴς.
Mullus Peuc. á colore mulleorum calceamentorum.
Barbatulus Cicer.
Barbatus Varr.
Barbo.
Ein Barbe/
Barbel/

Barme.

Piscis notus & freqvens, sqvamosus, crassiusculus, aliqvando ad Cyprini feré magnitudinem accrescens, Capite parvo acutiusculo, Color Dorsi fuscus, latera ex fusco flavent, ventre candido. Pinnas habet senas, singulas in dorso & ad podicem: in ventre medio & ad branchias duplices ex rubore liventes, maculis nigris coloratas. Oculi centrum nigrocæruleum, Iris angusta aureo micat fulgore. Appendices Ori adnatæ qvatuor, binæ superiori, totidem inferiori labro carnoso, lividæ. Ventriculus nullus. Intestinum ad gulam capacius sensim gracilescens replicatur; cui Jecur apponitur pallidé rubens, inhærente vesicula fellis rotunda cærulea. Splen exigvus sangvinei coloris, ut & Branchiæ, qvæ qvaternæ utrinq; duplices, ac in Cyprino. Cor triangulare latiusculum.

Muscis, Vermiculis, Muco & Pane vescitur.

Capitur æstate vermiculis, nec non noctu manibus, facibus ignitis perterritus. In profundis gurgitibus utplurimúm stabulatur Viadri, Bobe-

ri, Qvadi. Præſtat Majo.

Carnem obtinet ſatis laudabilem, candidam, friabilem, ſvavem, Ori gratam, qvamvis mollem, ſpongioſam.

Barbatuli in delitiis habentur, ſanis &, ægris commodi, Sale elixi & aqva menſis inferuntur.

Ova venenata creduntur, adeó ut ſi largiús ſumantur, eos qvi hauſerunt, in magnum vitæ periculum adducant.

Bdella.

φόξινος λεῖος á capite acuminato.

βδέλλα,
Phoxinus lævis *Geſn.*
Ein Elderiz/ꝛil.
Elderich/Arliſche/
Bachbamle/
Milling/
Erling/
BitterFiſchlin/
Pfellen.

Piſciculus eſt fœcundiſſimus, viliſſimus, ubivis in rivulis & torrentibus abundans. Cuticula integitur lævi absq; ſqvamis, albicat & flavet ad latera, punctis nigricantibus reſperſa. Pinnarum inferiorum extrema rubent. Venter candicat, in Dorſo, nigro variat colore.

Ovis feré ſemper turgentes reperiuntur. Statim feré ut natus eſt, & admodum parvus adhuc ova habet.

Piſcis neglectus & minús ſvavis, ob fel majus plerunq; amaricat multúm, pauperum cibus.

Elixantur ex aqva & ſale: aliqvando Butyrum addunt cum Petroſelino aut Cerefolio: nonnunqvam acetum & cepas pro ſapore.

Blicca.

Ballerus,
Pleſtya.
Ein Blähe/
Bleye/
Blick/
Blickling/
Breitele.

Latiuſculus eſt piſcis, Bramæ feré ſimilis, at tenuior: cujus pinnæ poſteriores cum Cauda ex rubro livent, ſuperiores fuſcæ. Capite parvo, ſqvamis

ſqvamis mediocribus albicantibus.

Amat profundos lacuum gurgites, Majo cûm parit, ad littora prodit. Hyeme ex lacubus vicinis Glogoviam affertur.

Caro ſpinis referta, non admodûm improbi ſucci: Vilis eſt & parvi precii.

Capito fluviatilis Cœruleus.

Aloſa Nonnullis.
Eine Jeſe/
Jyſe/ Sil.
Jentling Geſn.
BrattFiſch/
qvód freqventer toſtus menſis offeratur,
Blauer flus Alet.

Piſcis eſt latiuſculus, ſqvamoſus, coloris cærulei, præſertim dorſo & partim capite. Latera & Venter argenteo nitent colore. Pinnæ fermé rufæ ſunt & cauda. Longitudo cubitum nō excedit, nec latitudo tres aut qvatuor digitos.

In Viadro, Bartha, Weida, lacûbusqve nonnullis freqvens.

Parit Aprili. Vivit ex vermiculis, Majo præſtantiſſimus eſt, præ pingvedine flavet, & ſapore viget.

Pingviuſculus eſt & ſvavis ſatis, minus veró ſalubris.

Aſſus præfertur elixo. Paratur etiam cum liqvamine croceo. Im geelen Sode.

Capito fluviatilis rapax.

Κοϱακῖνος ſqvamoſus & latus, Peuc.
Coracinus fluviatilis,
Corvulus fluviatilis,
Ein Rappe/ Sil.
qvod Corvi inſtar rapax & vorax ſit.
RaubAlet/
FrasAlet.

Sqvamis tegitur latiuſculis, tenuibus, perſpicuis. Longus eſt aliqvando duos cubitos, craſſus, carnoſus, & carne ariſtis plena, longitudine ad latitudinem qvintupla. Dentes ei ſunt in faucibus. Pinnæ fuſcæ ſeu lividæ, Roſtrum latiuſculum.

In

In Viadro naſcitur & capitur, non advena eſt. Parit Martio & Aprili. Duræ & lentæ eſt carnis.

Piſcis admodúm laudatus & boni ſaporis, tum aſſus tum elixus, ſi rité coqvatur, qvod pleriq; ignorant: facilé enim in partes delabitur, ſi in fervidam immittatur. Itaq; ab initio in frigidam ſtatim præparatus immitti debet, ut pariter cum aqva concalefiat.

Charax.

Caraſus,
Ein Kariß.
Karutze/Karutzke.
Karas.

Forma ſtaturaqve non multúm á fœtu Cyprini abſimilis eſt, niſi qvód pauló latiore Corpore diſtendatur, & dorſum habeat aſperioribus ſpinis vallatum (unde ei nomen) qvodq; juxta Caudam ſqvamis inauratis magis impalleſcat.

Charax vulgaris,
Caraſus vernaculus.
Gemeiner Karis/
Klein Karas/
Gilblichen/ á colore luteo.

Charax craßior, longior,
Caraſus dimidius,
Halb Karis/
Karp Karis/
Karrutzen/
Karutzken Karp.

In piſcinis, lacubus & fluviis oritur.

Carnem habet dulcem, ſvavem, ſatis laudabilem, Cyprini non diſſimilem.

Cobitis.

Κίχλη, κωβιὸς, κωβίτης, γενιάτης.

Gobio fluviatilis Agric.

Cobitis barbatula ſeu Cobitis fluviatilis 3. Rondel.

Turdus Peuc,

Turdellus,

Fundulus ſeu Fundula Albert.

Muſtela fluviatilis minima vel Pœcilias minimus Nonnull.

Ein Gründel/ }
Gründling/ } *Sil.*
BartGründel/
Smerle/ }
Schmirlin. } *Miſnenſibus.*

Piſciculus vulgaris notiſſimus, ſpithamam longus, utplurimúm lævis, cirris tenuibus Roſtro barbæ modo pendentibus. Ventriculus longiuſculus phaſeoli feré magnitudine

tudine & forma; qvo diſſecto ſitas aqvaticas aliosq; vermiculos reperi. Pinnis donatur ſenis.

Aqvis & rivulis Montium delectatur limpidis, locis ſaxoſis, petroſis & arenoſis. Cattus maximos & nobiliſſimos gignit. Capiuntur manibus, reticulis, lumbricis terrenis & laqveis hyeme ſub glacie.

Pariunt Martio & Aprili.

Ori ſunt grati, ſvaves, facilis concoctionis, & probi ſucci. Puerperis, febricitantibus commodi & ſalutares.

Cæruleum colorem acqvirunt, ſi aceto vini tepidiuſculo, priusqvám elixentur, aſperſi fuerint.

Caput exenteratum repreſentans vultum virginis, aſſatum Calculoſis medetur.

Cobitis aculeatus.

Δακόλιϑος.
Λιϑόκοπος,
Cobitis fluviatilis 2. **Rondel.**
Muſtela fluviatilis parva imberbis.
Echeneis fluviatilis,
Turdus ſaxatilis.
Ein Steingründel/
Steinſchmerlin/
Steinbeiſſer/
Dorngründel.

Piſciculus ſui generis, priori cognatus & ſimilis, Roſtro acutiore, Coloris ex fuſco viridantis, maculis & lineis nigricantibus varius, non autem rotundus; ſed qvaſi columnalis compreſſus absq; branchiis.

In arena & ſub ſaxis plerunq; ſtabulatur. Leobergæ capitur & alibi. Parit Vere.

Minús ſvavis eſt, neglectus ob carnem duram lentam & mucilaginoſam.

Ichthyopolæ hunc pro lævi, parum cautis vendunt.

Cochlea paluſtris.

Κόχλος,
Κοχλίας,
Concha paluſtris turbinata,
Pful Schnecken/
Waſſer Schnecken.

Forma á terreſtri parúm differt. Oblonga eſt, tenuis, obſcura, acuto turbini ſimilis.

In paludibus nonnullis degit. A cibo abdicantur ob viroſum odorem & ſaporem. Anates mediæ in cibo iis fruuntur.

Concha fluviatilis longa.

Cochlea longa dulcium aqvarum,

Wasser Schnecken.
Lange Flus Muscheln.

Testa operitur seu munitur oblonga tenui, extrinsecus striis seu lineis, secundum longitudinem ductis, rugata, Coloris subflavi, subviridis, interdum fusci coloris exterius; interiore parte candida & lævis.

In Piscinis fluviisq; nonnullis passim occurrit.

Virus olet Caro, nullius usus.

In cibo Qvartanarios sanare fertur,. Ad qvem usum salo conditæ asservantur.

Testis Pictores ad contemperandos colores utuntur.

Concha Margaritifera.

Concha fluviatilis Margaritas ferens.

Mater Perlarum.

Concha Unionum.
Ein Perlen Muschel/ Perlen Schnecke/ PerlenMutter/

Bivalvis est Concha, priori non multúm absimilis, figura longiuscula, compressa, putamine externo fusco, striis multis scabro, intrinsecus veró lævis, lubrica, pellucida Argenti nitore, ut Conchæ orientales Margaritiferæ, refulget.

Margaritas hæc gignit minutas qvamplurimas, qvæ ipsi Carnis substantiæ innascuntur.

Magnæ veró trinæ aut plures raró, sæpissimé unica tantúm insignis inter carnem & testam inest libera, qvæ divulsis crustis sponté excidit.

Littora incolit arenosa Qvadi fluvii, qvi in Sudetis enatus Silesiam á Luzatia dirimit, & infra Saganum Bobero infertur.

Caro ejus mucilaginosa, lubrica, mollis, odoris ferini, ingrati.

Margaritæ

Margaritæ Silesiacæ.

Uniones fluviatiles seu Qvadi fluvii.

Lapilli Concharum pretiosi.

Schlesische Perlen.
Queis Perlen/
Wasser Perlen.

Differunt forma, magnitudine, splendore. Aliæ exactè sunt rotundæ Pisi instar: qvædam oblongæ, teretes, cylindricæ: nonnullæ latiusculæ; aliæ inæqvales.

Qvædam sunt majores, Pisi Italici magnitudine: aliæ minores: multæ longiusculæ: plurimæ Milii aut papaveris semen æqvant.

Colore etiam discernuntur.

Minùs nitent parvulæ, majores partim fuscæ sunt, partim rubent, ac si essent cruore perfusæ: Nonnullæ in extremis argenteo nitét candore, in medio rubent, Paucæ perfectæ, integré maturæ deprehenduntur.

Elegantissimæ ac pulcerrimæ in arena extra Conchas á Piscatoribus sæpé leguntur.

Margaritas in ipsis Conchis qvovis anni tempore reperire licet.

Qvidam turbidas & imperfectas Gallinis ac Columbis devorandas offerunt, inde candidiores fieri persvasi.

Margaritæ ob splendorem & puritatem Cordi amicæ, Oculis gratæ. Siccant, abstergunt, roborant, Cordialibus, Ocularibus medicamentis & dentifriciis commodè adduntur.

Cyprinus.

Κυπρῖνος.
Cyprianus Dor.
Cyperius Oppiani.
Carpo, Carpus.
Carpa, Carpena.
Ein Karpff/
Karp.

Piscis patriæ huic plusqvám notissimus, & mensis, Autumni fine hyemisq; initio freqvens.

Gregalis eſt, latiuſculus, ſqvamis latiuſculis refertus, pinnis qvaternis, duabus ad branchias, una in dorſo & ventre donatus. Branchias habet utrinq; qvaternas easq́; duplices. Roſtrum, cui aſſunt bini cirri ſeu apophyſes, porrigit & retrahit. Palatum carnoſum admodúm & molle, ut niſi diligenter inſpexeris, lingva id eſſe videatur. Colore ventris albicat, ad latera ſubflavus, Dorſum ſubfuſcum. Inteſtinum replicatur & ſurſum recurrit, cui annexum Hepar cum felle ſubcæruleo amariſſimo. Veſica duplex.

Limo & muco nutritur, non item carne.

Cyprini alii ſunt

Lacuſtres; qvi in Lacubus oriuntur & creſcunt, maximi ſunt & pingves SeeKarpfſen.

Fluviatiles, qvi in fluminibus magnis, Viadro, Bobero, Niſſo, Catto, Qvado, & aliis vitam agunt.

Piſcinarum, Weiher Karpfſen/Teich Karpffen/ qvi in lacubus arte factis ſeu piſcinis, paſſim á Nobilibus & Villicis aluntur propagantur, cúm victus túm qvæſtus gratia.

Cyprinus mas Ein Milcherne Karpff.

Cyprinus fœmina, Ein Rogerne Karpff.

Cyprinus maximus Ein groſſe Heubt Karpffe.

Cyprinus admiſſarius Eine Sahm Karpffe.

Qvovis Anni tempore, qvinqvies aut ſexies, ex ſententia veterum partum faciunt. In Sileſia noſtra verno tempore utplurimúm partus peragitur. Vada petunt cúm parturiunt, ac ſæpenumeró ſingulas feminas, Mares 12. 13. aut qvatuordecim ſeqvuntur. Mox femina Ova procedendo emittit, & mutans continuó parit, qvó fit ut diſſipari ova neceſſe ſit, videlicet ea qvæ non in materiam inciderint aliqvam: ſed Cyprinus tunc ea cuſtodit, cúm congeſta repererit. Hinc Piſcinarum præfecti opinantur fœtum Cyprinorum interire, ſi Cyprini admiſſarii é piſcinis exemti fuerint.

Pro ætate varié appellantur.

1. Fœtus annuus Striech/ Einſommeriger Sahme/Setzlige/Jähriger Sahme primo anno.

2. ſecundo anno, fœtus bimus

mus Zwey Jähriger Striech/ Sprel.

3. tertio, fœtus trimus, drey-jähriger Striech.

4. qvarto, Carpæ Karpffen.

Fœtum Cyprinorum bimum interire, si in profundum Piscinarum injectus fuerit, suffocari seu interire qvidam crediderunt.

Inter Cyprinos præferuntur fluviatiles: dein qvi in piscinis, qvæ rivulos Montium seu aqvas limpidas recipiunt, enutriuntur.

Caro Cyprinis mollis, pingvis, non insvavis: abundé nutrit, minimeq; mali succi.

At freqvens ejus usus ventriculo frigidiori nocet, nec non Calculosis, & Colicis doloribus divexatis: Pituitosum enim & frigidum succum gignunt, facileq; obstructiones pariunt, nec non Qvotidianas febres gignunt.

Optimi sunt Autumni fine, & hyemis initio, ubi piscinis eximuntur, & vivariis per hyemem reservantur.

Apparatus horum varius est: Vel enim simpliciter aqvâ addito sale elixantur: vel liqvamine cum lardo, pane candido tessellatim incisis ex aceto frixis perfunduntur. Karpff im Specke gesotten. Alii variis liqvaminibns ex aceto, vino, additis aromatibus, Melle aut saccharo condiunt, Karpffe in der Würtze.

Aliqvando super carbones ignitos assantur, Brat Karpffen.

Caput præfertur ob saporis præstantiam. Intestina cum Hepate vulgó das Karpffengebünde/ in delitiis habentur, cum Pipere, Zingib. & sale eduntur.

Pingvedo illita, Nervos ex calida caussa dolentes lenit.

Fel illitu, Oculorum nubeculas discutit.

Lapis Carpioni in faucibus forma triangulari, magnitudine & figura feré Lupini, nascitur Karpffenstein / qvi ore detentus flavæ bilis ebullitionem & ardoré infringit, Calculos exterit, á Colica præservat, Narium hæmorrhagiam cohibet tritus, & cum lanugine Cydoniorum immissus. Contra Caducum á qvibusdam commendatur.

Supra Oculos existunt alia duo ossicula, semicircularia, altera parte qvasi denticulata, qvæ á feminis nobilibus

diligenter adversus Lunaticum morbum reservantur.

Cyprinus latus.

Κυπρῖνος πλατύς,
Αβραμίς *Bellon.*
Prasinus *Albert.*
Prassius,
Abramis fluviatilis & lacustris.

Brama,
Bresma.
Ein Bresse/
Brasse/
Prachsme/
Pleze *March.*
Breiter Karpff.

Piscis est fluviatilis & lacustris latissimus. Capite parvo, pro Corporis magnitudine, Dorso repando & cultellato, Corpore compresso, sqvamis magnis albicantibus tecto.

Viadro & lacubus Ducatus Glogoviensis familiaris.

Capitur hyeme & æstate.

Carnem obtinet non ingratam, at satis difficilem.

Freqventiùs assus offertur: qvamvis etiam elixetur:

Fumo exiccatur in cibum pauperum.

Erythrinus.

Ερυθρόπτερος,
Rutilus á pinnarum colore.
Ein RottFieder.

Minor est Rubellione, sqvamis grossis latiusculis, pinnis rubentibus non Oculis.

In lacubus & piscinis freqvens.

Caro aristis referta & minùs proba.

Gobio fluviatilis

Ausonii.

Κώτ?υφος *Peue.*
Ανθρωποφάγος,
Merula,
Turdus *Nonn. impropriè.*
Ein Kresse/
BachKresse/
SandKresse/
Smerlen. *Nonn.*

Ex eorum est numero, qvi perpetuó manent parvi, sqvamulis ad latera argenteis & dilutè cæruleis tectus. In dorso fuscus, punctulis nigris varius. Venter albet. Pinnæ ad branchias subrubentes & in ventre binæ. In dorso & extremo ventre simplex cernitur.

Gregalis

Gregalis eſt, & Martio parit: qvamvis ſint, qvi ſingulis menſibus eum partum edere affirment,

Veſcitur vermibus, piſciculis & limo.

Fluviis, rivulis & torrentibus familiaris: in qvibus hamulis, ſcirpiculis, & retibus per integrum annum feré capitur.

Svavis eſt & concoctu facilis, ſimulq; ad digeſtionem & ſucci bonitatem optimé comparatus.

Apparantur ut Funduli. Aliqvando farina triticea involuti cum butyro frigentur.

Gobio fluviatilis capitatus.

Κῶττος,
Κωβίτης Peuc.
Κίττη,
Κοττὶς á Capitis magnitudine.
Cottus Geſn.
Capito,
Ein Müller/
Kaulheubtlin/Peuc.
KaulFiſch/
Groppe/
Kopp.

Piſciculus eſt lævis, Corpore oblongo ſenſim in acutum deſinente, coloris cinerei, capite magno, latiuſculo. Ventriculus ejus Ricinum refert.

Fluviatilis, & torrentibus notus optimus, qvi in aqvis limpidis ſub ſaxis capitur.

Capitones guſtu ſunt ſvaves & dulces, Carnis mollis, nec lentoris expertes. Succum gignunt probum & laudabilem.

Tabidis & Phthiſicis commendantur.

Lampreta major.

γαλεώνυμος,
γαλεξία,
Ασεξίας,
Εχενηΐς Oppian.
μύραινα ποταμία.
Muræna Paul. Iovii.
Muræna fluviatilis.
Muſtela Plin. Maſſar.
Muſtela ſtellaris Peue.
Lampetra á lambendis petris: ſeu á fulgore
Oculata major.
Ein Lampred/Sil.

Lamprey/

Lamprey/
Lamprell/
Groſſer NeunAug.

Piſcis eſt marinus & fluviatilis, veteribus incognitus. Angvillis vel potius parvis Murænis aſſimilatur, lubricus colore cæruleo ſubnigro, ſeptem parvis fiſtulis ſeu foraminibus mirabili ordine diſtinctis aqvam reddens. Os ei patulum orbiculari figura ſine dentibus.

Veris initio fluvios ingreditur, ut illic ova pariat, in Mare deinde rediturus.

Rariſſima eſt, & minus nota Sileſiæ. Ad Croſſenam in Viadro aliqvando capta fuit.

Veriſimile hunc piſcem vilem fuiſſe olim, nec menſis lautioribus apponi ſolitum: cúm nulla ejus mentio á qvoqvam Veterum facta fuerit.

Hodie in delitiis habentur á Magnatibus. Svaviſſimæ ſunt, ſed Martio & Aprili tantúm: at ſuccum gignunt viſcoſum & glutinoſum, qvi difficulter conficiatur.

Lampreta media.

γάλεος λεῖος Rondel.
ξυνεόφθαλμος,
τυφλῖνος,
Muſtela lævis,
Muſtela parva fluviatilis
Oculata minor,
Lampreta minima Rondel.
Lumbricus aqvaticus minor.

Ein NeunAuge/
NeunOcke.

A priori magnitudine ſaltem differt, & in Viadro circa Beutená poſt natalitia Chriſti ſub glacie magno numero, Martis circa Boleslaviam in Bobero capitur.

Aqva & ſale elixæ, cúm turgent ovis, ut delitiæ menſis Nobilium inferuntur. Cúm aceto & pipere frigidæ eduntur.

Fumo induratæ vulgó, nomine Brücken: aſſæ veró aromatibus reſperſæ aceto conditæ, nomine Morenen/ad nos feruntur ex Belgio & Boruſſia.

Guſtu ſunt ſvaves, ſed difficilis concoctionis.

Lampreta minima.

Lamperra minima 1. Geſn.
Gobio fluviatilis,
Lumbricus fluviatilis minimus,
Saximorda,

λιθόκοπος,

λιθοκόπος,
Ein Steinbeiße.

Lampetræ genus minimum, calamo ſcriptorio Anſerino pauló craſſius, palmos ij longum, colore obſcuré ſubcæruleo, ventre argenteo, fiſtulis utrinq; ſeptenis. Oculis binis nigris, qvos ambit circulus candidus. Cauda latiuſcula. Martio & Aprili, cúm ſemine turgent, in rivulis & fluviis limpidiſſimis capiuntur: reliqvo Anni tempore profundis gurgitibus, catenatim qvaſi implicatæ, in arena deliteſcunt. Tunc etiam temporis cibo inutiles.

Saxum perpetuó mordent, qvibus Hirudinum inſtar adhærent.

Caudis & capitibus abſciſſis ac purgatis, aqva addito ſale elixantur, cum pipere & zingibere menſis offeruntur, divitum delitiæ, qvas Pauperes negligunt.

Gravioris ſunt concoctionis, & ſangvinem gignunt craſſum ac bilioſum.

Lampreta minima cœnoſa.

Lampetra minima 2. *Geſn.*
Lampreta minor ſpuria,
Cœcula,
Pœcilias minor *Nonn.*
Ein MurNeunAuge/*Geſn.*
Schlambeisker/
Querder/
SchlamQuerder/ } *Sil.*

Priori adeó ſimilis, ut Nonnulli pro vera in cibo uſi ſint.

Ejusdem magnitudinis & formæ, fiſtulis totidem, ſeptem nimirúm, ſed Oculis orba, coloris ex fuſco ſubvirentis ſeu cinerei, Sangviſugarum feré linea, ácapite craſſiuſculo ad caudam per Dorſum dilutiore porrecta.

In luto & cœno qvovis tempore deliteſcit & occultatur.

Menſis non admittitur, utpote ſordida & cœnoſa. Hamis infigitur á piſcatoribus ad in eſcandos Thymalos, Angvillas, Lucios, alioſq; piſces.

Lucio-Perca, Geſn.

Aſellus fluviatilis,
Ein Zehend/ }
Zant. } *Sil.*
Schill.
NagMaul.

Piſcis eſt longus aſper ſqvamoſus, medius inter Lucium & Percam. Capite & roſtro

Lucium refert, reliqvo Corpore Percæ ſimilis, & maculis nigris varius. Pinnæ livent, extremis apicibus rubentibus. Aliqvando cubiti longitudinem excedit.

In Viadro freqvens. Vorax & rapax eſt ac ſarcophagus.

Captura ejus circa Beutenam, Glogoviam, Steinam, Vratislaviam & alibi. Aprili parit.

Mire pingveſcit. Carnem obtinet candidam, lentam, concoctu difficilem; at ſvavem & laudabilis ſucci.

Sale maceratus doliis includitur & in varia loca devehitur.

Fumo etiam induratur.

Lucius.

Λάβραξ, *Nonn. falſ.*
Λύκος,
Lupus,
Ein Hecht.

Longus eſt Piſcis ex Aſellorum genere, voraciſſimus & edaciſſimus, fluviis, lacubus atq; aliis dulcibus aqvis peculiaris. Color ei per Dorſum fuſcus, ad latera ſubflavus, Ventre albo, ſqvamis minutis denſiſſimè cõpactis. Pinnæ ad branchias & Ventrem binæ, totidem ad caudam, ſuprá & infrá unica dilutè fuſca. Branchiæ ſenæ, utrinq; ternæ. Oculi nigri. Iris aurea. Cor ſub branchiis minutum ſaturè rubet. Hepar longiuſculum ſimplex pallet, cui anteriore loco fel jungitur majus cæruleum. Ventriculus oblongior, Inteſtinis continuus, qvæ ut Cyprini replicantur. Splen latiusculus ferè Cordis figuram æmulatur, ſangvinei coloris.

Partus ejus numeroſior vere perficitur.

Rex atq; tyrannus aqvarum, Piſces ad ſui magnitudinem devorat, Pari qvoq; ſui generis non parcit, & propria ſemina perſeqvitur.

Horum inſignis captura in Bartha fluvio, ubi ſale macerati & condiuntur, & fumo exiccantur.

Varia á Coqvis & Piſcatoribus ſortiuntur nomina.

Lucii

Lucii maximi, Grosse Heubt-Hechte.

Lucii mediocres, Mittel-Hechte/ Schüssel-Hechte.

Lucii parvi, Zahl-Hechte.
Lucii Martiales, Mertz-Hechte.

Lucii lacustres, See-Hechte/ nigricant.

Lucii fluviatiles, Flüs-Hechte/ albent.

Lucii in Viadro capti, Oder-Hechte.

Lucii piscinarii, Teich-Hechte.

Commendantur fluviatiles, juniores, mediocres, qvi teneri, boni succi, & stomacho idonei. Maximi veró, & qvi jam consenuerunt, carnem habent duram, tenacem, difficilimæ concoctionis, Ventriculo molestam, & qvæ difficilè excernatur.

Carne præditus est Lucius alba, duriuscula, non multi alimenti, Εὔπεπτος, & optimi succi, Carnem gignit tenuiorem.

Variis modis apparatur á Coqvis.

Vel enim integri torrentur supra carbones ignitos, butyro illiti.

Vel infarciuntur mixtura ex Pane candido, Ovis, Carne propria, Saccharo, Petroselino, Majorana, Rosmarino, Butyro, additis Pipere, Zingib. Macis, Caryophyllis Sale, & deinde assantur, ac mensis inferuntur simpliciter, aut liqvamine aromatico perfusi, Gefüllete Hechte.

Vel diviso Ventre secundum longitudinem, in craticula, suppositis carbonibus ignitis, torrentur, & brodio ex aceto, butyro & multo Pipere ac Zingibere perfunduntur, Ein Kohl-Hecht.

Elixantur pluribus modis:

1. ex aqva cum sale elixantur, qvi si priús aceto vini calidiusculo imbuti fuerint, pulcerrimũ colorem acqvirunt, Werden schöne Blaw/ vom anbläđen. Cum aceto vini offeruntur.

2. elixantur & cum jure albo ex aqva, butyro & radicibus Petros. præparantur,

Alii addunt tantillum aceti: cum mica panis candidi pro sapore. Hechte in der sauern Butter.

Hæc præparatio ægris accommoda.

3. ex vino coqvuntur, additis Limonibus, mica panis candidi, aromatibus, Zingib. Cinnam. Pipere, Croco, saccharo condiuntur. Hechte in Lemonien.

4. Alii liqvamini ex Cepis copiosis, multo pipere, Croco, Zingibere, immergunt & mensis inferũt, more Polonorum. Hechte im Polnischen Sode.

Ova abjiciuntur ut inutilia, cùm nauseam & diarrhœam commoveant, instar Barborum.

Cor Lucii adversus febrium paroxysmos devoratur.

Fel in Oculorum affectibus haud contemnendi usus.

Exta cum jecore, felle, incisa, & additis herba & sem. fœniculi destillantur. Liqvor visum egregiè acuit.

Pingvedine plantulas & pectuscula infantulorum feminæ illinire solent, contra tussim ex calida causa prognatam.

Mandibulæ siccatæ Hechtkyfer/ in pulvere adversus Pleuresin, Renum sabarram, Vesicæ calculum, Alba Mulierum menstrua, Secundas retentas, ex vino & aqvis appropriatis bibuntur.

Cinis ad ulcera inveterata, tineas, & Melicerides Chirurgorum Gliede Wasser/ usurpatur.

Pisciculi in ventriculo ejus reperti, siccantur, & á paupercula plebe, tabe consumtis propinantur. Zehr Fische.

Ossiculum in capite Lucii, Crucis figura, periapton singulare Qvibusdam, adversus incantamenta, superstitiosum.

Lucius candidus.

Ein weisser Hecht/

Ante qvadriennium in piscina qvadam ampla baronatus Trachebergensis, repertus fuit Lucius albidi coloris, longitudine cubiti unius & semis, Ore, pinnis, notis, maculisq; per Corpus rubentibus.

Muræнula Silesiaca.

Albula Silesiaca lacustris.

Albiculus lacustris.

Murænichen / ab oppidulo Marchiæ Moryn / ubi freqvens ejus captura.

Murenen/

Morenen.

Morenen.

Piſcis eſt lacuſtris ſqvamoſus, ex Alburnorum genere, qvi vulgó Ockelcien / qvibus colore & magnitudine reſpondet. Halecis feré ſimilis, longitudine duorum palmorum, dorſo latiuſculo, ſqvamulis argenteis.

Hæc cum Smyræna illa Romana nihil commune habet, niſi forſan ſvavitatem intellexeris. Piſcis enim pelagius eſt, duos cubitos long9, Angvillæ aſpectu proximus, ſed latior, pelle lubrica, dentibus longis acutiſſimis in os recurvis. Sarcophagus eſt, & frigidioribus hyemis menſibus latet in ſaxis, & parit qvocunq; tempore. Extra aqvam longiori tempore vivit. Carne molli & pingvi, ut Angvillarum. In tanto honore á Romanis fuerunt habitæ, ut iis magno ſumtu vivaria ædificarint, (autore Varrone) magno implerint, & tandem, magno aluerint. *Plinius* refert *lib. 9. c. 55.* Murænarum vivarium primum ex cogitaſſe Hirtium ante alios, cœnisq; triumphalibus Cæſaris Dictatoris ſexmillia numero Muræņarum appendiſſe. Idem ſcribit, Hortenſium Oratorem Murænam adeó dilexiſſe ut exanimatam fleviſſe credatur.

Noſtra veró Muræņula ſqvamoſa eſt, lacubus qvibusdam inferioris Sileſiæ familiaris, veluti qvi ſunt ad Sviboſium & ad Paradyſum. Bis in anno parit.

Captura ejus fit hyeme utplurimúm ſub glacie, & circa ſolſtitium æſtivum. Qvamprimúm extra aqvam venerit, moritur.

Caro ejus candida, mollis, dulcis, ſvavis, ori grata, boni ac laudabilis ſucci, adeó ut in Piſcium deliciis non poſtremas partes habeat.

Elixantur aqva fervente, & ſale condiuntur, & cum aceto menſis inferuntur. Etiam frigidi eduntur cũ aceto.

Sale conditi etiam cadis asſervantur, & uſus tempore elixi ex aceto eduntur.

Muſtela fluviatilis.

Σαῦρος,
Muſtela *Bellon.*
Gobius fluviatilis *Iovio.*
Lota gallica *Rondel.*
Lacertus *Eber. & Peuc.*
Ein Ohlrup/
Aalrup/
Aalraup/

Truſche.

Piſcis eſt ex Angvillarum genere, longiuſculus, craſſus, capitoſus, pelle obſcura, aliqvando ſubflavente, maculis & punctulis innumeris ceu aſteriſcis nigris & luteſcentibus reſperſa, Venter albus eſt. Pinnis donatur lenis lividis maculoſis, qvatuor ad branchias ſitæ ſunt, & qvidem majores duæ ad latera, reliqvæ minores in imo ventre. Duæ tandem ſolitariæ, una Dorſi, altera ventris: utraſq; á media feré piſcis parte ad Caudá perpetué excurrentes Cauda excipit latiuſcula maculis obſcuré cæruleis plena. Podex in medio feré ventre apparet. A Mento Apophyſes dependent longiuſculæ ternæ: binæ aliæ minutiſſimæ ad latus utrumq; Mandibulæ ſuperioris, ceu vermiculi qvidam viſuntur.

Oculi cærulei, Iride emicante aurei coloris.

Oris rictum ampliſſimum Ranæ inſtar conſtituunt aſperiuſculæ. Lingva albet lata.

Faucibus apponitur Gula ampla, qvæ recipit Ventriculum craſſum, intus rugoſum, plicis acetabulísqve refertum, forinſecus ad Inteſtini exortum appendiculæ plurimæ Lumbricorum inſtar hærent, eum nonnihil amplexantes. Inteſtinum ſenſim gracileſcens, ad podicem feré Avellanæ minoris magnitudine protuberat, excrementa collecta per podicem rejiciens. Hepar pallet maximum, cui jungitur Fel longiuſculum, transparens & inſtar Smaragdi virens. Lien obſcuré rubet, triqvetræ feré figuræ longiuſculus.

In Capite gerit oſſiculum ſeu Lapillum duplicem Percarum feré, candidum, triplo majorem. Differt magnitudine & Colore.

Auſonius.

Qvæq; per Illyricum, per ſtagna binominis Iſtri,
Spumarum indiciis caperis Muſtela natantum,
In noſtrum ſubvecta fretum: ne lata Moſellæ
Flumina tam celebri defraudarentur alumno.
Qvis te naturæ pinxit color? atra ſuperné
Puncta notant tergum, qvâ lutea circuit Iris,

Lubrica

Lubrica cæruleus perducit ter-
gora fucus.
Corporis ad medium fartim
pingvescis: at illinc
Usq; sub extremam sqvalet
Cutis arida Caudam.

Nutritur limo, muco, ligno putrido, nec pisciculis parcit.

Ter in anno partum edere Piscatores observarunt, circa solstitium hybernum, nimirúm Decembri, Aprili & Autumno.

Fluviatilis est, & in Viadro, Bobero aliisq; fluviis hyeme & æstate capitur.

Carne donatur dulci, candida, palato non ingrata, qvæ minus lentoris obtinet qvám Angvillarum.

Mucus seu lentor aqva fervente, vel potius Cutis detrahitur, dein assatur, vel elixatur vino, aceto, Aromatizatur Zingib. Pipere, Petroselino & aliis, qvibus sapor melior fit, & lentor corrigitur.

Hepar pro summis deliciis habetur. Ejus liqvor calore Solis vel fornacis in vitro resolutus, adversus Oculorum nebulas & maculas magnæ commendationis.

Stomachus commendatur potu in Matricis affectibus, Trahit mirabiliter secundas hærentes aut relictas á partu: tormina etiam ventris mitigat & aufert. Spina vino abluta, siccata in pulvere, Morbum Caducum, Nobilium feminarum usu, expugnat.

Mustelam fluviatilem cum Ranis aqvaticis coire Qvidā crediderunt, sed contrarium Experientia evincit.

Nasus piscis.

Σιμὸς *Gesn.*
Platyrinchos,
Labeo,
Chelon fluviatilis,
Naso, Nasutus.

Ein Nase/
Schreiber/
Asche.

Piscat. Vratislaviensibus.

Piscis est plebejus é Leuciscorū genere, Capitoni fluviatili non dissimilis, magnitudine palmorum trium aut spithamæ unius, rotundus feré, sqvamis mediocribus.

Latera

Latera & Venter argentei ſunt candoris, Dorſum ad cæruleum tendit, circa Caput ſubflavet. Oculi iris aurea. Pinnas habet miniati coloris ſex, ſingulas in dorſo & circa podicem, duas ad branchias, totidem in ventre medio. Cauda ejusdem coloris ſinuata. A capite utrinq; per medium piſcem excurrit linea fuſca ad Caudam usq;. Os ejus veluti labra habere videtur. Labrum ſeu Roſtrum ſuperius craſſum, ſimum, obtuſius. Nares patulæ ſunt. Branchiæ octo, utrinq; qvatuor. Viſcera tunica nigerrima involvuntur. Inteſtina replicantur, qvibus adjacet Hepar longiuſculum ſine felle. Oſſicula tenuiſſima circularia crenata in occipitio hærent.

Parit vere, Aprili & Martio.

In fluviis degit, Viadro, Catto & aliis.

Limo veſcitur. Aprili capitur, ubi pingvior & melior eſt.

Caro ejus mollis, pingvis, laxa, minús grata, ſpinulis referta. Aſſa melior qvám elixa. Vilis & neglectus piſcis.

Perca major.

πέρκη ἀ περκαίνειν, id eſt variari. περκὶς.

Perca qvaſi parca per ἀντίφρασιν qvód minimé parcat: vel qvaſi porca, á ſpinis qvibus in Dorſo inſtar ſetarum Suillarum muniuntur.

Ein Perßke/
Beerſing/
Beerfich/
Pars/
Egle.

Piſcis & amni & lacui communis, toto Corpore ſqvamoſus & argenteus, virgulis, lineisqve ſubrubentibus varius. Branchias habet utrinq; qvaternas easq; duplices, noviſſima excepta. Ventriculus amplior longiuſculus, ſub cujus medio enaſcitur Inteſtinum, tribus apophyſib9 donatum, inter qvas hæret veſicula fellis, inſtar appendicis longiuſcula. Podex in medio feré eſt Corpore. In dorſo impares eminent aculei, tenui inter ſe membrana conjuncti, Pinnæ rubent.

Ιχθυοφάγος eſt, omnis generis piſciculis nutritur, nec ſui generis parcit, & Aſtacos aggreditur. Aliqvando in ejus

jus ventre integer repertus fuit.

Vere & Autumno parit in profundis gurgitibus. In partu continentem emittit fœtum suum, eo qvo Ranæ modo. Adeó enim fœtus ipse continuo filo sibi cohæret, ut eum piscatores interdum ex arundinetis colligant.

Omni tempore in cibum recipiuntur. Meliores sunt Augusto & Septembri. Præferuntur fluviatiles.

Differunt ætate. Primo anno Horni, Hürlinge qvasi Heuerlinge. Secundo anno Stichlinge / id est spinosi, ab aculeis in dorso binis seu ternis: Tertio anno Eglin / id est Perculæ: Qvarto Rhelinge / Percæ perfecti.

Perca maximus, Ein grosser Heubt Perske.

Perca truncalis, Ein Stockpersing / á truncis in qvibus occultatur.

Perca torqvatus, á circulo qvi ipsum ambit albo, Ein Ringel Persing.

Perca fluviatilis Ein Flüs-Persing.

Perca lacustris Ein See-Persing.

Alimentum Perca gignit saluberrimum, & qvod concoctu facile est.

Caro ejus duriuscula, friabilis, svavis, laudabilis succi, Langventibus, ægris, febricitantibus, puerperis & vulneratis salubris.

De qvo Ausonius cecinit.

Nec te delicias mensarum Perca silebo,
Amnigenos inter Pisces dignande marinis.
Solus puniceis facilis contendere Mullis,
Namqve & gustus iners, solidæq; in Corpore partes
Segmentis coëunt, sed dissociantur aristis.

Præparatur ad cibum ut cæteri saxatiles.

Jus ex Percis alvum emollit.

Coërcent carcinomata Percarum salsorum capita.

Lapillos binos & rotundos Perca in capite fert, juxta spinæ Dorsi initium, qvi contra Calculum laudantur.

Perca rotundus.

Perca fluviatilis minor.
Cernua fluviatilis *Bellon.*
Aurata fluviatilis *Trag.*
μελανοῦρος *Eb. & Peuc.*
Ein Kaulpersich /

 Kaul Bars /

Kaul Bars/
Gold Fisch/

Piscis fluviatilis Percæ cognatus, ſed varius, notis plurimis aureis inſignis, Trutæ non abſimilis.

Caudam habet nigris lineis diſtinctam.

Paſſim in fluviis capitur.

Perca minor εὔχυλος eſt, & ori gratus, Majorem antecellit. Lapillos gerit in capite candidos, longiuſculos, planos, ſeminis Lini magnitudine, altera parte qvaſi dentatos, proportione tamen piſcis. **Kaulperſing ſtein.**

Ad Calculum amovendum efficax medela. Cordialibus etiam medicinis & dentifriciis miſcetur.

Pœcilias.

ποικιλίας id eſt varius.

γάλεος ποικίλος *Eb. & Peuc.* Cobitis varius.

Muſtela foſſilis ſeu varia *Agric.*

Ein Beiſſker.
Schlambelſſker/
Pful Fiſch/

Schachtfeger/
Polniſche Grůndel.

Vilis & contemtus eſt piſcis, lubricus, ſpithamalis ferè lõgitudinis, Gobioni fluviatili ſimilis, at major & colore varius. Dorſum cinereum plurimis notis & maculis transverſim pingitur. Ad latera utrinq; lineæ candidiuſculæ & obſcurè rubentes porriguntur.

Venter albicat, maculis & punctis flaventibus conſperſus. Branchiæ utrinq; qvaternæ. Ab ore cirri ſeu carneæ particulæ inſtar barbæ eminent, qvas nando extendit, extra aqvam contrahit. Pinnis donatur ut Cobites ſenis. Ventricul9 longior, Inteſtino ſimilis.

Lutoſis & cœnoſis aqvarum locis vitam agit, copioſus in Viadro, aliqvando latrinarum ſordes ſectatur.

Longo tempore aſſervantur vivi, aqva ſimplici in vitro anguſti orificiii incluſi.

A tenuioribus, & Polonis maximè menſis adhibentur.

Mali

Mali odoris ſunt utplurimum, limúmqve ſentiunt: inſvaves & mucoſi. Succum gignunt pravum, lentum & viſcidum, utpoté qvi improbo & impuro utantur alimento.

Priuſqvám elixentur, probé purgandi & ſale abluendi: deinde liqvamine acidiuſculo nigro perfunduntur.

Rubellio.

Ερυθρόφθαλμος
Erythrinus *Peuc.*
Rubellus,
Rubiculus.
Rutilus,

Rott Auge/
Röttele.
Plötzen.

Latiuſculus eſt, Albulis ſimilis, ſqamis argenteis nitens. Dorſum purpuraſcit, ventre pallido. Oculorum circulus miniatus pupillam cingit nigram. Os ruber. Pinnæ inferiores & Caũda Cinnabrium imitantur colore.

Marem non reperiri varium eſt credere.

Piſcis cuivis notus, fluviorum, lacuum & piſcinarum incola.

Palato non ingratus, præſertim ſi pingvis fuerit. Caro mollis, ſpinis referta; ob id minoris æſtimationis.

Salmo.

Σάλαγξ,
Elox,
Eſox *Peuc.*
Salmo á ſaltando, qvód ſaltet citra montes.

Ein Lachs/
Salm/

Ein Salm/ Majo, } *Helve-*
Lachs/ Autumno. } *tiis.*

Maximæ nobilitatis & gratiæ apud Sileſios piſcis, grandis, ſqvamoſus. Dorſum purpuraſcit obſcuriús, ſupinum, ad latera dilutiús & ſvaviús cum ſplendore, punctis nigricantibus paſſim conſperſum. Venter totus albus. Branchiæ qvaternæ utrinq; coloris ſangvinei.

Pinnæ viſuntur in dorſo qvatuor, qvinæ in ventre. Oris rictus parvus. Lingva alba oſſea ſpinoſa, Oculi Iris ſubrubra pupillam claudit nigram.

Anadromus eſt. Viadrum ſubit é Mari Pomeranico, in qvo melior & præſtantior redditur. Virus enim illud marinum exuit. Cujus aqva ſemel guſtata, vix in Mare regreditur. Autumno parit in fluviis, fætus tandem Mare repetit, & in eo adoleſcit: ex qvo dein iterum fluvios aſcendit. Vere plerunq; capitur, Circa Beutenam, Glogoviam, Steinam & Vratislaviam, tunc & melior. Autumno pejor eſt & vileſcit.

Caro ejus rubet, plana, pingvis, Ori grata, & Stomacho idonea.

Flatus gignit & ſuccum craſſiorem, ac difficulter concoqvitur. Cúm probé confecta fuerit, copiosé nutrit.

De Salmone Auſonius in Moſella.

Nec te puniceo rutilantem viſcere Salmo
Tranſierim, latæ cujus vaga verbera Caudæ,
Gurgite de medio, ſummas referuntur in undas,
Occultus placido cúm proditur æqvore pulſus.
Tu loricato ſqvamoſus pectore frontem
Lubricus, & dubiæ facturus fercula cænæ,
Tempora longarum fers incorrupte morarum,
Præſignis maculis Capitis: cui prodiga nutat
Alvus, opimatoq; fluens Abdomine venter.

Recens ſvavis eſt, & ori gratus, ſalitus multum de bonitate amittit: fumo induratus ſaporis ingrati, difficilis concoctionis, & pravi ſucci.

Silurus.

Σίλουρ𝔬ς á σείω & οὐρὰ á movendo caudam.

Αιλουρος *Dioſc.*
Amia *Ebcr. & Peuc.*
Acchia *Accolis Danubii.*

Solaris vel Solaus, qvód Soli in ripis fluminum ſe exponere delectetur.

Velſus,
Ein Welß/
Wilß/
Weller/
Salutt/
ScheideFiſch.

Piſcis fluviatilis ſemper, ingentis magnitudinis, effigie Gobium ſeu potius Muſtelam fluviatilem refert. Cute nigra, ſeu fuſca & lubrica, maculis obſcuré flaventibus nonnunqvam

nunqvam reſperſa. Caput prominet magnum, Os amplum, Maxillæ aſperis denticulis ad retinendam prædam refertæ. Oculi minutiſſimi albicant pupilla nigra; juxta qvos cirri ceu cornua viſuntur. Ad Mentum appendices propendent. Venter totus ſubflavet. Pinnis donatur ſeptem fuſcis, & branchias obtinet octo, qvatuor utrinq;.

Hepar ſubminiati coloris minutum, dulciſſimum ac delicatum, Ventriculo craſſiusculo adjacet. Lien ſangvinei eſt coloris. Felle dilutè cæruleo maximo.

In vaſtitatem ac longitudinem maximam creſcit, ad decem, qvatuordecim dodrantes.

Carnivorus eſt, & morſu petit omne animal, qvod ſibi obviam fit.

Parit Junio, Qvovis Anni tempore in Viadro capitur hamulis, piſciculis.

Carne eſt pingvi, molli, lubrica, inſvavi & excrementitia.

Recens in cibo nutrit, & facilem præbet alvum. Coqvitur vino, & aromatibus ſeu Petroſelino conditur, ut Angvilla & Muſtela fluviatilis.

Sale conditus minimum ſuppeditat alimenti, Arteriam expurgat, & vocem expedit.

Saliti illita Caro, aculeos & infixa Corpori ſpicula extrahit.

Muria ejus incipientibus Dyſenteriis prodeſt, ſi in deſidentium fotus adjiciatur. Fluxiones ſiqvidem ad ſumma Cutis elicit.

Iſchiadicis medetur.

Spinachia.

Centriſſus,

Piſciculus aculeatus *Geſn.*

Piſciculus pungitivus **Albert.**

Columbus fluviatilis aculeatus, an perculus bimus?

Ein Stichling/
Sticherling/
Scharffling/
StachelFiſch/
Wolff.

Piſciculus viliſſimus, aculeis in Dorſo munitus, è genere Percarum, Percæ minori ſimilis.

In torrentibus degit putridis. In Viadro etiam capitur.

Sapore minùs placet, propter aqvas cœnoſas, in qvibus victitat. Ob id à piſcatoribus

tanqvam inutilis negligitur.

Sqvalus major.

Κέφαλος,
Sqvalus *Plin. Bellonio.*
Capito fluviatilis major.
Ein Alatt/
Altte/
Eltte/
Alandt/
Dübel/
Meuser.

Piscis est coloris albidi, argenteis sqvamis latiusculis decoratus. Capite & Ore magnis pinnis rubentibus, qvarum extremitates livent.

Ad Cyprini magnitudinem excrescit.

Desqvamatus aureus apparet.

In fluviis passim occurrit.

Optimus est Septembri & Vere; neglectus ob spinularum copiam.

Carne est molli, sapore pingvi minús svavi,

Præfertur craticula assus.

Stomacho infestus creditur, nec boni succi, secundum tritum illud.

Man koche oder brate den
Dübel/
So schmecket er allzeit vbel.

De hoc ita cecinit Ausonius.

Sqvameus herbosas Capito
interlucét arenas,
Viscere præteneris fartim
congestus aristis:
Nec duraturus post bina trihoria mensis.

Sqvalus minor.

Λευκισκος *Ed. Wolton.*
Alburnus *Eber. & Peuc.*
Capito fluviatilis minor.
Ein Häseling/
Heßling/
Häsele/
WeisFisch/
SchnottFisch.

Sqvalo majori usq; qvaq; adeó similis, nisi qvód minor, colore pauló candidiore, & capite minore. Dorsum fuscum. Pinnæ superiores & Cauda ad cæruleum vergunt, inferiores in ventre subrubent.

Angustior, crassior & longior est Albiculo, vulgó Deckele dicto.

Fluviatilis est & passim notus. Mollis est, saporis boni & svavis, sed Sqvalo majore acutioris.

Thryssa

Thryſſa.

Θρῖσσα,
Aloſa fluviatilis.
Ein Zerte/qvaſi Zart.

Piſcis oblongus, major Capitone fluviatili cæruleo, argentei candoris, parvis ſqvamulis intectus, cujus Dorſum nonnihil purpuraſcit, Pinnæ cæruleæ, Oculi flavent ut Aurum.

In Viadro, & fluvio á Svidnicenſibus denominato das Schweidniſche Waſſer/ capitur.

Optimus eſt & boni ſaporis, maximé ſi fuerit aſſus,

Thymallus.

Φάγρος *Eb.* & *Peuc.*
Umbra fluviatilis,
Thymus *Ael.* Temelus.
Aſchia.
Ein Aſche/
Eſche/
Jſer/
Titymili *Nonnullis.*

Piſcis ſpectatu digniſſimus, ſqvamis duriſſimis argentei coloris tectus, ad latera juxta Caudam Aëris rubedine ſplendet, & Pinnis donatur ſubcæruleis, notis rubentibus maculatis, Fel Hepati annectitur veſicula rotunda, coloris ex cæruleo nigricantis. Lien ſangvineus. Ventriculus longior craſſiorq́;, rugoſus intús, foris candidus, Cartilaginis inſtar durus, appendiculis plurimis ceu lumbricis donatus.

Veré ſaxatilis eſt, & non niſi rivulorum limpidiſſimorum ex montibus defluentium incola.

Veſcitur gryllis aqvaticis, Muſcis, lumbricis & ſimilibus inſectis. Parit Majo.

Carnem habet candidam & duriſſimam, planam, valdé friabilem, lentoris expertem; difficilem ad corrumpendum, ad excernendum autem mediocrem; præterea Ori gratam, Stomacho idoneam, & boni ſucci.

Axungia Thymalli, Aſchen-Schmaltz liqvata Sole, & Melli permixta, Oculis claritatem affert. Rubedinem, maculas, ungves abſtergit: item Aurium affectibus medetur, ut vermibus, ſordibus, fluxionibus. Ambuſta ex igni & aqva ſanat. Foveas poſt variolas relictas explet illita.

Tinca,

Tinca.

Σκόρπιος Eber. & Peuc.
τύλων,
Merula lacustris.
Tencha.
Ein Schleye/ á lubricitate vel muco.
Tinche.

Piscis latiusculus, sqvamosus, tactu lubricus, mucosus, ad nigredinem tendens, pinnis cœruleis. Celeriter ad justam magnitudinem accrescit. Qvod facile fieri potest, cúm muco & sordibus vescatur, in iisq; locis degit, qvæ harum copiam permagnam suppeditant.

Piscinis, lacubus & fluviis qvibusdam limosis. Parit vere & æstate, cúm Triticum floret.

Vilis & neglectus, improbi succi & glutinosi, ægré conficitur. Pauperum & bajulorum cibus.

Vulgi solatia Tenchæ.
Excrementitius & totus lutosus.
Ejus esus facilé gignit febres.
Corrigitur aceto & aromatibus.

Tinca umbilico imposita Icteritiam sanat vulgi experimento. Plantis pedum per medium secta supposita, in peste venenum divertit, nec non calorem febrilem.

Fel Aurium affectibus, fluxibus, & vermibus efficax medela.

Tinca atri coloris.

Ein Kolschwartze Schleye.

Atro colore Tinca, in piscina baronatus Trachebergensis ante qvinq; annos reperta fuit.

Tincas ex limo sponté nasci Qvidam scripto prodiderunt.

Truta.

Χρύσοφρυς Eber. & Peuc.
Aurata Eid.
Variola,
Variolus,
Vario.
Lucius maculatus Qvibusdam.
Trutta, Trotta qvasi trusilis á trudendo.
Eine Fohre/q. varius, á punctorum varietate.
Forelle/qvasi Variolus, Förinne.

Varius admodúm est Piscis, sqvamulis minutissimis tectus, Purpureis seu rubentibus guttis sive maculis totú Corpus pingentibus, Carne intús rubra,

rubra, qvemadmodum in Salmone, Lingva oſſea & ſpinoſa. Ventriculus longiusculus, cui parte inferiore & Inteſtino, appendices longiores adnaſcuntur, qvarum ſuperiores Ventriculum attingunt.

Aqvas deſiderat Montium limpidas & frigidiſſimas: tepidiores & lutoſas ſeu turbulentas fugit. Surſùm contra aqvam ſemper movetur,

Carnivora eſt, Muſcis, Vermiculis, hirudinibus, Ranis & piſciculis veſcitur. Extra aqvam citiſſimè expirat.

Piſcis guſtu ſvaviſſimus & ori gratus, Carne friabili, in qva parum lentoris & pingvedinis ineſt, unde alimentum ex eo ſumitur Corporibus alendis ſaluberrimum, & Ægris commodum.

Pingvedo Mariſcis & Ani fiſſuris utiliter illinitur,

Plures differentiæ obſervantur,

Truta lacuſtris nigricans.

Schwartze Fohren.

Hæc nigricat exteriùs, carne albida & ſubrubra.

In lacu minore ad Gigantæum montem gignitur, & ſæpenumerò maximæ capiuntur.

Optimi ſaporis.

Truta Salmonata.

Salar, Aurata χρύσοφρυς.
Salmanculus,
Salmo parvus,
Trùta magna rubea.
Eine LachsFohre/
GoldFohre/
Selmling/
GrundFohre/

Truta eſt major fluviatilis, maculis rubentibus picta, Carne veluti Salmonum ſvaviter rubente.

Ex his in Mare decurrentibus Salmones naſci, vulgus opinatur. In Bobero, Zaco, Qvado & aliis Montium fluviis aliqvando capitur.

Omni tempore bona eſt & ſvavis: ſed præſtat Majo.

Caro elixa rubet, ut Salmonum ſvavis & grata, ſucci laudabilis, & faciliùs qvàm Salmonis digeritur.

Truta Piſcinaria.
Ein TeichFohre/

A Nobilibus ſæpè Trutæ in piſcinis veluti Cyprini aluntur, cæteris ſimiles: at bonitate longè inferiores,

Sunt præterea Trutæ aliæ lucidiores, qvæ paſſim in Montium rivulis ſtabulantur, Weiſſe Fohren.

Qvædam ſemper parvæ manent; aliæ longitudinem Cubiti unius & dimidii acqvirunt; ſed rariores.

Piſces marini aliunde in Sileſiam devecti.

Aſellus.

Ονίσκος.

Ονος, Gal.

Merlucius, qvaſi Maris Lucius,

Salpa, Peuc.

Aſellus, á colore cinereo Aſinorum.

Ein MeerEſel/ StockFiſch/ Sil.

Piſcis eſt pelagius, cubitali longitudine, aliqvando major, Dorſo cinereo, ventre candido & argenteo, Cauda qvadrata, Capite prominente & depreſſo. Oculis magnis & magna Oris fiſſura. Voraciſſimus eſt, omnis generis Piſces depaſcitur. Latet æſtate, longo tempore. Gregatim vivit.

Aſellorum magna captura fit in Anglia, Scotia, aliisq; locis; ex qvibus per totam Europam ſale condito & exiccati convehuntur.

Optimi cenſentur, qvi in Mari puro degunt.

Non niſi ferula verberati, & aqva probé macerati coqvi poſſunt.

Caro ejus ſec. Galenum candida, mollis, ori grata, ſed non æqvé ac ſaxatilium friabilis.

Exiccati duriores ſunt, & difficulter á Ventriculo concoqvuntur, imbecillibus ac delicatis minús commodi.

Elixantur aqva ut molleſcant, dein affuſo lactis flore, butyro, Cepis, Pipere, Zingibere & Croco apparantur.

Aſellorum plura recenſentur genera : de qvibus conſule Cunradum Geſnerum in ſua Animalium hiſtoria : & Gvil. Rondeletium de Piſcibus.

Bugloſſus.

Buglossus.

Βούγλωσσος, qvod lingvæ magnitudine vincat.

Solea; á figura soleæ, qvód solo pedis subjicitur.

Lingulaca, **Varr. & Plaut.**
Saxaulis,
Ein Scholle/
SolFisch/
MeerSole/
MeerZunge.

Piscis est planus, tenuis, longiore contractioreq; Corpore qvám Passer, pedali magnitudine vel majore in Oceano, supina parte candida, prona nigricante, in qva Oculi insunt ore incurvo sine dentibus. Branchiis donatur qvatuor, Corde compresso: reliqva viscera omnia eadem habet cum Passeribus, Sqvamis tegitur parvis, Cauda lata, unica pinna constans.

Inter lautos cibos habetur. Caro ejus alba, firma, dura & nonnihil glutinosa; difficilis corruptionis, diutiús servatur, neq; longa vectura putrescit, immó melior efficitur & salubrior.

Svavitate, alimenti copia, succi bonitate Passere præstantior est: at carne duriore solidioreq;. Bonum gignit succum, & qvi sat facilé excernitur.

Halecus.

Μαινὶς, **Arist.**
Ἀλλὲξ Mæna, **Plin. Rondel.**
Halec, Halecus,
Harengus, **Nonn.**
Arenga,
Ein Häring/
Herig.

Piscis est marinus notissimus, ex sqvamosorum genere, minoribus Thryssis, & Sardinis majoribus feré similis. Dorso cæruleo, Ventre albo & falcato, sqvamis acutis & tenaciús hærentibus munitus, Alosæ modo, reliqvis facilé deciduis. Intestinulum ei rectum excrementis vacuum.

Vivit aqva, extra qvam citissimé moritur, ob magnam branchiarum scissuram.

Gregatim natat, & tractus amat littoreos. Parit semel in anno circa æqvinoctium autumnale.

Qvo tempore uterum fert, melior & præstantior est, ut & reliqvi Pisces feré omnes.

Ingens Halecum vis capitur post Autumnale æqvinoctiũ, ad insulam Soluuc Maris Balthici, ubi sale conditi, hinc inde in Europam transvehuntur.

Carne sunt media, pingvi & molli, saporis non ingrati.

Meliores sunt recentes, & svaviores salitis & fumo induratis, & qvidem sartagine coctæ, qvám elixæ.

Duo ejus genera : Majus & Minus : item alii qvi ex Dania vulgó Sundische/ alii ex Belgio Flemische/ á Mercatoribus nominantur.

Halecus muriatus.

Haringa muriata,
Halec conditáne.
Eingesaltzener Häring/
Rostiger Härig.

Minús svaves sunt recentibus, & difficilioris concoctionis.

A pauperibus, Agricolis & bajulis crudi cum pane eduntur, qvos probé nutriunt.

Alii per dies aliqvot priús aqva macerant, dein vel in craticula super carbones ignitos torrent; vel elixant, & cum brodio ex Cepis & butyro perfusos mensis inferunt.

Haleces muriatos crudos Nonnulli Pedibus Podagra infestatis imponunt, non infelici successu, præsertim si ortum habuerit ex pituita crassa seu congelata. Crassum enim vel glutinosum humorem incidunt & attenuant, ac sua siccitate absumunt: congelatum veró dissolvunt, & dissolutum discutiunt. Cum felle taurino umbilico illiti, alvum solvunt.

Jus etiam eorum sumtum alvum solvit.

Intestina numero novem pulver. ex vino pota, urinam retentam elicere valent.

Capita aliqvot filo alligata & straminibꝰ lectorum, imposita Cimices abigere ferunt.

Muria Halecum.

Salimuria,
Fischlacke/
Häringlacke oder Sültse.

Jus salsum seu salsugo, in qva Haleces asservantur.

Acris est, incidit, attenuat, abstergit, extrahit, siccat, dissolvit,

ſolvit, diſcutit, alvum ſubducitʳ.

Ex Melle cum Halecum cinere ſtrumas diſſipat, & ad Anginas valetʳ.

Ulcera ſordida, putrida & fœtida cúm Oris túm Inteſtinorum abſtergit. Thymos ſanat; & morſui Canis rabidi medetur.

Halecus paſſus.

Halecus fumo correctus.
Harengus paſſus & infumatus,
Harengus niger,
Ruſcupa,
Ruburnus forté á rubente ob fumum colore.
Ein Bückling/
Bicking.

Cæteris pejores ſunt, difficilis concoctionis, & pravi ſucci. Freqvens enim ejus eſus bilioſos & aduſtos gignit humóres, & ſangvinem depravatʳ.

Super craticula toſti butyro illiniuntur, & cum acetariis eduntur.

Paſſer.

ψῆττα,
Plagitia,
Paſſa,
Paſſer á colore Paſſerum Avium.
Plateyßle, tanqvam πλατεῖς.
Halbfiſch/

Piſcis é genere planorum, Rhombo figura ſimilis, ſed contractior, Lingulaca latior, ſupina parte albicat, prona fuſcus eſt & terrei coloris, inſtar Paſſerum Avium.

Pinnæ totum feré Corpus ambiunt. Cauda in unicam latamq; deſinitʳ.

Stagna ſubit & fluvios, delectatur aqva dulci.

In Oceano horum maxima eſt copia. Exiccati Antverpia in Germaniam & vicinas regiones devehuntur.

Paſſeres marini minús humida molliq; ſunt carne, qvã qvi in ſtagnis vixerunt. Molliores ſunt & feré inſipidi in dulcibus aqvis educati.

Aqva præmacerati elixantur, & Cepis, Petroſelino, butyro & ſale condiuntur.

Paſſer minor.

Qvadratulus *Geſn.*
Paſſer.
Kleine Plateyßlin.

Magis eſt qvadrata forma, maculasq; rufas ſive ſubflavas plures habet.

Carne eſt candida, molli, valdé humida.

In Oceano freqvens, ubi magna copia capitur.

Raja.

Βατὶς,

Βάτος á Rubi ſimilitudine,

Raja ab aculeorum aſperitate, á radendo.

Ein Rooch/

Rouche/

Genus eſt piſcis plani & cartilaginei, in tergo & cauda longa ſpinas habentis, his ſimilibus qvæ in Rubo viſuntur, Corpore tenui, & in ampliſſimas alas expanſo.

Carnivora eſt, & in locis victitat cœnoſis, nec longé á littore.

Genitale feminæ ſimile muliebri eſt. Coeunt non ſolúm admotis invicem partibus ſupinis, ſed etiam tergo feminarum ſupinis Marium ſuperpoſitis.

Mira Rajarum fœcunditas, cujus cauſſa eadé qvæ in Gallinis. Unicum enim ovum, aut ad ſummum duo, teſtaceum uno partu ponunt, cúm interim imperfecta qvamplurima in utero geſtent, qvorum ſingula poſtea, ut priús abſoluta fuerint; ita priús educuntur.

Plura centenis ſæpé in disſectione numerantur.

Rajæ omnes ſunt duræ, ſiccæ, exuccæ, concoctu difficiles, inſalubres, ſucci mali. Odorem ferinum & marinum qvendam fœtorem recipiunt, qvi in diutiús ſervatis feré evaneſcit: unde longa victura tenereſcunt & ſvaviores efficiuntur.

Ad nos aëre indurati feruntur, & ut Paſſeres ad cibum præparantur.

Plures numerantur differentiæ.

Raja lævis.

Λειόβατος,

Ein glatter Rooch.

Cute eſt glabra, lævi, ab aculeis nuda, excepta media Dorſi linea & cauda.

Raja oculata.

Ein Spiegel Rooch.

AugenRooch/

A ſpecu-

A ſpeculorum parvorum ſimilitudine.

Raja aſpera.

Ein raucher Rooch.

Ab aculeis parvis qvamplurimis qvibus horret.

Spongia marina.

σπόγγος Dioſc.
σπογγιά,
Tungus marinus.
Ein MeerSchwam.

ζωόφυτον neq; animal, neq; frutex, Corpus marinum, laxum, rarum ac cavernoſum, plantæ ſimile, qvod ad ſe liqvores attrahit, & eos qvos attraxit, niſi vi exprimantur, aſſervat. Adhæret petris & nutritur ſucco cruento. Moventur Spongiæ ab animalculis, qvæ copioſé in ſpongiis morantur, vivunt: Cúm ſe peti ſentiunt, & ſe præ metu contrahunt, ſpongias ſimul contrahunt. Renaſcuntur ex radicibus, ut & aliæ plantæ.

Differunt inter ſe mollitie duritieq;.

πυκναὶ λεπτότρητοι Dioſc.
λεπτότατοι Wott.

τράγος Nonn.

KramerSchwemme/
Feine Schwemme/
Männlin.

Fiſtulas habent denſas, ſpiſſas, exiguas, albas: & Maris nomine indigetantur.

Μανοὶ id eſt, raræ, & ſolutæ maximæ Africanæ *Plin.*

Spongiæ albæ marinæ *Tab.*

Foramina habet multa rotunda, & feminæ nomen obtinent.

BadeSchwemme.
Weiſſe MeerSchwemme.

Addunt alii tertiam ſpeciem, continentem intra ſe lapides duros, & plurimas cavernas,

Optimæ juxta oras comperiuntur, ſi gurgite alto demerſæ ſunt. Commodé enim temperantur per altitudinem gurgitis.

Color illotis vivisq; nigricans eſt, candidæ autem cura fiunt.

Calefaciunt 1mo. & ſicc, 2do. gradu.

Recentes ſeu novæ non modó materia ſunt, qvæ humores infundendos excipiant; ſed

ſed etiam manifeſté deſiccant, tumores reprimunt, recentiaq; vulnera ex aqva poſcáve conglutinant. Nec mirum. Servatur enim in nova Spongia etiamnum ea, qvam á Mari accepit, facultas modicé Corpora exiccandi.

Veteres ſinus, ex decocto Melle inungunt,

Aridæ ligato ligno, ſi penicilli modo adigantur, occulta ulcera calloſq; laxant.

Siccæ recentes & vacuæ ſenilia ulcera, & qvæ fluxione laborant, aut cumulatim exedunt, impoſitæ ſiccant, ſangvinis profluvium ſiſtunt.

Spongia uſta.

Gebrandter Schwamm.

Acris eſt & digerentis facultatis.

Spongia recens nova, aceto acerrimo imbuta, pice liqvida circumducta, & trito bitumine, galla vel re ſimili conſperſa, & fictili vaſe cremata, efficaciſſimum remedium ad ſangvinem profluentem, ſive per ſe inſufflatus pulvis, ſive aliis permixtus.

Alii aceti loco, taurino ſangvine imbuunt.

Pulvis datur ex vino Dyſentericis, Menſtruis & internis profluviis. In Ovo ſorbili Hæmoptoicis, & iis qvi ſangvinem vomunt.

FINIS PISCIUM.

LIBER

LIBER SEXTUS.
Insecta Silesiæ.

DE INSECTIS IN GENERE.

Ἔντομα, Aristot.
Insecta, Plinio.
Annulosa, Albert.
Rugosa, Aliis.
Ungeziefer/
Gewürme.

Insecta, Animalia sunt exangvia, immensæ subtilitatis, sic ab incisuris dicta, qvæ nunc Cervicum loco, nunc Pectorũ atq; Alvi præcincta membra separant, tenui qvadam fistula cohærentia.

Continent Hæc non sangvinem, sed humorem alium, qvi sangvini proportione respondet, nec osseum qvicqvam discretum aut carneum; sed qviddam inter hæc ipsa medium. Ergo vivunt non tantùm ut Arbores & Plantæ, sed & spirant ut Animalia, & Cor refrigerant.

Insectorum Ortus & Generatio.

Oriuntur Insecta omnia vel ex Semine: *sui generis* Animalis per coitum, modo eorum qvibus est sangvis, ut Locustæ, Crabrones, Vespæ, Cicadæ, Araneæ, Formicæ.

alterius sine coitu, sed vermiculis, ut Pulices, Muscæ, Scarabæi. Hæc qvidem coëunt & generant, at non sui generis Animal, sed vermiculos tantùm; neq; ex Animalibus procreantur; sed ex putrescẽte humido aut sicco.

Sponte, sine marium & feminarum congressu: & vel ex *Rebus*:

Animatis, iisq; vel:

I. *Sentientibus*, Animalium videlicet:

Carne recenti, ut Termi.
Carnibus diu ſale inveteratis, ut Barbegiæ & Carpæ.

Cadaveribus, ut Apes, Crabrones, Veſpæ &c.

Excrementis retentis
intrinſecus; In Cerebro Scorpiones: in ventre Lumbrici, Tineæ; in Veſica, Vermiculi aliqvando.
extrà, in toto, ut Comedones in infantulis: Ricini in Ovibus, Canibus, Capris & Bobus.
In parte; hirſuta, In Capite Pediculi communes & Lentes: ſub Axillis & circa Pudenda, Piatole, Sylphe & Scolyx.
Glabra, Cyrenes in Manibus; Bracunculi in Cruribus & Brachiorum Muſculis: Litta in lingva Canis.

Excrementis excretis, veluti ex fimo Eqvorum, Crabrones, Scarabæi pilularii: Mulorum, Fuci: aliorum Animalium, Vermium examina.

Vapore humidiore, ab Animalium corporibus foris collecto, ut Cimices lectularii.

II. Vegetantibus, plantarum videlicet ſeu Stirpium.
Radicibus Angelicæ, Enulæ &c. Spondyli, & alii vermiculi.

Foliis virentibus Malvæ, Braſſicæ, Erucæ.

Frondibus, Vitis, Butyros, Cis: Ilicis, Vermiculi rubentis coloris. Kermes dicti; Sambuci & Fraxini, Culices.

Floribus, Blattæ in Blattaria, Muſcæ, Napelli in Aconito lycoctono cæruleo.

Fructibus, Vermiculi varii; ſic Vermiculationem ſentiunt, Poma, Pyra, Gallæ, &c.

Seminibus, Curculio, Midas.
Capitulis Dipſaci & ſpongiolis Roſarum, Vermiculi albicantes.

Folliculis Ulmi, ſui generis beſtiolæ Pſenes dictæ.

Oleribus, in Porro, Praſocuris: in Braſſica, Crambides.
Arborum caudicibus & lignis, Coſſi, Teredines.

Anima carentibus, iisqve vel *Aëreis* utpotè Rore verno.
Melleo auſſm HonigTaw/ MelThaw/ veluti Teredines in floſculis Arborum & Plantarum.

Salivari,

Salivari, vulgò, Guckuck-speÿ/qvòd instar salivæ plantis adhærescat, ut Erucæ qvædam, Aranei, Muscæ, Culices, &c.

Nonnunqvam etiam hyberno, qvoties tranqvillum Australeq; tempus diutiùs consistit.

Non Aëreis : & vel

Aqvaticis, ut plurima Insectorum Aqvaticorum genera ex limo & putredine nascuntur, veluti sunt, Pulex marinus, Scolopendra marina, Seta aqvatica, Scrophulæ, Phrygana, &c.

Terrenis, ex terra Lumbrici, Juli, Scolopendræ; ex pulvere terræ, Ranæ temporariæ.

In Metallis & aliis Mineralibus vix reperias Insecta, cùm ob nimiam siccitatem putredini resistant. Qvòd in Succino sæpè inveniantur Ranulæ, Lacerti, Muscæ, Culices, & plura alia; ea potiùs extrinsecùs accedere, dum adhuc fluidum est, credendum est, qvàm ut in ipso Succino generentur.

Insectorum Partes.

Insecta qvasdam Corporis particulas manifestas & distinctas habent, ut sunt :

Cutis omnibus, sed admodùm tenuis.

Integumentum aliis molle, aliis durum & crustaceum. Hinc annulosa qvædam sunt *Molliora*, ut Erucæ, Vermes terreni, Hirudines: alia *Duriora & Crustacea*, ut Locustæ, Scarabæi, Apes.

Incisuræ sunt lineares qvædã divisuræ, ut per qvosdam annulos videantur esse commissa & distincta. Aliis binæ, ternæ, aliis senæ & plures Corpus distingvunt.

Caput habent plurima Insecta, qvædam capite carent, ut Lumbrici terreni, Ascarides.

Antennæ, κεράτια, id est, Cornicula ignava Qvibusdam ante Oculos prætenduntur, ut Papilionibus, Locustis. Harum aliæ sunt capillorum instar tenuissimæ: aliæ læves, aliæ hirtiusculæ: qvædam geniculis seu internodiis distinctæ. Lucano ob duritiem Cornua & forcipes dicuntur.

Oculi duriuſculi, in omnibus ferè patent; ſed nullum ex his Palpebram habet.

Lingva, proboſcis, qvâ & guſtant & cibum recipiunt ſeu attrahunt, qvæ vel:

mollis infirma, & intra Os Formicis, qvibusdam foris prominet veluti promuſcis fungoſa & cava; ut ea ſimul guſtare & cibum attrahere poſſint, ut Apibus.

dura & valida, Tabano, Aſilo. Omnia enim qvibus non in Alvo aculeus eſt, lingvam ejusmodi veluti arma gerunt.

Ex cæteris partibus Senſoriis nulla manifeſta eſt. Olfactus tamen ſenſum Ea habere, perſpicuum eſt. Cibum namq́, ſibi peculiarem, vel eminús odore ſentiunt, ut Apes Mel, Sentiunt autem præcinctu ipſo odoris, & nativo qvodam ſui Corporis ſpiritu qvi á natura inſitus eſt, non adventitius.

Dentes, qvædam obtinent, at diverſos, nec aliorum Animalium ſimiles, ut Apum Muſcarumq́; genus: *Alia* Cibi conficiendi aut capiendi admovendiq́; gratia ut Scarabæi, Formicæ: *Complura* non victus tantúm, ſed armorum gratia poſſident.

Alia Dentibus carent, qvæ Cibo videlicet utuntur humido.

Venter, κύτος *Arist.* Ventris alveus, Alvus, truncus Corporis cavus ac pené rotundus.

Pectus & Dorſum inter Caput & ventrem ſitum habent ut in aliis.

Præcinctus, ὑπόζωμα, διάζωμα *Had. Iun.* Procinctus, Interſeptum medium inter os & ventrem, ubi illa refrigerantur. Huic inſitus eſt ſpiritus, is qvandoqve forás movetur, qvandoq; veró é diverſo: unde contingit nunc elevationem fieri, nunc depreſſionem ejuſdẽ pelliculæ. Cúm enim exit ſpiritus, attollitur; ſicuti ingrediente deprimitur. Perinde enim Inſectis hæc portio mobilis eſt ut in ſpirantibus Pulmo, in piſcibus Branchiæ.

Uropygium & Caudam non habent, præter Scorpionem, inqvit Plinius: idq́; in cauſſa eſt, qvód qvæ volucres ſunt

ſunt, tanqvam navigium temone privatum in volatu agitentur, & qvocunq; ſors tulerit impingant.

Aculeus, κέντρον, Spiculum, Geritur aliis parte priore, aliis poſteriore. Aut enim in ore aut alvo extrema aculeos habent pleraq; Inſectorum; & vel intús conditos ut Apes & Veſpæ, vel extrá prominentes, ut Scorpio. Der Stachel oder Angel. Aculeo carent Scarabæi.

Pennæ, Alæ, πτερὰ, πτίλα, Volucribus Inſectis præter cætera Membra, qvædam membranæ ſiccæ annexæ ſunt, qvibus volant, qvæ neqve fiſſæ ſunt, neq; caulem habent veluti Avium pennæ.

Alæ aliis : *binæ*, iis ſcil. qvæ minora ſunt, aut aculeum in priore parte gerunt πτυνὰ, ὁλόπτερα Totipennia, Totalia, ut Muſcis, Tabænis, Culicibus.

qvaternæ, utroq; ſcilicet latere binæ, iis qvæ aut grandiora ſunt, aut aculeo armantur in alveo, ut Apibus, Perlis dictis &c. qvæ ſcilicet pabuli cauſſâ neceſſe habent evagari.

detectæ, apertæ, iis qvæ Ανέλυτρα vocantur, ut Muſcis, Apibus, Veſpis, Crabronibus.

Cruſtâ integuntur tutelæ cauſsâ, & intús qvaſi vaginâ incluſæ geruntur, unde κουλεόπτερα, Vaginipennnia dicuntur, ut Scarabæis.

Quædam Alas habent, ſed iis ad volandum non utuntur, ut Curtilla.

Alis carent, Erucæ, Centipeda, Lumbrici. Hæc pedibus gradiuntur aut rependo ſe movent.

Alæ reſciſſæ Inſectis non renaſcuntur.

Pedes non omnia habent.

Multipeda ſunt omnia, qvæ pedibus fulciuntur, varié tamen pedum numerum (qvi nulli impar) ſortiuntur. Qvæ enim Corpore ſunt longiore, & plures habent inciſuras, ea numero præcipué ſuperant, ut Julorum genus, Erucæ. Qvibus autem Pedes pauciores, hæc volucres feré ſunt, ut pedum inopia, adjumento pennarum compenſetur.

Pedes priores Nonnulla ex iis longiores habent, qvibus abſtergent oculis incidentem moleſtiã, ut Muſcæ, Apes, &c.

qvæ oculos habent duriores. Posteriores etiam mediis longiores, ut ambulent meliús, & attollantur faciliús de terra; cúm vel avolare vel salire libet, ut locustæ, Grilli. Qvæ namq; saliunt, hæc vel Crura posteriora habent majora, vel gubernaculis qvibusdam saltui accommodatis fulciuntur retró curvatis, ut Crura Qvadrupedum. Atq; iis omnibus pedes seni, nulli pauciores.

Ad Partes Interiores qvod attinet, Insecta non videtur Nervos habere, nec ossa, nec spinas, nec cartilaginem, nec pingvia, nec carnes, nec crustam qvidem fragilem, ut qvædam Marina, nec qvæ jure dicatur Cutis: sed mediæ cujusdam inter hæc omnia naturæ; Corpus arenti simile, nervo mollius, in reliqvis partibus siccius veriús qvám durius. Et hoc solum his est, nec præterea aliud nihil intus, nisi admodúm paucis Intestinum implicatum. *Plinius l. n. lib.* 1. c. 4.

Cordi proportione respondens pars, inter Caput & Alvum est: qvæ etsi magna ex parte simplex, tamen in nonnullis multiplex, ut Julis & similibus prælongis, qvó fit ut præcisa vivere possint.

Intestinum paucis ab ore intrá situm, directum ac simplex usqve ad ostium excrementi porrigitur. In qvibusdam retortum in anfractus est. Qvædam ventrem ori adjunctum, Intestinumq; á ventre revolutum habent, ut qvæ, cúm edaciora majoraq; sint, conceptaculum Cibi obtineant copiosioris.

Membrum in feminis, qvod pro Vulva habetur, fissum seu bifidum est, juxta Intestina positum, in qvo fœtus generatur. Minoribus incertum propter Corporis exiguitatem.

Sangvinis loco, est Vitalis humor, simile qviddam sangvini.

Insectorum Actiones.

Insectis neq; vocis neq; Locutionis ulla facultas, sed Sonus tantúm iis spiritu interiore movetur non exteriore. Nullum enim ex iis spirat, qvoniam visceri interiori nexus spirabilis non inest.

(Sonus

(Sonus ζίγγος. Sic Apes bombilant, bombissant, susurrant. βόμβος Murmur, Susurrus. Cicadæ canere dicuntur.)

Præterea etsi non sunt Membra seu instrumenta con spicua, qvæ velut carina, sensus invehant, esse tamen His auditum, olfactum, gustum, eximia præterea Naturæ dona, solertiam, animam, artem, qvis facilè crediderit?

Coitus. Coëunt Insecta aversa, dein qvod minus est, supervenit maj⁹, hoc est, mas feminam (inter ea enim qvæ coitū exercent Insecta, feminæ maxima ex parte majores suis maribus evadunt) nec Mas in feminam genitale ullum inserere membrum, more Animalium cæterorum, videtur; sed femina sursum in maris receptum, Caudæ ultimum suæ meatum qvendam procedens reflectit, qvi in nonnullis major, qvám pro portione totius Corporis esse videtur, cúm ipsa parva admodúm sint.

Tardo, qvæ coiverint, sejunguntur digressu, diu namq; copulatio eorum durat. Brevi á Coitu pariunt, maxima sui parte qvâ solent coire. Vermem autem omnia faciunt, excepto qvodam genere Papilionum, qvod durum qviddam, simile Cartamo id est, Cnici semini producit, sed intus fluidum. *Arist. 5. hist. Anim. cap. 19.*

Motus seu incessus.

Insectorum alia :
ambulant, ut Piatoli, Formicæ gradiuntur tantúm, Erucæ, Aselli volāt, ut pennata, Apes.
repunt seu serpunt, Lumbricorum genus.
saliunt seu subsultant, Grilli, pulices.

incessu ἰλυσπάσει utuntur, ac si per limum trahi dixeris, præcedente parte priore progrediuntur, & qvod reliqvum est Corporis, ad illud attrahunt, ut Sangvisugæ, Vermes terreni.

Cibus.

Omne fermé insectorum genus minimo alimento contentum est, & propé sibi ipsa sufficiunt, non tám Corporis exiguitate qvám frigiditate. Parvis enim sufficiunt pauca. Frigida deinde sunt exāgvia, proinde minús qvám calida

ali expetunt, nec cibaria tam facilè citoq; concoqvere valent.

Quædam sunt *Omnivora* id est, sine discrimine omnibus vescuntur, Apes qvædã qvas Lupos Albertus nominat.

Quædam multum comedũt & varia, qvæ dentes habent.

Quædam parum, & humore aliqvo contenta sunt, qvibus aculeus, aut promuscis in ore, ut ἐκχυλίζοντα, Exugentia.

Alia Sangvivora sunt, sangvine vivunt, ut Tabani, Pulices.

Alia Venatu vivunt, ut aranei, qvi Muscas, Apes &ç. in cibum venantur.

Alia solo Rore & humore in cibo fruuntur, ut Apes, Cicadæ.

Nonnulla Arborum & herbarum foliis pascuntur, ut bombyces, Mori; Erucæ, Brassicæ; Scarabæi rubeoli, Rosarum, Qvercus, Betulæ, aliarũqve Cãtharides, Fraxini &ç.

Quædam putrida proseqvũtur, ut Muscæ qvædam & Culices.

Quædam limo & cæno oblectantur, ut Hirudines.

Locus.

Insectorum alia sunt:

Aërea, qvæ in aere vivnut, ut volatilia & Pennata, Apes, Vespæ, Cantharides, Papiliones.

Terrena: & vel supra terram vitam agunt, ut Formicæ: vel in ipsis visceribus, ut Lumbrici, Spondylis.

Aqvatilia qvæ in aqvis degunt & stabulantur, & vel in Mari, ut insecta marina, Hippocampus, Scolopendra marina, Pulex marinus: in fluviis, Sqvilla fluviatilis.

fontibus, Tineæ aqvaticæ.

cisternis.

paludibus, Hirudines.

Hyeme omnia penè conduntur, præter ea qvæ vitam in domiciliis cum hominibus agunt, qvæqve priùs intereunt, qvàm annuum tempus excedant. Latent hæc hyeme, alia diutiùs, alia qvàm diu algor vehemens est, ut Apes. Condũtur autem qvæq; locis apricis abdita, & ubi sibi cubile constituere tutiùs solent.

Natura.

Ut perfectorum Animalium temperatura varia est, ut alia sint calidæ, frigidæ alia; qvædam humidæ, qvædam siccæ complexionis; similiter de Insectis judicandum arbitror.

tror. Qvamvis enim Philosophus libro de Respiratione frigida omnia Annulosa asserat, forsitan collatione facta cum perfectis Animalibus, qvæ sunt sangvinea, hæc verò exsangvia: attamen si in sese considerentur, rem aliter se habere astipulante experientia, qvivis facilé deprehenderit.

Calidæ naturæ censentur Cantharides, Vespæ, Crabrones, Apes, Fuci, Pythiocampi, Formicæ, Pulex terrestris.

Frigida sunt, Lumbrici terreni, Aselli &c.

Noxia sunt Insectorum qvædam aculeo, ut Scorpiones, Apes, Vespæ, Crabrones: qvædam morsu, ut Scarabæi, Erucæ, Locustæ, qvædam totâ substantiâ, ut Buprestis, Cantharides &c.

Maxima certé hominum generi Mortis pericula impendent etiam á minimis bestiolis; ab exitiosis Hominibus. Qvanqvam nullum sit Animantium genus, si qvis propiús intueri velit, cui natura salutarem medicinam non indiderit, adversus ea venena qvæ noxia sunt.

Vigor & interitus,

Maxima pars eo tempore valet, qvo gigni solet, videlicet cúm annus tepidus & humidus est. Apes, Vespæ, Crabrones recté se habent, cúm æstas calida & sicca fuerit.

Admodúm fragilis est Insectorum vita adeó, ut intereant solius olei aspersione seu tactu, & qvidem celerrimé si Capite illito exponantur Soli, propter respirandi meatus angustissimos: qvoniã oleum intersepit & claudit iter, ita ut spiritui omnis via denegetur. Obest qvoq; iis liqvor omnis salsus. Aceti item vapore facilé enecantur.

Mors iis varia. Pereunt secundum Philosophum striatis contortisq; membris, ut senectute genus majorum Animalium moritur. Qvæ pennata ex iis sunt, pennis etiam convulsis, autumno feré moriuntur.

Senectutem renovant innumera, præcipué qvæ crusta integuntur ut Silpha, Culex, Scarabæi, Cicadæ, &c. *Arist. h. a. lib. 8. cap. 17.*

Insecta divulsa etiam vivere possunt omnia, exceptis iis, qvæ vel admodum frigeant, vel præ sua exiguitate, qvamprimùm refrigerentur. Diutiùs autem vivunt ea divulsa, qvibus corpus longum pedesq; multi, ut Centipedes, Lumbrici terreni, utpoté in qvibus vita majoribus radicibus fixa sit. *Idem H. A. lib. 4. cap. 7.*

Finis seu usus Insectorum.

Primó Annulosa animalcula universitatis harmoniam & concentum efficiunt. Omne enim Ens qvatenus ens bonum est: Nec ullum adeó exiguum seu minutum animal, in qvo non eluceat Dei πολυποικίλος sapientia.

II. Aëris & Terræ impuritatem auferunt. Qvia cum sit rerum omnium ortus ac interitus, certissima lege naturæ definitus; nisi é stercore vel cadaveribus, vel qvavis materia putri, Insecta prodirent, fœdissima contagione proxima qvæq; loca & Corpora viciarentur. Talium autem Insectorũ ortu, fœtor omnis ac tales eluitur, & Avium cibis aut mutuó sibi pabulo inserviunt: atq; ita fit, ut nec viva noceant, nec odore mortua.

III. Alimenta sunt Brutis: Qvadrupedib⁹, Vespæ, Vulpi, Formicæ Vrso minori.

Aviculis, Pico, Cossi & Formicæ, Hirundinibus Muscæ, Erucæ Cuculo, Culices Vespertilioni.

Piscibus, Lumbrici terreni, Xylophtori aqvatici, Muscæ, Trutis, Barbatulis, Thymallis, &c.

IV. Alimenta sibi sunt mutua, ut Musca qvidem sangvinem aut fœdum humorem ligurit, Aranei Muscas, Gallinæ Araneos, Homo Gallinas in Alimentum suæ naturæ congruens convertunt. Sic enim prospexit Creatoris optimi sapientia ubiq; conspicua, ut minimis ac vilissimis qvibusq; Animantibus alimenta statis temporibus largiretur.

V. Homini inserviunt, dum præbent: *Cibum*, ut Locustæ in Arabia & Syria, Apes Mel, ad Ciborúm obsonia: *Pharmaca* Lumbrici terreni, Scorpiones,

piones, Hirudines, Cantharides, Formicæ & plura alia: *Vestimenta* BOMBYCES, qvæ conficiunt tela, ex qvibus vestes varii generis parantur.

VI. Admirationem pariunt. In hujusmodi enim minimis Animantib9 Natura ipsa majora videtur collocasse miracula, qvám in enormibus Animalibus. Araneum in texendis telis qvis non admiratur? Qvis Apicularum solertiam & industriam in favis construendis, & Melle conficiendo non cum admiratione contemplatur? Qvis Formicarum diligentiam & indefessum laborem cum attentione non considerat? Bombycis mors & resurrectio, nobis manifestam Resurrectionis memoriam inculcant. In summa, nihil est in Animalculis, qvod non sit ad docendos Homines idoneum exemplum. Hinc *Augustinus lib. 3. de Genesi ad literam, cap.* 14. Inest, inqvit in omnibus his Naturæ suæ decus, sic ut in his major sit admiratio bené considerantis, & laus uberior Omnipotentis Dei artificis. Majori attentione stupemus agilitatem Muscæ volantis, qvám magnitudinem jumenti gradientis.

VII. Sunt instrumenta, per qvæ Deus gravissima sua judicia in Homines, ac totas Gentes etiam potentissimas sæpenumeró exercet. Qvod præter **Plinium** utpoté prophanum scriptorem, *lib. 2. Nat. hist. cap.* 29. confirmat Sacra Scriptura, qvomodo nimirûm per Muscas, Locustas, Pedúnculos, Bruchos, Erucas. &ç. gentem potentissimam, nempé Aegyptios debellârit, & sæpé populum suum gravissimé puniverit. *Exodi* 8. & 10. *Psalmo* 105. ℣. 30. *Ioel* 1. ℣. 4. Sic nostra ætate, ob peccata in Divinam Majestatem commissa, Scarabæorum, Erucarum, Locustarum infelix proventus, herbas, olera, segetes, fruges & arbores sæpé arrodere & perdere solet: veluti accidit sub annum á Redemto Orbe 1553. ubi æstate tantus Locustarum proventus, ut sata virentemq; omnem herbam morsu uredineq; vastarent.

De Insectis Silesiacis in specie.

Apis

Μέλιττα,

ἡ μέλισσα παρὰ τὸ μέλαρ, vel τῆς μελέτης, á meditatione, exercitio & diligentia.

Apis, Απυς, vel qvód sine pedibus nascantur : vel qvód pedibus invicem se alligent.

Musarum volucris, *Varro*.

Apicula, Apecula.

Ein Biene/ *sil.* Imme.

Apis οἰκονομικὸν ζῶον καὶ ἐπιμελές, Musicum est animalculum, exangve, pennatum. Vespæ feré simile, unicolor, subnigricans, sex pedibus, qvatuor alis seu pinnis & aculeo constans, Mellis colligendi caussâ conditū. Corpus Api longiusculum, teres, coloris subnigricantis. Cruscula sena, scabra, præsertim posteriora, qvibus ceram colligit, & ad alvearia ad favos extruendos comportat. Paropsis lingva prælonga fistulosa, qvâ gustat & cibum simul attrahit. Ventriculo, uterculo seu vesicula donatur, in qvam congerit Mel, qvod tandem in cellulas evomit. Aculeus ipsi datus est immanissimus, partim ad tutelam tanqvam arma qvibus se defendat, partim ad robor Intestini, cui firmiter annexus est, adeó ut si extrahatur, Intestinum simul extringvatur & Apis pereat. Excrementum ejus rubrum est, ἰσθμίαρ Græci vocant.

Inter omnia Insectorum Animalia principatus Apibus, & jure præcipua admiratio, solis ex eo genere Hominum caussa genitis. Mella contrahunt, succumq; dulcissimum atq; subtilissimum ac saluberrimum. Favos confingunt & Ceras. Illæ ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, Rempublicam habent, consilia privatim ac duces gregatim, & qvod maximé mirum sit, mores habent. *Plin. lib. 11. hist. nat. cap. 5.*

Apum ortus seu generatio.

Varia de generatione Apum, Autorum existit sententia.

Poëtæ Melissam fingunt, mulierem fuisse pulcerrimam specie, qvam Jupiter in Apem converterit.

Aristoteles hist. anim. lib. 5. cap. 21. varias adducit hac de re opiniones;

opiniones; neq; ipse post longam disputationem aliqvid certi affirmare audet.

Alii, inqvit, existimant, per coitum agi, Maresq; esse Fucos, Feminas veró Apes: Alii contrá.

Quidam eas párere, attamen non coire, sed deportare fœturam contendunt, nec unde portent, constat.

Nonnulli, párere & coire negant, (Apum enim coitus visus est nunqvam) sed é floribus Cerinthi, Arundinis aut Oleæ deportare judicant.

Sunt, qvi Fucorum fœturam comportari putant; sed Apum ortum esse á Ducibus. *Et pauló póst idem.*

Σχαδῶνες, hoc est soboles optimé fiunt cúm mellificatur, aggerunt suis cruribus ceram (kommen Gehäſelt sic loqvuntur Curatores Apum) atq; Erythacum, Mel ore evomunt in cellas, tragen Honig/ fætu posito incubant Avium more, setzen Bruth. Exclusus inde vermiculus dum parvus est, jacet in favo obliqvus; póst sua ipsa facultate se erigit, cibumq; capit, & favo ita adhæret, ut retineri videatur. Schadones, dum membranâ involvuntur, & pedes & alæ innascuntur, atq; sub ea specie, cúm scilicet formæ lineamenta receperint, Nymphæ appellantur: jam neq; cibum præterea capiunt, neq; ullum alvi reddunt excrementum, sed coërciti & contracti qviescunt, nec ullo pacto se movent, usq; dum species destinata perficiatur. Et cúm jam ad finem generationis venerunt, ruptâ qvâ cinguntur membranâ, evolant.

Idem alibi videtur colligere, é Regibus generari Apes, subdens nisi hoc esset, ratione carerent; qvæ finguntur in eorum imperio. Recté enim Reges intús manent immunes ab omni negotio, qvasi nati ad sobolis procreationem. Magnitudine etiam præstant, qvasi ad prolem pro creandam, Corpus eorum sit institutum, Fucos autem castigent.

Postremó, Apes sine coitu generari argumento est, qvód fœtus exiguus admodúm in cellulis favi cernatur, cúm insecta, qvæ per coitum oriuntur, coëant diu, pariant brevi magnitudine ad speciem ver-

mis. *Hæc Aristoteles.*

Plinius lib. 11. *nat. hist. cap.* 16. Aristotelem secutus, certum esse affirmat, Apes Gallinarum modo incubare. Id qvod exclusum est, primo vermiculum videri candidum jacentem transversum, adhærentemq; ita ut pascere videatur. Regem statim mellei coloris, ut electo flore ex omni copia factum, neq; vermiculum, sed statim pennigerum. Cætera turba cúm formam capere cepit, Nymphæ vocantur, ut Fuci, Sirenes ac Cephenes. Si qvi alterutris capita demat, pro gratissimo sunt matribus cibo. Tempore procedente instillant cibos atq; incubant, tum maximé murmurantes, caloris ut putatur faciendi gratia necessarii excludendis pullis, donec ruptis membranis, qvæ singulos cingunt, Ovorum modo universum agmen emergat. Fœtus intra 45. diem peragitur. Fit in favis qvibusdam, qvi vocatur Clerus, amaræ duritia Ceræ, cum fætum inde non eduxére, morbo aut ignavia, aut infæcunditate naturali. Hic est abortus Apum.

Alii partim ex Apibus, partim ex bubulo aut eqvino Corpore putrefacto, Apes nasci crediderunt. Hinc Archelaus in epigrammate ait, eas esse

βοὸς φθινομένης πεποιημένα τέκνα. Idem ἵππων μὲν σφῆκες γένεα, μόσχων δέ μέλισσαι. *Varro. lib.* 3. *c.* 16.

Virgilius 4. *Georgic* priorem modum his verbis depinxit.

Illum adeó placuisse Apibus mirabere morem,
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes
In Venerem solvunt, aut fœtus nixibus edunt.
Verúm ipsæ é foliis natos & svavibus herbis
Ore legunt, ipsæ Regem parvosq; Qvirites,
Sufficiunt, aulasq; & cerea regna refigunt.

Ambrosius. Apes nullo concubitu miscentur, nec libidine resolvuntur, nec partus doloribus qvatiuntur, sed integritatem Corporis virginalem servantes, subito maximum filiorum examen emittunt.

Itaq; cúm singularis peculiarisq; sit Apum natura, ortum qvoq; earum peculiarem meritó

meritó esse conjicitur.

Apum differentiæ.

Apes vel sunt :

Immaturæ seu fætus, qvi **aut** vermiculi, & cúm formam capere ceperunt turba communis **Nymphæ, Fuci, Sirenes, Cephenes** vocantur : **aut** penni- geri statim fiunt,& Regis nomen merentur,

Perfectæ, aut Regales, principes, Duces seu Reges, qvi imperant,

aut Populares, plebejæ,qvæ **vel** Mella colligunt & favos conficiunt, ut Apes frugi : **vel** Apibus inserviunt,ut Fuci.

Apum Rex.

ἡγεμὼν πυῤῥός,
Apum dux seu princeps,
Der Bienen König/
Weisel / Siles.

Paulo major & oblongus magis qvám vulgaris Apis, alvo in extremo acutiore. Carribus rectioribus ad flavedinem vergentibus, sed minús amplis; pinnis, pulcri coloris ac nitidi, bremlicht/ lævisq; ac sine spiculo.

Generatur in cellis, qvæ in fine Cerarum, plerunq; velut papilla uberum apparent eminentiores, & laxiores fistulæ, qvám sunt reliqvæ, qvibus popularis notæ pulli detinentur.

Rex, **inqvit Plinius**, statim mellei coloris, ut electo flore ex omni copia factus, neqve vermiculus, sed statim penniger.

Aristoteles duplicem Regem constituit, unum fulvum, rufum, qvi præstantior alterum nigrum magisq; varium.

Namq; duæ Regum facies; duo corpora Gentis,
Alter erit maculis auro sqval lentibus ardens,
Et rutilis clarus sqvamis, insignis & ore.

Atq,hic maximé probatur. Ei forma semper egregia, & duplo cæteris major, id est, paulo longior, pennæ breviores, Crura recta,ingressus celsior, in fronte, macula diademate qvodam candicans.

ille horridus alter,
Cúm venit, & sicco terram, spuit ore viator,
Desidia latamq; trahens inglorius alvum;
Dede neci; melior vacua sine regnet in aula,

Nam

Nam deterior ſordido ſputo ſimilis fœtus eſt, & pulverulentus. Nec unus in qvóq; Examine Dux tantummodó eſt, ſed plures : peritq; Examen, ſi duces vel non ſatis habeantur (qvód non tam Principis deſiderio qvám ortus, ut ajunt, ad qvem illi neceſſarii ſunt, incidit,) vel plures qvám ſatis: diſtrahunt enim Examen, Ob id plures & potiſſimúm improbos ſi animadverterint Meliturgi, ne Principum multitudo ſeditiones faciat in Examine, necare ſolent.

Foris Reges nunqvam viſuntur aut prodeunt, vel ut paſcantur, vel alia cauſſa, niſi univerſa cum plebe cúm migratur: & tunc ita, ut reliqvæ omnes circa ipſos Principes ſuos glomerentur. Qvi ſi perierint, Plebs luget, ignavo dolore, non convehunt cibos, & ni ſubveniatur, fame moriuntur.

Ambroſius. Apibus Rex natura claris formatur inſignibus, ut magnitudine Corporis præſtet & ſpecie, tum (qvod in Rege præcipuum eſt) morum manſvetudine. Nam etſi habet aculeum, tamen eo non utitur ad vindicandum. Sunt enim Regis naturæ non ſcriptæ literis, ſed impreſſæ moribus, ut leniores ſint ad puniendum, qvi maxima poteſtate potiuntur.

Apes frugi.

Μέλιτται κηρόποιαι.

Εργοφόροι, μελιττῶν.

Apes veræ, operariæ Bienen.

Unicolores magis ſunt, qvám Crabrones, Veſpæ, aut feræ Apes.

Apes *vel* ſunt domeſticæ, Urbanæ, manſvetæ, Zahme Bienen / qvæ parentibus natæ urbanis, qvæqve ruſtico montanoq; victu educatis prodierunt, & qvæ cultis locis paſcuntur. Harum rurſus aliæ ϛρογγύλαι καὶ ποικίλαι breves, variæ & in rotunditatem compactiles, coloris ad cinereum vergentis hirtiuſculæ, alvo obtuſiore & capite majuſculo. Hæ optimæ judicantur.

aliæ ſunt μακραὶ longiores, Crabronibus veſpisq; ſimiles qvæ ſunt deteriores; etiamnum deterrimæ ex iis piloſæ. Minores illæ officioſiores majoribus ſunt.

Namq; aliæ turpes horrent:

Elucent

Elucent aliæ, & fulgore coruſcant Ardentes auro, & paribus lita Corpora guttis.

Apes ſylvaticæ, ſylveſtres, feræ Varroni, Heiden Bienen/ Wald Bienen ſunt, qvæ in ſylvis vaſtis & aliis ſylveſtribus locis Mellificia parant. Horridiores hæ ſunt aſpectu, iracundiores & minores, ſed opere ac labore præſtantiores.

Fuci.

Κηφῆνες
μελιττῶν ὑδροφόροι,
Apes mares *Nonn.*
Apes ignavæ,
Apum ſerotinus fœtus,

Fucus á fovendo, qvód Apum fœtus foveat: aliis á furando, qvód furtim Mella devoret.

Threnen *vulgó.*
Bruth Bienen/
Waſſer Bienen.

Apibus ſunt ſimilimi, ſed duplo majores, Rege craſſiores, coloris magis fuſci, ac ſine aculeis. Gignuntur ab emeritis Apibus, & ſeorſim aliqvando, magna ex parte favis Apum inſeruntur, loculis ipſorum amplioribus & altioribus. Fœtus ipſorum, ut Apum, candidus eſt, ex qvo fiunt vermiculi, ex his Nymphæ, qvas alii proprio nomine Seirenes vocant, qvód intra membranam contracti & curvati jaceant.

Veris Apibus inſerviunt, *vel* ad procreationem ſobolis, ut Scriptores tradunt, qvód ſeminibus inſideant, qvibus Apes figurantur. Cúm enim cætera turba labori dedita in Mellificio occupatur, Fuci interim intra alvearia incubãt, ſuo calore fœtum foventes & accelerantes. Ob id videmus Apes operarias poſt Jacobi feſtivitatem, cúm ampliús non fœtificant, eos abigere & expellere, utpoté eorum opera non ulterius indigentes. Multæ ſingulos aggreſſæ trucidant.

agmine facto
Ignavum Fucos pecus á præ-
ſepibus arcent.

vel ut æſtate aqvam apportent.

Sunt, qvi & per ſe fingere favos eodem in alveo, & cum Apibus negotium conficiendi favos partiri dicant; verúm mellificandi nullam habere facultatem, ſed veſci tum Eos, tum eorum pullos mel-

le, qvod Apes fecerint.

Manent magna temporis parte intûs, cumq; exeunt, offerunt ſeſe fuſius in ſublime, gyroq́; volitant, & qvaſi exercitum faciunt (inprimis cúm jam Examina egredi moliuntur) qvod ubi ſatis jam fecerint, redeunt domũ, & epulis perfruuntur.

Apes fures.

Φῶρες, Ariſt.
φώριοι, Heſiod.
RaubBienen/
HeerBienen.

Apum genus eſt nigrũ, alvo amplióre, pauló minus fucis. Ignavæ ſunt, nec qvicqvam operantur, ſed cæteris, qvibus cúm vivunt, injuriam faciunt, & alienos favos, ſi latuerint, ſubeunt: ſæpe integra Alvearia depopulantur; niſi maturé repreſſæ vel igne cõbuſtæ fuerint. Adeó in ſatietatem replentur, ut interdum vix qveant volare, ſed ante alveum volutentur.

Apiarium.

Μελιττοτροφεῖον,
Alvearium,
Mellarium,
Apum ſtatio.
Apum caſtra,
Ein Biengarte.

Stationes ac paſtiones Apum conſtituendæ, ut in tuto ſecretóqve Alvearia ſint, maximé converſæ ad hybernum atq; vernum Solis exortum, loco neq; calido, neqve frigido nimis, utroq; enim offenduntur; ſed temperato, ut & hyeme atq; æſtate temperaté incaleſcant, & auræ ſalubritas Apes recreet. Procul á cætu ac tumultu tám pecudum qvám hominum:

Qvo neq; ſit ventis aditus, (nam pabula venti
Ferre domum prohibent) nec oves, hædiq́; petulci
Floribus inſultent, aut errans bucula campo
Decutiat rorem, & ſurgentes atterat herbas.

Gaudent enim maximé qviete & hominum conſpectum ægré ferunt.

Abſint & noxia Animantia, Rubetæ, Lacerti, Serpentes, Crabrones, &c.

Sedes

Sedes etiam in valle potius qvám editiore loco, sed ubi non resultet Echo, sono reciprocante Apibus inimica. Nam hinc expeditiús evolant vacuæ ad altiora, & onustæ non ægré devolant.

Si villæ situs ita patiatur, commodé ædificio jungi Apiarium, & maceria cingi potest, sed ea parte, qvæ á tetris latrinæ sterqviliniis & balneis, tetrisq; libera sit odoribus.

Maximé expedit, ut sub oculis Domini constituatur, cujus interventu tutiús custodiatur.

Ubicunq; fuerint Alvearia, qvoniam accessum oderunt, non editissimo claudantur sepimento. Qvod si prædonum metu sublimius placuerit, tribus elatis ab humo pedibus, exiguis in orbem fenestellis Apibus sit pervium, aut raris lapidibus, qvó ipsæ per cavernas involent, & aves ac rorem effugiant.

Jungatur Tugurium, qvo & Custodes habitent, & condatur instrumentum, sitq; repletum maximé alveis ad usum novorum Examinum, nec minús herbis salutaribus, & si qva sint alia, qvibus Apes delectentur; & qvæ langventes reqvirant, juxta Poëtæ consilium:

Palmaq; vestibulum, aut ingens Oleaster obumbret,
Ut, cúm prima novi ducent Examina Reges
Vere suo, ludetq; favis emissa juventus,
Vicina invitet decédere ripa calori,
Obviaq; hospitiis teneat frõdentibus arbos.

Adsit, si fieri potest, Aqva perennis & pura, vel extructo canali deducatur é puteo. Nam sine aqva, neq; Mel, neq; favi, nec deniq; pulli figurari possunt: unde subdit Poëta:

Et liqvidi fontes, & stagna virentia musco
Adsint, & tenuis fugiens per gramina rivus.

Et mox:

In medium seu stabit iners, seu profluet amnis,
Transversas Salices & grandia conjice saxa,

Pontibus ut crebris possint subsistere.

In ambitu hospitii Arbusculæ parvi incrementi, & frutices herbæq; conferantur, cúm propter salubritatem túm propter utilitatem, maximé dulces & svavis odoris.

Alvearia.

Μελιττῶν κυψέλαι
Σμηνοί *Arist.*
Σμήνεα *Dioscor.*
σίμβλα.

Alvi, Alvei, á Mellis alimonia.

Apum tuguriola.
Bienstöcke/ *Sil.*
Beuten *vulgó.*
Bienen Heuslin/
Ymmen Körbe.

Apum sunt domicilia, qvæ variant, & diversis modis conficiuntur, pro regionum, locorúmqve consvetudine & oportunitate.

Alia sunt: *Immobilia*, ut Arbores naturâ concavæ, in qvas sæpé Examina migrant ut Tiliæ, Qvercus & aliæ: *vel* studio & industria Hominum excavantur, veluti plurima in vastis sylvis Pinastri Silesiæ inferioris visuntur.

Mobilia, *aut: Straminea* sunt, é stipula viminibus contexta, opere textorio facta, sesqvipede aut pedibus duobus in rotundum latis, ac totidem aut ampliús pro freqventia Examinis alta, veluti in Alsatia, Helvetia, & alibi habentur.

Lignea rotunda, teretia freqventissimé in Silesia nostra vicinisq; locis, ex Arborum truncis, veluti Tiliæ, Pinastri, Piceæ, Salicis, Populi nigræ, Alni, &c. cubitorum ij.ſ. altitudine á Meliturgis parantur. *Foramina*, quibus exitus & introitus datur, sint angustissima, ut solúm unius Apis capiant transitum, partim ut qvám minimum frigoris admittant, partim ne Stelliones, Lacerti, Scarabæi, Papiliones lucifugæ, & reliqvæ noxiæ bestiæ per laxiora foramina in favos populentur. Utile igitur pro freqventia Examinum, duos aut tres aditus in eodem operculo inter se distantes fieri. Sint ex latere opercula longa, ut tempore vindemiarum possint commodé auferri. Forinsecús bubulo stercore oblinuntur: minús enim sic computrescere Florentinus tradit.

Collocantur ſuper lapides, ſeu in ſuggeſtu lapideo aut ligneo, qvi extendatur per totum Apiarium, in tres pedes altitudinis, totidemqve craſsitudinis, isq; ſic extructus, & diligenter opere tectorio lævigatus ſit, ne aſcenſus Lacertis aut Angvibus, aliisve noxiis Animalibus præbeatur.

Ora Cavearum, qvæ præbent Apibus veſtibula, proniora ſint qvám terga, ne influant imbres, & ſi forté tamen ingreſſi fuerint, non immorétur, ſed per aditum effluant: propter qvod Alvearia porticibus ſeu tegmine ſupermuniri convenit, qvo frigora & pluviæ arceantur, umbraq; æſtum contemperet ſeu infringat. Cúm veró hyems generi huic ſit noxia, ad hybernum orientem obverſa collocari debent, ut apricum habeant egreſſum, & ſint exporrectiores.

Apum pabulum.

Apes non alio cibo utuntur qvám dulci: ob id ſi naturale pabulum deficit, Dominum oportet ſerere ejusmodi plantas, qvas maximé ſeqvuntur Apes, qvales ſunt, qvæ flores calyculatos producunt, item qvæ dulces, & ſvaves ſunt odoris, veluti ſunt.

Inter Arbores, Abies, Amygdalus, Cedrus, Ceraſus, Ilex, Lentiſcus, Malus, Perſicus, Picea, Pinaſter, Pyrus, Salix latifolia, Tilia, Ziziphus &c.

Frutices Amellus, Creſpinus, Cytiſus utiliſſima. Etenim poſt Æqvinoctium vernum florére incipit, & permanet ad alterum æqvinoctium autumnale, Frangula, Cœniniſta, Ledum Sileſiacum inde vulgó Binheide nuncupatur, Ribeſium, Roſæ ſylveſtres.

Herbæ, qvibus Apes delectantur, ſunt, Acanthus, Amaranthus, Antirrhinum, Apium, Arthemiſia, Azarum, Aſphodelus, Borrago, cujus floribus miré delectatur, Braſſica, Bugloſſum, Carvi, Cnicus, Crocus, Erica, Ervilia, Fabæ, Hyacinthi, Hyſſopus, Geniſta, Hepatica aurea, Majorana, Medica, Meliſſa vulgaris, Meliſſophyllon; Melilotus Italica, vulgaris, Myrrhis, Lilium candidum, Narciſſus, Nardus, Origanum, Paſtinaca, Plantago, Petaſites, Rapiſtrum, Roſmarinus,

Salvia, Satureja, Serpyllum, Sinapi, Trifolium album vulgare, Thymus, Thymbra, Triticum faginum, Tunica, Viola Martia. His & similibus Apes insidére solent, qvarum flores summoperé appetunt.

Cum veró non omnis tempestas patiatur exire longiús, præparandus interdum cibus, ne tum solo Melle cogantur vivere, aut relinqvere exinanitos alveos. Alii aqvam mulsam in vasculis proponunt, lanam purpuream addentes, per qvam sugant, ne potu nimio impleantur aut ne incidant in aqvam. Alii Ficum aridam, vel contusum vel aqva madefactam, vel defrutum, vel uvam passam cúm pinsuerint, affundunt sapa, atq; eo factas offas apponunt, idq; tempestate & hyeme, cúm procedere non possunt ad pabulum.

Cibi pars qvoq; Potio. Aqvam Apes libentissimé hauriunt, qva sinceri clarissimiq; fontes scaturiunt seu qvæ per asperos calculos defluat, incorrupta ac minimé turbida.

Apum operæ.

Venturæ memores hyemis, æstate laborem,
Experiuntur.
Omnibus una qvies operum,
labor omnibus unus.

Sunt foris & intus officia divisa. Operantur intra sexaginta passus, & subinde floribus in propinqvo consumtis, speculatores ad pabula ulteriora mittunt. Nam ad opera provolantes gregatim, aliæ flores aggerunt pedibus, aliæ aqvam ore, guttasq; totius Corporis lanugine important ad cellas. Adolescentes ad opera provolantes convehunt. Seniores intus operantur. Quæ flores comportant, prioribus pedibus fœmina onerant, propter id naturâ scabra. Pedes priores, Rostro, totæq; onustæ remeant sarcina incurvæ; excipiunt eas ternæ vel quaternæ, atq; exonerant. Intús aliæ struunt aliæ poliunt favos & dirigunt, aliæ cibum præparant ex eo, quod allatum est. Nullum his tempus certum consvetumq; est, quo operari incipiant: sed si cibariis non carent, beneq; degunt, æstivo potissimum tempore opus aggrediuntur, nullusqve, cúm per cælum licuit, perit dies. De quibus Poeta canit.

Namq;

Namq; aliæ victu invigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris; pars inter septa domorum,
Narcissi lachrymam, & lentum de cortice gluten,
Prima favis ponunt fundamina: deinde tenaces
Suspendunt Ceras, aliæ spem gentis adultos
Educunt fœtus, aliæ purissima Mella
Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorte
Inq; vicé speculantur aqvas, & nubila cœli,
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto,
Ignavum fucos pecus á præsepibus arcent:
Fervet opus redolentq; thymo fragrantia Mella.
Et mox! Grandævis oppida curæ
Et munire favos, & Dædala fingere tecta.

Apes cum alveum recepe-rint mundum, primúm favos construunt, ceram fingunt hoc est domus cellasq; faciunt, deinde sobolem, postea Mella.

1. Comosis.

Κώνυσις *Arist.*

Κόμμωσις *Turneb.*

Μίτυς Purgamentum Ceræ.

Tectorium *Apiariis.*

Melligo *Plinii Wottono.*

Primum operis fundamentum, seu prima crusta, Ceræ est veluti excrementum purgamentumq; bené nigrum, qvo pavimentum & alveum ipsum intus totum, & qvodam tectorio illinunt, ne bestiolæ nocuæ subeant.

Saporis est amari, & odoris acris. Medetur plagis, & hujusmodi suppurationibus.

2. Pissoceros.

περισσόκηρος

πισσόκηρος *Arist.*

Picatus cereus *Gaz.*

Kleister *vulgò.*

Proximum á Mitye tectorium crustáve. Super eam venit Picantium modo ceu dilutior, Ceræ initium plerunq; é mitiore gummi. Fit é lachrymis Arborum, qvæ glutinum pariunt, Salicis, Ulmi, Arundinis succo, gummi, resina.

3. Propolis.

3. *Propolis.*

πρόπολις *Plinii.*
σμήνιον *Diosc.*
Cera virginea *Scribonii.*
Binharz *vulgò,*
Vorstos/Stopwachs/
Betwachs.

Rudis est & crassa materia, seu gluten in alveorum foribus. Crassioris jam materiæ additis floribus, nondum tamen cera, sed favorum stabilimentum, qvâ omnis frigoris aut injuriæ aditus obstruuntur, odore etiamnum gravi.

Differt colore, odore & consistentia.

Eligitur ad Medicum usum flava, odorata, Styracem vel Galbanum referens, in vehementi ariditate, mollis, & Mastiches in modum ductilis.

Recens per se satis est mollis & pingvis, tenuis essentiæ. Calefacit ordine 2do. aut 3tio. inchoante.

Leviter abstergit, attrahit, evocat, aculeos & omnia infixa Corpori extrahit, dura concoqvit, dolores Nervorum mulcet, ulceraq; desperantia cicatrice obducit. In veteri tussi suffitu juvat, & Lichenas admota tollit.

Veteres pro Galbano utebantur.

4. *Favus.*

á fovendo.

Κηρίον *Græcis* inde κηριάζειν favos conficere, cerificare.
Κύτταρος *Suidæ.*
πλινὰ, μελικηρίς.
θυρίδες, Loculi.
Loculamentum,
Cella Apum.
Weben oder Heuslein der Bienen.
Bien Roos/ *Sil.*

Favus, cúm Mellis túm prolis receptaculum, qvem Apes fingunt ἑξάγωνον sexangulum, æqvalium laterum, é Cera veluti cellam, cúm singula cava sena latera habeant, quot singulis pedes dedit Natura.

Ab utroq; latere cellas obtinent: contrá Crabrones & Vespæ.

Favi superiori parte affixi, & paululúm etiam lateribus hærent, & pendent uná, Alveum non contingunt, nunc rotundi, qvaliter poscit alveus. Primi tres versus Bletter *vulgò* feré inanes struuntur, ne

promtum

promtum ſit qvod invitet furantem: noviſſimi maximé implentur Melle, ideoqve averſo alveo facilé eximuntur.

Favorum duo genera obſervantur: primum in longitudinem decurrit, die Bienen arbeiten ſcharff / ſecundum transverſim tectis cavearum inhæret, vulgó Bret. Differunt Favi, qvód Alii ſint

Prolis & vel: **Apum** popularium, parvi: **Regum** laxiores & eminentiores, qvi ſepimento tanqvam muro qvodam ad majeſtatem regiam tuendam circumvallantur: **Fucorum** ampliores & latiores, qvi Apum cæterorum favis inſeruntur.

Operis ut Mellis & Sandarachæ. Hinc Favi plerunq, accipiuntur pro cellulis Melle plenis. Ex favis purgatis fit Cera, de qva in ſeqventibus.

5. *Fœtura.*

Νεοττία *Ariſt.*
Νεοττός,
Brutt/ *Sil.*

Favos ubi confecerunt Apes, fœtum iis inſtillant, qvé Avium more incubant&concoqvunt, excluſi deinde vermiculi, dum parvi ſunt, jacent in favo obliqvi: poſt ſuâ ipſa facultate ſe erigunt, cibumqve capiunt, & favo ita adhærent, ut retineri videantur, qvi tandem in Apes Fucosq; tranſeunt. Apes Novellæ tertio qvám prodierint die, ſtatim negotium ineunt ſi cibus non ſuppetit. Duodeqvinqvageſimo die ab Æqvinoctio verno incipiunt Examina augeri. Ab exortu vergiliarum hoc eſt á 5. Idus Majas ad Solſtitium Alvei examinant. Apud nos ſeriús, pauló ante ſolſtitium æſtivum, usq; ad Syrii ardorem.

Apes fœtificant, examina ponunt, Die Bienen ſetzen Bruth.

6. *Mellificatio.*

Μελιττουργία
Mellificium
Die Bienen tragen Honig.

Tandem Cibi cauſſa mellificant Apes. Melleum enim liqvorem é frondé ac pabulis in utriculos congeſtum, ore tandem in cellas evomunt, & Melle uno alterové die ad ſummum cellas replent. Craſſeſcit autem Mel concoctum jam tempore, qvod initio ut aqva dilutum eſt, & primis

diebus ſine craſſitudine cernitur, & fervet ut Muſtum, ſeq; purgat, Qvod ſi exemtum eo tempore ſit, craſſitudine caret, tum vigeſimo maximé die ſpiſſatur, mox obducitur tenui membrana, qvæ fervoris ipſius tenui ſpuma concreſcit. Mel enim Apibus tum æſtate tum hyemé cibus eſt.

7. *Cerago.*

Κηράνθεμον, **Dioſcor.**
Ερiθάκη, **Ariſtot.**
ἐριθάκη.
Sandaraca,
Cerinthus, **Theoph.**
Vernigo.

Zöllich/
Zulch/ **Meliturgis.**

Alterum Cibarii genus, cùi durities Ceræ proxima, ut Ceram ſuis cruribus congerunt, Apum dum operantur cibus, qvi ſæpé invenitur in favorum inanitatibus ſepoſitus. Melle eſt deterior, acerbi ſaporis, ſed plenus humoris cibus. Gignitur ex Rore verno & arborum ſucco, gummi modo. Qvarundum Apum natura peculiaris eſt, ut plurimum Sandaracæ colligant & importent; aliæ non item; qvæ niſi, dum Mel paratur, diligenter eximatur, ei ingratum ſaporem conciliat.

Apum Examen.

Εσμὸς,
Σμῆνος.

Bienſchwarm/
Ymenſchwarm.

Nova eſt Apum ſoboles, qvam parentes ex ſuis alvearibus, ad novas ſedes qværendas exire cogunt. In Sileſia noſtra, ut anté dictum, circa ſolſtitium æſtivum, anté & poſt, Apes prolem utplurimúm emittunt. Idcircó diligentiſſimam curam deſiderant, ne egreſſæ turbæ cum Rege fugam capiant, effugiantqve: inprimis veró ab octava matutina usqve ad ſecundam pomeridianam; qvia anté & poſt hæc tempora non facilé emigrare conſveverunt.

Signa autem Examinis exituri ſunt. 1. Uno aut altero die, maximé veſperi, multæ in veſtibulo, ſeu ante foramen, ut Uvæ, aliæ ex aliis pendent conglobatæ, egreſſu ſuo ſedis propriæ deſiderium oſtendentes. Legen ſich heraus

vor das Flugloch zusammen/ wie eine Traube. 2. Vox solitaria,& peculiaris qvædam, aliqvot anté diebus intús mittitur, & biduo aut triduo paucæ circa alveum volant. 3. Evolaturæ jam, aut evolantes etiam, consonant vehementer murmure facto, perinde ac milites castra moventes. Qvæ cúm primó exierunt, in conspectu volitant, reliqvas expectantes dum conveniant.

Curator alveos novos abunde in huncusum præparatos in promtu habeat. Citiús enim in novum alveum se recipiunt, qvám in veterem, etiamsi proximum posueris veterem, unde exierint, tamen novo magis delectantúr. Perliniatur autem herbis Apibus gratis,Melissa,Meliloto, Thymo, Ledo nostrate, aut Mellis guttis respergatur. Adsit etiam Custos, qvi alveos diligenter observet, eorumq; egressus & regressus attente animadvertat. Si arbusculæ in propinqvo desint, Arboris ramus defigendus,in qvem se conferant,considentes, eamqve oblinere Apiastro aut Erithace ac similibus illecebris,cæterisq; rebus qvibus Apes recreantur. Ubi huc advolarunt & consederunt, Alveo apposito, fumo levi circumeundo, eas in novam coloniam intrare cogas.

Apiarii hujus loci, manu Melissophyllo illitâ, Apes conglomeratas, in cribrum ligneum ad id accommodatum, leniter alâ anserina colligunt, injecto ramulo, Regem scrutantur diductis Apibus, qvem apprehensum caveæ minutissimæ, Ein Weiselheusel/ includunt, affixo baculo alvo, Alveari imponunt; inde Apes seqventes Ducem sine molestia in domicilium se recipiunt suffumigatæ.

Sin examen est abditum specu,fumo expellitur,&cúm erumpit, æris strepitu coercetur,ut in sylvæ parte vel fronde consideat: hinc á vestigatore, accommodato vase recipitur.

Arboris veró cavæ sedem ubi habuerit, & extet ramus, is serrâ suprá infraqve resecandus, & munda veste coopertus inter alvearia collocetur.

Qvód si in Arboris trunco sit, tunc si mediocritas patitur, primúm superior pars resecabitur, qvæ Apibus vacat, ac dein inferior, qvatenus videtur in habitari, veste tectus transferatur, & si rimis hiet, hæ diligenter obturandæ.

Nonnunqvam etiam vernacula Examina, patriæ pertæsa, eruptionem moliuntur: qvod significatur, cum sic evadunt, ut nulla intró revolet, sed se confestim levet sublimiús: tunc crepitaculis æneis, aut testarum vulgó jacentium sonitu aut plausu terreatur fugiens juventus. Ea autem cúm vel pavida repetierit alveum maternum, & in ejus aditu glomerata pependerit, aut ad proximas Arborum frondes se contulerit, protinus Custos novum loculamentum in hoc paratum, perlitumq; herbis huic animalculo gratis, aut Melle respersum admoveat atq; recondat, eoq; loco relinqvat, donec vespertinum tempus appetat, dein diluculo reponat in ordinem reliqvorum alveorum.

Qvædam solent, cúm subitó evaserint, sine cunctatione se prorepere, poteritq; Apiarius fugam prænoscere vespertinis temporibus, Aurem singulis alveis admovendo: Siqvidem ante triduum, qvám eruptionem facient, veluti militaria signa movent tumultus, & murmur exauditur.

Si totum agmen glomeratum in proximo frondentis arboris ramo cõsederit, & totum Examen in speciem unius uvæ dependet, signum est, aut Regem unum inesse, aut plures reconciliatos, qvos sic patieris, dum in suum revolent domicilium. Sin autem duobus, vel pluribus velut uberibus diductum Examen fuerit, indicium est, plures duces & dissidentes esse, atq; in iis partibus, ubi maximé glomerari videris Apes, reqvirendi Duces erunt, ubi autem auctorem pugnæ repereris, eum elidere oportet.

Memini ante qvinqvennium in vicinia, uno feré momento tria Examina ex diversis alveis evolasse, & se conjunxisse. Qvæ ut dissidentia, cum reconciliari nulla ratione potuissent, amplo labro inclusa fuere; linteolo superinducto, & sic per noctem

relicta.

relicta. Mané demto linteo reperta fuere Examina, qvilibet Rex cum sua turba separatim conglomeratus: qvæ mox á Curatore, utpoté sedata & mitiora facta, in alveos peculiares fuérunt reposita.

Mellis vindemia.

Μελίτωσις.
Mellatio,
Messis Apum,
Apum castratio,
Honig Erndte/

(Castrare Apes Zeideln/ Bienen beschneiden / Honig ausnehmen.)

Est Mellis exemtio. Tempus non idem observatur, nec modus omnibus communis. **Varro lib. 3. cap. 16.** eximendorum favorum tempus, primum vergiliarum exortum statuit : secundum, æstatem scil. actam, anteqvam oriatur Arcturus totus : tertium, vergiliarum occasum. Signum sumi vult, cum plenos alveos habeant, cumq; illos geminaverint. Ex Apibus autem conjecturam facit, si intus bombum faciant, & cum introeunt ac foras trepidant, & si opercula alvei cúm remota sint, favorum foramina membranis melleis obducta, videntur.

Dies castrandi matutinus eligendus, neq; enim convenit, medio æstu, Apes lacessiri; fumo abigantur, ne ad iram provocentur, aut avidé vorent, qvi admoveatur per ollam commodam, cujus nidore apes in priorem partem domicilii, & interdum, extra vestibulum adigantur, ut sic potestas fiat liberius inspiciendi.

Mellarii nostrates priore messe, post æqvinoctium vernum, qvod fit plerunq; Martio aut Aprili, pro ut hyems fuerit aspera aut mitior, non nisi cellas inanes rescindunt scalpro, usq; ad favos, in qvibus Mella & fœtus rudimenta, caventqve ne ea lædant, si qvid tamen Mellis abundaverit, id demunt. Posteriore messe, nempé autumnali vindemia, melliti excinduntur favi, qvi demtis vacuis in catinam reponuntur, vel mox uná cum favis & pullitie Mel in cupas cogitur rudi modo, atq; sic cum excrementis venditur. Si fœcunda sit alvus, plus tertia parte Mellis, non eximatur, reliqvum hyemationi relin-

qvatur: ſin veró alvus non ſit fertilis, & hyems metuitur aſpera, exemtio ſit minima aut nulla, ne defectu pabuli hyeme animo deficiant & fame intereant: ſupervacuum vere tandem cum favis inanibus excindunt. Redduntur enim Apes ocioſiores, ſi in eximendis favis plus Mellis relinqvatur.

Itaq; pro Examinis numero relinqvendum eſt. Agunt etiam anxiùs, ſi plus dematur, qvam ut reſiduum cibo ſufficiat, atq; etiam ſi alveus juſto amplior ſit, deſidiores redduntur: ægrius enim, qvaſi deſperent, operi incumbunt.

Apum natura.

Apibus non mellificandi ars tantúm, ſed & diligentia ac in labore perſeverantia ineſt.

Mos Apibus, ne plura florum genera petant uno eodemq; profectu, ſed ſingulis ſingula v. g. á viola ad violam, nec aliud attingunt, quousq; ſuum in alveum redeant. Hic ſe qvatiunt, & ſingulas, tres aut qvatuor ſeqvuntur.

Oderunt non ſolúm fœdos odores, ſed etiam ungventorum delicias, indeq; fit, ut homines his delibutos facilé percutiant.

Carnem nullius Animalis tangunt, nec obſonium appetunt. Mundiſſimum enim hoc loco animal.

Student bonæ Apes, quoad fieri poteſt, ne qvam intra alveum interimant: & ſi qva perierit intús, ſtatim forás cadaver educunt.

Mira qvoq; iis munditia. Egerunt excrementa congeſta in unum locum, turbidis diebus, & operis otio. Sæpenumeró, cúm alvi neceſſitas eſt, avolant, & in ſeceſſu reddunt excrementum, qvoniam malé oleat.

Beſtiolas, qvæ in alveis naſcuntur, melioris notæ Apes tollunt, & rem familiarem tuentur, ſed alteras pro vitio ſuo negligunt, & perire patiuntur.

Seniores intús operantur, hirtioresq; moræ domeſticæ ratione ſunt. Adoleſcentes foris negotium exercent, & ea qvæ res exigit portant, levioresq; ſunt labore hirſutie detritâ.

Socias, ocioſas ac deſides, aut min⁹ parcas pellunt. Ceſſantium

ſantium inertiam notant, caſtigant mox: & puniunt morte.

Gaudere plauſu atq; ſonitu videntur. Qvapropter tinnitu æris aut fictilis, convocari eas in alveum ajunt: qvanqvam incertum, an audiant, & voluptate ne an formidine ita faciant.

Præſagiunt hyemem & imbres ventosq; & tunc temporis ſe continent tectis.

Apum Reſpublica.

Politiam Reipublicæ obſervant humanæ optimé inſtitutæ aſſimilem. Regi parent, πολυκοιρανίαν tanqvam inutilem fugiunt. Monarchiam amant. Functioni ac labori qvæqvè ſuo incumbunt.

Unde ſapientiſſimi qviq; Rerumpublicarũ inſtitutores exempla, & in Regibus creandis, officiis diſtribuendis, ſontibusq; puniendis imitati ſunt. *Vergilius* admiranda levium ſpectacula Rerum, veriſſimé elegantiſſimeq; canit. Apum Rempublicam, regias, ſatellitia, prætoria, urbes, leges, mores, pugnas, expeditiones, ſic depingens, ut vel una hac pictura admirandas ingenii dotes declaraverit, prorſus eſſe Apibus partem divinæ Mentis & hauſtus æthereos exiſtimans, qvód tum propé ad humanam mentem accedant, imó eam etiam ſuperent. Tanta circa Regem obedientia, qvem

non ſic Ægyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum
aut Medus Hydaspes,
Obſervant: Rege incolumi
mens omnibus una eſt.
Ille operum cuſtos, illum admirantur, & omnes
Circumſtant fremitu denſo,
ſtipantq; freqventes,
Et ſæpé attollunt humeris, &
corpora bello
Objiciunt, pulchramq; petunt
per vulnera mortem;
Amiſſo rupére fidem, conſtructaqve Mella
Diripuere ipſæ, & crates ſolvére favorum.

Rege prehenſo totum agmen tenetur, migrantq; ad alias. Eſſe utiq; ſine Rege non poſſunt, ἀναρχίαν fugientes, ſicut & πολυκοιρανίαν. Defuncto Rege plebs mæret ignavo dolore, non amplius cibos convehunt, non procedunt, tantúm triſti murmure circa corpus ejus glomerātur.

Magna

Magna profectó in hoc Animalculo admiratio, qvod

Solæ communes natos, consortia tecta
Urbis habent, magnisq; agitant sub legibus ævum.
Et patriam solæ, & certos novére penates,
Venturæq; hyemis memores, æstate laborem
Experiuntur, & in medium qvæsita reponunt.

Regias Monarchiæ in una parte alvei extruunt amplas & magnificas, separatas ab aliis, tuberculo eminentes, qvod si exprimatur, non gignuntur soboles, Omnes ut in exercitu vivunt, atq; alternis dormiunt, & opus faciunt pariter; & colonias mittunt. Hiq; Duces, inqvit Varro, conficiunt qvædam ad vocem, ut imitatione tubæ : tum id faciunt, cúm inter se signa pacis & belli habeant. Statio interdiu ad portas more castrorum : noctu qvies in matutinum, donec una excitet bombo, ad qvem mox provolant, qvod poëta eleganter expressit.

Omnibus una qvies, operum labor omnibus idem,
Mané ruunt portis, nusqvam mora, rursus easdem
Vespere, ubi é pastu tandem decedere campis
Admonuit, tum tecta petunt, tum corpora curant.
Fit sonitus mussantq; oras & limina circum.
Post ubi jam thalamis se composuere, siletur
In noctem, fessosq; sopor suus occupat artus.

Nam cúm advesperascit, in alveo strepunt minús ac minus donec una circúvolet, eodem qvo excitavit bombo excitatæ, mox ruunt portis, sed non provolant, nisi dies sit serenus futurus, id scil. natura præsagiente. *Arist. hist. anim. 9. cap. 40.*

Nec veró á stabulis pluvia impendente recedunt
Longiús, aut credunt cælo, adventantibus Euris,
Sed circum tutæ sub mœnibus urbis aqvantur,
Excursusq; breves tentant, & sæpé lapillos,
Ut cymbæ instabiles fluctu jactante saburram,
Tollunt, his sese per inania nubila librant.

Gerulæ secundos flatus captant. Si oriatur procella, apprehensis

prehenſis lapillis ſe librant, juxta terram volitantes, in adverſo flatu.

Apum ætas.

Durant Apes, ſi diligenter excultæ ſint, in annos ſeptem, octo, aut decem; nec ullum Examen hancæ tatem poteſt. excedere, qvãvis in demortuorum locum qvotannis pullos ſubſtituant. *Plinius.* Nam fere decimo ab internecione anno gens univerſa totius alvei conſumitur. *Columella.* Itaq; ne hoc in toto Apiario fiat, ſemper propaganda erit ſoboles, obſervandumq; vere cúm ſe nova profundunt Examina, ut excipiantur, & domiciliorum numerus augeatur.

Ætatem qvidem ſic tradunt internoſci, qvód, qvæ annum non exceſſerint, niteſcant, oleiq; ſimilitudinem & ſpeciem gerant: vetulæ veró aſpectu & tactu horridulæ, & rugis plenæ attamen fingendis favis præſtantiores.

Apum ſanitas.

Sanitatis ſigna ſunt, ſi ſint freqventes in Examine, ſi hilares, ſi nitidæ, ſi opus qvod faciunt, æqvabile ac læve. Minús valent, ſi horridæ, ſipiloſæ & pulverulentæ, niſi opificii tempus urgeat, cúm propter laborem aſperantur & marceſcunt; item triſtitiâ torpent, & ſi conſpiciantur aliæ mortuorum cadavera efferre, funerantiumq; more exeqvias comitari, aut intra tecta ſilentio torpére.

Apibus inimica.

Averſantur Apes; Adulteros, temulentos, fures, Mulierum menſes, Urſos, Oves, Picos, Paros, Hirundines; Caprimulgos, Ciconias, Lacertos, Serpentes, Buffones qui flatu lædunt, Capras, Hædos, Crabrones, Veſpas, Papiliones ignavos, Araneos, Formicas, Fullones, Blattas, Tineas, Culices, *Item* Taxum, Ulmum, Cornum, Platanum, Abſinthium, Allium, Cepas, Porrũ, Cucumerem ſylveſt. Thapſiam, Tithimallos, Veratrum. *Tandem* offendunt Apes: Venti, Nebulæ, fumus Figulorum, Echo, Balnea libera, Cloacæ, Sterquilinia, & omnes fœdi odores, olea, ungventa redolentia, & alia qvamplurima.

Apum iracundia.

Nullum animal, nisi sui generis Apes fugiunt. Præliantur enim intra se, & cum vespis: sed cúm ruri sunt, nec sibi invicem, neq; ullis aliis injuriantur: at veró apud suos alveos pugnant acerrimé, & hostes qvos vicerint enecant. Necant vel maxima Animalia ictu sui aculei, sed principes mininé irritantur & feriunt.

Apum seditio.

Vere & æstate feré ter in mense animadvertas, ne Reguli plures existant; inutiles enim fiunt propter seditiones. *Varro lib. 3. cap. 16.*

Corda licet vulgi præsciscere: namq; morantes
Martius ille æris rauci canor increpat, & vox
Auditur fractos sonitus imitata tubarum.

Pugna vel unius inter se diffidentis, vel duorum Examinum ad prælium accinctorum facilé compescitur;

Pulveris exigui jactu compressa qviescit.

Aut mulso passóve, aut alio qvovis liqvore resperso, videlicet familiari dulcedine sævientium iras mitigante. Eadem & Reges conciliant diffidentes. Qvare si sæpiús dimicantes notaveris, Duces seditionum necare oportet, & dimicantium prælia, prædictis remediis sedantur. *Colum. lib. 9. cap. 9.*

Apum ignavia.

Si ex alvo minús freqventes evadunt, ac subsidit aliqva pars, suffumigandum, & propé fumus apponendus bené olentium herbarum, maximé Apiastri & Thymi. *Varro lib. 3. cap. 16.*

Apum langvor.

Si Apes subita tempestate, aut frigore, aut imbre repentino jaceant prostratæ, colligendæ in vas aliqvod, & reponendum in tecto ac prono ad Meridiem, qvám maximé cœlo clementi, & vas ipsum cinere facto é ficulneis lignis infricandum, pauló plus calido qvám tepido, ac deinde concutiendum vas leniter, ut manu non tangas, atq; sic in Solem prolatas incalescentes reviviscere *Varro* docuit. Cui subscribens *Columella* subdit;

dit, de Apibus coacervatim sub favis repertis mortuis, eas per hyemem scilicet sicco loco servatas, circa vernum æqvinoctium, cúm cœli benignitas invitat, in Solem proferendas, ficulneoq; cinere obrutas, intra paucas horas caloris halitu animari.

Apum interitus.

Intereunt Apes Rege amisso, aculeis infixis, Mellis inopia, Morbis.

Regum mors. Apes si omnes Duces suos amiserint, Wann sie Weiselloſe worden/ mœrent ac tristantur, ignavæ evadunt, operas non attingunt, nec cibos convehunt, & tandem, nisi subveniatur, fame moriuntur. Qvód si vel ob mortem Ducum, vel per aliqvam pestem, Apum multitudo fuerit subacta, ut eam repares, considerabis in aliis Alveariis abundantibus, ceras favorum, & extremitates qvæ pullos habent, & ubi signum nasciturí Regis inveneris, cum sobole sua recides, & id in Alvearium pones. Sed tunc transferendi, qvando erosis cooperculis ad nascendum maturi, capita nituntur exerere. **Columella.**

Aculei infixi. Pennæ Apis rescissæ non renascuntur, qvoniam ex humido radicali constant: similiter in aculeo evenit, qvando enim hunc amiserit Apis, emoritur, eó qvód ad locum affectum multæ Corporis humiditates concurrant, & cúm ejicitur aculeus, ex multo affluxu humiditatis primó debilitatur, deinde moritur. **Albertus.** Hinc **Nicander.**

Κέντρον γὰρ πληγῇ περικάλλιπεν ἐμματέουσα,
Κέντρον δ᾽ ἦ ζωὴν τε φέρει θάνατόν τε μελίσσῃ.

Mordentes siqvidem linqvũt proboscida fixam,
Qvæ vitæ & mortis caussa est, mirabile dictu.

Cúm enim Natura aculeum Intestino annexerit, is nisi diffracto eo vix evelli poterit. Visæ tamen sunt aliqvando evadere, si is qvi ictus est curam adhibuerit, ut infixus aculeus junctus cum alvo extringatur,

Apum Morbi.

Apes ægrotant potiſſimúm, cúm ſylva flores æruginoſos tulerit, atq; etiam temporibus ſiccis.

Peſtis. Peſtilentiæ in Apibus rara pernicies, neq; aliud remedium quám ut longiús alvei transvehantur.

Alvi profluvium, Cœliaca, Apum fluxus. Maximus earum annuus labor eſt initio veris, qvo Tithymali flores, & qvo ſameram ulmi promunt. Cúm enim poſt hybernam inediam, hiſce primitivis floribus illectæ, avidé veſcantur, & ſeſe repleant, profluvio alvi, niſi celeriter ſuccurratur, intereunt. Huic medetur Galbanum incenſum; Mala punici grana tuſa, & cum vino inſperſa auſtero.

Uvæ paſſæ cúm Rore Syriaco & vino auſtero inſuccatæ.

Decoctum Mellis cum galla, vel arida Roſa, pulv. arundinaceis canalibus infuſum.

Φαγέδαινα. Voracitas. Cúm tantúm Ceræ confingunt, qvantum ſe explere putant, poſtea tempeſtate oppreſſæ intereunt, & reliqva paucitas non ſufficit implendis favis. Vacuæ cæterarum partes computreſcunt, atq; vitiis ſerpentibus ipſæ qvoq; Apes reliqvæ corrumpuntur. Id ne fiat, duo Examina conjungantur, qvæ poſſint integras adhuc Ceras explere: vel ſi non eſt facultas Examinis, ipſos favos præſcindere oportet, anteqvam putreſcant; idq; acuto ferro, ne hebetudine cultri, reliqvi favi loco moveantur.

Βλαψιγονία. Cauſſa ſæpé interitus, nimia felicitas ſua, veluti cúm continuis annis plurimi flores proveniunt, & Apes magis Mellificiis, qvám fœtibus ſtudent, nimisq; opere fatigatæ interdum pereunt, nullis juventutis reliqviis. Interdum Morbo, vel ignavia, aut infœcunditate fœtum, non peragunt. His proderit tertio qvoqve die Alveorum exitus præcludi, exiguis tantúm foraminibus relictis, qvibus tamen exire neqveant, atq; ita domi retentæ coguntur fœtibus vacare.

Κληρός, Clerus. Vermiculi ſunt, qvi in pavimento naſcuntur, é qvibus creſcentibus, velut aranea alveo toti obduci-

obducitur, & favi carie pereunt. Arist. h. a. 8. c. 27.

Tineæ, Teredines Rietmaden. Adhærentes favis decidunt, si fimo medullam bubulam misceas, & his incensis nidorem admoveas. Generantur plerunqve, cùm Malus floret. Aliqvando etiam ignavus & inhonoratus Papilio, luminibus accensis advolans, non solùm Ceras depascitur, verumetiam excrementa relinqvit, ex qvibus Teredines gignuntur. Vitiosi si qvi fuerint favi tollantur, deinde fumigentur.

Vermiculi. Vitiantur favi ex Aranea qvandoq;, nisi suis favis incubent Apes & concoqvant.

Qvod si ita se continere potuerint, ut incubitu perseverent; efficitur aranea illis veluti alimentum, sin minùs, pereunt toti favi. Gignuntur in iis, qvi vitiantur vermiculi, qvi mox pennis subnatis evolant.

Pediculi. Infestantur qvoq; Pediculis, qvos ramulis mali arboris ac Caprifici incensis, ac suffumigatis curari tradunt.

Hebetudo videndi Origani suffitu curatur,

Mellis inopia resarcitur appositione Mellis, vel ejus defectu, alterius nutrimenti appropriati. De qvibus alibi.

Apum acqvisitio.

Comparantur Apes tribus modis, vel precio, vel sylvestres capiuntur, vel examina reconduntur.

Emtio.

In Emtione considerantur.

1. *Freqventia*, apertis alveariis: vel si non fuerit inspiciendi facultas, aliis indiciis, veluti si in vestibulo plures consistant, & vehemens intùs murmurantium sonitus exaudiatur: aut si omnes in Alveario conqviescant silentes, Labris foramini aditus admotis & inflato spiritu, é respondente earum subito fremitu, poterimus æstimare vel multitudinem, vel paucitatem.

2. *Num* sint sanæ vel infirmæ, signa qvære suprà.

3. *Ætas*. Qvæ annum non excesserunt, nitescunt, oleiq; similitudinem & speciem ge-

runt. Vetulæ veró & aſpectu & tactu horridiuſculæ, atq; ex ætate affecta rugis plenæ: qvæ tamen favorumfingendorum experientia, induſtria & tempeſtatum præſcientia excellunt.

4. *Locus.* E vicinis locis potiús qvám é longinqvis comparentur. Nam cœli mutatione & commotione laceſſiri ſolent. Qvód ſi é longinqvo deferendæ, cavendum ne ſalebris ſollicitentur.

5. *Tempus anni.* Transferuntur verno potius tempore, qvám hyberno, qvód hyeme difficulter conſveſcant, in ea loca ubi ſerotinis floribus Thymi, Origani, Thymbræq; benigniús & uberiús alantur,

6. *Optimé* collo noctu deportentur, Interdiu enim qvieſcant, nec moveantur.

7. *Liqvores* grati infundendi, qvibus clauſæ alantur.

8. *Mox* ubi ad ſtatutum locum deportatæ fuerint, ſi dies ſupervenerit, nec aperire nec collocare oportebit Alveum, niſi Veſpere, ut Apes placidé mané poſt totius noctis reqviem egrediantur. Aliás fugitivæ fiunt; præſertim ſi é loco transferantur bono, in eum ubi pabulatio non eſt.

Captura Apum.

Accidit ſæpé, ut vernacula Examina patriæ pertæſa, eruptionem moliantur, & univerſa turba cum Rege ſuo confeſtim ſe elevet ſublimiús, & avolet, nec unqvam revolet. Has Agricolæ nonnulli, diligenter Examinis tempore inqvirentes, capiunt, & in ſua alvearia recundunt.

Examina ut reponenda ſint, vide ſupra in Examine Apum. Sunt qvi in totum amiſſas Apes reparari tradant, ventribus bubalis recentibus cum fimo obrutis.

M. *Varro* partim ex Apibus generari, partim é bubali aut juvenci corpore putrefacto ſcribit. Qvod Vergilius eleganter ſeqventibus verbis expreſſit:

Sed ſi qvem proles ſubitó defecerit omnis;
Nec, genus unde novæ ſtirpis revocetur, habebit;

Tempus

Tempus & Arcadii memoranda inventa Magistri
Pandere, qvoq; modo cæsis jam sæpé juvencis
Insincerus Apes tulerit cruor.

Hic modus nostris Apiariis plané incognitus.

Meliturgi officium.

Μελιττουργὸς,
Μελισσεὺς,
Μελισσοκόμος,
Μελισσοβότος.
Apiarius, Mellarius
Curator, Pastor Apum.
Ein Bienen-Herr/
BienMann/
Bienen Wärter.

Apiarius is dicitur, qvi Apum curam habet. Hic á Venere sit liber & temulentia, non avarus, non venereus, alienus á balneis, abstineat á cibis acribus, Allio, Cepis &c. odoribus immundis, atq; omnibus redolentibus salsamentis.

Fortis persvasio vulgi, Apes emori aut perire post obitum Mellarii, nisi Alvearia in alium locum transferantur.

Instrumenta Meliturgo necessaria.

Cuculla Apiaria Eine Bienen-Kappe/Bienhaube.

Chirotecæ.

Saccus amplus cum furca.

Cribrum Examinibus colligendis commodum.

Securis qva possit aperire alveos.

Cultri Bienen Messer. Alter oblongus ex utraq; parte, acie lata, uno capite aduncum habens scalprum, qvo favi eraduntur, & qvicqvid sordidum decidit, retrahitur. Alter prima fronte planus & acutissimus, qvo melius favi succiduntur.

Olla fictilis ansata Ein Bienen Krug/ altera parte acutior, foraminibus pertusa, per qvæ fumus prunis accensis exhalet: altera parte latior & patula, per qvam afflari potest.

Materia fumo excitando apta. Cúm enim ægré admittant sibi auferri favos mellitos, insigniter Meliturgum ulciscuntur, qvapropter ut fumo coërceantur, & ceu torpidæ reddantur necesse est.

Galbanus, fimus aridus, Ligna putrida. Curatores hujus loci utuntur corticibus Pinastri & Piceæ.

Ala

Alæ Anserinæ, qvibus ſordes ex Alveariis everruntur.

Apum cura.

Cum curam aſſiduam deſiderent Apes, per totum annum Apum Curatori ſuis qvibusq; temporibus labor.

Vere, Ab Æqvinoctio verno, qvæ fit plerunq; Martio, cúm diei permittit hilaritas, & aëris temperies (nam tunc ſine cunctatione jam paſſim vagantur, & idoneos ad fœtum colligunt flores ſeu ſuccos, atq; intra tecta comportant) nivibus delapſis, aperiendi Alvei, omnia purgamenta tollantur, & ſordes, qvas tempus hybernum contraxit, & Vermiculi, & tineæ, & araneæ, & mortuæ Apes eximantur, diligenter everrantur, vitioſi favi abſcindátur, fumus é fimo bubulo, aut arborum corticibus factus immittatur, qvi qvaſi cognatione qvadam generis cumprimis Apibus eſt utilis, & licet moleſtus ſit, ſaluberrimum tamen eſſe conſtat.

Favi melliti, ſi abundaverint, reſecentur, Alimentum, ſi defecerit, ſubminiſtretur.

Cúm Malus floret, iterum aperiendi, & diligenter purgandi alvei, & fumigandi, ne á tineis infeſtentur.

Æſtate. Purgatio Alveorum usqve in autumni tempora celebretur. Inter Caniculæ & Arcturi exortum cavendum erit, ne Apes intercipiantur violentia Crabronum, qvi ante alvearia plerunq; obſidiantur prodeuntibus.

Examina circa ſolſtitium obſervanda, & recondenda.

Formicæ Cretâ illitâ repellendæ.

Autumno. Septembri etiam Menſe Alvearia caſtrabuntur, more qvo ſupra dictum eſt. Qvæ tamen oportet inſpicere, & ſi abundantia eſt, demere; ſi mediocritas, partem mediam relinqvere, pro hyemis inopia; ſi veró ſterilitas apparet, in cellis nihil prorſus auferre. Telæ araneæ freqventer abſtergantur, ne Apiculæ telis irretitæ pereant.

Hyeme, qvæ eſt circa initium Novembris, in noſtro climate utpote algidiore, Octobri ſæpé, urgente Cæli Aqvilonia conſtitutione, Alvearia denuó aperire, & qvicqvid

qvid eſt ſordium repurgare, ac cum diligētia curare oportet. Nam hybernis temporibus non convenit movere aut aperire Alvearia.

Proinde dum Cœlum temperatius, apriciſſimo die purgatis domiciliis, opercula intus usq; ad favos admovenda ſunt, omni vacua parte ſedis excluſa, qvo faciliùs anguſtiæ cavearum, per hyemem concaleſcant, idq; ſemper faciendum eſt, etiam in iis alveis, qvæ paucitate plebis infreqventes ſunt. Si alimentum deficiat, Favi capſulâ commodé apponendi, ne per hyemem fame pereant. Qvicqvid rimarum eſt aut foraminum, luto fimoq; bubulo miſtis illinendum extrinſecus, ſolo meatu relicto, per qvem poſſint ſpirare, ne ſuffocentur. Hunc qvidam integunt lamina ferrea foraminibus pertuſa, ne Pici aut Pari illis noxam inferant. Adverſus frigora, nives & Aqvilonum flatꝰ ſtramine muniuntur.

In ſumma omni tempore diligentem reqvirunt curam.

Repurgandæ, infumandæ, refocillandæ, circumlinendæ, & â Morbis, externisq; injuriis vindicandæ.

Apum ictus.

Necant Apes vel maxima Animalia, ictu aculei ſui, ſi qvando irritatæ denſiore agmine in ea involent.

Dolor ſtatim conſeqvitur ictum vehementiſſimus; Rubor loci cum tumore partium in ambitu ſitarum, Stimulus in percuſſo loco relinqvitur: Puſtula deniq; ſeu veſicula aſſurgit, cum totius Corporis inqvietudine.

Aculeus qvám citiſſimé extrahatur, Stercus bubulum, lutum aut terra ex aceto illinatur.

Sigillata cum Malva & poſca.

Hordeacea farina cum aceto.

Muſcæ contritæ illitæ.

Lenticula paluſtris, Malva, Blitum, Thymbra, Meliſſa, Siſymbrium, Sulphur vivum ſaliva humana ſubactum.

Sal, acetum cum Bolo Armeno,

Ol. Scorpionum illitum,

Plumbi lamina deſuper poſita.

Prodeſt Rob Ribium, Berberorum.

Syrupus Granatorum.
Succus uvæ acerbæ cum Psyllio.
Lactuca, Portulaca, Cichoracris.
Vitetur vinum.

Apum finis.

Agricolæ seu Homini rustico, ex Apum pastionis studio non contemnendum vectigal provenit, citráq; sumtum. Etiam pauperculi, qvi amplis agris destituuntur, ex hoc studio qvæstum facere possunt. Non enim flores atq; stirpes, ut cætera Animantia, depopulantur, sed libant tantúm, ac incorruptas servant.

Merula, Varronem, narrat, qvotannis qvinis millibus pondo Mellis alvearia locasse: & in Hispania é parva villa, uná cum agello non majore uno jugero, ibi Alveario facto, non minus dena millia sestertia, ex Melle recipi solitum.

Nec opere solúm hujus insecti pastio, nobis dulcissimum & saluberrimum succum colligit exhibetq́;, verumetiam exemplo industriæ humano generi utilis, ita ut præter cætera Animalia, omnia in usum Hominum, hoc tam munificum & sapientissimum Animalculum, á Creatore Optimo Maximo concessum, é qvo simul, præter voluptatem, & fructum operis percipiamus, & ad laborem industriamq́; excitemur: Deniq; liberalissimi Conditoris benignitatem in hac Creatura contemplemur.

Apes siccæ pulveriz. additis aliis ex Cera & oleo illitæ, Alopeciis Capillum restituunt.

Mel.

Τὸ μέλι *Dioscor.* ἀπὸ τοῦ μέλειν qvod est curare.
Honig/

Μέλι τὸ πίπτον ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ μάλιστα τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν καταστήκῃ ὁ Σείριος.

Mel, qvod Apes colligunt, oritur in plantarum foliis, floribus, earumq́ve neq; succus neq; fructus, neq; pars ullo pacto dici potest, sed ejusdem cum Rore generis. Venit enim ex aëre, & maximé syderum exortu, sive ille est cœli sudor, sive syderum saliva, sive purgantis se aeris succus. Et qvamvis á fronde &

de & pabulo, ab uterculo Apum, ſucco florum & alveis alteretur, mutetur, inficiatur, & ſordeſcat, magnam tamen cœleſtis naturæ voluptatem affert. *Plin. lib. 11. c. 12.*

Præſtantiſſimum gignitur Mel, ubi copia eſt Thymi, Thymbræ, Satureiæ, Serpylli, Cytiſi, Meliloti, Borraginis, aliarumq; tum herbarum tum fruticum, qvæ natura ſicca calidaq; conſtant.

Æſtate, cœlo ſereno, & aura ſilente, ſublucanis temporibus, ſuccoſus optimusq; terræ vapor elevatur, qvi in aëre in dulcem liqvorem excoctus ſuper arborum & fruticum folia decidit, qvi mane Sole exoriente ab Apibus in veſiculas Melleas colligitur, & in alvearia comportatur.

Qvocunq; die favi ſunt demeſſi, eodem dum tepent, Mella conficere convenit. Favi exemti tepefiant tantùm, ne nimiùm ferventes, Cera cum Melle transmittatur: mox in ſaccum craſſioris fili, in verſæq; metæ ſimilem mittuntur, præloq; vel inſtrumento, machinâve in hoc præparata, aut qvalo Mel exprimitur: ſed cura habenda, ut ſeparentur partes Cerarum, qvæ vel pullos habent, vel rubras ſordes: nam ſucco ſuo malo Mella corumpunt. Ubi Mel liqvatum in ſubjectum alveum defluxit, transfertur in Vaſa fictilia, qvæ paucis diebus aperta ſint, dum muſteus fructus deferveſcat, isq; ſæpiùs ligula purgandus eſt. Fragmina Favorum, qvæ in ſacco permanſerunt, retractata exprimuntur, atq; in ſecundæ notæ Mel defluit, ſed ſeorſim reconditur, ne optimo miſtum id corrumpat.

Mel differt: **Colore**, dum aliud flavum, aurei coloris: aliud rutilum, aliud pallidum ſeu albet, qvale Lituanicum.

Sapore, aliud dulce, amarum, acerbum.

Odore, aliud odoratum, aliud fœtidum, inodorum, pro ut fuerint plantæ, qvibus inſidet.

Conſiſtentia, aliud fluidum, aliud craſſum.

Loco, aliud domeſticum, aliud ſylvaticum Heiden Honig.

Mel optimum, purum, pellucidum, boni odoris, subflavum, cui ex aureolo color, dulcissimum gustanti, subacre, jucundissimum, consistentiâ nec plané crassa, nec liqvida, sed tam sibi cohærens, ut continuitatem suam qvasi linea longissima non interecisam servet, si digito attollatur, & coqvendo paucam spumam remittat. Bimum præfertur vetustiori, sicut & Recentiori.

Panis intinctu facilé corrumpitur, qvare cavendum, ne panis vasis immittatur.

Mel ad condimenta optimum, ad pharmaca necessarium : putredinem non admittit, qvicqvid Melle perungitur. Nutrit multúm, mediocriter sumtum, lapsas vires restaurat, ac reficit plurimum, bonum colorem efficit.

Coqvi hujus regionis cibos Melle condire freqventer solent, saporem gratum palato parantes.

In calidis naturis vertitur in bilem, in pituitosis & senibus in sangvinem. Optimum nutrimentum frigido Ventriculo.

Μελίπηκτα, Μελιτώματα, Placentæ Mellitæ, Dulciaria, Pfeffer Kuchen/ Honigkuchen/ Nürnbergische Küchlin vulgó. Præferuntur omnibus Noribergenses placentulæ, qvæ ut delitiæ passim secundis mensis offeruntur. Parantur ex farina Tritricea, Melle, aromatibus, utpoté caryophillis, Cinnamomo, Zingibere, Pipere, Nuce myristica, Cardamomo, Corticibus cum Arantiar. tum Citrii conditis, palato non ingratæ.

Mel calefacit, exiccat ordine 2do. Insignem vim habet abstergendi, Acrimonia pollet, alvum ciet, ora venarum aperit, urinas movet. Intemperies frigidas tuto sanat. Calidis, siccis, biliosis, æstate florentibus adversissimum: item Morbis, qvos amara bilis excitavit, ut Hecticis & febribus aliis.

Putrescere Corpora non sinit, faucibus, tonsillis, anginis, omnibusq; Oris desideriis collutum gargarizatumq; utilissimum; tum veró Peripeumonicis. Decoctum auxiliatur tussi, urinas ciet.

Adversus venena fungorum, & rabiosi canis morsus linctum aut potum proficit. A Serpente percussis medetur.

In ſordida ulcera ſinusq; utiliter infunditur, Aures purgat, Herpeti exedenti competit.

Ante balneum illitum faciem & oculos clarificat, Capitis Lentes & fœda Animalia necat. Cum liqvido Alumine coctum Impetigeni medetur, Oculorum cartilaginem diſcutit. Cum Roſaceo, vel ſale foſſili trito, aurium ſonitui & dolori prodeſt.

Mel crudum.

Inflat alvum, tuſſim laceſſit, faſtidium creat.

Mel in qvo ſunt Apes mortuæ, utiliſſimum oculis & Auribus.

Mel virgineum.

Mel album
Jungfraw Honig/
Krade-Honig.

Mel eſt albicans, qvod novellæ Apes conficiunt.

Oculis & ulceribus commodiús applicatur.

Mel deſpumatum.

Geſcheumt Honig.

Cum deſpumandum eſt, coqvatur ſuper prunas, aut flammam lignorum aridorum, & ſine fumo.

℞. Mellis ℔. j. Aqvæ ℔. ij. bulliant ad dimidiæ partis conſumtionem, detractâ aſſidué ſpuma, adde tunc Album Ovi no. ij. dein calidé coletur.

Minús acre mordaxq; efficitur, minús alvum movet, carnem glutinat.

Ex Melle in officinis varia parantur pharmaca : Mel Roſarum, Violarum, Anthoſatum, Mercuriales: Oximel ſimplex, Oximel compoſitum, Oxim. ſcilliticum, Miſcetur medicamentis Ulcerum, Thoracis, Pulmonum, omnibus antidotis.

Fiunt ex Melle etiam Suppoſitoria, additis Hyera, Agarico, trochiſcis Alhandal, ſtercore murino, ſmegmate, momento ſalis gemmæ, ad duritiem cocto, qvæ oleo illita, Longano intraduntur ad alvum ſollicitandam.

Hydromel.

ὑδρόμελι Græcis,
Mulſum á mulcendo,
Medo, Meda Polonis,
Meth vulgó,
Honig-Tranck/
Honigwaſſer.

Coqvitur hodie ex Melle multipliciter potus á Polonis Medo dictus, tanta ſvavitate, ut non aliter ac vinum inebriare poſſit.

℞. Mellis optimi Qvart. j.
Aqvæ Qvart. viij.

Coq. lento igne in vaſe amplo cupreo: deſpumetur continué, donec incipiat clareſcere; doliolo infunde, ut defæcetur.

Qvidam addunt aromata &c. Cinnam. Caryophill. Galang. Nuc. myriſticam & alia.

℞. Mellis optimi ℔. x.
Aqvæ puræ ℔. 6c.

Bull. ad ℔. 40. remanentiam. Refrigefacta indantur in vas vinarium. Adde fermenti panis q. ſ. excitandæ ebullitioni & defæcationi, ſimul nodulo ſuſpendantur & mergantur, ne fundum attingant hæc aromata.

℞. Cinnam. el. Gran. Paradyſi. Pip. nig. Zingib. Caryophyll. craſſiuſculé contuſ. an. drach. I. flor Sambuci M. ſ. Serventur in cella vinaria. Si vis ei facere colorem, adde, Tornæ Solis unc. iij.

Medo vim haber calefaciendi, aperiendi, abſtergendi, expurgandi. Pectus dilatat & purgat, medetur tuſſi frigidæ. Abſtergit, Renes, Ureteres, Veſicam á craſſis humoribus & á ſaburra liberat, Inteſtina abluit. Prodeſt potus ad Qvartanam, Cachexiam, & morbos Cerebri, qvibus vini potus pernicioſus, ut Epilepſiæ, Analepſiæ. Noxas aqvarum corrigit, ubi hæ multas febres putridas gignere ſolent.

Præfertur omnibus Lituanicus Medo. Littawiſcher Meth.

Cera.

Κηρὸς Dioſc. ἀπὸ τοῦ κηραίνειν, qvod eſt curare & ſolicitare.
Μάλθη, *Galeni.*
Wachs/

Apum eſt ſimplex favus, in cellulas digeſtus, qvæ ex colato omni Melle purgatur, & in orbes funditur.

Expreſſæ favorum reliqviæ, poſteaqvam diligenter dulci aqva perlotæ ſunt, in vas æneum conjiciuntur, adjectaq; aqva igne liqvantur. Qvod, ubi factum eſt, Cera per

per ſtramenta, vel juncos defuſa colatur, ac iterum de integro coqvitur, & in orbes vel alias qvaslibet formas, aqva prius adjecta, diffunditur, Ceraq; concreta ex aqva facilè eximitur.

Cera aut eſt fulva ſeu lutea, aut fuſca, aut alba.

Cera candida, ἔκλευκος, Cera virginea, qvam adoleſcentior Apum populus conficit, Weis Wachs/ Jungfrawen Wachs.

Cera candidiſſima, Schneweis Wachs/gebleichet wachs. Fit poſt inſolationem etiamnum recocta, lucente Syrio, Venetiis ad nos affertur.

Cæteri coloris ſunt aſcititii, ut viridis ab ærugine, ruber ab Anchuſa ſeu Cinnabrio: niger ab atramento vel charta uſta. A qvibus miſtis vires mutant.

Cera ſimplex, optima eſt, recens, ſubflava, ſubpingvis, pura, odorata, odoris Mellei: ſecunda bonitas, candidæ, & qvæ ſua natura pingvis eſt.

Cera omnis calefit, mollit, digerit, modicè explet corpora. Calidi, frigidi, humidi, ſicci qvodammodo ſec. Galenum, media, craſſioris eſſentiæ, emplaſtica. Eapropter aliorum Medicamentorum, tum excalefacientium tum refrigerantium, materia eſt, forisq; impoſita concoqvendi vim habet exiguam qvandam atq; imbecillam, & calidam, & ut Ægineta tradit, vim abſtergendi obtinet.

Additur Ceratis, Ungventis, Emplaſtris, ad conſiſtentiam, & liqvidorum inſpiſſationem.

In ſorbitione Cera datur Dyſentericis, nec Lac in Nutricibus patitur coagulari.

Ex Cera fiunt candelæ, qvæ in menſis domeſticis hyberno tempore lumen præbent.

Oleum Ceræ eliciunt Chimici, ad dolores podagricos ſedandos, vulnera ulceraq; curanda præſtantiſſimum.

Apis fera.

Apis ſylveſtris Vlyſſ. Aldrov.

Ein Hummel/vulgò ſil.

Tota

Tota est hirsuta, Corpore crasso nigro, cujus superiorem partem lineæ latiusculæ per transversum pingunt luteæ binæ. Caput splendidum nigrum, antennæ juxta oculos prætenduntur binæ. Podex extremus cum hirsutie albet. Pennis volat qvaternis, coloris fuliginei, Pedibus incedit senis, in extremo asperiusculis.

Sub terra nidum parat. Favos fingit longé aliter qvám Apes aut Vespæ. Cellulas enim extruit teretes, longiuscũlas, inæqvales, aliqvando quinq;. interdum sex, plures sæpé, veluti vesiculas Ovales conjungit, cereo lentore madentes, nec prorsus inodoras. Harum aliæ vacuæ visuntur aliæ sobolem continent, aliæ in Mellis usum destinantur, ut eas impleant.

Mel colligunt, at insipidum & pravum.

Vehementer pungunt. Ictum comitantur Symptomata, qvæ Apum ictus, sed intensiora: verúm stimulum in percusso loco, ut Apes, non relinqvunt.

Iisdem, qvibus Apum dolor, auxiliis mulcetur.

Tritæ & illitæ Alopeciæ medentur.

Araneus.

Ἀράχνη, Diosc. παρὰ τὸ ἀραιὰ ἴχνη ἔχειν, qvód tenuia habeat fila.

Ἀράχνιον,

Aranea.

Ein Spinne.

Araneolus,

Ἀραχνίδιον.

Insectum est plusqvám notissimum, Capite minimo, Corpusculo plerunq; rotundo, coloris obscurioris, telas seu fila mira arte expandens. Crusculis incedit utplurimúm octonis, qvibus omnibus internodia terna.

Estq; Caput minimum, toto
qvoq; Corpore parvo est:
In latere exiles digiti pro
Cruribus hærent,
Cætera venter habet, de qvo
tamen illa remittit,
Stamen, & antiquas exercet
Aranea telas. *Ovidius.*

Loca incolit utplurimúm deserta, inculta seu ab hominibus neglecta, ut sunt Arbores Parietes, Muri, anguli ædium obscuri. Vivit succis,

Melle

Melle & aliis dulcibus. Venatur Apes, Musca & alia animalcula.

Cúm coire volunt, femina deductam Araneam trahit, mas eandem mutuó trahit, qvód ubi sæpiús fecerint, coëunt & aversis clunibus copulantur: qvi modus iis propter alvum orbiculatam convenit.

Pariunt Vermiculos primúm parvos, ovis similes, propter figuræ scilicet orbiculatam speciem, Nam & rotundi jam inde á primo ortu proveniunt. Cúm pepererint incubant, & triduo peragunt.

Pariunt omnes in tela, sed alii in subtili & parva, alii in crassiore, & alii penitus in specu orbiculato, alii ita ut fœtui aliqvatenus tela obducta sit.

Justa sibi recipiunt incrementa diebus qvater septenis, á parvo sui ortus initio usq; ad finem.

Æstate nonnunqvam ex Rore salivari, arboribus & plantis inhærente procreantur, qvas totas aliqvando corrumpunt, nisi maturiús auferantur.

Aranei differunt variis modis.

forma; dum Alii rotundi, longi, vespis, formicis similes.

qvantitate: Alii magni, parvi, mediocres,

colore. Qvidum cinerei, fusci, nigri, subrubentes, virides, flavi, varii.

loco. Alii in domibus locis obscuris degunt, alii in campis seu terra vitam agunt, alii ad sepimenta telas suas expandunt.

textura Alii nullam telam parant, alii telam texunt, eamq́; vel subtilem vel crassiorem, raram vel densiorem.

Araneus asterius.

Aranea stellata domestica,
Araneus ὠχρομέλας *Vlyss. Aldrov.*

Ein Gestirnte Hausspinne.

Color ei obscuré flavens, punctulis ceu stellulis nigricantibus varius. Pectus Cordis figuram feré æmulatur trigonam. Antrorsũ é Capite prominent cornicula minuta bina, antrorsum incurvata. Denticuli duo inter hæc subrubentis coloris existunt, ceu forficula extremis hamulis minutissimis aduncis, qvibus qvaslibet res prehendere & tenere potest, sub his alii duo breviores,

viores, Venter rotundus, oblongiusculus semen Miragviliosæ apprimé refert, apiculis duobus minutis.é podice tantillum prominentibus, qvæ exerere & retrahere potest. Per medium Dorsum lineæ secundum longitudinem excurrunt binæ atræ, qvæ notulis seu asteriscis luteolis insigniuntur. Crura habet octo crassa, longiora, ex luteo obscuro & fusco varia.

Occupat parietes & ædium cõclavia, in qvibus telam amplissimam & densam mira arte texit & extendit, in medio concavam.

Ex raptu Muscarum, Culicum & aliarum bestiolarum vivit.

Ova folliculo immittit candido, ceu serici molliusculo, qvæ incubando fovet & excludit.

Venenatus admodúm est, & morsu lædit.

Araneus sphæricus.

an Aranea Uvea ?

Eine grosse Kugel Spinne.

Figura Corporis rotunda, aliqvando globuli saxei, qvo pueri ludere solent, magnitudinem æqvat, Collo feré nullo, coloris Uvei ad nigredinem declinantis. Pedes habet octo ut prior.

Utplurimúm desertis domorum locis habitat.

Araneus lupus.

λύκος } qvód Muscas vene-
ὄλκος } tur, trahat, & enecet

Araneus Muscarius,

Araneus venator.

Ein Zaun Spinne/

Fliegen Fanger.

Grandi est capite, lanuginosus, coloris fusci, asperam parvamq; telam apud terram ad sepes, parietes, Apum domicilia texit, exiguo tempore longa fila ducit, cavernarum exigua vestibula præpandens, & telarum primordiis intús positis observat, dum aliqvis in tela offendens commoverit, mox accurrit ut rapiat.

Non solummodó Muscas perdit, iisq; pascitur, sed & Apibus & Vespis, omnibusq; ad telam advolantibus Animalculis insidiatur.

Araneus subrubeus.

Eine dunckelrote Spinne.

Pedes obtinet octo breves, crassiusculos, qvi Corpori latiusculo ad latera annectuntur.

tur.

tur, trigonæ fermè figuræ, Cordi æmulo, Caput minutum nigricat, Collum nullum habere videtur. Color universus ex fusco rubet.

Domesticus est & palatium suum in ædium angulis obscuris expandit, & telam texit densiorem.

Araneus messor.

Araneus μακρόπους.
Araneus longipes.
Ein Langbein/
Meder/ } vulgò.
Habergeist. }

Corpus rotundum oblongius, Orobo semini simile, superiùs cinereum, punctis minutissimis nigris varium: ventre albido. Anteriùs prætenduntur antennæ ceu hamuli duo incurvi. Crura omnium longissima habet, qvæ avulsa diu palpitant, & fœnisecæ instar, falcem seu batillum manu trahentis, contrahuntur & dilatantur.

Parietibus, Muris & aliis obscuris locis stabulatur, Agros etiam colit, nec ullam telam texit.

Araneus terrestris.

Araneus pulex *Nonn.*
Ein ErdSpinne.

Color ei totus fuscus subniger, Corpus brevius habet, & breves pedes. Terram inhabitat. Cursus celerrimi, Salit etiam.

Araneus terrestris
Μεγαλοκέφαλος.
Araneus terrestris alter.
Schwartze ErdSpinne.

Corpore ex atro & albo variat, capite grandi, candicante, brevibus antennis; pedibus cinereis.

Araneus gramineus.

Araneus pratensis *Vlyss. Aldrov.* Viridis.
Eine Grase Spinne.

Totus est viridis, Corpori protenso, & alvo acuta, maculis insignis.

Araneus luteus.

Ein geelbe Spinne.

Corpusculo est minimo, flavo, triangulari, pedibus octonis, In arboribus aliqvando visitur, earum foliis se involvens.

Araneus lupus cum splenio subactus, & linteo illitus, prolatusq; utrisq; temporibus aut fronti, Tertianos circuitus persanat. Idem præstare fertur Avellanæ, demto nucleo, inclusus, & collo suspensus.

Araneus telam texens candidam, in aluta ligatus, & brachio appensus, Qvartanis circuitibus resistit. Decoctus ex Rosaceo & infusus, Aurium doloribus succurrit. Qvi veró diducit filum ex alto, tritus atq; admotus, inhibet muliebres purgationes.

Aranei tela.

Λεπτὸς Ἀράχνης πέπλος,
Rete scutulatum Aranei,
Plinius
Araneæ Vestis.
Ein Spin Webe/
Spig Wab.

Aranei telas varia arte texunt, utpoté ad textrinum opus sponté nati. Non enim textili artificio student, neq; aliunde filum assumunt, sed ex suo ventre stamina deducunt, celeritate pedum venabula contexunt, atq; in retis speciem diffundunt, tum fila qvæ ad texendum de ventre suo detrahunt, iisdem ventrem suum studiosissimé alunt. In his foramen sibi semper excavant, in qvo tanqvam in insidiis latentes, irretiti Muscas retinere in escam, ac deprædari possint.

Tela venenosa non est, licet de visceribus Aranei egrediatur.

Candida, vi refrigerandi, adstringendi & glutinandi pollet, Lingvæ & Labiorum ulcera sanat.

Lupi tela imposita sangvinem sistit, vulnera qvæ summam cutem occuparunt, ab inflammationis injuria vindicat, saniem fieri prohibet, & plagam consolidat.

Qvo fine sale permistam vulneribus recentibus vulgus applicat.

Aranei Muscarii telæ, & præcipué spelunca ipsa, fronti ad duo tempora affixæ, mirabili ac salutari vi Epiphoris mederi dicuntur.

Cum ungvento Populeonis Carpo alligatur, ad febrium exacerbationis tollendas.

Aranei venenum.

Venenum Aranei frigidum censetur. Si ex improviso devorentur in cibo, aut potu hauriantur, Corpus refrigerant valdé, frigoris sensus & horrores inducunt; Corpus obstupescit, & instar Anasarcæ intumescit, Color depravatur, & omnes actiones hebescunt.

Qvæ symptomata á me sæpius

pius animadverſa fuére, inprimis veró ante ſexennium, in Conjuge mea ſvaviſſima, qvæ cum forté fortuna in potu Araneum hauſiſſet, Corpus totum miré intumuit, cum partium externarum refrigerio, & fœdo faciei colore, qvalis Cacheticorum eſſe ſolet. Hanc ut Cachecticam cúm curare inſtituiſſem, purgantia, nec hydrotica, nec alia pharmaca, qvicqvam profuére: donec tandém explorata genuina cauſſa, Antidotis veneni vim infringerem, & reliqvias ſudoriferis diſcuterem: qvorum uſu, Deo miſericordi laus & ſempiterna gloria, brevi curata, & probé in integrum reſtituta fuit.

Antidota ſunt.

Terra ſigillata Strigonienſis.

Lapis Siderites.

Meliſſa.

Carduus benedictus

Abſinthium Romanum.

Cortices Citrii, Arantiarum.

Sem. Citrii, Card. benedictus.

Pulvis noſter bezoarticus aureus.

Theriaca Androm. Diatesſaron.

Mithridatium.

Cerebrum Gallinarum cum exiguo piperis é vino dulci potum.

Vinum Abſinthites.

Meliſſatum:

Aqva Theriacalis.

Aranei morſus.

Aranei non ictu ſed morſu venenum ejaculantur. Deprehenditur ſtupore in demorſa parte, refrigeratione extremorum, & Alvi flatibus.

Vulnus aceto abluatur é veſtigio qvám valentiſſimé.

Theriaca ſeu Cepa & Allia trita imponantur.

Muſcæ tritæ attrahunt venenum, & morſum mitigant.

Coagulum Agni cum vino ſumtum.

Arachnites.

Αςροΐτης Recent.

Lapis ſtellatus,

Victorialis

Spinnenſtein/

Sternſtein/

Siegſtein.

Paſſim circumfertur lapis albicans, ſtellulis plurimis ſeu notis pictus fuſcis, qvæ

aliqvando Araneorum figuram æmulantur.

Hinc Imperiti qvidam autumant, Araneos hunc generare, cúm revera sit mineralis, & magna frusta aliqvando inveniantur. Oculi figura plerunq; extuberat. Aliis Cordis figuram sculptores affingunt.

Venena suspensus arcere creditur: Ictus Scorpionum & Araneorum morsus sanat.

Potus & Collo suspensus Caduco morbo correptos erigit, & Hydropicorum aqvas exiccat.

Ascarides.

αἱ ἀσκαρίδες, ἀσκαρίζω, id est moveo.

Kleine Würme/
Maden Würme.

Lumbricorum secundum genus VI. *Aldrovandi*, colore, magnitudine & loco differens.

Ascarides Animalium

Parvuli sunt, & tenues lumbrici albicantes, qvi parte potissimúm inferiore plenioris Intestini, qvæ podici proxima est, gignuntur, vehementem pruritum loco afferentes.

Apparent plurimi in jumentis, qvi malé cibum concoqvunt.

Sentiunt hoc malum Homines, præcipué ante pubertatem.

Sæpenumeró ab Infantibus præsertim ἀδδηφάγοις excernuntur.

Kinder Würme.
Kleine Maden Würme.

Vehementiora reqvirunt medicamenta, qvám alii Lumbrici,

Semen Lumbricorum.
Rasura Cornu Cervi.
Centaureum minus.

Glandes ex Melle cum Hiera, ex carne salsa cum filo appensæ. Infusiones ex dec. Centaur. Absinthii cum Nitro, Melle, vel cum Hiera picra & sale.

Ascarides Caseorum.

Vermiculi Caseos erodentes.

Käse Maden.

Vermiculi sunt candidi, in Caseis cariosis nascentes.

Ab Agricolis sine noxa cum Caseis devorantur: difficulter concoqvuntur, obstructiones pariunt, & crassum gignunt sangvinem.

Ascarides terrenæ.

Ascarides

Aſcarides agreſtes,
Erd Maden/
Acker Maden.

Non unius & ejusdem ſunt coloris. Qvædam ſunt candidæ, aliæ flavent, nonnullæ nigræ viſuntur.

Aliqvando plures in unum locum aliqvem congregatæ latent. Sata vaſtant earum radices ſubſecantes.

Sæpè aratro excinduntur, Avicularum cibus.

Aſcarides militares.
Heer Würme/ *vulgò.*

Minutiſſimi ſunt vermiculi, capillares, ſubalbidi, qvi æſtivo tempore inſtar catenæ cohærentes, longo ductu vicinos montes perreptant, ac ſi exercitum ducerent. Has ſi Montium juga verſus proceſſerint, annonæ caritatem: ſin veró, deorſúm ad plana declinaverint, annum fœcundum & fertilem portendere Monticolarum opinio.

Aſcarides paluſtres.
Waſſer Maden.

In puteis aut ubi aqva ſe colligit, terrena ſubſidente concretione oriuntur. Fit principium fæx ipſa putreſcens, ut colorem candicantem trahat, mox nigricanté, poſtrema cruentam. Hinc minutiſſima qvædam, & rubra ſpecie algulæ prodeunt, qvæ ad tempus hærentes ſuæ origini moventur, deinde abſolvuntur: itaq; feruntur per aqvam Aſcarides vocatæ.

Aſellus.

Ονισκος *Galeni.*
Ονος *Dioſcor.*
Τίλοι *Plinii.*
Κουβαρίδες
Καταικίδιος ὄνος *Scribon.*
Multipes
Porcellio,
Cutio *Marcell. Empir.*
Ein Eſelin/
Schäffelein/
Holtz Wantele/
Ranckhorn Wurm.

Beſtiola eſt é vermibus terræ, ſubcinerei coloris, multis pedibus arcuatim repens, ad contactum ſe in orbem pilulæ ſimilem contrahens ac rotundans.

Naſcitur in humidis locis, ad Cellarum parietes & feneſtras, item ſub vaſis aqva repletis.

Tenuium eſt partium, digerit, extenuat, abſtergit, aperit.

Ex

Ex vino potus, Calculo Renum, Urinæ difficultati, & Regio morbo auxiliatur.

Cum Melle Anginis utiliter illinitur, tritus & in cortice Punici mali calefactus, doloribus Aurium addito Rosaceo convenienter instillatur.

Panno lineo involutus in vino albo maceratur. Colatura potui datur Asthmaticis, dictu mirum, qvàm brevi saburatos pulmones depleat.

Pulvis ad Oculorum affectus valet. Vaccis cum frustulo panis, cùm inflantur præter morem, Villici devorandos Asellos præbent.

Porcis etiam utilis, qvi tuberculo in maxilla superiore, vulgó das Ranckern infestantur.

Aurelia.

Χρυσαλὶς, *Aristot.*
Μελολάνθη, *Eustath.*
Zaroa Papilonea,
Ein GoldWurm/
GoldRaupe.

Aurelia folliculus est seu Ovum ab Eruca relictum, Papilionis futuri larva seu matrix.

Duplex Aureliarum genus hactenus deprehendere licuit.

1. Aurelia ovalis, Rubei est coloris, forma oblonga terete, altera parte sensim in acutiem desinens, annulis senis septenisve distincta. In hoc tanqvum ovo singularis continetur papilio, qvi jam maturus, latiore extremitate perforato folliculo evolat. In ejusmodi folliculos immutantur Bombyces, Erucæ, item nonnullæ.

2. Aurelia ἀνθρωπόμορφος & veré Aurelia dicitur. Formam refert infantis fasciis involuti, humana cum mitra, corniculis duobus prominentibus. Venter, ut ita loqvar, annulis compactus octo novemqve, instar caudæ sensim in acutum desinit, ac retró & anté movetur. In tota parte prona, in singulis annulis tubercula bina ceu papillæ visuntur, utplurimùm decem & qvatuor.

Color huic varius est; *vel* enim tota aureo colore refulget, ac si inaurata esset: *vel* flavet, aut subvirescit, & maculis passim aureis respergitur: *vel* Cupri colorem repræsentat: *vel* argenteo nitet candore: *vel* albicat ad latera, &

ra, & purpuraſcit, punctis & ſtriis nigricantibus intercurſantibus variis.

Hanc Erucæ tanqvam fœtum ſuum indé naſciturum parietibus, Muris, arboribus appendunt, ex qvibus calore Solis elaboratis enaſcuntur papiliones, qvi avolantes Braſſicâ & alias plantas arrodunt, & Ovis ſuis conſpurcant, unde tantæ Erucarum Auguſto & Septembri colluvies prodit, ut integros ſæpé agros Braſſicâ conſitos abſumat, ſtipibitus ſolis relictis.

Blatta frumentacea.

Βλάττα á βλάπτω id eſt noceo.
σίλφη μαλακὴ Heſ.
σιτοφάγος,
Blatta mollis Dalcehamp.
Ein Meel Wurm.

Vermiculus eſt longiuſculus, teres, luteus, ſplendens, ex duodecim annulis compactꝰ, Cauda capillari breviſſima bifida, Capite rubente minutiſſimo, cui ad latera antennæ tenuiſſimæ prominent, Prioribus tribus tabellis ſubſunt pediculi ſeni, utrinq; terni, qvibus incedit.

In piſtrinis & apud piſtores reperiuntur. Farina enim nutriuntur. Luſciniæ has avidiſſimé legunt, qvibus facilé capiuntur. A morbis familiaribus eas liberant.

Blattæ carnivoræ.

Barbegiæ
Carpæ
Fleiſchſchaben/
Fleiſchwürme.

Prioribus ſunt ſimiles annuloſis inciſuris, ſed multo breviores & tenuiores, Pedibus incedunt totidem. Anteriore facie craſſiores ſunt, qvæ deinde ſenſim gracileſcentes in acutum deſinunt.

In carnibus naſcuntur ſalſis inveteratis, primó vermes albi, dein toti hirſuti evadunt, annulis alternatim rubentibus & flaveſcentibus. Venter ſemper albicat. Tam exacté ab oſſibus carnes denticulis ſuis auferunt, ac ſi novacula raſæ eſſent.

Blattæ fœtidæ.

Βδέσσαι qvaſi ἐδελυκταί,
σίλφη fœtens
πουδύλη Nonn.
Erdſchaben.

Inſectum odore inviſum, acuta clune, Cimicum modo

 putidum,

putidum; Coloris fuſci, pedibus & antennis plús rubentibus.

In aggeribus & apricis inveniuntur.

Blattis eædem vires cum Bupreſti tribuuntur. In oleo decoctæ Aurium doloribus medentur.

Molles Verrucis illinuntur.

Bombyx domeſticus.

Βόμβυξ, *Ariſtot.*

Bombyx, *Plinii.*

Bombylis, Bombylius,

Eruca Serica, Vermis Indicus.

Vermis lanificus, *Alberti.*

Vermis Indicus corniger, *Ambroſ.*

Ser veſtifluus á Seribus populis.

Ein Seiden Würmlin/ Seiden Raupe.

Vermis eſt annuloſus, coloris cinerei, ex Erucarum genere, tenuiſſima fila nens & ducens, qvæ Sericum appellantur.

Qvidam tradunt, hunc primúm in inſula Coo repertũ, ac Pamphilam Platis filiam bombycia illic principió neviſſe: inde propagationem ſecutam, qvæ terrarum orbem compleverit.

Gignitur vel ſponté, ut olim apud Seres: vel ex ovis, ut hodie freqventer fit in Europa.

Varia ejus eſt Metamorphoſis.

Ova.

Primó Ova poſt coitum á Necydalo matre edita, & per hyemem loco tepidiore reſervata, formam teſtæ compreſſæ, aut glumæ grani Miliaris habentia, alba, citrina, albolutea, livida ſeu plũbea, Vere primo, Aprili (ſeu Majo menſe apud nos) Luna plena, vino albo tenui conſperguntur, deinde calori blando ignis ad fornacem vel ſolem exponũtur; vel pulvinari molli, aut ſinu Muliebri ſub Mammillis foventur: hinc in molli linteo inter duo cervicalia locantur: inde intra triduum, eroſo putamine,

Eruculæ.

Eruculæ ſeu Vermiculi nigri piloſi prorepunt, primúm capitulo, dein pedicellis, & reliqvo tempore multiplici plexu ſeſe involventes; qvibus ſtatim ac natis præbentur tenera Mori folia, qvæ paulatim augentur, & depoſita pelle ſeu ſenecta, certis intervallis,

lis, colore & qvantitate mutatis, post qvartam mutationem, fiunt

Bombyces.

Bombyces, qvæ Erucæ hirsutæ formam habent, Corpusculo graciliore, Auricularis feré digiti, seu Calami scriptorii crassitie, longitudine veró medii. Cui color plúbeus, niger, Caput protuberans nigrore splendet; Pectus, é cujus crate (ut ita loqvar) sparsim sex pediculi porrigũtur, albet: in cætero ventre vestigia pedũ sunt (octo plerunqve) seu pinnulæ aut trũculi: posticum bifurcatũ est. Pro cauda & pedibus posterioribus, duo qvasi denticuli sunt & pedamenta, qvib⁹ protrudere sese & erigere qvæant: interim crassitie & longitudine proficiunt, nigredoq; dilutior facta, in fuscũ & cinereum mutatur, & tandem abjecta tunica paulatim albescit, & sic sensim fit immutatio in Bombycem, Sole scilicet Cancrum subeunte.

Bombylis.

Bombycium. Post qvartam Corii abjectionem, jam jam sesqvimestres aut circiter, incipiũt fila meditari Julio scil. Primus labor stuppam, filáve rudiora & intricata edit, qvæ ex ventre promit, distribuit, & multiplici Corporis motu flexuq; ibi attexit, qvin & pediculis anterioribus applicat, qvorum firmitate Bombycia pendeant. Inde seqvitur folliculi seu Bombyciorum ex amplo in angustum complicatio, dum fila ducuntur modó in orbem, modó recta, modó revolvuntur, donec Oviformis vesicula totum Vermem claudat.

Sunt veró Bombycia, folliculi seu vesiculæ ovales, qvibus Bombyces se involvunt, & sepulchrum tutum sibi fingunt, in qvo tanqvam sub terra homo, transmutationem, & generis reparationem expectant Bombyces.

Biduo aut triduo Bombycium absolvitur, tuncq; nec strepunt intús amplius, nec moventur. Sed si Bombycium manu agitaveris, tanqvam mola intús cadit, & latera ferit, unde cognoscitur mutatum Bombycé in Nympham esse Folliculo absoluto, rapiuntur vellera, selectis pri⁹

ad instaurationem generis Maribus, qvorum folliculi minores, & femellis qvorum majores sunt, ad arbitrium.

Nympha.

Qvintâ senectâ exutâ (pelle nimirùm cum capite & pedibus & cauda) dein perarescente cortice vermis obducitur, accipit formam Nymphæ dictæ, qvæ Insecti volatilis seu Papilionis rudimentum, colore fusco aut rufo: unde

Aurelia.

Aurelia χρυσαλὶς, Larva Papilionea dicitur, cortex nato Papilione relictus.

Necydalus.

Post qvadragesimum diem (Totum enim mensem somno sepulti dormiunt) Necydalus, cùm jam intra Aureliam perfectionem accepit, freqventer moveri solet, se expediendi caussa, donec tandem relicto corio, seu cute aurea, parte latiore seu basi, humore qvodam acri, ex osculo effuso aut expresso, madefacto emollitoqve datâ viâ prodat, subinde foramen pectore & ventre majus faciente. Qvod fit plerunq; cum Sol virginem attigerit. Est autem Necydalus (νεκύδαλος Arist. Invalida ἀλλαττόμενος νεκύων, veluti redivivus, morte liberatus) Insectum volucre, instar papilionis ignavi, qvatuor alis instructum, lanugine albicante aut grisea vestitum, ventre oblongo & pigro, circulis veluti distincto, & mobili, crasso, pingviq;. In vertice cornua gerit duo, ab latere utroq; plumulis hispida, ipsa inter se aversa & recurvata. Pedes seni utrinq; terni, villosi & breves. Non volant sed moventur cum strepitu, & mas magis: non pascuntur, sed generationis opere peracto, fatis concedunt.

Coitus.

Ut primùm absoluti sunt, purgatis Corporibus, statim generationi dant operã, Mares feminis multò minores copulantur, femina apicem posticæ partis in ventre recurvatum, in Maris naturam immittente, á qvo retinetur qvasi ferrea qvadam, & sex retinaculis divisa manu.

Hoc mutuo cohæsu juncti aliqvan-

aliqvandiu commorantur, & intra triduum coitum perficiunt.

Partus.

Peracto concubitu, humorem per posteriora excremétitium, coloris vel citrini vel rubescentis vel albidi, tanqvam per canalem exprimit, idq; tanto cum impetu, ut qvasi é siphone in aërem porró ejaculetur, deinde Ova statim deponuntur ordine alterum post alterum, numero plurima 50. 100. 200. & plura; qvæ instar seminis Papaveris seu Hyoscyami, superné modicé compressa, testula cutanea investita, succo intús comprehenso uniformi. Hæc maximé succulenta, primó qvidem candida vel alba, successu temporis citrina vel plumbea evadunt. Charta vel linteo industrié convoluta, & capsulis inclusa collocantur in tepidario, ubi æstatis residuum, Autumnum & Hyemem transigunt absq; perfectione; qvæ tandem justo tempore, qvo cæteræ naturæ revocantur & vigescunt, singulare Resurrectionis nostræ argumentum nobis relinqventes. Bombyces itaq; cũ tres feré Menses in opere, somno & coitu, sine cibo ac potu transegerunt, Sole jugum, aut ad summum Scorpionem, subeunte emoriuntur.

Alimentum.

Nutriuntur & aluntur Bombyces foliis Mori, qvæ peculiare iis nutrimentum sunt, Ulmi, Rubi, Lactuca agnina. urtica recenti tenella &c. Cúm pascuntur, perreptant folia ab utraq; parte, & inter edendum incurvant pectunculum, rostrumq; defigunt, & perforant folium. Excrementa pilularum instar feré rotunda subviridia sunt, qvæ qvotidié expurganda, cúm recens pabulum subministratur. Ter utplurimũm in die cibandi sunt: Vitanda nimiâ satietas, & fugienda fames.

Utilitas.

Bombycum natura censetur frigida & humida.

Bombyces exiccati, & in pulverem redacti, vertice Capitis, vertigini & Convulsioni obnoxiis insperguntur.

Bombycia.

Βομβύκια,

Folliculi ſericei,
Ædes ſericeæ,
Sepulcrum ſericeum.
Seidenbälglin / Seiden Heuslin.

Differunt colore. Alia aurea, viridia & alba; alia rubella, Pomi Arantii perfecti colore, qvæ optima ſunt.

Pauca inſtaurandi Bombycis gratia ſervantur, ex qvibus ſufficiens expectari poteſt proventus. Ex decem enim veſiculis maſculis, & totidem feminis, plura qvám ter mille prodibunt Ova. Cætera revolvuntur, ut fiat Metaxa dicta ſeu ſeta.

Ad uſum Medicum veniunt freqventer folliculi, devoluto Serico, é qvibus prorepſit Necydalus.

Sæpé adhuc latitat Necydalus mortuus, vermibus exeſus.

Verúm diligenter ſibi caveant Pharmacopolæ ab iſtis folliculis, alvi ſpurcitia fœdatis, ac ſtuppa ignata, ſed eligant potiús Sericum crudum, purum, explicatum. Ea enim eſt ſubſtantia veri folliculi.

Arabes, & qvi eos ſeqvuntur, miram huic facultatem & virtutem Cor roborandi aſſignant.

Sericum crudum.

Μέταξα, πέταξα,
σηρικὸν νῆμα
βομβύκιον
Bombycinum **Vl. Aldrov.**
Seta cruda *Officinar.*
Bombycina tela,
Filum Bombycinum.
RohrSeide.

Eſt lana, qvam Bombyces ex ptopriis viſceribus operantur. Sericum Seres populi Aſiæ Scythicæ primúm miſerunt, ubi Erucarum ſericarum maximus proventus, ut tela circum arbores ducerent.

Sidonius.

Aſſyrius gemmas, Ser vellera,
Thura Sabæus.

Virgilius.

Velleraq; ut foliis depectant
tenvia Seres.

Plinius Bombycem laudat Aſſyrium. Arabia qvoq; Bombyce abundat.

Propertius lib. II.

Nec ſi qvæ Arabico lucet
Bombyce puella.

Italia etiam optimam habet Bombycem, ex qva Florentini, Veneti, Genuenſes, Mediolanenſes optima & laudabilia conficiunt ſerica.

Nec

Nec Galliæ Turonensis provincia his caret.

Germania, ut & Silesia, Bombyces alit & nutrit in domibus, voluptatis potiús qvã utilitatis gratiâ. Hanc summus Rerum Opifex Lino nobilitavit & locupletavit, qvod tanta ubertate, bonitate & excellentia nascitur, ut reliqvas Regiones omnes longé superet. Ex eo, industria & studio incolarum, feminarum præsertim, telæ subtilissimæ fiunt & parantur, ut non solúm per Europam universam distribuantur; verúmetiam ad extremas Indias, magno regionis commodo, devehantur.

Sericum temperatum est, seu calidum & siccum primo recessu. Exiccat, attenuat ea Naturæ dote, ut Cordi robur afflet, lætumqve efficiat. Qvapropter laxat, firmat, purificat & illustrat spiritus & sangvinem, virtutem vitalem roborat, & mirificé exhilarat. Venenis & Pestilentiæ resistit. Ob id Cordialibus medicinis freqventer additur, veluti Confectioni Alchermes, Diamoscho & aliis.

Sericum Kermesinum.

Fila cocco tincta,

Scharrlachrote Seyde.

Variis modis Sericum tingitur, sed ad Medicum usum inprimis eligitur id, qvod succo granorum Kermes fuit imbutum.

Sangvini sistendo non absurdé accommodatur. Vulneribus conducit obligandis exiccandisqve.

Vulgus eo freqventer brachia vel Crura fortiter constringere solet, in Narium seu uteri hæmorrhagia.

Pannus sericeus Kermesinus ad sacculos Cordiales in officinis aptatur.

Bombyx sylvestris.

Similis Metamorphosis in Erucis qvibusdam virentibus æstate observatur. Qvæ jam grandiores factæ, folliculo tenerrimo candido se includunt, & in Nympham abeunt, ex qva Papiliones varii coloris, aliqvando candidi hirsuti, qvasi farina alba aspersi, Necydalis non dissimiles, corpusculo crassiore ex nigro splendente oriuntur,

qvi

qvi postqvam ova plurima cumulatim foliis Arborum aut parietibus, spuma seu lanugine veluti mollis. candida seu citrina, qvasi involuta aspserserint, pereunt.

Bruchus.

βροῦχος.
Ein Höpling/ vulgò.

Minor est Locusta, nigri coloris, alis cinereis, sub qvibus rubet.

Cantharis.

Κανθαρίς, Diosc. id est, parvas Scarabæolus.
Musca viridis Hispanica.
Ein Spanische Mucke/ Fliege/
Meilandischer Käfer/
Goldwürmlin.

Insectum est κουλεόπτερον ex Scarabæorum genere, oblongius, ex aureo fulgore virescens, qvod frumenta arrodit.

Nascuntur Cantharides ex vermiculis Erucis similes, qvi proveniunt ex humore, foliis Fraxini, Populi, Tritici inhærente: & qvamvis coëant & generent, non tamen sui generis animal, sed Vermiculos procreant.

Rariùs apud nos occurrunt. Aliqvando inter segetes visuntur; nonnunqvam in Fraxino, Populo & Salice stabulantur, qvarum folia arrodere solent. Hoc anno magna harum abundantia fuit. Vulgus singulo septennio apparere credit.

Probantur Versicolores, & qvæ luteas in alis transversis lineas habent, Corpore promisso, crassæ, ac Blattarum modo pingves, recentes. Inutiles ac inertes, qvæ unius coloris sunt & virescentes, judicantur. Nam facilè cariem sentiunt.

Enecantur per linteolum vapore aceti, & reponuntur ad usum. Acri pollent facultate. Excalefaciunt in summo gradu, & exiccant secundo. Erodunt, ulcerant, calorem eliciunt, & deniq; sumentes interimunt, fœtent, & diureticam facultatem obtinent, nocent privatim Vesicæ, omnibusq; urinæ inservientibus membris, non modò haustæ, sed qvandoq; etiam exteriùs illitæ, confirmante experientia: licet alii contrarium statuant.

In Remediis externis, tum iis qvæ Vesicas excitant, tum aliis

aliis interdum totæ ſumuntur. Recentiores capita, alas & pedes abjiciunt. Ureticis á Qvibusdam miſcentur, & qvæ Lepras ferasq; Lichenas & Carcinomata ſanant.

Menſes eliciunt, peſſis emollientibus addita,

Matthiolus á cane rabido demorſis præbet.

Cum uva Taminea ad verrucas laudat Plinius.

Axungiâ Leporinâ miſtæ, & linteolo denſo retró Aures poſitæ, veſiculas excitando fluxiones retrahunt, Dentiumq; feroces dolores abigunt, trito vulgi uſu. Alii Cervici affigunt in Opthalmia, Epiphoris & Suffuſione: at cauté his utantur ſvaſerim, ne Morbo Morbum accerſant. Poſſem plura exempla adducere, qvám malé ceſſerit earum ſiniſter uſus.

Ante ſexennium circiter, Vir nobiliſſimus vehementi Opthalmia, ex acri defluxione correptus, Chirurgum imperitum ejus loci conſuluit, qvi cúm fluxum ab Oculis ad Cervicem retrahere moliretur, Emplaſtrum ex Cantharidibus nuchæ apposuit. Ex cujus uſu ulcus ſummæ malitiei gangrænoſum laté ſerpens, enatum fuit, cum Hepatis & Renum inflammatione, comitante Gonorrhœa, ut ob id in ſummum vitæ periculum inciderit, & ni Chirurgorum peritorum ac Medicorum diligenti opera fuiſſet repreſſum malum, tabe conſumtus periiſſet.

Cantharis formicaria latior.

Ein Goldkäfer in Omeß Hauffen.

Forma ſimilis eſt Scarabæo Najali majori rutilo, at brevior, capite parvo; tota ſuperiore parte, colore orichalcum refert, ſubvireſcens nonnihil, prona veró parte cum pedibus ſenis hirtiuſculis Cupri ruborem ementitur.

Generatur in acervis Formicarum, ex verme albicante, hirtiuſculo annuloſo, longiuſculo, digiti minimi feré craſſitie, verticillæ admodúm ſimilis, qvi ut Nympha folliculo duro ovali, olivæ magnitudine, intús lævi, foriſecus aſperiuſculo, ex terra, reſina & feſtucis compacto, convolutus detinetur. Auguſto menſe jam ſcarabæi formam adeptus, folliculum

odoratum rumpit, & relicto nido avolat.

Eandem vim cum priori obtinet, acrem nimirúm & cathæreticam.

Cantharis prolixior cornuta.

Ein gehörnter Goldkäfer.

Corpore est gracili & prolixo, duos digitos longo, pedibus senis, extremitatibus serratis, thorace qvadrato, Capite parvo, é cujus fronte Cornicula duo enascuntur tenuia, gracilia, purpuroviolacea, ij. s. digitos longa, continuis geniculis distincta. Alæ superiores ex viridi purpurascunt, venter hyacinthi colore nitet.

Julio mense reperitur.

Cantharis cornuta alia.

Minor hæc est, & posterior ejus alvi pars in acutum desinit, coloris ex flavedine obscura virescentis. Cornicula tenuissima, pinnis ceu plumulis continuis referta promit.

Cantharis Amethystizon.

Ein vielbraun Käferle.
Viola Nonn.

Longiuscula est, compresso Corpore, capite parvo, antennis breviusculis. Colore Violam Martiam repræsentat, jucundissimi aspectus.

Cantharis miniata.

Ein Friesen Würmlin vulgò.
Fieberkäferlin.

Color ei ex cæruleo nonnihil subviridis, præter alas, qvæ transversim lineis latiusculis miniatis insigniuntur. Caput parvum, cum isthmo gracili, cui venter jungitur compressior.

Majo in Rosis & aliis Plantarum floribus invenitur.

Ternæ in vertice Capitis tritæ febrium circuitus amoliuntur, Agricolarum experimento. Vesiculas excitant, qvæ biliosum ichorem fundunt apertæ. Escharotica vi ut Cantharides pollent.

Cantharis viridis longiuscula.

Ein lenglicht grünkäferlin.

Cantharis viridis aurum lucens.

Κάνθαρις χλωρόχρυσος.
Scarabæus viridis *Plin.*
Ein Goldgrünkäferlin.
Visû intuitu recreare fertur.

Cantharis

Cantharis nigricans antennis longis.

Cantharis fusca seu 10. *Vlyss.* Aldrov.

Ein schwartz Käferlin.

Cantharis castanei coloris capite nigro.

Ein Braunkäferlin.

Cantharis rotunda. 1.

Cantharis rubea.

Ein rotes Käferlin/ Osterkälblin/ Pueris.

Cinnabrii est coloris, ventre latiusculo, dorso convexo.

Cantharis rotunda 2.

Cantharis guttata.

Gespiegelt Osterkälblin.

Instar Minii rubet, sed alæ punctulis nigris resperguntur.

Cantharis rotunda 3.

Cantharis viridis aurea.

Gulden Osterkälblin.

Ex viridi aureus lucet color, instar Cantharidum Seplasiariorum.

Cantharis rotunda 4.

Cantharis omnium minima Vl. Aldrov.

Rubinrotes Käferlin.

Minima omnium, qvas videre licuit, coloris elegantissimi, instar Rubini lucentis.

Hæ Puerulis notæ, qvas Majo in hortis inter olera, Rosis & aliis plantis colligere solent, nullius qvod sciam usus.

Cicada fluviatilis.

Ein Wasser Grille.

Bestiola est aqvatilis, in rivulis nata, terrestri Cicadæ similis.

Terrenis Cicadis nos caremus.

Cicindela.

λαμπυρίς, λαμπουρίς, πυγολαμπὶς *Arist.* πυρολαμπὶς *Hesych.*

Lampyris alata *Vlyss.* Ald.

Cantharis noctiluca

Nitedula, Noctiluca

Cincindela *Iunii.*

Luciola *Italis,*

Johannis Fliege/

Johannis Käferlin.

Lichtmücke/

Nachtmücke.

Insectum est pennatum, ex Cantharorum genere, Capitulo parvo nigerrimo, in duo tubercula dispartito. Ocelli Bituminis nigri modo splendent: Alvus annulosa, multis segmentis divisa, in cujus medio guttulæ duæ candidæ, noctu seu tenebris, ignis modo lucentes, die non item.

Flammula enim oppressa majoris luminis præsentia latitat, ne possit visum nostrum movere.

Æstate vesperi per prata & vias cernitur.

Cimices lectularii.

Κόρεις οἱ ἀπὸ κλίνης. Diosc.
Wantzen.
Wantelen/
Wandleuse/
Bette Wantelen.

Vermiculi sunt latiusculi compressi rubentes, in cubilibus ad lectos & parietes nati.

Fœtidissima sunt, & dictu qvoqve fastidienda Animalcula, ex vapore qvodam humidiore, ab Animalium corporibus foris collecto, genita.

Inter nocturnos hostes, qvi nobis dulcem Somni qvietem intercipiunt, nulli qvidem nocentiores infestioresq; habentur, qvám Cimices: qvippe qvi non solúm morsu dilacerent, qvo & somnum interturbant, & sangvinem nobis adimunt: sed etiam fœtorem adeó detestabilem abominandũq; ex se relinqvunt, ut eo longé magis sensus spiritusq; lædantur, qvám universæ Corporis partes, qvæ ab ipsis fuerint ictæ.

Acri fatulcate præditi sunt. Cavis Fabarum inclusi, vel Melle & Cinnamomo involuti, devorati ante Febrium significationes Qvartanis auxilio sunt.

Cum vino aut aceto poti, adhærentes Sangvisugas abigunt.

Vivi triti, urinariæ fistulæ impositi, urinæ angustias levant.

Vulvarum examinationes olfactu revocant.

Cimices interimunt: Absinthium, Coriandrum viride, Cotula fætida, flores Sambuci, Oximel scilliticũ, Calx viva toris illita.

Cimices hortenses.

Cimices sylvestres,
Geilen / *vulgó*
Garten Wantelen.

Forma domesticis sunt similes, sed multó majores, partim virides seu herbacei coloris, partim flavescentes, partim subrubentes, æqvé ac illi fætidi.

Fruges & herbas perrepant, ex qvibus victum habent.

Cossus

Coſſus.

Σκώληξ,
ξυλοφθόϱος,
ξυλοφάγος.
Coſſus albus, *Vlyſ. Aldrov.*
Teredo, *Nonn.*
Eine HoltzMade/
HoltzWurm.

Vermis multipes, digitalis longitudinis, craſſus, albus, Erucæ feré ſimilis, linea á Dorſo ad caudam usq; conſpicua, plurimis inciſuris conſtans. Os nigrum, ex duobus velut introrſum ſe curvantibus dentibus confectum. Ad latera punctulis maculatur caſtaneis.

In carioſis lignorũ caudicibus naſcitur, & farina ſeu carie ſaginatur, cui involvitur.

Sanat omnia ulcera. Nomas veró combuſtus, cum pari pondere Aniſi & oleo illitus.

Crabro.

Ανθϱήνη, *Ariſtot.*
Veſpa coloris citrini aculeo infeſtiſſima *Alberti, Plinii.*
Eine Hornnüſſe/
Hürnaus/
Horliße.

Inſecti genus, pennigerum, affine Veſpis, ſed multó majus, pertinaciſſimum, aculeo peſtilentiſſimo. Caput anterius, & Venter poſterior, lutea ſunt. Thorax hirtiuſculus craſſior, & Alvi initium ex flavedine rubent, ad caſtaneum colorem vergente, qvi in maculam triangularem deſinit, reliqva tota annulis luteis compacta eſt, prætêr puncta ſupina parte ſubrubentia. Cruſculis firmatur ſenis, aſperiuſculis. Alæ membraneæ qvatuor, ſuperiores longiuſculæ, latentes breviores obtegunt, coloris fumigati. Oculi fuſci ſunt, Cirri ſeu antennæ continuis veluti internodiis diſcretæ prominent croceæ. Ad poſteriora aculeis latet, acutiſſimus.

Duces more Apum & Veſparum Crabrones habent, qvi proportione ad Crabrones, majores qvám Veſparum ad Veſpas, & Apum ad Apes ſunt. Degunt hi qvoq; intús, ſed non plures uno in ſingulis eorum alveis oriuntur.

Examinis emiſſio nulla, ut Apum, fieri ſolet, ſed qvi ſubindé oriuntur novelli, ibidem manent, & alveum fovent ampliorem. Amplifi-

cant majorem in modum favos, & jam ex valentiore qvodam Examine, qvalli tres aut qvatuor favorum pleni excepti sunt. Si qvi Crabrones suo alveo aberraverint, colligunt se in aliqvam arborem, favosq; ibi conficiunt in sublimi, qvi sæpé conspicui apparent, in qvibus unum procreant Ducem. Non ex floribus, ut Apes, cibum colligunt, sed carnibus maxima ex parte vivunt. Venantur etiam Culices, Muscas & Apes, qvibus inter Caniculæ & Arcturi exortum, ante Alvearia plerunq; obsidiantur. Fructus dulces appetunt.

Degunt utplurimúm in sylvestrium Arborum, ut Qvercus, Pyri, cavernis: nonnunqvam & ædium conclavia subeunt, ubi miro artificio nidum trabibus ex ligno putrido annectunt: aliqvando Alvearia Apum vacua subintrantes, nidum in sublimi suspendunt.

Longé lautior seu politior favus qvám Vesparum. Cellularum oscula deorsum hiant, qvibus fœtum instillant, qvó á fluviis & aëris injuriis tutiores esse possint.

Vita bimatum nón transit. Non enim cibum ritu Apum sibi recondunt, sed jejuni per hyemem latent, qvo tempore plurimi moriuntur.

Favi Crabronum, adversus scrofulas, vulgó vors Driesen. Eqvis infunduntur.

Ictus eorum haud temeré sine febri est. Ter novenis punctis interficere hominem fama est,

Remedio est é vestigio suxisse vehementiús, suctuq; infixos aculeos revulsisse. Pars in calentem aqvam salubriter demergitur, per integram feré horam, tandem aqva marina abluitur.

Theriaca, Mithridatium.
Malva sylv. Satureja.
Pastinaca pratensis,
Saliva jejuni hominis,
Bolus Armenus,
Sigillata.

Culex.

ab aculeo.
Κώνωψ, σκνίψ.

Muscuram minimum genus, Corpore minimo, Alvo feré jejuna, Cruribus prælongis, lingva fistulosa, & ad suctum,

ſuctum, & aculei loco ad pungendum, ſangvinis & potiſſimùm humani avidiſſimũ, Proboſcidis enim adjumento, tenuiſſimum ac molliſſimum aculeum per cutim adigit usq; ad oſſa, ac ſangvinem exugit.

Culicum varia ſunt genera.

Culices Arborum.

Baum Mücken/

Culices generantur ex rore verno, ſalivari aliqvando, in multis arboribus, Sambuco, Fraxino & aliis, item in veſiculis Ulmi.

Culices fimetarii.

Kleine Miſt Mücken/
Mücken/ *vulgò.*

Oriuntur ex fimo, ſeu ejus vapore putrido ſæpé magna Examina, Ex qvibus ſi turmatim ad fimeta oberrarint, Plebeii aëris mutationem colligunt.

Culices paluſtres.

αἱ ἐμπίδες,
Culices Muliones
Waſſer Mücken.

Primùm in humore putrido ſubſidente vivunt beſtiolæ ſeu vermiculi, deinde forma immutata foris vitam agere incipiunt.

Culices vinarii.

Κώνωπες *Ariſt.*
Eſſig Mücken/

Culices ſunt minutiſſimi, qvi ex vermiculis capillaribus, qvi in fæce aceti gignuntur, originem trahunt.

Hi dulcia non accedunt, ſed acida petunt.

Culices abigunt, Succini, Conyzæ fumus. Abſinthii, Gratiolæ, Rutæ, Nigellæ decoctum aſperſum, Cannabis ramuli appenſi.

Curculio.

Κίς *Theoph.* Κὶς,
φθεὶς σίτου, Pediculus frumenti.
Cis, Gurgulio,
Ein Kornwurm/
Kornkäfer.
Kalander.

Vermis eſt frumenta exinaniens, peculiaris Tritico, Siligini, Hordeo. Naſcitur in granis excuſſis, qvæ corrodit & devorat, ex calore extraneo & putredinali, qvem contrahunt ex ſitu, ſeu ſuperfluo humido dulci. Hic tandem in chryſalin mutatus, é chryſalide fit Papilio minutiſſimus, qvem frumentarium appellare licet. *Vlyſſes Aldrovandus* Triticiarium nominat.

Curculionem fugant tetri odores, Allii, Sulphuris, Lupulorum, Flores Sambuci, Cotula fœtida, Abſinthium, Abrotanum, item freqvens agitatio & commotio frumenti, anteqvam putredinem ſentiat, ſi enim jam innatus fuerit Curculio, parum proderit, niſi in totum corruptæ fruges ablatæ fuerint.

Curtilla.

á ſono, qvem æſtivo tempore altum edit, ut etiam é longinqvo exaudiatur, maximé noctu.

Talpa **Ferrantis imperati.**

Talpa annularis.

Vermis Cucurbitarius **Vl. Aldrov.**

Eine Werre/ *Sil.* vom verwerren/qvód agros vaſtet & depopuletur.

Twáre.

Inſectum eſt oviparum, é Grillorum genere, longitudine & craſſitie Auricularis digiti. Anteriore facie Aſtacum fluviatilem, poſteriore parte ventre nimirúm Gryllum refert. Caput enim & Thorax teſtaceo cortice inveſtiuntur,ut Aſtaci, ex fuſco rubente. Ocnli nigerrimi utrinq; eminent, inſtar picis ſplendentis. Sub his cornicula duo oblonga tenuia, ceu exploratoria filamenta. Extremo rictui ſeu freno alia, veluti emiſſitia cornicula,ſeu appendiculæ veluti Locuſtis, in articulos ſeu iuternodia qvaterna minora & breviora ſuperioribus, ac oris lateribus aliæ binæ utrinq; appendices, deniq; ſub mento utrinq;una protenduntnr, qvibus tanqvam digitis alimentum in ore retinet ac complectitur. Venter mollis, Grylli ſimilis, inciſuris octo diſtingvitur, é cujus extremo ſpiculum exit geminum longiuſculum ac ſubtile. Dorſum veſtiunt alæ qvaternæ, ſuperiores breves & latæ, lineis & ſtriis ſubrubeis marmoratæ, aliis anguſtis longioribus, & ad caudam feré extenſis incumbentes. Crura obtinet utroq; latere terna duriuſcula, geniculis diviſa. Priora brevia tribus articulationibus compacta,in extremo Calcaris Eqvitis inſtar ſerrata ſunt, media tenuiora ſunt, poſtica longiſſima, minús lata, qvorum extremitates aculeis aſperiuſculis inſtructa ſunt. Corpus univerſum tenuiſſima lanugine hirſutiem oſtendit,

dit, parte ſupina & antica, ſubcaſtanei coloris, Ventre & pedibus flaventibus.

Inſectum venenatum, in agris hordeaceis & Liniferis freqvens, eos inſtar Talpæ peragrans & devaſtans, Agricolis inviſum. Alatum humi repens ſulcos elevat.

Radices totas conſumit, & fruticũ corticem tantúm abſumit.

Nidum in terra conſtruit, & Ova ſubflava parit.

Admodúm vocalis eſt, præſertim nocturno tempore.

Agricolæ ejus vocem diligenter obſervare ſolent verno tempore. Vix enim Hordeum, anteqvam cantillet, agris committere ſolent. Upupæ in cibum rapiunt, & iis pullos ſuos enutrire ſolent.

Caput abjecto ventre, ut inſigne amuletum, ab Agricolis prædicatur contra febrium exacerbationes: obid argento incluſum collo geſtatur.

Dipſaci vermiculi.

Weberkarten Maden.
Tineæ Dipſaci,

Vermiculi ſunt candidi, annulis diſtincti, qvos in Erucas abire, *Vlyſſ.* **Aldrovandus Bonon.** refert.

Contra Qvartanas ſuſpenduntur. Cavis dentium inditi miré prodeſſe **Plinius** autor eſt.

Eqvuleus marinus.

ἱπποκάμπος **Dioſc.** κάμπη, flexura, reliqvo Corpore Eqvum refert, ab Eqvo & Eruca. Eqvinum Caput & Collum & Corpus, Cauda Erucæ.

Cabalio marinus **Veget.**
Dracunculus marinus.
Hippocampus **Vl. Aldr.**
Hippidium **Athen.**
Ein MeerRößlin/
SeeRößlin.

Inſectum eſt marinum, cujus ſceleto me donavit hoc anno humaniſſ. ac doctiſſ. M. Martinus Weinrich Medic. Candidatus, & Scholæ Vratislav. ad D. Eliſabetham Rector, qvod ob miram fabricam hic inſerere placuit. Longitudo tota ſex digitorum. Roſtrum ejus oblongum, teres, tubuli modo cavum, Capite, & Collo protuberante, Eqvino non diſſimile. Corpus ſeu venter latiusculus eſt, ex circulis cartilagineis ceu coſtis, á Capite ad

caudam duodecim compactus, in cujus parte prona triplici, in dorso veró qvadruplici serie processus acuti prominent. Cauda longa, inflexa, qvadrangularis, sensim gracilescit ex continuis constat internodiis, eminentibus utrinq; supina parte aculeis. Oculorum meatus visuntur ad frontis initium: Branchiæ nullæ.

Desiccantis est facultatis, & tenuium partium. Cinis cremati cum pice liqvida seu Amaracino ungvento, aut adipe veteri suillo illitus, Alopecias replet. *Galenus.*

Vivit aqva & luto.

Venter ejus venenatus creditur.

Eruca Olerum.

Κάμπη *Diosc.* ἀπό τοῦ κάμπτειν qvód flexo corpore progrediatur.

βροῦχος *Scaliger.*

Τρὼξ αλὶς *Athen.*

Eruca ab erodendo, qvód folia Arborum & Olerum erodat.

Erûca vulgaris *Vl. Aldrov.*

Brassicida.

Ein Raupe/ Rupe/
KrautRaupe/
GrasWurm.

Vermis est vulgaris notitiæ, longus, mollis, multis constans pedibus, flexo corpore obliqvis tractibus repens, colore varius. Erucæ oriuntur vel ex stirpium excrementis, Aeris nimirum humidiore constitutione, ac putredine tepida: vel â papilionum ovis.

Augusto enim mense utplurimûm Papiliones ex Aureliis nati, aversis olerum foliis ova pariunt subalbida seu flava, Milio minora, ex qvibus Erucæ brevi nascuntur, olerum hortensium, maximé Brassicæ pestis & pernicies.

Erucarum mira metamorphosis. Qvædam & qvidem plurimæ in Aurelias abeunt, qvæ sunt tanqvam ovum seu rudimentum Papilionis. Aliæ in Arborum cacuminibus, ut Araneæ telam nere solent, at rudiorem in modum tegumenti consvetum, cui sese implicant, & semine imposito moriuntur; ex qvo nisi frigoribus aut imbribus intercipiantur, ab hortulanis auferantur, aut Avium esca fiant, afflante veris aura tepidiore, arboribus virescentibus ingentia

gentia Erucarum examina prodeunt, qvæ integras Arbores sæpé fronde spoliant. *Ovidius.*

Qvæq; solent canis frondes intexere filis,
Agrestes tineæ, res observata Colonis.
Ferali mutant cum Papilione figuram.

Aliæ autumni fine parietes & muros vicinos lanugine molli, eaqve vel alba, flava aut viridi conspurcant, cui ova sua committunt, qvæ nisi frigoris vi intereant, simili modo Vere appropinqvante in Erucas abeunt.

Aliæ non immutantur, sed cúm jam omnia consumsére, ipsæ qvoq; vel sponté vel urgente frigore intereunt.

Erucarum totidem feré sunt species, qvot Plantarum.

Aliæ maximæ, mediocres minutulæ.

Qvædam læves, hirsutæ, villosæ, echinatæ, hispidæ.

Aliæ rubent, nigricant, qvædam flavæ, aliæ virides; qvædam aureis punctulis radiant; qvædam vario colore pictæ visuntur.

Sanies Erucarum oleo intrusarum peruncta, Corpora ab ictu venenatarum bestiarum tuetur. Mirabile adversus Serpentium vulnera amuletum.

Erucæ ut fugandæ.

Autumni fine, seu primo vere nidi in arborum cacuminibus abscindantur & comburantur.

Augusto mense Ova á Papilionibus Caulibus aspersa, digitis atterantur vel auferantur, priusqvám Eruculæ erumpant.

Erucæ natæ qvotidié, manu collectæ in fictili, comburantur, vel aqva submergantur.

Alii Brassicas vel Arbores, post pluvias matutinis horis succutere solent, sic enim decidere, nec amplius ad superiora prorepere ajunt.

Brassicas tenellas, prius-qvám transplantentur, brodio Caulium acidorum qvidam immergunt.

Nonnulli ossa Capitis Eqvæ terræ immissa, vel sepibus affixa, ubi Brassicæ sunt, eas fugare, pro comperto asserunt.

Stercus Vespertilionis, Bitumen aut Sulphur incensum.

Fumus Fungorum sub Nucis arbore nascentium, Galbanum, Caprarum ungulæ, Cornu Cervi.

Absinthii decoctum inspersum.

Cancer fluviatilis in medio horti suspensus.

Formica.

Μύρμηξ.

Μύρμος.

Formica á ferendo vel á forandis micis.

Ein Ameisse/
Ambeis/vom abbeissen/
Omeisse.

Animalculum est parvum & fugax, laboriosum, nulli imperio subditum, Corpusculo gracili longiusculo, cujus Capitulo antennæ ceu exploratoria filamenta prætenduntur. Ocelli ad latera nigra, tantæ subtilitatis, ut visum nostrum feré effugiant. Denticuli bini introrsum adunci, forficulum veluti quá cibum apprehendit, constituunt. Pedunculi ex pectusculo nascuntur seni. Venter jungitur crassior. Tam exilibus hoc Insectum constat particulis, ut recté cum Physicis afferamus, Ejus Corporalem compaginem nondum cognitam esse.

Basilius sapientissimé ad retundendam eorum superbiam, qvi Dei potentiam & voluntatem scrutari adnituntur, putat, nullum aptius argumentum, qvando vel formicæ naturam asseqvi, omni conatu adhibito, non possint. An spiritu, inqvit epist. 268. & anhelitu vita ipsius formicæ contineatur? an Ossibus Corpus distinctum sit? an nervis & ligamentis compositio firmata sit? an musculorum & glandularum munimento nervorum natura contineatur? an medulla á sincipite usq; ad Caudam una cúm spinæ verticulis, extendatur? an nervosæ membranæ ambitus Membris, qvæ moventur, concitatoriam vim immittat? an sit in ipsa Jecur, & vas fellis susceptorium in Jecore, Renesq; ac Cor, & Arteriæ, & Venæ, pelliculæqve, ac intersepta? an nudum sit Animal, aut pilosum? solidipes sit, aut multifidos gressus habeat? qvanto tempore vivat? Et qvis sit ipsis generationis modus? qvám diu gestetur fœtus? & qvomodo neqve pedestres omnes sunt Formicæ; neq; omnes alatæ, sed aliæ qvidem humi repunt, aliæ per aërem feruntur? Qvi igitur rerum

cognitio-

cognitionem jactat, interim Formicæ naturam explicet: dein ita virtutis, ac potentiæ omnem intellectum excedentis naturam exponat. Si veró minutissimæ Formicæ naturam nondum cognitione apprehendisti, qvomodo incomprehensibilis Dei vim te imaginari gloriaris?

Domicilia sibi Formicæ passim in sylvis extruunt, & latibula sua per varios & inextricabiles labyrinthos excavant, qvæ acervis, qvas magno labore colligunt & comportant, cooperiunt, & adversus pluvias ac frigoris vim muniunt.

Omnis generis succos appetunt, qvos partim in plantis qværunt, partim ex fructibus exugunt. Mel miré appetunt, unde Apibus insidiantur. Grana frugum tota æstate convehunt & reponunt, qvo hyeme fruantur mira providentia grana, ut conserventur, cædentes. Negotia omnibus in promtu habentur, atq; eâdem semitâ semper ambulant, & cibaria recondunt in annum, & Cellas promtuarias faciunt, ordine diligenter servato, nec interdiu solúm, sed etiam noctibus, Luna plena laborem exercent, Interlunio qviescunt. Gerunt onera morsu majora aversæ postremis pedibus moliuntur humeris obnixæ. Semina arrosa condunt, ne rursus in fruges exeant é terra: majora ad introitum domorum dividunt, madefacta imbre proferunt atq́; siccant.

Silices itinere earum attritos videmus, & in opere factam semitam: de qva eleganter *Horatius*:

Parvula (nam exemplo est) magni Formica laboris,
Ore trahit, qvodcunq; potest, atq; addit acervo
Qvem struit, haud ignara ac non incauta futuri:
Qvæ simul inversum contristat Aqvarius annum
Non usqvam prorepit, & illis utitur anté
Qvæsitis sapiens.

Formicarum Respublica non videtur ad Monarchiam sicut Apum pertinere, sed ad eas qvæ populariter administrantur, & qvarum gubernatio Democratica aut Aristocratica nuncupatur. Nullus enim illis Rex, nullus præses, omnes ex æqvo cives, pro

oportunitate temporum aut presse, aut subesse solent, servatis Institutionis suæ Reipublicæ ordinibus: attamen omnes, ut veri cives solent, omnia ad communem utilitatem agunt, maxima solertia.

Salomon proverbior. 6.

Vade ad formicam, ô piger, & considera vias ejus, & disce Sapientiam, qvæ cúm non habeat Ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, qvod comedat.

Basilius Magnus in hexa. hom. 9.

Non laborabis pro teipso, ô homo, non in præsenti seculo prædepones, ac recondes reqviem futuri? Ad Formicæ exemplum respectum habeto, qvæ in æstate alimentum hyemale sibiipsi recondit, & non propterea, qvód nondum adsunt hyemis molestiæ, per otium tempus transmittit, sed diligentia qvadam indesinente seipsam ad laborem intendit, donec sufficiens alimentum in penum reposuerit; & neq; hoc segniter ac negligenter, sed sapienti qvadam versutia excogitans, qvo ipsum alimentum qvám diutissimé perseveret. Suis enim ungulis medios fructus dissecat, ut ne enascentes inutiles ipsi ad alimentum reddantur; eosdem etiam siccat, ubi senserit ipsos madefactos, & non in omni tempore ad ventum exponit, sed ubi persenserit aërem in serena constitutione conservari. Profectó non videas imbrem ex nubibus defluere, qvo tempore frumentum á formicis expositum est.

Coëunt Formicæ hyberno tempore. Vermiculum pariunt nulli annexum qvi accrescens ex minutulo & rotundo longiusculus fit, ceu Ovum oblongum figuræ columnalis, ex qvo, loco calido perfecté completo, formica nascitur. Ortus earum verno tempore agitur.

Ova si fuerint á suo loco mota aut dispersa, Formicæ recolligunt, & ad suos nidos referunt.

Formicæ calidi & sicci sunt temperamenti.

Qvinq; potæ, adjecto sale exiguo, omnium Phalangiorum morsibus auxiliantur.

Nocent

Nocent hortis, arbuſculis tenellis, Apibus. *Fugantur* pul. Sulphuris & Origani agreſtis, ſuper acervos reſperſo, fumo Storacis, Ampelitide, Creta, Calce viva, Cineribus, Aqva latere crudo diluta.

Ova Formicarum,

Omeiſſen Eier / Avicularum, Luſciniæ, Coturnicis, Perdicum, Picorum, nec non Urſi minoris ſunt alimentum.

Ad Aurium etiam gravitatem faciunt. Malas hirſutas Pueris infricata corrigunt.

Acervus Formicarius,

Ein Omes Hauffe / Nidus Formicarum.

Comportatur á Formicis multo labore ex feſtucis, corticibus, foliis, reſina, terra, luto &c. unde ſæpé gratum odorem emittit.

Balneum Formicarium,

Ein Omeis Bad. Sume Myrmecium vivarum agmen (præcipué ubi arbores reſiniferæ ſunt) in ſaccum reconde, atq; iis decoctis affuſa aqva in ſufficienti copia, balneum parato, & utere.

Calefacit & ſiccat multúm. Præſtat in frigidis pedum tumoribus, & Podagra inveterata, Hyſtericis affectibus, Scabie, Uteri ſuffocatione, Cachexia, Reſolutionibus, torpore, aliisq; Nervorum debilitatibus.

Formicæ aliæ
- Impennes
  - minores vel
    - rubentes.
    - nigricátes
  - majores, Formicæ Herculean.
- Pennatæ, Formicæ alatæ.

Formicæ Herculaneæ.

ἱππομύρμηκες.

Formicæ majores

Groſſe Ros Omeiſſen.

Iſthmus his exiguus rubeus longiuſculus, gracilis, utrinq; extremitatibus craſſiuſculis.

Tritæ adjecto Sale exiguo, Pſoram, Lepram & Lentiginem ſanant.

Formicæ

Formicæ alatæ.

Fliegende Omeissen.

Cúm senescit genus Formicarum, alatum efficitur. Consolatur enim illorum imbecillitatem Natura, volatu addito: sed ab editis alis parum supervivunt. *Cardanus.*

Fullo.

Forbicina *Vl. Aldrov.*
Vermis auricularis
Ein Ohrling/
Oehrlin/
Ohrwürmle.

Vermis est oblongus, compressus, lævis, coloris spadicei, cujus cauda in bifidum mucronem exit: juxta oculos protuberantes antennæ, tanqvam exploratoria fila enascuntur.

Sub lignis & arborum corticibus stabulatur. Arbores perreptat, & Pyra pomaq; erodit.

AuresHominum facilé incurrere solet. Enecatur spiritu vini, oleo Juniperi, Amygd. amararum.

Gryllus domesticus.

Ἀχέτη *Iunii.*
γρύλλος,
Ein Haus-Heime/
Heimling/
Grille.

Locustæ genus Cicadæ simile, coloris spicei. Sub oculis eminent cirri bini, veluti capillamenta tenuia. Pedes seni, inter qvos posteriores longiores, extremis instar serræ asperiusculis. Acuti duo appendices in cauda exeunt longiusculi hirti. Pennis superioribus subjacent membranulæ tenuissimæ, qvæ veluti promuscis qvædam bifida ultra appendices protenduntur: Hyeme ad hypocaustorum fornaces, & fumibulorum parietes habitant, stridore suo nocturno plusqvám molesti. Qvamvis nonnullis admodúm sit gratus, eorum stridor, ut etiam somnum conciliare asserant.

Necantur hydrargyro Pisis coctis permisto, & rimis fornacum illito. Vim similem Qvidam Cantharidibus tribuunt.

Gryllus agrestis.

Τρυξαλλίς, *Plinii.*
Gryllus campestris, arvensis.
Ein Feld-Grille/
Feld-Heime.

Corpulentior est domestico, at brevior, coloris nigri, picis

picis instar splendentis. Oculis majusculis prominentibus, juxta qvos Cornicula duo brevia; ad Rostrum veró suprá & infrá appendiculæ binæ, nodosæ. Alæ fuliginei coloris fibris varié distingvuntur. Pedes seni utrinq; tres obscuré & veluti serrati: In fine alvi superioris sub alis extant spicula duo acuta, sub qvib⁹ alii appendices longiores rigidiusculi setæ instar, porriguntur, in extremitate bifidi.

In campis, pratis & aridis Colliculis apricis freqvens.

Aridam fodit terram, ut ejus cavernis cubet æstate,

Auribus prodest, cum sua terra effossus, & illitus. Lenit etiam tonsillas infricatus.

Hirudo.

βδέλλα ἀπὸ τοῦ βδέλλειν, qvod est exugere.

Sangvisuga *Plinii*.

λιμνῆτις,

Ein Egle/ Blutsauger.

Insectum est palustre, instar lumbrici oblongum lubricum, lineis & punctis nigris varium. Corpus veluti ex qvibusdam circulis colligatur, absq; ossibus, pedibus & pinnis, qvibus extensis contractisve movetur. Os ei trisulcum, qvod ex vulnere Cuti inflicto apparet.

Hirudines aliæ sunt majores, Eqvinæ dictæ, qvod novem Eqvum sugentes occidere possint.

Grosse Egle/Ros Egle.

Minores kleine Egel / Harum rursus aliæ sunt subfuscæ, aliæ subvirides, aliæ nigræ, aliæ variæ, schwartze/ dunckelgrüne/bundte Egle.

Sua natura cæno ac limo delectantur; unde freqventiss. in palustribus, lacustribus & putridis aqvis, rarissimé in probatis & limpidis fontibus, arenosis, & saxosis fluviis vivunt.

Ex putredine tantúm generantur. Minores minús nocivæ dicuntur, qvæ & rugosæ & lineis in dorso distinctæ sunt.

Earum eadem est ratio ac Cucurbitularum, medicina tuta ad Corpora levanda sangvine, Priusqvam applicentur, per aliqvot dies aqva pura servandæ, ut probé purgentur, Cúm applican-

tur, locus nitro fricandus, ſangvine vel argilla humida fovendus, vel ungvibus ſcalpendus eſt. Cúm amoveri vis, inſperge eis parum ſalis aut cineris, aut Lini combuſti.

Applicantur autem Corporis partibus, qvibus Cucurbitulæ & Cornicula conſiſtere neqveunt, ut Ano in Hæmorrhoidibus, oſtio uteri, gingivis, labris, naſo, digitis. In qvavis Corporis parte, ubi ſemel hæſerint Corpori, nulla ratione poſſunt revelli, donec ſuctu ſangvinis repleti decidant. Raró his noſtrates Medici utuntur.

Accidit aliqvando, ut Viatores, & boves maximé, incauté Hirudines hauriant, unde Cruoris excretio, Capitis dolor, gravitas, ſeqvuntur. Remedia ſunt, Muriæ ſorbitio, Beta cum aceto pota, Nitrum gargarizatum, Lupuli, Prunella ex aqva gargar. Farina Lupinorum &c,

Julus.

Ἴουλος, πολύπους,
μυριόπους,
Multipes,
Eruca hirſuta villoſa.
Centipeda hirſuta *Colum.*
Ein rauche Raupe.

Vermis eſt terræ longus, ex annulis multis compactꝰ, piloſus, multis pedibus, arcuatim repens.

Si contrectetur, in globum complicatur. In multas partes diviſus, omnes vivunt.

In hortis oleraceis qvandoqve occurrit.

Icteritiæ & urinæ difficultati confert ex vino potus.

Libella fluviatilis.

Ein Wägle/
Wagkerderle.

Beſtiola eſt minuta, paluſtris, á ſimilitudine, qvæ illi eſt cum fabrili inſtrumento, & cum libella marina.

Locuſta.

Ἀκρὶς *Dioſc.*
Κόρνωψ,
πάρνωψ,
Μολουρὶς
Ἀκαρνος,
Μάσαξ *Nicand.*
Ein Hewſchrecke.

Inſectum eſt campeſtre, infirmis pennis, alatum, ac proinde

inde altiús non evolans, herbis & segetibus infestissimum.

Incisuris universa compago constat, pro Insectorum more & natura. Alás utrinqve habet duas, ad scapularum commissuram infixas. Qvæ superiores & tergo insident, vario colore interpuncta atq; discreta maculis nigris, alis phœniceis seu badio colore præditis superincumbentibus visuntur. In imo aliæ utrinq; substernuntur, tenues admodúm, albicantes, & ex lato in arctum desinentes, instar Alarum qvæ Avibus insident, aut veli navis: his passis aëra qvatientes ac diverberantes volant. Secundum Dorsum commissura qvædam imminet, membrana duriore intecta, ex qva sonum atq; stridorem edunt. Capiti porró secundum Oculos obscuros hebetes, Cornua tenuia, pilorum instar prominent duo. Facies autem torva apparet & oblonga, incisuris aliis super alia incumbentibus, & os integentibus. Ori porró duo tantúm parte superna insident Dentes durissimi, lati ac nigricantes, qvibus segetum aristas gravi morsu erodunt ac frangunt. Thoracem habent angustum, cartilaginosum & durum, Alvum mollem & longam, qvæ motu dilatato & adstricto Pulmonum vice movetur, ad auram captandam. Cruribus sex innituntur, qvatuor primoribus tum tenuioribus, & ad superna magis positis, posterioribus duobus crassioribus, & ad motum valentioribus, miroq; artificio variegatis, & angulis acutis intercurrentibus artificiosé delineatis, qvibus saltantes utuntur. Prioribus enim Cruribus apprehendunt Manuum vice, ac continent, posterioribus saliunt. Sunt autem posteriora hæc colore rubra, ac denticulis instar serræ munita, ut se illis in sata proruentibus fulcire adhærereq; firmiús ascensu suo possint.

Coëunt, Mare fœminam Dorso superveniente, Mas autem in concubitu Cauliculos duos acutos, qvos ad dorsi extremum, pauló reliqvo Corpore eminentiores, habet, obtorta ima Corporis parte & inflexa, atq; ultimo Caudæ reflexo in femellæ uterum immittit.

Nam cúm ſpicula illa duo Dorſo incumbentia Mas habeat, immittere ea in fęminæ uterum non poſſet, ni adverſa Cauda flexili ſeſe illi copularet. Arctiſſimé veró diuq; conjunguntur, ut vix avelli ſemel copulata qveant: ita ut etiam ſalientes, é loco motæ non diſſiliant, nec niſi magno conatu avulſa discludantur. Femina veró Maris amplexu alvum intenté movet, & ſe ima parte Mari applicans, illum diutiús continet, modó hiatu vulvam aperiens, modó eandē coarctans, atq; dum hiatu patet uterus, tum Mas ſesé penitiús in imum feminæ inſinuare ſatagit. Viſunturq; meatus duo in feminæ pudendo, interſtitio qvodam disjuncti, & craſſiusculo qvodam operimento contecti: qvod qvidem externa ſui parte nigricat, atq; durum penéq; cartilagineum, interna leviter hirſutum, rugisq; qvaſi qvibusdam ſcabris videtur, ad cujus operimēti fundum, Uterus colore albicans, inſtar muliebris pudendi cernitur.

Planis & rimoſis locis Ova ſua deponunt, qvæ qvidem ova durant hyeme in terra; Æſtate ineunte proveniunt ex fœtu anni ſuperioris Locuſtæ.

Univerſæ autem loco eodem fœtum deponunt, ita ut qvaſi favus eſſe videatur: hinc Vermiculi ſpeciem ovi gerentes oriuntur, qvi terreni, qvadam prætenui tanqvā membranula ambiuntur, qva diſſecta emergunt Locuſtæ atq; evolant: qvarum tam mollis fœtura eſt, ut ad tactū leviſſimum dilabatur & pereat.

Nec ſummæ telluri partus committitur, ſed pauló altiús. Concoctione peracta exeunt ex terreno illo amiculo migrantes, & parvæ Locuſtæ evadunt.

Differunt varié,

Quantitate. Qvædam ſunt magnæ, aliæ parvæ, ut Ἀττέλαβος, πάρνοψ. Brucus *Hermolai*, Minima omnium pennis carens.

Qualitate, Colore, Aliæ totæ virent, qvædam flavæ, nonnullæ nigricant, aliæ deniq; variæ ſunt:

Effectu. Aliæ portentoſæ, ut μάντις, id eſt, Vates qvæ viret, & plerunq; famem portendit.

Aliæ

Aliæ non item.

Motu. Qvædam ut Ἀπτερος, *Diosc.* seu ὄνος.

Qvædam agiliores.

Nocent Locustæ morsu & uredine. Segetes morsu perdunt non solúm, sed & prata, hortos, vineas, & qvicqvid in agris viret. Contactu veró terram urunt, tum salivâ luteâ, biliosa & acri, qvam multam ex ore rodentes fundunt: tum etiam excremento, qvod ex alvo mittunt.

Odoris suffitu Locustæ urinæ difficultates adjuvāt, præsertim quæ feminas malé habent. Qvidam appensas collo, Hominem á Qvartana liberare tradunt.

Marcellus Virgilius, de Locustis ita prodit. Variavit admirabili artificio Locustas Natura. Qvis enim tot primûm in eodem corpore colores facilé descripserit? Qvis tam diversas Corporum formas? Qvis ingressus, saltus, volatus earum? Sunt enim qvæ virides, qvæ nigræ, qvæ liventes, qvæ aliqva parte hunc, aliqva illum colorem ostendant. Sunt qvæ volantes tantûm, latentem antea colorem aliqvem proferant. Sunt qvæ simplicibus, qvæ pluribus alis volent; qvæ alis carentes saltent; qvæ utroq; hoc modo privatæ ingrediantur tantûm. Sunt qvæ longioribus, qvæ brevioribus Cruribus sint: & in his pluribus brevioribusq; & paucioribus longioribúsqve internodiis. Sunt qvæ canant, qvæ mutæ sint: qvæ per diem, qvæ in tenebris tantûm audiantur. Sunt qvæ nihil homini in re rustica noceant, innocentésqve á Pueris se capi patiantur. Sunt contrá qvæ pestem & calamitatē Satorum omnium totis regionibus afferant, utq; plura sunt in Natura genera, sic etiam pené infinita Veteribus earum nomina fuerunt.

Lumbrici terræ.

γῆς ἔντερα, *Dioscor.*
Lumbrici terrestres,
Vermes terræ,
Onisculi.

Regenwürme / Erdwürme.

Kulwürme /
Pieren / Pierwürme.

Vermes nulli non noti, ſunt longi, teretes, rubentes, qvi tempeſtate pluviæ procedunt é terræ latibulis. Vermis habent naturam, Corpus veró Angvillarum. Ita ingrediuntur, ut præcedenti parte priore, qvod reliqvum eſt Corporis ad illam contrahant, atqve hoc pacto ex uno loco in alium feruntur. Oculis ſunt orbi.

Differunt colore, dum alii ſubalbidi, alii lividi, alii ſangvinei ſunt coloris.

Tota hyeme ſub terra latent, qva etiam in cibo fruuntur, & ex qva generantur. Vere é terra prodeunt, Avium qvarundam & Piſcium cibus: ob id á Piſcatoribus tanqvam illicium hamulis appenduntur.

Temperatæ ſunt inter frigus & calorem adurentem qvalitatis.

Egregié movent urinas, provocant ſudores, aperiunt & reſerant obſtructiones Hepatis: unde Ictericis & Hydropicis utiliter propinantur. Mirabiliter omnium partium Corporis, maximé veró Nervorum dolores ſedant: ob id in Apoplexia, Spaſmo, Paralyſi non inutiliter adhibétur, Lac Mulieribus augent. Medentur morſui Animalium venenatorum, maximé Canis rabidi.

Aurium affectibus cum axungia Anſerina auxilio ſunt. Apponuntur vivi Panaritio. Gravidis ſecundas pellunt in paſſo poti.

Dracontios ſeu Comedones peculiari vi & efficacia excutiunt, *Wiero* ſuffragante.

Cinis Dentium cavernis immiſſus, illos absq; ferro & machinulis eradicat.

Capillo qvinetiam gignendo & augendo ſunt idonei.

Struuntur ex his Olea, Ungventa, & Emplaſtra Anodyna, ad Rupturas, Contuſiones, Arthritidem & Nervorum reſolutiones.

Lumbrici Inteſtinorum.

Ελμινθες *Græcis.*

Lumbrici *Celſ.*

Vermes Inteſtinorum, Würme.

Sunt Vermes, qvi naſcuntur in Animantibus, præcipué veró in Hominum Inteſtinis.

Cauſſa horum eſt humor crudus, qvi corruptionis initium

tium in ventriculo crudus, mox in Intestina delabitur, in qvibus præter solitum retentus, accedente putredinali colore computrescit.

Plures horum observantur differentiæ.

1. rotundi in longitudinem teretes *Cels.*

Ελμινϑες ςρογγύλαι.
Colubræ cœcæ.

Runde lange Würme/
Spul Würme.

In Intestinis gracilioribus & superioribus plerunq; gignuntur, etsi ascendant & descendant. Ventriculum aliqvando subeunt, & per os aut Nares rejiciuntur.

Novi feminam Rusticam in vicinia, cui ante qvinqvennium Lumbrici longi teretes, palmares & longiores, noveni, per intervalla, aliqvot dierum spacio, inter Ilia & Umbilicum, dextra Abdominis parte sponté ex ventre prorupère, ulcusculo suapte natura iterum coalescente.

2. latiusculi in longitudinem ταινίαι á fasciis, qvód fasciarum instar sint longi & lati. Lumbrici longissimi.

Schnur Würme.

Horum longitudo sæpé incredibilis reperitur, latitudine differunt. Anno 1602. Lanio qvidam Hirsbergensis Tertiana notha diuturna correptus, & sæpé recidivas passus, cum ventris torminibus, tandem Morbo declinante, ex haustu pharmaci abstergentis & aperientis, Vermem latiusculum, duodecim cubitorum longitudine per alvum excrevit, caudâ spithamalis longitudinis, in capilli feré tenuitatem gracilescente: Qvo egresso mox iterum convaluit.

3. lati.

Ελμινϑες πλατεῖαι κηρίαι.

Lumbrici Cucurbitini.
Dicke Würme/
Kürbes Würme.

Lati sunt & breves, Cucurbitarum seminibus non dissimilès. In Colo nascuntur.

4. exigui sunt, vermibus Casei similes. De qvibus vide Ascarides.

5. Ali-

5. Aliqvando in vulnere aut ulcere vermiculi naſcuntur, qvi á Græcis peculiari nomine Ευλαὶ nominantur,

Vermes ſæpé graviſſima ſymptomata inducunt, Morſus, roſiones, nauſeam, faſtidium, Alvi fluorem, febres, famem, vomitum, ſyncopen, Convulſiones; Spaſmũ, Vertiginem, Somnum turbulentum, vociferationes in ſomno pruritum Narium, tuſſim aridam, ſingultum, ſitim, &c.

Reſiſtunt Lumbricis acria, amara, ſiccantia, qvæ vias lubricant, & qvæ á proprietate eos excludunt, ut

Unicornu,
Raſura Cornu Cervi,
Scammonium,
Aloe, Myrrha,
Rhabarbarum, Gentiana,
Abſinthiũ, Centaur. minus,
Card. Benedictus,
Amygdala amara,
Lupini, Zedoaria,
Sem. Citrii, Tanaceti,
Plantaginis
Xantonicum
Portulacæ.

Theriaca, Mithridatum,
Theriaca Diateſſaron,
Aq. Graminis, Plantag. Portulacæ.
Fel taurinum,
Ol. Abſinthii, Rutaceum, Tanaceti.

Midas.

Μίδας, **Theoph.**
Τρὼξ.
Bohnenwurm/
Bohnen würmle.

Vermiculus in Fabis natus, eas erodens & conſumens, ex Tinearum genere.

Mordella.

Ορσοδάκνη, **Ariſt.**
Ein Eyter Fliege/
Blatterbeiſſer.

Inſectum volucre, ex Muſcarum genere, ore largo & propé denticulato, puſtulas Puerorum appetens.

Muſca.

Μυῖα, **Ariſtot.**
δάπ]η.
Eine Fliege.

Inſectum volatile, bipenne, plusqvám notiſſimum, ad cibum alienum volans, unde ægré abigi poteſt. Lingvam ſeu promuſcidem habet fiſtuloſam prominentem, qvâ guſtat & cibum ſimul attrahit;

Pedes ſenos, Oculos duros, eosq; hebetes.

Coëunt Muſcæ, ut alia Inſecta, & generant, verùm non animal ſui generis, ſed vermiculum. Noq; ab Animalibns ipſæ generantur, ſed ex vermiculis, ex ſorde humida aut ſicca putreſcente genitis.

Ubivis reperiuntur, Junio utplurimum, circa Vitum uberrimus earum proventus, qvæ integra æſtate cûm Homini tum armentis morſu infeſtæ ſunt.

Impudentiſſimæ ſunt, nec contentæ immorari in ædibus & conclaviis, ſed menſas advolant, & qvoscunq; cibos appetere ſolent.

Fungis Muſcariis dictis, lacte ſeu Melle pertritis, facilè enecantur, ſi eos guſtaverint.

Hyeme occultantur tanqvam mortuæ in tepidioribus ædium aut turrium locis, qvæ tandem Sole recurrente iterum reviviſcunt, in cibum Hirundinum aliarumq; Avicularum.

AqvaMuſcarum ſtillatitia, in Oculorum affectibus prædicatur. Muſcarum Capita trita illita Alopeciis medêtur.

Ælianus hiſt. anim. lib. 2. c. 29. Muſca etſi ad omnia audax exiſtit, ſi tamen in aqva decidat, cûm natare neſciat, nec ſe valeat á ſubmerſione ſervare, exanimatur, ſi ſic eam humore exanimatam extrahas, atq; in cinere condas, ad priſtinam vitam reviviſcit.

Muſcæ differunt magnitudine, forma & colore.

Muſca Inſectoria.

Μυῖαι στρατιωτίδες *Lucan.*
Muſca grandior cærulea
Muſca militaris.
Eine Schmeis Fliege.

Vulgari eſt major, ex cæruleo nigricans, magna bombilatione ſtrepens, & ingratum ſuſurrum edens.

Carnes qvascunq; attigerit, continuó emiſſa alvi proluvie contaminat, unde vermiculi naſcuntur, qvi vulgó Maden appellantur,

Muſca viridis.

Eine grüne Fliege.

Vulgari forma & magnitudine ſimilis, præter colorem, qvi Smaragdi viret more.

Muſca verſicolor.

Eine ſchöne bundte Fliege.

Venter pauló oblongior. Ocelli nigricant. Caput & pectus instar Smaragdi virent, Alvus Hyacinthi radiat fulgore. Cruscula virent similiter, Alis qvaternis fuscis.

Musca Ligniperda.

Eine HoltzFliege/ BorFliege.

Gracili est corpore, capite majusculo, antennis binis, colore Rubini pulcerrimo.

Arbores & ligna perforat,

Musca grandior oculata.

Perla Italis, Vlyss. Aldrov.

Ein Pfaffe/
Wildpferd/
Camel/
Wassermann/
Weib/
Wasserpfaw.

Insectum est volatile, qvadripenne, ex grandiorum Muscarum genere. Caput ei grandiusculum rotundum, instar speculi lucidum, oculis utrinq; protuberantibus maximis, pectore crasso & brevi, Alvo admodum procera & gracili, cujus extremitas in bifurcatum mucronem desinit. Pedes hirtiusculi qvatuor. Alis volat qvatuor longis, robustis, fibrosis.

Æstate sicca Cœli constitutione in montibus, pratis, ad aqvas partim solitariæ ut plurimûm gregales cernuntur. Celerrimé volant, & arborum ac fruticum cacuminibus insidenter nonnunqvam qviescunt.

Coeunt ut Muscæ, fæmina Mare insidente, & membrum feminæ sursum immittentis recipiente.

Magna harum apud nos varietas, qvæ partim figura, partim magnitudine, partim colore discernuntur.

1. *Musca grandior oculata Versicolor.*

Pavo aqvaticus. Ioh. Bauli.
Perla 6. speciosa & elegans, Vlyss. Aldrov.

Eine bundte PfawFliege.

Maxima est, & omnium pulcerrima, colorum emblemate variegata. Caput & Pectus virent ex flavedine, lineis obscuré rubentibus intermixtis. Oculi Mylii grani magnitudine protuberant glauci. Alvus annulis partim cæruleis, partim virentibus & subflavis, (linea per medium ejus dorsum excurrente nigri

coloris, alternatim diſtingvitur. Pinnæ in extrema alvo viſuntur duæ latiuſculæ, inter qvas Cauda acuta prominet. Alas habet qvaternas maximas & longas, & Crura qvatuor breviuſcula, in extremo internodio ſerrata.

Rarior eſt cæteris, & montoſis locis ſecus abietes & Pinaſtros, æſtate ſaltando qvaſi oberrat, ſtridorem in volatu edens.

2. Eiusdem feré eſt magnitudinis. Caput, Pectus, Alarum pars juxta exortum cum pedibus, ferruginei ſunt coloris. Venter craſſior pronus flaveſcit, Dorſum cæruleum, ut & Alarum reliqva pars, ſed dilutiús.

3. Tota ferruginei coloris, alvo minús procera, circulis nigris interciſa.

4. Tota flava, alis cinereis.

5. Ex viridi cærulea.

Perla aqvatica 3. Vlyſ. Ald.
Ein Waſſerweib.

Hæc toto Corpore, Capite, pectore & ventre, qvi gracilimꝰ ex cæruleo vireſcit, præter oculos grandiores, & pedes hirtiuſculos, qvi nigricant. Alæ primúm ſubvirent ex flavedine, deinde cæruleæ ſunt. Freqventer ad aqvas juxta Alnos oberrat.

6. Viridis.

Perla minima viridis.
Ein Grüne PfawFliege.

Omnium eſt minima, tota viridis. Capitulum dilutè viret. Ocelli veró luteo admixto, Alvus intenſiús. Antennæ tenuiſſ. & longiſſ. juxta Oculos prominent. Alæ virides aureo fulgore micant.

7. ſubrubei coloris.

Eine rote PfawFliege.

Muſca caudata.

Eine SchwantzFliege.

Major eſt Muſca, coloris cinerei, Ventre gracili longiore, é qvo cauda bifida Capillaris longiſſima enaſcitur.

Papilio.

ψύχη, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, á ſpiritu, ſeu flatu.

ψάλυξ, σκητοδόκις.
Ein Zwieſpalter/
Pfeiffholter.
Molckendieb/ } Pueris Silesiæ.
Sommervogel.

Vermiculus, aut potius Inſectum alatum, alis prælongis latis, imbecillis omnino generis, varios colores ementiens

Alas habet membranoſas ſiccas, qvaternas, ac tangenti qvaſi cinere aſperſas. Ante Oculos prætenduntur antennæ, ſeu cornicula ignava longiuſcula.

Erucæ auctæ, motu ceſſant, ſuaq; forma immutantur tantiſper, Chryſalides, qvaſi Aurelias dixeris. Longo póſt tempore putamine obrupto, evolant inde animalia pennata, qvæ Papilliones vocamus. Hi grandiores facti, Auguſto menſe ovis partim albidis, partim flaventibus Braſſicæ folia plerunq; conſpurcant, ex qvibus intra paucos dies Erucarum turba enaſcitur, peſtis & pernicies Hortorum, qvæ niſi legantur & cōburantur, aut aqva immergantur, integros hortos Braſſica conſitos, nec non arbores vicinas, depopulantur, ſolis relictis ſtipitibus.

Horum á magnitudine, & colore multiplex inſurgit differentia

Alii ſunt maximi, alii parvuli.

Quidam candidi qvaſi farina aſperſi, Weiſſe zwieſpalter.

Lacteoli, á Lactis colore, unde vulgó Molckendiebe nuncupantur. Hi omnium freqventiſſimi, etiam pueris noti.

Lutei coloris.

Alius Leucomelanos.

Oculatus, πολυόφθαλμος, *Vlr. Aldrov.* ob maculas freqventes in alis, qvæ oculorum faciem repreſentant. Ein Geſpiegelter Zwieſpalter.

Niger, Veſpertilioneus. Totus niger, hirſutus eſt, Veſpertilionem Corpore referens. Alæ nigricant, maculis rubris reſperſæ, pedes qvatuor.

Ferrugineus. Eyſenmahlichter Zwiſpalter.

Triticiarius ſeu frumentarius, ex Curculione natus.

Coëunt Papiliones Julio & Auguſto utplurimúm, clunibus conjunctis. Ova pariunt vel lutea aut cādida, qvæ foliis Braſſicæ aliarūq; plantarum aſperguntur, ex qvibus Erucæ gignuntur.

Papilio ignavus.

πυραλλὶς, *Had. Iun.*

ἠπίολος, *Ariſtot.*

κανδηλοσβέσης. φάλαινα, *Nicand.*

Papilio inhonoratus, Ignaria, *Gaz.*

Blatta

Blatta lucernaria, lucifuga.
Zwifalter/ der des nachts vmbfleugt.

Papilio minutus qvidam, qvi lucernarum luminibus advolat, seq; exurit, coloris cinerei seu obscuri.

Apibus infestus est, favos suo stercore conspurcat, ex qvo dein tineæ nascuntur.

Pediculi, á pedibus

φθεῖρες ἀπὸ τοῦ φθείρειν ab humorum corruptione.

ϰάθαρκες, Pedunculi, *Plin.*
Leuse.

Vermes in Capite & Corpore Hominis, cæterisq; Animalibus, ex humidis & correptis vaporibus intercutaneis, per poros cutis resudantibus, generati.

Pueris magis, Viris minús, feminis freqventiores sunt, Avibus etiam, ut Phasionis, Anseribus, cæterisqve Avibus communes; imó vix ullum animal, qvod á Pediculis sit immune.

1. Pediculi communes.

Ενκαρες, *Eustath.*
Heubtleuse.

Pediculi sunt, qvi in Capite generantur, & inter pilos stabulantur. Gignuntur in viventium Hominum capillo, non in superficie, ubi furfures consistunt; sed in profunda Cute, ex humoribus qvibusdam calidioribus qvidem & excrementiis, sed qvæ minús acres sint.

2. Pediculi ferales.

φθεῖρες ἄγριοι,
Pediculi feri; Ingvinales.
Pessulatæ, *Gordon:*
Piattoli. Plattulæ,
Morpiones,
Filzleuse.

Lati sunt, in Pectine, axillis, palpebris, barba pronati. Pedibus carent, & permanent infixi, atq; á Cute non facilé detrahuntur; duriores communibus, & vehementer morsibus sæviunt.

3. Obambulatorii.

Haderleuse.

Pediculi sunt, qvi obambulant, & plures habent pedes. Gignuntur in vestimentis.

Ex pellibus ab ovibus mortuis, aut Lupo occisis Vestes factæ, facilé pediculos procreant.

4. Lentes.

á lædendo.

Κόνιδες,

Nisse/Liense.

Valde parvi sunt, asperginis instar, capillitio pertinacissimé inhærent. Caput infestant, humanum præsertim.

5. Cyrones.

Scirrones,

Acari, Pedicelli,

Pellicelli, Plactulæ.

Liessen/

Syren,

Omnium Insectorum minimum, Cyrenes nunqvam erumpunt extrá, sed semper intra Cutim & Cuticulam latitant, & rodunt. Generantur per viam putrefactionis extra cutim. Subter cuticulam erodunt, & agunt Cuniculos in pruriginosis manibus.

Pediculi á Rusticis contra Icteritiam devorantur. Immissi foramini virgæ, Dysuriam tollunt.

Pediculi ut fugandi.

Victus ratio sit bona, Cibus & Potus boni succi; Exercitium conveniens:, Corpus servetur mundum, & á pravis humoribus liberetur convenientibus purgantibus; deinde pravi humores Cuti impacti tollantur, & mala Corporis temperies corrigatur.

Theriaca, Cornu Cervi.

Absinthium, Centaurium minus, Ledum nostrate, Ruta, Abrotanum, Helleborus, Staphis agria, Lupini, Argentum vivum cum axungia porcina, Nitrum, Sal, Aqva marina &c.

Pulex.

ἡ ψύλλα *Arist.*

Pulex, qvod ex pulvere nascatur.

Ein Floh/

Flog.

Vermis seu bestiola minutissima, nigra, mordax & pungens, feminis nota, & plusqvám molesta.

Generantur ex minima qvadam putredine, ex putrescente humido & sicco sec. Aristot. Aluntur omnes vivo humore, & multiplicantur per ovationem.

Saliunt potiús qvám volant. Augusto mense admodúm molesti sunt. Noctu magis qvám die torqvent. Adhibita manu celeriter fugiunt.

Tempore frigido pigrescunt, vel omninó deficiunt, calido veró æstivoq; maximé urgent, & infesti sunt,

In duas partes divisi revivíscunt. Pulices fugantur, si Absinthio omni vespera Corpus fricetur, vel oleo ejus illinatur.

Pulicaria herba, seu frondes Alni Rore madentes, in cubiculum projectæ, eas excutiunt.

Vidi Pulicem catenula artificiosé alligatum: qvod & Leonius de Rebus Africanis confirmat, his verbis: Pulex qvanqvam exiguum sit animal, in Memphi tamen urbe compertus est Aurifex, qvi aurea catenula Pulicem alligavit, fuitq; ob eam industriam donatus magnis præmiis.

Pulex terrestris.

Ein ErdFloh/

Vulgari Pulici similis, & ex sordibus aridis prognascitur.

Vere primo Brassicas tenellas arrodit, aliaq; terræ nascentia depopulatur, Hortulanis invisus.

Enecatur Calce, Cineribus, Absinthii decocto &c.

Pulex aqvaticus.

Ein Wasser Floh.

Insectum palustre nigrum, Pulice pauló majus, supra aqvas potissimúm stantes velocissimo motu cietur.

Degunt gregatim invicem colludentes.

Pygolampis.

Pygolampis aqvatica.

Nitedula palustris, Cantharis aqvatica.

Ein Gleisling/Sil.

WasserKäferlin.

Magnitudine & forma Cimicem refert. Cruscula sena habet subrufa. Vaginæ é nigro virides præsertim ad Solem, & splendentes alas gerit, sed non totas: ad Caudam enim Alarum extremitas prominet, qvæ cúm in aqva celeriter fertur ut solet, mirabili candore splendoreq; conspicuâ argentum vivum qvodammodó refert.

In paludibus & fossis huc illuc mira celeritate sese trajicit, in superficie & profundo.

Cibus Merulis aqvaticis, Glareolis, Motacillæ, Vanello & Pardalis gratus.

Ricinus.

Κρότων,

Κυνοραίστης.

Engula Quib.

Redivivus Gaz.

Reduvius.

Ein HolzBock/vulgo.

HundsFloh/HundsLaus/

Hunds Wurm.

Animal-

Animalculum eſt lividum, & fœdum, Bobus, Suibus, Capris, Ovibus atq; Canibus infeſtiſſimum, æſtivo tempore, aculeo totoq; Capite infixo adhæret, nec priús decidit, qvám ſangvine ſaturatus.

Oritur ex Animalis excrementis, non é ſuo genere. Nam ubi Rionus ſangvine ſatur eſt, qvod exitum non habeat, rumpendo moritur, & nihil procreat.

Ricini ſangvis é cane evulſi Pſilothrum eſt, & ignes ſacros reſtingvit. *Plinius.*

Scarabæus.

Κάνθαρος qvaſi καθαρός qvód valdé ſit impurus & fordidus.

Cantherius,
Ein Käfer/
Keiſer.

Inſecti genus, teneras habens pennas, ob id cruſta ſuperveniente tectas. Plinius Scarabæi nomine omne genus Inſectorum complecti videtur, qvod cruſta tegitur, qvod vaginipenne eſt.

Varia ejus genera. Alii ſunt magni, alii parvi: Cornuti, absq; Cornibus: Nigri, cinerei, lutei, rubentes, cærulei, miniati, virides, varii coloris. Nutriuntur Scarabæi ligneis aridis, frumento & jumentorum excrementis.

Scarabæus cornutus.

Κάραβος.
Scarabæus bicornis.
Scarabæus Lucanus *Nigid.*
Scarabæus cervus,
Scarabelaphus *Cardani,*
Taurus, Fullo *Gaz.*
Cervus volans *Leonic.*
Ein gehörnter Käfer/
Schröter *vulgó,*

Scarabæus eſt omnium maximus, terreſtris, longitudine qvinq; vel ſex digitorum. Caput qvadratum cum Thorace obſcuré rubent, ut & venter Inferior. Alarum vaginæ caſtanei ſunt coloris. Cornua gerit pulcré rubentia inſtar vitri ſplendentia, ramoſa, dentata. Oculi ad latera prominent bini, ex fuſco rubei. Inter qvos & Cornua, ad latera exeunt duo parva Cornicula, veluti antennæ. Roſtellum acutum, promuſcide, flaventi lanugine hirta donatur, ad qvod appendiculæ utrinq; binæ. Pedibus incedit ſenis, cum ſplendore nigricantibus, qvorum extrema genicula inſtar ſerræ aſpera viden-

videntur, apiculis extremis inſtar hamuli aduncis.

Cornua in cacumine comprimit, ut Cancri ſuas chelas.

Gignitur partim ex lignis aridis, maximé Qvercus aut Roboris; partim per coitum propagatur.

In ſylvis, Qvercetis Majo & Æſtate reperitur.

Abſciſſo capite, ſeorſum Caput, ac ſeorſum Corpus utrumq; vivit, Caput tamen diutiús.

Oleo inunctus Auri inſtillatur, ejus dolorem excutiens.

Cornua Infantibus remedii vice ex Collo ſuſpenduntur, ad eorum urinam cohibendam.

Scarabæus pilularius.

Κοπρεὼν Hipp.
Κάνθαρος Ulyſſ. Aldr.
Scarabæus ſtercorum.
ἡλιοκάνθαρος.
Scarabæus ſolaris.
Ein Roß Käfer/
Pferd Käfer/
Mist Käfer.

Corpus eſt ei compactum latum, ex cæruleo nigrore ſplendeſcens. Caput planum inferiús, & ſuperiús nonnihil arcuatum, multis eminentiis conſpicuis, é qvo ab utraq; parte duæ prominent antennæ breviuſculæ, ſed in fine in plurima tenuia filamenta diviſæ. Pedes anteriús ſunt ſerrati in fine.

Virilem ſexum tantúm habet; prolem tamen ſine femina gignit.

E fimo ingentes pilas pedibus averſo vultu volutat, parvosq; in iis, contra hyemis rigorem, vermiculos fœtus ſui reponit & recondit.

Ælianus lib. 9. *h. a. c.* 16. In ſuo genere Scarabæorum ratio feminei ſexus qvód ſit expers, ideó in fimi pilam ſemen emittit, qvam octo & viginti dierum ſpacio & volutat & calefacit, deinde fœtum procreat.

Clemens Alex. Strom. lib. 5. Scarabæus cúm rotundam ex bubulo ſtercore effinxit figurã, eam vultu averſo convolvit; hoc animal ſex menſibus ſub terra, alteram autem partem anni vitam degit ſuper terram, & ſemen in globum emittit, & gignit, & non naſcitur femina Scarabæo. Ob id Ægyptii Scarabæum ſummoperé venerantur, animatam Solis effigiem eſſe putantes.

Scarabæus unctuosus.

Scarabæus Majalis,
Cantharis unctuosa,
Κάνθαρος στεατώδης

Ein Schmaltz Käfer/
Erd Käfer/
Meylander/
Meyling/
Meywurm.

Cantharus est crassus, oblongior, mollis, Corpore ex obscuro cæruleo splendido. Caput ei rotundum feré, juxta Oculos antennæ porriguntur, cõtinuis internodiis distinctæ. Isthmo gracili Venter oblongior, in acutum desinens & incisuris refertus annectitur. Alæ integunt splendidæ convexæ. Pedes seni, extremitatibus bifidis seu trisulcis.

Majo & Junio passim in sylvis, & secus vias obrepit.

Cúm in manus sumitur, eas pingvi liqvore inficit subflavoq;.

Cantharidum naturã imitatur, urinam pellit, & unâ sangvinem. Renibus & Vesicæ inimicus.

Agricolæ hunc Melle condire solent, adversus Canis rabidi morsum, cujus venenum egregié expugnat.

Novi qvendam Nobilem virum, qvi eum cum Agrimonia & Plantagine minore pulveriz. ex vino rubro, á Cane rabido demorsis freqventer, non absq; felici successu, propinare solet: at fortioribus & rusticis, cum singulari custodia. Vehementer enim Corpus exagitat, sudores movet, & urinam cruentam prolicit.

Johannes Wierus Medicus doctiss. pulverem præparatum iis, qvi á varis divexantur, ex Cerevisia offert.

Liqvor ad vulnera á Qvibusdam expetitur.

Additur Emplastris commodé in Bubone & Carbunculo Pestilentiali, ex signatura desumto inditio. Circumforanei suis antidotis permiscere solent.

Scarabæus rutilus major.

Scarabæus Saligneus,
Scarabęus rubeus prægrandis.

Ein Meyen Käfer/
Weiden Käfer.
Creutz Käfer.

Pilulario feré est similis, sed Corpore longiore & colore rubente, capite aliâs nigro, aliâs rubro.

Majo

Majo in Salicibus, Betula & Qvercu freqvens, qvarum folia tenella ſæpé tota arrodit & abſumit.

Scarabæus rutilus minor.

Scarabæolus rubeus,
Ein BrachKäferlin.

Priori forma ſimilis, ſed multó minor, & Junio freqvens.

Roſas & tenella arborum folia arrodit. Sturnorum & aliarum Avium cibus.

Scarabæus bufonius.

Μελολόνθη, *Ariſt. Quib.*
Μελολάνθη,
Χρυσίζουσα, *Dalech.*
Χρυσοκάνθαρος.

Galeruca, Scarabæus viridis, *Vlyſ. Aldrov.*
Ein KrottenKäfer/
GoldgrünKäfer.

Scarabæus eſt major, in acutum deſinens, coloris obſcuré virentis. Capitulum parvum nigricat, inſtar Cucurbitulæ rotundum, Oculi ad latera prominent nigricantes, ante qvos Cornicula duo nodoſa enaſcuntur. Appendiculæ item qvatuor juxta os, ex duobus denticulis acutis introrſum ſe curvantibus confectum. Pectus qvadratum feré, inſtar Auri Muſici dicti colore rutilat. Alæ á Thorace ad extremum, lineis longis elevatis, inter qvas notæ longiuſculæ, inſigniuntur. Pedes habet ſex, poſteriores longiſſimos in extremo ſerratos. Prona pars ut Piſſaphaltum ſplendet, nigricantis coloris.

In terra iis locis, ubi Bubones freqventes ſunt, occurrit, qvibus cum coire vulgus opinatur.

Venenoſæ prorſus naturæ: Erodendi, exulcerandi, coloremq́; excitandi naturam habet.

Scarabæoli piſtrinarii.

Μύλικοι,
Μυλακρίδες, μυλάκριαι, *Heſych.*
σίλφαι ἀρτοκοπείων. *Dioſc.*
MeelKäfer/
MülKäfer.

Scarabæoli ſunt longiuſculi, corniculis tenuiſſimis, pediculis ſenis, totis nigris, excepta parte prona, qvæ ex obſcuro rubeſcit.

Ex farina gignuntur humida, qva conſperſa interdum toti albicant. In Moletrinis & piſtrinis freqventes.

Scarabeolus Cadaverum.

Ein Aaskäferlin/ Aaswürmlin.

Insectum minutissimum vaginipenne, nigrum, per dorsum alba transversim insignitum in Cadaverib9 exiccatis, vel carnibus suffumigatis inveteratis nascens. Qvód si tangatur digito, aut alia re, Pulicis instar subsilit.

Scinifices.

NachtMücken.

Muscæ sunt minutissimæ, aculeis molestæ. Pecudum anhelitum seqvuntur, & homines maximé dormientes aculeis suis pungunt acriter. Hinc Nobiles & delicati retia circa lectos expandunt, ut ab iis sint immunes, & securé dormiant.

Scolopendra terrestris.

Σκολόπενδρα, *Plin.*

Οφιοκτόνη, *Diosc.* qvód ictu serpentes interficiat.

Σκολοπία, *Theoph.*

Multipeda, Seps *Nonn.*

Julus Millepida, *Quibusdam.*

Ein Eisselwurm/ *vulgò* Nössel/ Nassel/ Ossel/

Langer Ohrwurm/ Ohrmütel.

Vermis est longiusculus, planus, gracilis, trium aut iiij. digitorum longitudine, coloris sublutei, pedibus innumeris utrinq; refertus, & antennis binis longiusculis, Caudaqve bifida ornatus.

Multis pedibus arcuatim, contactúsqve se contrahit.

Invenitur in truncis Arborum, aut in lignis supra terram locatis, aut palis terræ infixis.

Dissecta etiam in partes multo tempore vivit. Ictu tantúm, venenum relinqvit, cui medentur Sal cum aceto, Menthastrum, Anethum, Serpyllum, Cancrorum cinis. Scolopendra decocta & illita, Capillos evellit sec. Dioscor.

Seta aqvatica.

Vitulus aqvaticus,
Vermis aqvaticus,
Pilus palustris ab exilitate, qvód ut pilus exilis sit.

Ein Wasser Seite/ WasserKalb.

Insectum palustre longum, instar Setæ tenuissimum, cubitalis longitudinis, setæ vel pilo caudæ Eqvinæ similis.

Ex pilis Eqvinis positis in aqvis stagnantibus, vitam & spiritum concipientibus, nasci qvidam crediderunt.

Hausta Homini tabem inducit, & cum cruciatu duro vitam exhaurit. Antidota sunt Centauriũ minus, Gentiana, Ageratum, Gratiola, Allium.

Ante annus sex civis qvidam Consularis Fridebergæ ad Qvadum fluvium, De Colicis & Nephreticis doloribus ingentissimis conqvestus, opera mea usus, tandem filum cubitum j. s. longum, instar pili aut setæ per meatum urinarium extraxit magno cum dolore: ex eo cessantibus torminibus, pauló póst iterum sanitati pristinæ fuit restitutus.

Spondylis.

σπονδύλη, *Arristot.*

Verticilla, *Gaz.*

Ein Wirtel Made/
Engerlin/ *vulgó.*

Vermis oblongus, digitum crassus, ex Erucarum genere, Capitulo rubente, reliqvo Corpore subflavente, pediculis minutissimis antrorsum utrinq; ternis.

Si tangatur bacillo, in verticilli formam convolvitur.

Pestis hortorum. In terra circa plantarum radices latet, qvas aliqvando totas arrodendo absumit. Piscatores ad inescandos pisces utuntur.

Sqvilla fluviatilis.

Gryllus fluviatilis.
palustris.

Eine Wasser Heime/
Wasser Mühëime.

Insectum est aqvaticum, tenuissima crustâ intectum, longiusculum, Capite rotundo & compresso, Lentis liguminis instar. Oculi ad latera eminent bini. Cornicula trina longiuscula, subfusca prætenduntur, cúm totidem appendiculis. Thorax latior ex tribus tabellis constat pallidiusculus, lineolis & punctis nigris varius, cui prona parte affinguntur pedes seni utrinq; terni, geniculis distincti. Ventrem longiorem teretem constituunt decem undecimvé annuli, punctulis & circulis nigris insignes. Cauda gemino spiculo firmatur. Prona parte albet. In fluviis passim occurrit, Piscium qvorundam cibus.

Tabanus.

Οἶςρ☉ *Arist.* ab ὄιω qvod est ferio.

Μύωψ, ἀπὸ μύζειν & ὠπὸς qvòd Muscæ sit similis.

Asilus,

Eine Bräme/
Roß-Bräme/
Roß-Fliege.

Magnitudo ei Crabronis feré, at Corpore obeso & crassiore. Caput nigrum, in cujus fronte antennæ duæ obscuré rubentes porriguntur. Oculi conspicui nulli. Præter aculeum in ore, visuntur aliæ duæ appendiculæ, qvibus res oblatas fortiter apprehendit. Thorax superior fuscus, inferior cum facie flavente lanugine hirtus, ex qvo nascuntur pedes sex luteoli, nigricantibus extremis. Alvus obtusa annulosa nigricat, circulis luteolis & notis triangularibus in medio sursum porrectis insignita. Alæ membraneæ sunt, coloris fumigati.

Muscarum majorum genus est Armentis infestum.

Pungit & infestat æstu.

Virgilius.

Cui nomen Asilo
Romanum est, Oestrum Graii vertére vocantes,
Asper, acerba sonans, qvo tota exterrita sylvis
Diffugiunt armenta, fugit mugitibus æther
Concussus.

Teredo.

Τερηδὼν á terendo.

Eine Holtz-Made/

Vermiculus candidus minutus, ligna erodens & erumpens.

Teredinem sentiunt omnes feré arbores, præter Laricem Evonymum & Xylosteum.

Farina seu Caries ulceribus humidis & fluidis utiliter inspergitur. Sine morsu exiccat.

Termes.

Termus,

Eine Fleisch-Made.

Carni recenti innascuntur vermiculi candidi, æstivo præsertim tempore, qvi deinde in Barbegias transmutantur.

Tineæ.

Σῆπες *Theoph.*

Σίλφαι,

Τίλφαι,

Teredines Plin.
Blattæ Nonn.
Schaben/ Motten/
RietMaden/in Alveariis.

Vermiculi ſunt albicantes minutiſſimi, veſtes, chartas, libros &c. erodentes.

Generantur ex putredine innata, vel ex Rore aëreo, aut Papilionis excrementis. Potiſſimúm in laneis veſtibus Martarorum, Pellibus Ovium á Lupo demorſarum, vel etiam mortuarum.

Tineæ infeſtant qvoq; Poma, Pyra, Radices, Caules plantarum qvarundam, fungos Cynosbati, Gallas, & favos Apum.

Tineas abigunt amara & odorifera, Folia Lauri, Cupreſſi, Abſinthium, Lavandulæ flores, Stechados Arabici, Roſmarinus, Botrys, Ledum Sileſiacum, Aſarum, Mentha græca, Scordium, Iris odorata, Mala Citria, Cydonia & ſimilia. Libri præcaventur, ſi aq. Aluminoſa aut Nitri abluta exiccentur.

Tineæ aqvaticæ.

Scrofulæ aqvaticæ.
Aſelli aqvatici.
Pediculi aqvatici,
WaſſerSchaben/
WaſſerMaden/
Scabyſen/ Gyzen.

Beſtiolæ ſunt fontium perparvæ, albicantes. Pedicellis nituntur continuis, per totius feré Corporis alvum. Ab ore etiam veluti pediculi prominent. Cauda oblonga in aculeum deſinit. Oculi ſunt perexilia puncta alba, cum centro nigro longé minutiſſimo.

In fontibus reperiuntur, ac puteis bonis & frigidis duntaxat, præſertim Martio ſeu Aprili. In aqva moventur & currunt, Corpore non recto & æqvali, ſed in alterum latus inclinato. Conglobari convolviq; qvaſi in arena ſolent.

Periculoſæ ſunt iis qvi hauſerunt, ita ut & in ſummum vitæ diſcrimen redigantur, tumorem in ventre excitant, nec non ſcrophulas, qvas á Regibus Anglorum & Gallorum ſolo contactu curari ajunt, pariunt.

His medentur Clyſteres emollientes & abſtergentes.

Vini potus copioſior.
Lac, Serum Lactis.

Butyrum

Butyrum, Oleum commune Amygdalinum.
Theriaca, Methridatium.
Theriaca Diateſſaron.
Polypodium Allium, &c.

Tipula aqvatica.

Tabula,
Aranea aqvatica *Alb. Mag.*
Tipulla,
Eine WaſſerSpinne.

Inſectum eſt parvum aqvaticum, leviſſimum, colore Aranei obſoleto, cætera Scarabæo ſimilior, corpore compreſſo. Capitulo minuto duæ forpiculæ adnatæ extrorſum reflexæ viam prætentant. Ocelli prominent bini, Pro alis ſunt membranulæ duæ tenuiores, qvas tegunt duriores fuſcæ. Cauda gemino ſpiculo ſed imbelli armatur. Per Ventris mediam longitudinem excurrit linea nigra, cum ſplendore, Cruſculis utrinq; ternis prioribus, brevioribus, poſteriorum ad Corpus proportione ſesqvialtera, mira celeritate aqvæ ſuperficiem ſicco pede permeat & trajicit, ac ſi terram ipſam obambularet.

Æſtate in paluſtribus & aqvis reſidibus occurrit.

Thrips.

θρίψ, σκώληξ Theoph.
Ein HoltzWurm/
HoltzMücke.

Inſectum Culici ſimile, qvod in lignis natum materiem, paulatim perforat & erodit, ſecundum illud:

Ipes, Ges atq; Tripes,
Ies, Sies Midasq; habent ſuos.
Ips vineas & Cornua,
Frumenta Cis, Trips arbores,
Is vitra, Sis velamina,
Fabas Midas arrodere ſolent:
Nil minus ſic & á qvibus
Iniqvam ferant gratiam,
Conſul, Magiſter & Parens,
Tutor, Patronus & Herus.

Trox.

Τρώξ.

Vermis ex Tinearum genere, qvi Legumina arrodit.

Veſpa.

Σφὴξ *Ariſt.*
Eine Weſpe/
Gemeine Weſpe.
ζῶον ὅμοιον μελίσσῃ.

Vespa major.

Eine grosse Wespe.

Insectum est longiusculum gracile Api feré simile, aculeatum, Capite longiore, rostello, antennis supra Oculos nigricantibus. Thorax hirtiusculus nigricat, juxta Alarum exortum maculis luteis conspersus. Venter longior in acutum desinit, & cum splendore flavet, qvem cingunt nigræ annulares lineæ, qvæ supernè notis qvibusdam triangularibus in medio Dorsum versus, punctisq; ad latera similis coloris distingvuntur. Cruscula flava sunt, asperiuscula extremitatibus. Alæ ferruginei coloris.

Vespæ κηρία Vesparia, Vespeta seu nidos suos in arboribus, & tectis figunt: nonnunqvam in Arboribus cavis aliqvando sub terra nidificant, terram ut Formicæ egerentes. Cellis sexangulis favos extruunt omnes, ut Apes, sed ex materia corticea qvadam & araneosa, initio facto á radicum fibrillis, qvibus artificiosé nidum appendunt. Fœturam modo Apum instillant, ad latus Cellarum favi, & parietibus admovent, Verúm non in omnibus inest æqvalis fœtus, sed aliis jam grandiusculus, ut vel qveat volare, aliis in Nympha est, aliis adhuc in vermiculo. Μήτρα *Arist.* Matrix seu Dux, (femina Vesparum *Vl. Aldr.*) latior est, ponderosior, crassior & robustior qvám Vespa, raró evolans, semper in Vespario sedet, effingens favos, & munere fungens cellario. Aculeum qvidem gerit, sed non extringit, aut ferit, qvod aliqvoties effosso integro Vespeto diligenter exploravi. Operariæ seu Opifices minores sunt. Ætas annum non complet, sed omnes hyeme invalescente moriuntur. Hyeme enim incipiente stupescunt, bruma autem nullæ omnino apparent.

Duces, ubi sibi jam locum opportunum delegerunt, favos opere æstivo confingunt, & Vespeta ceu cellulas parvas σφηκωνεῖς dictas constituunt, qvaternis foriculis aut propé, in qvibus Vespæ non Matrices nascuntur, qvæ cúm increverint, rursus altera ampliora effingunt, qvorum item proles cúm creverit, alia faciunt, ita ut postremo Autumno plurima amplissi-

maq; Vespeta condita habeantur, in qvibus Dux, qvæ Matrix vocata est, non insuper Vespas sed Matrices jam procreat; qvæ qvidem superné per summa Vespeti, Vermium specie, multó grandiora gignuntur, in cellulis continuatis qvatuor numero, aut pauló pluribus: alioqvi increscendi ratio. Ducibus eadem qvæ Vespis est.

Temporibus siccis locisq; asperis potiús oriuntur, & meliús proficiunt qvám humidis & pluviosis. Cibum ex floribus & fructibus petunt. Cupediosæ admodúm sunt, & ad culinam, pisces, carnes putridas, & alias hujusmodi delitias advolant.

Apibus admodúm molestæ sunt. Cúm nec Ceram nec Mel fingant, hyeme pabuli defectu moriuntur. Singulari proprietate contra Qvartanam laudantur Vespæ.

Vespa minor.

Kleine Wespe.

Tota est minor priori, Corpore graciliore, alvo mediocris longitudinis, qvæ flavo & nigro colore alternatim distingvitur, Pedes & antennæ longæ valdé tenues flaventes. Alæ coloris fumigati.

Nidum ad parietes, fenestras & arbores suspendunt, freqventissimæ in hisce montanis.

Volvox.

Iξ, ἴψ *Plin.*

Volucra *Columel.*

Involvulus, Convolvulus.

Vermis est, qvi vites arrodit, gemmantiaq; vitium germina, ex Austrina Cœli constitutione, putrescente in vitibus humore superfluo, & excrementitio nascitur.

Xylophthorus.

ξυλοφθόρος *Arist.*

Phryganium *Bell.* & *Gesn.* qvód phryganis seu thecis hæreat.

Ligniperda aqvatica *Vlyss. Aldrov.*

Tinea tunicas trahens *Plin.*

Ein Holtz Wurm/ Kärder/ Kärderle/

Vermis est oblongus ex Erucarum seu Tinearum genere, coloris cinerei, thecula oblonga festucacea inclusus. Caput, antennis duabus brevibus, & pedibus senis, putamine

mine ſuo exerit varium: reliqva pars, alvus nimirúm oblongus intús conditur, ſuprá infraq; cirris albicantibus hirſutus, qvibus thecæ ſuæ adeó tenaciter adhæret, ut vi evelli vix qveat. Hanc ſecum dum ambulat trahit.

In Chryſalidem abit ac tandem in papilionem, ut Erucæ qvædam. In putridis lignis, fluviis appoſitis aut immerſis naſcitur.

Piſcatores hos legunt, ad Piſces ineſcandos, qvos avidiſſimé appetunt.

Hæc de Inſectis obiter annotaſſe ſufficiant, qvorum ſingulas ſpecies ſi qvis enumerare ſe poſſe putet, operam luſerit; cúm ne verbis qvidem exprimi poſſint. Nondum enim inventus fuit, qvi Dei ſapientiam & potentiam ſatis unqvam pro dignitate admirari aut commemorare potuiſſet. Nusqvam ſané magis tota Natura eſt, qvám in minimis, nusqvam ſpectatius, qvám in Inſectis, Naturæ artificium eſt.

Pſalm. *148.* ℣. *7.* & *10.*

Laudate Jehovam Beſtiæ, & univerſa pecora, ſerpentes & volucres pennatæ, omnes Cete & omnes abyſſi.

Pſalm. *150.* ℣. *5.*

Omnis Spiritus laudet Dominum cui ſoli laus & gloria in ſeculum.

Chartâ nonâ, qvæ notata eſt literâ I. paginæ 69. & 70. interſerenda hæc integra pagina eſt, qvæ Syllabothetæ per incuriam inter exputandum omiſſa erat:

Præſtantiſſimus & ſvaviſs. in cibo, Stomacho minimé noxius, aliisq; omnibus caſeis concoctu tranſituq; facilior, ſuccum non habens vitioſum, neq; uſq; adeó craſſum, *Gal. 3. alim. facult.*

Bojemi addere ſolent butyrum & aromatibus condiunt, ſacculisq; teretibus oblongis recondunt, vulgó Smettas vocant, ſaporis qvidem non ingrati; at minus ſalubres.

Serum Lactis

ὄῤῥος γάλακτος *Diosc.* ὀῤῥόγαλα *Hesych.* Molcken *Sil.* Káſewaſſer.

Lactis eſt aqvoſa ſubſtantia, qvæ á Mulierculis, dum Caſeos parant, ex lacte ſeparatur.

Edulium Pauperum, qvibus res anguſta domi.

Calefacit & ſiccat primo ad adm. gradũ. Attenuat, abluit, abſtergit, & nitroſa facultate alvum absq; aliqva mordacitate (addito Melle & ſale) tenuiter ſubducit. Bilem utramq; ab exuſtis humoribus genitam dejicit. Unde confert Maniacis & Melancholicis, præſtat ad viſcerum infarctus, & Morbis inde provenientibus opitulatur: nonnunqvam aqva intercute laborantibus, felle ſuffuſis & Lienoſis. Datur utiliter febrientibus ex bile, & viſcerum ac vaſorum obſtructionibus. Competit etiamnum vitiis in cute á bile & peruſtis humoribus emergentibus. Qvare Lichenib⁹, vitiliginib⁹, Alphis, Pſoris, Leprisq; admodúm convenit. Comitialibus qvoq; & iis, qvi ob potentis vini largiorem potum malé habent, auxilium præſtat.

Fimus Bovis,

Stercus bubulum. Lætamen, βολεὼν, ὄνθος βόος, βολειτὸν, Kühmiſt/ Kühfladen. Kühdreck.

Exiccantis, attrahentis eſt facultatis & digerentis, ſi paleis veſcantur. Vnde aqva intercute laborantibus illinitur. Recens dum viridi herba paſcuntur, vulnerũ inflammationes mitigat, Podagras lenit, Coxendicis cruciatus fotu cõpeſcit. Illit⁹ ex aceto, duritias, Panos & ſtrumas diſcutit. Apum Veſparũq; morſus juvat.

Sequitur Hoc circum &c.

Errata graviora ſic reponito.

In præfatione pag. 3. l. 10. lege ſopore: p.6.l. 1.ſingularum: p. 9. l.3.ſenſi p. 2, columna b. linea 4 habuerunt: p.4.c.b. l.29.Caraſos: p.6.c.a.l.20. Aper: p.7.c. b.l.27.Taxus:p.12.c.a.l.durius Adipe: p.15.c.a.l.17.Cani: Ex pluribus compactis: p. 18. c.b.l.12.ſuperius: p.19.c.a.l.17. πλῆκτρον:p. 20.c.b.l.27. Anſeri: p.21.c. a. l. 10. σήριγγες: c.b.l.25.elicitur, l.ult. inter femina: p.22.c.a.l.22.Exta.c.b.l.25. cartilaginis: p. 23.c. a.l.15. abundantiore:c.b.l.4.Diaphragma: p. 24.c.a.l.1. Veſicula: p. 34. c.a.l. 7. providit: p. 35. c b.l. 9. Carnes.p.39.c.a.l.29. paratur oleum: p.41.c.a.l.14.Brutis:p.48.c.a. l. 22.fronte. c.b. l.19. Cornigeris, l. 20.Hæc: p.50. c.a.l.17. acris.p. 52.c.a.l.3.inſerviunt: p. 53. c.a.l. 12.Biſons: p. 58. c.b.l.20.fit: p.62. c.b.l. 15.Hodie: p. 63. c.a.l.4. Myrtino: p. 66. c.a. l. 23. Laureola. p.67.c.b.l.20.devoratum,p.68. c.b.l.5.Fiunt hic Caſei: p. 69.c.b.l. 35. Garveos: p.72.c.a.l.12.Lanii qvidam imperiti: p. 78. c. b. l. 33. excrementitium: p. 82. c.a.l.17. ἐλάφειον κρέας 92.c.a.l.10.Hunc: 93.c.a.l.4.Hippomanes, 94.c.b.l 31.Bartham: 95.c.a.l.24.Convulſis utilis:c.b.l. penull. Cachecticis& l. ult.Nephreticis: 97.c.b.l.28. inimica: 107. c.b.l. 16. extincti: 116.c.b.l.6. Eine HaſelMaus vulgó. Ein WaldMaus: 117.c.a.l.12. longos: 121.c.a.l.20 albido: 127. c.a.l.17.latê, c.b.l.27. qvæ: 131.c.b.l.1.Nares nigræ: l.23.Limax domiporta Ciceroni: 143.c.a.l.8. uncis: 144.c.b.l.1.nuda Plin.Cochlea teſta ſeu domuncula carens. Limax rufa ſeu fuſca. l. 11. Oblongæ ſunt. Cornicula é capite exeunt qvatuor, qvibus iter prætendunt. 145.c.a.l.4. Limacius lapis, Oſſiculum Limacum Plin. Schneckenſtein. In Capite Limacis qvidam generari arbitrantur lapidem ſubalbidum & modicé transparentem, nonnihil compreſſum. Adverſus Tertianas febres adalligatur, & Capitis dolori remedio eſt: 146. c.b.l. ult. Gillius: 147. c.b.l. 26. Acrochordonas: 148. c.a.l. 15. fuſcus c.b.l.12. exuit. 150.c.a.l. 2.aſperitate. l. 3. ἔχειν: 153. c.a.l. 15. διοπτῆρες: 155. c.b.l.8. timores: 156. c.a.l. 15. extenuatis: 157. c.a. l.24. ſugillata: 160. c. a. l. 6. rigidioribus:161. c.a.l.5.invita l.6.profuſio.164.c a.l.28.Reſina.l.31.pinei: 165. c.a.l. 4.reſperſa.c.b.l.18.Viadus & Bartha: 166.c.b.l.8.cubitali.170.c.b.l. 14.Alcyoni: 171.c.b.l.17.cuſpides l. 24. Corvo. 30.Milvo, Turdo aqvatico. 174. c.a.l.22. brevis: 178. c.a.l.18.Tepidiora: 185.c.a.l.28. gallina aut, 190. c.a.l.28.Iris cærulea,c.b.l.15. Galeritas & Coturnices:

nices: 192.c.b.l. 3. offertur: 193. Inferatur col. b.l.15. Alaudæ cano-
ræ feré ſimilis, niſi qvód minor ſit. Roſtrum ſimile, rectum, a-
cutum fuſcum ſuperius, inferius albicat. Dorſum cinereum, ma-
culis nigris varium, emicante rubedine lateritia. Criſta fuſca eſt,
lineolis rufis interciſa, qvam poſteriore parte ambit circulus mo-
dicé albicans, qvi ad Oculos deſinit colore obſcuré caſtaneo.
Alarum remiges, majores & cauda fuſcæ ſunt. Vere& æſtate ca-
cuminibus arborum inſidet cantillans. Ungvisin calce cæteris,
ut in canora, longior: 204. c. a.l. ult. alba Geſn: 209. c.a.l. 31. Pi-
cæ.219.c.a.l.21.concluſa.c.b.l.8. Columba: 221. c. a. l. 2. qvadam:
224.c.b.l.17. territorii Leobergenſis.225.c.a.l.10.phæopi: 232.c.a.l.
28. putas. 237.c.a.l 27.cibum: 240.c.a.l.5. nivei. 242.c.b l.8. Aldro-
vandus: 243.c.b.l.2. Halskregel: 249. c.b.l.8. fine& Septembri: 250.
c.a.l.ult. Phil. Jacobi: c.b.l ult. ubicunq;: 251.c.b.l.8.totum ramu-
ſculum: 252.c.b.l.28. griſeum: 254. c.b.l.5. forté: 255.c.a. l. 11. dex-
trorſum.c.b.l.1.majore 258 c.a.l.1. fegopyro 261.c.a.l.27.rufa.l.30.
ex cæruleo fuſcum aduncum.c.b.l.18. incurvi. Digiti ſinguli pro-
pe ungvium exortum appendiculis flaventibus donantur: 263. c.
b l.18.macula: 271. c.b.l.28.vel cum aceto.l. 29.ſalubria ſunt, faci-
lé digeruntur, & bonum ſuccum procreant: 274.c b.l.15. Ova far-
ca, ὠὰ σιτευτὰ: 277.c.a.l.15.Opali: 278.c.a.l.12.qvædam.l.13.ceu.281.
c.b.l.12.Coturnicis. l.16 pygolampidibus.287.c a.l. ult. perungun-
tur: 292.c.a.l.6.propior.293.c.a.l.16.aterrimis.295. c.a.l. 2. minor:
298.c a.l.30.nummo: 299.c.b.l 11.antidoto.303.c.b.l.24. ternos: 309.
c.a.l.31.ſaturé.l.32.pupilla.310.c.b.l.20.ſit.311.c.a.l.21.herbas.312. c.
a.l.9.ſacci.c.b.l.20.ex.313.c b.l.7 fæniſecæ.317 c a.l.2. Pardalus: 318.
c.a.l.13.tabe: 320.c.a.l.21 ornatur 322.c.a.l.3.ſalacitatem: 330.c.b.l.
20. Stoparola: 331.c.b.l.1. Ariſtoph.332.c.b.l.17.affectibus opitula-
tur.338.c.a.l.24.Cornice: 339. c.b.l.24. bicuſpides. 342 c.b.l. 17. Sei-
lan. 343.c.b.l.35. Αἴγινθος: 344 c.a.l.22.inſigni: 345.c.a.l.21.pedicu-
li: 346.c. a.l.13.nucis: 348.c.a.l.19.nitet. Auditorii meatus ampli ad-
modum: 351.c.b.l.6. Spreche: 354.c a.l.29.igitur.l.30.fiunt Nenia,
qvæ in volucres falſa figurat anus &c. 356.c.b.l.18. Alauda paulé
major, palmum: 357. c.b.l.22.criſtæ: 360.c a.l.28. verſus. c. b. l. 19.
prolicit.l.33.λευκοκέφαλος: 361.c.b.l.2. hyemis. l.21. Ziep Dreſſel:
363.c.a.l.15.El.364.c.b.l.25. γελασινός: 367.c.b l.8.ravum.l.11.vari-
us.368.c.a.l.1. Pinnulæ.l.12. ſinguli.c.b.l.7. Ran Enle: 369.c.a l.11.
falcatum.

falcatum,c.b l.3.Curtillis.372.c.a.l.10. aperta: 379. c.a.l.1. A mia. 381.c.b.l. 1.subterraneisq; 383.c.b.l.24. Cauli: 385.c.a l.10. Pastinaca. l.29.Leuciscus.l. ult.referto aculeis. Aculeati pisces Stachel-Fische, cujus generis sunt.c.b.l 19. testam habent: 392.c.a.l.31.ὀξύ-ρυγχοι: 393.c.b.l.6.Lingva.l.7. Gulas Rana piscatrix.394. c.a.l. 16. tincæ.l.23.ac.396.c.a.l. 18.coagulato: 402.c.a.l.12.feminis: 403. c.a. l.1.favaginem: 406.c.a.l.10.ὀξύρυγχοι: 414 c.a.l.12.pinnæ.c.b.l. 9. parit,&Majol. 11.memorant: 415.c.b.l.4.vescuntur:425.c.a.l.2.fectas.426.c.a.l.21.sale: 428.c.a.l.27.Flůs Karpffen: 432.c.b.l.14. Martio: 436.c.b.l.1.saburram: 443. c.a.l. 29. varium: 448.c.a.l.16.degat.l.20.limosis familiaris: 450.c.b.l.9.conditi. 452.c.b. l. 9. infestatis: 454.c.b.l.15.vectura: 455. c.a.l.10.Fungus.l.penult. λεπ[illegible] [illegible]κοι.c.b.l.11. habent: 458.c.a.l.21. Dracunculi: 465. c.a.l.28.at.c.b. l. 23.strictis. 471.c.a.l.26.Cruribus.477.c.b.l.16.Genista:490.c.a.l. 12.minimó:494.c.b.l.15. recondűt. 498.c.a.l.5. Cichoracea;501.c.a. l.9.Impetiginem.l.10.caliginem.c.b.l.15. Mercurialis. l. 27. intruduntur: 505.c.b.l.6 qvidam: 508.c.a.l.16. SpinnWab: c.b.l.23.exacerbationes: 512.c.a.l.27.Larva papilionea: 513.c.a.l.12.tanta:520. c.b.l.10.transversas.

LIGNICII

Imprimebat Nicolaus Sartorius.

Anno C. MDCIIII.

* *

568

